

שבוע פרשת ויגש

(1 - 7 December 13)

כ"ז כסלו - ד' טבת תשע"ד

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

וְאֶהְבֶּתְךָ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנְיֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹמֶטֶת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתַּבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שִׁמְעוּ אֵל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אִתְּכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֵּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמְלַקֵּשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דְגָנְךָ וְתִירְשְׁךָ וּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאֶכְלָתָה וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסָרְתֶם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יַדְכֶם וְהָיוּ לְטֹמֶטֶת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֵת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתַּבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לַחַת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ, אֱלֹהִים וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַפָּנֶה, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת פֶּל מְצוֹת יְיָ, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתְּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת פֶּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לַאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהַיּוֹת לָכֶם לַאֱלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמַת.

נכון לומר קודם התפילה:

הֲרִינִי מִקְּבַל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאֶהְבֶּתָּ לְרַעְךָ כְּמוֹךָ מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמנהלך לימי התודש.

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ. אֲדָּ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יְשׁוּבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו: **מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוֹת בֵּי נַשְׁמֹתַי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזכור בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַי וְצִוְּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:

וְהִעַרְבְּ נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ כְּפִינוּ, וּבְכִי כְּלַעֲמֹךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ, וְצִאֲצֵאֵי כְּלַעֲמֹךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֹךְ וְלוֹמְרֵי תוֹרָתְךָ לְשִׁמְיָהּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הַמְלַמֵּד תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:

בְּרַכְּךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרְךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנְךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלֹם:

וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַי וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלי"ד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַי וְצִוְּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתָ לְעוֹלָם וָעַד:

כדאי לשכלל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבריל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבר משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תוכה "לה") בצירוף שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחרותו וינחם בחרדו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייחַף ל"חדר ובית של צדקה".

תהלים

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מרות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּ־יָהּ | אֲשֶׁר־אִישׁ יֵרָא אֶת־יְהוָה בְּמִצּוֹתָיו חֲפִיץ מְאֹד: ב גִּבּוֹר בְּאַרְצָן יְהוָה זִרְעוּ דוֹר יִשְׂרָאֵל יִבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמֵדַת לְעַד: ד זָרַח בַּחֲשֶׁךְ אֹר לְיִשְׂרָאֵל חֲנוּן וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אִישׁ חוֹנֵן וּמְלֹוֹה יִכְלָל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו פִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמּוֹט לְזִכָּר עוֹלָם יְהוָה צַדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רַעַה לֹא יִירָא נֶכּוֹן לְבוֹ בַּטַּח בְּיְהוָה: ח סְמוּךְ לְבוֹ לֹא יִירָא עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרְיוֹ: ט פֶּזֶר | נָתַן לְאַבְיוֹנִים צִדְקָתוֹ עֲמֵדַת לְעַד קָרְנוֹ תְרוּם בְּכָבוֹד: י רָשַׁע יִרְאֶה | וְכַעַם שָׁנָיו יִחַרְק וְנַמְס תַּאֲוֹת רָשָׁעִים תֵּאבֵד:

קיג

בו יסופר נפלאות מוציאת מצרים:

א הַלְלוּ־יָהּ | הִלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הִלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם: ג מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבוֹאוֹ מְהַלֵּל שֵׁם יְהוָה: ד רַם עַל־פְּלִגְוִים | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: ה מִי בְיְהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמְגַבִּיהֵי לַשָּׁבַת: ו הַמְשַׁפִּילֵי לְרֵאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבְאַרְץ: ז מְקִימֵי מַעְפָּר דָּל מְאַשְׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן: ח לְהוֹשִׁיבֵי עַם־נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: ט מוֹשִׁיבֵי | עֲקָרַת הַפֵּית אִם־הַבָּנִים שְׂמִיחָה הַלְלוּ־יָהּ:

נקודות משיחות קודש – מזמור קיב מתוך "תהילות מנחם"

קיב, ט – פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד

צדקה בלי גבול

ה. ולכאורה צריך להבין, מ"ש לעיל (אות ד') בשם אדמו"ר מהר"ש ש"צ צריך להיות מעשה הצדקה בלי גבול ממש", הרי נתינת צדקה היא נתינת ממון או דבר השווה לממון, וכיצד שייך בזה ענין ה"בלי גבול"?

בשלמא כאשר מדובר על "בכל מאדך" בנוגע לענין האהבה, שצריכה להיות אהבה רבה בלי גבול, מובן, שהואיל וזהו רגש רוחני, שייך בזה ענין הבלי גבול, עכ"פ ביחס ליכולות שלו, כמבואר בחסידות¹¹⁷ בענין "בכל מאדך – מאד שלך". אך בנוגע לנתינת צדקה בגשמיות, אינו מובן, הרי כל סכום שיתן, גם אם זה כל מה שיש לו, ה"ז עדיין מוגבל, ואפשר למנות אותו ביד, וכיצד שייך בזה ענין הבלי גבול?

ואי אפשר לומר שהכוונה ב"מעשה הצדקה בלי גבול ממש" הוא לרגש שמביא לנתינת צדקה, כי מלשון אדמו"ר מהר"ש ממשע שהצדקה עצמה היא בלי גבול.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיב, קיג ג
- (ג) מאמר ד"ה ויגש אליו יהודה
שבת פרשת ויגש, ה' טבת, תשמ"ח ה
- (ד) משיחות שבת פרשת ויגש,
ה' טבת ה'תשמ"ח ו
- (ה) לקוטי שיחות – פרשת ויגש
(בלה"ק) כרך י' יח
- (ו) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל כד
- (ז) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת ויגש כה
- (ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת ויגש כו
- (ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויגש מח
- (י) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת ויגש מט
- (יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת ויגש נט
- (יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם סא
- שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק:**
- (יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת ויגש סד
- (יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת ויגש פה
- (טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת ויגש צא
- (טז) נביאים וכתובים
מלכים ב פרק ג, תהלים פרק קד-קה צג
- (יז) משניות – מסכת אבות
ביאור קהתי צה
- (יח) עין יעקב מסכת יומא קג
- (יט) מסכת יומא עם ביאורים
מדף כג עד דף כט קד
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כ) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים
אדמו"ר הזקן קלג
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת
אדמו"ר הזקן קלג
- (כב) תורה אור
אדמו"ר הזקן קלד
- (כג) שערי אורה
אדמו"ר האמצעי קלו
- (כד) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" קלו
- (כה) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש קלז
- (כו) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהרש"ב קלז
- (כז) ספר המאמרים ה'תש"ט
אדמו"ר מוהרי"צ קלח
- (כח) לקוטי דיבורים
אדמו"ר מוהרי"צ קלט
- (כט) רשימת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ
אדמו"ר מוהרי"צ קמא
- (ל) אגרות קודש
אדמו"ר מוהרי"צ קמא
- (לא) חומש לקריאה בציבור קמב
- (לב) סדר הדלקת נרות חנוכה קמט
- (לג) לוח זמנים לשבוע פרשת ויגש קנ
- (לד) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש קנא

ביאור בדרך אפשר

1 וַיִּגַשׁ אֵלָיו יְהוּדָה גו'1, הִנֵּה תֵכֵן הָעֲנִיָּן לִפִּי הַמְשַׁמְעוֹת הַרוּחָנִית
2 הַפְּנִימִית שֶׁל הַדְּבָרִים הוּא הַגִּשְׁת׃ יְהוּדָה לְיוֹסֵף דְּהִינּוּ יַחֲדָה
3 הַתְּאֵחָדוֹת יְהוּדָה וְיוֹסֵף2 כִּפִּי שִׁיבוֹרָה לְהִלָּךְ. וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה
4 בְּהַפְּטֻרַת הַפְּרָשָׁה3 מְסַפֵּר שֶׁלְעֵתִיד לְבֹא בִּימֹת הַמְּשִׁיחַ יְהִי
5 שְׁנֵי עֲצִים, עֵץ יְהוּדָה עֵץ
6 הַמְּסַמֵּל אֶת שְׁבֻט־מַלְכוּת יְהוּדָה וְעֵץ
7 אֲפֹרִים עֵץ הַמְּסַמֵּל אֶת שְׁבֻט־מַלְכוּת
8 אֲפֹרִים בֶּן יוֹסֵף, וּמְלֶךְ אֶחָד יְהִי
9 לְכֻלָּם כִּי בְעוֹד שְׁבַת־קוֹפָה קוֹדֶמֶת
10 יְהוּדָה וְאֲפֹרִים הִיוּ שְׁתֵּי מַמְלָכוֹת

בס"ד. שבת פרשת ויגש, ה' טבת תשמ"ח.

הנחה בלתי מוגה

ביאור בדרך אפשר
1 יהודה, כאשר יהודה ניגש ליוסף בשעה שיוסף (אביו של אפרים) היה משנה
2 למלך, ויהודה היה תחת ממשלתו). וּנְמַצָּא שְׁתֵּכֵן הַהִפְטָרָה, הוּא גַם
3 כֵּן כְּמוֹ תוֹכֵן הַפְּרָשָׁה הַחֲבֹרָה וְהָאֵיחֹד דְּיוֹסֵף וְיְהוּדָה, שְׁשִׁנְיָהֶם
4 יְהִי תַחַת מְלֶךְ אֶחָד.

וְהִנֵּה הַתּוֹרָה הִיא נִצְחִית7

וּלְמִירוֹת שֶׁהִיא עוֹסֶקֶת בְּמֵאוֹרְעוֹת

שֶׁהִתְרַחֲשׁוּ לִפְנֵי אֲלֹפֵי שָׁנִים,

הַמְּשַׁמְעוֹת הַרוּחָנִית שֶׁל כָּל דְּבָרֵי

הַתּוֹרָה קִיַּמְתָּ לְנִצְחָה, וּמִזֶּה מוֹבֵן,

שֶׁבְּעֲנִיָּן זֶה שֶׁל גִּישַׁת יְהוּדָה

לְיוֹסֵף וְאֶחָדוֹת בֵּין מַמְלָכוֹת יְהוּדָה

וְאֲפֹרִים (כְּמוֹ בְּכָל עֲנִינֵי הַתּוֹרָה)

יִשְׁנֶה הוֹרָאָה נִצְחִית לְכָל

אֶחָד וְאַחַת מִיִּשְׂרָאֵל, דְּגַם

הַסְּפֹרָה עַל דְּבַר הָעֵתִיד

לְהִיּוֹת (לְעֵתִיד לְבֹא) הִרִי

לְמִירוֹת שֶׁהִדְבֵּר עֲדִיין לֹא הִתְרַחֲשׁ

בְּפוֹעֵל, בְּכָל זֹאת הוּא נִצְחִי

וְשִׁיךְ מִבְּחִינֵי רוּחָנִית גַּם עֲכָשׁוּ,

וְכָל־שֵׁשׁ וְקַל־וַחֲמֹר הָעֲנִינִים

שֶׁכָּבֵר הִיוּ בְּפוֹעֵל בְּעֵבֶר

(הַגִּשְׁת׃ יוֹסֵף לְיְהוּדָה).

וּמִפְּנֵין שֶׁהַתּוֹרָה נִתְּנָה בְּתוֹר

הוֹרָאָה לְיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ

שֶׁכְּתוּב בָּהּ צוֹ אֶת בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל דַּבֵּר אֶל בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל8, מוֹבֵן, שֶׁעֲקָרָה הוּא

לֹא סִיפּוֹר הַדְּבָרִים סַחֵם אֲלֵא הַמְּטָרָה

הַעֵיִקְרִית בְּסִיפּוֹר הִיא לְשִׁמֵּשׁ

הוֹרָאָה לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל,

וְהַהוֹרָאָה הִיא בְּעֵקֶר עֲנִינּוֹ

שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל

וְלֹא בְּפִרְט טַפֵּל בְּחִיּוֹ וּבְתַפְקִידוֹ,

וַעֲיָקֵר עֲנִינּוֹ הוּא - מֵה שְׂאֲנֵי

נִבְרָאִיתִי בְּמְטָרָה לְשִׁמֵּשׁ אֶת

קוֹנֵי9 וְלַעֲבֹד אֶת ה' וְלִכְן הַהוֹרָאָה

צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּעֲנִינֵי עֲבוֹדַת ה'.

וּבִאוֹר הָעֲנִיָּן, כְּמִבְּאֵר

בְּדְרוֹשֵׁי פְּרָשְׁתָנוּ מֵאֲמָרֵי הַחֲסִידוֹת

שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ נִשְׁאִינּוּ עַל הַפְּרָשָׁה10,

1 וַיִּגַשׁ אֵלָיו יְהוּדָה גו'1, הִנֵּה תֵכֵן הָעֲנִיָּן הוּא

הַגִּשְׁת׃ יְהוּדָה לְיוֹסֵף דְּהִינּוּ יַחֲדָה

וְיוֹסֵף2. וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה בְּהַפְּטֻרַת הַפְּרָשָׁה3 מְסַפֵּר

שֶׁלְעֵתִיד לְבֹא יְהִי שְׁנֵי עֲצִים, עֵץ יְהוּדָה וְעֵץ

אֲפֹרִים, וּמְלֶךְ אֶחָד יְהִי לְכֻלָּם שֶׁהוּא דוֹד, כְּמוֹ

שֶׁכְּתוּב4 וְעַבְדֵי דוֹד מְלֶךְ עֲלֵיהֶם גו' וְדוֹד עַבְדֵי

נְשִׂא לְהֶם לְעוֹלָם. דְּאֲפֹרִים הוּא עַקֵּר שְׁבֻטוֹ שֶׁהִיוּ לוֹ

שְׁנֵי בָנִים, מְנַשֶּׁה וְאֲפֹרִים, וּמִבֵּין שְׁנֵיהֶם

אֲפֹרִים הוּא הַחֲשׁוּב יוֹתֵר, כְּמוֹ

שֶׁכְּתוּב בו'5 וְאוֹלָם אֶחָדוֹ הַקֶּטָן יִגְדֵל

מִמֶּנּוּ, וְהוּא הִיָּה רֹאשׁ הַדָּגָל שֶׁכָּל אֶת שְׁבֻט

מְנַשֶּׁה (וְכְמוֹ שֶׁכְּתוּב6 וְעֲלֵיו מִטָּה מְנַשֶּׁה גו').

וְדוֹד הוּא מְשַׁבֵּט יְהוּדָה. וְנִמְצָא שְׁתֵּכֵן הַהִפְטָרָה,

הוּא גַם כֵּן הַחֲבֹרָה וְהָאֵיחֹד דְּיוֹסֵף וְיְהוּדָה,

שְׁשִׁנְיָהֶם יְהִי תַחַת מְלֶךְ אֶחָד. וְהִנֵּה הַתּוֹרָה הִיא

נִצְחִית7, וּמִזֶּה מוֹבֵן, שֶׁבְּעֲנִיָּן זֶה יִשְׁנֶה הוֹרָאָה

נִצְחִית לְכָל אֶחָד וְאַחַת מִיִּשְׂרָאֵל, דְּגַם הַסְּפֹרָה

עַל דְּבַר הָעֵתִיד לְהִיּוֹת (לְעֵתִיד לְבֹא) הוּא נִצְחִי

וְשִׁיךְ גַּם עֲכָשׁוּ, וְכָל־שֵׁשׁ וְקַל־וַחֲמֹר הָעֲנִינִים

שֶׁכָּבֵר הִיוּ בְּעֵבֶר (הַגִּשְׁת׃ יוֹסֵף לְיְהוּדָה). וּמִפְּנֵין

שֶׁהַתּוֹרָה נִתְּנָה בְּתוֹר הוֹרָאָה לְיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ

שֶׁכְּתוּב בָּהּ צוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דַּבֵּר אֶל בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל8, מוֹבֵן, שֶׁעֲקָרָה הוּא הוֹרָאָה לְכָל אֶחָד

מִיִּשְׂרָאֵל, וְהַהוֹרָאָה הִיא בְּעֵקֶר עֲנִינּוֹ שֶׁל כָּל

אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, מֵה שְׂאֲנֵי נִבְרָאִיתִי לְשִׁמֵּשׁ

אֶת קוֹנֵי9.

25 וּבִאוֹר הָעֲנִיָּן, כְּמִבְּאֵר בְּדְרוֹשֵׁי פְּרָשְׁתָנוּ10,

שֶׁעֲנִינֵי יְהוּדָה לְיוֹסֵף הֵם ב' הָעֲנִינִים

26

1 ריש פרשתנו (ויגש מד, ויחי). 2 זהו פרשתנו (רו, א). ד"ה ויגש אליו יהודה בתו"א פרשתנו מד, א. ובתו"ח שם פ"ט (צג, א) ואילך. 3 יחזקאל לו, טז ואילך. 4 שם, כד-כה. 5 ויחי מח, יט. 6 במדבר ב, כ. 7 ראה תניא רפ"ז. ועוד. 8 כ"ה בכ"מ בדא"ח (מתדבא"ר) - סה"מ ה'ש"ת ע' 61. ועוד. וראה תדבא"ר פ"ד ופ"א. ב"ר פ"א, ד. וראה שיחות שלפני המאמר סו"ס ה. (לקמן ע' יב). 9 קידושין בסופה. 10 אוה"ת ריש פרשתנו (כרך ב שמח, ב). ד"ה ויגש תרע"ח. ועבדי

ויגש אליו יהודה גו'

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁעֲנִי יְהוּדָה וְיוֹסֵף הֵם ב' הַעֲנִינִים דְּתַלְמוּד (או לְמוֹד) וּמַעֲשֶׂה, דְּאִפְּלִיגוּ נחלקו בַּגְּמָרָא¹¹ אִי הָאם תַּלְמוּד לִימוֹד
 2 הַתּוֹרָה גְּדוּל וְחֹשֶׁב יוֹתֵר אוּ מַעֲשֶׂה קִיּוֹם הַמִּצְוֹת גְּדוּל חֹשֶׁב יוֹתֵר
 3 מֵהַתְּלִמוּד. דִּיהוּדָה גְּבַר בְּאֲחִיו¹² כְּכָתוּב בְּסֵפֶר דְּבְרֵי הַיּוֹמִים: "... רְאוּבֵן
 4 בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל... נִתְּנָה בְּכוֹרָתוֹ לְבְנֵי
 5 יוֹסֵף בֶּן יִשְׂרָאֵל... כִּי יְהוּדָה גִּבֹר בְּאֲחָיו
 6 וְלִנְדִיב מִמֶּנּוּ וְהַבְּכוֹרָה לְיוֹסֵף", וְהוּא
 7 יְהוּדָה הַמְּלֶךְ שֶׁעָקַר עֲנִינֵו הוּא
 8 לְפָסֵק וְלַהוֹרוֹת אִיךָ יְהִיָּה
 9 הַמַּעֲשֶׂה בְּפֶעַל. וְזֵהוּ גַם
 10 עֲנִינֵו שֶׁל דָּוִד דְּכָתִיב בִּיה
 11 שְׁכָתוּב בּו וְעֲבָדִי דָּוִד דִּיִּיקָא
 12 וְדוֹד מֵתוֹרֵא דְּוֹקָא כְּעַבְדֵּי, דִּיעֲנִן
 13 הַעֲבָדוֹת שִׁיף לְמַעֲשֶׂה בְּפֶעַל
 14 דְּוֹקָא¹³ שְׁהִי עִיקַר עֲנִינֵו שֶׁל הַעֲבֵד
 15 אִינֵנו הַבְּנָה וְהַשְׂגָּה אֵלָא מִלִּי
 16 הַמְּשִׁימוֹת הַמוֹטְלוֹת עֲלֵיו בְּמַעֲשֶׂה
 17 בְּפוּעַל. וְיוֹסֵף עֲנִינֵו הוּא
 18 תַּלְמוּד, שְׁהִי עֲנִין הַתְּלִמוּד
 19 הוּא בְּאִפְּן שֶׁל לְאִפְּשָׂא לָהּ¹⁴
 20 הַלוֹסִיף וְלַהֲרֹבוֹת עֲבִינִין הַלִּימוֹד
 21 שְׁמוּסִיף עַל-יְדֵי לְמוֹד בְּהַבְּנָה
 22 וְהַשְׂגָּה, שְׁזֵהוּ עֲנִינֵו שֶׁל יוֹסֵף
 23 שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם זֶה עַל שֵׁם "יוֹסֵף ה' לִי
 24 בֶן אַחֲרִי" וְהוּא מְלִשׁוֹן הוֹסְפָה¹⁵,
 25 וְכֵן זֵהוּ עֲנִינֵו שֶׁל אֲפָרִים,
 26 שְׁהִי אֲפָרִים הוּא מְלִשׁוֹן
 27 הַפְּרָנִי גו'¹⁶ כְּכָתוּב שְׂאֲפָרִים נִקְרָא
 28 עַל שֵׁם "כִּי הַפְּרָנִי (הֲרַכַּב אוֹתִי)
 29 אֶלְקִים", רְבוּי הוֹסְפָה.
 30 וְהִנֵּה תַּכְלִית הַפְּנִיָּה הִיא
 31 שְׁשִׁנְיָהּ הַמַּעֲשֶׂה (דוֹד) וְהַתְּלִמוּד
 32 (יוֹסֵף) וְתִתְּחַדְדוּ, וְהִנֵּנו שְׁתַּהֲיָה
 33 פְּעֻלַּת הַתְּלִמוּד בְּמַעֲשֶׂה,
 34 וּפְעֻלַּת הַמַּעֲשֶׂה בְּתַלְמוּד כִּפִּי
 35 שִׁיבוֹאֵר לַהֲלֵן. דְּפְעֻלַּת הַמַּעֲשֶׂה
 36 בְּתַלְמוּד מוֹבְנָת עַל-פִּי
 37 הַמְּבַאֵר בְּהַמְשָׁף תַּרְס"ו¹⁷
 38 לְאֲדַמְוִר מֵהוֹרֵש"ב, דְּכֹאֲשֶׁר
 39 הַלּוֹמֵד תּוֹרָה יוֹדֵעַ שְׁהַמַּעֲשֶׂה
 40 בְּפֶעַל יְהִיָּה תְּלוּי בְּלִימוֹדוֹ
 41 כְּלוֹמֵר שֶׁהַלִּימוֹד אִינֵנו לְשֵׁם עֵינִן מוֹפְשֵׁט אֵלָא עַל מִנַּת הַהִיגֵעַ לְיַד מִסְנָה

ביאור בדרך אפשר

הַלְכָה לְמַעֲשֶׂה, הֲרִי אַז הוּא בְּטָל לְגַמְרֵי כִּי הַלִּימוֹד עַל מִנַּת לְפָסוֹק
 הַלְכָה לְמַעֲשֶׂה הוּא מֵתוֹךְ יִגִיעָה רַבָּה הַנוֹבַעַת מִקְבַּלַת עוֹל מַלְכוּת שְׁמַיִם וְיִרְאָה
 שְׂמָא לֹא יַצְלִיחַ לְכוּוִין אֵל הָאֲמַת (בְּשׁוּנָה מְלִימוֹד לְשֵׁם הַבְּנָה וְעֵינִן שֵׁם יֵשׁ
 נִתְּיַנַּת מְקוֹם לְמַצִּיאֹתוֹ שֶׁל הַלּוֹמֵד) וְבוֹכוֹת הַבִּיטוּל וְהַיִּגִיעָה הַלּוֹמֵד מְצַלִּיחַ
 לַהֲגִיעַ לְפָסֵק הַהֲלָכָה הַנְּכוּן וּמְכֻוֵן
 אֵל אֲמַתַּת הַהֲלָכָה, מְשׁוּם
 שְׂיֹדֵעַ שְׁזֵה נּוֹגֵעַ לְמַעֲשֶׂה.
 וְעַל-דִּרְרָזָה לְאִיךָ גִּיסָא
 הַתְּלִמוּד פּוּעַל וּמִשְׁפִיעַ
 בְּמַעֲשֶׂה, וְהִנֵּנו לֹא רַק מַה
 שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת יְדִיעַת הַהֲלָכוֹת
 עַל מִנַּת לִידַע אֵת הַמַּעֲשֶׂה
 אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן וְאֵלָה אֲשֶׁר לֹא
 תַעֲשִׂינָה כַּךְ שְׂבַעֲצֵם הַמַּעֲשֶׂה מַחֲיִיב
 תַלְמוּד, אֵלָא שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת גַּם
 לְצוּרֵךְ הַמַּעֲשֶׂה (וְלֹא רַק בְּשִׁבִיל
 הַלִּימוֹד עֲצֻמוֹ) גַּם עֲנִין שֶׁל לְמוֹד
 בְּהַבְּנָה וְהַשְׂגָּה כּוֹי' (בְּאִפְּן שֶׁל
 לְאִפְּשָׂא לָהּ לְהוֹסִיף וְלַחֲדַשׁ),
 שְׁהִי אִי-אֲפָשֶׁר לְפָסֵק
 הַלְכוֹת לְמַעֲשֶׂה בְּלִי לִידַע
 פְּרָטִי וְטַעֲמֵי הַהֲלָכוֹת וְיִדִיעַת
 פְּרָטִי הַהֲלָכוֹת וְהַבְּנָה וְעֵינִן בְּטַעֲמֵי
 הַהֲלָכוֹת (לְצוּרֵךְ הַמַּעֲשֶׂה) מַחֲיִיבַת
 לִימוֹד מֵתוֹךְ עֵינִן וְהַבְּנָה וְהַשְׂגָּה,
 כְּפִי שְׂמוֹבָא
 בְּרֵאשׁוֹנִים¹⁸.
 וְהִנֵּה לְפִי בְּאוֹר זֵה שְׁהַחִיבוֹר
 וְהַאיחוד בֵּין תַלְמוּד לְמַעֲשֶׂה הוּא
 שֶׁהַמַּעֲשֶׂה פּוּעַל בְּתַלְמוּד שִׁיחִיָּה מֵתוֹךְ
 בִּיטוּל, וְהַתְּלִמוּד פּוּעַל בְּמַעֲשֶׂה כִּי
 הַתְּלִמוּד מְכוּוֵן וּמִנַּחָה אֵת הַמַּעֲשֶׂה
 הֲרִי עֲנִין הַמַּעֲשֶׂה הוּא מַחוּץ
 לְאֲדָם עֲצֻמוֹ כִּי כּוֹחַ הַמַּעֲשֶׂה הוּא
 לְכוּשׁ חִיצוֹנִי שֶׁל נֶפֶשׁ הָאָדָם, בְּשׁוּנָה
 מְכוּחַ הַשְׂכַל שֶׁעַל יְדוֹ הוּא הַלִּימוֹד
 שְׁהוּא כּוֹחַ פְּנִימִי וְחֹלֵק מֵהָאָדָם עֲצֻמוֹ,
 אֲמָנָם בְּפְרָטִיּוֹת יוֹתֵר יִשְׁנָם ב'
 הַעֲנִינִים בְּאֲדָם עֲצֻמוֹ, הִינֵנו
 בְּעִבוּדַת הַתְּפִלָּה שְׁלוֹ, סְמִיכַת
 גְּאֻלָּה לְתַפְּלָה¹⁹ תִּיקוּן חֲכָמִים
 לְהוֹזִיֵר אֵת הַגְּאֻלָּה מִמְּצָרִים וּלְבַרֵךְ "גְּאֻלָּה יִשְׂרָאֵל" סְמוּךְ לְתַפְּלַת שְׁמוֹנָה

דוד (הא' והב') תרצ"ט (תש"ח). תשמ"ו. ועוד. וראה לקו"ש חלק כה ע' 258 ואילך. 11) קידושין מ, ב. ב"ק יז, א. 12) דה"א ה, ב. 13) ראה ד"ה ויגש וד"ה ועבדי דוד שם. לקו"ש שם ס"ח. וש"נ. 14) ראה זח"א יב, ב. 15) ראה תו"א פרשתנו מד, א. תו"ח שם צג, ב. ד"ה ועבדי דוד תשמ"ו פ"ב. 16) מקץ מא, נב. 17) ע' שז ואילך. ע' תכא. 18) תשובות הרא"ש כלל לא ס"ט. הובא בקו"א להל' ת"ת לאדה"ז רפ"ב. 19) ברכות ד, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 עשרה ובכך לסמוך גאולה לתפילה **שָׁזְהוּ עֵנְנֵי יוֹסֵף וַיְהוּדָה** 20
 2 כמבואר בוהר ובחסידות שיוסף הוא בחינת גאולה, ויהודה הוא בחינת
 3 תפילה ואם כן כאשר היה "ויגש אליו יהודה" הייתה זו סמיכת והתקרבות
 4 גאולה ותפילה, **שָׁיִשְׁנוּ עֵנְנֵי הַתְּפִלָּה, תְּפִלַּת הַעֲמִידָה** תפילה
 5 שמונה-עשרה, **שֶׁתְּפִלָּה זֶה הִיא**
 6 **בְּתַכְלִית הַבְּטוּלָה** 21 ובה האדם
 7 חייב לעמוד ללא תנועה וגם מבחינה
 8 רוחנית, בתפילת שמונה עשרה האדם
 9 מגיע לתכלית הביטול לקדוש-ברוך-
 10 הוא (ומבואר שהיא כנגד עולם
 11 האצילות), **שָׁזְהוּ הַבִּיטוּל הוּא**
 12 **עֵנְנֵי שָׁל יְהוּדָה** 20, **כְּמוֹ**
 13 **שֶׁכְּתוּב בּוֹ** 22 ששמו "יהודה" ניתן
 14 לו על ידי אימו לאה שאמרה **הַפֶּעַם**
 15 **אוּדָה אֶת ה' גו' וַתַּעֲמַד**
 16 **מִלְּדָת, שְׁעַל-יְדֵי הַהוּדָא**
 17 **(אוּדָה)** כאשר אדם לא פועל על פי
 18 שכלו והבנתו האישיים אלא מבטל את
 19 דעתו בפני דעתו ורצונו של הקדוש-
 20 ברוך-הוא **בְּאִים לַעֲמִידָה וּבִטּוּל**
 21 **(וַתַּעֲמַד), וְלִפְנֵי-זֶה** כהקדמה
 22 לתפילה **יִשְׁנוּ עֵנְנֵי הַגְּאֻלָּה,**
 23 **שָׁזָה שִׁיף לְיוֹסֵף** 20 **וְהוֹסֵפָה,**
 24 **שֶׁהָרִי גְּאֻלָּה הִיא עֵנְנֵי שָׁל**
 25 **הוֹסֵפָה** וחידוש לעומת המצב
 26 הקודם שהיה מצב של גלות והגבלה,
 27 **וּבִפְרָט כְּאֲשֶׁר הַגְּאֻלָּה הִיא**
 28 **כְּאֲפֹן דְּפָדָה בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי**
 29 **מִקָּרֶב לִי** 23 כמבואר במאמרי
 30 חסידות רבים על פסוק זה, יש פרייה
 31 (גאולה) באמצעות קרב ומלחמה בה
 32 הצד הנמצא גובר על הצד שכנגד
 33 ופורדה עצמו ממנו ויש פרייה בשלום,
 34 **שְׁאִין מְצִיאוֹת שָׁל קָרֶב אֶלָּא**
 35 **הַגְּאֻלָּה** והפרייה היא **בְּשָׁלוֹם**
 36 והצד שכנגד משלים בשלום ומרצון,
 37 **וְזֶהוּ עֵנְנֵי סְמִיכַת גְּאֻלָּה**
 38 **לְתַפְלָה, דְּהֵינּוּ יְחִוּד וְחִבּוּר**
 39 **יְהוּדָה וְיוֹסֵף, שְׁבִי הַעֲנִינִים**
 40 **דְּתַלְמוּד וּמַעֲשָׂה, גְּאֻלָּה**
 41 **וְתַפְלָה, הֵם סְמִיכִים זֶה לְזֶה**

כך שאינם רק קרובים זה לזה אלא למרות השוני וההבדלים ביניהם, מתחברים זה עם זה **וּמִתְאַחֲדִים יַחַד. וְזֶהוּ עֵנְנֵי הַיְחִוּד** בין יהודה ליוסף והחייבור בין מלכות יהודה ומלכות אפרים **שְׁיִהְיֶה לְעֵתִיד,** שיהפכו להיות ממלכה אחת תחת מלכות יהודה **וְדוּד עֲבָדֵי** שהוא משבט יהודה **נִשְׂיָא לְהֵם לְעוֹלָם.**

אֲמַנְם עֲדִין צָרִיף לְהַבִּין **בְּכִלְלוֹת תַּכְן הַסְּפוּר דְּהַגְּשַׁת** **יְהוּדָה לְיוֹסֵף, שְׁמִסְפָּר בְּכַתוּב** **כָּל דְּבָרֵי יְהוּדָה לְיוֹסֵף,** **שְׁאָמַר לוֹ** 1 יהודה ליוסף **יְדַבֵּר נָא** **עֲבָדְךָ דְּבַר בְּאֲזִנֵי אָדוֹנִי,** **וּפְרַשׁ רַשׁ"י קְנָסוּ דְּבָרֵי** **בְּאֲזִנְךָ, וְאַחֲרֶיךָ סִפֵּר אֶת כָּל** **פְּרָטֵי הַמְּאֲרָעוֹת שְׁאָרְעוּ** **אוֹתָם עַד אַז. וְלִכְאוּרָה מְדוּעַ** **הָאָרִיף הַכְּתוּב בְּכָל פְּרָטֵי** **הַדְּבָרִים** ופירוט גם כיצד ניגש יהודה ליוסף וכיצד בדיוק דיבר אליו וגם את כל מה שאמר לו. **וְעוֹד צָרִיף לְהַבִּין, דְּלֵאחֲרֵי דְּבָרֵי יְהוּדָה** **כְּתִיב** 24 **וְלֹא יָכוֹל יוֹסֵף** **לְהִתְאַפֵּק וְגו',** ובהמשך התוודע יוסף לאחיו, **וּמִשְׁמַע שְׁזָה הָיָה** **תּוֹצְאָה מִדְּבָרֵי יְהוּדָה,** **וְלִכְאוּרָה הָרִי רַב הַדְּרָבִים מֵה** **שְׁסִפֵּר יְהוּדָה לְיוֹסֵף** כעת, לאחר שניגש אליו **יָדַע יוֹסֵף מִקְדָּם,** **שְׁהָרִי בְּרַב דְּבָרֵי חִזּוּר עַל מֵה** **שְׁאָרְעַ מִקְדָּם, וְאִם בֵּן אֵיף גֵּרָם** **זֶה חֲחוּרָה עַל הַדְּרָבִים** כעת **שְׁנוּי גְּדוּל כָּל כֶּף בְּיוֹסֵף שְׁלֵא** **הָיָה יָכוֹל לְהִתְאַפֵּק וְכו',** ועד כדי כך שבגלל זה התוודע יוסף לאחיו? **אֵף הַעֲנִין הוּא, כְּמִבְּאָר** **בְּאֲרָכָה ב'תּוֹרַת חַיִּים' לַאֲדַמּוּרִי** **הַאֲמַצְעִי פְּרָשְׁתָּנוּ** 25, **דְּהַחֲדוּשׁ** **בְּדְבָרֵי יְהוּדָה הָיָה שְׁעַל-יְדֵי**

וְיִהוּדָה 20, **שְׁיִשְׁנוּ עֵנְנֵי הַתְּפִלָּה, תְּפִלַּת הַעֲמִידָה,** **שֶׁתְּפִלָּה זֶה הִיא בְּתַכְלִית הַבְּטוּלָה** 21, **שָׁזְהוּ עֵנְנֵי שָׁל יְהוּדָה** 20, **כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בּוֹ** 22 **הַפֶּעַם אוּדָה אֶת ה' גו' וַתַּעֲמַד מִלְּדָת, שְׁעַל-יְדֵי הַהוּדָא (אוּדָה)** **בְּאִים לַעֲמִידָה וּבִטּוּל (וַתַּעֲמַד), וְלִפְנֵי-זֶה יִשְׁנוּ עֵנְנֵי הַגְּאֻלָּה, שָׁזָה שִׁיף לְיוֹסֵף** 20 **וְהוֹסֵפָה, שֶׁהָרִי גְּאֻלָּה הִיא עֵנְנֵי שָׁל הוֹסֵפָה, וּבִפְרָט כְּאֲשֶׁר הַגְּאֻלָּה הִיא מְצִיאוֹת שָׁל קָרֶב אֶלָּא הַגְּאֻלָּה הִיא בְּשָׁלוֹם, וְזֶהוּ עֵנְנֵי סְמִיכַת גְּאֻלָּה לְתַפְלָה, דְּהֵינּוּ יְחִוּד וְחִבּוּר יְהוּדָה וְיוֹסֵף, שְׁבִי הַעֲנִינִים דְּתַלְמוּד וּמַעֲשָׂה, גְּאֻלָּה וְתַפְלָה, הֵם סְמִיכִים זֶה לְזֶה וּמִתְאַחֲדִים יַחַד. וְזֶהוּ עֵנְנֵי הַיְחִוּד שְׁיִהְיֶה לְעֵתִיד, וְדוּד עֲבָדֵי נִשְׂיָא לְהֵם לְעוֹלָם.**

אֲמַנְם עֲדִין צָרִיף לְהַבִּין בְּכִלְלוֹת תַּכְן הַסְּפוּר **דְּהַגְּשַׁת יְהוּדָה לְיוֹסֵף, שְׁמִסְפָּר בְּכַתוּב** **כָּל דְּבָרֵי יְהוּדָה לְיוֹסֵף, שְׁאָמַר לוֹ** **יְדַבֵּר נָא** **עֲבָדְךָ דְּבַר בְּאֲזִנֵי אָדוֹנִי, וּפְרַשׁ רַשׁ"י קְנָסוּ דְּבָרֵי** **בְּאֲזִנְךָ, וְאַחֲרֶיךָ סִפֵּר אֶת כָּל פְּרָטֵי הַמְּאֲרָעוֹת** **שְׁאָרְעוּ אוֹתָם עַד אַז. וְלִכְאוּרָה מְדוּעַ הָאָרִיף הַכְּתוּב בְּכָל פְּרָטֵי הַדְּבָרִים,** **וְעוֹד צָרִיף לְהַבִּין, דְּלֵאחֲרֵי דְּבָרֵי יְהוּדָה** **כְּתִיב** 24 **וְלֹא יָכוֹל יוֹסֵף** **לְהִתְאַפֵּק וְגו',** **וּמִשְׁמַע שְׁזָה הָיָה תּוֹצְאָה מִדְּבָרֵי יְהוּדָה,** **וְלִכְאוּרָה הָרִי רַב מֵה שְׁסִפֵּר יְהוּדָה לְיוֹסֵף** **יָדַע יוֹסֵף מִקְדָּם, שְׁהָרִי בְּרַב דְּבָרֵי חִזּוּר עַל מֵה שְׁאָרְעַ מִקְדָּם, וְאִם בֵּן אֵיף גֵּרָם זֶה שְׁנוּי גְּדוּל כָּל כֶּף בְּיוֹסֵף שְׁלֵא הָיָה יָכוֹל לְהִתְאַפֵּק**

וכו'.

אֵף הַעֲנִין הוּא, כְּמִבְּאָר בְּאֲרָכָה ב'תּוֹרַת חַיִּים' פְּרָשְׁתָּנוּ 25, **דְּהַחֲדוּשׁ בְּדְבָרֵי יְהוּדָה הָיָה שְׁעַל-יְדֵי דְּבָרֵי הַעֲלָה אֶת כָּל הַעֲנִינִים שְׁדַבֵּר אוֹדוֹתָם**

(20) זהו פרשתנו רה, ב. ד"ה ענין הגשת יהודה ליוסף תרכ"ט. ד"ה ויגש תרס"ו. תרס"ח (בהמשך תרס"ו). ועוד. (21) ראה שבת י, א. טושו"ע (ואדה"ז) או"ח ס"ו צה. ברכות לג, רע"א. וראה אוה"ת יתרו ע' ב'תרפט. בהעלותך ע' שס. סה"מ תרנ"ד ע' קסב ואילך. תרס"ו ס"ע תקצ. סה"מ קונטרסים ח"א קסז, א. ובכ"מ. (22) ויצא כט, לה. (23) זהו פרשתנו רה, ב. ד"ה ענין הגשת יהודה ליוסף תרכ"ט. ד"ה ויגש תרס"ו, תרס"ח (בהמשך תרס"ו). ועוד. (24) פרשתנו מה, א. (25) פ"י (צג,

ויגש אליו יהודה גו'

ביאור בדרך אפשר

1 דְּבָרָיו כעת באוני יוסף הַעֲלָה יְהוּדָה אֶת כָּל הַעֲנָנִים והמאורעות
 2 שְׁדָבַר אֹדוֹתָם לְדַרְגָּתוֹ, וְהִינּוּ שֵׁשׁ עָשָׂר רֹב הַדְּבָרִים כבר היו ידועים
 3 ליוסף קודם לכן אבל בדברי יהודה כעת התחדש שִׁפְעַל בְּרוּר וְזָכוּף
 4 בְּכָל פְּרָטִים אֵלוֹ, וְהַעֲלָה אוֹתָם לְשָׂרְשָׁם וּמְקוֹרָם. דְּהִנֵּה
 5 יְהוּדָה הַזְּכִיר בְּדָבָרָיו אֹדוֹת
 6 מְכִירַת יוֹסֵף שִׁבְחִיצוֹנִיּוֹת 1
 7 ובגלוי הָיָה זֶה דָּבָר בְּלִמְיָ רְצוּי, 2
 8 וְעַד שָׁנָה פֶּעַל יִרְדָּה אָפְלוֹ 3
 9 בַּיהוּדָה, כְּמוֹ שִׁכְתוֹב 26 וַיֵּרֶד 4
 10 יְהוּדָה גו' שֶׁהוֹרִידוּהוּ אֲחִיו 5
 11 מִגְּדֻלְתּוֹ (כִּי אֲחִיו טָעַנוּ 6
 12 שִׁמְכִירַת יוֹסֵף הָיְתָה 7
 13 בְּאִשְׁמֹתוֹ מִחֲמַת שְׁלֹא מִחָה 8
 14 בָּהֶם וכפירוש רש"י על הפסוק "וירד
 15 יהודה": "שהורידוהו אחיו מגדולתו
 16 כשראו בצרת אביהם, אמרו אתה
 17 אמרת למכור, אילו אמרת להשיבו
 18 היינו שומעים לך"). אָמְנָם עַל- 18
 19 יְדֵי שְׁדָבַר יְהוּדָה בְּעֲנָנִים
 20 אֵלוֹ כעת באוני יוסף, הַעֲלָה
 21 אוֹתָם לְשָׂרְשָׁם וּמְקוֹרָם והביא
 22 לידי גילוי את שורשם ומקורם שִׁשָּׁם
 23 הָרִי הֵם עֲנָנִים נְעֲלִים וּרַק כִּי
 24 שירדו ונשתלשלו למטה הם דברים
 25 בלתי רצויים. וְלִכְן דּוֹקָא אֲזַ 25
 26 לאחר שיהודה גילה את הדברים כפי
 27 שהם בשורשם ומקורם נִתְגַּלָּה
 28 שִׁמְכִירַת יוֹסֵף הָיְתָה דָּבָר
 29 נְעֲלָה (ומשלב זה ואילך, התגלה גם
 30 כאן למטה שבעצם מכירת יוסף היתה
 31 דבר חיובי ונעלה), כְּמוֹ שֶׁאָמַר
 32 יוֹסֵף 27 שֵׁשׁ עָשָׂר בְּחִיצוֹנִיּוֹת ובגלוי
 33 מכירתו היה דבר בלתי רצוי ולכן
 34 כאשר יוסף התוודע לאחיו נִבְהַלּוּ
 35 מִפְּנֵי, אֲבָל "אל תעצבו ואל יחר
 36 בעיניכם כי מִכְרַתְּמוּ אוֹתִי הִנֵּה" - כִּי
 37 לְמַחְיָה שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם
 38 לְפָנֶיכֶם וְגו' וַיִּשְׁמְנֵי לְאָב
 39 לְפָרְעָה וְגו' וכעת מתברר שהכול היה לטובה גם בגלוי. ודבר זה נפעל
 40 על ידי החיבור בין יהודה ליוסף ("ויגש אליו יהודה") כִּי אֲמַנָם בִּאֲפֻן כִּלְי
 41 מעלתו של יוסף גדולה ממעלתו של יהודה, בכל זאת דּוֹקָא יְהוּדָה מִלְשׁוֹן
 42 הוֹדָא מִחֲמַת מַעְלַת הַבְּטוּל שְׁלוֹ, יְכוּל לְפַעַל גְּלוּי עֲנָן זֶה

ביאור בדרך אפשר

43 בְּיוֹסֵף מִלְשׁוֹן הוֹסֵפָה. וְלִכְן עַל-יְדֵי-זֶה פֶּעַל בְּיוֹסֵף הוֹסֵפָה וגילוי
 44 שֶׁל עֲנָן חָדָשׁ וְשִׁנּוּי מִהַמְצָב הַקּוֹדֵם שֶׁבוּ יוֹסֵף הַתְּנַכֵּר לֵאחִיו וְהֵם לֹא
 45 הַכִּירוּהוּ, אֲלֵא שִׁיְהִיָּה וְלֹא יְכוּל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק וְכוּ' וּמַעֲתָה לֹא
 46 יִגְבִּיל וַיִּסְתִּיר אֶת עֵצְמוֹ אֲלֵא יִתּוּדַע אֶל אֲחָיו, וְהִנֵּה אֲצֻלוֹ עֲנָן הַבְּכִיָּה
 47 שֶׁהוּא חִירוֹשׁ נוֹסֵף, שָׁנָה הַבְּכִי בָּא
 48 מִמוֹתְרֵי הַמוֹחִין, הִינּוּ שָׁנָה
 49 בָּא עַל-יְדֵי גְלוּי כְּזֶה שֶׁאֵין
 50 הַמוֹחִין וְכוּלִים לְסַבֵּל וְלִהְיוֹת
 51 אוֹתוֹ וּבְעוֹד שֶׁבְדָבָרִים רִגִּילִים
 52 שֶׁהַמוֹחׁ סוֹבֵל וּמְכִיל, הַרְגַשׁ נִשְׁלַט
 53 וְנִעְצַר עַל יְדֵי הַמוֹחׁ, הָרִי דָבָר שֶׁנִּדּוּל
 54 וְחוֹק מְכַדֵּי שֶׁהַמוֹחׁ יוֹכֵל לְסַבֵּל וְלִהְיוֹת
 55 אוֹתוֹ, יוֹצֵא מִגְּדֵרֵי הַמוֹחׁ הַרְגִילִים
 56 הוֹפֵךְ ל"מוֹתְרֵי מוֹחִין" וְגוֹרֵם בְּכִי,
 57 וְלִכְן לֹא הָיָה יְכוּל יוֹסֵף
 58 לְהִתְאַפֵּק.
 59 וְזֶהוּ הַחֲדוּשׁ וְהַחוֹסֵפָה הַמִּיחִידֵת
 60 בְּעִנְיָן זֶה שֶׁאֲפֵלוֹ יוֹסֵף לֹא הָיָה
 61 יְכוּל לְהִתְאַפֵּק, כִּי אֵף
 62 שֶׁבְּכֻלּוֹ, יוֹסֵף הוּא לְמַעַלָּה
 63 מִהֶאֱבֹת וְהַשְּׁבָטִים, וְכִידוּעַ
 64 הַבְּאוּר כְּזֶה 28 שֶׁהֶאֱבֹת
 65 וְהַשְּׁבָטִים הָיוּ רוּעֵי צֶאֱן כְּדֵי
 66 לְהִיּוֹת בְּהַתְּבוֹדָדוֹת מִעֲנִי
 67 הַעוֹלָם וְכַדֵּי לְעִסּוֹק בְּמַלְאכָה שֶׁאֵינָה
 68 דוֹרֶשֶׁת טְרַחַח יְתִירָה, וְזֹאת עַל מַנַּת
 69 שֶׁעֲנִי הַעוֹלָם הוּזָה הַגִּשְׁמֵי לֹא יִפְרִיעוּ
 70 לְהֵם לְהִיּוֹת דְּבוּקִים בְּאִלּוּקוֹת, מֵה־
 71 שֶׁאֵין-בָּן יוֹסֵף הָיָה בְּכַחוֹ
 72 לְהִיּוֹת דְּבוּק בְּאִלּוּקוֹת, וְלֹא רַק
 73 בְּדִרְגוֹת נְמוּכוֹת בְּאִלּוּקוֹת אֲלֵא
 74 הַדְּבֻקוֹת שֶׁלּוֹ הֵייתָה בְּעֲצָמוֹתוֹ
 75 וּמַהוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ, גַּם בְּהִיּוֹתוֹ
 76 מִשְׁנֵה לְמִלְךָ מִצְרַיִם וְלַמְּרוֹת
 77 שֶׁהָיוּ לוֹ טְרָדוֹת גְּדוּלוֹת בִּיחָר בְּעִנְיָן
 78 הַעוֹלָם הַזֶּה, כֹּל הַטְּרָדוֹת לֹא מִנְעוּ
 79 מִמֶּנּוּ לְהַמְשִׁיךְ לְהִיּוֹת דְּבוּק בְּאִלּוּקוֹת
 80 בְּתַכְלִית הַדְּבֻקוֹת כִּי הָאִיר בּוֹ אוֹר
 81 אֲלוּקֵי נְעִלָה מִהַעוֹלָם כִּי הַעוֹלָם כֹּלֵל לֹא נִחְשַׁב בְּעִנְיָנוּ וְכֹל עֲנִי הַעוֹלָם
 82 לֹא פָּגַעוּ בְּדִבְרֵי הַמוֹחִלֵּת בְּאִלּוּקוֹת. וְכִדְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ 29 עַל מֵה
 83 שֶׁאָמַר יַעֲקֹב 30 כֹּאשֶׁר בִּישׂוּר לּוֹ שִׁוּמָף בְּחַיִּים - רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנֵי
 84 חֵי, שֶׁהוּא צָדִיק הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, שֶׁהוּא מִחֲמַת מַעְלַת

גד). פי"ב (צד, ד ואילך). שם בסוף הפרק (צה, ב). וראה סד"ה ויגש במאמרי אדה"ז על פרשיות התורה ע' רט. 26) וישב
 לת, א ובפרש"י. 27) פרשתנו מה, ה; ת. 28) מאמרי אדה"ז - הקצרים ע' יט. תקס"ה (ח"א) ע' קצב ואילך. ת"ח יחי
 (קב, ב ואילך). ד"ה ולא זכר עזר"ת, תפר"ח. ועוד. וראה לקו"ש חלק ל עמוד 225 ס"ד ואילך. חכ"ה ע' 197. ע' 253
 ואילך. 29) ב"ר פצ"ד, ג. תנחומא פרשתנו יא. וראה לקו"ש חלק ל ע' 222 ואילך. 30) פרשתנו מה, כח.

ביאור בדרך אפשר

- 1 יוסף על יַעֲקֹב האמורה לעיל, שיעקב היה רועה צאן ופרוש מענייני
2 העולם כדי שענייני העולם לא יפריעו לו לדבוק באלוקות, ויוסף היה דבוק
3 באלוקות למרות טרדותיו בענייני העולם. וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן, למרות
4 שיוסף היה נעלה מהשבטים גם קודם לכן הָרִי לְאַחַר דְּבָרֵי יְהוָה
5 בְּאֶפְסֹן דְּוַיִּגֶשׁ אֵלָיו יְהוָה,
6 דְּהִינּוּ תַכְלִית הַבְּטוּל הַנַּ"ל,
7 הָרִי בְטוּל זֶה פֶּעַל גְּלוּי אֹר
8 נַעֲלָה כָּל כֶּף שְׁלֹמְעֵלָה גַם
9 מִמְדַּרְגָּתוֹ שֶׁל יוֹסֵף וּלְמַעֲלָה
10 מִמָּה שִׁוּסֵף בְּעֲצֻמוֹ הִיא יָכוֹל לִסְבּוֹל
11 וְלֹהֲכִיל, עַד שֶׁלֹּא הָיָה יוֹסֵף
12 יָכוֹל לְהִתְאַפֵּק וְהָאֹר הִנְעֵלָה
13 הַתְּגָלָה גַם כִּלְפֵי חוּץ, אֵל אַחֵי,
14 וְיִתְיַדָּה מִזֶּה - וְעַד שֶׁהָקוֹל נִשְׁמַע
15 בֵּית פְּרַעֲהַ31, בֵּיתָא
16 דְּאַתְפְּרִיעוּ וְאַתְגְּלִיין מִיַּגְיָה
17 כָּל נְהוּרִין כּוּ' בֵּית שְׁנַפְרַעוּ
18 (נִפְרַמּוּ וּנְפַתְחוּ) וְהַתְּגָלוּ מִמֶּנּוּ כֹל
19 הָאוּרוֹת (כְּדָאִיתָא בְּזַהַר עַל
- ביאור בדרך אפשר
היינו שהתגלו האורות העליונים שבכל הדרגות עַד לשורש
ומקור כל האורות - לְעֲצֻמוֹתוֹ וּמַהוּתוֹ יְתִבְרָךְ.
וְיִהְיֶה-רְצוֹן שְׁעַל-יְדֵי הַדְּבֹר בְּכָל עֲנִינִים אֵלּוּ, נִזְכָּה
בְּקִרּוֹב מִמָּשׁ לְקִיּוֹם הַיְעוּד שְׁבִהֶפְטָרָה הַנַּ"ל בְּפֶעַל,
הַחֲבֹר דִּיהוָה וְאַפְרִים, עַד
שִׁיִּפְכוּ לְהִיּוֹת מַמְלָכָה אַחַת וְיִחִידָה
לְוַהֲיֵי לְאַחֲדִים בְּיָדְךָ³³,
וְיִהְיֶה וְדוֹד עֲבָדֵי מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ
נִשְׂאִי לָהֶם לְעוֹלָם, וּבְשִׁמְחָה
וְטוֹב לְכַב, וְתַכְף וּמִיָּד
מִמָּשׁ.
- שָׁזְהוּ מִחֲמַת מַעֲלַת יוֹסֵף עַל יַעֲקֹב. וְאֶף-עַל-פִּי-
כֵן, הָרִי לְאַחַר דְּבָרֵי יְהוָה בְּאֶפְסֹן דְּוַיִּגֶשׁ אֵלָיו
יְהוָה, דְּהִינּוּ תַכְלִית הַבְּטוּל הַנַּ"ל, הָרִי בְטוּל
זֶה פֶּעַל גְּלוּי אֹר נַעֲלָה כָּל כֶּף שְׁלֹמְעֵלָה גַם
מִמְדַּרְגָּתוֹ שֶׁל יוֹסֵף, עַד שֶׁלֹּא הָיָה יוֹסֵף יָכוֹל
לְהִתְאַפֵּק, וְעַד שֶׁהָקוֹל נִשְׁמַע בֵּית פְּרַעֲהַ³¹, בֵּיתָא
דְּאַתְפְּרִיעוּ וְאַתְגְּלִיין מִיַּגְיָה כּוּ' (כְּדָאִיתָא בְּזַהַר עַל הַפְּסוּק³²), עַד
לְעֲצֻמוֹתוֹ וּמַהוּתוֹ יְתִבְרָךְ.
וְיִהְיֶה-רְצוֹן שְׁעַל-יְדֵי הַדְּבֹר בְּכָל עֲנִינִים אֵלּוּ, נִזְכָּה בְּקִרּוֹב מִמָּשׁ לְקִיּוֹם
הַיְעוּד שְׁבִהֶפְטָרָה הַנַּ"ל בְּפֶעַל, הַחֲבֹר דִּיהוָה וְאַפְרִים, עַד
לְוַהֲיֵי לְאַחֲדִים בְּיָדְךָ³³, וְיִהְיֶה וְדוֹד עֲבָדֵי נִשְׂאִי לָהֶם לְעוֹלָם, וּבְשִׁמְחָה וְטוֹב
לְכַב, וְתַכְף וּמִיָּד מִמָּשׁ.

(31 שם, טז. 32) פרשתנו רי, א. 33) יחזקאל לו, יז.

המשך מעמוד ג

ו. והביאור בזה, בצדקה יש ב' ענינים: א) הנתינה. ב) הפיוס. כמארוז"ל¹¹⁸ "כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפייסו בדברים מתברך ב"א ברכות", ועל ענין הפיוס, שזהו ענין הרגש, שייך לומר שהוא בלי גבול.

ואין זה דומה להרגש שמביא לנתינת צדקה, כי הוא רק הקדמה, משא"כ הפיוס הוא בכלל הצדקה, שהרי העני מקבל את המעות ואת הפיוס ביחד. וכאשר הפיוס הוא בלי גבול, ה"ז פועל שגם הצדקה עצמה תהי' בלי גבול.

ובפרטיות יותר, ההנחה הראשונה שצריכה להיות כאשר רואים עני, היא שעליו למלאות מחסור העני ככל הדרוש, מבלי לחשוב אם יש בידו את הסכום הזה אם לאו. ורק לאחר החלטה זו, צריך לחשוב איך לתת הכסף להעני, והרי אין ברשותו סכום כזה? ואז מתחיל ענין היגיעה בהשגת הכסף, וכיון שהובטחנו "יגעת ומצאת תאמין"¹¹⁹, בודאי הקב"ה יסייע לו לקיים את מצוות הצדקה.

כלומר, הגם שבפועל הוא ייתן סכום מוגבל של כסף (מצד שמדובר בממון גשמי ששייך בזה מדידה והגבלה), מ"מ מכיון שבענין הפיוס והרגש צער העני (שהוא חלק מנתינת הצדקה) הוא משתתף באופן בלתי מוגבל, ויוצא מכל החשבונות, הנה זהו האופן המעולה ביותר במצוות הצדקה, "בכל מאדך" ממש.

(118) ב"ב ט, ב.

(119) מגילה ו, רע"ב.

בס"ד. משיחות שבת פרשת ויגש, ה' טבת ה'תשמ"ח.

(תרגום מאידיש)

1 א. לכל לראש יש להתחיל בפרשת היום, כפי שכבר הכריזו ובאופן של פרסום – פירסומי ניסא¹ -
2 אודות המאורע שאירע ביום זה, ה' טבת, בשנה שעברה, שבו היה "דין נצח"², הנצחון של הספרים³.
3 ובפרטיות יותר:

4 המדובר הוא אודות הספרים של ספריית אגודת חסידי חב"ד ליובאוויטש, שהוקמה ונתרחבה על-ידי
5 ובנשיאותו והנהלתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, עוד בהיותו במדינה ההיא, וביציאתו ממדינה
6 ההיא, לאחר ימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז, נגאלו ויצאו גם הספרים (לאחרי שמסר נפשו שלא לצאת
7 בלעדס, כידוע ומפורסם⁴), והגיעו לבסוף למדינה זו, שבה נתרחבו ממדיה של ספריית אגודת חסידי
8 חב"ד ליובאוויטש, ומוסיף והולך עד היום הזה, על-ידי נשיא אגודה זו והנהלתו הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר,
9 אשר, כלשון חכמינו ז"ל, "יעקב⁵ אבינו לא מת . . . מה זרעו בחיים אף הוא בחיים"⁶, "מה להלן עומד
10 ומשמש אף כאן עומד ומשמש"⁷.

11 ומכיון שמדובר אודות ספריה בקנה-מדה עולמי, המהווה אוצר בלום עבור היהדות התורנית כולה –
12 מובן, שנצחונם וגאולתם של ספרים אלה (בה' טבת) הוא ענין של נצחון וגאולה עבור היהדות התורנית
13 כולה, כולל ובמיוחד – נצחון וגאולה להמשך והרחבת הפעולות דהפצת התורה והיהדות והפצת
14 המעיינות חוצה, עד לתורת החסידות דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, באופן ד"מוסיף והולך"¹, תוך
15 כדי התגברות על כל המניעות והעיכובים, בדרכי נועם ודרכי שלום, ובאופן ד"פדה בשלום נפשי גו' כי
16 ברכים היו עמדי"⁸, שגם אנשי אבשלום התפללו לנצחוננו של דוד⁹.

17 ו"הימים האלה נזכרים ונעשים בכל דוד ודוד גו"¹⁰, כלומר, בבוא יום זה בשנה שלאחרי-זה¹¹,
18 ועל-דרך-זה מדי שנה בשנה, "נזכרים" ועל-ידי-זה "נעשים" אותם הענינים שהיו בפעם הראשונה¹² -
19 להקבע ל"יום סגולה" ו"עת רצון" בכל הקשור לנצחונם של הספרים.

20 ומובן, שכדי לדעת באיזה אופן צריכים לחגוג את נצחונם של הספרים ("דין – דהספרים – נצח")
21 – יש "לשאול" את הספרים עצמם, כלומר, יש לעיין ולברר זה בספרים עצמם, ולהתנהג על-פי הוראתם,
22 כדלקמן.

23 ב. ובהקדמה:

24 הספר הראשון והעיקרי הכולל את כל הספרים הוא, כמובן, ספר תורה, החל מספר-תורה שכתב משה
25 רבינו ו"נתנהו בארון לעד"¹³, שהוא המקור לכל ספרי התורה, שכותבים ומעתיקים ומגיהים זה מזה, עד
26 לספר-תורה דמשה רבינו¹⁴.

(7) סוטה יג, סע"ב.

(8) תהלים נה, יט.

(9) ירושלמי סוטה פ"א ה"ח.

(10) ל' הכתוב – אסתר ט, כח.

(11) שבו מודגשת השמחה בפועל ובגלוי עוד יותר – לאחר
שכבר הי' גם ה"פדין שבויים" של הספרים (רובם ככולם)
שהושבו למקומם בפועל ממש, ביום שני לסדר "ושבתי בשלום
אל בית אבי", ב' כסלו (ראה גם קונטרס משיחות ש"פ ויצא ע'
15 ואילך, ובהערות 18-2).

(12) ראה רמ"ז בספר תיקון שובבים, הובא ונתבאר בספר לב
דוד (להחיד"א) פכ"ט.

(13) לשון הרמב"ם בהקדמתו לספר הי"ד – מב"ב יד, א-ב.

(14) ראה גם צפע"נ עה"ת ר"פ וילך ובהנסמן שם.

(1) כהוראת ימי חנוכה – דמינייהו אזלינן, ובפרט ביום השבת
שלאחריהם, שבו נעשה העילוי והשלימות ("ויכולו") דימי חנוכה
– שכל הענינים השייכים לתורה ומצוותי, "נר מצוה ותורה אור",
צריכים להיות ע"ד ובדוגמת אופן הפעולה דנרות חנוכה.

(2) ל' חז"ל – ויק"ר פכ"ד, ג. וראה שיחת י"ב טבת תשמ"ז.

(3) ראה גם שיחות ה' טבת (והמשכם בשבעת ימי ההיקף עד
י"ב טבת) תשמ"ז – לימודים והוראות מפרשת השבוע וכו' בקשר
ובשייכות לפרשת היום.

(4) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1066.

(5) ועד"ז בנוגע ליוסף (שמו הראשון דכ"ק מו"ח אדמו"ר) -
"אלה תולדות יעקב יוסף" – כלשון הכתוב (פרשתנו מה, כו)
"עוד יוסף חי".

(6) תענית ה, ב.

1 וספר-תורה זה כולל את כל הספרים – כל פרטי הענינים דתורה שבעל-פה, ובלשון הרמב"ם
2 בהקדמתו לספרי "משנה תורה": "כל המצוות שניתנו לו למשה מסיני בפירושן ניתנו, שנאמר¹⁵ ואתנה
3 לך את לוחות האבן והתורה והמצוה, תורה זו תורה שבכתב, והמצוה זו פירושה . . . תורה שבעל פה"
4 [אשר, מפני "עת לעשות לה' גו'" התירו לכותבם¹⁶], היינו, משנה וגמרא, ופירושה בדברי הגאונים
5 וכו', עד לחיבורו של הרמב"ם, כפי שכותב בהקדמתו לספרו ש"בנותי בכל אלו הספרים וראיתי לחבר
6 דברים המתבררים מכל אלו החיבורים . . . בלשון ברורה ודרך קצרה", ולאחר-יזה חיבור השולחן ערוך'
7 דה'בית יוסף', חיבור השולחן ערוך' של רבינו הזקן (הלכות בטעמיהן¹⁷), וכן פסקי דינים וספרי כל
8 גדולי ישראל לדורותיהם, כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש (שניתן למשה מסיני¹⁸).

9 והנה, אף-על-פי שהעיקר והכלל הוא ספר תורה – הרי, גם בנוגע למצות כתיבת ספר-תורה¹⁹, כתב
10 הרא"ש²⁰ שחיוב זה עיקרו "בדורות הראשונים שהיו כותבין ספר-תורה ולומדין בו, אבל האידנא
11 שכותבין ספר-תורה ומניחין אותו בבתי כנסיות לקרות בו ברבים, מצות-עשה היא על כל איש ישראל
12 אשר ידו משגת לכתוב חומשי תורה משנה וגמרא ופירושה להגות בהן הוא ובניו, כי מצות כתיבת התורה
13 היא ללמוד בה, כדכתיב²¹ ולמדה את בני ישראל שימה בפהם, ועל-ידי הגמרא והפירוש ידע פירוש המצוות
14 והדינים על בוריים, לכן, הם הם הספרים שאדם מצווה לכותבם". וכן פוסק הבית-יוסף ב'שולחן ערוך'²²
15 ש'האידנא מצוה לכתוב חומשי תורה ומשנה וגמרא ופירושה²³.

16 ובדורותינו אלה, שאין צורך לכתוב ספרים, מכיון שיכולים להשיג ספרים הנדפסים – יש לומר,
17 שיוצאים ידי-חובה גם על-ידי קניית ספרים הנדפסים, שגם על-ידם נעשה עיקר ותכלית המצוה, "ולמדה
18 גו' שימה בפהם", לימוד וידיעת התורה²⁴.

19 ונמצא, שאף שישנו ספר תורה, הספר הראשון והעיקרי הכולל את כל הספרים – מכל-מקום, כדי
20 שיהיה הלימוד בפועל, "ולמדה גו' שימה בפהם", צריך ללמוד (לא בספר העיקרי והכללי, אלא) בריבוי
21 הספרים המבארים ומפרשים בפרטיות ובפרטי פרטיות את כל הענינים שבספר העיקרי והכללי, אשר
22 על-ידם דוקא נעשה השלימות של הספר-תורה, "ולמדה גו' שימה בפהם".

23 ג. וענין זה מודגש גם בחילוק בין הלימוד בספר-תורה ללימוד בשאר הספרים (חומשי תורה, משנה
24 וגמרא ופירושה) – הן בנוגע לזמן הלימוד, והן בנוגע לאופן הלימוד:
25 זמן הלימוד: הלימוד והקריאה בספר-תורה – אינו אלא בזמנים קבועים, ביום השבת, בשני וחמישי,
26 וכיוצא בזה, וגם אז קורין בספר תורה עצמו רק העולה לתורה והקורא בתורה, ואילו כל הציבור שומעים
27 את הקריאה מתוך חומשים הנדפסים. מה-שאינ-כן בנוגע לשאר ספרים – חיוב הלימוד בהם הוא בכל יום
28 ויום, ובכל רגע פנוי.

29 ואופן הלימוד: הלימוד והקריאה בספר-תורה – צריכים להיות בתכלית הזהירות בכבודו ושלימותו
30 של הספר-תורה, עד לזהירות שלא לגעת בספר-תורה ללא מפה וכו'²⁵. מה-שאינ-כן בנוגע ללימוד בשאר
31 ספרים – אף שהלימוד צריך להיות באופן של כבוד וכו', הרי זה שלא בדומה כלל לזהירות בקריאה
32 בספר-תורה.

(15) משפטים כד, יב.

(16) גיטין ס, א.ב. וש"נ.

(17) לשון ההקדמה לשו"ע אדה"ו.

(18) ראה מגילה יט, ב. הנסמן בלקו"ש ח"ט ע' 252.

(19) "מצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ספר תורה לעצמו, שנאמר (וילך לא, יט) ועתה כתבו לכם את השירה, כלומר, כתבו לכם תורה שיש בו שירה זו כו'" (רמב"ם הל' ס"ת רפ"ז).

(20) הלכות קטנות ריש הל' ספר תורה.

(21) דברים לא, יט.

(22) יו"ד סע"ר ס"ב.

(23) ויתירה מזה – לכמה דעות (דרישה ופרישה שם סק"ח.

ש"ך שם סק"ה) המצוה "האידנא" היא רק בחומשים משנה

וגמרא כו', ולא בס"ת.

(24) פרטי השקו"ט בזה – ראה בארוכה לקו"ש חכ"ג ע' 17

ואילך.

(25) ראה מגילה בסופה. רמב"ם הל' ס"ת פ"י ה"ו. שו"ע יו"ד

סרפ"ב ס"ד.

1 ונקודת החילוק – שהקריאה בספר-תורה עיקרה (לא הבנת תוכן הלימוד, כי אם) קדושת הענין
2 והאותיות כו'²⁶, ואילו הלימוד בשאר הספרים הוא בשביל לדעת פירוש המצוות והדינים על בוריים,
3 על-ידי העיון וההעמקה להבין היטב בשכלו כו', והרי, מטבע הדברים שבזמן הלימוד בהבנה והשגה כו'
4 אי-אפשר להקדיש מלוא תשומת-הלב לזהירות ושמירה על שלימותן של ספרי הלימוד, ואדרבה –
5 הלימוד כדבעי הוא באופן שמדפדף הלך ושוב, ומספר אחד למשנהו וכו', עד שספרי הלימוד בלים
6 ונקרעים מרוב השימוש²⁷, על-דרך לשון המשנה²⁸ "הפך בה והפך בה . . . ובלה בה".

7 ונמצא, שהספר-תורה עצמו מדגיש גם את המעלה דשאר ספרים ("פירושה"), שאף שגדלה ביותר
8 מעלת וקדושת הספר-תורה, מכל-מקום, שלימות הספר-תורה – "ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם"
9 – הוא על-ידי הלימוד בשאר הספרים דוקא, שעל-ידם יודעים "פירוש המצוות והדינים על בוריים".

10 ד. ויש להוסיף, שהדגשת הלימוד מתוך ספרים הנדפסים היא – לא רק בנוגע ל"פירושה" (שבהכרח
11 ללמדו מתוך ספרים הנדפסים שבהם נכתב ה"פירוש" דתורה שבכתב), אלא גם בנוגע לתורה שבכתב
12 עצמה:

13 בנוגע לחיוב דכל יחיד להשלים פרשיותיו עם הציבור²⁹, שנוסף לכך ש"שומע כל התורה כולה כל
14 שבת בציבור, חייב לקרות לעצמו בכל שבוע פרשת אותה השבוע שנים מקרא ואחד תרגום"³⁰ – מצינו
15 שהאריז"ל היה נוהג לקרוא הפרשה (כל פסוק ב' פעמים) מתוך ספר-תורה כשר³¹. וכן מביא רבינו הזקן
16 ב'שולחן ערוך' שלו³² ש"מי שהוא רגיל בפסקי טעמים בעל-פה טוב שיקרא שנים מקרא בספר-תורה כשר
17 בכל ערב שבת וערב שבת".

18 ואף-על-פי-כן, המנהג בפועל – "מעשה רב"³³ – גם אצל גדולי ישראל, וכן אצל רבותינו נשיאינו,
19 שקורין שנים מקרא (לא מתוך ספר-תורה כשר, אלא) מתוך חומשים הנדפסים דוקא³⁴, שבזה מודגש
20 עוד יותר העילוי דספרים הנדפסים (נוסף לכך שעל-ידם נעשה עיקר השלימות של הספר-תורה, "ולמדה
21 גו' שימה בפיהם", לימוד וידיעת פירוש המצוות והדינים על בוריים).

22 ה. על-פי-זה מובן בהנ"ל – ובהקדמה:

23 על-פי הנחות העולם – נצחוננו של דבר יקר ערך, כמו אבנים טובות ומרגליות, הוא בזה שמוסיפים
24 בכבודו על-ידי שמירתו במקום הכי מכובד, שלא יגעו בו, ועל-אחת-כמה-וכמה שלא ישתמשו בו, ולכל
25 היותר – לראותו מזמן לזמן.

26 ומצינו דוגמתו גם בעניני קדושה – בנוגע לבנין בית המקדש:

27 בדרושי חסידות דפרשת השבוע, פרשת ויגש³⁵, מבואר העילוי דבית המקדש לגבי המשכן, שהמשכן
28 היה מארזים, "קורות בתינו ארזים"³⁶, מין הצומח, ובית המקדש, שניתוסף בו העילוי דדירת קבע (לא
29 רק "ואהיה מתהלך באוהל"³⁷), היה מאבנים דוקא, מין הדומם – על-דרך ובדוגמת העילוי דיהודה (ביטול,
30 בחינת דומם) לגבי יוסף (לשון תוספת וריבוי, בחינת צומח) לעתיד לבוא, שבמקום הענין ד"ויגש אליו
31 יהודה"³⁸, שיהודה נגש ליוסף לקבל השפעה ממנו, יתעלה יהודה להיות למעלה מיוסף, כמו שכתוב

(26 ולכן, גם עס-הארץ שלא ידע מאי קאמר, עולה לתורה ומברך ברכת התורה (הל' ת"ת לאדה"ז ספ"ב. וש"נ).

(27 ולכן, "ספרים של חבירו אסור ללמוד בהן שלא מדעתו . . . משום דבעל הספרים חושש שמא יקרא בהן הרבה עד שיקרעו מרוב משמושם" (שו"ע אדה"ז או"ח סי"ד ס"ג. וש"נ), וכן המוצא ספרים או שהופקדו אצלו, שצריך לגוללן כדי שיכנס בהן מהאזיר פ"א בכל ל' יום, שאז, יש לו רשות לקרות בהם – לא יקרא פרשה וישנה, ולא פרשה שלא למדה מעולם, מפני ששוהה הרבה ומושך אילך ואילך ומקלקל הספר" (שם חו"מ הל' מציאה ופקודין סכ"ה. וש"נ), ורק בנוגע לתלמיד חכם יש מתירים ללמוד בהם, כי ודאי אדעתא דהכי הפקידו אצלו (שם סכ"ו. וש"נ).

(28 אבות פ"ה מכ"א.

(29 ברכות ה, סע"א. רמב"ם הל' תפלה ספ"ג.

(30 שו"ע ואדה"ז או"ח הל' שבת רסרפ"ה.

(31 שער הכוונות ענין ליל ו'. פע"ח שער הנהגת הלימוד.

ובנוגע לתרגום – "הי' לו תלמיד אחד שהי' קורא לו התרגום מתוך ספר התרגום, והוא אומר אחריו" (שער הכוונות שם. אבל בפע"ח שם: "ומורי זלה"ה הי' שומע").

(32 שם ס"ד.

(33 ראה שבת כא, א. וש"נ.

(34 אף שהטעם הוא כדי שיוכלו לקרוא בעצמם גם את התרגום, שנדפס בחומשים ביחד עם המקרא.

(35 תו"א ריש פרשתנו. ובארוכה – תו"ח שם. ועוד.

(36 שה"ש א, יז.

(37 ש"ב ז, ו.

(38 ריש פרשתנו.

1 בהפטר³⁹ "הנה אני לוקח את עץ יוסף גו' ונתתי אותם עליו (למעלה ממנו) את עץ יהודה ועשיתם לעץ
2 אחד גו' ועבדי דוד (מיהודה דוקא) מלך עליהם גו' נשיא להם לעולם"⁴⁰.

3 והנה, אף שבית המקדש הוצרך להיות מאבנים דוקא – מכל-מקום, לא בנוהו מאבנים טובות
4 ומרגליות, אלא מאבנים סתם. ואילו אבנים טובות ומרגליות, נועדו לחושן ואפוד בבגדי כהונה דכהן גדול
5 "לכבוד ולתפארת"⁴¹.

6 וראיה נוספת וקרובה יותר – מספר-תורה, ששומרים אותו בכבוד גדול, בארון הקודש, "לייחד לספר
7 תורה מקום ולכבדו ולהדרו יותר מדאי"⁴².

8 אבל, הספר-תורה עצמו מדגיש ששלימותו היא על-ידי הלימוד והיגיעה כו' בשאר ספרים
9 שמשמשים בהם ללימוד יום-יומי. ונמצא, שנצחונם של הספרים על-פי התורה – כמפורש בספרים
10 עצמם – הוא (לא בכך שמכאן ולהבא ישמרו עליהם בכבוד גדול, שלא ליגע בהם וכו', על-דרך ובדוגמת
11 השמירה על ספר-תורה בארון הקודש כו', אלא אדרבה) שמוסיפים עוד יותר בשימוש ולימוד בספרים,
12 ואדרבה ככל שמוסיפים יותר ללימוד בספרים, ניתוסף יותר בכבודם של הספרים (גם אם יבלה ויקרע
13 הספר מרוב לימוד), ועד שעל-ידי-זה ניתוסף גם בכבוד והשלימות של הספר-תורה (שחייבים לשומרו
14 בארון הקודש וכו'), שעיקרה ותכליתה, כאמור, "ולמדה גו' שימה בפייהם", על-ידי הלימוד בספרים
15 הנדפסים.

16 ובלשון חכמינו ז"ל – כדאיתא בתנא-דבי-אליהו רבה⁴³ "שני דברים קדמו לעולם, תורה וישראל ואיני
17 יודע איזה מהם קודם, כשהוא אומר צו את בני ישראל דבר אל בני ישראל, אומר אני – אליהו הנביא
18 – שישראל קדמו", היינו, שהתורה עצמה מכריזה ש"ישראל קדמו", מכיון שענינה של התורה הוא הציווי
19 לבני ישראל, ודוגמתו בנידון-דין, שהספרים עצמם מכריזים שתכליתם ומטרתם (ובמילא, גם כבודם)⁴⁴
20 – הלימוד בהם, אפילו על חשבון שלימותם של הספרים, שיבלו ויקרעו מרוב הלימוד.

21 ו. המורם מכל האמור בנוגע לפועל – שמכאן ולהבא צריך לבוא לידי חיזוק והוספה בלימוד התורה
22 ביתר שאת וביתר עוז, וזהו "אבן הבוחן" לנצחונם האמיתי של הספרים, "דיןן (דהספרים) נצח".
23 ובפשטות – להוסיף בקביעות עתים לתורה, כולל ובמיוחד – לימוד ברבים⁴⁵, "עשרה שיושבים
24 ועוסקים בתורה"⁴⁶, מתוך "דיבוק חברים" ו"פלפול התלמידים"⁴⁷.

25 ולכל לראש – לימוד המביא לידי מעשה ("גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"⁴⁸), לדעת את המעשה
26 אשר יעשון ואלה אשר לא תעשינה, עד ללימוד ההלכות, בספר הרמב"ם, ב'שולחן ערוך' ונושאי כליו
27 כו', ובפנימיות התורה, תורת החסידות, שעל-ידי-זה⁴⁹ יכולים לקיים המצוות שחיובן תמידי בכל רגע,
28 אמנות ה', יחודו, אהבתו ויראתו כו'⁵⁰, כמו שכתוב⁵¹ "דע את אלקי אביך ועבדהו בלבב שלם".

29 ועוד, וגם זה עיקר – שהלימוד עצמו הוא באופן שחודר בכל מציאותו, "כל עצמותי תאמרנה"⁵²,

39 יחזקאל לז, יט-כה.
40 וי"ל, שבענין זה מודגש העילוי דשבת שלאחרי חנוכה לגבי חנוכה – בדוגמת מעלת המקדש לגבי המשכן (ראה בארוכה קונטרס משיחות ש"פ ויגש תשמ"ז).
41 תצוה כח, ב-מ.
42 רמב"ם הל' ס"ת בסופן. שו"ע יו"ד סרפ"ב.
43 כ"ה בכ"מ בדא"ח (סה"מ השי"ת ע' 61. ועוד). וראה תדבאר פ"ד ופלא"א. ב"ר פ"א, ד.
44 להעיר גם מסיום וחותם שיעור היומי ברמב"ם (הל' סנהדרין ספכ"ד) "אין כבוד התורה אלא לעשות על פי חוקי ומשפטי".
45 "לפי שאין התורה נקנית אלא בחבורה", ולא באופן

ש"יושבים בד כבד (ביחיד) ועוסקים בתורה . . שמשפשים כו" (ברכות סג, ב. וש"נ. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"י).
46 אבות פ"ג מ"ו.
47 שם פ"ו מ"ו.
48 קידושין מ, ב. וש"נ. הל' ת"ת לאדה"ז שם ה"בג. – ולהעיר מדרושי פ' ויגש, שיוסף ויהודה הו"ע תלמוד ומעשה, ומעלתו של יהודה לגבי יוסף (המודגשת בהפטרה) קשורה עם הענין שלעתידי לבוא יהי מעשה גדול.
49 ראה רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ב.
50 אגרת המחבר בריש ספר החינוך (בסופה).
51 דה"א כח, ט. וראה תניא קו"א קנו, ב.
52 תהלים לה, יו"ד. וראה תניא פל"ז (מו, א).

1 "ערוכה בכל רמ"ח אברים"⁵³, מהמוח שבראש עד לעקב שברגל⁵⁴, בכל החיות וההתלהבות כו', ובלשון
2 חכמינו ז"ל⁵⁵ "מה להלן באימה ובריאה וברתת ובזיע אף כאן כו'", היינו, ש"עסק התורה שבכל אחד
3 ובכל זמן (גם בזמן הגלות, גם בחושך כפול ומכופל דגלות זה האחרון) הוא דבר ה' ממש שנאמר למשה
4 בסיני . . . כאילו קבלה היום מהר סיני"⁵⁶, כמודגש בנוסח דברכת התורה שבכל יום – "נותן התורה", לשון
5 הוה⁵⁷.

6 וכל זה – בנוגע לעצמו, ובנוגע לפעולה על הזולת, כלומר, לעורר רבים מישראל להוסיף בלימוד
7 התורה, שכן, פעולת ההשפעה על הזולת, על-פי הציווי "ואהבת לרעך כמוך"⁵⁸, היא "כלל גדול בתורה"⁵⁹,
8 ויתירה מזה – "זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושה הוא"⁶⁰.

9 ח. ...ועוד ענין מיוחד בשנה זו – ובהקדמה:

10 בהמשך להאמור לעיל אודות ההדגשה המיוחדת בלימוד התורה (לא בספר-תורה, אלא) בספרים
11 שבהם נתבאר "פירושה" דתורה שבכתב הלכה למעשה – הרי, מהספרים העיקריים (לאחרי חיבורו של
12 הרמב"ם) הוא ה"בית יוסף"⁶⁹, כמו שכתב בהקדמתו "הסכמתי לחבר ספר כולל כל הדינים הנוהגים
13 בביאור שרשיהם ומוצאיהם מהגמרא עם כל חילוקי סברות הפוסקים . . . לסומכו לספר ארבעה טורים .
14 . אפסוק הלכה ואכריע בין הסברות . . . במקום ששנים מהם (משלשת עמודי ההוראה אשר ה'בית יוסף'
15 נשען עליהם . . . הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל) מסכימים לדעה אחת נפסוק הלכה כמותם", ובפרט
16 בחיבורו ש"בלשון ברורה ודרך קצרה" – "שולחן ערוך", שבו פוסק, כאמור, ש"האידינא מצוה לכתוב
17 חומשי תורה ומשנה וגמרא ופירושיהן"⁷⁰.

18 והנה, שנה זו היא שנת החמש מאות להולדתו של ה'בית-יוסף' – כפי שכבר התחילה להתעוררות בזה
19 בארץ הקודש אצל אחינו בני ישראל הספרדים.

20 ויהי-ירצון, שהתעוררות זו תלך ותגדל ביתר שאת וביתר עוז בין כל בני ישראל (ספרדים ואשכנזים)
21 בכל מקום שהם.

22 ולכל לראש – להוסיף בלימוד תורתו של ה'בית יוסף'⁷¹, הן חיבורו הארוך על הטור, והן ובמיוחד
23 חיבורו הקצר, שולחן ערוך, הלכות פסוקות, "תרומות מתרומות כו"⁷² מחיבורו הארוך, לדעת את
24 המעשה אשר יעשון.

25 ומעשה רב בנוגע להתעוררות על-ידי ציון תאריכים מיוחדים, כמו ימי הולדת של צדיקי וגדולי
26 ישראל, בפרט לרגל מלאת מספר שנים מיוחד, ולדוגמא: החגיגות לציון שנת השמונה מאות וחמישים
27 להולדתו של הרמב"ם, ועל-דרך-זה ליום הסתלקותו (בעשרים בטבת), וכיוצא בזה – שעל-ידי-זה ניתוסף
28 בעניני יהדות, תורה ומצוותיה, בפועל ממש, כפי שראו במוחש שבעקבות החגיגות בקשר עם הולדתו של
29 הרמב"ם ניתוספו אלפי יהודים ללומדי הרמב"ם, והתקווה חזקה שגם ההתעוררות בקשר עם שנת החמש
30 מאות להולדת ה'בית יוסף' תביא לידי הוספה בלימוד ספריו של ה'בית יוסף'.

בית אביו לחם לפי הטף" (מוז, יב), כמ"ש הב"י בהקדמתו
לחיבורו בטעם קריאת שם החיבור "בית יוסף" – "כי כשם
שמבית יוסף היו נזונין הכל מזון הגוף, כך יהיו נזונין מספר זה
מזון הנפש".

(70) כולל גם חיבורו של הב"י – כי, "בזמן הזה גם הלכות
פסוקות של פסקי הגאונים הפוסקים כמו הטור והש"ע והגהותיו
בכלל משנה יחשבו" (הל' ת"ת לאדה"ז רפ"ב. וש"ג).

(71) וכן חיבורו "מגיד מישרים", שיש בו (מלבד סודות התורה
כו') גם עניני הנהגות הלכה למעשה כו'.

(72) ל' חז"ל – גיטין סז, א.

(53) עירובין נד, רע"א. הל' ת"ת לאדה"ז שם ה"ט.

(54) וכמ"ש (תולדות כו, ה) "עקב אשר שמע אברהם בקול",
כידוע הפירוש שגם ה"עקב" שברגל שמע כו' (ראה סה"מ תש"ח
ע' 254. "התמים" ח"ו ע' נב).

(55) ברכות כב, א. וש"נ.

(56) תו"א יתרו סז, ב.

(57) לקו"ת תזריע כג, א. ובכ"מ.

(58) קדושים יט, יח.

(59) תו"כ ופרש"י עה"פ.

(60) שבת לא, א. וראה תניא פל"ב (מא, א).

(69) להעיר מהשייכות לפרשתנו – "ויכלכל יוסף גו' את כל

ובפשטות – בנוגע לפועל:

יש לעורר בכל מקום ומקום, אשר, מכיון ששנה זו היא שנת החמש-מאות להולדתו של ה'בית יוסף' – ראוי ונכון להוסיף בלימוד ה'שולחן ערוך',

- והדגשה מיוחדת בנוגע לחלק "אורח חיים", אשר, כשמו כן הוא – פסקי דינים המהווים "אורח חיים" דכל אחד ואחד מישראל בחיי היום-יום, שהרי אי-אפשר לשאול רב מורה-הוראה על כל צעד ושעל כו' (מה-שאינ-כן שאר חלקי ה'שולחן ערוך')⁷³ –

כולל גם ה"מפה" דה'שולחן ערוך' – הגהות הרמ"א, אשר "בני ישראל יוצאים ביד רמה"⁷⁴, כידוע⁷⁵ הרמזו (על דרך הצחות) ש"יד רמה" קאי על פסקי-הדינים של הרמ"א, וכן נושאי כלי ה'שולחן ערוך', ופשיטא – 'שולחן ערוך' של רבינו הזקן, הלכות בטעמיהן, ובנוגע לכל ה'שולחן ערוך' חלק 'אורח חיים' – חיבורו של ה'משנה ברורה', אשר להיותו "האיש החפץ חיים", זכה שנתקבל חיבורו בתפוצות ישראל.

[ופשיטא – שהלימוד צריך להיות באופן המביא לידי מעשה, כולל ובמיוחד – בנוגע לאהבת ישראל, "כלל גדול" בתורה", "כל התורה כולה" (כנ"ל סעיף ו), כדרכו של מחבר ה'משנה ברורה' – ה'חפץ חיים', שהאריך בספריו אודות גודל ההכרח דאהבת ישראל, ושליטת הפכו כו', להזהר בתכלית מדיבור בלתי-רצוי (אפילו אבק לשון הרע וכיוצא בזה) על איש ישראל, "בנים אתם לה' אלקיכם"⁷⁶, ויתירה מזה – "בני בכורי ישראל"⁷⁷, ואין צריך לומר שלילת הענין דהרמת יד, חסו-שלום, להכות או לכתוב כתבי פלסטר נגד בני ישראל]⁷⁸.

ט. ובהמשך לזה, הצעתי, שיתדברו עם מוכרי הספרים והמוציאים-לאור – להכריז על הנחה מיוחדת על ה"שולחן ערוך" ושאר ספריו של ה"בית יוסף", לרגל שנת החמש-מאות להולדתו, מתוך מטרה להקל ולעודד את רכישת הספרים, ועל-ידי-זה – הלימוד בספרים, "ולמדה גו' שימה בפיהם".

ו"מצוה גוררת מצוה"⁷⁹ – הנחה מיוחדת על שאר הספרים בכל מקצועות התורה, בקשר ובשייכות עם שנת הקהל, "תקרא את התורה הזאת גו' ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת", על-ידי הלימוד בספרים שעל-ידם יודעים "פירוש המצוות והדינים על בוריים".

י. ומכיון דאתינן להכי – יש לעורר גם אודות רכישת ספרים, כאמור, שגם רכישת ספרים שייכת למצוה דכתיבת ספר-תורה, שעיקרה ותכליתה – "ולמדה גו' שימה בפיהם", על-ידי הלימוד בספרים הנדפסים.

ובפרטיות יותר:

בכל בית פרטי של כל אחד ואחד מישראל צריכים להיות ספרי היסוד של יהדות (נוסף לחומש, סידור, תהלים, ובבית חסידי – גם ספר התניא וכו'), כולל ובמיוחד – ספרי הלכה בענינים הנוגעים לחיי היום-יום, שילמדו בהם לעתים קרובות, כדי לדעת את המעשה אשר יעשון.

וכן בנוגע לחתן-כלה⁸⁰ שמתכוונים לבנות בית יהודי – שביחד עם ההשתדלות להכין כלי הבית, "מטה וכסא ושולחן ומנורה"⁸¹, יש להשתדל (ואדרבה – לכל לראש) שבבית יהיו ספרי קודש, שילמדו

(76) פ' ראה יד, א.

(77) שמות ד, כב.

(78) וכמ"ש (תולדות כו, כב) "הקול קול יעקב והידים ידי עשו". וראה ב"ר פס"ה, כ: "בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות אין הידים ידי עשו".

(79) אבות פ"ד מ"ב.

(80) להעיר מתו"א סוף פרשתנו בענין יהודה.

(81) ל' הכתוב – מ"ב ד, יו"ד.

(73) ולהעיר, שגם בנוגע לרבנים מורי-הוראה צ"ל השתדלות יתירה בנוגע לבקיות בחלק "אורח-חיים" – כידוע הסיפור מא' הרבנים שבא להגאון הרגצ'ובי בקשר לקבלת "סמיכה", ואמר לו שיבחן גם ובדיוק בהלכות קריאת ספר תורה, כי, כשמתעוררת שאלה בשאר ההלכות, יש שהות זמן לעיין בספרים כו', משא"כ בשאלה בעת קרה"ת, שמפני כבוד הס"ת בהכרח לפסוק מ"ד.

(74) בשלח יד, ח.

(75) שו"ת חת"ס אר"ח סק"ג (הובא בהגהות חת"ס לשו"ע או"ח סתכ"ט). שו"ת שואל ומשיב מהדורא חמישאה סי"ח. ועוד.

- 1 בהם כו', ועד שנעשה "בית מלא ספרים"⁸², כולל הפירוש – שכל מציאות הבית וכלי תשמישו חדורים
2 בתוכנם של ה"ספרים", ובלשון חכמינו ז"ל⁸³ – "בית ועד לחכמים"⁸⁴.
- 3 וידוע מנהג ישראל בכמה וכמה מקומות שנותנים מתנה לחתן – ש"ס, ולכלה נותנים סידור קרבן
4 מנחה, סידור עם עברי-טייטש, שהובאו בו כמה דינים השייכים לנשי ישראל בשפה המדוברת (ובימינו
5 אלה, שהנשים לומדות ויודעות וכו', ואינן זקוקות ל"עברי-טייטש", ואולי יתכן שיתביישו במתנה כזו
6 – יתנו להן ספרי הלכה בענינים השייכים להנהגת הבית "בלשון ברורה ודרך קצרה", בלשון הקודש, או
7 מתורגם לשפת המדינה וכו'), וכל המרכבה הרי זה משובח.
- 8 והדגשה יתירה בכל זה – בקשר עם שנת הקהל, "הקהל את העם האנשים והנשים והטף גו' למען
9 ישמעו ולמען ילמדו גו' ושמרו לעשות גו'".
- 10 ולא רק בנוגע לאנשים ונשים, אלא גם – ובמיוחד – בנוגע ל"טף", כמודגש בהמשך הכתוב⁸⁵ "ובניהם
11 אשר לא ידעו ישמעו ולמדו ליראה את ה' אלקיכם כל הימים".
- 12 ולכן, יש לעורר עוד פעם אודות המדובר כמה פעמים שלכל ילד וילדה (גם הקטנים ביותר, שהגיעו
13 לכלל הבנה, משהתינוק מתחיל לדבר כו') יהיו ספרי קודש משלהם, כמו: סידור, חומש ותהלים, ספרים
14 שיהיו ברשותם ואחריותם, ויניחום בחדרם – שבוודאי יעשוהו חדר של תורה ותפילה, על-ידי-זה שיתפללו
15 וילמדו בהם, וכן חדר של צדקה, על-ידי-זה שתהיה בחדרם קופת-צדקה שבה יתנו צדקה בכל יום חול
16 (כמדובר כמה פעמים שכל בית פרטי, וכל חדר פרטי, צריך להיות בית תורה תפילה וצדקה, שיקויים
17 בו "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"⁸⁶, בדוגמת "מקדש⁸⁷ מעט"⁸⁸).
- 18 ובוודאי יסבירו לילדים שלא יחששו להרבות להשתמש בספרים מחשש שיתקלקלו ויקרעו⁸⁹ – מכיון
19 שיבטיחו להם שיקנו להם ספרים חדשים ומהודרים עוד יותר.
- 20 יא. ומ"בית מלא ספרים" בנוגע לביתו הפרטי דכל אחד ואחד מישראל – ל"בית מלא ספרים" בנוגע
21 לבתים ציבוריים:
- 22 אם כל בית פרטי בישראל צריך להיות "מלא ספרים" – בית מרכזי וציבורי המיועד לכמה וכמה מישראל,
23 על-אחת-כמה-וכמה שצריך להיות "מלא ספרים", שעל-ידי-זה יתוסף בלימוד התורה אצל אלה הנכנסים
24 לבית זה.
- 25 ובפשטות: בכל מקום ומקום שהקימו ויקימו בית ציבורי לתורה תפילה וצדקה, וכיוצא בזה – יש
26 להשתדל שנוסף לספרים המוכרחים, סידורים, חומשים, ספרי תהלים וכו', יהיו עוד הרבה ספרים –
27 "בית מלא ספרים" – בכל מקצועות התורה, כלומר, להקים ספריה תורנית (או להרחיב את הספריה
28 הקיימת) לתועלת הציבור כולו⁹⁰, שיוכלו להוסיף ולהרבות בלימוד התורה, הן בכמות והן באיכות,
29 על-ידי העיון והלימוד בריבוי ספרים בכל מקצועות התורה.

(82) ל' חז"ל – תנחומא קרח ב. ועוד.

(83) אבות פ"א מ"ד.

(84) להעיר גם מ"מ"ש בפרשתנו (מו, כח ובפרש"י) "ואת
יהודה שלח לפניו גו' להורות לפניו גושנה", "לתקן לו בית
תלמוד שמשם תצא הוראה", היינו, שלפני ההתיישבות במקום
מסויים צריכים לעשות שם "בית תלמוד שמשם תצא הוראה",
ודוגמתו גם בנוגע להתיישבות בבית פרטי, שתחלה יש לעשות
בו "בית תלמוד", "בית ועד לחכמים".

(85) וילך לא, יג.

(86) תרומה כה, ח.

(87) ראה יחזקאל יא, טז. מגילה כט, א.

(88) להעיר גם מהשייכות לשבת שלאחרי חנוכה, העילוי

והשלמות דחנוכה – שהרי, ענינו של חנוכה הוא ע"ש חנוכה
המזבח והמשכן, וגם הכנה לחנוכה ביהמ"ק (השלישי) שלמעלה
מהמשכן, כמבואר בדרושי פ' ויגש (כנ"ל ס"ה) – ע"י מעשינו
ועבודתינו בנוגע לביהמ"ק הפרטי, "ושכנתי בתוכם".

(89) ועד"ז בנוגע לקטנים ביותר, שגדול יותר החשש שיקלקלו
ויקרעו הספרים – כמארז"ל (שהש"ר פ"ב, ד) על הפסוק "ודגלו
עלי אהבה", "אפילו התינוק מדלג על האזכרה . . . ודילוגו עלי
אהבה", וטעם הדבר – מכיון שמציאות התורה (ספרים) היא
בשביל ישראל, "צו את בניי, דבר אל בניי", כנ"ל ס"ה.

(90) להעיר ממארז"ל (כתובות נ, סע"א) "צדקתו עומדת לעד,

זה הכותב ספרים ומשאלין לאחרים".

יב. ומכאן לענין נוסף השייך באופן ישיר לספריית אגודת חסידי חב"ד ליובאוויטש – להוסיף ולהרחיב את הספרייה עצמה,
 קריאה – כפי שפורסם בשעתה בהוראת מייסדה ומנהלה של הספרייה, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, לאחרי העתקת הספרייה למדינה זו⁹¹ - שמבקשים מכבוד הרבנים, מחברי ספרים, והמוציאים-לאור, שיזאלו מטובם לשלוח העתק בתור תשורה לספרייה הגדולה של אגודת חסידי חב"ד ליובאוויטש.
 וכן מבקשים מאספני ספרים שיש ברשותם ספרים מיוחדים, מדפוסים נדירים כו', מעזבון קרובי משפחה וכיוצא בזה (שאינן זקוקים להם ללימוד כו') – לתרם לספרייה הגדולה של אגודת חסידי חב"ד ליובאוויטש, לטובת הציבור והכלל.
 ולהוסיף, שבקריאה הנ"ל אודות תרומות הספרים, היתה הכוונה לספרים בכל מקצועות התורה, וגם לספרים וכתבי-עת בשאר מקצועות כו', כי גם ספרים אלה יכולים להוסיף בעבודת ה' (כמאמר המשנה⁹² "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו"), ויתירה מזה – אפילו לספרים אלה שבניגוד לתורה, שלפעמים יש צורך להסתכל גם בהם, בבחינת "ודע מה שתשיב לאפיקורס"⁹³ (אם כי, השימוש בסוגי ספרים אלה אינו אלא לאותם הראויים לכך, שיודעים "להשתמש בהן לעבודת ה' או לתורתו"⁹⁴).
 ותודה – תודת הציבור והכלל – נתונה מלמפרע, כך, שהמנדבים לא ימתנו למכתב אישור ותודה על משלוח הספרים, מכיון שאין הזמן גרמא כלל להשיב ולאשר לכל אחד ואחד. ולהעיר שתרומת ספרים וכיוצא בזה לספרייה חשובה – יש בזה על-דרך שמצינו בדיני קידושינ⁹⁵ ש"באדם חשוב . . בההיא הנאה דקא מקבל מתנה מינה, גמרה ומקניא ליה נפשה".
 יג. ויהי-רצון ש"יום סגולה" ו"עת רצון" זה, ובפרט ביום השבת לאחרי חצות, "עת רצון"⁹⁶, "רעוא דרעוין"⁹⁷, והמשכו במוצאי שבת-קודש זה, סעודת מלוה מלכה, "סעודתא דרוד מלכא משיחא"⁹⁸, כפי שהכריזו על התועדות חסידיים⁹⁹ בקשר להספרים -
 ינוצל באופן המתאים ובתכלית השלימות – כאמור, להוסיף בלימוד התורה, נגלה דתורה ופנימיות התורה, והוספה מיוחדת בלימוד ה'שולחן ערוך' בקשר עם שנת החמש-מאות שנה להולדת ה'בית יוסף', והוספה ברכישת ספרים תורניים בכל בית יהודי, גם לילדים, ועל-אחת-כמה-וכמה בבתים ומוסדות ציבוריים, ולספרייה המרכזית של אגודת חסידי חב"ד ליובאוויטש, עבור כלל ישראל¹⁰⁰.
 וכל זה ימהר ויזרז עוד יותר את ה"דידן נצח" העיקרי והכללי – נצחון האור ד"נר מצוה ותורה אור"¹⁰¹ על חושך הגלות, בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, שאז, יהיה תכלית השלימות דלימוד התורה – "כי מציון תצא תורה גו"¹⁰² [ובנוסח התפילה (גם בשבת ויום טוב)] – "ותחזינה עינינו בשוכך לציון" – כולל הספר-תורה שבקודש הקדשים, הפנימיות ד"ציון".

המשך בעמוד קלב

91 ראה לדוגמא: אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ חי"א ע' שצה. ועוד.
 92 אבות ספ"ו.
 93 שם פ"ד מ"ד.
 94 תניא ספ"ח. וראה בארוכה לקו"ש חי"ב ע' 196 ואילך.
 95 קידושין ז, א. רמב"ם הל' אישות פ"ה הכ"ב. שו"ע אה"ע סכ"ז ס"ט.
 96 זח"ג קכט, א. וראה ד"ה ואני תפילתי תרנ"ד. ועוד.
 97 זח"ב פח, סע"ב. וראה המשך תרס"ו בסופו. ועוד.
 98 פע"ח שער השבת ספכ"ד. סידור האריז"ל בכוננת הברלה ומוצ"ש.
 99 להעיר מפתגם רבינו הזקן בביאור מעלתה של התועדות חסידיים, שפעולתה גדולה יותר מפעולתו של מלאך מיכאל, שרם של ישראל.
 100 (101) משלי ו, כג.
 102 (102) ישע"י ב, ג.

לקוטי שיחות פרשת ויגש כרך י'

- 21 וגו', כלומר "כחשבון הזה", שהוא המשא של עשרה
22 חמורים כו".⁶
- 23 אבל בפשטות א"א לפרש כן בפרש"י, שהרי
24 הוא מדגיש בלשונו "כחשבון (הזה ומהו) החשבון",
25 שפירוש דחשבון הוא מספר, ואילו היתה כוונתו של
26 רש"י לפרש שלא שלח חמורים אלא משא של י'
27 חמורים וכו', הול"ל לא "כחשבון הזה" אלא "כמשא
28 הזה".
- 29 ובפרט שפשטות לשון הכתוב "שלח כזאת
30 עשרה חמורים נושאים גו'" משמעותה חמורים
31 ממש. ואילו היתה כוונת רש"י, המפרש פשוטו של
32 מקרא, לפירוש המוציא את הכתוב מפשוטו, הי'
33 כותב את זה בסגנון הברור גם לכן חמש למקרא.⁷
- 34 גם צריך להבין:
35 (א) למה מעתיק רש"י מהכתוב גם תיבת "שלח"
36 - הלא לא בא לפרש אלא היתור דתיבת "כזאת"
37 שבקרא.
- 38 (ב) אחרי שרש"י כותב "כחשבון הזה" ממשיך
39 (בל' שאלה) "ומהו החשבון עשרה חמורים וגו'" -
40 ולכאורה הול"ל בקיצור "כחשבון הזה עשרה
41 חמורים וגו'"?
- 42 ב. לאח"ז מעתיק רש"י את התיבות "מטוב
43 מצרים" ומפרש: "מצינו בגמרא⁸ ששלח לו יין ישן
44 שדעת זקנים נוחה הימנו⁹, ומ"א¹⁰ גריסין של פול".
- (6) ועפ"ז תרצו ג"כ מ"ש בכ"ף הדמיון (דלכאורה אם קאי
בסתם על החשבון דלמטה, הו"ל לכתוב "ולאביו שלח זאת גו").
אבל ראה רמב"ן שכתב ע"ז: שדרך הלשון לדבר כן כמו . .
כדברים האלה עשה לי גו'. וראה גם גו"א: והכ"ף הזאת נקראת
כ"ף השעור כמו כשלשים איש.
אבל מ"ש הגו"א שזוהי כוונת רש"י לומר שאינו כ"ף הדמיון
(כ"א "כ"ף השעור") - ע"ד הפשט דוחק הוא, שהרי לפי"ז נמצא
שרש"י אינו מיישב הקושיא שבפשוטו של מקרא, (דתיבת
"כזאת" מיותרת), וכנ"ל הערה 3.
7) ומה שהביאו ראי' מהא דבכתוב לקמן (מה, כז) נאמר
"וירא את העגלות" ולא נזכר חמורים -
אינה, כי אין מקום להזכיר חמורים, דהרי מפורש בקרא
דמדבר בראית "את העגלות אשר שלח לשאת אותנו" (שזה מראה
גודל תשוקת יוסף לראות את יעקב), והחמורים נושאים מטוב
מצרים - לא היו לשאתו. ובפרט לפרש"י (שם) הרי "וירא את
העגלות" היינו ה"סימן כו" (שזהו דוקא בעגלות).
8) מגילה טז, ב.
9) לפי שהזקנים בטבעם מצוננים, והיין מחמם (חדא"ג
מהרש"א מגילה שם).
10) ב"ר פרשה צד, ב.
- א. בפסוק¹ "ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים
2 נושאים מטוב מצרים ועשר אתונות גו'", מעתיק
3 רש"י את התיבות "שלח כזאת" ומפרש: "כחשבון
4 הזה, ומהו החשבון עשרה חמורים וגו'".
5 לכאורה אפ"ל² דקשה לי לרש"י בהכתוב,
6 דתיבת "כזאת" מיותרת היא, דהול"ל "ולאביו
7 שלח עשרה חמורים וגו'", ולכן³ מפרש שתיבת
8 "כזאת" פירושה "כחשבון הזה כו'".
- 9 היינו שבזה מדגיש הכתוב שהי' כחשבון הזה -
10 "עשרה חמורים וגו'", לא פחות ולא יותר (וגם לא
11 מתנות אחרות שאינן נזכרות בכתוב).
- 12 אבל פירוש זה קשה ביותר: מהו הקס"ד שיוסף
13 שלח שלא כהחשבון המפורש בקרא, עד שהוצרך
14 הכתוב להדגיש ולהוסיף "כזאת - כחשבון הזה";
15 גם אם לא הי' כתוב "כזאת", אלא "ולאביו שלח
16 עשרה חמורים וגו'", היינו יודעים ששלח
17 "כחשבון הזה"⁴?
- 18 וכתבו המפרשים⁵ בכוונת רש"י, שמלת "כזאת"
19 המיותרת מורה כי לא שלח יוסף לאביו עשרה
20 חמורים, רק ה"ק קרא ולאביו שלח בעגלות כזאת
- (1) פרשתנו מה, כג.
(2) פי' ההגה"ה ברפוס רש"י שלנו, משכיל לדוד. ועוד.
(3) ברא"ם ובדב"ק טוב כתבו שרש"י רצה לפרש ד"כזאת" קאי
אלמטה: כחשבון עשרה גו', לאפוקי קס"ד דקאי אפסוק דלעיל
לכלם נתן גו' (כפי' הספורנו ועוד), וטעמי' - דאי קאי אדלעיל
מאי עשרה ועשרה מבעי לי' (וראה אוה"ח: ולדברי רז"ל כו' יהי'
הכתוב חסר ו'. וראה ג"כ ספר הזכרון (להר"א בקראט הלוי)).
אמנם דוחק לומר שזוהי כוונת רש"י, כי נוסף ע"ז שא"כ
הו"ל לרש"י להעתיק גם תיבת עשרה (או עכ"פ לרמזה ב"וגו")
- שהרי תיבה זו (שאינה כתובה בוא"ו) היא יסוד פירושו - הנה
אין מסתבר לומר שרש"י ידייק חסר דאות אחת ולא יבאר יתור
תיבה שלימה (- כזאת).
(ובפרט שלפי' הספורנו לא קשה חסרון הוא"ו וזהו רק להפי'
ד"כזאת" קאי אלמטה).
ומה שלא פרש"י כהראב"ע ואוה"ח ועוד, ש"כזאת" קאי על
דלעיל, דהיינו ש"טוב מצרים" הי' "כמין הנזכר בסמוך שמלות
וכלי כסף"; (ופי' הכתוב: ששלח עשרה חמורים גו' נושאים -
"מהמובחר הנמצא ב"כזאת" נומין זה במצרים" (שלפי"ז גם ל"ק
קושיות הרא"ם וספר הזכרון הנ"ל)) - כי אין זה מתיישב
בפשט"מ דלפי"ז הו"ל לכתוב התיבות "מטוב מצרים" (שהם
תואר של השמלות וכו'), תיכף להתיבה ("כזאת") המורה על
השמלות כו'.
4) ואין לומר שהי' אפ"ל קס"ד כפי' המפרשים בהערה
הקודמת, ששלח גם שמלות כו' וזהו שולל רש"י - שהרי הקושיא
היא שלא יכתוב תיבת "כזאת" בכתוב, ואז אין מקום לקס"ד.
5) הגה"ה שבפרש"י הנ"ל, דב"ק טוב ועוד.

25 (ב) בפ"י הא' כותב "מצינו בגמרא", ולכאורה
 26 "מצינו" מיותר (כמש"כ בפ"י הב' "ומ"א"), או
 27 עכ"פ הול"ל בלשון רגיל "פירשו בגמרא"¹⁶
 28 וכדומה?
 29 (ג) למה מעתיק רש"י מהגמרא גם התיבות
 30 "ושלח לו (יין ישן)" - הרי קאי בפ"י התיבות
 31 "מטוב מצרים" כנ"ל - ופ"י ה"ז (רק) "יין ישן"
 32 (כמו שכותב בפ"י הא' "ומ"א גריסין של פול").
 33 ג. והביאור בכ"ז: מה שקשה לרש"י בהכתוב,
 34 הוא לא רק יתור תיבת "כזאת", אלא (גם) שאלה
 35 כללית בסיפור שיוסף שלח לאביו י' חמורים
 36 נושאים מטוב מצרים וגו':
 37 בפרשתנו מסופר שיוסף אמר לאחיו "מהרו ועלו
 38 אל אבי ואמרתם אליו וגו'¹⁷ (ואח"כ) ומיהרתם
 39 והורדתם את אבי הנה"¹⁸ וכן כש"הקול¹⁹ נשמע
 40 בית פרעה גו' לאמר באו אחי יוסף", אז ("ויאמר
 41 פרעה גו' זאת עשו גו' ולכו בואו ארצה כנען וקחו
 42 את אביכם גו' ובואו אלי", היינו, שגם פרעה רצה
 43 שתיכף אחר בואם לארץ כנען יחזרו למצרים עם
 44 יעקב אביהם. ולכן) ציוה ליוסף לומר להם "זאת
 45 עשו"²⁰ קחו גו' ענגלות לטפכם ולנשיכם ונשאתם את
 46 אביכם ובאתם"; וגם הוסיף "ועיניכם אל תחוס על
 47 כליכם"²¹ כי טוב כל ארץ מצרים גו', בכדי להסיר
 48 כל מה שיכול לעכב ביאתם המהירה למצרים.
 49 ומכיון שחזרתם לארץ כנען היתה רק לזמן
 50 מועט, על מנת שימהרו לשוב למצרים, הרי אין להם
 51 צורך בכמות מרובה של תבואה, כ"א רק כדי צידה
 52 לדרך ולזמן המועט שישוהו עד לקיום ד"קחו את
 53 אביכם ואת בתיכם" (שזהו פחות בהרבה מכמות

1 וצלה"ב:

2 (א) ידוע¹¹ שכשרש"י מפרש ב' פירושים בענין
 3 אחד, הרי זה מפני שא' מהפ"י אינו מספיק ליישב
 4 את הכתוב לפי פשוטו בכל הפרטים; ומה שקשה
 5 לפ"י א' אין להקשות לפ"י ב'; והפ"י הראשון הוא
 6 הקרוב יותר לפשש"מ. ובנדו"ד: למה הוצרך רש"י
 7 לפרש ב' פ"י ב"טוב מצרים", ובמה קרוב יותר ע"פ
 8 פשש"מ הפ"י הראשון ("יין ישן") מהפ"י השני
 9 ("גריסין של פול")¹².
 10 (ב) דרכו של רש"י, ברוב המקומות, כשמביא
 11 פירוש ממדרשי חז"ל הוא כותב "ורבותינו דרשו"
 12 וכיו"ב (וכשמסוּף פירוש שני כותב "דבר אחר"
 13 וכיו"ב), מבלי לציין מקורו של הפ"י (אם בגמרא
 14 או מדרש וכו')¹³; אולם בנדו"ד מוסיף בשני הפ"י
 15 שמקורם ב"גמרא" וב"מדרש אגדה".
 16 שמזה מובן, שידיעת מקורו של כל פ"י כאן -
 17 תוסיף הבנה בהפ"י; וצלה"ב מה מוסיף ציון
 18 המקורות לפירושו - בהבנת הפירושים עצמן?
 19 (ג) גם צלה"ב: שינוי הלשון ברש"י בהביאו את
 20 הפירושים מגמרא וממ"א:
 21 (א) בפירוש הראשון מוסיף רש"י הטעם, למה
 22 בחר יוסף לשלוח "יין ישן" (- שדעת זקנים נוחה
 23 הימנו)¹⁴, משא"כ בפירושו הב' אינו מבאר למה
 24 שלח "גריסין של פול"¹⁵?

11 ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 209 ואילך. ח"ו ע' 47. ועוד.
 12 בדבק טוב: דק"ל ח"ו שיעשה יוסף דבר שלא ציוה פרעה
 שהרי לא אמר שישלח לו מטוב ארץ מצרים לכן פ"י ששלח לו
 רק שטוב לזקנים אבל לא ה"י יותר ממה שציוה לו . . ומדהוציאו
 מפשוטו י"ל שהוא יין שנקרא טוב שנא' וחכך כ"יין הטוב (שה"ש
 ז, ע').
 אבל (נוסף ע"ז שקשה לפרש כן תיבות "מטוב מצרים"
 שבכתוב, גם - הו"ל לרש"י לבאר ד"יין (ישן) נקרא טוב) בפשש"מ
 משמע שיוסף שלח זאת מנצמנו בהוספה על מה שאמר פרעה,
 כדלקמן בפנים, ובהערה 27. וראה לקמן ס"ס ט.
 13 וראה פרש"י לך יז, א. וירא יח, כא. יט, יח. ח"ש כה, ו.
 תולדות כה, כב. ועוד.
 14 בש"ח כתב על שדעת זקנים כו': שלח לו לפי שליעקב
 ה"י טוב. היינו שזהו גם פ"י התיבות "מטוב מצרים" (וכ"מ הפ"י
 בדבק טוב שבהערה 12), ועפ"ז ה"י אפשר לומר שלכן הוסיף
 רש"י טעם בכדי לפרש איך שפ"י למעלה זה ("שלח לו יין ישן")
 מתיישב בהכתוב,
 אבל אינו, כי (נוסף לזה שמפשוטו לשון רש"י לא משמע
 שזוהי כוונתו), הרי פ"י זה ב"מטוב מצרים" אינו תלוי בטעמו של
 רש"י, וגם אם לא ה"י כותב טעם זה, נוכל לפרש מטוב מצרים -
 הדבר הטוב ליעקב, אם מטעם זה או מפני שטוב לחלישות
 (ובמילא - לזקנה) וכפרש"י לך (יד, יח), ולא מפני שדעת זקנים
 נוחה ממנו. ודוחק לומר דהיינו הך. וראה הערה 9.
 15 ואין לומר כי אין טעם ע"ז, כי הרי הטעמים שכתבו ע"ז

המפרשים הם טעמים המובנים בפשטות [וראה דברי דוד: דאי
 במדרש (שם) שמפיג את הדאגה . . . (ועוד) מפני שמביא את
 השינה . . . דשייך לזקן לפי שאין שינתו כראוי. ובדבק טוב: רוצה
 לומר . . . מאכל רך וטוב לזקנים] ולמה אין רש"י מביאם. ואין
 לתרץ מפני שהם טעמים המובנים מעצמם (לתלמיד מתחיל?!)
 דא"כ למה הוצרך לפרש בטעם הא' "שדעת זקנים כו'" (ראה
 הערה הקודמת).
 16 וע"ד פירש"י נח ח, כא. וירא יח, כא. וישב לז, כה.
 17 מה, ט.
 18 שם, יג.
 19 שם, טז.כ.
 20 ראה ספורנו עה"פ: זאת עשו. ולהשיג זה המכוון שלא
 ימאן אביכם מלבוא קחו לכם כו'.
 21 וראה דעת זקנים בעלי התוס': לפי שה"י יודע באביו שה"י
 קפדן על כליו וחס עליהם כמו שאמרו חז"ל ויותר יעקב . . . לכך
 הזהירם על כך.

32 [אמנם כ"ז הי' בתור מתנה, ולא לפרנסה בא,
33 כי לא היו צריכים לשילוח כזה²⁷, כנ"ל ס"ג].

34 ולכן מעתיק רש"י מן הכתוב גם תיבת "שלח",
35 כי בזה מדגיש שזוהי מתנתו "שלח" - יוסף
36 מעצמו²⁸.

37 ה. וממשיך רש"י ומדייק "ומהו החשבון עשרה
38 חמורים וגו'" - כוונתו בזה, כי לפי הנ"ל
39 ד"החשבון הזה" היינו החשבון הזה של מתנת
40 פרעה, אינו מובן: כל אחי יוסף (כולל גם בנימין)
41 היו אז במצרים, נמצא שהי' להם י"א חמורים
42 להטעינן בתבואה, וכשאמר פרעה ליוסף "אמור
43 לאחיך גו' טענו את בעירכם", הטעינו י"א חמורים
44 בציווי פרעה. וא"כ איך נפרש "כזאת", "כחשבון
45 הזה" ששלח פרעה - הרי מפורש שיוסף שלח רק
46 חשבון של "עשרה" (ולא י"א)?

47 לכן כותב רש"י: "ומהו החשבון עשרה" -
48 להדגיש שזהו החשבון; היינו שפרעה שלח רק
49 "כחשבון הזה" (עשרה חמורים), ומתנתו של יוסף
50 התאימה ל(חשבון) של פרעה.

51 וקשה, כנ"ל, הרי היו י"א אחים, ולהם י"א
52 חמורים, ולמה ציוה פרעה להטעין רק את
53 חמוריהם של עשרה מהם ולא חמורו של הי"א?
54 ועוד זאת: מפשטות הלשון "טענו את בעירכם"
55 (סתם) משמע שציווה לטעון את בעירם של אחי
56 יוסף - מבלי הבדל²⁹?

- כי עפ"י המבואר בפנים י"ל בפשטות שאין זה כבודו של יעקב
שמתנת יוסף תהא (אפי') נראית קטנה משל מתנת פרעה (וראה
גו"א ומשכיל לדוד כאן שיש רמזים במה ששלח יוסף במספר
עשרה).

ועי"ל דמכיון שהי' אז זמן הרעב הרי הי' מזון וכו' מהדברים
הכי חשובים גם באיכות.
27 ומ"ש "לחם ומזון לאביו לדרך" - הי"ז נוסף על השילוח
העיקרי מטוב מצרים בר וכו' דהרי פשיטא ד"לאביו לדרך" אין
צורך במשא דעשר אתונות גו'.

28 ואין לומר שיוסף שלח כ"ז עפ"י ציווי פרעה, שהרי פרעה
אמר לו רק א) "אמר אל אחיך" (וראה ג"כ פרש"י מה, יט, ב)
"טענו את בעירכם" - עשרה חמורים (ושקחו עגלות). וכאן כתוב
א) שיוסף שלח לאביו ולאחרי שאחיו קיימו ציווי פרעה, "ויעשו
כן בני"i
שאי"ז כלל במה שציווה פרעה. ובפרט שקיום ציווי פרעה ע"י
יוסף כבר כתוב לפני"ז "ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה ויתן
להם צידה לדרך". ודווקא גדול לומר דעל כל זה ש"לכולם נתן
גו' ולבנימין נתן גו' ולאביו שלח גו'" - קאי "על פי פרעה".

29 במדרש לק"ט: בנימין לא החזירו יהודה אל אבינו יעקב
אלא נשאר עם יוסף במצרים, שאלמלי כן הי' נותן גם ביד בנימין
משא חמור כו'. וראה ג"כ תו"ש אות פ.

אמנם בפשט"מ קשה לומר כן: א) אין שום משמעות ורמז
בכתוב שבנימין נשאר בארץ מצרים - וראה אוה"ח (פרשתנו מה,

1 התבואה שלקחו בחזרתם לכנען בפעם הראשונה -
2 שגם אז הוצרכו לצידה לדרך).

3 ועפ"י קשה: בכתוב מבואר²² שיוסף נתן
4 לאחיו את כל מה שאמר לו פרעה ("טענו את
5 בעירכם גו'" ופרש"י תבואה), וגם צידה לדרך
6 ואח"כ הוסיף עוד ושלח לאביו "עשרה חמורים גו'
7 ועשר אתונות נושאות בר ולחם ומזון גו'", ומכיון
8 שבזמן מועט יחזרו למצרים - לאיזה צורך שלח
9 כל המטען הזה?

10 ד. ובכדי לתרץ כ"ז מפרש רש"י "כחשבון
11 הזה", וכוונתו שתיבת "כזאת" לא קאי על הנאמר
12 לקמן בפסוק זה, אלא "כחשבון הזה" - חשבון
13 הידוע כבר, היינו מהמסופר בכתוב לפני"ז²³; ועפ"י
14 מתורץ טעמו של יוסף ששלח לאביו "עשרה
15 חמורים וגו'".

16 והביאור: בכתובים שלפנ"ז מסופר שפרעה
17 ציווה את יוסף "אמור אל אחיך זאת עשו טענו את
18 בעירכם", היינו, שפרעה בשמעו כי הם אחי יוסף
19 נתעורר ביחס אליהם מעין יחסו ליוסף²⁴, ולכן אמר
20 ליוסף שיתן לאחיו תבואה לטעון את בעירם -
21 מתנה ליעקב וביתו.

22 ועפ"י מובן, דאם פרעה, בשעה ששמע כי "באו
23 אחי יוסף" ושיש לו ליוסף אב בארץ כנען, נתעורר
24 עד ששלח כ"כ מתנות ליעקב, ק"ו ליוסף²⁵
25 שבשעה זו ישלח מתנות לאביו, וגדולות יותר משל
26 פרעה.

27 וזהו מש"נ: ולאביו שלח (יוסף מעצמו - לבד
28 מציווי פרעה) כזאת - כחשבון הזה, היינו כאותו
29 החשבון ששלח פרעה: עשרה חמורים. ונוסף על
30 השילוח כחשבוננו של פרעה שלח גם (ובחשבון
31 הנ"ל) עשר אתונות²⁶.

(22) מה, כא.

(23) ברמב"ן כתב על פרש"י ואינו נכון (וראה רא"ם).
ובנמוקי שמואל כתב (הובא בהערות לפי הרמב"ן - שעוועל)
שכוונת הרמב"ן היא "ואינו נכון שירמוז על החשבון" הנאמר
אחרי כן כי כזאת מורה רק על הנאמר קודם (ולא כפי הרא"ם -
וראה ג"כ פי' הרע"ב ומה שתירץ שם דוחק הוא). אמנם לפי
המבואר בפנים גם לרש"י קאי על הנאמר לפני"ז.

(24) וראה אוה"ח עה"פ: ירצה באומרו זאת עשו פי' כי הוא
רצוי להם לא שהוא מתרצה לבד כו' אלא שהוא חפץ בדבר
ואומר זאת עשו.

(25) ועפ"י יומתק ג"כ הא שיוסף שלח כ"ז מבלי לשאול רשות
מפרעה (ראה לעיל הערה 12) - כי פרעה עצמו בשילוחו מתנות
ליעקב - "מכריח" את יוסף לשלוח ג"כ ועוד יותר.

(26) ואין להקשות דהי' לו לשלוח דבר שהוא רב באיכות (ולא
ריבוי גדול בכמות שיהי' להם טורח להביא את זה בחזרה אתם)

23 הכתובים - ועפ"ז מובן היטב טעמו של יוסף
 24 בשילוח מתנה זו לאביו - אינו מתאים כ"כ לפי
 25 המלות של "מטוב מצרים": לא מצינו שארץ מצרים
 26 נשתבחה ביין, ועד שיקראו לו "מטוב מצרים"
 27 ואדרבא לא נשתבחה באילנות כ"א בורעים³².
 28 לכן כותב רש"י שפי' זה מקורו בגמרא, שענינה
 29 בעיקר הוא פי' ההלכות, שעפ"ז מובן מה ששלח
 30 יין ישן (אף שאינו מתאים כ"כ בפי' התיבות
 31 "מטוב מצרים") - כי מצד ההלכה דכיבוד אב
 32 מתאים הי' לשלוח "יין ישן".
 33 ומאריך רש"י בלשונו: "מצינו בגמרא ששלח לו
 34 כו" (ואינו כותב סתם ש"טוב מצרים" היינו יין
 35 ישן כמפורש בגמרא), כשבזה מרמז שא"ז פי'
 36 התיבות כרגיל בכ"מ, שהרי תיבות אלו ("מטוב
 37 מצרים") קשה לפרש כן, אלא שמכללות תוכן
 38 הכתובים - מזה שיוסף הרבה לשלוח לאביו מתנות
 39 - צ"ל שהי' בזה ענין של כיבוד אב;
 40 ולכן כותב רש"י (על פי' זה) ש(רק) "מצינו
 41 בגמרא" שמתנתו ("מטוב מצרים") הייתה יין
 42 ישן³³. ומוסיף גם את התיבות "שלח לו" - כי
 43 בטעם זה מבואר (לא רק מהו ה"טוב מצרים", אלא
 44 גם) הכוונה של "שלח לו" - היינו שבדבר זה ניכר
 45 הטעם לכללות שילוח המתנות לאביו.
 46 ז. אך מכיון שסו"ס פי' זה אינו מתאים כ"כ
 47 בפי' "מטוב מצרים", כנ"ל, לכן מביא רש"י עוד
 48 פי': "ומ"א גריסין של פול", אשר לפי"ז מתיישב
 49 היטב פי' "מטוב מצרים", כי "גריסין של פול" הי"ז
 50 זרעים. - ולהעיר שזה בפרט הי' מאכל חשוב
 51 במצרים³⁴, ומובן ג"כ למה שלח לו דבר זה, (כי
 52 הרי זהו משבחה של מצרים), ואין רש"י צריך
 53 לפרשו.
 54 אבל לאידך, פי' זה ש"טוב מצרים" הי' דבר
 55 של מזון, אינו מתיישב כ"כ מצד תוכן כללות הענין,
 56 ששילוח המתנה הי' לכבודו וכו' דאביו. לכן
 57 מביאו רש"י כפי' שני, ופירוש הראשון והעיקרי
 58 הוא ש"שלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו",

1 אמנם הביאור בזה מובן מן הכתובים הקודמים,
 2 ופשוט הוא כ"כ עד שאין צורך לרש"י לפרשו:
 3 בפ' מקץ מסופר כי בפעם הראשונה שירדו אחי
 4 יוסף לשבר בר במצרים, עיכב יוסף אצלו את
 5 שמעון. ומכיון שהי' רעב בארץ כנען, הרי מובן,
 6 דאף שעיכב את שמעון, הרי הי' זה רק כעין משכון
 7 ואין ענין לעכב חמורו ובודאי לא עיכב את חמורו,
 8 כ"א הטעין את החמור במזון לפרנסת אביו וב"ב
 9 (ואחיו לקחוהו אתם³⁰). וכשירדו אחי יוסף
 10 למצרים בפעם השני' היו רק עשרה (וחמוריהם
 11 עשרה), וציווי פרעה "טענו את בעירכם" הי"ז עשרה
 12 חמורים³¹.
 13 ו. והנה ע"פ הנ"ל דיוסף שלח כ"ז לאביו בתור
 14 מתנה ולכבודו וכו' - ולא כדבר המוכרח להחיותו
 15 ברעב - מובן שבכדי שהי' הכבוד בשלימותו שלח
 16 דבר שבו עצמו נראית כוונתו שהיא לכבד את אביו
 17 וכו'.
 18 ולכן מפרש רש"י (בפירושו הא') "מטוב
 19 מצרים" - "שלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו".
 20 היינו, ששלח דבר של נחת רוח ותענוג (ולא
 21 המוכרח לשבור רעבונו).
 22 אך, אם כי פירוש זה מתאים עם כללות תוכן

כד): וישלח אל אחיו, פי' כולן ואת בנימין. (ב) מבואר בכתוב
 בתחלת פרשתנו שיהודה אמר ליוסף "ונפשו קשורה בנפשו
 (ולכן) והי' נדאותו כי אין הנער ומות" ומכיון שיש לחשוש שתיכף
 בראותו שאין הנער ימות - שיש חשש סכנ"פ, פשוט שיוסף לא
 הי' מעכבו אצלו.

ברשב"ם, טור האריך ועוד כתבו ששלח רק עשרה חמורים
 כי לא רצה להטריח את בנימין. אבל ע"ד הפשט, קשה לומר
 שדבר כזה יהיה לטורח על בנימין (אשר אביו אהבו וכו'),
 ואדרבה.

30 והי' לאחד מהם שני חמורים להנהיג. ויתרה מזה
 בפרשתנו שהי' כ' בהמות לנהוג נוסף על "בעירכם". ראה מושב
 זקנים (שם) "שלא נתן להם החמורים לרכוב עליהם אלא כו'
 והיינו לכל אחד חמורו להיות מחמר אחריהם" - וראה חזקוני
 שם.

31 ואף שכבר יצאו לדרך ביחד עם שמעון לכנען - ושלח
 ע"מ לחזור תיכף (כמסופר בס"פ מקץ), ולכאורה צ"ל ששמעון
 קנה חמור לעצמו כמו שהי' לכל אחיו ועפ"ז הדרא קושיא
 לדוכתא,

הרי פשטות הכתובים (מקץ מג, כג - מד, א) מוכח דמזון
 שהוציא אליהם את שמעון עד שמילא האמתחות (הניתנות על
 החמורים של) השבטים לא יצאו מבית יוסף*.

* ויובן עפ"ז לשון רש"י (מקץ מד. י): עשרה שנמצאת גניבה ביד א'
 מהם - אף שהיו י"א אנשים. כי רק י' אמתחות היו להם. ואין צורך
 לדחוק דעשרה לאו דוקא - כ"א חבורה.

בפרש"י שבב"ר (פצ"ב. ח) איתא ג' ב"א כו'. ואולי הוא טה"ד.

32 פרש"י לך יג, יו"ד. ולהעיר אשר שלח היין לארץ כנען,
 שהיא כן נשתבחה ביין, כדכתיב "ארץ חטה ושעורה וגפן" (עקב
 ח, ח) ולא יתכן לקרותו "מטוב מצרים" ביחס לארץ כנען.
 33 ופי' "מטוב מצרים" היינו הדבר הכי טוב (ומתאים) שהי'
 במצרים - בתור מתנה ליעקב.
 34 ראה תו"ש אות ע.

27 והטעם: "גריסין של פול" הוא מאכל של
 28 קטניות פרודות לחלקים⁴¹, ודוקא מאכל זה הי'
 29 חשוב ביותר במצרים. ובזה רמז יוסף לאביו,
 30 שישנם דברים שמביאים תועלת גדולה דוקא ע"י
 31 שמחלקים ומפרידים אותם,
 32 ועד"ז בנדו"ד - דוקא ע"י שאחי יוסף מכרוהו
 33 למצרים והפרידוהו מאת כולם, יצאה הטובה "כי
 34 למחיי' שלחני אלקים לפניכם"⁴². ולא ידאוג יעקב
 35 על המכירה כיון שהביאה תועלת רבה זו⁴³.
 36 [ועפ"ז יומתק מה שלא כתב רש"י בפי' זה טעם
 37 למה בחר בדבר (חשוב) זה דוקא, כי בכתבו שהפי'
 38 הוא מ"מדרש אגדה" מרמז שיש כאן ענין (וטעם)
 39 אגדתי⁴⁴, כנ"ל].
 40 ט. מיינה של תורה שבפירושו רש"י:
 41 לכאורה קשה על הפי' ששלח לו יין ישן:
 42 כשאדם שולח מתנה לחבירו ע"מ לכבדו ולענגו,
 43 משתדל לשלוח דבר שאין לו לחבירו⁴⁵, שאז הדבר
 44 יקר אצל חבירו ויגרום לו עונג, אולם בעניננו, מנין
 45 ידע יוסף שאין ליעקב בארץ כנען יין (ישן)⁴⁶ ?
 46 בשלמא אם שלח לו "גריסין של פול", שהוא
 47 מאכל חשוב, ידע יוסף שבזמן רעב יהא חביב

1 כי זה מתאים יותר לתוכן הכללי³⁵ של שילוח
 2 המתנה לאביו, כנ"ל בארוכה.
 3 ח. והנה, גם להפי' "גריסין של פול" מסתבר
 4 לומר, דיוסף בחר בזה דוקא לא רק מטעם שהוא
 5 "טוב מצרים", אלא שיש בו שייכות גם לתוכן
 6 השליחות ששלח יוסף לאביו;
 7 ולכן מדייק רש"י דפי' זה הוא מ"מדרש אגדה"
 8 (ולא כתב ד"א, וכיו"ב), בכדי לרמז שע"ד המדרש
 9 והרמז יש למצוא שייכות בין "גריסין של פול"
 10 לשליחות יוסף לאביו.
 11 והביאור בזה:
 12 יודע הי' יוסף, דכאשר יחזור אחיו לכנען
 13 ויבשרו לאביו ש"עוד יוסף חי", הרי בשורה טובה
 14 זו תגרום לו גם הרגש של צער, כי עי"ז יודע לו
 15 שאחיו מכרוהו³⁶, ובודאי השתדל יוסף ככל
 16 האפשרי למנוע ועכ"פ למעט צערו של אביו.
 17 ואפילו את"ל שלא יגלו ליעקב שמכרוהו - הרי
 18 גם אז מצטער יעקב על הזמן שהי' יוסף נפרד ממנו
 19 ומאחיו - והשתדל יוסף למעט צער זה.
 20 וי"ל שגם לתכלית זו אמר יוסף שיאמרו
 21 ליעקב³⁷ כה אמר בנך יוסף שמני אלקים לאדון לכל
 22 מצרים גו' - היינו שאלקים עשה זאת, יוסף אינו
 23 מתרעם כלל - כי נעשה לאדון גו', וכו'.

24 ולכן שלח יוסף לאביו "גריסין של פול", כי
 25 בזה רמז³⁸ לאביו שאין להצטער³⁹ על מכירתו
 26 למצרים⁴⁰.

(35) ראה גם לעיל ע' 80 הערה 7.

(36) ראה אורה"ח פרשתנו מה, כו. וכ"מ מפרש"י ויחי מט, ו. נ, טז. שלבסוף נודע ליעקב שנמכר ע"י אחיו - אבל ראה רמב"ן פרשתנו (מה, כז) שלא הוגד ליעקב כל ימיו שאחיו מכרוהו ליוסף, כי אחיו לא רצו להגיד לו חטאתם כי יראו פן יקצוף עליהם. וכתב שיעקב חשב כי יוסף הי' תועה בשדה והמוצאים אותו לקחוהו ומכרו אותו אל מצרים - מתאים לאמירת השבטים בנוגע להכתנות, "זאת מצאנו" היינו במקום שהיו - רועים (אלא שנתברר שלא טורף כ"א שהמוצאים הכהו וכיו"ב).
 (37) פרשתנו מה, ט.

(38) וע"ד פרש"י פרשתנו (מה, כז): סימן מסר להם כו'.

(39) ולהעיר ג"כ מהמדרש (ב"ר פצ"ד, ב. - הובא ג"כ לעיל בהערה 15): זה גריס של פול שהוא על עיקת נפש - שישנה סגולה טבעית בגריסין להפיג הצער. וראה מ"כ שם. ובתו"ש שבהערה 33.

(40) ויש להוסיף שע"ז בטל יוסף ג"כ את החשש שיעקב לא יקלל את אחיו כשיודע לו שהם מכרוהו, ראה הערה 35. ולהעיר ג"כ מלבוש האורה (הובא לעיל ע' 134 הערה 33) שאין לחשוך את יעקב שמתוך רוגזו מחמת יוסף לבדו יקלל ח"ו כל בניו וישכל עצמו מכולם עי"ש.

(41) בגו"א כאן: ולשון גריסין של פול הם פולין שבורים לחלקים כדכתיב ויגרס בחצץ גו'. וראה ג"כ רש"י מו"ק יג, ב (ד"ה וגרוסות). נדה סב, א.

(42) פרשתנו מה, ה.

(43) ואין להקשות עפ"ז על פי' הא' למה לא השתדל יוסף למעט צערו דיעקב, כי: א) הרי אמר שיאמרו בשמו ליעקב שמני אלקים גו' - כנ"ל.

ב) גם לפי' הא' י"ל שבהזמן ששלח הי' גם גריסין של פול (ועפ"ז הרי יומתק דלא פליגי ב' הפי' במציאות), והחילוק שבין ב' הפירושים הוא רק מהו "טוב מצרים".

(44) וגם מה שהזכיר טעם בפי' הראשון הוא בעיקר להדגיש שזהו דבר כזה (של עונג) שהוא כוונתה של המתנה, כבפנים ס"ו.

(45) עפ"ז מבואר ג"כ מ"ש רש"י ח"ש (כד, נג) "ומגדנות (נתן לאחיו ולאמה). . פירות של א"י", דלכאורה מנ"ל שהמגדנות היו של א"י, והביאור הוא כבפנים, כי מתנה (אפי' מתנה שנתנה רק לאחיו ולאמה* - ראה לעיל ע' 65 הערה 9), היא ראוי' לשמה דוקא כשזה דבר שאינו מצוי אצלם, ולכן פי' שהפירות היו מא"י.

(46) ובפרט שממש"כ בפי' מקץ (מא, יג) שיעקב אמר לבניו "קחו מזמרת הארץ והורידו לאיש מנחה גו' בטינים ושקדים" משמע שהרעב לא הי' בנוגע לכל מין הצומח, וגם בזמן הרעב היו בארץ כנען כמה דברים שלא נמצאו אפי' במצרים - שלכן שלח אותם יעקב כמתנה ליוסף, וכבפנים.

(* ומה שיעקב אמר לבניו לקחת מתנה אל השליט דמצרים מנחה של "צרי גו' בטינים ושקדים" (מקץ מג, יא) - היינו פירות הרי מבואר בכתבו (שם) שהיו מזמרת הארץ - לא סתם פירות א"י (וראה ספורנו שם); ובפרט שהי' אז רעב בכל הארץ. וגם בארץ מצרים.

22 אדרבה - עליו להתחזק בבטחון גמור בה', שבודאי
 23 יצליחו בעניניו הגשמיים באופן שלא יסתירו על
 24 עניני התומ"צ שלו.
 25 ועוד הוראה בזה - ע"ד מתנת יוסף לאביו שלא
 26 היתה עפ"י ציווי פרעה מלך מצרים, אלא מדעת
 27 עצמו (כדלעיל ס"ד), ולא מצינו שישאל רשות
 28 מפרעה ע"ז⁴⁸, היינו, דכשבא לענין של מצוה -
 29 מצות כיבוד אב, לא התחשב יוסף כלל עם פרעה,
 30 וקיים המצוה בהידור גדול וכו'.
 31 כן הוא בעבודת כאו"א כאשר בא לידו ענין של
 32 תומ"צ אין להתחשב עם המצרים וההגבלות
 33 דעוה"ז, ויקיים את המצוות בהידור.
 34 וע"י הנהגה זו, הרי לא זו בלבד שיצליח
 35 בעבודתו בתורה ומצוות, אלא שגם כל עניניו
 36 הגשמיים מצליחים לו.

(משיחת ש"פ ויגש, תשל"ב)

1 אצלם, אבל להפ"י ששלח לו "יין ישן" מנין ידע
 2 יוסף שזה דוקא יהא חביב עליו כו'? אמנם מתורץ
 3 זה עפ"י מה שפרש"י לעיל עה"פ⁴⁷ "ווישתו)
 4 וישכרו עמו - ומיום שמכרוהו לא שתו יין ולא
 5 הוא שתה יין ואותו היום שתו" - היינו במשך כ"ב
 6 שנים - ומוכן שבאם אחיו לא שתו יין כל זמן זה
 7 וגם יוסף לא שתה (שמזה מוכן שאין זה בתור
 8 תשובה, כ"א מפני הצער), על-אחת-כמה-וכמה
 9 שיעקב שהתאבל גו' לא שתה יין כ"ב שנה -
 10 ומובנת ה"נוחה דעתו" שיהי' ליעקב - כשיוסף
 11 מציע לשתות ושולח "יין ישן". ועפ"ז י"ל עוד
 12 טעם נוסף ע"פ יינה של תורה (מלבד מה "שדעת
 13 זקנים נוחה הימנו") למה בחר יוסף "יין ישן", כי
 14 בזה רמז ליעקב, שאף בהיותו במצרים לא אבד
 15 בטחונו בה' שעוד יתראה עם אביו. ולכן (אף שלא
 16 שתה יין) יין משומר אצלו משך זמן רב - עד
 17 שנעשה יין ישן - בכדי שיהי' מן המוכן בבוא הזמן.

18 ומזה הוראה בעבודת כאו"א:

19 גם כשאדם נמצא במצב שהמצרים וגבולים של
 20 העולם - טרודתיו הגשמיות ודסביבתו, מפריעים
 21 אותו מעבודת ה', אסור לו להתיימשך כו', אלא

(47 מקץ נג, לד.)

48 ראה טור הארוך (פרשתנו מה, יט): ואתה צויתה - אמר
 בלשון צוואה, לפי שפרעה הי' מכיר ביוסף שלא הי' שולח יד
 בממונו כלל. לא ירצה לשלוח דבר לאביו כו'. - היינו ש(נאף
 שיוסף הי' המושל ושליט וכידו לעשות כרצונו, מ"מ) בכלל היתה
 הנהגתו שלא הי' שולח מעצמו כלום.

אגרות קודש

בי"ה, ג' כסלו, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

נמסר לי בקשת ברכה בעדו באשר בריאותו צריכה להיות איתנה יותר מאשר היא עתה.

ובטח שומר הוא הוראת הרופא. כי הרי התורה נתנה רשות לרופא לרפאות שבוה נכלל גם
 אופן הרפואה, והוא האופן העיקרי לא אשים עליך כי אני הי' רופאך.

ובחדש הגאולה והנסים הזה, הנה יחזור לאיתנו ויוסיף אומץ בהנהגת תורת החסידות אילנא
 דחיי והדרכותי נוסף על לימוד תורתה מתוך בריאות הנכונה ברוחניות ובגשמיות גם יחד. ומה זאב
 טורף מלפניו ומאחוריו (מכילתא יתרו) הנה יצליחו השי"ת גם בעבודה, וכמבואר בלקו"ת תורת שמואל
 ספר תרכ"ו בתחלתו.

בברכה לבריאות הנכונה ולבשורות טובות.

פרשת בראשית

בראשית ו, ג - ויאמר ה' לא ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה

נז

רמז ל"מ"ש בזוהר "בשגם הוא בשר" רומז על הנחש הקדמוני, - "בשר" בגי' "נחש קדם"

ויאמר¹ יהו"ה לא ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשר וגומר. אמר רבי אלעזר, תא חזי כד ברא קדשא בריך הוא עלמא, עבד להאי עלמא לאשתמשא כגוונא דלעילא, וכד בני עלמא אנון זכאין דאזלי בארע מישור, קדשא בריך הוא אתער רוחא דחיי דלעילא וכו'.

השתא² דחבו בני נשא אסתלק כלא, בגין דלא ימטי ההוא רוחא דחיי להאי עולם לאתהנאה מניה תתאי ולא תקיימא ביה, בשגם הוא בשר, בגין דלא יתרק האי רוחא להאי עולם, מאי טעמא, דלא לאסגאה נחש תתאה דדרגין, דיתתקף ביה (ד"א ל"ג ובעינין) רוחא דקדשא דלא יתערב רוחא מסאבא, בשגם הוא בשר, דא נחש קדמאה דיתברך, בגין כך הוא בשר, כמה דאת אמר (בראשית ו, יג) קץ כל בשר בא לפני, ואמר רבי שמעון דא מלאך המות וכו'.

ספר הזוהר חלק א' דף נח עמוד א

בשר³, מספרו נח"ש, קד"ם.

לקוטי לוי יצחק, הערות לספר הזוהר בראשית עמוד כא

פרשת נח

בראשית ו, ט - אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את האלהים התהלך נח

נח

ביאור הזוהר "אלה תולדות נח" רבי חייא פתח (ישעי' ס, כא) ועמך כולם צדיקים וגו' - נח הוא איש צדיק בחי "יסוד" ע"ד יוסף הצדיק - ובנ"י ירשו ארץ ע"י מילה ותורה וכו'

אלה תולדות נח⁴, רבי חייא פתח, (ישעי' ס, כא) ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר, זכאין אינון ישראל דמשתדלי באורייתא, וידעי ארחין דאורייתא, דבגינה יזכון לעלמא דאתי.

תא⁵ חזי כל ישראל אית לון חולקא לעלמא דאתי, מאי טעמא, בגין דנטרין ברית דעלמא אתקיים עלי', כמה דאת אמר (ירמ' לג, כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי, ועל דא ישראל דנטרין ברית וקבילו ל' אית לון חולקא בעלמא דאתי, ולא עוד אלא בגין כך אקרין צדיקים.

מכאן⁶ אוליפנא כל מאן⁷ דנטיר האי ברית דעלמא אתקיים עלי', אקרי צדיק, מנא לן מיוסף, בגין דנטר ל' לברית עלמא זכה דאקרי צדיק, ועל כך ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ.

ספר הזוהר חלק א' דף נח, ב

(4) [תרגום ללה"ק] אלה תולדות נח, ר' חייא פתח מה שכתוב ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. אשריכם ישראל שעוסקים בתורה ויודעים דרכי התורה שבשבילה יזכו לעולם הבא.

(5) [תרגום ללה"ק] תא חזי. כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, מאי טעמא, לפי שנמולים ושומרים לאות ברית, שהעולם עומד עליו, כד"א אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי (הרי חקות והנהגות שמים וארץ עומדים על הברית), ועל כן ישראל ששומרים בריתם, לפי שקבלו מצות מילה עליהם, יש להם חלק לעולם הבא, ולא עוד אלא שבביל ששומרים בריתם נקראים צדיקים.

(6) [תרגום ללה"ק] ואמר מכאן למדנו שכל מי ששומר את הברית שהעולם עומד עליו נקרא צדיק, מנא לן ששומר ברית נקרא צדיק, אנו לומדים זאת מיוסף לפי שעמד בנסיון של אשת אדוניו וניצול ממנה ושמר את ברית העולם לכן זכה שנקרא צדיק, ועל כך ועמך כולם צדיקים ולכן ועמך, אם הם כולם צדיקים, דהיינו שהם נמולים ושומרים בריתם, לעולם יירשו ארץ בזכות זה יירשו את ארץ החיים שהיא עולם הבא.

[עייין גם בכל זה בספר המאמרים ה'תשל"ז עמוד 48 ואילך. ביאורי הזוהר להצמח צדק' פרשת נח עמוד יב ואילך].

(7) ראה בזה תורת מנחם - ספר המאמרים ה'תשח"י ד"ה בכ"ה כסלו עמוד פז.

(1) [תרגום ללה"ק] ויאמר יהו"ה לא ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשר וגומר. אמר רבי אלעזר, בא וראה כשברא הקב"ה את העולם, עשה את העולם הזה שישמש בדוגמה של מעלה, וכאשר בני העולם הם צדיקים והולכים בדרך הישר, הקב"ה מעורר ומשפיע רוח חיים של מעלה.

(2) [תרגום ללה"ק] אבל עתה כשחטאו בני אדם נסתלקו כל הברכות, כדי שלא יגיע אותו רוח החיים לעולם הזה, שלא יהנו ממנו התחתונים שיתקיימו בו, ומה שכתוב בשגם הוא בשר היינו שלא יהי נשפע ונמשך זה הרוח החיים להאי עולם, מאי טעמא, הטעם הוא כדי שלא להרבות כח הנחש שהוא התחתון של מדרגות הקליפות, רצה לומר שלא יתחזק רוח הקדושה, כדי שלא יתערב רוח הקדושה ברוח הטומאה, ומפרש כי בשגם הוא בשר הוא רומז על הנחש הקדמוני הנקרא בשר כדי שלא יתברך באותו רוח הקדושה, לכן נקרא הנחש בשר, כמה דאת אמר קץ כל בשר בא לפני, ואמר רבי שמעון דא מלאך המות שהוא הנחש הקדמוני העושה קץ לכל בשר (והוא הנחש רק מהבשר ולא מהנשמה).

(3) בשר בגי' 502, וכן נחש (358) + קדם (144) = 502.

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת ויגש

כה

(והיינו מה שעלהם כתוב חסר י' לרמז על גלות י' שבטים). או י"ל לוי אינו נחשב במנין השבטים, ובמנין הי"ב שבטים נכנסו אפרים ומנשה, ואפרים הם בני יוסף ולא אחיו, א"כ מה שבכה על אחיו שבטים הוא רק על י'.

ואמר דאיהו בכה דנצנצה בי רוחא קדישא ואינון לא בכו דלא שרא עלייהו רוח קודשא, א"כ בנימין שבכה נצנצה בו ג"כ רוח"ק (ובפרש"י בחומש' שבכית בנימין הי' על משכן שילה שבחלקו של יוסף שעתידי ליפול, והוא מגמרא דמגילה פ"ק⁵). אך ביוסף הי' ב' בכיות, א' על חורבן ב' בהמ"ק, ב' על גלות ישראל, ובבנימין הי' רק בכי' על חורבן משכן שילה, ולא על גלות ישראל, כי בחורבן משכן שילה לא גלו ישראל וכו".

ואמר נצנצה בי, בי דוקא היינו שהי' זה בבחי' פנימיות בי, ואינון (היינו הי' אחים) לא בכו דלא שרא עלייהו רוח קודשא, היינו אפילו הרוח קודשא דעטרה דגבורה⁷, שזה הי' בבנימין שלכן בכה הוא, הנה הי' אחים הם למטה מבחי' זו, לכן גם בחי' זו דרוח קודשא לא שרא עלייהו.

ונקט שרא עלייהו, ולא נצנצה בהם, היינו שאפילו בבחי' מקיף לא הי' עליהם, וביוסף הי' אפילו בבחי' פנימי ג"כ. וי"ל עוד מה שנקט שרא עלייהו, הוא כי הם היו עשרה, ועל עשרה הרי שורה אור השכינה שבבחי' בלי גבול ותכלית בבחי' מקיף וכמ"ש באגה"ק פכ"ג בד"ה בגזירת עירין כו"ע"ש.

הנה לא שרא עלייהו, והוא מפני שחטאו במכירת יוסף, וגרמו שנסתלקה שכינה מיעקב אביהם כמ"ש ותחי רוח יעקב אביהם שנסתלקה ממנו כשמכרו את יוסף. ועיין בתרגום יונתן¹⁰ ובפרש"י שם¹¹.

לכן מדה כנגד מדה לא שרא עלייהו רוח קודשא אפילו כשנתועדו מיוסף.

ואם גירסתינו מדוייקת היא, הנה שינוי הלשון מה שביוסף נקט רוחא קדישא, ובהם נקט רוח קודשא.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר בראשית, פ' ויגש ע' קצה

בראשית מה, יד-טו – ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צוארי וינשק לכל אחיו ויבך עליהם ואחרי כן דברו אחיו אתו

קיא. מבאר לשון הזוהר עה"פ, "עלהם" חסר אות יוד, לרמז על גלות י"ד שבטים וכו', – לא שרתה רוח הקדש על השבטים דנענשו על מכירת יוסף – מדה כנגד מדה ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך, ובנימין בכה על צוארו, רבי יצחק אמר, הא אוקמוה דבכה על מקדש ראשון ועל מקדש שני.

והא' אוקמוה, דכתיב (איכה ה, ה) על צוארינו נרדפנו, על בי מקדשא דאיהו צואר ושפירו דכל עלמא נרדפנו, יגענו למבני לוי תרין זמנין, ולא הונח לנו, דהא לא שבקוה לן ואתחרב ולא אתבני לבתר. מה צואר כיון דאשתצי, כל גופא אשתצי עמי, הכי נמי בי מקדשא כיון דאיהו אשתצי ואתחשך, כל עלמא הכי נמי אתחשך, ולא נהיר שמשא ולא שמיא וארעא וככביא.

בגין³ כך בכה יוסף על דא, ולבתר דבכה על דא, בכה על שבטין דאתגלו, כד אתחריב בי מקדשא כלהו שבטין אתגלו מיד, ואתבדרו ביני עממיא, הה"ד וינשק לכל אחיו ויבך עליהם, עליהם ודאי, על כלם בכה, על בי מקדשא דאתחריב תרין זמנין, ועל אחיו עשרת השבטים דאתגלו בגלותא ואתבדרון ביני עממיא, ואחרי כן דברו אחיו אתו, ולא כתיב ויבכו, דהא איהו בכה דנצנצה בי רוחא קדישא, ואינון לא בכו דלא שרא עלייהו רוח קודשא.

זוהר ח"א דף רט ע"ב

לכאורה גם בנימין גלה, וא"כ הם י"א שבטים. י"ל כי הבכי' על גלות בנימין נכלל בהבכי' שבכה על צוארי בנימין, א"כ הבכי' דויבך עליהם הוא רק על י' שבטים

(1) [תרגום ללה"ק] ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך, ובנימין בכה על צוארו, רבי יצחק אמר הא אוקמוה, הרי כבר פירשו חז"ל על מה שנאמר צוארי בלשון רבים, שבכה יוסף לפי שראה ברוח הקודש ששני המקדשים העתידים ליבנות בחלקו של בנימין עתידים ליחרב.

(2) [תרגום ללה"ק] וכבר פירשו חז"ל מה דכתיב על צוארינו נרדפנו פירושו שנרדפנו על בית המקדש שהוא צואר יופי של כל העולם, יגענו לבנותו שתי פעמים, ולא הניחו אותו לנו, כי נחרבו ולא נבנו אחר כך. ועוד דמיון בית המקדש לצואר כמו שצואר כיון שנכרת, כל הגוף נכרת עמו, כמו כן בית המקדש כיון שהוא נכרת ונחרב, כל העולם גם כן נחשך אורו, והשמש לא האיר והשמים והארץ והכוכבים לא השפיעו את כחם.

(3) [תרגום ללה"ק] ובשביל זה בכה יוסף על ב' החורבנות, ואחר שבכה על זה בכה על השבטים שגלו, כי כאשר נחרב בית המקדש כל השבטים גלו ונתפזרו בין העמים. הה"ד וינשק לכל אחיו ויבך עליהם, עליהם ודאי פירוש על הכל בכה, על בית המקדש שנחרב ב' פעמים, ועל אחיו עשרת השבטים שגלו ונתפזרו בין העמים. ואחרי כן דברו אחיו אתו, ולא כתיב ויבכו כי הוא בכה לפי שנצנצה בו רוח הקודש, והם לא בכו כי לא שרתה עליהם רוח הקודש.

(4) עי' בביאור על פרש"י בלקוטי שיחות חלק י' פ' ויגש (א) עמוד 146. [מובא גם בילקוט משיח וגאולה עה"ת פ' ויגש ס' פה עמוד 301]
(5) טו:
(6) עיין בפנים בלקוטי לוי יצחק ביאור הענין עפ"י קבלה.
(7) עיין בזה בלקוטי לוי יצחק כאן.
(8) וז"ל עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרוי' ..., ההשראה היא הארה עצומה מאור ה' המאיר בה בלי גבול ותכלית, ואינו יכול להתלבש בנפש גבולית כ"א מקיף עלי' מלמעלה מראשה ועד רגלה, כמו שאמרו חז"ל אכל בי עשרה שכינתא שריא כלומר עליהם מלמעלה.
(9) בראשית מה, כז.
(10) וז"ל: וְשָׁרַח רֹחַ נְבוּאָה דְאִיסְתְּלַקְתָּ מִיָּמֵהּ בְּעֵדן דְּזַבְיָנוּ יְת יוֹסֵף וְתַבְתָּ עֲלֵיו יַעֲקֹב אֲבָהוֹן.
(11) וז"ל: שרתה עליו שכינה שפרשה ממנו.

♦ יום ראשון כ"ח כסלו ♦

מד (יח) וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי וּדְבַר־נָא עֲבַדְךָ דָּבָר בְּאֲזְנֵי אֲדֹנָי וְאַל־יִחַר אַפְּךָ בְּעַבְדְּךָ כִּי כַמוֹד בְּפִרְעָה:

יח ויקרב לותה יהודה ואמר בכעו רבוני ממלל כעז עבדך פתגמא קדם רבוני ולא יתקף ריגזך בעבדך ארי כפרעה כן את:

ה"י < ויגש אליו. דבר באזני אדני. > • יפנסו דברי באזניך (כ"ח). > ואל-יחר אפך • מפאן אתה למד שדבר אליו קשות. כי כמוך כפרעה • חשוב אתה בעיני כמלך, זהו פשוטו. ומדרשו: סוףך ללקות עליו בצרעת כמו שלקה פרעה על ידי זקנתי שרה על לילה אחת שעכבה (כ"ח). דבר אחר: מה פרעה גוזר ואינו מקים, מבטיח ואינו עושה, אף אתה כן, וכי זו היא שימת עין שאמרת לשום עינך עליו? דבר אחר: "כי כמוך כפרעה", אם תקניטני, אהרג אותך ואת אדוניך (כ"ח).

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטרשיחות חלק כ, עמוד 212 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

אין לעשות חשבונות בשמודבר על חנוך

וְאַל־יִחַר אַפְּךָ בְּעַבְדְּךָ

מפאן אתה למד שדבר אליו קשות (מד, יח. ובפירוש רש"י)

יש לעין מדוע התחיל יהודה מיד לדבר קשות, הרי היה יכול להתחיל ב"רכות". ואם לא יפעלו דבריו, אז לדבר קשות? אף הטעם מובן בפשטות, כי אם היה מדבר על ענין חיצוני שאינו נוגע כל-כף, אז יש מקום לעבוד עם חשבונות ובדרכים המקבילים בשכל, אף כשמדבר בדבר הנוגע בנפשות ממש, ונפשו קשורה בנפשו" (פרשתנו מד, ל), אין עושים חשבונות, ומתחילים מיד לעבוד עם כל התקף. וכמאמר העולם "אז עם טוט וויי - שרייט מען!", שפשוטאב צועקים, אף אם לא ישנה מאומה בצעקתו.

ו"מפאן אתה למד" גם בנוגע אלינו, שפשמדבר בחנוך הילדים, להציל אותם מסכנות רוחניות, צריכים להתחיל מיד לעבוד בכל התקף ועם כל הכחות, ולעסוק במסירות נפש להציל את נפשו של הילד, ובלי חשבונות וסקולים שכללים.

(ט) אֲדֹנָי שָׂאֵל אֶת־עַבְדְּךָ וַיֹּאמֶר הִישִׁי־לָכֶם אֵב אוֹ־אֶחָ:

ט רבוני שאל ית עבדוהי למימר האית לכון אבא או אהא:

ה"י < אדני שאל את-עבדיו > (כ"ח) מתחלה בעלילה באת עלינו, למה היה לך לשאל כל אלה, בתך היינו מבקשים, או אחותנו אתה מבקש? ואף על פי כן: "ונאמר אל אדני", לא כחדנו מקד דבר.

רש"י כפשוטו - מהדרות לשם

עליו] שמשמעה שאינה חפץ אלא לראותו בלבד, ואילו עכשיו אתה מבקש לקחתו לעבד? והלא אין זו אלא הפרת הבטחה מפורשת, כדרכו של פרעה. דבר אחר - דרך אחרת לפרש את הדברים: כי כמוך כפרעה - שנה אתה בעיני לפרעה, שאם תקניטני (תכעיסני), הנני מזהירך כי אהרוג אותך ואת פרעה אדונך (בראשית-רבה) (תוה"ש): תורה יט

(יט) אדני שאל את עבדיו. כף טוען יהודה באזני יוסף: כבר מתחלה, כשבאנו אליך לבקש אוכל, בעלילה (במעללים ובמזימות) באת עלינו, כדי להכשילנו ולהביא עלינו רעה. וכי

חטא דומה, על-ידי זקנתי שרה [כמו שנאמר (לעיל יב. יז) 'וינגע ה' את פרעה נגעים גדלים ואת ביתו על דבר שרי אשת אברם'] על לילה אחת שעכבה (בראשית-רבה). דבר אחר - דרך אחרת לפרש את דברי יהודה אל יוסף, שהתכוון לרמוז לו שהוא נוהג כפרעה: מה פרעה ידוע הוא במידתו שאינו עומד דביבורו, שהוא גוזר גזירות ואינו מקיים אותם; מבטיח - ואינו עושה כהבטחותיו, כמוהו אף אתה כן לקוי במידה מגובה זו; וכי זו היא משמעותה של 'שימת עין' שאמרת לשום עינך עליו [כמו שמפרש להלן (פסוק כא) 'ואשמה עיני

(יח) ויגש אליו וגו' דבר באזני אדני. כלומר, יפנסו דברי באזניך, לשמוע להם ולקבלם: ואל יחר אפך. מתוך שהוצרך יהודה להקדים ולומר כן, מפאן אתה למה, שדבר אליו קשות - בלשון קשה, והיה בהם כדי לעורר את כעסו של יוסף:

כי כמוך כפרעה. כלומר, חשוב ונכבד אתה בעיני כמלך כבודו ובעצמו. זהו פשוטו של מקרא. ולפי מדרשו נתכוון יהודה לרמוז לו בכף: אם תוסיף לעכב את בנימין תחת ירך, סוףך ללקות עליו בצרעת, כמו שלקה פרעה בנגעי צרעת, כעונש על

כ וַאֲמַרְנָא לְרַבּוּנֵי אֵית לָנָא אַבָּא סְבָא וְכַר
סִיבְתִין זְעִיר וְאַחֵיהִי מִית וְאַשְׁתָּאֵר הוּא
בְּלַחֲדוּדֵיהִי לְאַמָּה וְאַבּוּהִי רַחִים לָהּ:

(ב) וַנֹּאמֶר אֶל־אֲדָנִי יִשְׁלַחֵנוּ אֲב וְזָקֵן וְיִלְד וְזִקְנִים קָטָן
וְאַחֵיו מִת וְיִנְתֵּר הוּא לְבָדּוּ לְאָמוּ וְאָבּוּי אֶהְבּוּ:

רש"י וְאַחֵיו מִת • מִפְּנֵי הִירָאָה הָיָה מוֹצִיא דְבַר שְׁקֵר מִפִּי, אָמַר: 'אִם אָמַר לוֹ שֶׁהוּא קָטָן, יֹאמַר הִבִּיאוּהוּ
אֶצְלִי'. לְבָדּוּ לְאָמוּ • מֵאוֹתָהּ הָאֵם אֵין לוֹ עוֹד אֶת.

כא וַאֲמַרְתָּ לְעַבְדֶּיךָ אַחֵיתוּהִי לְוַתִּי וְאַשְׁוִי
עֵינֵי עֲלוּהִי:

(כא) וְהֹאמַר אֶל־עַבְדֶּיךָ הַזֹּרְדֵהוּ אֵלַי וְאַשְׁימָה עֵינֵי
עָלָיו:

כב וַאֲמַרְנָא לְרַבּוּנֵי לָא נְפוּל עוּלִימָא
לְמִשְׁבַּק יַת אַבּוּהִי וְאִם יִשְׁבּוּק יַת אַבּוּהִי
מִית:

(כב) וַנֹּאמֶר אֶל־אֲדָנִי לֹא־יִוְכַל הַנַּעַר לְעֻזּוֹ אֶת־אָבּוּי
וְעֻזּוֹ אֶת־אָבּוּי וְמִת:

רש"י וְעֻזּוֹ אֶת־אָבּוּי וְמִת • אִם יַעֲזֹב אֶת אָבּוּי, דּוֹאֲגִים אָנוּ שְׂמָא יָמוּת בְּדַרְךָ, שְׁהָרֵי אָמוּ בְּדַרְךָ מִתָּהּ.

כג וַאֲמַרְתָּ לְעַבְדֶּיךָ אִם לֹא יַחֲוֹת אַחֲוָכּוֹן
זְעִירָא עִמָּכּוֹן לֹא תוֹסְפוּן לְמַחְזֵי אִפִּי:

(כג) וְהֹאמַר אֶל־עַבְדֶּיךָ אִם־לֹא יִרְדּוּ אַחֲיֵיכֶם הַקָּטָן
אִתְכֶם לֹא תוֹסְפוּן לְרִאוֹת פְּנֵי:

כד וַהֲוֵה כַד סִלְקִינָא לְעַבְדֶּךָ אַבָּא וְחַוִּינָא
לָהּ יַת פְּתָגְמֵי רַבּוּנֵי:

(כד) וַיְהִי כִּי עָלִינוּ אֶל־עַבְדֶּךָ אָבִי וְנִגְדָּלוּ אֶת דְּבָרֵי
אֲדָנִי:

כה וַאֲמַר אַבּוּנָא תוּכּוּ זְבוּנוּ לָנָא זְעִיר
עֵיבּוּרָא:

(כה) וַיֹּאמֶר אָבִינוּ שָׁבוּ שְׁבָרוּ־לָנוּ מְעַט־אֶכֶל:

כו וַאֲמַרְנָא לָא נְפוּל לְמִיחַת אִם אֵית אַחֲוָנָא
זְעִירָא עִמָּנָא וְנַחֲוֹת אָרִי לֹא נְפוּל לְמַחְזֵי
אִפִּי גַבְרָא וְאַחֲוָנָא זְעִירָא לִיתוּהִי עִמָּנָא:

(כו) וַנֹּאמֶר לֹא נִוְכַל לְרַדַּת אִם־יִשְׁ אַחֲוֵינוּ הַקָּטָן אִתְנוּ
וַיִּרְדְּנוּ כִּי־לֹא נִוְכַל לְרִאוֹת פְּנֵי הָאִישׁ וְאַחֲוֵינוּ הַקָּטָן
אֵינְנוּ אִתְנוּ:

כז וַאֲמַר עַבְדֶּךָ אַבָּא לָנָא אַתּוּן יַדְעִתּוּן אָרִי
תְרִין יְלִידַת לִי אַתְתִּי:

(כז) וַיֹּאמֶר עַבְדֶּךָ אָבִי אֵלֵינוּ אַתֶּם יַדְעֵתֶם כִּי שָׁנִים
יְלַדְהָלִי אֶשְׁתִּי:

כח וַנִּפְק חַד מְלֻתֵי וַאֲמַרִית כְּרַם מְקַטֵּל
קְטִיל וְלֹא חֲזַתָּה עַד כְּעַן:

(כח) וַיֵּצֵא הָאֲחֵר מֵאֲתֵי וַאֲמַר אַךְ טָרַף טָרַף וְלֹא
רֵאִיתוּ עַד־הַנְּהָ:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

בְּנִימִין בֶּן יְחִיד לְאָמוּ, שְׁכֵן מֵאוֹתָהּ
הָאֵם אֵין לוֹ עוֹד אָח: תורה כא
(כב) וְעֻזּוֹ אֶת אָבּוּי וְמִת. אֵין
הַכּוֹנֵה שְׁבוּדָאֵי יָמוּת בְּעֻזּוֹ אֶת אָבּוּי,
אֶל־אִךָ כִּף פִּירוּשׁוֹ: אִם יַעֲזֹב בְּנִימִין אֶת
אָבּוּי, דּוֹאֲגִים אָנוּ שְׂמָא יָמוּת בְּדַרְךָ,
שְׁהָרֵי אָמוּ רַחֵל, אִף הִיא בְּדַרְךָ מִתָּהּ
[כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (להלן מ"א) ו'אֲנִי בְּבִאֵי
מִפְּדֻן מִתָּהּ עָלַי רַחֵל בְּאַרְצָךְ כְּנַעַן
בְּדַרְךָ' וּגו'] (רא"ס): תורה כג

(ב) וְאַחֵיו מִת. אֶף־עַל־פִּי שְׁיוֹסָף
לֹא מִת אֶל־אִךָ נִמְכַּר בְּחַיִּים לְעַבְד, עִם
זֹאת, מִפְּנֵי הִירָאָה מִיוֹסֵף, הוֹרָה
יְהוּדָה הֵיטֵר לְעַצְמוֹ וְהִיָּה מוֹצִיא
דְּבַר שְׁקֵר מִפִּי שְׁאֲחֵיהֶם מִת. כִּי
אָמַר יְהוּדָה בְּלִבּוֹ: אִם אֹמַר לוֹ
לְיוֹסֵף שֶׁהוּא קָטָן, שְׂמָא יֹאמַר
הִבִּיאוּהוּ אֶצְלִי, כְּדָרְךָ שְׁבִיקֵשׁ
שְׁבִיבֵאוּ אֶת בְּנִימִין:
לְבָדּוּ לְאָמוּ. אַחַר שְׁאֲחֵיו מִת, נוֹתֵר

לְמָה הָיָה נְחוּץ לָךְ לְשֹׂאֵל אוֹתְנוּ כֵּל
אֶלֶּה הַשְּׂאֵלוֹת אוֹדוֹת מִשְׁפַּחְתּוֹ, וְכִי
לְהַשְׁתַּדֵּף עִמָּךְ וְלַקְחַת אֶת בַּתְּךָ לְאֶחָד
מֵאֲתָנּוּ הַיְיִנוּ מִבְּקָשִׁים, אוֹ שְׂמָא אֶת
אַחֲוָתְנוּ אַתָּה מִבְּקָשׁ לַקְחַת לָךְ
לְאִשְׁהָ? וְאֶף־עַל־פִּי־כֵן - עַל־אִף
שֶׁלֹּא הָיוּ הַשְּׂאֵלוֹת נִצְרָכוֹת, עִם זֹאת
'וַנֹּאמֶר אֶל אֲדוֹנִי' - הַשְּׁכֵנוּ בְּיוֹשֵׁר
עַל הַכֵּל, לֹא כַּחֲדָנוּ מִמָּךְ וְלֹא הַעֲלַמְנוּ
אֶפְּלִילוּ דְבַר אֶחָד (בראשית־רבה): תורה כ

(כט) וְלִקְחֶתֶם גַּם־אֶת־יָדָהּ מֵעַם פְּנֵי וְקָרְהוּ אֶסּוֹן
וְהוֹרְדֶתֶם אֶת־שִׁיבְתִי בְרַעְיָה שְׂאֵלָה:

רש"י: «וְקָרְהוּ אֶסּוֹן • (כ"ד) שֶׁהִשְׁטָן מְקַטְרֵג בְּשַׁעַת הַסַּכְנָה. וְהוֹרְדֶתֶם אֶת שִׁיבְתִי וְגו' • עֲכָשׁוּ, כִּשְׁהוּא אֲצֵלִי, אֲנִי מִתְנַחֵם בּוֹ עַל אִמּוֹ וְעַל אָחִיו, וְאִם יָמוּת זֶה, דּוֹמָה עָלַי שֶׁשְׁלֹשְׁתָּן מֵתוּ בַּיּוֹם אֶחָד.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 216)

שֶׁהִשְׁטָן מְקַטְרֵג בְּשַׁעַת הַסַּכְנָה (רש"י מד, כט) פֶּאֶן, בְּדַבְרֵי שֶׁל **יַעֲקֹב**, פָּרַשׁ שִׁישׁ שַׁעַת סַכְנָה שֶׁל מִמֶּשׁ, וְאֵלּוּ לְעֵיל, בְּדַבְרֵי **יְהוָה**, כְּתֹב "**דוֹאֲגִים** אֲנִי שָׂמָא יָמוּת בְּדַרְךָ, שֶׁהָרִי אִמּוֹ בְּדַרְךָ מֵתָה". וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ, דְּהִנְהָ לְדַעְתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הִתְרַחֲשׁוּ שְׁנֵי אֲסוּנוֹת בְּמִשְׁפַּחַת בְּנֵימִין שֶׁהָיוּ קְשׁוּרִים בְּדַרְךָ: אִמּוֹ מֵתָה בְּדַרְךָ וְאָחִיו נְטָרַף בְּדַרְךָ, וּמוֹכֵן אִם כֵּן, שֶׁעֲבוּרוֹ הַדַּרְךָ הִיא מְקוּם סַכְנָה. מֵה־שְׂאֵל־כֵּן יְהוָה יָדַע שִׁיֹּסֵף לֹא נְטָרַף בְּדַרְךָ, וְלָכֵן אָמַר שִׁישׁ כֶּאֱן חֲשָׂא בְעֵלְמָא וְתוּ לֹא.

(ל) וְעַתָּה כְּבֹאִי אֶל־עַבְדְּךָ אָבִי וְהִנֵּנִי אֵינְנִי אֶתְנִי
וְנִפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ:

ל וּכְעַן כְּמִיתִי לָוֶת עַבְדְּךָ אֲבָא וְעוֹלִימָא
לִיתוּהִי עֲמָנָא וְנַפְשָׁה חֲבִיבָא לֵה כְּנַפְשָׁה:

♦ יום שני כ"ט כסלו ♦

(לא) וְהָיָה כִּרְאוֹתָו כִּי־אֵין הַנְּעַר וּמֵת וְהוֹרִידוּ עַבְדְּךָ
אֶת־שִׁיבְתִי עַבְדְּךָ אֲבִינוּ בִּיגוֹן שְׂאֵלָה:
רש"י: «וְהָיָה כִּרְאוֹתָו כִּי־אֵין הַנְּעַר וּמֵת • אָבִיו מִצָּרְתּוֹ.

לֹא וַיְהִי כִּד יַחְזִי אָרִי לִית עוֹלִימָא וּמִית
וַיַּחְתִּין עַבְדְּךָ יָת שִׁיבְתִי עַבְדְּךָ אֲבוּנָא
בְּדוּוּנָא לְשָׂאוּל:

(לב) כִּי עַבְדְּךָ עָרַב אֶת־הַנְּעַר מֵעַם אָבִי לְאֹמֶר
אִם־לֹא אֲבִיאֲנֹו אֵלָיִךָ וְחֲטָאתִי לְאָבִי כָּל־הַיָּמִים:
רש"י: «כִּי עַבְדְּךָ עָרַב אֶת־הַנְּעַר • וְאִם תֹּאמַר: לְמָה אֲנִי נִכְנָס לְתַגְרָא יוֹתֵר מִשְׂאָר אָחִי, הֵם כָּלֵם מִבְּחוּץ וְאֲנִי
נִתְקַשְׂרָתִי בְּקֶשֶׁר חֲזָק לְהִיּוֹת מִנְּדָה כְּב' עוֹלָמוֹת.

לִב אָרִי עַבְדְּךָ מְעַרַב כְּעוֹלִימָא מִן אֲבָא
לְמִימַר אִם לֹא אֵיבָהּ לְוִתְךָ וְאֵהִי חֲטִי
לְאֲבָא כָּל יוֹמֵינָא:

(לג) וְעַתָּה יִשְׁבֶּנָא עַבְדְּךָ תַּחַת הַנְּעַר עֶבֶד לְאֹדְנִי
וְהִנֵּנִי יַעַל עִם־אָחִיו:
רש"י: «יִשְׁבֶּנָא עַבְדְּךָ וְגו' • (כ"ה) שֶׁלְּכָל דָּבָר אֲנִי מַעֲלָה מִמֶּנּוּ: לְגַבּוּרָה, וְלִמְלַחְמָה וְלִשְׂמֵשׁ.

לג וּכְעַן יַתֵּב כְּעַן עַבְדְּךָ תַּחוֹת עוֹלִימָא
עַבְדָּא לְרַבּוּנִי וְעוֹלִימָא יִסַּק עִם אַחוּהִי:

רש"י כפשוטו – מהדרת לשם

שֶׁל בְּנֵימִין קְשׁוּר לְעַנְיָנָם הַפְּרִטִי. וְאֲנִי
שׁוֹנֵה בְּזוּה מִשְׂאָר אָחִי, כִּי נִתְקַשְׂרָתִי
בְּקֶשֶׁר חֲזָק לְהִיּוֹת נֶאֱמָן לְשִׁלּוּמוֹ, בְּכָף
שֶׁקְבַלְתִּי עַל עַצְמִי לְהִיּוֹת מִנְּדָה
בְּשֵׁנֵי עוֹלָמוֹת, הֵן בְּעוֹלָם הַזֶּה וְהֵן
בְּעוֹלָם הַבָּא, אִם לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ בְּשִׁלּוּם
אֵל אָבִיו: תּוֹרָה לֵג

(לג) **יִשְׁבֶּנָא עַבְדְּךָ וְגו'.** מוּטָב שֶׁתִּקַּח
אוֹתִי לְעַבְדֵי תַּחַת בְּנֵימִין, שֶׁכֵּן לְכָל
דָּבָר הַדְּרוּשׁ לְתַפְקִידֵי הַעֲבָדוֹת אֲנִי
מַעֲלָה מִמֶּנּוּ, הֵן לְגַבּוּרָה – חֲזָק אֲנִי
בְּכוּחִי יוֹתֵר מִמֶּנּוּ; וְלִמְלַחְמָה –
לְהִלָּחֵם לְמַעַנְךָ בְּשַׁעַת הַצּוּרָה;

בְּמִיתַת בְּנֵימִין תֹּאבֵד גַּם הַנְּחֻמָּה עַל
אִמּוֹ וְאָחִיו (נ"א): תּוֹרָה ל

(לא) וְהָיָה כִּרְאוֹתָו כִּי אֵין הַנְּעַר,
וּמֵת. כְּלוּמַר, יָמוּת אָבִיו מִצָּרְתּוֹ –
מִתּוֹךְ גּוֹרֵל צַעֲרוֹ: תּוֹרָה לִב

(לב) **כִּי עַבְדְּךָ עָרַב אֶת הַנְּעַר.** עוֹד
אוֹמֵר יְהוָה לְיוֹסֵף: וְאִם תִּתְמָה
וְתֹאמַר, לְמָה אֲנִי נִכְנָס לְתַגְרָא
(לְמַרְיָבָה) עֲמֹךְ יוֹתֵר מִשְׂאָר אָחִי;
הַתְּשׁוּבָה לְכָף הִיא, כִּי הֵם כּוֹלֵם
מִבְּחוּץ – כָּל הָאָחִים נִחְשָׁבִים
כְּעוֹמְדִים מִבְּחוּץ, כְּלוּמַר, אֵין גּוֹרֵלֵךְ

(כט) וְקָרְהוּ אֶסּוֹן. חֲשַׁשׁ יַעֲקֹב
שֶׁיִּקְרָאֵנוּ אֶסּוֹן, לְפִי שֶׁהִשְׁטָן מְקַטְרֵג
בְּשַׁעַת הַסַּכְנָה – הִשְׁטָן מְלַמֵּד חוֹבָה
עַל הָאָדָם כִּשְׁהוּא שְׂרוּי בְּמִצְבַּ שֶׁל
סַכְנָה [וּמִפְּיָן שֶׁכָּל הַדְּרָכִים בְּחֻזְקַת
סַכְנָה (ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד), הָרִי
שֶׁהַחֲשַׁשׁ לְאֶסּוֹן מִתְרַבֵּה בְּיוֹתֵר בְּדַרְךָ]
(בראשית רבה):

וְהוֹרְדֶתֶם אֶת שִׁיבְתִי וְגו'. כֶּף הָיָה
יַעֲקֹב אוֹמֵר: עֲכָשׁוּ כִּשְׁהוּא חִי וְנִמְצָא
אֲצֵלִי, אֲנִי מִתְנַחֵם בּוֹ עַל אִמּוֹ רַחֵל
וְעַל אָחִיו יוֹסֵף שִׁמְתָה; וְלָכֵן אִם יָמוּת
גַּם זֶה, יְהִיָה הַדָּבָר דּוֹמָה עָלַי

לד ארי אכדין אסק לות אבא ועולימא
ליתוהי עמי דלמא אחוי בבישו די ישתכח
ת אבא :

א ולא יכיל יוסף לאתחסנא לכל דקנימין
עלוהי וקרא אפיקו כל אנש מעלוי ולא קם
אנש עמה פד אתידע יוסף לות אחוהי :

(ד) כִּי־אֵיךְ אֵעֲלֶה אֶל־אָבִי וְהִנְעַר אֵינְנו אֹתִי פֶּן
אֲרֹאֶה בְּרַע אֲשֶׁר יִמָּצֵא אֶת־אָבִי:

מה (א) וְלֹא־יִכָּל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצָבִים עָלָיו
וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל־אִישׁ מֵעָלָיו וְלֹא־עָמַד אִישׁ אִתּוֹ
בְּהַתְּוֹדֵעַ יוֹסֵף אֶל־אָחָיו:

ש"י « ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ושומעין
שאחיו מתביישין בהודעו להם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יט עמ' 262)

שִׁיחֵי מִצְרַיִם נִצְבִים עָלָיו וְשׁוֹמְעִין שְׂאָחָיו מִתְּבִישִׁין (רש"י מה, א) בְּדֶרֶךְ כָּל־נֶקֶט הַכְּתוּב "עוֹמְדִים", וְאֵלּוּ "נִצְבִים"
מוֹדָה עַל עֲמִידָה מִיִּחְדָּת. וְעַל דֶּרֶךְ פְּרוּשׁ רש"י (קרח טז, כז) "נִצְבִים, בְּקוּמָה זְקוּפָה". וְאִם כָּאן אֵין זֶה עֲמִידָה סָתָם שֶׁל
הַמִּצְרַיִם, אֲלֵא "נִצְבִים" הֵם לְגַבֵּי אַחֵי יוֹסֵף - הֵם שׁוֹמְעִים פִּיֶּצֶד הָאֲחִים מִתְּבִישִׁים. וּבַפְּסוּק "שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נִצְבִים עָלָיו"
(יש פרשת ויגש) לֹא הֶצְרַךְ רש"י לְפָרֵשׁ, שֶׁהָרִי מְדַבֵּר בְּמִלְאָכִים, וּמוֹבָן שְׂאִין כָּאן עֲמִידָה סָתָם.

(ב) וַיִּתֵּן אֶת־קֹלוֹ בְּכִי וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרַיִם וַיִּשְׁמַע בֵּית
פְּרַעֲהַ:

ש"י « וישמע בית פרעה • ביתו של פרעה, כלומר, עבדיו ובני ביתו, ואין זה לשון בית ממש, אלא כמו
"בית ישראל", "בית יהודה", מישנד"ה בלע"ז.

(ג) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָחָיו אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אֲבִי הִנֵּה
וְלֹא־יִכָּלּוּ אָחָיו לַעֲנוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנָיו:

ג וַיֹּאמֶר יוסף לאחוי אנא יוסף העד קען
אבא קים ולא יכילו אחוהי לאתבא יתה
פתגם ארי אתבהילו מן קדמוהי :

ש"י « נבהלו מפניו • מפני הבושה.

(ד) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָחָיו גִּשׁוּ־נָא אֵלָי וַיִּגָּשׁוּ וַיֹּאמֶר
אֲנִי יוֹסֵף אַחֵיכֶם אֲשֶׁר־מְכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרַיִמָּה:

ד וַיֹּאמֶר יוסף לאחוי קריבו קען לותי
וקריבו וַיֹּאמֶר אַנָּא יוסף אחוכון די ופנתון
יתי למצרים :

ש"י « גשו־נא אלי • ראה אותם נסוגים לאחור, אמר: 'עכשו אחי נכלמים', קרא להם בלשון רכה ותחנונים
והראה להם שהוא מהול כ"ח).

רש"י כפשוטו - מהדרת לשם

יוסף: תורה ד
פרעה. כלומר, עבדיו ובני ביתו.
ואין זה לשון 'בית' ממש,
במשמעות 'מבנה הבית' עצמו, אלא
כמו 'בית ישראל', 'בית יהודה'
(ירמיה ג, יח) [בני משפחת ישראל, בני
משפחת יהודה] אף כאן, 'בית פרעה'
פירושו 'אנשי בית מלכותו'.
מישנד"ה בלע"ז: תורה ג
(א) נבהלו מפניו. בהקלה הבאה
מפני הבושה שהיתה להם מפני

האמור כאן פירושו: אנשי ביתו של
פרעה. כלומר, עבדיו ובני ביתו.
ואין זה לשון 'בית' ממש,
במשמעות 'מבנה הבית' עצמו, אלא
כמו 'בית ישראל', 'בית יהודה'
(ירמיה ג, יח) [בני משפחת ישראל, בני
משפחת יהודה] אף כאן, 'בית פרעה'
פירושו 'אנשי בית מלכותו'.
מישנד"ה בלע"ז: תורה ג
(א) נבהלו מפניו. בהקלה הבאה
מפני הבושה שהיתה להם מפני

ולשמש - לשרתך בעבד. לכל אלה
אני מעולה יותר מאשר אחי בנימין
(בראשית רבה): תורה ד
מה (א) ולא יכול יוסף להתאפק
לכל הנצבים. כלומר, לא היה יכול
לסבול שיהיו מצרים נצבים עליו -
עומדים מסביבו בעת התגלותו אל
אחיו, ויהיו שומעין שאחיו
מתביישין מפניו בהודעו להם:
תורה ב
(ב) וישמע בית פרעה. 'בית פרעה'

רבה: תורה ה
בראשית

(ה) וְעַתָּה וְאַל־תַּעֲצֹבוּ וְאַל־יִחַר בְּעֵינֵיכֶם פִּי־מִכְרַתֶּם אֹתִי הִנֵּה פִי לְמַחֲיָה שְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לְפָנֵיכֶם:
 כשי"ב לְמַחֲיָה • לְהִיּוֹת לָכֶם לְמַחֲיָה.

ה וּכְעַן לֹא תִתְנַסּוּן וְלֹא יִתְקַף בְּעֵינֵיכֶם אָרִי וּבְנִתּוֹן יָתִי הֲבֵא אָרִי לְקִימָא שְׁלַחְנִי יְיָ קְדָמֵיכוֹן:

(ו) פִּי־זָה שְׁנַתִּים הָרַעַב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹד חֲמִשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין־חֵרִישׁ וְקֶצִיר:
 כשי"ב פִּי־זָה שְׁנַתִּים הָרַעַב • עָבְרוּ מִשְׁנֵי הָרַעַב.

ו אָרִי דְנֵן תְּרַתִּין שְׁנִין כִּפְנֵא בְּגוֹ אֶרְעָא וְעוֹד חֲמִשׁ שָׁנִין דִּי לִית זְרוּעָא וְחֶצְדָּא:

(ז) וַיִּשְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לְפָנֵיכֶם לְשׂוֹם לָכֶם שְׂאֲרִית בְּאֶרֶץ וְלַהַחֲיוֹת לָכֶם לְפַלְיטָה גְדֹלָה:

ז וַיִּשְׁלַחְנִי יְיָ קְדָמֵיכוֹן לְשׂוּעָה לְכוֹן שְׂאֲרָא בְּאֶרְעָא וּלְקִימָא לְכוֹן לְשִׂיזְבָּא רַבָּא:

◆ יום שלישי ל' כסלו ◆

(ח) וְעַתָּה לֹא־אֲתֶם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הִנֵּה פִי הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁמְעֵנִי לְאָב לְפָרְעָה וּלְאֶדוֹן לְכַל־בֵּיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם:
 כשי"ב לְאָב • לְחִבֵּר וּלְפִטְרוֹן.

ח וּכְעַן לֹא אֲתוּן שְׁלַחְתוּן יָתִי הֲבֵא אֱלֹהִין מִן קְדָם יְיָ וַשׁוּמְעֵי לְאָבָא לְפָרְעָה וּלְרַבּוֹן לְכָל אַנְשׁ בֵּיתָהּ וְשִׁלִּיט בְּכָל אֶרְעָא דְמִצְרַיִם:

(ט) מִהֲרֹץ וְעָלוּ אֶל־אָבִי וְאָמַרְתֶּם אֵלָיו כֹּה אָמַר בְּנִךְ יוֹסֵף שָׁמְעֵנִי אֱלֹהִים לְאֶדוֹן לְכַל־מִצְרַיִם רְדֵה אֵלַי אֶל־תַּעֲמֹד:
 כשי"ב וְעָלוּ אֶל־אָבִי • אָרֶץ יִשְׂרָאֵל גְּבוּהָה מִכָּל הָאֶרְצוֹת.

ט אֲוִחוֹ וּסְקוֹ לְנֹת אָבָא וְתִמְרוֹן לֵה כְּדִנֵּן אָמַר בְּרַךְ יוֹסֵף שׁוּמְעֵי יְיָ לְרַבּוֹן לְכָל מִצְרַיִם חַוֹת לְנֹתִי לֹא תִתְעַכֵּב:

(י) וַיֵּשְׁבֶת בְּאֶרֶץ־גֹּשֶׁן וְהָיִיתָ קְרוֹב אֵלַי אֲתָהּ וּבְנֵיךָ וּבְנֵי בְנֵיךָ וְצִאֲנֶךָ וּבְקַרְנֶךָ וְכַל־אֲשֶׁר־לְךָ:
 (יא) וְכַל־לַלְתִּי אֶתְךָ שֵׁם פִּי־עוֹד חֲמִשׁ שָׁנִים רָעַב פֶּן־תִּתְרוֹשׁ אֶתְךָ וּבֵיתְךָ וְכַל־אֲשֶׁר־לְךָ:
 כשי"ב פֶּן־תִּתְרוֹשׁ • דְלִמָּא תִתְמַסְפֵּן, לְשׁוֹן: "מוריש ומעשיר".

י וְתִתִּיב בְּאֶרְעָא דְגֹשֶׁן וְתִהִי קְרִיב לִי אַתָּה וּבְנֵיךָ וּבְנֵי בְנֵיךָ וְעַנְךָ וְתוֹרְךָ וְכָל דִּי לְךָ:

יא וְאֶזְוֵן יָתְךָ תִּמְן אָרִי עוֹד חֲמִשׁ שָׁנִין כִּפְנֵא דְלִמָּא תִתְמַסְפֵּן אַתָּה וְאַנְשׁ בֵּיתְךָ וְכָל דִּי לְךָ:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

לְעוֹלָם 'עֲלִיָּה' (קדושין טו): תורה י
 (יא) פֶּן תִּתְרוֹשׁ - תְּרַגְמוּ דְלִמָּא תִתְמַסְפֵּן - שְׁמָא תִתְרוֹשׁ וְתִהִי עֵנִי [לֹא דִילְמָא תִשְׁתִּיצִי, שְׁמִשְׁמַעוּ שְׁמָא תִאבֵּד מִן הָאָרֶץ, אֲלֵא מִשׁוֹרֵשׁ יָרֵשׁ] שְׁהוּא לְשׁוֹן 'עֵנִי', כְּדוּגְמַת לְשׁוֹן הַכְּתוּב מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׂיר (שמואל א' ב. ז) [הקב"ה גוֹר מִי וְתִרוֹשֵׁשׁ וּמִי יִתְעַשֵּׂר]: תורה יב

(ח) לְאָב. תוֹאֵר אָבִי הָאָמֹר כָּאן, מִשְׁמַעוֹתוֹ לְחִבֵּר וּלְפִטְרוֹן. וּכְלוּמַר, חִבֵּר אֲנִי לְפָרְעָה, וּמִמּוֹנָה עַל צָרְכֵי בֵיתוֹ: תורה ט
 (ט) וְעָלוּ אֵל אָבִי. נִקֵּט הַכְּתוּב לְשׁוֹן 'עֲלִיָּה' לְאָרֶץ, מִשׁוּם שְׂאֲרֵץ יִשְׂרָאֵל גְּבוּהָה מִכָּל הָאֶרְצוֹת, וְהַהֲלִיכָה מִחֻצְיָהּ לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל קְרוּיָה

(ה) לְמַחֲיָה. פִּירוּשׁוֹ: לְהִיּוֹת לָכֶם לְמַחֲיָה שְׁלַחְנִי הַקַּב"ה לְכָאן, כְּדִי שְׂאֵהִיָּה לָכֶם לְפָרְעָה, וְאֶדְאֵג לְמִזְוֹנְכֶם וּלְמַחֲיַתְכֶם: תורה ו
 (ו) כִּי זֶה שְׁנַתִּים הָרַעַב. כְּלוּמַר, שְׁנַתִּים כְּכֹר עָבְרוּ מִתּוֹךְ שִׁבְעַת שָׁנֵי הָרַעַב הָאֲמֹרוֹת לְבֹא עַל הָאָרֶץ: תורה ז

(יב) **וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוֹת וְעֵינֵי אַחֵי בְנֵימִן כִּי־פִי יְבֹהֵא עֵינֵיכֶם חָזַן וְעֵינֵי אַחֵי בְנֵימִן אָרִי כְּלִישָׁנוֹן אָנָּה מְמַלֵּל עִמָּכֶם:**
הַמְדַבֵּר אֵלֵיכֶם:

רש"י: **וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוֹת** • בכבודי ושאני אחיכם, שאני מהול ככם. ועוד: **"כִּי־פִי הַמְדַבֵּר אֵלֵיכֶם"** בלשון הקדש (כ"ח). **וְעֵינֵי אַחֵי בְנֵימִן** • (מגילה טו) **הַשְׁוֶה אֶת פְּלֶם יַחַד**, לומר שפשם שאין לי שגאה על בנמימן אחי שהרי לא היה במכירתו, כך אין בלבי שגאה עליכם.

(יג) **וְהִגַּדְתֶּם לְאָבִי אֶת־כָּל־כְּבוֹדֵי בְּמִצְרַיִם וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר רְאִיתֶם וּמַהֲרַתֶּם וְהוֹרַדְתֶּם אֶת־אָבִי הַנֶּה:**

יג ותחיון לאבא ית כל יקרי במצרים וית כל די חזיתון ותחיון ותחיון ית אבא הקא:

(יד) **וַיִּפֹּל עַל־צוּאְרֵי בְנֵימִן־אָחִיו וַיִּבְכֶּה וּבְנֵימָן בָּכָה עַל־צוּאְרָיו:**

יד ויפול על צוארי בנמימן אחוהי ובכא ובנמימן בכא על צוארה:

רש"י: **וַיִּפֹּל עַל־צוּאְרֵי בְנֵימִן־אָחִיו וַיִּבְכֶּה** • על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנמימן וסופן ליחרב. **וּבְנֵימָן בָּכָה עַל־צוּאְרָיו** • על משכן שילה, שעתיד להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחרב. (ולעניות דעתי, דיוקו של רש"י, דיוסוף פתיב: "ויפול ויבך", פתי ממשע אשני מקדשות, ולכך עשה ב' פעלות על זה הנזכר, מה שאין בן בנמימן דלא פתיב רק "ובנמימן בכה", פעלה אחת, שלא רמו רק על חרבן אחר. וענן בבאור תרגום יונתן, ששם הוא בדרך דרש).

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטר שיחות חלק י, עמוד 148 – מתוך 'לקראת שבת')

אין להסתפק בבכיה

וַיִּפֹּל עַל־צוּאְרֵי בְנֵימִן־אָחִיו וַיִּבְכֶּה וּבְנֵימָן בָּכָה עַל־צוּאְרָיו: (מה, יד)

איתא בגמרא על הפסוק "ויפול על צוארי בנמימן אחיו ויבך ובנמימן בכה על צואריו" "בכה על שני מקדשין שעתידין להיות בחלקו של בנמימן, ועתידין לחרב, ובנמימן כו' בכה על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף ועתיד לחרב". וצריך להבין: מדוע בכה יוסף על המקדשות של בנמימן, ובנמימן בכה על המשכן שבחלקו של יוסף – והרי לכאורה אדרבה: כל אחד מהם עליו לבכות על חרבן בית המקדש שבחלקו הוא?

והבאור בזה:

ענין הבכיה הוא בכדי להקל על הבוכה. וכנראה בחוש, שפאשר האדם בוכה על המוצר ומעיק לו, אין בכחה של בכיה זו לתקן את הדבר שגורם אותה, אלא שבבכיתו ירווח לו, וכמו שכתוב היתה לי דמעותי לחם וגו'. ולכן: כשרואה "חרבן מקדשו" של חברו – משתתף בצערו ובוכה, אבל (עקר) התקון ובנין בית המקדש מחדש אינו תלוי בו אלא בחברו. אולם בשעה שרואה אדם את חרבן בית המקדש הפרטי שלו, אז אין לו להסתפק באנחה ובבכיה, אלא להשתדל לתקן ולבנות מחדש על-ידי שיעבד עבודתו להביא את הגאולה הפרטית בנפשו.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

וַיִּבְכֶּה. בכייתו של יוסף היתה על שני מקדשות [הבית הראשון והבית השני] שעתידין להיות בחלקו של בנמימן בנחלת הארץ, וסופן של שניהם ליחרב:

וּבְנֵימָן בָּכָה עַל צוּאְרָיו. בכייתו של בנמימן היתה על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף בנחלת הארץ וסופו ליחרב. תורה טו

את כל אשר הנכם רואים. בכך השוה את פולם יחד, לומר, שפשם שאין לי שום שגאה על בנמימן אחי, שהרי לא היה שותף במכירתו ואין סיבה שאשגאהו, כך אין בלבי שום שגאה עליכם, ועל-אף שמכרתם אותי, שווים הנכם בעיני לבנמימן, ואין לי תרעומת עליכם: תורה יג

(יד) **וַיִּפֹּל עַל צוּאְרֵי בְנֵימִן אָחִיו**

(יב) **וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוֹת**. כלומר, את הכל אתם רואים בעיניכם: רואים אתם בכבודי; וכן רואים אתם שאני אחיכם, וההוכחה לכך היא שאני מהול ככם; ועוד רואים אתם, כי פי המדבר אליכם – בלשונכם אני מדבר, בלשון הקודש (בראשית רבה):

וְעֵינֵי אַחֵי בְנֵימִן. אף בנמימן רואה

(טו) וַיִּנְשֶׁק לְכָל־אָחָיו וַיִּבְכֶּה עֲלֵהֶם וְאַחֲרֵי כֵן דִּבְרוּ אָחָיו אִתּוֹ:
 טו וַיִּנְשֶׁק לְכָל אָחָוְהִי וּבָכָא עַל־יְהוֹן וַיִּבְתֵּר בֶּן מְלִילוֹ אָחָוְהִי עִמּוֹ:
 אָחָיו אִתּוֹ:

טז « וְאַחֲרֵי כֵן • מֵאַחַר שֶׁרָאוּהוּ בּוֹכָה וְלָבוֹ שָׁלֵם עִמָּהֶם. דִּבְרוּ אָחָיו אִתּוֹ • שֶׁמִּתְחַלֶּה הָיוּ בּוֹשִׁים מִמֶּנּוּ.

(טז) וַהֲקֹל נִשְׁמָע בַּיִת פְּרַעֲה לְאֹמֵר בָּאוּ אָחֵי יוֹסֵף וַיֵּיטֵב בְּעֵינָי פְּרַעֲה וּבְעֵינָי עֲבָדָיו:
 טז וַהֲקֹל אֲשַׁתְּמַע לְבַיִת פְּרַעֲה לְמִימַר עֵלִי אָחֵי יוֹסֵף וְשִׁפְרָ בְּעֵינָי פְּרַעֲה וּבְעֵינָי עֲבָדָוְהִי:

טז « וַהֲקֹל נִשְׁמָע בַּיִת פְּרַעֲה • כְּמוֹ: 'בְּבַיִת פְּרַעֲה', וְזֶהוּ לְשׁוֹן בַּיִת מִמֶּשׁ.

(יז) וַיֹּאמֶר פְּרַעֲה אֶל־יוֹסֵף אָמַר אֶל־אָחֶיךָ זֹאת עָשׂוּ טַעֲנוּ אֶת־בְּעִירְכֶם וּלְכוּ־בָאוּ אֶרְצָה בְּנַעַן:
 יז וַיֹּאמֶר פְּרַעֲה לְיוֹסֵף אָמַר לְאָחֶיךָ דָּא עֵיבִידוֹ טַעֲנוּ יֵת בְּעִירְכוֹן וְאַזִּילוּ אוֹבִילוּ לְאַרְעָא דְבְּנַעַן:

טז « טַעֲנוּ אֶת־בְּעִירְכֶם • תְּבוּאָה.

(יח) וַקָּחוּ אֶת־אֲבִיכֶם וְאֶת־בְּתִיכֶם וּבָאוּ אֵלָי וְאַתְנָה לָכֶם אֶת־טוֹב אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאָכְלוּ אֶת־חֶלֶב הָאָרֶץ:
 יח וַיִּדְבְּרוּ יֵת אֲבוֹיְכוֹן וְיֵת אֲנָשׁ בְּתִיכוֹן וְעוֹלוּ לְיֵתִי וְאַתְּן לְכוֹן יֵת טוֹב אֶרְעָא דְמִצְרַיִם וְיִתְיַלְוִן יֵת טוֹבָא דְאַרְעָא:

טז « אֶת־טוֹב אֶרֶץ מִצְרַיִם • אֶרֶץ גֶּשֶׁן, נָבֵא וְאֵינּוּ יוֹדַע מַה נָּבֵא, סוֹפָה לַעֲשׂוֹתָהּ כַּמְצוּלָה שָׁאִין בָּהּ דְּגִים. חֶלֶב הָאָרֶץ • כָּל חֶלֶב, לְשׁוֹן 'מֵיטֵב' הוּא.

(יט) וְאַתָּה צְוִיתָהּ זֹאת עָשׂוּ קְחוּ־לָכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עֲגֻלוֹת לְמַפְכֶם וּלְנִשְׁיֶכֶם וּנְשֵׂאתֶם אֶת־אֲבִיכֶם וּבָאתֶם:
 יט וְאַתָּה מִפְקָדָא דָּא עֵיבִידוֹ סִיבּוֹ לְכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם עֲגֻלוֹן לְמַפְלִיכוֹן וּלְנִשְׁיִכוֹן וְיִתְיַלְוִן יֵת אֲבוֹיְכוֹן וְיִתְיַתּוּן:

טז « וְאַתָּה צְוִיתָהּ • מִפִּי, לוֹמַר לָהֶם. זֹאת עָשׂוּ • כִּף אָמַר לָהֶם, שֶׁבְּרִשׁוֹתֵי הוּא.

(כ) וַעֲיֹנְכֶם אֶל־תַּחֲסִים עַל־כְּלִיכֶם כִּי־טוֹב כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם לָכֶם הוּא:
 כ וְעֵינְכוֹן לֹא תַחֲסִים עַל מְנִיכוֹן אֶרֶץ טַב כָּל אֶרְעָא דְמִצְרַיִם דְּלָכוֹן הוּא:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

(טו) וְאַחֲרֵי כֵן • מֵאַחַר שֶׁרָאוּהוּ בּוֹכָה וְהִבִּינוּ שֶׁהוּא אוֹהֵבם וְלָבוֹ שָׁלֵם עִמָּהֶם:
 דִּבְרוּ אָחָיו אִתּוֹ. רַק פְּעַת הָיוּ יְכוּלִים לְדַבֵּר עִמּוֹ, לְפִי שֶׁמִּתְחַלֶּה הָיוּ בּוֹשִׁים מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ הַכְּתוּב לְמַעַלָּה (פסוק א): תורה טו
 (טז) וַהֲקֹל נִשְׁמָע בַּיִת פְּרַעֲה. 'בַּיִת פְּרַעֲה' הָאֵמֹר כָּאן, פִּירוּשׁוֹ כְּמוֹ 'בְּבַיִת פְּרַעֲה'. וְאֵינּוּ הוֹמָה לְבַיִת פְּרַעֲה הָאֵמֹר לְמַעַלָּה (ראה רש"י לעיל פסוק א) שֶׁפִּירוּשׁוֹ 'אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ' שֶׁל פְּרַעֲה, אֲלָא זֶהוּ לְשׁוֹן 'בַּיִת' מִמֶּשׁ וְהַכּוֹנֵנָה הִיא כַּפְּשׁוּטָה, שֶׁהִקּוּל
 הָיָה נִשְׁמָע בְּתוֹךְ בַּיִת מְגוּרָיו שֶׁל פְּרַעֲה: תורה יז
 (יז) טַעֲנוּ אֶת בְּעִירְכֶם. הִטְעִינוּ אֶת בְּהֵמוֹתֵיכֶם בְּמִשְׁאֵל שֶׁל תְּבוּאָה: תורה יח
 (יח) אֶת טוֹב אֶרֶץ מִצְרַיִם. הַחֶלֶק הַמְשׁוּבָּח בְּיוֹתֵר שֶׁל מִצְרַיִם, שֶׁהוּא אֶרֶץ גּוֹשֶׁן. וּבְשֵׁאֵמֶר פְּרַעֲה בֶּן נִיבָא וְאֵינּוּ יוֹדַע מַה נִּיבָא - יְצָאָה נְבוּאָה מִפִּיו שֶׁלֹּא בִּידְעָתוֹ, שֶׁסוֹפָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שִׁזְבוּ בְּכָל 'טוֹב אֶרֶץ מִצְרַיִם' כַּפְּשׁוּטוֹ, כְּשִׁינְצָאוּ מִמִּצְרַיִם בְּרַכּוּשׁ גָּדוֹל, וּבְכִף עֲתִידִים הֵם לַעֲשׂוֹתָהּ רִיקְנִית לְגַמְרֵי מִכָּל נְכֻסֵיהָ, כַּמְצוּלָה (הַמִּים הַעֲמוּקִים הַקְּרוּבִים
 לְקַרְקַעִית הַיָּם) שָׁאִין בָּהּ דְּגִים (ברכות ט):
 חֶלֶב הָאָרֶץ. כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִקְרָא 'חֶלֶב', אֵין פִּירוּשׁוֹ דְּיוֹקָא הַ'חֶלֶב' מְגוּפָם שֶׁל בְּעַלְי־חַיִּים, אֲלָא לְשׁוֹן מֵיטֵב הוּא, כְּלוֹמֵר, הַחֶלֶק הַמְשׁוּבָּח בְּיוֹתֵר: תורה יט
 (יט) וְאַתָּה צְוִיתָהּ. פְּרַעֲה אוֹמֵר לְיוֹסֵף, הִנֵּךְ מִצְוֵנָה מִפִּי - לוֹמַר לָהֶם לְאָחֶיךָ, אֵת הַדְּבָרִים דְּלִהְלֵן:
 זֹאת עָשׂוּ. כְּלוֹמֵר, כִּף אָמַר לָהֶם, שֶׁבְּרִשׁוֹתֵי הוּא - כְּלוֹמֵר, הִרְשׁוֹת נְתוּנָה לָהֶם לַעֲלוֹת לְאַרְצָם וּלְהוֹרִיד אֵת מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם לְמִצְרַיִם: תורה כ

כא וְעָבְדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְהִי לְהוֹן יוֹסֵף
עֲגָלָן עַל מִימְר פְּרָעָה וַיְהִי לְהוֹן זְוָדִין
לְאַרְחָא :

כב לְכַלְהוֹן יְהִי לְגַבְר אֲצַטְלוֹן דְּלְבוּשָׁא
וּלְבַנְיָמִן יְהִי תְּלַת מְאָה סְלַעִין דְּכֶסֶף וְחֲמִשׁ
אֲצַטְלוֹן דְּלְבוּשִׁין :

כג וְלְאַבְיָהִי שְׁלַח כְּדָא עֶסְרָא חֲמֵרִין טְעִינִין
מִטּוּבָא דְּמִצְרַיִם וְעֶסְר אֲתָנָן טְעִינִין עֵיבוּר
וּלְחָם וְזָדִין לְאַבְיָהִי לְאַרְחָא :

(כא) וַיַּעֲשׂוּ-בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְהִינּוּ לְיֹסֵף עֲגָלוֹת
עַל-פִּי פְּרָעָה וַיְהִינּוּ לְיֹסֵף צֹדָה לְדֶרֶךְ:

(כב) לְכָל־הַלְוִיִּם נָתַן לְאַיִשׁ חֲלָפוֹת שְׂמֹלֹת וּלְבִנְיָמִן נָתַן
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְחֲמִשׁ חֲלָפֹת שְׂמֹלֹת:

(כג) וּלְאַבְיָהִי שְׁלַח כְּזֹאת עֶשְׂרֵה חֲמֵרִים נְשֹׂאִים מִטּוּב
מִצְרַיִם וְעֶשְׂרֵה אֲתָנֹת נְשֹׂאוֹת בָּר וּלְחָם וּמְזוֹן לְאַבְיָהִי
לְדֶרֶךְ:

כ"ג < שְׁלַח כְּזֹאת • כְּחֻשְׁבוֹן הַזֶּה, וּמַהוּ הַחֻשְׁבוֹן? עֶשְׂרֵה חֲמֵרִים וְגו'. (רצונו שְׂמֹלֹת "כְּזֹאת" הַמִּצְטָרֵת וּבְכ"ף הַדְּמִיוֹן, מוֹרָה עַל כִּי מַעֲלָם לֹא שְׁלַח לוֹ עֶשְׂרֵה חֲמֵרִים וְעֶשְׂרֵה אֲתָנֹת, בַּק הַכִּי קָאֵמַר קְרָא: 'וְלְאַבְיָהִי שְׁלַח בְּעֲגָלוֹת כְּזֹאת וְגו', כְּלוֹמַר כְּחֻשְׁבוֹן הַזֶּה, שֶׁהוּא מִשָּׂא עֶשְׂרֵה חֲמֵרִים וְעֶשְׂרֵה אֲתָנֹת, וְהַשְׂמָא אֲחִי שְׁפִיר דְּלֹא מְצִינֵנוּ נִכְתָּב, אֶלֶּא: "וַיִּקְרָא אֶת הָעֲגָלוֹת", וְלֹא שׁוּם חֲמֵרִים וְאֲתָנֹת, וְקַל לְהִבְיִן בְּשֵׁם הַגָּאוֹן מִהַר"ש"ל). • (מִטּוּב מִצְרַיִם • מְצִינֵנוּ בְּגִמְרָא שְׁשֻׁלַח לוֹ יֵין יֵשֵׁן שְׂדַעַת זְקָנִים נוֹחָה הַיְמָנֵנוּ, וּמְדַרְשׁ אֲגָדָה: 'גְּרִיסִין שְׁל פּוּל'. בָּר וּלְחָם • כְּתַרְגּוּמוֹ. וּמְזוֹן • לְפִתִּין • (כֶּף גְּרִיסַת ר"א"ם).

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטר-שיחות חלק י, עמוד 151 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

הַרְמֵז בְּגִרְסִין שֶׁל פּוּל

וּלְאַבְיָהִי שְׁלַח . . מִטּוּב מִצְרַיִם

מְדַרְשׁ אֲגָדָה - גְּרִיסִין שְׁל פּוּל (מה, כג. ובפירושו רש"י)

יֵשׁ לְבָאָר בְּדֶרֶךְ הַרְמֵז, הַטַּעַם שֶׁמִּקְּדָה טוֹב מִצְרַיִם שְׁלַח יוֹסֵף לִיעֲקֹב דְּזָקָא גְּרִיסִין שְׁל פּוּל:

יוֹסֵף יָדַע שֶׁכְּפִישִׁיגִיעוֹ הַשְּׂבָטִים לִיעֲקֹב וַיִּגִּידוּ לוֹ שִׁיּוֹסֵף עֲדִין חַי, יִכְרַחוּ לְהַגִּיד לִיעֲקֹב שֶׁמְכָרוּ אוֹתוֹ, וַיִּצְטַעַר יַעֲקֹב עַל-זֶה, וַרְצָה יוֹסֵף לְמַעַט צַעֲרוֹ שֶׁל אָבִיו.

וְלָכֵן שְׁלַח אֵלָיו גְּרִיסִין שְׁל פּוּל, כִּי גְרִיסִין שְׁל פּוּל "הֵם פּוּלִים שְׁבוּרִים לְחֻלְקִים" (גור-אריה כא), וּבְזֶה רְמֵז לוֹ שֶׁכְּמוֹ שְׁפּוּלִים, אֵף דְּשְׁבוּרִים הֵם, הִנֵּה דְּזָקָא מְאֻכָּל זֶה הִיָּה חֲשׁוֹב בְּיוֹתֵר בְּמִצְרַיִם, וּכְמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּעֵץ יוֹסֵף בְּשֵׁם ה'יִפָּה תֹאֲרֵ: "וְלָכֵן נִקְרָא טוֹב אֶרֶץ מִצְרַיִם, כִּי לֹא נִמְצָא עוֹד מִיִּן גְּרִיסִין כִּזֶּה בְּשָׂאָר הָאֲרָצוֹת, וְנִקְרָא פּוּל הַמִּצְרַיִם", כְּמוֹ כֵּן דְּזָקָא עַל-יַד-זֶה שְׁמָכְרוּ הַשְּׂבָטִים אֶת יוֹסֵף, יִצְאָה טוּבָה "לְמַחְיָה שְׁלַחְנֵי אֱלָקִים לְפָנֶיכֶם" (פרשתנו מה, ה), וְלָכֵן אֵל יִצְטַעַר עַל זֶה שֶׁמְכָרוּ הַשְּׂבָטִים אֶת יוֹסֵף.

(כד) וַיִּשְׁלַח אֶת-אֶחָיו וַיִּלְכוּ וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם אֶל-
תַּרְגּוּזוֹ בְּדֶרֶךְ:

כ"ד < אֶל-תַּרְגּוּזוֹ בְּדֶרֶךְ • אֵל תַּתְּעַסְקוּ בְּדָבָר הַלְכָה, שְׁלֹא תַרְגּוּזוֹ עַלְיֵכֶם הַדֶּרֶךְ. דְּבָר אַחֵר: אֵל תַּפְסִיעוּ פְּסִיעָה

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

וּלְחָם: וּמְזוֹן. מִשְׁמַעוֹתוֹ כֵּאֵן: לְפִתִּין - דְּבָרִים הַנֶּאֱבָרִים עִם הַלְחָם, לְתוֹסַפַּת טַעַם: תוֹרָה כד
(כד) אֵל תַּרְגּוּזוֹ בְּדֶרֶךְ. כְּלוֹמַר, אֵל תַּתְּעַסְקוּ בְּדָבָר הַלְכָה - אֵל תַּתְּעַמְקוּ בְּלִמּוּד תוֹרָה בְּמַהֲלָף הַדֶּרֶךְ, כְּדִי שְׁלֹא תַרְגּוּזוֹ עַלְיֵכֶם הַדֶּרֶךְ. שָׂאֵם תַּהְיוּ טְרוּדִים בְּיוֹתֵר

לְאַבְיָהִי יֵין יֵשֵׁן שְׂדַעַת זְקָנִים נוֹחָה הַיְמָנֵנוּ - שְׁטַעֲמוֹ שְׁל הַיֵּין מוֹסִיף וּמְשַׁתְּבַּח כְּכֹל שֶׁהוּא מְתִישֵׁן, וְהוּא חָבִיב עַל הַזְּקָנִים (מגילה טו). וּבְמִדְרָשׁ אֲגָדָה בִּיאָרוּ חו"ל, כִּי 'טוֹב מִצְרַיִם' הוּא גְרִיסִין שְׁל פּוּל - פּוּלִים כְּתוּשִׁים [מְאֻכָּל חֲשׁוֹב מִמִּינֵי הַקְּטָנִיּוֹת]: כֶּר וּלְחָם. פִּירוּשׁוֹ כְּתַרְגּוּמוֹ בְּאוּנְקְלוֹס: 'עֵיבוּר וּלְחָם' - תְּבוּאָה

(כג) שְׁלַח כְּזֹאת. לְשׁוֹן 'כְּזֹאת' פִּירוּשׁוֹ כְּמוֹ 'כְּדִלְקָמִין' וּכְלוֹמַר, שְׁשֻׁלַח יוֹסֵף לְאַבְיָהִי דִּירוֹנוֹת כְּחֻשְׁבוֹן (בְּשִׁיעוּר) הִזָּה הַמְּפוֹרָט בְּהַמְשָׁף הַכְּתוּב. וּמַהוּ הַחֻשְׁבוֹן - עֶשְׂרֵה חֲמֵרִים וְגו' (מִפְרָשִׁים): מִטּוּב מִצְרַיִם. לֹא פִירֵשׁ הַכְּתוּב מַה שְׁלַח לוֹ מִטּוּב מִצְרַיִם, אֲמָנָם מְצִינֵנוּ בְּגִמְרָא (מגילה טו) שְׁשֻׁלַח לוֹ יוֹסֵף

גִּסְהָ, וְתִכְנְסוּ בַחֲמָה לְעִיר. וּלְפִי פְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא, יֵשׁ לוֹמֵר: לְפִי שֶׁהָיוּ נִכְלָמִים, הָיָה דוֹאֵג שְׁמָא יִרְיֵבוּ בְּדָרְךָ עַל דְּבַר מְכִירְתּוֹ, לְהִתְנַפֵּחַ זֶה עִם זֶה וְלוֹמֵר: עַל יָדְךָ נִמְכַר, אַתָּה סִפְרָתְךָ לְשׁוֹן הָרַע עָלָיו וְגִרְמַתְךָ לְנוּ לְשִׁנְאָתוֹ.

(כה) וַיַּעֲלוּ מִמִּצְרַיִם וַיָּבִיאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן אֱלִיעֶזֶב אֲבִיהֶם: כה וסליקו ממצרים ואתו לארעא דכנען לות יעקב אבוהון:

(כו) וַיִּגְדּוּ לוֹ לְאֹמֶר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי־הוּא מִשָּׁל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיַּפֵּג לְבָוּ כִּי לֹא־הָאֱמִין לָהֶם: כו וסויאו לה למימר עוד פנן יוסף קנים וארי הוא שליט בכל ארעא דמצרים והווי מלניא פנינן על לבה ארי לא הימין להון:

הש"י וְכִי־הוּא מִשָּׁל • וְאֲשֶׁר הוּא מוֹשֵׁל. וַיַּפֵּג לְבָוּ • וְהִלֵּךְ מִלְּהֶאֱמִין, לֹא הָיָה לְבָוּ פּוֹנֵה אֶל הַדְּבָרִים, לְשׁוֹן מְפִיגִין טַעֲמָן בְּלִשׁוֹן מִשְׁנָה, וַיִּכְמוּ: (איכה ג) "מֵאֵין הַפּוֹגוֹת", (ירמיה מח) "וְרִיחֹו לֹא נִמְרַ", מִתְרַגְּמִינָן: וְרִיחִיָּה לֹא פִגַּ'. וְרִיחִיָּה לֹא פִגַּ'.

(כז) וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו אֶת כָּל־דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם וַיֵּרָא אֶת־הָעֲגֻלּוֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם: כז ומלילו עמה ית כל פתגמי יוסף די מליל עמהון ויחזא ית עגלותא דשלה יוסף למשל יתה ושרת רוח נבואה לות יעקב אבוהון:

הש"י וְאֶת כָּל־דְּבָרֵי יוֹסֵף • סִימָן מָסַר לָהֶם, בְּמָה הָיָה עוֹסֵק בְּשִׁפְרֵשׁ מִמֶּנּוּ, בְּפִרְשַׁת 'עֲגֻלָּה עֲרוּפָה', וְזָהוּ שְׁנֵאָמַר: "וַיֵּרָא אֶת הָעֲגֻלּוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף", וְלֹא נֵאָמַר: 'אֲשֶׁר שָׁלַח פְּרָעָה'. וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב • שְׂרָתָה עָלָיו שְׁכִינָה, שְׁפָרְשָׁה מִמֶּנּוּ.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

שטעם המאכל מתחלף ומשתנה, או שנתחלש מחוקו (מתפוגג). וכן שמינינו במקרא: מאין הפוגות (איכה ג מט) [בלא הפסק, שאינו חולף ועובר]. וכן: וריחו לא נמר (ירמיה מח יא) [חריפות הריח לא נחלשה]. ומתרגמינן: וריחיה לא פג'. תורה כו (כו) את כל דברי יוסף. כדי שיעקב יאמין לדברי בניו, שיוסף חי והוא אשר שלח אותם אליו, סימן מסר להם יוסף לאחיו, שישמש בהוכחה ליעקב, והגיד להם במה היה עוסק עם אביו באותה שעה בשפירש ממנו, ואשר מאז לא ראהו אביו יותר. והסימן היה, שהיו עוסקים באותו הזמן בפרשת עגלה ערופה. וכאשר קבל יעקב סימן זה, שלא היה ידוע אלא לשניהם, שוב חזר להאמין לדברי בניו כי יוסף עודנו חי. וזהו פירוש הדבר שנאמר בהמשך הפסוק: וירא את העגלות אשר שלח יוסף, על-אף שלא שלח יוסף את העגלות,

שְׁמָא יִרְיֵבוּ בֵּינֵיהֶם בְּדָרְךָ עַל דְּבַר מְכִירְתּוֹ, שְׁעֻלָּיִים הֵם לְהִתְנַפֵּחַ זֶה עִם זֶה וְלִהְיֵאשִׁים זֶה אֶת זֶה וְלוֹמֵר אִישׁ אֶל אָחִיו: 'עַל יָדְךָ נִמְכַר', וְכִי תִלְוֶיהָ הָאֲשֵׁמָה; או 'אַתָּה סִפְרָתְךָ לְשׁוֹן־הָרַע עָלָיו וְעַל־יָדֶיךָ זֶה גִרְמַתְךָ לְנוּ לְשִׁנְאָתוֹ', וְלָכֵן הָאֲשֵׁמָה תִלְוֶיהָ בָּךְ: תורה כה (כו) וכי הוא מושל. כי האמור כאן, פירושו 'אשר'. וכאילו נאמר: ואשר הוא מושל. וכלומר, שאמרו בני יעקב לאביהם שיוסף בנו עודנו חי, ושהוא מושל בארץ מצרים: ויפג לבו. פירושו: נחלף לבו - נשתנו רגשותיו; נתחלפה אמונתו בדברי בניו, ולבו הלך (הפסיק) מלהאמין להם. כי מפני גודל הפלא לא היה לבו פונה לקבל ולשמוע אל הדברים שלא האמין שהם נכונים. וכדוגמא לתיבת 'ויפג' במשמעות זו, אנו מוצאים גם לשון 'מפיגין טעמן' בלשון המשנה (ביצה ד, ט) שמשמעותו

בדברי תורה, עלולים אתם להסיח דעתכם ולתעות מן הדרך הנכונה. ולשון מליצה הוא, כאילו הדרך 'רוגות' עליהם ואינה מניחה להם ללכת בה (החיות). דבר אחר - דרך אחרת לפרש את הדברים, שלא יתפוו בדרךם יתר על המידה [הליכה בחפזון ובמהירות, קרויה הליכה 'רוגות' וחסרת מנוחה]. וכך אמר להם: אל תפסיעו בלכתכם בדרך פסיעה גסה - פסיעות גדולות, אלא לכו בנחת בפסיעות קטנות, ועוד אמר להם, כאשר תצטרכו לפנות למקום ישוב לזון בלילה, הכנסו בחמה לעיר - הכנסו לעיר כשהחמה עדיין זורחת, ואל תמשיכו בדרךכם לאחר שקיעת החמה. ולפי פשוטו של מקרא יש לומר, שחששו של יוסף היה שאחיו יהיו נרגזים וזועפים בדרך, לפי שהיו נכלמים ובושים מפני יוסף על שמכרוהו לעבד, ולכן היה דואג

♦ יום רביעי א' טבת ♦

(כח) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עֹד־יוֹסֵף בְּנֵי חַי אֱלֹהֵי וַאֲרָאֲנוּ בְּטָרִם אָמוֹת:

כח וַאֲמַר יִשְׂרָאֵל סֵגִי לִי חֲדָוּא עַד כְּעַן יוֹסֵף
בְּרֵי קַנְיָם אֲזִיל וְאַחְזַנְהָ עַד לָא אָמוֹת:

ה"א רב עוד • רב לי עוד שמחה וחדוה, הואיל ועוד יוסף בני חי.

מו (א) וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל־אֶשְׁרֵי־לוֹ וַיָּבֵא בְּאֶרֶה שָׁבַע וַיִּזְבַּח זִבְחִים לֵאלֹהֵי אָבִיו יִצְחָק:

א וַנִּטַּל יִשְׂרָאֵל וְכָל דֵּי לֵה וְאַתָּא לְבָאָר
שָׁבַע וּדְבַח דְּבַחִין לֵאלֹהֵי אָבוּהֵי יִצְחָק:

ה"א בְּאֶרֶה שָׁבַע • כמו לבאר שבע, ה"א בסוף תבה במקום למ"ד בתחלתה. לאלהי אביו יצחק • תיב
אדם בכבוד אביו יותר מבכבוד זקנו, לפיכך תלה ביצחק ולא באברהם.

(ב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִרְאֵת הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב וַיֹּאמֶר הֲנִנִּי:

ב וַאֲמַר יי לְיִשְׂרָאֵל בְּחֻזֵּי דְלֵילִיא וַאֲמַר
יַעֲקֹב יַעֲקֹב וַאֲמַר הָא אָנָּא:

ה"א יַעֲקֹב יַעֲקֹב • לשון חבה.

(ג) וַיֹּאמֶר אָנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אָבִיךָ אֱלֹהֵי מִרְדֵּי מִצְרַיִם כִּי־לָגִי גָדוֹל אֲשִׁימְךָ שֵׁם:

ג וַאֲמַר אָנָּא אֵל אֱלֹהֵי דְאָבוּךָ לֹא תִדְחַל
מְלֻמִּית לְמִצְרַיִם אָרִי לְעַם סֵגִי אֲשִׁימְךָ
תַּמָּן:

ה"א אֱלֹהֵי מִרְדֵּי מִצְרַיִם • לפי שהיה מצר על שנוזק לצאת לחוץ לארץ.

- נקודות משיחות קודש - (על פי לקוטר שיחות חלק 2, עמוד 229 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

לא לפחד מהגלות

אל-תירא מרדה מצרימה

לפי שהיה מצר על שנוזק לצאת לחוץ לארץ (מו, ג. ובפירוש רש"י)

לכאורה תמוה, מאחר שהכפנה בהבטחת הקב"ה היתה, להסיר צערו של יעקב, מדוע נאמר בה הלשון אל תירא (שלילת
הדאגה על העתיד), ולא "אל תצטער" (שלילת הצער ועגמת הנפש דעכשו) וכיוצא בזה?

רש"י כפשוטו - מהדרת לשם

קרבנותיו לשם 'אלהי יצחק', ולא אמר גם 'אלהי אברהם', משום שחייב אדם בכבוד אביו יותר ממה שהוא חייב בכבוד זקנו, לפיכך תלה הזכרת השם ביצחק אביו, ולא באברהם זקנו: תורה ב

(ב) יַעֲקֹב יַעֲקֹב. קריאת שם יעקב פעמיים, לשון חיבה היא: תורה ג

(ג) אֵל תִּירָא מִרְדֵּי מִצְרַיִם. לפי שהיה יעקב מיצר (מצטער) על שנוזק לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ, לפיכך הוצרך לומר לו, אל תתירא מפך שאתה צריך לרדת למצרים: תורה ד

חזר לחיים. ושוב שרתה עליו שכינה ('רוח' נבואה) שפירשה ממונו - שעד עתה היתה מסולקת ממנו, שכן בימי אביו לא זכה לקבל נבואה: תורה כח (כח) רַב עוֹד. כַּף אָמַר יַעֲקֹב: רַב לִי עוֹד - הִנֵּה כֹּה מְרוֹבָה וּמְלֹאָה הִיא הַשְּׂמֵחָה וְהַחֲדוּחַ שֶׁיֵּשׁ לִי מֵעַתָּה, הוֹאִיל וְעוֹד יוֹסֵף בְּנֵי חַי: תורה א

מו (א) בְּאֶרֶה שָׁבַע. פירושו כמו 'לבאר שבע'. שכן לפעמים נותן הכתוב אות ה"א בסוף תיבה, במקום למ"ד שהיתה צריכה להיות בתחלתה:

לאלהי אביו יצחק. הקריב את

אֵלָא פְּרַעָה שְׁלַח אוֹתָן עַל־יְדוּ [כמו שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל פסוק בא) 'וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל פִּי פְּרַעָה'. ומצד זה היה ראוי יותר להזכיר עליהן את שם פְּרַעָה, כְּדָרְךָ שֶׁנֶּאֱמַר (להלן מו, ה) 'בְּעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שְׁלַח פְּרַעָה לְשֵׁאת אֹתוֹ'. עם זאת, שינה כאן הכתוב ולא נֶאֱמַר 'אֲשֶׁר שְׁלַח פְּרַעָה' אֵלָא 'אֲשֶׁר שְׁלַח יוֹסֵף', כִּדְבַר לְרִמּוֹז בְּוָה, שְׁלַח תַּקְרָאֲנוּ עֲגָלוֹת' אֵלָא 'עֲגָלוֹת' [לשון רבים של 'עגלה'], שפֶּאֱשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֵת סִימֵן הָעֲגָלָה הָעֲרוּפָה שְׁשַׁלַּח לוֹ, רק אִזּוּ הָאֲמִין לְדְבָרֵיהֶם (כ"ב):

וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב. רוחו שבה אליו והוא

ויש לומר בדרך הרמז, דבנה אמר לו הקב"ה, שנגש של צער על זה שנתקק לצאת מארץ ישראל נגש טוב הוא, ואין לו להסירו מלבו, אלא רק את הנגש דיראה ופחד עליו להסיר מלבו. כלומר: מחד גיסא, אדם שאינו נמצא בארץ ישראל צריך להרגיש כ"בנים שגלו מעל שלחן אביהם" (ברכות ג, סוף עמוד א), ולחוש בלבו כאב וצער על המצאו בגלות. אף מאידך, אסור לו להתפעל ולהרגיש "יראה ופחד" מהמניעות והעפובים על עבודת ה' כשנמצאים בגלות, כי בודאי נתנו לו מלמעלה כל הכחות הדרושים להתגבר עליהם. ואדרבה: דוקא "לפי שהיה מצר" על הגלות, הרי הוא מגיע ל"אל תירא", כי דוקא על ידי שמצטער על זה שהוא בגלות, ומשתוקק תמיד לשוב לארץ ישראל, הנה השתוקקות זו גופא מרימה ומגביה את האדם למעלה מהגלות, ובמילא אין לו יראה ופחד מהמניעות והעפובים שבגלות.

ד אָנא אחות עמך למצרים ואנא אסקנך אף אסקא ויוסף ישוי ידוהי על עיניך:

(ד) אָנֹכִי אֶרְדַּ עִמָּךְ מִצְרִימָה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם-עִלָּה וְיוֹסֵף יְשִׁית יָדוֹ עַל-עֵינֶיךָ:

ט"ז < וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ • הַבְּטִיחוּ לְהִיּוֹת נֶקֶבֶר בְּאַרְצְךָ.

ה וְיָקָם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיִּשְׂאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-יַעֲקֹב אֲבִיהֶם וְאֶת-נְשֵׂיהֶם בַּעֲגָלוֹת אֲשֶׁר-שָׁלַח פָּרְעָה לְשֵׂאת אֹתוֹ:

(ה) וַיָּקָם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיִּשְׂאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-יַעֲקֹב אֲבִיהֶם וְאֶת-נְשֵׂיהֶם בַּעֲגָלוֹת אֲשֶׁר-שָׁלַח פָּרְעָה לְשֵׂאת אֹתוֹ:

ו וַיִּדְבְּרוּ יָת גִּיתִיהוֹן וַיָּת קִנְיָהוֹן דִּי קְנוּ בְּאַרְעָא דְכַנְעַן וְאֹתוֹ לְמַצְרַיִם יַעֲקֹב וְכָל בְּנוֹהֵי עִמָּה:

(ו) וַיִּקְחוּ אֶת-מִקְנֵיהֶם וְאֶת-רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאַרְצְךָ כַּנְעַן וַיָּבֹאוּ מִצְרַיִמָה יַעֲקֹב וְכָל-זֶרְעוֹ אִתּוֹ:

ט"ח < אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאַרְצְךָ כַּנְעַן • אָבֵל מַה שָּׂרָכַשׁ בַּפֶּדָן אָרַם נָתַן הַכֹּל לַעֲשׂוֹ בַשְּׂבִיל חֲלָקוֹ בַּמַּעֲרָת הַמְּכַפְלָה. אָמַר: נִכְסֵי חוּצָה לְאַרְצְךָ אֵינָן כְּדַאי לִי, וְזֹהוּ: "אֲשֶׁר כְּרִיתִי לִי". הַעֲמִיד לוֹ צְבוּרִין שֶׁל זָהָב וְשֶׁל כֶּסֶף כְּמִין כְּרִי, וְאָמַר לוֹ: 'טוֹל אֶת אֱלוֹי'.

ז בְּנוֹהֵי וּבְנֵי בְנוֹהֵי עִמָּה בְּנֵתָה וּבְנֵת בְּנוֹהֵי וְכָל זֶרְעָה אֲעִיל עִמָּה לְמַצְרַיִם:

(ז) בְּנָיו וּבְנֵי בְנָיו אִתּוֹ בְּנֵתוֹ וּבְנֵת בְּנָיו וְכָל-זֶרְעוֹ הֵבִיא אִתּוֹ מִצְרַיִמָה:

ט"ט < וּבְנֵת בְּנָיו • סָרַח בַּת אֲשֶׁר וַיּוֹכֵד בַּת לוֹי.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

'אֲשֶׁר כְּרִיתִי לִי' (למקו ג, ט), לְשׁוֹן 'כְּרִי', הַרְמוֹז עַל כֶּף שֶׁיַּעֲקֹב הַעֲמִיד לוֹ לַעֲשׂוֹ צְבוּרִין (ערימות) שֶׁל זָהָב וְכֶסֶף כְּמִין 'כְּרִי' [=ערימת תְּבוּאָה]. וְאָמַר לוֹ 'טוֹל אֶת אֱלוֹי' כְּגַד חֲלָקָה בַּמַּעֲרָת הַמְּכַפְלָה: תורה ז (ז) וּבְנֵת בְּנָיו. הֵן סָרַח בַּת אֲשֶׁר וַיּוֹכֵד בַּת לוֹי: תורה ח

משום שנתן הפל לעשו בשביל לקנות את חלקו (של עשו) במערת המכפלה, כדי שהזכות להקבר בה תהא רק ליַעֲקֹב. וְלָמָּה נָתַן יַעֲקֹב בַּעֲבוּר זֶה כֹּל אוֹתוֹ הַרְכוּשׁ? מִשׁוּם שֶׁאָמַר, 'נִכְסֵי חוּצָה לְאַרְצְךָ אֵינָן כְּדַאי לִי' - אֵינָם שׁוּוּיִם בְּעֵינֵי כָּלֹם, וְאֵינִי חָפֵץ בָּהֶם. וְזֹהוּ פִירוּשׁ הַפְּתוּב

(ד) וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ. כָּאֵן הַבְּטִיחוּ הַקַּב"ה לְהִיּוֹת נֶקֶבֶר בְּאַרְצְךָ, שֶׁיַּעֲלוּהוּ לְאַחַר מוֹתוֹ וַיִּקְבְּרוּהוּ בְּאַרְצְךָ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא בַּמִּצְרַיִם (להלן ג, ט): תורה ה (ו) אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאַרְצְךָ כַּנְעַן. רַק אֶת הַרְכוּשׁ שֶׁצָּבַר בְּאַרְצְךָ כַּנְעַן נָטַל יַעֲקֹב עִמּוֹ, אָבֵל מַה שָּׂרָכַשׁ בְּהִיּוֹתוֹ בַּפֶּדָן-אָרַם כְּכֹר לֹא הָיָה בְּרִשְׁתּוֹ,

♦ יום חמישי ב' טבת ♦

(ח) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרִימָה יַעֲקֹב וּבָנָיו בְּכֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן:

ח וְאֵלֶּיךָ שָׁמַח בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּעָלוּ לְמִצְרַיִם יַעֲקֹב וּבָנָיו בִּיְכָרָא דְיַעֲקֹב רְאוּבֵן:

ט"ז «הַבָּאִים מִצְרִימָה • עַל שֵׁם הַשְּׁעָה קוֹרָא לְהֵם הַכְּתוּב: "בָּאִים", וְאִין לְתַמָּה עַל אֲשֶׁר לֹא כָּתַב אֲשֶׁר בָּאוּ.

(ט) וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ וּפְלֹוא וְחֶצְרֹן וְכַרְמִי:

ט וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ וּפְלֹוא וְחֶצְרֹן וְכַרְמִי:

(י) וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל וְיָמִין וְאַהֲרָ וְיִכֹּן וְצַחֲרִי וְשָׂאוּל בֶּן־הַכְּנַעֲנִית:

י וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל וְיָמִין וְאַהֲרָ וְיִכֹּן וְצַחֲרִי וְשָׂאוּל בֶּן־הַכְּנַעֲנִית:

ט"ח «בֶּן־הַכְּנַעֲנִית • בֶּן דִּינָה, שֶׁנִּבְעְלָה לְכְנַעֲנִי. כְּשֶׁהֲרֹגוּ אֶת שָׂכָם, לֹא הִיָּתָה דִּינָה רוּצָה לְצִאת עַד שֶׁנִּשְׁבַּע לָהּ שִׁמְעוֹן שִׁישְׁאָנָה (כ"ד)».

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לְקוּטֵר־שִׁיחֹת חֲלָקָה עֲמוּד 228 – מִתּוֹךְ 'לְקֹרֵאת שְׁבַת')

יְחוּסוּ שֶׁל שְׂאוּל לְיַעֲקֹב

וּבְנֵי שִׁמְעוֹן . . וְשָׂאוּל בֶּן־הַכְּנַעֲנִית:

בֶּן דִּינָה שֶׁנִּבְעְלָה לְכְנַעֲנִי (מו, י. וּבִפְרוּשׁ רש"י)

יֵשׁ לַעֲיִן, הֲרִי רש"י בְּפִירוּשׁוֹ בָּא לְבָאֵר, שֶׁהַכְּנַעֲנִית הִיא דִּינָה "שֶׁנִּבְעְלָה לְכְנַעֲנִי" - שָׂכָם.

וְאַסְּכֹן תַּמּוּהָ: א. מֵהֵיכָן מוֹכִיחַ שְׂאֹכֵן מְדַבֵּר בְּדִינָה וְלֹא בְּכְנַעֲנִית מִמּוֹשׁ? ב. מִדּוּעַ מַעֲתִיק רש"י אֶת הַמֶּלֶךְ 'בֶּן' מִהַפְּסוּק, וְהֲרִי פִירוּשׁוֹ הוּא רַק עַל תַּבַּת "הַכְּנַעֲנִית"?

וְהַבְּאוּר בָּזָה:

שְׁתֵּי הַקְּשִׁיּוֹת מִתְרַצוֹת אַחַת בַּחֲבֵרְתָּהּ, כִּי רש"י בָּא לַעֲנוֹת עַל שְׂאֵלָה כְּלָלִית: מִדּוּעַ בְּפִסּוּק זֶה הַתּוֹרָה מְצַיֶּנֶת אֶת הָאֵם, וּבִשְׂאֵר הַשְּׁמוֹת נִזְכָּר רַק הָאָב?

אֵלֶּה הַשְּׁתוּרָה כּוֹתֶבֶת אֶת שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּדִי לַיַּחַס אוֹתָם לְיַעֲקֹב. אֲצַל כָּל צְאָצְאָיו, הַיַּחַס לְיַעֲקֹב הִיָּה רַק דְּרָךְ הָאָב: בְּנֵי יַעֲקֹב. מִכֶּרֶךְ שֶׁרַק בְּפִסּוּק הַמְּדַבֵּר עַל שְׂאוּל מְזַכֵּרְת אִמּוֹ, מִשְׁמַע שְׂאֵף הִיא מִיִּחְסָת אוֹתוֹ לְיַעֲקֹב.

לְכֹן גָּרַס רש"י בּוֹדְאוֹת שֶׁמְדַבֵּר בְּדִינָה, וְלָכֵן גַּם צִיָּן בְּפִירוּשׁוֹ "בֶּן" - שֶׁהֲרִי לְלַמֵּד עַל יְחוּסוֹ שֶׁל שְׂאוּל בְּאִנּוֹ.

(יא) וּבְנֵי לֵוִי גֵרְשׁוֹן קָהָת וּמֵרָרִי:

יא וּבְנֵי לֵוִי גֵרְשׁוֹן קָהָת וּמֵרָרִי:

(יב) וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וְשִׁלָּה וּפְרִזִּי וּזְרַח וְיָמִת עֵר וְאוֹנָן בְּאַרְצָא דְכְנַעַן וַהֲוִי בְנֵי פְרִזִּי חֶצְרֹן וְחַמּוּל:

יב וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וְשִׁלָּה וּפְרִזִּי וּזְרַח וְיָמִת עֵר וְאוֹנָן בְּאַרְצָא דְכְנַעַן וַהֲוִי בְנֵי פְרִזִּי חֶצְרֹן וְחַמּוּל:

(יג) וּבְנֵי יִשְׂשַׁכָּר תּוֹלַע וּפּוּהָ וְיֹזֵב וְשִׁמְרוֹן:

יג וּבְנֵי יִשְׂשַׁכָּר תּוֹלַע וּפּוּהָ וְיֹזֵב וְשִׁמְרוֹן:

(יד) וּבְנֵי זְבֻלֹן סֹרַד וְאַלּוֹן וְיַחֲלָאֵל:

יד וּבְנֵי זְבֻלֹן סֹרַד וְאַלּוֹן וְיַחֲלָאֵל:

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

שִׁמְעוֹן וְדִינָה. וּמִדּוּעַ נִשְׂאָה דִּינָה לְשִׁמְעוֹן? מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁהֲרֹגוּ שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֶת יוֹשְׁבֵי שָׂכָם עַל דְּבַר לְקִיחַת דִּינָה אַחֲרֵתָם (שֵׁם פְּסוּק כ"ה), לֹא הִיָּתָה דִּינָה רוּצָה לְצִאת מִשְׂכָּם מִפְּנֵי הַבוּשָׁה, עַד שֶׁנִּשְׁבַּע לָהּ שִׁמְעוֹן שִׁישְׁאָנָה (בְּרַאשֵׁית־רַבָּה); תּוֹרָה יֵא

לְנִקּוּט לְפַעְמִים לְשׁוֹן הָיָה כְּדִי לְתַאֵר דְּבַר שֶׁנִּבְעְלָה בְּעֵבֶר (ט"א): תּוֹרָה ט (י) בֶּן הַכְּנַעֲנִית. אִין הַכְּנַעֲנִית שֶׁשְׂאֹל (בֶּן שִׁמְעוֹן) הִיָּה בְּנָה שֶׁל אִשָּׁה כְּנַעֲנִית, אֵלֶּה בֶּן דִּינָה בַּת יַעֲקֹב שֶׁנִּבְעְלָה לְכְנַעֲנִי - שָׂכָם בֶּן חַמּוּר (לַעֲלֵל פֶּרֶק ל"ד). וְשְׂאוּל הִיָּה בְּנָם שֶׁל

(ח) הַבָּאִים מִצְרִימָה. בְּלוּמֵר, שֶׁהָיוּ בָּאִים אֶז מִצְרִימָה, וְאָף שֶׁהַמִּקְרָא נֹאמֵר עַל הָעֵבֶר, הֲרִי עַל שֵׁם הַשְּׁעָה קוֹרָא לְהֵם הַכְּתוּב בְּלִשׁוֹן הָיָה, 'בָּאִים', שֶׁבְּאוֹתוֹ הִזְמִין הָיוּ 'בָּאִים' לְמִצְרַיִם. וְאִין לְתַמּוּהָ עַל אֲשֶׁר לֹא כָּתַב 'אֲשֶׁר בָּאוּ', שֶׁבֶן דְּרָךְ הַכְּתוּב

טו אליו בני לאה דיילדת ליעקב כפדון ארם וית דינה ברתה כל נפש בנוהי ובנתה תלתין ותלת:

(טו) אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב כפדון ארם ואת דינה בתו כל נפש בניו ובנותיו שלשים ושלש:

כ"ט אלה בני לאה וגו' ואת דינה בתו • הזכרים תלה בלאה והנקבה תלה ביעקב, ללמדך: 'אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, איש מזרע תחלה יולדת נקבה'. שלשים ושלש • ובפרטן אי אתה מוצא אלא ל"ב? אלא זו יוכבד, שנולדה בין החומות בכניסתן לעיר, שנאמר: "אשר ילדה אותה ללוי במצרים", לידתה במצרים, ואין הורחה במצרים.

טז ובני גר צפיון וחגי שוני ואצבון ערי וארודי ואראלי:

(טז) ובני גר צפיון וחגי שוני ואצבון ערי וארודי ואראלי:

יז ובני אשר ימנה וישוה וישוי ובריעה ושרח אחתם ובני בריעה חבר ומלביאל:

(יז) ובני אשר ימנה וישוה וישוי ובריעה ושרח אחתם ובני בריעה חבר ומלביאל:

יח אליו בני זלפה דיהב לכן ללאה ברתה וילידת ית אליו ליעקב שית עשרי נפשא:

(יח) אלה בני זלפה אשר נתן לכן ללאה בתו ותלד את-אלה ליעקב שש עשרה נפש:

יט בני רחל אשת יעקב יוסף ובנימן:

(יט) בני רחל אשת יעקב יוסף ובנימן:

כ"ט בני רחל אשת יעקב • ובכלן לא נאמר בהן "אשת", אלא שהיתה עקרו של בית.

כ ואתילידיו ליוסף בארעא דמצרים דיילדת לה אסנת בת פוטי פרע רבא דאון ית מנשה וית אפרים:

(כ) ויולד ליוסף בארץ מצרים אשר ילדה לו אסנת בת פוטי פרע בתן אן את מנשה ואת אפרים:

כא ובני בנימן בלע ובכר ואשבל גרא ונעמן אחי וראש מפים וחפים וארדי:

(כא) ובני בנימן בלע ובכר ואשבל גרא ונעמן אחי וראש מפים וחפים וארדי:

רש"י כפשוטו - מהדרת לשם

ללאה אמם, ואת הבת ליעקב אביה: שלשים ושלש. הכתוב כולל את בני לאה במספר שלשים ושלש, ובפרטן - כשנמנה את שמותיהם המפורטים אחד לאחד (פסוקים ט"ט) אי אתה מוצא אלא שלשים ושנים בלבד. ומי היא הנפש השלשים ושלש שלא הוזכר שמה? אלא זו יוכבד, שאף היא כלולה במשפחת לאה, ולא הוזכרה משום שנולדה בין החומות של מצרים בכניסתן לעיר. ומנין שנולדה בין החומות? שנאמר (במדבר כו, נט) אשר ילדה אותה ללוי במצרים, ומתוך שמדגיש הכתוב 'אשר ילדה אותה' יש

ללאה בני לאה. ואת דינה בתו. את הזכרים תלה בלאה - הכתוב מייחס את הבנים ללאה, וקוראם 'בני לאה', ואילו את הנקבה (דינה) תלה ביעקב - מייחס הכתוב ליעקב, וקוראה 'דינה בתו', אף על פי שבולם צאצאי יעקב ולאה במידה שווה? ללמדה, שבשעת צירת הולד, אם האשה מזרעת תחילה ואחר כך האיש, יולדת האשה זכר, נמצא שהזכר בא מלח האם. אבל אם האיש מזרע תחילה, יולדת האשה נקבה, נמצא שהנקבה באה מלח האב (שה לפיכך מייחס הכתוב את הבנים

ללאה). ללמוד, כי רק לידתה של יוכבד היתה במצרים, ואין הורחה - אכל תקופת הריונה כולה, עד זמן הולדתה ממש, היתה שלא במצרים, אלא קודם שהגיעו לשם. מכאן, שמשנכנסו לחומות מצרים נולדה: תורה טו (יט) בני רחל אשת יעקב. רק את רחל מכנה הכתוב 'אשת יעקב'. ובבולן - אצל לאה בלהה וזלפה, למה לא נאמר בהן 'אשת' אלא משום שרחל היתה עיקרו של בית - אשתו העיקרית של יעקב, מבין שאר הנשים שבביתו [שהרי כל עיקר עבודתו אצל לכן היתה בעבורה]: תורה כ

(כב) אֵלֶּה בְּנֵי רַחֵל אִשְׂרָיִל דְּלֵיעָקֹב כָּל־נַפְשׁ אַרְבַּעַה עָשָׂר:

כב אליו בני רחל דאטלירדו ליעקב כל נפשא ארבעה עשר:

כג ובני דן חשים:

(כג) וּבְנֵי־דָן חָשִׁים:

כד ובני נפתלי יחצאל וגוני ויצר ושלם:

(כד) וּבְנֵי נַפְתָּלִי יַחְצִאל וְגוֹנֵי וַיֵּצֵר וְשֵׁלָם:

כה אליו בני בלהה דיהב לכן לרחל ברתה וילידת ית אליו ליעקב כל נפשא שבועא:

(כה) אֵלֶּה בְּנֵי בְלֵהָה אִשְׂרֵי־נָתָן לְכֵן לְרַחֵל בְּתוּ וְתוֹלָדָהּ אֶת־אֵלֶּה לֵיעָקֹב כָּל־נַפְשׁ שִׁבְעָה:

כו כל נפשא דעלא ליעקב למצרים נפקי גרבה בר מגשי בני יעקב כל נפשתא שתין ושית:

(כו) כָּל־הַנַּפְשׁ הַבָּאָה לֵיעָקֹב מִצְרַיִם וְיֵצְאֵי יִרְכּוּ מִלְכָּד נִשְׂי בְנֵי־יַעֲקֹב כָּל־נַפְשׁ שְׁשִׁים וְשֵׁשׁ:

כז כל הנפש הבאה ליעקב פנען לבא למצרים, ואין הבאה זו לשון עבר אלא לשון הנה, כמו: "בערב היא באה", וכמו "והנה רחל בתו באה עם הצאן", לפיכך טעמו למטה באל"ף, לפי ששפשוטו לבא מארץ פנען, לא היו אלא ששים ושש. והשני: "כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבועים", הוא לשון עבר, לפיכך טעמו למעלה בבית, לפי שמשבאו שם היו שבועים, שמשבאו שם יוסף ושני בניו ונתוספה להם יוכבד בין החומות. (ועין בבאור לתרגום יונתן, ומשם תמצא לרות צמאונף ברש"י). ולדברי האומר: 'תאומות נולדו עם השבטים', צריכים אנו לומר שמתו לפני ירידתן למצרים, שהרי לא נמנו פאן. מצאתי בויקרא רבה: עשו שש נפשות היו לו, והכתוב קורא אותן: "נפשות ביתו", לשון רבים, לפי שהיו עובדין לאלהות הרבה. יעקב, שבועים היו לו, והכתוב קורא אותן: "נפש", לפי שהיו עובדים לאל אחד.

כז ובני יוסף די אטלירדו לה במצרים נפשתא תרין כל נפשתא לבית יעקב דעלו למצרים שבועין:

(כז) וּבְנֵי יוֹסֵף אִשְׂרֵי־יִלְדוּלוּ בְּמִצְרַיִם נַפְשׁ שְׁנַיִם כָּל־הַנַּפְשׁ לְבֵית־יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיִם שִׁבְעִים:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

שמשבאו שם את יוסף ושני בניו ונתוספה להם גם יוכבד שנולדה בין החומות, וכיון שהצטרפו ארבע נפשות חדשות, היה מספרם הכלל שבועים נפש. ולדברי האומר ראה רש"י לעיל לו, לה פי תאומות נולדו עם השבטים, ולכך כל אחד מן הבנים היתה אחת תאומה, למה אמרן לא הווצרו אלו? אלא שעל פי דעתו צריכים אנו לומר שהבנות הללו מתו בתקופה שקדמה לפני ירידתן למצרים, שהרי לא נמנו כאן, ואילו היו בחיים, לא היה הכתוב נמנע מלמנותן. ומוסיף רש"י: מצאתי במדרש ויקרא רבה (ה, טו), עשו - רק שש נפשות היו לו והכתוב קורא אותן 'נפשות ביתו' (לעיל לו, ט), לשון רבים - לפי שהיו שש הנפשות הללו עובדין לאלהות

טעם המקרא הוא בסוף התיבה, על האל"ף, ואילו היה זה לשון עבר, היה טעמו למעלה באות ב"ת. וההכרח לפרש שהוא לשון הווה הוא מתוך הענין, לפי ששפשוטו יעקב ובניו לבא מארץ פנען למצרים, לא היו אלא ששים ושש, כלומר, מספר ששים ושש' האמור לגבי הנפש הבאה ליעקב, נכון הוא בשעת בניסתם למצרים; ואולם הכתוב השני הבא אחריו (פסוק כז): כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבועים, הוא כבר לשון עבר, משום שאז מונה הכתוב את מספרם לאחר שבאו והגיעו כבר, לפיכך טעמו למעלה בבית - טעם המקרא הוא בתחילת התיבה, על הבית. וכיצד עלה מספרם מששים ושש לשבועים? לפי שמשבאו שם היו שבועים, כיון

(כו) כל הנפש הבאה ליעקב. כל הנפשות המיוחסות לבית (משפחת) יעקב ששיצאו מארץ פנען לבא למצרים - ששים ושש היו במספרם. ומוסיף רש"י: תיבת 'באה' עשויה להתפרש בשני אופנים: יש שהיא מתפרשת בלשון עבר (באה והגיעה זה מכבר), ויש שהיא מתפרשת בלשון הווה (באה ומגיעה עתה), ואין הבאה זו האמורה כאן לשון עבר, שאין פירושה 'שבאו' והגיעו זה מכבר, אלא לשון הווה, ופירושה 'הבאים' ומגיעים עתה, כמו 'בערב היא באה' (אסתר ב, יד) [בערב היא מגיעה, בלשון הווה]; וכמו 'והנה רחל בתו באה עם הצאן' (לעיל כט, ט) [רחל באה עתה ומגיעה עם הצאן]. ולפי שתיבת 'באה' האמורה כאן היא לשון הווה, לפיכך טעמו למטה באל"ף -

♦ יום שישי ג' טבת ♦

(כח) וְאֶת־יְהוָה שָׁלַח לְפָנָיו אֱלֹהִים לְהוֹרֹת לְפָנָיו
 גִּשְׁנָה וַיָּבֵאוּ אֶרְצָה גִשְׁן:

ש"י - להורות לפניו • פתרגומו, לפנות לו מקום ולהורות האיד' יתישב בה. לפניו • קדם שיגיע לשם. ומדרש אגדה: "להורות לפניו", לתקן לו בית תלמוד, שמשם תצא הוראה.

(כט) וַיֵּאסֹר יוֹסֵף מִרְפַּבְתּוֹ וַיַּעַל לְקִרְיַת־יִשְׂרָאֵל אָבִיו
 גִּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל־צוּאָרָיו וַיִּבְכֶּה עַל־צוּאָרָיו
 עוֹד:

ש"י - ויאסור יוסף מרפבתו • הוא בעצמו אסר את הסוסים למרפכה להזדרז לכבוד אביו. וירא אליו • יוסף נראה אל אביו. ויבך על-צואריו עוד • לשון הרבות בכיה, וכן: (איוב לה) "כי לא על איש ישים עוד", לשון רבוי הוא: אינו שם עליו עלות נוספות על חטאיו, אף כאן: הרבה והוסיף בככי יותר על הרגיל, אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמו.

(ל) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים לְיוֹסֵף אֵלָיו אָנָּה מֵיַת זְמַנָּה
 הָיָה מְנַחֵם אָנָּה בְּתַר דַּחֲזִימִי יַת אַפְיֵךְ אָרִי
 עַד כָּעַן אֶת קַנְיָם:

ש"י - אמותה הפעם • פשוטו פתרגומו, ומדרשו: סבור הייתי למות שתי מיתות: בעולם הזה ולעולם הבא, שנסתלקה ממני שכניה, והייתי אומר שיתבעני הקדוש-ברוך-הוא מיתתך. עכשו, שעודך חי, לא אמות אלא פעם אחת.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

שפאונה שעה היה יעקב קורא את
 (קריאת) שמע: תורה ל
 (ל) אמותה הפעם. פשוטו של מקרא
 פתרגומו באונקלוס: 'אלו אנא מאית
 זמנא הדא מנחם אנא; אפילו אם
 אמות עכשיו, הנני שבע-רצון ונחת,
 שלא אצטער על מותי אחר שזכיתי
 לראותך חי (ג"א). ולפי מדרשו ביארו
 חז"ל, שפוננת יעקב היתה לומר: עד
 עתה שהייתי סבור שהנך מת, סבור
 הייתי שאני עתיד למות שתי מיתות,
 האחת בעולם-הזה, בדרך כל הארץ,
 והשנית לעולם-הבא, משום שראיתי
 שנסתלקה ממני שכניה, והייתי
 אומר שיתבעני הקדוש-ברוך-הוא
 על מיתתך, שנגרמה על ידי, הואיל
 ואני שלחתיך לשכם; אבל עכשיו
 שאני רואה שעודך חי, הרי שלא
 אמות אלא פעם אחת, רק מחיי
 העולם הזה, אף לא מחיי העולם הבא
 (הוכרח, נח"י: תורה לא

(כט) ויאסור יוסף מרפבתו. מתוך
 חביבות כבוד אביו, לא צינה למשרתיו
 להכין את המרפכה, אלא הוא עצמו
 אסר (קשר) את הסוסים למרפכה
 כדי להזדרז במעשיו לכבוד אביו:
 וירא אליו. וירא מוסב על יוסף;
 יוסף נראה אל אביו.
 ויבך על צואריו עוד. כלומר, עוד
 ועוד. והוא לשון הרבות בכיה (בכיה
 רבה), וכן אנו מוצאים דוגמא במקרא:
 פי לא על איש ישים עוד (איוב לה, כג)
 באשר תיבת 'עוד' לשון רבוי הוא,
 ומשמעותו, שהקבי"ה אינו שם עליו
 עלילות נוספות - אינו מרבה
 בענשים על האדם יתר על מידת
 חטאיו. אף כאן פירושו שהרבה
 והוסיף בככי יותר על הרגיל. ומוסיף
 רש"י: רק יוסף, הוא אשר נפל על
 צוארי יעקב בככי ונשקו. אבל יעקב
 לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו,
 וטעם לדרך אמרו רבותינו, משום

הרבה - כל אחד מהם היה עובד
 לאליל אחר, ולכן נחשבים הם
 כאנשים נפרדים, פי מאחר שכל אחד
 שונה מאחיו, אי אפשר לכולם יחדיו,
 אבל יעקב - שבעים נפשות היו לו,
 והפתוב קורא אותן נפש' בלשון
 יחיד, באילו היו כולם נפש אחת. לפי
 שהיו כולם עובדים לאל אחר,
 ונחשבים כאיש אחד בעלי אמונה
 אחת: תורה כו
 (כח) להורות לפניו. פירושו
 פתרגומו באונקלוס: לפנאה קדמוהי;
 לפנות לו (ליעקב) מקום להתגורר בו,
 ולהורות היאף יתישב בה - כיצד
 יקבע מושבו בארץ:
 לפניו. לפני יעקב, להכין את המקום
 קודם שיגיע לשם. ומדרש אגדה
 דרשו חז"ל, להורות לפניו - 'ללמד
 לפניו' - לתקן לו בית-תלמוד
 שמשם תצא הוראה, ללמוד ולהורות
 בו דינים והלכות: תורה כט

לא ויאמר יוסף לאחיהו ולבית אביו אסק
ואחיו לפרעה ואומר לה אחי ובית אבא די
בארץ כנען עלו לנתי:

(לא) ויאמר יוסף אל-אחיו ואל-בית אביו אעלה
ואגידה לפרעה ואמרה אליו אחי ובית-אבי אשר
בארץ-כנען באו אלי:

ש"י וְאָמְרָה אֵלָיו אַחִי וְגו' • ועוד אומר לו: "וְהָאֲנָשִׁים רוּעֵי צֶאֱן וְגו'".

לב ויגברא רעי ענא ארי גברי מרי גימי הו
וענהון ותורהון וכל די להון איתאיאו:

(לב) וְהָאֲנָשִׁים רָעִי צֶאֱן פִּי-אֲנָשִׁי מִקְנֵה הָיוּ וְצֹאֲנָם
וּבְקָרָם וְכָל-אֲשֶׁר לָהֶם הֵבִיאוּ:

לג ויהי ארי יקרי לכוון פרעה וימר מה
עובדיכוון:

(לג) וְהָיָה פִּי-יִקְרָא לָכֶם פְּרֻעָה וְאָמַר מִה-מַּעֲשֵׂיכֶם:

לד ותמרונ גברי מרי גימי הו עבדיף
מעולמנא ועד קען אף אנחנא אף אבהתנא
כדיל די תיתביון בארעא דגשן ארי מרחקין
מצראי כל רעי ענא:

(לד) וְאָמַרְתֶּם אֲנָשִׁי מִקְנֵה הָיוּ עַבְדֵיךָ מִנְּעוּרֵינוּ
וְעַד-עַתָּה גַם-אֲנַחְנוּ גַם-אֲבֹתֵינוּ בַּעֲבוּר תַּשְׁבוּ
בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן פִּי-תוֹעֵבַת מִצְרַיִם פְּלִרְעָה צֶאֱן:

ש"י בַּעֲבוּר תַּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן • והיא צריכה לכם, שהיא ארץ מרעה, וכשתאמרו לו שאין אתם בקיאים
במלאכה אחרת, ירחיקכם מעליו ויושיבכם שם. פִּי-תוֹעֵבַת מִצְרַיִם וְגו' • לפי שהם להם אלהות.

א ואתא יוסף וחיו לפרעה ויאמר אבא ואחי
וענהון ותורהון וכל די להון אתו מארעא
דכנען והא אנון בארעא דגשן:

מז (א) ויבא יוסף ויגיד לפרעה ויאמר אבי ואחי
וצאנם ובקרים וכל-אשר להם באו מארץ כנען והנם
בארץ גשן:

ב ומקצת מן אחיהו דבר חמשה גברין
ואקימוון קדם פרעה:

(ב) וּמִקְצֵה אָחִיו לָקַח חֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים וַיַּצְגֵם לִפְנֵי
פְּרֻעָה:

ש"י וּמִקְצֵה אָחִיו • מן הפחותים שבהם לגבורה, שאין נראים גבורים, שאם יראה אותם גבורים, יעשה
אותם אנשי מלחמתו, ואלה הם: ראובן, שמעון, לוי, יששכר ובנימין. אותם שלא כפל משה שמותם
כשברכם. אבל שמות הגבורים כפל: "וזאת ליהודה ויאמר, שמע ה' קול יהודה", "וילגד אמר ברוך מרחיב
גד", "וילנפתלי אמר נפתלי", "וילדן אמר דן", וכן לזבולון וכן לאשר, זה לשון בראשית רבה, שהיא אגדת

רש"י כפשוטו - מהדרת לשם

ויששכר ובנימין. ומנין לנו מי הם
הגבורים, ומי הם שאינם גבורים?
מפרשת 'וזאת הברכה' אנו למדים
זאת, שאותם השבטים שלא כפל
משה שמותם כשברכם, אלא הזכיר
שמן פעם אחת בלבד, אלו הם
הפחותים לגבורה. אבל שמות
הגבורים כפל משה כשברכם
והזכירם פעמיים, שכן נאמר (דברים לג):
וזאת ליהודה ויאמר שמע ה' קול
יהודה, וילגד אמר ברוך מרחיב גד,
וילנפתלי אמר נפתלי, וילדן אמר דן,
וכן לזבולון [וילזבולן אמר שמח וזבולן
בצאתך]. וכן לאשר [וילאשר אמר

וישיבכם שם:
כי תועבת מצרים וגו'. ולמה
ירחיקכם מעליו? משום שרועי הצאן
בוויים בעיני המצרים, לפי שהצאן הם
להם אלהות (אלילות). ומעשה רעיית
הצאן מגונה בעיניהם (ע"ז): תורה א
מז (ב) וּמִקְצֵה אָחִיו. מסוף האחים,
כלומר, מן הפחותים שבהם לגבורה
- שאינם גבורים כל כך, ושאין נראים
גבורים. משום שאם יראה אותם
פרעה כגבורים, יש לחוש שיקחם
לצבאו, ויעשה אותם אנשי
מלחמתו. ואלה הם האחים שהביא
יוסף לפני פרעה: ראובן שמעון לוי

(לא) וְאָמְרָה אֵלָיו אַחִי וְגו'.
וְאָמְרָה אֵלָיו מוֹסֵב גַּם עַל הָאָמֹר
אֲחֵרָיו וְהָאֲנָשִׁים רוּעֵי צֶאֱן, וְכֹלֹמֶר:
וְעוֹד אוֹמֵר לוֹ, וְהָאֲנָשִׁים רוּעֵי צֶאֱן
וְגו': תורה לב

(לד) בַּעֲבוּר תַּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן. כל
זאת נאמר לפרעה, כדי שיושיבכם
בארץ גושן. והיא צריכה לכם -
הארץ הזאת היא הראויה לצרכיכם,
משום שהיא ארץ מרעה השופעת
עשב למאכל בהמה, וראויה לרעיית
צאנכם. וכשתאמרו לו (לפרעה)
שאין אתם בקיאים במלאכה אחרת
מלבד רעיית צאן, ירחיקכם מעליו

אַרְץ יִשְׂרָאֵל. אָבֵל בַּגְּמְרָא בְּבִלִית שְׁלָנוּ (ב"ק צב) מְצִינוּ שְׁאוֹתָם שְׁכַפְל מְשָׁה שְׁמוֹתָם הֵם הַחֲלָשִׁים, וְאוֹתָן הִבִּיא לְפָנַי פְּרָעָה. וַיְהִי וְהָיָה שֶׁהִכְפֵּל שְׁמוֹ, לֹא הִכְפֵּל מִשּׁוּם חֲלָשׁוֹת, אֲלָא טַעַם יֵשׁ בְּדָבָר, כְּדֹאִיתָא בְּבִבְא קָמָא'. וּבְבִרְיָתָא דְסַפְרֵי שְׁנִינּוּ בָּהּ בְּ"וֹזֵאת הַבְּרָכָה" כְּמוֹ בַּגְּמְרָא שְׁלָנוּ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות טו עמ' 396)

זֶהוּ לְשׁוֹן בְּרֵאשִׁית רַבָּה, שֶׁהִיא אֲגֻדַּת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אָבֵל בַּגְּמְרָא בְּבִלִית שְׁלָנוּ (רש"י מז, ב) סגנון תלמוד בארץ ישראל הוא קצר ותמציתי, פנאיה מסגנון תלמוד ירושלמי. לכן מפרש אגדת ארץ ישראל שנקפלו שמות הגבורים, כי לפי זה נמצא שהקפלת השמות אינו אריכות בלשון הברכה, אלא ענין בפני עצמו - להיותם גבורים ומפורסמים הקפלו שמותם. ואלו הגמרא הבבליית, שסגנונה ארץ יותר, מפרש ששמות החלשים נקפלו, הינו שמושה הארץ בלשון הברכה כדי לחזק ולהגביר שבטים אלו.

ג וַיֹּאמֶר פְּרָעָה לְאַחֹהִי מָה עֹבְדִיכֹן וַיֹּאמְרוּ לְפְרָעָה רְעִי עֲנָא עֲבָדִיד אִף אֲנַחְנָא אִף אֲבָהֶתְנָא :

(ג) וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֶל־אֲחִיו מַה־מַּעֲשֵׂיכֶם וַיֹּאמְרוּ אֶל־פְּרָעָה רְעִי צֵאן עֲבָדִיד גַּם־אֲנַחְנוּ גַם־אֲבוֹתֵינוּ:

ד וַיֹּאמְרוּ לוֹת פְּרָעָה לְאִתּוֹתְכָא כִּארְעָא אֲתִינָא אַרְי לִית רְעִיא לְעָנָא דִּי לְעֲבָדִיד אַרְי חֲקִיף כְּפָנָא כִּארְעָא דְכָנְעֵן וְכָנְעֵן יִתְבוּן פְּעֵן עֲבָדִיד כִּארְעָא דְגִשֵׁן :

(ד) וַיֹּאמְרוּ אֶל־פְּרָעָה לְגוֹר בְּאַרְץ כְּנָעַן כִּי־אֵין מַרְעָה לְצֵאן אֲשֶׁר לְעֲבָדִיד כִּי־כִבֵּד הָרַעַב בְּאַרְץ כְּנָעַן וְעַתָּה יִשְׁבוּ־נָא עֲבָדִיד בְּאַרְץ גִּשֵׁן:

ה וַיֹּאמֶר פְּרָעָה לְיוֹסֵף לְמִימַר אֲבוּךָ וְאֲחִיךָ אֶתוֹ לְוָתְךָ :

(ה) וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר אָבִיךָ וְאֲחִיךָ בָּאוּ אֵלֶיךָ:

ו אַרְעָא דְמַצְרַיִם דְּקָמָךְ הִיא כְּדִשְׁפִיר כִּארְעָא אוֹתִיב יֵת אֲבוּךָ וְיֵת אֲחִיךָ יִתְבוּן כִּארְעָא דְגִשֵׁן וְאִם יִדְעָת וְאִית כְּהוֹן גְּבַרִין דְּחִילָא וְתַמְנֵנוּן רַבְּנֵי גִיתִי עַל דִּי לִי :

(ו) אֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָנֶיךָ הִוא בְּמִיטְבַּ הָאֶרֶץ הַזֶּשֶׁב אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אֲחִיךָ יִשְׁבוּ בְּאַרְץ גִּשֵׁן וְאִם־יִדְעָת וַיִּשְׁבְּכֶם אֲנִישֵׁי־חֵיל וְשִׁמְתֶם שָׂרֵי מְקַנָּה עַל־אֲשֶׁר־לִי:

יט"ו אַנְשֵׁי־חֵיל • בְּקִיֵּאִין בְּאֲמֻנְתָן לְרַעוּת צֵאן. עַל־אֲשֶׁר־לִי • עַל צֵאן שְׁלִי.

י וְאִתִּי יוֹסֵף יֵת יַעֲקֹב אָבוּהִי וְאֲקִימְנָה קְדָם פְּרָעָה וּבְרִיךְ יַעֲקֹב יֵת פְּרָעָה :

(י) וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־יַעֲקֹב אָבִיו וַיַּעֲמְדֵהוּ לְפָנַי פְּרָעָה וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־פְּרָעָה:

יט"ז וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב • הִיא שְׁאֵלַת שְׁלוֹם, כְּדָרְךָ כֹּל הַנְּרָאִים לְפָנַי הַמְּלָכִים לְפָרְקִים, שְׁלוּדִי"ר בְּלַע"ז.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

אֲשֶׁת יְחִידָא מִי מִצְרָא (משלי לא, ט) [חוקוני]:
עַל אֲשֶׁר לִי. לְהִיּוֹת מְמוּנִים עַל צֵאן שְׁלִי: תורה ו
(ז) וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב. אֵין זוּ בְּרָכָה מִמֶּשֶׁ, אֲלָא הִיא שְׁאִילַת שְׁלוֹם הַבָּאָה מִפְּנֵי הַנִּימוּס וְהַכְּבוֹד, כְּדָרְךָ שְׁנוֹהֲגִים כֹּל הַנְּרָאִים לְפָנַי הַמְּלָכִים לְפָרְקִים - כֹּל הַבָּא אֲצֵל הַמְּלָךְ לְעֵתִים מְוַדְּמֹת, שְׁלֵא כְּדָרְךָ־קָבַע, פּוֹתַח בְּדְרִישַׁת שְׁלוֹמוֹ שֶׁל הַמְּלָךְ. שְׁלוּדִי"ר בְּלַע"ז: תורה ח

הִיָּה, אֲלָא טַעַם אַחַר יֵשׁ בְּדָבָר, כְּדֹאִיתָא בְּבִבְא־קָמָא (דף צב). וּמוֹטִיף רש"י סוּךְ לְשִׁיטַת הַבְּבִלִי: וּבְבִרְיָתָא דְסַפְרֵי (פְּרַשְׁת נשא) שְׁנִינּוּ בָּהּ בְּפִרְשַׁת וְזֹאת הַבְּרָכָה, שְׁאוֹתָם שֶׁהוֹכְפֵל שְׁמָם הֵיוּ הַחֲלָשִׁים, כְּמוֹ בַּגְּמְרָא שְׁלָנוּ: תורה ג
(ו) אַנְשֵׁי חֵיל. אֵין הַכּוֹנֵנָה לומר בְּעֵלֵי כַח וּגְבוּרָה, אֲלָא בְּקִיֵּאִין בְּאוֹמְנוּתָן לְרַעוּת צֵאן - אַנְשִׁים מוֹמְחִים, בְּעֵלֵי חֲכָמָה וַיִּדְעָה בְּמִלְאֶכֶת הָרַעֲיָה [כְּמוֹ

כְּרוּף מְבִנִים אֲשֶׁר]. זֶהוּ לְשׁוֹן בְּרֵאשִׁית־רַבָּה, שֶׁהִיא אֲגֻדַּת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. אָבֵל בַּגְּמְרָא בְּבִלִית (תְּלִמּוּד־בְּבִלִי) שְׁלָנוּ מְצִינוּ שִׁיטָּה הַפּוּכָה בְּעֵינֵן כְּפֹל הַשְּׁמוֹת בְּפִרְשַׁת יְוֹזֵאת הַבְּרָכָה, שְׁאוֹתָם שְׁכַפְל מְשָׁה שְׁמוֹתָם [זְבוּלוֹן, דָּן, נְפֹתְלִי, גֵּד וְאֲשֶׁר] הֵם אֲשֶׁר הֵיוּ הַחֲלָשִׁים, וְאוֹתָן הִבִּיא יוֹסֵף לְפָנַי פְּרָעָה. וְאוֹלָם יְהִי וְהָיָה שֶׁהוֹכְפֵל שְׁמוֹ, לֹא הוֹכְפֵל מִשּׁוּם חֲלָשׁוֹת, שְׁהָרִי גְבוּר

ח וַיֹּאמֶר פְּרַעְה לְיַעֲקֹב כַּמָּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֶּיךָ:

(ח) וַיֹּאמֶר פְּרַעְה אֶל-יַעֲקֹב כַּמָּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֶּיךָ:

ט וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְפְרַעְה יְמֵי שְׁנֵי תוֹתְבוֹתַי מֵאָה וּתְלָתַי שְׁנַיִן זְעִירַיִן וּבִישׁוּן הָיוּ יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי וְלֹא אֲדַבְּקוּ יַת יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבֹהַי בְּיְמֵי תוֹתְבוֹתָהוֹן:

(ט) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-פְּרַעְה יְמֵי שְׁנֵי מְגוּרַי שְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה מַעֲט וְרַעִים הָיוּ יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי וְלֹא הִשְׁיִגוּ אֶת-יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבֹתַי בְּיְמֵי מְגוּרֵיהֶם:

ס"א < שְׁנֵי מְגוּרַי • יְמֵי גְרוּתִי, כָּל יְמֵי הַיִּיְתִי גַר בְּאֶרֶץ. וְלֹא הִשְׁיִגוּ • בְּטוֹבָה.

י וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב יֵת פְּרַעְה וַיִּפַּק מִן הַקָּדָם פְּרַעְה:

(י) וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת-פְּרַעְה וַיֵּצֵא מִלְפָּנָי פְּרַעְה:

ס"ב < וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב • כְּדָרְךָ כָּל הַנְּפֻטָרִים מִלְפָּנָי שָׂרִים: מְבָרְכִים אוֹתָם וְנוֹטְלִים רְשׁוֹת. וּמֵה בְרָכָה בְּרָכוּ? שְׁיַעֲלֶה נִילוּס לְרַגְלָיו, לְפִי שְׂאִין אֶרֶץ מִצְרַיִם שׁוֹתָה מִי גְשָׁמִים, אֲלֵא נִילוּס עוֹלָה וּמִשְׁקָה, וּמִבְרָכְתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וְאֵילֶף, הִיָּה פְרַעְה בָּא אֶל נִילוּס, וְהוּא עוֹלָה לְקִרְאתוֹ וּמִשְׁקָה אֶת הָאֶרֶץ (תנחומא).

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות חלק ג, עמוד 31 - מתוך 'לקראת שבת')

ברכת יעקב לנילוס

ויברך יעקב את פרעה

ברכו שיעלה נילוס לרגליו (מז, י ובפירושו רש"י)

לְקִירוֹתָהּ הַדְּבָר תְּמוּנָה בְּיִתְרוֹ, אִיךָ בָרַךְ יַעֲקֹב אֶת פְּרַעְה בְּנוֹגַע לְנִילוּס, וְהָרִי "פְרַעְה וְהַמְצָרִים הָיוּ עוֹבְדִים לְאִוֹר" (תנחומא וּרְאָה פֶרֶשׁה יג), וְאִיךָ בָרַךְ אֶת פְּרַעְה בְּקִשְׁר לְעִבּוּדֵה-זָרָה?

וַיֵּשׁ לֹמֵר, שֶׁהִיא הַנּוֹתְנָת. דְּהָרִי הַטַּעַם שֶׁהִנְיִלוּס הִיָּה הַעֲבֹדָה-זָרָה שֶׁל מִצְרַיִם הוּא, דְּמַפְיִן שֶׁ"אִין אֶרֶץ מִצְרַיִם שׁוֹתָה מִי גְשָׁמִים, אֲלֵא נִילוּס עוֹלָה וּמִשְׁקָה" (רש"י פרשתנו שם), חֲשַׁבּוּ הַמְצָרִים שֶׁהִנְיִלוּס הוּא הַמְבִיא לָהֶם פְּרִיָּתָם.

אִךָ כְּשֶׁבָרַךְ יַעֲקֹב "שְׁיַעֲלֶה נִילוּס לְרַגְלָיו", וּבְרָכְתוֹ נִתְקַיְּמָה, רְאוּ שְׂאִין הַנִּילוּס עוֹלָה מִכַּח עֲצוּמוֹ, וְרַק מִכַּח הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ הוּא זֶה שְׁעוֹלָה. וְנִמְצָא, שֶׁעַל-יְדֵי בְרַכְתּוֹ יַעֲקֹב נִחְלְשָׁה הַעֲבֹדָה-זָרָה שֶׁל מִצְרַיִם.

♦ שבת קודש ד' טבת ♦

יא וַיֹּאמֶר יוֹסֵף יָת אֲבוּהַי יָת אֲחֹהַי וַיִּהְיֶה לְהוֹן אַחַסְנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם כְּדִשְׁפִיר בְּאַרְעָא בְּאַרְעָא דְרַעְמֶסֶס כְּמָא דִּי פְקִיד פְּרַעְה:

(יא) וַיֹּשֶׁב יוֹסֵף אֶת-אָבִיו וְאֶת-אֲחָיו וַיִּתֵּן לָהֶם אַחְזָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּמִיטַב הָאֶרֶץ בְּאֶרֶץ רַעְמֶסֶס בְּאֶשֶׁר צִוָּה פְּרַעְה:

ס"ג < רַעְמֶסֶס • מְאָרֶץ גֹּשֶׁן הִיא.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

לְהַשְׁקוֹת אֶת שְׂדוֹתֶיהָ וּלְסַפֵּק מִים לְיוֹשְׁבֶיהָ, אֲלֵא נָהַר הַנִּילוּס עוֹלָה עַל גְּדוּתָיו מִפְעַם לְפַעַם, וּמִשְׁקָה, וְכִף הִיא מוֹתְקִימָת בְּלֵא גְשָׁמִים (רִאָה רש"י לַעִיל מֵא, א). וּמִבְרָכְתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וְאֵילֶף, הִיָּה פְרַעְה בָּא אֶל נִילוּס בְּכָל עַת שְׂיִרְצָה, וְהוּא (הַנִּילוּס) הִיָּה עוֹלָה לְקִרְאתוֹ וּמִשְׁקָה אֶת הָאֶרֶץ

(תנחומא): תורה יא

(יא) רַעְמֶסֶס. עִיר מְאָרֶץ גֹּשֶׁן הִיא: תורה יב

(י) וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב. זוּ הִיא בְרָכָה מִמֶּשׁ [וְלֹא כִּבְרָכָה' הָאִמּוּרָה לְמַעַלָּה (פסוק י, וּבְרִשִׁי שם)], כְּדָרְךָ שְׁנוֹהֲגִים כָּל הַנְּפֻטָרִים (הַיּוֹצְאִים) מִלְפָּנָי שָׂרִים (אֲנָשִׁים נִבְּדִים), שֶׁמְבָרְכִים אוֹתָם וְנוֹטְלִים רְשׁוֹת לְהַפְרִד מֵעַמּוֹ. וּמֵה בְרָכָה בְּרָכוּ יַעֲקֹב אֶת פְּרַעְה? שְׁיַעֲלֶה נִילוּס לְרַגְלָיו - שְׂמִימֵי הַנִּילוּס יַעֲלוּ לְקִרְאתוֹ. וּמֵה שִׁיבָה שֶׁל בְּרָכָה זֶה לְפִי שְׂאִין מִצְרַיִם שׁוֹתָה מִי גְשָׁמִים - אִין יוֹרְדִים בָּהּ גְשָׁמִים

(ט) שְׁנֵי מְגוּרַי. כְּלֹמֵר, יְמֵי גְרוּתִי - הַיְמִים שֶׁהִיְתִי בָהֶם 'גַּר' [=הַיּוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ נִבְרָה, שֶׁלֹּא בְּמִקּוּמוֹ]. וְכַוּנַת יַעֲקֹב הִיָּתָה לֹמֵר: כָּל יְמֵי הַיִּיְתִי דוּמָה לְגַר בְּאֶרֶץ, מֵאַחַר שֶׁהִיְתִי חַיֵּי עַמֵּל וְצַעַר:

וְלֹא הִשְׁיִגוּ. בְּטוֹבָה - לֹא הִתְבּוֹן יַעֲקֹב לֹמֵר שֶׁחַיֵּי הָיוּ מוּעַטִים מִשֶּׁל אֲבוֹתָיו [שֶׁהָרִי עֲדִיין לֹא מֵת], אֲלֵא שֶׁלֹּא הִשְׁיִג חַיִּים טוֹבִים כְּפִי שֶׁאֲבוֹתָיו הִשְׁיִגוּ (הַכּוּרָה): תורה י

(יב) וַיְכַלְכַּל יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וְאֶת־אֶחָיו וְאֵת כָּל־בְּיֹתָאֵם אָבִיו לֶחֶם לְפִי הַטָּף:

אָבִיו לֶחֶם לְפִי הַטָּף:

כ"י"ב - לְפִי הַטָּף • לְפִי הַצָּרִיף לְכָל בְּנֵי בֵיתָם.

יב וַיִּזַן יוֹסֵף יַת אָבוּהִי וַיַּת אֶחָוְהִי וַיַּת כָּל בְּיֹתָאֵם לְחֶמָא לְפּוּם טַפְלָא:

יג וְלֶחֶם אֵין בְּכָל־הָאָרֶץ כִּי־כָבֵד הָרַעַב מְאֹד וְתִלְהָה אָרֶץ מִצְרַיִם וְאָרֶץ כְּנָעַן מִפְּנֵי הָרַעַב:

(יג) וְלֶחֶם אֵין בְּכָל־הָאָרֶץ כִּי־כָבֵד הָרַעַב מְאֹד וְתִלְהָה אָרֶץ מִצְרַיִם וְאָרֶץ כְּנָעַן מִפְּנֵי הָרַעַב:

כ"י"ג - וְלֶחֶם אֵין בְּכָל־הָאָרֶץ • חוּזַר לְעֲנִין הָרֵאשׁוֹן, לְתַחֲלַת שְׁנֵי הָרַעֲב. וְתִלְהָה • כְּמוֹ 'וְתִלְאָה', לְשׁוֹן עֲיַפּוּת, בְּתַרְגּוּמוֹ, וְדוּמָה לוֹ: "כְּמַתְלֵהְלֵה הִירָה זְקִים".

יד וַיִּלְקַט יוֹסֵף יַת כָּל פְּסָפָא דְאֶשְׁתַּבַּח בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ כְּנָעַן בְּעֵיבוּרָא דִּי אַנְוִן זְבָנִין וְאִתֵּי יוֹסֵף יַת פְּסָפָא לְבֵית פְּרַעָה:

(יד) וַיִּלְקַט יוֹסֵף אֶת־כָּל־הַפְּסָפָא הַנּוֹמָצָא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ כְּנָעַן בְּשֹׁבֵר אֲשֶׁר־הֵם שׁוֹבְרִים וַיִּבְאֵן יוֹסֵף אֶת־הַפְּסָפָא בֵּיתָה פְּרַעָה:

כ"י"ד - בְּשֹׁבֵר אֲשֶׁר־הֵם שׁוֹבְרִים • נוֹתְנִין לוֹ אֵת הַפְּסָפָא.

טו וּשְׁלִים פְּסָפָא מְאֶרְעָא דְמִצְרַיִם וּמְאֶרְעָא דְכְנַעַן וְאִתּוֹ כָּל מִצְרָאֵי לְוַת יוֹסֵף לְמִימְרָא הַב לְנָא לְחֶמָא וְלִמָּה נְמוּת לְקַבְלָה אָרִי שְׁלִים פְּסָפָא:

(טו) וַיִּתֵּם הַפְּסָפָא מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמֵאֶרֶץ כְּנָעַן וַיִּבְאֵן כָּל־מִצְרַיִם אֶל־יוֹסֵף לְאֹמֹר הִבְהִילָנוּ לָחֶם וְלִמָּה נְמוּת נִגְדָדָה כִּי אַפְּסָא פְּסָפָא:

כ"י"ט - אַפְּסָא • בְּתַרְגּוּמוֹ: 'שְׁלִים'.

טז וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הִבּוּ גִיתִיכּוֹן וְאִתְּוֹן לְכוּן בְּגִיתִיכּוֹן אִם שְׁלִים פְּסָפָא:

(טז) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הִבּוּ מִקְנֵיכֶם וְאִתְּנֶנָּה לָכֶם בְּמִקְנֵיכֶם אִם־אַפְּסָא פְּסָפָא:

יז וְאִתְּוִי יַת גִּיתִיהוֹן לְוַת יוֹסֵף וַיִּהֵב לְהוֹן יוֹסֵף לְחֶמָא בְּסוּסוֹתָא וּבְגִיתִי עֲנָא וּבְגִיתִי תוֹרִין וּבְחִמְרִין וְזַנְגוֹן בְּלֶחֶמָא כָּל גִּיתִיהוֹן בְּשִׁתָּא הֵהִיא:

(יז) וַיָּבִיאוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם אֶל־יוֹסֵף וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לָחֶם בְּסוּסִים וּבְמִקְנֵה הַצֹּאן וּבְמִקְנֵה הַבָּקָר וּבְחִמְרִים וַיִּנְהַלֵּם בְּלָחֶם בְּכָל־מִקְנֵיהֶם בִּשְׁנֵה הַהוּא:

כ"י"ז - וַיִּנְהַלֵּם • כְּמוֹ וַיִּנְהַגֵּם, וְדוּמָה לוֹ: (ישעיה נא) "אֵין מְנַהֵל לָהּ", (תהלים כג) "עַל מִי מְנוּחֹת יִנְהַלְנִי".

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

הרי הם נוֹתְנִין לוֹ אֵת הַפְּסָפָא: תורה טו (טו) אַפְּסָא. פִּירוּשׁוֹ בְּתַרְגּוּמוֹ, 'שְׁלִים' - תָּם וְנִגְמַר הַפְּסָפָא: תורה טו (יז) וַיִּנְהַלֵּם. פִּירוּשׁוֹ כְּמוֹ 'וַיִּנְהַגֵּם' - הַנְּהִיגֵם וַיִּנְהַל אֵת חֵייהֶם. וְדוּמָה לוֹ בְּמִקְרָא: אֵין מְנַהֵל לָהּ (ישעיה נא, יח) [אֵין אִישׁ מְנַהֵיג אוֹתָהֶן]. וְכֵן: עַל מִי מְנוּחֹת יִנְהַלְנִי (תהלים כג, ג) [עַל פְּנֵי מַיִם שֶׁקֵּטִים יִנְהַיְגֵנִי, דֶּרֶךְ מְשָׁל, עַל חַיִּים הַמְתַּנְהִיגִים בְּשִׁלְוָה וְנַחַת]. תורה יח

וְתִלְהָה. פִּירוּשׁוֹ כְּמוֹ 'וְתִלְאָה', לְשׁוֹן עֲיַפּוּת, בְּתַרְגּוּמוֹ בְּאֹנְקְלוֹס: וְאֶשְׁתַּלְהִי. וְדוּמָה לוֹ בְּמִקְרָא: כְּמַתְלֵהְלֵה הִירָה זְקִים (משלי כו, יח) [כְּמַתְיַיְגַע לִירוֹת זְקִים שֶׁל אִשׁ]: תורה יד (יד) בְּשֹׁבֵר אֲשֶׁר הֵם שׁוֹבְרִים. 'שׁוֹבְרִים' הָאֹמֹר כָּאן, פִּירוּשׁוֹ 'קוֹנִים' (ראה רש"י לעיל מא, נז). כְּלוּמַר, בְּעַד הַתְּבוּאָה שִׁיּוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ קוֹנִים מִיוֹסֵף,

(יב) לְפִי הַטָּף. כְּלוּמַר, הִיא מִפְּרִיטָא אֵת מְשַׁפְּחוֹת אָבִיו וְאֶחָיו לְפִי הַצָּרִיף - בְּמִידָה הַמְסַפֶּקֶת לְכָל בְּנֵי בֵיתָם: תורה יג (יג) וְלֶחֶם אֵין בְּכָל הָאָרֶץ. הַכְּתוּב מְפַסֵּיק בְּסִיפּוּרוֹ עַל יוֹסֵף וְאֶחָיו, וְחוּזַר לְעֲנִין הָרֵאשׁוֹן, לְתַחֲלַת שְׁנֵי הָרַעֲב - לְסַפֵּר עַל אֲשֶׁר אִירַע בְּמִצְרַיִם בְּשַׁחֲלוֹ שְׁנוֹת הָרַעֲב, בְּטָרֵם כָּאוּ יַעֲקֹב וּבְנָיו לְשֵׁם:

יה ושלִימַת שְׁמָא הֵיִיא וְאָתוּ לְנִתָּה בְּשִׁמָּא תְנִימָא וְאָמְרוּ לֵיה לֹא נְכִסִּי מִן רְבוּנֵי אֱלֹהִין שְׁלִים כְּסָפָא וְגִיתִי בְּעִירָא לְנֹת רְבוּנֵי לֹא אֲשִׁמָּאָר קְדָם רְבוּנֵי אֱלֹהִין גְּוִיתָנָא וְאַרְעָנָא:

(יה) וַתִּתֶּם הַשָּׁנָה הַהוּא וַיָּבֵאוּ אֵלָיו בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִית וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא־נִכְחַד מֵאֲדֹנָי בִּי אִם־תֶּם הַכֶּסֶף וּמִקְנֵה הַבְּהֵמָה אֶל־אֲדֹנָי לֹא נִשְׂאָר לִפְנֵי אֲדֹנָי בְּלַתִּי אִם־גְּוִיתָנוּ וְאַרְמָתָנוּ:

הש"י < בשנה השנית • שנית לשני הרעב. כי אם־תם הכסף וגו' • כי אשר תם הכסף והמקנה, וכא הכל אל יד אדני. בלתי אם־גויתנו • כמו: 'אם לא גויתנו'.

יט למה נמות לעיניך אף אנהנא אף ארעתנא קני ותנא ונת ארעתנא בלחמא ונהי אנהנא וארעתנא עבדין לפרעה והב פר זרעא וגיחי וְלֹא נְמוּת וְאַרְעָא לֹא תְבוּר:

(יט) לָמָּה נָמוּת לְעֵינֶיךָ גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־אַרְמָתָנוּ קָנֵה־אֲתָנוּ וְאֶת־אַרְמָתָנוּ בְּלֶחֶם וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְאַרְמָתָנוּ עַבְדִּים לְפָרְעָה וְתִזְרַע וְנִחְיֶה וְלֹא נָמוּת וְהָאֲרָמָה לֹא תִשָּׁם:

הש"י < ותן־זרע • לזרע האדמה, ואף־על־פי שאמר יוסף: "ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר", מפיון שבא יעקב למצרים, באה ברכה לרגלו, והתחילו לזרע וכלה הרעב, וכן שנינו בתוספתא דסוטה. לא תשם • לא תהא שממה, לא תבר, לשון שדה בור שאינו חרוש.

כ וקנא יוסף נת כל ארעא דמצרים לפרעה ארי זבינו מצרים גבר חקלה ארי תקיף עליהון כפנא ויהות ארעא לפרעה:

(כ) וַיִּקַּן יוֹסֵף אֶת־כָּל־אֲרָמַת מִצְרַיִם לְפָרְעָה בִּי מִכְרוּ מִצְרַיִם אִישׁ שְׂדֵהוּ כִּי־חֹזֵק עֲלֵהֶם הָרָעַב וַתְּהִי הָאָרֶץ לְפָרְעָה:

הש"י < ותהי הארץ לפרעה • קנויה לו.

כא ונת עמא אעפר ותה מקרי לקרי מספיי תהום מצרים ועד סופה:

(כא) וְאֶת־הָעַם הַעֲבִיר אֹתוֹ לְעָרִים מִקְצֵה גְבוּל־מִצְרַיִם וְעַד־קִצְהוֹ:

הש"י < ואת־העם העביר אותו • יוסף מעיר לעיר, לזכרון שאין להם עוד חלק בארץ, והושיב של עיר זו

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

(יה) בשנה השנית. לתחילת שני הרעב: כי אם תם הכסף וגו'. כלומר, פי מאחר אשר תם הכסף והמקנה בשנת הרעב הראשונה, וכא הכל אל יד אדוני (לידי יוסף) בעבור האוכל שקנינו, הרי מעתה הננו חסרי־כל ואין בדינו מאומה: בלתי אם גויתנו. רק גופנו נשאר ברשותנו מכל אשר לנו. ולשון בלתי אם גויתנו פירושו כמו 'אם לא גויתנו'. כלומר, מה שאנו אומרים שנתנו בלא כלום, הוא מלבד גופנו שעדיין שלנו הוא: תורה יט (יט) ותן זרע. תן לנו תבואה לזרוע

את האדמה. ואף־על־פי שאמר יוסף לאחיו 'ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר' (לעיל מה, ט), ואם־כן כיצד יזרעו המצרים את האדמה? אלא מפיון שבא יעקב למצרים, באה ברכה לרגלו הגיעה ברכה בעקבותיו והתחילו לזרוע, וכלה הרעב ממצרים. וכן שנינו בתוספתא דסוטה (פרק ט): לא תשם. לא תהא הארץ שממה (ריקה ועזובה). וכמו שמתרגם אונקלוס: 'לא תבור', לשון 'שדה בור' בלשון המשנה, שפירושו שדה שאינו חרוש - קרקע העומדת ריקה ועזובה: תורה כ

(כ) ותהי הארץ לפרעה. קנויה לו - שייכת לו, כרכושו הפרטי: תורה כא (כא) ואת העם העביר יוסף מעיר לעיר - החליף לכל יושבי הארץ את מקום מגוריהם, והעבירם לערים אחרות בתוך הארץ. לזכרון - כדי שיזכרו שאין להם עוד חלק ונחלה משלהם בארץ, אחר שהכל נמכר לפרעה, ולכן הושיב את אנשיה של עיר זו בחברתה - את יושבי העיר הזאת העביר לעיר אחרת, ואת יושבי העיר האחרת לעיר הזאת, ולא הוצרך הכתוב לכתוב זאת, אלא להודיעה שבחו של יוסף, שבמעשה זה נתפיון בעיקר להסיר חרפה מעל

בַּחֲבֵרְתָהּ. וְלֹא הֵצִיף הַכְּתוּב לְכַתֵּב זֹאת, אֲלֵא הַהוֹדִיעַף שֶׁבָּחֻו שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁנִּתְפָּוֵן לְהִסִּיר חֲרָפָה מֵעַל אָחִיו, שְׁלֹא יִהְיוּ קוֹרִין אוֹתָם: 'גּוֹלִים' (חולין ט). • מִקְצָה גְבוּל־מִצְרַיִם וְגו'. • כֵּן עָשָׂה לְכָל הָעָרִים אֲשֶׁר בְּמִלְכוּת מִצְרַיִם, מִקְצָה גְבוּלָה וְעַד קֶצֶה גְבוּלָה.

כב לחוד ארעא דבמריא לא זבין ארי חלקא לבמריא מלות פרעה ואכלין ית חלקהון דיהב להון פרעה על כן לא זבינו ית ארעהון:

(כב) רַק אֲדַמַּת הַפְּהַנִּים לֹא קָנָה בִּי חֶק לַפְּהַנִּים מֵאֵת פְּרִיעָה וְאָכְלוּ אֶת־חֶקֶם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פְּרִיעָה עַל־כֵּן לֹא מָכְרוּ אֶת־אֲדַמַּתָּם:

כג ויאמר יוסף אל־העם הן קניתי אתכם היום ואת־אדמתכם לפרעה הא־לכם זרע וזרעתם את־הארמה:

כג ויאמר יוסף לעמא הא זבנית יתכון יומא דיז ונת ארעכון לפרעה הא לכון פר זרעא ותזרעון ית ארעא:

(כג) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־הָעָם הֵן קָנִיתִי אֶתְכֶם הַיּוֹם וְאֶת־אֲדַמַּתְכֶם לַפְּרִיעָה הֵא־לְכֶם זֶרַע וּזְרַעְתֶּם אֶת־הָאֲרָמָה:

כד ויהי פתבואת ונתתם חמישית לפרעה וארבע הידת יהיה לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר בבתיכם ולאכל לטפכם:

כד ויהי באעולי עללתא ותתנון חד מן חמשא לפרעה וארבע חלקין יהא לכון לבר זרע חקלא ולמיכלכון ולאנש בבתיכון ולמיכל לטפלכון:

(כד) וְהָיָה פֶתְבוּאֵת וּנְתַתֶּם חֲמִישִׁית לַפְּרִיעָה וְאַרְבַּע הַיְדֹת יִהְיֶה לָכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וְלֹאֲכַלְכֶם וְלֹאֲשֶׁר בְּבֵתֵיכֶם וְלֹאֲכַל לְטַפְכֶם:

כה ויהי לזרע השדה שבעל שנה. ולאשר בבתיכם ולאכל העבדים והשפחות אשר בבתיכם. טפכם בנים קטנים.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

שמיצינו במקרא: **וְגַם אָנֹכִי הָיִיתִי בְּרֵאשִׁית נְתַתִּי** (יחזקאל טו, מג), שפירושו 'הנה': תורה כד **(כד) לְזֶרַע הַשָּׂדֶה**. חוק זה, שיש להפריש חמישית לפרעה וארבע הידות ישמשו לזריעה ולאכילה, אינו מכיוון לתבואת שנה זו לבדה [שבה נתן להם יוסף את הזרעים], אלא חוק קבוע הוא על התבואות **שבעל שנה** וְשָׁנָה (הזכרון, לבוש): **וְלֹאֲשֶׁר בְּבֵתֵיכֶם. וְלֹאֲכֹל** - למאכל בעבור השוהים בבתיכם, לרבות **העבדים והשפחות אשר בבתיכם: לְטַפְכֶם**. למאכל בעבור **בנים קטנים** שבבתיכם: תורה כה

חֹץ מֵאוֹתָן המקומות היוצאים מן הכלל שבינוני 'כהן' שנאמרו בהם, אינם לשון שירות ועבודה לאלוהות, אלא הם לשון גדולה, כמו שמצינו אצל יתרו שנקרא 'כהן מדין' (שמות ב, טו), על שם שהיה נשיא ארץ־מדין, וכן פוטיפר שנקרא 'כהן און' (לעיל מא, א), על שם שהיה נשיא העיר און. ולא נקראו כהנים על שם שירותם לאלוהות, אלא על שם גדולתם וחישיבות מעמדם: **חֶק לַפְּהַנִּים**. חק, כלומר, מידה קצובה וקבועה מראש; **כֵּן וְכֵן לָחֶם** יתנו לכל כהן ליום: תורה כג **(כג) הֵא. פִּירוּשׁוֹ בְּמִן 'הַנָּה',** וכאילו נאמר 'הנה לכם זרע', כמו דוגמא

אחיו שלא יהיו המצרים קורין אותם 'גולים' משום שגלו מארצם לארץ נכריה. פי מעתה אף המצרים גולים ופוזרים מבתיהם למקומות שאינם שלהם (חולין ט): **מִקְצָה גְבוּל מִצְרַיִם וְגו'.** כן עשה לכל יושבי הערים אשר במלכות מצרים, מקצה גבולה ועד קצה גבולה - כל הערים הנמצאות בתוך גבולות מצרים, פוזרו יושביהן לערים אחרות: תורה כב **(כב) הַפְּהַנִּים**. כלומר, הפומרים. זה הכלל: כל מקום שנאמר לשון 'כהן', משרת לאלוהות הוא, ומשמעותו שהוא עובד לאלוה [כהן לאל עליון, או להבדיל, כהן לעבודת אלילים].

(כה) וַיֹּאמְרוּ הַחֵיתָנוּ נִמְצָא-חַן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי וְהֵינּוּ עֲבָדִים לְפָרְעָה:
 כה וַיֹּאמְרוּ קִימָתָנָא נִשְׁפַח רַחֲמֵינָא בְּעֵינֵי רַבּוּנֵי וְנַהֲי עֲבָדֵינָא לְפָרְעָה:

רש"י: «נִמְצָא-חַן • לַעֲשׂוֹת לָנוּ זֹאת כְּמוֹ שְׁאִמְרָתָּ. וְהֵינּוּ עֲבָדִים לְפָרְעָה • לְהַעֲלוֹת לוֹ הַמַּס הַזֶּה בְּכָל שָׁנָה: לְחַק שְׁלֹא יַעֲבֹר.»

(כו) וַיֵּשֶׁם אֹתָהּ יוֹסֵף לְחֶק עַד-הַיּוֹם הַזֶּה עַל-אֲדָמַת מִצְרַיִם לְפָרְעָה לְחֶמֶשׁ רֶק אֲדָמַת הַכְּהֹנִים לְבָדָם לֹא הִיְתָה לְפָרְעָה:
 כו וְשׁוּי יִתֵּהּ יוֹסֵף לְגִזְרָא עַד יוֹמָא הַדִּין עַל אֲרַעָא דְמִצְרַיִם דִּיהוֹן יְהִבִּין חַד מִן חֶמֶשׁ אֲרַעָא לְחֹדַר דְּכַמְרָא בְּלַחֲוֵיהוֹן לֹא הָיְתָה לְפָרְעָה:

(כז) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ וַיִּרְבוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד:
 כז וַיִּתִּיב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ וַיִּרְבּוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד:

רש"י: «וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם • וְהֵיכֵן? בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן, שֶׁהִיא מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ • לְשׁוֹן אֲחֻזָּה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לְקוּטֵר־שִׁיחֻת חֶלֶק טו, עמוד 407 ואילך - מותך 'לקראת שבת)

אֶרֶץ גֹּשֶׁן נִתְּנָה בִּירוּשָׁה

וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ

וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ - לְשׁוֹן אֲחֻזָּה (מז, כז, ובפירוש רש"י) לְקַאֲוֵרָה יֵשׁ לְעֵינֵי:

בְּלִשׁוֹן "וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ" מִשְׁמַע שֶׁאֶרֶץ גֹּשֶׁן נִתְּנָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאֲחֻזָּה גְמוּרָה.

וְלְקַאֲוֵרָה קָשָׁה, הָרִי רַק עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר דְּנִתְּנָה הַקֶּבֶ"ה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֲחֻזָּה, אִם אֶרֶץ גֹּשֶׁן הִיְתָה שִׁיכַת לְמִצְרַיִם? וְהַבְּאוּר בָּזָה:

אֵימָא בְּפָרְקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר (פָּרָק כו) שֶׁפָּרְעָה הֶעֱנִיק לְשָׂרָה אֶת "אֶרֶץ גֹּשֶׁן לְאֲחֻזָּה", ו"לְפִיכֵן יָשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן שֶׁהִיא שֶׁל שָׂרָה אֲמִנּוּ". וְעַל-פִּי-זֶה גַם אֶרֶץ גֹּשֶׁן הִיְתָה שִׁיכַת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כִּירוּשָׁה.

וַיִּתִּירָה מִזֹּו יֵשׁ לֹמֵר: דְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן הִיְתָה יְרוּשָׁה יוֹתֵר מֵאֶרֶץ כְּנָעַן, מִשּׁוּם שֶׁלְכַמָּה שִׁטוֹת לֹא קָנָה אֲבָרְהָם בְּפַעַל אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן, מֵהַשְׂאִינְכֹן אֶרֶץ גֹּשֶׁן, שֶׁהֶעֱנִיקָה מִמֶּשׁ לְשָׂרָה.

ק"ו פסוקים 'הללא"ל סימן חסלת פרשת ויגש

הפטרה לפרשת ויגש לקריאה בציבור ולשמו"ת גרפסה בעמ' קמז

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

וְהֵיכֵן? מִפְּרֵשׁ הַכְּתוּב 'בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן', שֶׁהִיא חֶלֶק מֵ'אֶרֶץ מִצְרַיִם': וַיֵּאָחֲזוּ בָּהּ. לְשׁוֹן אֲחֻזָּה - חֶלְקַת-אֲדָמָה פְּרֻטִית, שֶׁקָּנָה בָּהּ אֲחֻזּוֹת קֶרֶעַ וּבְתִימִים, וְהִתְיַשְּׁבוּ בָּהּ:

אֶת הַמַּס הַזֶּה בְּכָל שָׁנָה, וּבְלִבְד שְׁלֹא נְמוֹת מְרַעֵב: תוֹרָה כו
 (כו) לְחֶק, סֵדֶר קְבוּעַ וּמוּחָלֵט שְׁלֹא יַעֲבֹר (שְׁלֹא יִשְׁתַּנֶּה): תוֹרָה כו
 (כו) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם.

(כה) נִמְצָא חַן. לְשׁוֹן בְּקָשָׁה, נִזְכָּה נֹא לְנִשְׂיֵאת חֵן וְחֶסֶד מִלְּפָנֶיהָ, לַעֲשׂוֹת לָנוּ זֹאת כְּמוֹ שְׁאִמְרָתָּ: וְהֵינּוּ עֲבָדִים לְפָרְעָה. וְנִקְבַּל עֲלֵינוּ אֶת הַחֹק הַזֶּה, לְהַעֲלוֹת לוֹ לְפָרְעָה,

שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויגש

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שיי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - א' טבת פרק כ, מפרק א' עד סוף פרק ט</p>	<p>יום ראשון - כ"ח כסלו פרק כ, מפרק קלה עד סוף פרק קלט</p>
<p>יום חמישי - ב' טבת פרק כ, מפרק י עד סוף פרק יז</p>	<p>יום שני - כ"ט כסלו פרק כ, מפרק קמ עד סוף פרק קמד</p>
<p>יום שישי - ג' טבת מפרק יח עד סוף פרק כב</p>	<p>יום שלישי - ל' כסלו פרק כ, מפרק קמה עד סוף פרק קנ</p>
<p>שבת קודש - ד' טבת פרק כ, מפרק כג עד סוף פרק כח</p>	

יום ראשון כ"ח כסלו

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 14, כי השכל... עד עמ' 14, וענפי':

45 נִפְשֵׁי לְאֱלֹהִים וְגו', וְכַתִּיב: "צִמְאָה לֶךְ נִפְשֵׁי וְגו'".
 46 וְהַצְמָאוֹן הוּא מִיִּסוּד הָאֵשׁ שֶׁנִּפְנֵשׁ הָאֱלֹהִית, וְכִמוֹ שֶׁכָּתְבוּ
 47 הַמְּבַעְיִים, וְכֵן הוּא בְּעֵץ חַיִּים, שִׁיִּסוּד הָאֵשׁ הוּא בְּלֵב,
 48 וּמְקוֹר הַמַּיִם וְהַלִּיחוֹת מִתְּמַתָּה, וְכִמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּעֵץ-חַיִּים שֶׁעַר
 49 נִ, שֶׁהִיא בְּחֵינֵת חֲכָמָה,
 50 שֶׁנִּקְרָא מִים שֶׁנִּפְנֵשׁ
 51 הָאֱלֹהִית. - הַלֵּב שֶׁהוּא
 52 מְקוֹם הַרְגֻשׁוֹת, הוּא חֵם
 53 "יִסוּד הָאֵשׁ", וְאֵילוֹ הַמוֹחַ,
 54 מְקוֹמוֹ שֶׁל הַשְּׂכֵל הַמְתוֹן
 55 וְהַמְחוּשֵׁב - הוּא קָר. כִּמוֹ
 56 שְׂרוּאִים בְּמוֹחַשׁ, הַהִבְדֵּל
 57 שֶׁבֵּין מִי שֶׁהוּא בַעַל לֵב
 58 לְבִין מִי שֶׁהוּא בַעַל מוֹחַ.
 59 כִּךְ גַּם לְגַבֵּי הַמּוֹחִין
 60 וְהַמְדוּת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ
 61 הָאֱלֹקִית:
 62 וְהַהֲתַלְהוּבוֹת שֶׁל הָאֱהָבָה
 63 בְּאִים לִידֵי בִיטוּי בִּלְבָב,
 64 וּמְבַחֲנֵתוֹ שֶׁל הַלֵּב, יִכּוֹל
 65 הָאָדָם לְהַגִּיעַ עַד לִידֵי
 66 כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ. וְאֵילוֹ הַמוֹחַ
 67 הוּא קָר וּמִיּוֹשֵׁב. וְאוֹתָהּ
 68 הַבְּנָה מְתוּנָה וּמְחוּשֵׁבֶת
 69 שְׁכוּנָתוֹ שֶׁל הַקְּב"ה הִיא

1 כִּי הַשְּׂכֵל שֶׁנִּפְנֵשׁ הַמְשַׁכְּלֵת, כְּשֶׁמִּתְבּוֹנֵן וּמַעְמִיק מְאֹד
 2 בְּגִדְלַת ה', אֵיךְ הוּא "מְמַלֵּא כָּל עֲלָמִין" - מִמְּלֵא כֹל
 3 הָעוֹלָמוֹת בְּאוֹר אֱלֹקִי וּבְחַיּוֹת - כִּמוֹ הַנִּשְׁמָה הַמְּמַלֵּאת וּמַחִיָּה
 4 כֹּל חֲלָקֵי וְאֲבָרֵי הַגּוּף. אוֹר וְחַיּוֹת אֱלֹקִי זֶה מֵתַלְבֵּשׁ וּמֵתַאֲחָד בְּכֹל
 5 נְבֵרָא, וְהוּא מוֹתָאם
 6 לְתַכּוּנָתוֹ הַמִּיּוֹחֶדֶת שֶׁל כֹּל
 7 נְבֵרָא, וְ"סוֹכֵב כָּל
 8 עֲלָמִין" - אוֹר וְחַיּוֹת אֱלֹקִי
 9 שְׁלֵמַעְלָה מְהִיכּוֹלֵת
 10 לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּתוֹךְ הָעוֹלָמוֹת;
 11 מְדוּבֵר כַּאֲן בְּאוֹר אֱלֹקִי
 12 הַפּוֹעֵל בְּצוּרָה "עֵקִיפָה",
 13 בְּדֶרֶךְ מְקִיף, אוֹ כְּשֶׁמִּתְבּוֹנֵן
 14 בְּעֵינָי שֶׁל וְ"בְּלֵא קָמִיָּה
 15 בְּלֵא חֲשִׁיב" - אֵיךְ שֶׁכֵּל
 16 הַבְּרִיאָה נִחְשַׁבֶת לְכֹלֹם
 17 לְגַבֵּי הַקְּב"ה. הַהֲתַבּוֹנָנוֹת
 18 בְּגִדְלוֹתוֹ שֶׁל הַקְּב"ה, אֵיךְ
 19 שֶׁכֵּל הַנְּבֵרָאִים בְּטֵלִים
 20 לְגַבֵּי בְּאוֹפֵן מוֹחֵלֵט, הִיא
 21 עַל-יַדֵּי הַתְּעַמְקוֹת
 22 מִחֲשַׁבְתּוֹ, בְּאֲחָד מֵהַעֲנִינִים
 23 הָאֲמוּרִים, בְּגִדְלוֹתוֹ שֶׁל
 24 הַקְּב"ה, וְאִזּוֹ: נִזְלָדָה
 25 וְנִתְעוֹרְרָה מֵדַת יִרְאָתָה

ליקוטי אמרים

כי השכל שבנפש

המשכלת כשמתבונן ומעמיק מאד בגדולת ה' איך הוא ממלא כל עלמין וסוכב כל עלמין וכולא קמיה כלא חשיב נולדה ונתעוררה מדת יראת הרוממות במוחו ומחשבתו לירא ולהתבושש מגדולתו ית' שאין לה סוף ותכלית ופחד ה' בלבו ושוב יתלהב לבו באהבה עזה כרשפי אש בחשיקה וחפיצה ותשוקה ונפש שוקקה לגדולת אין סוף ב"ה והיא כלות הנפש כדכתיב נכספה וגם כלתה נפשי וגו' וכתוב צמאה נפשי לאלהים וגו' וכתוב צמאה לך נפשי וגו' והצמאון הוא מיסוד האש שבנפש האלהית וכמ"ש הטבעיים וכ"ה בע"ה שיסוד האש הוא בלב ומקור המים והליחות מהמוח וכמ"ש בע"ה שער נ' שהיא בחי' חכמה שנקרא מים שבנפש האלהית ושאר המדות כולן הן ענפי היראה והאהבה ותולדותיהן כמ"ש במקום אחר. והדעת הוא מלשון והאדם ידע את חוה והוא לשון התקשרות והתחברות שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאוד ויתקע מחשבתו

70 שתהיה דוקא נשמה בגוף, כדי לקיים תורה ומצוות - מצננת את
 71 האש שבלב, ואינה מרשה לאדם להגיע לכלות הנפש. עד כאן
 72 דובר כיצד שתי המדות יראה ואהבה נולדות מ"חכמה" ו"בינה".
 73 וְשָׂאֵר הַמְּדוּת בְּלִין הֵן עֲנֵפֵי הַיִּרְאָה וְהָאֱהָבָה וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן,
 74 כִּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּמִקּוֹם אַחֵר. - מִמִּילָא מוֹבֵן גַּם אֵיךְ נוֹלְדוֹת שָׂאֵר
 75 חֲמֵשׁ הַמְּדוּת מִ"חֲכָמָה" ו"בִּינָה". הַאֲמוּר לְעֵיל מְסִבֵּיר לָנוּ מְדוּעַ
 76 "חֲכָמָה" ו"בִּינָה" נִקְרָאוֹת "אֵב" ו"אֵם" שֶׁל הַמְּדוּת: מֵהַהֲתַבּוֹנָנוֹת
 77 שֶׁל "חֲכָמָה" ו"בִּינָה" נוֹלְדוֹת הַמְּדוּת. חֲכָמָה נִקְרָאת "אֵב": כִּשֶׁם
 78 שְׁבִטִיפַת מוֹחַ הָאֵב יִשְׁנֵם כִּבְר כֹּל פְּרִטֵי הָאֲבָרִים שֶׁל הַיֵּלֶד, אֵלֶּא
 79 שֶׁשֶׁם הֵם בְּצוּרָה עֵדִינָה וּמוֹסְתֵרֶת - כִּךְ גַּם בְּנִקּוּדַת ה"חֲכָמָה",
 80 יִשְׁנֵה כִּבְר, בְּצוּרָה מוֹסְתֵרֶת, כֹּל פְּרִטֵי הַשְּׂכֵל בּוֹ הוּא מִתְבּוֹנֵן.
 81 וְכִשֶׁם שֶׁה"אֵם" מְבִיאָה אֶת פְּרִטֵי אֲבָרֵיו שֶׁל הַיֵּלֶד לִידֵי גִילּוּי
 82 וְהַתְּגַשְׁמוֹת - כִּךְ כּוֹחַ ה"בִּינָה" מְפָרִיד וּמְגַלָּה כֹּל פְּרִטֵיו שֶׁל
 83 הַשְּׂכֵל, וְלִכֵּן נִקְרָאת בִּינָה - "אֵם". אֵךְ עֵדִיין לֹא הוֹסֵבֵר לָנוּ מֵהַ
 84 תְּפִקִּידוֹ שֶׁל כּוֹחַ הַדַּעַת בְּהוֹלְדַת הַמְּדוּת. שִׁכּוֹן, כְּאֲמוּר, גַּם דַּעַת
 85 הִיא "אֵם" וּמְקוֹר לְמְדוּת, וְעַל כִּךְ הוּא מְסִבֵּיר: וְהַדַּעַת, הוּא
 86 מְלִשׁוֹן "וְהָאָדָם יָדַע אֶת תּוֹהוֹ"², וְהוּא לְשׁוֹן הַתְּקַשְׁרוּת
 87 וְהַתְּחַבְּרוּת, שֶׁמְקַשֵּׁר דַּעַתוֹ בְּקִשְׁרֵי אֲמִיץ וְחֹזֵק מְאֹד, וְיִתְקַע
 88 מִחֲשַׁבְתּוֹ בְּחֹזֵק בְּגִדְלַת אֵיין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, וְאֵינּוּ מְסִיחַ

26 הָרֹמְמוֹת בְּמוֹחַ וּמִחֲשַׁבְתּוֹ, לִירְאָה וְלִהְתַּבּוֹשֵׁשׁ - "יִרְאָתָה
 27 בּוֹשֵׁת", יִרְאָה הַבָּאָה וְחִדּוּרָה בְּבוֹשָׁה, כִּמִּי שֶׁמִּפְחַד מִחֲכֵם וְצִדִּיק
 28 גָּדוֹל - הִרִי זוֹ יִרְאָה הַמִּתְבַּטֵּאת גַּם בְּבוֹשָׁה וּבִירְאָתָה הַכְּבוֹד שִׁישׁ
 29 לוֹ כִּלְפֵי גְדוּלוֹתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ חֲכֵם וְצִדִּיק. כִּךְ גַּם כַּאֲן, מְבִיאָה
 30 הַהֲתַבּוֹנָנוֹת בְּעֵינֵינִים הָאֲמוּרִים לִירְאָה וְלִהְתַּבּוֹשֵׁשׁ, מְגִדְלָתוֹ
 31 וְיִתְבַּרְךְ שָׂאוֹן לֵה סוֹף וְתַכְלִית, וּפְחַד ה' בְּלִבּוֹ. - עַד כַּאֲן
 32 דוֹבֵר עַל הַהֲתַבּוֹנָנוֹת בְּגִדְלוֹתוֹ שֶׁל הַקְּב"ה, הַמְּבִיאָה וּמַעוֹרֶרֶת
 33 יִרְאָה וּפְחַד - בִּיטוּיָהּ שֶׁל מֵדַת הַגְּבוּרָה. וְשׁוֹב - הַהֲתַבּוֹנָנוֹת
 34 בְּגִדְלוֹת ה' מְבִיאָה גַּם לְהַתְּעוֹרֶרֶת מֵדַת הַחֶסֶד, כִּשֶׁהַהֲתַבּוֹנָנוֹת
 35 הִיא ב"טוֹב" שְׁבֵאלוֹת, יִתְלַהֵב לָבוֹ בְּאֱהָבָה עֵזָה כְּרִשְׁפֵי אֵשׁ,
 36 כְּחֵשִׁיקָה וְחַפִּיצָה וְחֲשִׁיקָה וְנִפְשׁ שׁוֹקְקָה, - בִּיטוּיִים שׁוֹנִים
 37 שֶׁל אֱהָבָה שֶׁלְכֹל אֶחָד מֵהֶם מוֹבֵן שׁוֹנָה, לְגִדְלַת אֵיין־סוֹף בְּרוּךְ־
 38 הוּא. - כְּלוֹמוֹר, שֶׁבְּמִקְרָה הַמְּדוּבֵר מַעוֹרֶרֶת הַהֲתַבּוֹנָנוֹת אֱהָבָה
 39 חֲזָקָה לְהַקְּב"ה, וְהִיא כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ, - אֱהָבָה זוֹ עֲשׂוּיָה לְהַתְּלַקֵּחַ
 40 בְּצוּרָה כּוֹז, שֶׁהַנֶּפֶשׁ תְּכַלֵּה מְרֹב אֱהָבָה, וּבִאֲמַת הִיתָה הַנֶּפֶשׁ
 41 כְּלָה לְגַמְרֵי אֵילוֹ הָאָדָם לֹא הִיָּה מִשְׁתַּלֵּט עַל עֲצָמוֹ וּמְרִסֵן אֱהָבָתוֹ
 42 הַגְּדוֹלָה בְּאֲמַצְעוֹת עֲבוּדָה עֲצֵמִית, לְהַפְסִיק תְּהִלְיָה זֶה שֶׁל כְּלוֹת
 43 הַנֶּפֶשׁ, וְלִהְיֵשָׂאֵר כְּנִשְׁמָה בְּגוּף, כְּדִי לְבַצֵּעַ כּוֹוֹנָתוֹ שֶׁל הַקְּב"ה,
 44 כְּדַבְּרֵינֵי: "נִכְסְפָה וְגַם כְּלָתָה נִפְשֵׁי וְגו'", וְכַתִּיב: "צִמְאָה

5. תהלים פד, ג. 6. שם, מב, ג. 7. שם, סג, ב.

24 לקרוא מכתב, ואחד מתפקידיו של ה"מלמד" היה גם לקרוא את
 25 המכתבים המגיעים אל האיכר. פעם אחת הגיע מכתב לאיכר בו
 26 מודיעים לו שאביו נפטר לעולמו. האיכר הרי לא יכול היה
 27 לקרוא את המכתב, ומסר אותו ל"מלמד" שיקריא לו את תוכנו.
 28 בשמעו את תוכן המכתב –
 29 נפל האיכר והתעלף.
 30 נשאלת השאלה: האיכר
 31 הרי רק שמע את תוכן
 32 המכתב מפיו של
 33 ה"מלמד". ואילו המלמד
 34 ידע את התוכן על-ידי
 35 "ראיה", הוא עצמו ראה
 36 וקרא את המכתב –
 37 ולמעשה התעלף האיכר,
 38 ולא ה"מלמד"? אלא, לגבי האיכר, הרי מדובר בקשר לאבא שלו,
 39 לכן הוא חש והרגיש בדבר אחרת מאשר ה"מלמד". כך גם במי
 40 שמבין היטב דבר שכל, הרי אפשרי הדבר, שהוא וה"שכל" הם
 41 שני דברים נפרדים, וה"שכל" אינו משפיע עליו, אין זה ה"אבא"
 42 שלו. ואילו, כשמשמשים בכוח ה"דעת", על ידו הוא מתקשר
 43 ונעשה דבר אחד עם ה"שכל" – שלא רק שהוא מבין את
 44 ה"שכל", אלא הוא גם מרגיש וחש בו – משפיע אז ה"שכל" עליו,
 45 עד שהוא מתעורר באהבה או ביראה, בהתאם לתוכן ה"שכל",
 46 זה נעשה ה"אבא" שלו.

1 דעתו. – הוא מקשר בצורה חזקה את ה"דעת" שלו, בכל מה
 2 שהבין, ומרכז את מחשבתו באותו ענין ואינו מסיח דעתו ממנו.
 3 **כִּי אִף מִי שֶׁהוּא חָכֵם וְנִבּוֹן פְּגֻלַּת אֵינְסוֹף פְּרוּדָהוּא,**
 4 – גם אם הפעיל את ה"חכמה" ואת ה"בינה" בגדולת הקב"ה,
 5 **הִנֵּה אִם לֹא יִקְשֶׁר**
 6 **דַּעְתּוֹ וְיִתְקַע מַחְשַׁבְתּוֹ**
 7 **בְּחֻק וּבְהַתְמַדָּה - לֹא**
 8 **יִוֹלֵד בְּנִפְשׁוֹ יִרְאָה**
 9 **וְאַהֲבָה אֱמִתִּית, כִּי אִם**
 10 **דְּמִיּוֹנוֹת שְׂוֹא. - רַק**
 11 יהיה נדמה לו שיש לו
 12 יראה ואהבה אמיתיות.
 13 ברם, לאמיתו של דבר,
 14 בלי הפעלתו של כוח
 15 הדעת, אין לו מדות אלו, וְעַל כֵּן הַדַּעַת הוּא קִיּוּם הַמְּדוּת
 16 וְחַיּוּתָהּ, וְהוּא בּוֹלֵל חֶסֶד וְגִבּוּרָה, פְּרוּשׁ אַהֲבָה וְעִנְיָיִת
 17 וְיִרְאָה וְעִנְיָיִת; – מכאן, שגם "דעת" היא "אם" ומקור
 18 למדות. שכן, באמצעות כוח ה"דעת" נולדות מדות חיות
 19 ואמיתיות.
 20 אחד מזקני חסידי הרבי מוהרש"ב נשמתו-רעדן מליובאוויטש,
 21 הרשב"ץ – רבי שמואל בצלאל – הסביר פעם את כוח ה"דעת"
 22 כך: איכר החזיק בחוותו "מלמד", שלימד את בניו. כפי שהדבר
 23 קרה כמעט תמיד, היה האיכר יהודי פשוט, שגם לא היה ביכלתו

יום שני כ"ט כסלו

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' ה, פרק ד ועוד... עד עמ' ח, מצות התורה.

69 **מִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת,** – בשעה שהוא מניח תפילין או מקיים מצות
 70 ציצית וכדומה, וְבִדְבַר הוּא עוֹסֵק בְּפִרוּשׁ כָּל תְּרִי"ג מִצְוֹת
 71 וְהַלְכוּתִיּוֹת, – דיבורו שקוע בלימוד התורה, שהיא פירושן של
 72 המצוות, ולמשל: מסכת ברכות, בה מדובר אודות מצות ודיני
 73 ברכות; מסכת שבת – בה
 74 מדובר אודות מצות ודיני
 75 שבת, וכו', וּבְמַחְשָׁבָה
 76 הוּא מְשִׁיב כָּל מָה
 77 שְׂאֵפְשֶׁר לוֹ לְהַשִּׁיב
 78 בְּפִרְדָּם הַתּוֹרָה – אז,
 79 הרי כללות תרי"ג אברי
 80 נִפְשׁוֹ מְלַבְּשִׁים בְּתְרִי"ג
 81 מִצְוֹת הַתּוֹרָה; – שכן,
 82 כשם שישנן שש מאות
 83 ושלוש עשרה (תרי"ג)
 84 מצוות בתורה, הנחלקות לשני סוגים: מאתים ארבעים ושמונה
 85 – מצוות-עשה, ושלוש מאות ששים וחמש מצוות-לא-תעשה,
 86 וכנגדן ישנם, בגוף האדם, מאתים ארבעים ושמונה אברים,
 87 ושלוש מאות ששים וחמשה גידים, שהם ביחד תרי"ג (613) –
 88 כך גם הנפש האלקית, יש בה שש מאות ושלושה עשר
 89 "אברים" רוחניים-נשמתיים, כל אבר כנגד מצוה מסויימת.
 90 וכשהנפש מקיפה, באמצעות שלשת לבושיה (מחשבה, דיבור

47 **פֶּרֶק ד.** בפרק השלישי הסביר רבנו חזקוני, שכל נפש אלקית יש בה
 48 עשרה כוחות, המתחלקים לשני חלקים כלליים: "שכל"
 49 ו"מדות".
 50 בפרק הרביעי יוסבר שלנפש האלקית גם שלשה "לבושים", שלשה כלי
 51 שרת וביצוע: מחשבה, דיבור
 52 ומעשה, בהם מתלבשת
 53 הנפש האלקית בשעה שהיא
 54 חושבת, מדברת או עוסקת
 55 בעניני תורה ומצוות.
 56 **וְעוֹד יֵשׁ לְכָל נִפְשׁוֹ**
 57 **אַלְהוּת שְׁלוֹשָׁה לְבוּשִׁים,**
 58 – שלשה כלי שרת
 59 וביצוע המשמשים את
 60 הנפש כמו "לבוש", בגד,
 61 שאפשר ללבוש ואפשר
 62 לפשוט אותו: כשהנפש פועלת באמצעות שלשה כוחות אלה
 63 – היא מלובשת בהם, וכשאין היא משתמשת בהם – היא
 64 מופשטת מהם. וכשם שהבגדים בהם לבוש האדם, מבליטים
 65 את יופיו וחשיבותו של האדם – כן גם כשהנפש משתמשת
 66 בכוחות-לבושים האמורים – באים על-ידי-כך לידי ביטוי
 67 השכל או רגשות הנפש, שְׁהֵם מַחְשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה שָׁל
 68 תְּרִי"ג מִצְוֹת הַתּוֹרָה; שְׁכֶשְׁהָאֲדָם מְקַיֵּם בְּמַעֲשֵׂה כָּל

ליקוטי אמרים

פרק ד ועוד יש לכל נפש אלהית שלשה לבושים

שהם מחשבה דבור ומעשה של תרי"ג מצות התורה שכשהאדם מקיים במעשה כל מצות מעשיות ובדבור הוא עוסק בפירוש כל תרי"ג מצות והלכותיהן ובמחשבה הוא משיג כל מה שאפשר לו להשיג בפרד"ם התורה הרי כללות תרי"ג אברי נפשו מלובשים בתרי"ג מצות התורה

ליקוטי אמרים

מצוות בתורה, הנחלקות לשני סוגים: מאתים ארבעים ושמונה – מצוות-עשה, ושלוש מאות ששים וחמש מצוות-לא-תעשה, וכנגדן ישנם, בגוף האדם, מאתים ארבעים ושמונה אברים, ושלוש מאות ששים וחמשה גידים, שהם ביחד תרי"ג (613) – כך גם הנפש האלקית, יש בה שש מאות ושלושה עשר "אברים" רוחניים-נשמתיים, כל אבר כנגד מצוה מסויימת. וכשהנפש מקיפה, באמצעות שלשת לבושיה (מחשבה, דיבור

7 תרי"ג המצוות, במצוה אחת אין הם עוסקים, נשאר אז חלק
8 מסויים בנשמה בלי המצוה, בלי הלבוש שלו. כל האמור
9 הוא באופן כללי, שעל-ידי קיום כל המצוות, במעשה, דיבור
10 ומחשבה, לבושה הנפש כולה בכל תרי"ג מצוות התורה –
11 כאן יבוא הסבר מפורט על כל לבוש בנפרד ועל החלק
12 בנפש המתלבש בו:

1 (ומעשה) כל תרי"ג המצוות, הרי מלובשים או כל תרי"ג
2 אברי הנפש בכל תרי"ג המצוות – כל אבר של הנשמה
3 במצוה שיש לו אליה שייכות פנימית (משום כך מדייק
4 ומדויג רבנו הזקן את המלה "כל": "כל מצות מעשיות",
5 "בפירוש כל תרי"ג מצוות התורה", "כל מה שאפשר לו
6 להשיג" – שכן, אם שלשה הלבושים אינם מקיפים את כל

יום שלישי ל' כסלו

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' ח, ובפרטות בחי'... עד עמ' ח, לא תעשה.

51 מְצוֹת עֲשֵׂה, וּמִמְנַה הֵן נִמְשָׁכוֹת, וּבִלְעֵדָה אֵין לְהֵן קִיּוּם
52 אֲמַתִּי, – באם חסרה האהבה, חסר אז גם בקיומן האמיתי של
53 המצוות, כִּי תִמְקַיְּמֵן בְּאֲמַת הוּא הָאוֹהֵב אֶת שֵׁם ה' וְחַפֵּץ
54 לְדַבְּקָה בּוֹ בְּאֲמַת, וְאִי אִפְשָׁר לְדַבְּקָה בּוֹ בְּאֲמַת, כִּי אִם
55 בְּקִיּוּם רַמ"ח פְּקוּדֵי, –

ליקוטי אמרים

ובפרטות בחי' חב"ד

56 248 מצוות-העשה, שָׁהֵם
57 רַמ"ח אֲבָרֵין דְּמִלְכָּא –
58 אברי המלך, בְּכִיבּוּל,
59 כְּמוֹ שְׂבָתוֹב בְּמִקּוּם
60 אַחֵר; – כמו, למשל,
61 באבריו של אדם, משמש
62 כל אבר כלי מיוחד לכוח
63 מסויים של הנפש
64 המתלבש באותו אבר:
65 העינים הן כלי לכוח
66 הראיה, האזנים – לכוח
67 השמיעה, וכו' – כך גם כל
68 מצוה משמשת כלי לפרט
69 מסויים ברצונו של
70 הקב"ה, הרצון העליון,
71 המתלבש באותה מצוה.
72 כי כל מצוה מייצגת את
73 רצונו של הקב"ה

74 לעשותה ואיך לעשותה – ממילא מובן שעל-ידי קיום המצוות,
75 שהן ה"אברים" והכלים לרצון הקב"ה, מתאחדים עם הקב"ה,
76 בעל הרצון. הרי, שמדת האהבה להקב"ה, מתלבשת בקיום
77 המצוות והיא "פנימיות" של המצוות, היא השורש וכוח החיות
78 לקיומן של רמ"ח מצוות-העשה בשלימותן המלאה. שכן,
79 כשהוא מקיים את המצוות כתוצאה מאהבתו להקב"ה ומרצונו
80 להידבק אליו, נעשה אז קיום המצוות בחיות ובעונג –
81 בשלימות; כמי שעושה דבר לידידו מתוך אהבתו אליו, הרי זה
82 נעשה בחיות ובעונג. וְהִירָאָה הִיא שְׂרָשׁ לְשֵׁם ה' לֹא תַעֲשֶׂה,
83 כִּי יֵרָא לְמַרְד בְּמִלְכָּה מְלָכִי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשִׁים בְּרוּךְ-הוּא, –
84 שציווה שלא לעשות אותה עבירה – מדובר כאן בסוג יראה
85 שהוא פחד מחומרת הצו שלא לעבור אותה עבירה. או יֵרָאָה
86 פְּנִימִית מוֹז, שְׂמֵתְבוּשָׁשׁ מְנַדְּלָתוֹ, לְמַרְוֹת עֵינֵי כְבוֹדוֹ
87 וְלַעֲשׂוֹת הֲרַע בְּעֵינָיו, כָּל תּוֹעֵבַת ה' אֲשֶׁר שָׁנָא, הֵם
88 הַקְּלָפוֹת וְסִמְרָא אַחֲרָא, אֲשֶׁר יִנְקָתָם מֵהָאֲדָם הַתְּתִיתוֹ,

13 וּבִפְרָטוֹת, – איזה חלק מיוחד בנפש מתלבש במחשבה, איזה
14 בדיבור וכו'; בְּחִינַת הַכְּמָה בְּיַהֲדַעַת שְׂנַפְשׁוֹ – המהוות
15 יחד באופן כללי את כוח השכל וההבנה, מְלַבְּשׁוֹת בְּהַשְׁגַּת
16 הַתּוֹרָה שֶׁהוּא מְשִׁיג בְּפִרְדָּם – פשט, רמז, דרוש, סוד, כְּפִי
17 יְכַלֵּת הַשְּׁגָתוֹ – כל אחד
18 לפי כוח השגתו, אחד

19 משיג יותר ואחד פחות,
20 וְשֶׂרֶשׁ נִפְשׁוֹ לְמַעְלָה; –
21 מה להבין, שכן, יש
22 לפעמים אשר אחד יש לו,
23 מצד שורש נשמתו,
24 שייכות לחלק ה"פשט"
25 שבתורה, ומסוגל, לכן,
26 להבין ענינים בתורה שיש
27 להם שייכות ל"פשט", ויש
28 אשר מצד שורש נשמתו
29 הוא מסוגל יותר להבין
30 את חלק ה"רמז",
31 ה"דרוש" או ה"סוד"
32 שבתורה. הרי כשאדם
33 מבין בתורה עד כמה
34 ששכלו יכול להשיג,
35 מלובשות אז החב"ד

36 שבנפשו ב"מחשבה" והשגה של תורה. וְהַמְדוּת, שֶׁהֵן יֵרָאָה
37 וְאַהֲבָה וְעֲנַפְיָהּ וְתוֹלְדוּתֵיהֶן – מְלַבְּשׁוֹת בְּקִיּוּם הַמְצוֹת
38 בְּמַעֲשֵׂה וּבְדַבְּרוֹ, שֶׁהוּא תִלְמוּד תּוֹרָה שְׂבִנְגָד בְּלִי. – מה
39 שנאמר קודם, שבהבנת התורה מתלבש חלק השכל שבנפש,
40 במחשבה – אינו דורש ביאור. שכן, הדבר מובן מאליו, שהשכל
41 משיג את התורה באמצעות לבוש המחשבה דוקא. ברם, מה
42 שנאמר כאן, שהמדות מתלבשות בקיום המצוות, על-ידי
43 מעשה או דיבור של תורה – דורש ביאור: איזה קשר יש בין
44 מדות אהבה ויראה, שהן רגש, ל"מעשה" ול"דיבור"? מקומן של
45 המדות הוא הרי בלב – כיצד, איפוא, מתלבשות המדות
46 ב"מעשה" המתבצע ביד למשל (כמו הנחת תפילין ביד), או
47 ב"דיבור", בפה (בשעת לימוד התורה בכוח הדיבור)? על כך הוא
48 מסביר ששלימות קיום המצוות, כלומר, שהמצוות תיעשנה
49 בשלימות מתוך רגש פנימי של חיות-נשמתית – זה בא דוקא
50 מיראה ואהבה: כִּי הָאֲהֵבָה הִיא שְׂרָשׁ כָּל רַמ"ח – (248).

1 ואֲחִיזְתֶם בּוֹ הוּא בְּשֵׁם הַמְּצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. – כשאדם
 2 עובר על "לא-תעשה" ועובר חלילה עבירה, מקבלות מכך
 3 ה"קליפות" ו"סטרא אחרא" – הצד האחר, המנוגד, של
 4 הקדושה – יניקה וחיות. ומפני שהקליפות וסטרא אחרא
 5 מכסות על אלקות ועל קדושה והקב"ה שונא אותן – נוהר
 6 היהודי ומתבייש מלעבור עבירה, כדי שלא לחזק אותן

יום רביעי א' טבת

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' ח, והנה שלשה לבושים... עד עמ' 16, בשלשה לבושים אלו.

13 עד כאן הסביר רבנו הזקן, שלכל נפש אלקית – שלשה לבושים
 14 בהם היא מתלבשת: מחשבה, דיבור ומעשה של תורה ומצוות.
 15 כאן מתחיל רבנו הזקן להסביר שאם כי מחשבה, דיבור ומעשה,
 16 נקראים "לבושים" בלבד לנפש האלקית, וכרגיל הלבוש נחות
 17 במעלה מן הדבר שהוא
 18 משמש לו לבוש – הרי
 19 ביחס ללבושים אלה
 20 (מחשבה, דיבור ומעשה)
 21 שונה הדבר והם גבוהים
 22 במדרגתם מן הנפש
 23 עצמה; וכשהנפש
 24 מתלבשת בלבושים אלה
 25 – היא חושבת ומדברת
 26 בתורה ומקיימת מצוות –
 27 מתעלית הנפש למדרגה
 28 נעלה יותר. שכן, תורה
 29 ומצוות הן דבר אחד עם
 30 הקב"ה, ולכן על-ידי
 31 לבושים אלה של תורה
 32 ומצוות – מתאחד יהודי בקב"ה. וכך מסביר ה"תניא" את
 33 הדברים:

ליקוטי אמרים

והנה שלשה לבושים אלו מהתורה ומצותיה
 אף שנקראים לבושים לנפש רוח ונשמה עם כל זה
 גבהה וגדלה מעלתם לאין קץ וסוף על מעלת נפש רוח
 ונשמה עצמן כמ"ש בזהר דאורייתא וקב"ה כולא חד
 פ' דאורייתא היא חכמתו ורצונו של הקב"ה והקב"ה
 בכבודו ובעצמו כולא חד כי הוא היודע והוא המדע
 וכו' כמ"ש לעיל בשם הרמב"ם. ואף דהקב"ה נקרא
 אין סוף ולגדולתו אין חקר ולית מחשבה תפיסא ביה
 כלל וכן ברצונו וחכמתו כדכתיב אין חקר לתבונתו
 וכת' החקר אלוה תמצא וכת' כי לא מחשבותי
 מחשבותיכם הנה על זה אמרו במקום שאתה מוצא
 גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענותנותו וצמצם

הקב"ה עצמו. מכאן, שהתורה שהיא הבנתו של הקב"ה היא
 דבר (עצם) אחד עם הקב"ה עצמו, וכשיהודי מבין ומתאחד עם
 חכמתו והבנתו של הקב"ה, הוא ממילא מתאחד עם הקב"ה
 עצמו. מובן, הרי, שלבושי המחשבה והדיבור בתורה ובקיום
 המצוות, כיון שהם
 מאוחדים עם הקב"ה, הרי
 הם למעלה במדרגה
 מהנפש עצמה. ברם,
 נשאלת השאלה: כיצד
 אנו אומרים שעל-ידי
 הבנת התורה "לוקחים"
 את חכמתו ורצונו של
 הקב"ה – בשעה שחכמתו
 של הקב"ה (כמו שהקב"ה
 עצמו) היא למעלה באיך
 ערוך מהבנתו המוגבלת
 של האדם? – וכך מסביר
 ה"תניא" את הדברים?
 ואף דתקדוש-ברוך-הוא
 נקרא "אין סוף", ולגדלתו אין חקר, ולית מחשבה תפיסא
 ביה כלל, – שום מחשבה אינה מסוגלת "לתפוס" (להשיג) את
 הקב"ה, וכן ברצונו וחכמתו, – שום מחשבה אינה מסוגלת
 "לתפוס" גם את רצונו וחכמתו של הקב"ה, כדכתיב: "אין
 חקר לתבונתו", – ואין ביכולת שום חקירה להגיע להבנתו
 של הקב"ה, וכתיב: "תחקר אלוה תמצא", וכתיב: "כי לא
 מחשבותי מחשבותיכם"⁸ – ממילא אין ביכולת מחשבות
 ורעיונות אנושיים להשיג את מחשבותיו של הקב"ה – כיצד
 איפוא, אומרים כאן, שעל-ידי הבנת התורה מבינים את חכמתו
 ורצונו של הקב"ה, שהם למעלה לגמרי מהשכל האנושי?
 מסביר ה"תניא" להלן, שאם כי חכמתו ורצונו של הקב"ה הם,
 אכן, למעלה לגמרי מההבנה האנושית, אבל צמצם הקב"ה את
 רצונו וחכמתו, "הורידם" והלבישם בעינים גשמיים של תורה
 ומצוות – וזאת כדי שהשכל האנושי יוכל על-ידי-כך להשיגם
 ולהתאחד עם הקב"ה. הנה על זה אמרו: – חכמינו זכרונם
 לברכה, "במקום שאתה מוצא גדלתו של תקדוש-ברוך-
 הוא, שם אתה מוצא ענותנותו", – על-ידי "עניוותו" וירידתו
 של הקב"ה, יש לנו גישה ויכולים אנו להתקשר

34 והנה, שלשה לבושים אלו מהתורה ומצותיה, אף
 35 שנקראים לבושים לנפש רוח ונשמה, – והלבוש הוא,
 36 כרגיל, למטה במדרגה מהאדם הלושב את הלבוש, עם כל זה,
 37 גבהה וגדלה מעלתם – של לבושי התורה והמצוות, לאין קץ
 38 וסוף על מעלת נפש רוח ונשמה עצמן, כמו שכתוב בזהר²
 39 דאורייתא וקרא-ברוך-הוא כלל חד, – כמו שכתוב ב"זהר"
 40 שהתורה והקב"ה הם דבר אחד, פרוש: דאורייתא, היא
 41 חכמתו ורצונו של תקדוש-ברוך-הוא, ותקדוש-ברוך-הוא
 42 בכבודו ובעצמו – כלל חד, – כלומר, כיצד התורה היא דבר
 43 אחד עם הקב"ה? – מפני שתורה, שהיא חכמתו ורצונו של
 44 הקב"ה (ההבנה שבתורה מייצגת את חכמתו ושכלו של הקב"ה.
 45 ופסק ההלכה, איך יהיה הדין, כשר או פסול, טמא או טהור,
 46 מייצג את רצונו של הקב"ה, והקב"ה בכבודו ובעצמו – הם דבר
 47 אחד. כי הוא היודע והוא המדע וכו', כמו שנתפאר לעיל³
 48 בשם הרמב"ם. – כל האספקטים השונים של ההבנה
 49 האנושית, הם לגבי הקב"ה אותו "הוא" אחד ויחיד – זה הכל

2. חלק א' דף כד, א; חלק ב' דף ס, א. 3. בפרק שני. 4. תהלים קמה, ג. 5. תקוני זהר בהקדמה, יז, א. 6. ישעי' מ, כח. 7. איוב יא, ז. 8. ישעי' נה, ת. 9. מגילה לא, א.

20 נשמה, לאו דוקא מדריגת הנשמה שהיא הנעלית בין שלשת
21 הבחינות: נפש, רוח ונשמה, אלא גם רוח או נפש שבגוף האדם,
22 תוכלנה להשיג את חכמתו ורצונו של הקב"ה בדעתה
23 ובהבנתה, ולקיימן כל מה שאפשר לקיים מהן במעשה דבור
24 ומחשבה, - ולקיים את
25 התורה והמצוות שהן
26 חכמתו ורצונו של הקב"ה,
27 על-ידי מעשה, דיבור
28 ומחשבה, ועל ידי זה
29 התלבש בכל עשר
30 בחינותיה בשלשה
31 לבושים אלו. - על-ידי
32 לימוד התורה וקיום
33 המצוות תלבש הנשמה, הנפש והרוח, בכל עשר בחינותיהן
34 ושלושת לבושיהן: מחשבה, דיבור ומעשה. מכאן, ששלושת
35 לבושי הנשמה: מחשבה, דיבור ומעשה בתורה ומצוות, הם
36 למעלה בהרבה מהנשמה עצמה, והם מביאים להתעלות
37 הנשמה בכך שהיא מתאחדת, על-ידם, בחכמתו ורצונו של
38 הקב"ה, ועל-ידיך בהקב"ה עצמו.

1 בגדולתו של הקב"ה, וצמצם תפרוש-ברוך-הוא רצונו
2 וְחַכְמָתוֹ בְּתַרְיֵי"ג מִצְוֹת הַתּוֹרָה וּבְהַלְבוּתֵיהֶן, - בכל מצוה
3 ישנו רצונו של הקב"ה שיהודי יקיים אותה, ובכל הלכה של
4 תורה ישנם חכמתו ורצונו של הקב"ה, ההבנה של ההלכה
5 (חכמתו), ופסק הדין
6 (רצונו), וּבְצִרּוּפֵי אוֹתֵיזוֹת
7 תַּנְיָא, - במלים ובאותיות
8 התנ"ך ישנם רצונו
9 וחכמתו של הקב"ה. ולכן,
10 כשיהודי אומר מילים
11 ואותיות התנ"ך, כשהוא
12 אומר תהלים או פסוק
13 תנ"ך, גם כשאינו מבין את
14 הרעיון הגלום באותן אותיות - הוא מקיים מצות הדיבור
15 בתורה. שכן, באותיות עצמן ובצירופן למילים, גלומה קדושה
16 - חכמתו ורצונו של הקב"ה, וְדַרְשׁוּתֵיהֶן שְׂבָאֲגוֹדוֹת וּמְדַרְשֵׁי
17 חֲכָמֵינוּ יִלְלוּ, - שעל המילים ואותיות התנ"ך, בכלן צמצם
18 והליש הקב"ה את רצונו וחכמתו, בְּכַדֵּי שְׂכָל הַנְּשָׁמָה או
19 רוּחַ וְנֶפֶשׁ שְׂבָגוּף הָאָדָם תּוּכֵל לְהַשִּׁיגֵן בְּדַעְתָּהּ, - כדי שכל

ליקוטי אמרים

הקב"ה רצונו וחכמתו בתרי"ג מצות התורה ובהלכותיהן
ובצירופי אותיות תנ"ך ודרשותיהן שבאגדות ומדרשי
חכמינו ז"ל בכדי שכל הנשמה או רוח ונפש שבגוף
האדם תוכל להשיג בדעתה ולקיימן כל מה שאפשר
לקיים מהן במעשה דבור ומחשבה וע"י זה תתלבש
בכל עשר בחינותיה בשלשה לבושים אלו.

יום חמישי ב' טבת

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 16, ולכן נמשלה התורה... עד עמ' ט, המלוכשים בתורתו ומצותיה.

62 בשני, בחוליות בשרשרת, עד לעולם הגשמי התחתון ביותר -
63 והתורה עברה ונסעה דרך כל המדרגות האלו שבעולמות, עד
64 שְׁנַת־לְבָשָׁה בְּכַבְרִים גְּשָׁמִיִּים וְעֵינֵינוּ עוֹלָם הָזֶה, - שהוא עולם
65 גשמי וחומרי, שֶׁהֵן רֹב מִצְוֹת הַתּוֹרָה כְּכֹלָם וְהַלְבוּתֵיהֶן, -
66 שכן, כמעט כל מצוות
67 התורה, מלובושות בעינים
68 גשמיים, כמו מצות ציצית
69 - בצמר גשמי, מצות
70 תפילין - בקלף גשמי,
71 לולב וארבעה מינים -
72 בצומח גשמי וכו', כך גם
73 רוב ההלכות והדינים
74 במצוות ה"רוחניות",
75 המופשטות, עוסקים
76 בעינים גשמיים, כמו
77 "מצות ואהבת לרעך כמוך, שההלכה היא שצריך להטיבו
78 בנכסים בפרנסתו וכו'" (לשון כ"ק רבינו) - כלומר, עצם מצות
79 "ואהבת לרעך כמוך" היא רוחנית, שכן, אהבה היא מדה רגשית
80 מופשטת, ואילו הלכותיה של מצוה זו מתבטאות בעינים
81 גשמיים: להטיב עם הזולת פשוט בגשמיות. לעזור לו בפרנסה
82 וכו'. הרי, שגם רובן של המצוות הרוחניות, הלכותיהן קשורות
83 בעינים גשמיים, ובהן מלובושות חכמתו ורצונו של הקב"ה -
84 וכך הן גם כן לבושות, וּבְצִרּוּפֵי אוֹתֵיזוֹת גְּשָׁמִיִּים בְּדִיּוֹ עַל

39 וְלִבְנֵי נִמְשָׁלָה הַתּוֹרָה לְמִים¹⁰, - כי מה מים יורדים ממקום
40 גְבוּהָ לְמָקוֹם נְמוּךְ - טבע המים שהם עצמם זורמים ממקום
41 גבוה למקום נמוך, לא כמו שהדבר הוא ב"אור", שהאור המאיר
42 הוא הארה בלבד ממקורו, או כמו שהדבר הוא בהשפעת השכל
43 שהרב משפיע לתלמידו,
44 הרי הארה בלבד משכלו
45 של הרב נמסרת לתלמיד
46 ולא עצם השכל כמו
47 שהוא אצל הרב. ואילו
48 במים, אנו רואים, שאותם
49 המים עצמם שהיו במקום
50 גבוה, הם הם יורדים
51 למקום נמוך, וכמשל זה
52 ביחס למים, כֶּךָ הַתּוֹרָה
53 יֵרֵד מִמָּקוֹם גְּבוּהָ, -
54 מאותה מדרגה נעלית שם היתה, שְׁהִיא - התורה עצמה,
55 רְצוֹנוֹ וְחַכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאוֹרֵיתָא וְקַדְשָׁא־בְּרִיךְ-הוּא כְּלָא
56 תָּד, - התורה והקב"ה הם דבר אחד, וְלִית מְחַשְׁבָּה תְּפִיסָא
57 בֵּיה כְּלָל. - אין שום מחשבה יכולה "לתפוס" אותו כלל.
58 ובאשר התורה היא במדרגה נעלה כזו - אין מחשבה שתוכל
59 להשיג אותה. וּמִשָּׁם נִסְעָה וְיֵרֵדָה כְּסִתֵּר הַמְּדַרְגוֹת, מְמַדְרְגָה
60 לְמְדַרְגָה, בְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הַעוֹלָמוֹת, - כפי שהוסבר בפרק שני,
61 יש בעולמות סדר של מדרגות, מעליון לתחתון, הקשורים אחד

ליקוטי אמרים

ולכן נמשלה התורה למים מה מים יורדים ממקום גבוה
למקום נמוך כך התורה ירדה ממקום כבודה שהיא
רצונו וחכמתו יתברך ואורייתא וקודשא בריך הוא
כולא חד ולית מחשבה תפיסא ביה כלל. ומשם נסעה
יורדה בסתר המדרגות ממדרגה למדרגה בהשתלשלות
העולמות עד שנתלבשה בדברים גשמיים ועינינו עולם
הזה שהן רוב מצות התורה ככולם והלכותיהן ובצירופי

21 הנפש וְכָל תְּרֵי"ג אַבְרֵיָה מְרֵאשָׁה וְעַד רִגְלָהּ – כל שש מאות
 22 ושלשה עשר "אברי" הנפש, מהכוחות הנעלים ביותר שבנפש
 23 עד למדריגה התחתונה ביותר שבנפש, הרי כִּלְה צְרוּרָה
 24 בְּצִוּוֹר הַחַיִּים אֵת ה' מִמֶּשׁ, וְאוֹר ה' מִמֶּשׁ מְקִיפָה
 25 וּמְלִבִּישָׁה מְרֵאשָׁה וְעַד
 26 רִגְלָהּ, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב:
 27 "צִוּוֹרֵי אַחְסָה בּו"י"¹², –
 28 דבר שמגין על האדם, הרי
 29 הוא מקיף אותו מכל
 30 צדדיו, וכתוב: "כְּצִנָּה
 31 רְצוֹן תַּעֲמָרְנוּ"¹³, שְׁהוּא
 32 רְצוֹנוֹ וְהַקָּמְתוֹ יִתְבַּרְךָ
 33 הַמְּלַבְּשִׁים בְּתוֹרָתוֹ
 34 וּמְצִוְתֵיהֶּ. – הוֹסֵבֵר הַרִי,
 35 שאם כי רצונו וחכמתו של
 36 הקב"ה הם למעלה לגמרי
 37 מההבנה האנושית, הם
 38 "ירדו" והתלבשו בתורה ומצוות כפי שהן מתבטאות בעינינו
 39 גשמיים, כדי שעל־ידן יוכל האדם להתקשר ולהתאחד עם
 40 הקב"ה ממש.

ליקוטי אמרים

אותיות גשמייות בדיו על הספר עשרים וארבעה ספרים שבתורה נביאים וכתובים כדי שתהא כל מחשבה תפיסא בהן ואפי' בחי' דבור ומעשה שלמטה ממדרגת מחשבה תפיסא בהן ומתלבשת בהן ומאחר שהתורה ומצותיה מלבישים כל עשר בחי' הנפש וכל תרי"ג אבריה מראשה ועד רגלה הרי כולה צרורה בצרור החיים את ה' ממש ואור ה' ממש מקיפה ומלבישה מראשה ועד רגלה כמ"ש צורי אחסה בו וכתוב כצננה רצון תעטרנו שהוא רצונו וחכמתו יתברך המלוכשים בתורתו ומצותיה.

1 הספר, עֲשָׂרִים וָאַרְבַּעַה סְפָרִים שֶׁבְּתוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים,
 2 – באותיות־הדיו עצמן ישנה קדושה, חכמתו ורצונו של הקב"ה,
 3 וכל זה, כְּדִי שֶׁתְּהֵא כָּל מַחְשַׁבָּה תְּפִיסָא בְּהֵן, – כדי
 4 שהמחשבה האנושית תוכל להשיגן (ועל־ידייך "לתפוס" את
 5 חכמתו ורצונו של
 6 הקב"ה), וְאִפְלוּ בְּחֵינֵת
 7 דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה, שְׁלֵמָה
 8 מְפֻרְגָּת מַחְשַׁבָּה,
 9 תְּפִיסָא בְּהֵן וּמִתְלַבֶּשֶׁת
 10 בְּהֵן. – לא רק מחשבה, כי
 11 אם גם דיבור ומעשה,
 12 שהם למטה במדריגה
 13 מִמַּחְשַׁבָּה, תְּהִיָּה לְהֵם
 14 אֲחִיזָה וְיֻכְלוּ לְהִתְלַבֵּשׁ
 15 בַּחֲכֵמָתוֹ וּרְצוֹנוֹ שֶׁל
 16 הַקָּב"ה שְׁבִתוֹרָה וּמִצְוֹת.
 17 שְׁכֵן, עַל־יְדֵי לִימוּד תוֹרָה
 18 וְקִיּוּם מִצְוֹת, יֵשׁ לְשִׁלּוֹשֶׁת הַלְבוּשִׁים: מַחְשַׁבָּה, דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה,
 19 "תְּפִיסָה" וְהִתְלַבְּשׁוֹת בַּחֲכֵמָתוֹ וּבְרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּב"ה שְׁבִמִצְוֹת.
 20 וּמֵאַחַר שֶׁתְּהִתְּרָה וּמִצְוֹתֶיהָ מְלַבִּישִׁים כָּל עֶשֶׂר בְּחֵינֵת

יום שישי ג' טבת

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' ט, ולכן אמרו יפה... עד עמ' ט, חסד ומים:

63 וּמִתְלַבֶּשֶׁת בְּתוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ, אֲזִי הִיא תְּפִיסָא בְּהֵן
 64 וּמִתְלַבֶּשֶׁת בְּתַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מִמֶּשׁ, דְּאוֹרוֹתָא וְקָרְשָׁא
 65 בְּרִדְהוּא כְּלָא חַד. – "תופסת" ומתלבשת בתורה ובמצוות,
 66 אז היא "תופסת" ומתלבשת בהקב"ה ממש, שכן, תורה והקב"ה
 67 הם דבר אחד. לכן, יפה
 68 שעה אחת בתשובה
 69 ומעשים טובים בעולם
 70 הזה מכל חיי העולם
 71 הבא. שכן, בעולם־הבא
 72 משיגה ומבינה הנשמה
 73 הארה אלקית בלבד,
 74 ואילו על־ידי תשובה
 75 ומעשים טובים בעולם
 76 הזה, מתקשר יהודי
 77 בקב"ה עצמו. וְאָף
 78 שֶׁתְּהִתְּרָה נְתַלְבֶּשָׁה
 79 בְּדְבָרִים תַּחְתּוֹנִים
 80 גְּשָׁמִים – לכאורה קשה:
 81 כיוון שהתורה התלבשה, כאמור, בדברים גשמיים, הרי האדם
 82 משיג בשכלו רק את הענינים הגשמיים בהם מלוכשת התורה,
 83 ולא את עצם חכמתו ורצונו של הקב"ה? – התשובה על כך
 84 היא: הרי זה כְּמַחְבֵּק אֵת הַמְּלַךְ דְּרִדְדֵי־מִשְׁלַל, שְׂאִין הַפָּרֶשׁ

ליקוטי אמרים

ולכן אמרו יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי עולם הבא כי עולם הבא הוא שנהנין מזיו השכינה שהוא תענוג ההשגה ואי אפשר לשום נברא אפי' מהעליונים להשיג כי אם איזו הארה מאור ה' ולכן נקרא בשם זיו השכינה אבל הקב"ה בכבודו ובעצמו לית מחשבה תפיסא ביה כלל כי אם כאשר תפיסא ומתלבשת בתורה ומצותיה אזי היא תפיסא בהן*) ומתלבשת בהקב"ה ממש דאוורייתא וקב"ה כולא חד. ואף שהתורה נתלבשה בדברים תחתונים גשמיים הרי זה

41 וְלִכֵּן אָמְרוּ: – חֲכִמֵינוּ ז"ל: "יְפָה שַׁעָה אַחַת בְּתוֹשָׁבָה
 42 וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעוֹלָם הַזֶּה מִכָּל חַיֵּי עוֹלָם הַבָּא"¹⁴, – שכן,
 43 לכאורה, כיצד אפשרי הדבר שרגע אחד בתשובה ומעשים
 44 טובים בעולם־הזה, יהיה יפה יותר מאשר כל חיי העולם־הבא?
 45 – בִּי עוֹלָם הַבָּא הוּא
 46 שְׁנֵהֲנִין מְזִיּוֹ הַשְּׁכִינָה¹⁵,
 47 – נשמות יושבות בעולם
 48 הבא ונהנות מזיו השכינה,
 49 שְׁהוּא תַעֲנוּג הַהִשְׁגָּה, –
 50 האלקית. שכן, התענוג
 51 האמיתי הוא כשמבינים
 52 את הדבר, וְאִי אִפְשָׁר
 53 לְשׁוּם נְבְרָא, אִפְלוּ
 54 מִהֶעֱלִיּוֹנִים, לְהִשִּׁיג, –
 55 גם הנבראים הרוחניים
 56 שבעולמות העליונים,
 57 כמלאכים ונשמות, אין
 58 באפשרותם להביק, בִּי אִם
 59 אִיזוֹ הָאָרֶה מְאוֹר ה', – רק הארה בלבד מאור ה', וְלִכֵּן נְקָרָא
 60 בְּשֵׁם "זִיּוֹ הַשְּׁכִינָה"; – כי אין זו אלא הארה מהשכינה, אֲבָל
 61 תַּקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא כְּכַבּוּדוֹ וּבְעַצְמוֹ – לִית מַחְשַׁבָּה תְּפִיסָא
 62 בִּיה כְּלָל, בִּי אִם בְּאִשְׁר – נפשו של יהודי, תְּפִיסָא

11. שמואל א כה, כט. 12. תהלים יח, ג. 13. תהלים ה, יג. 14. אבות ד, יז. 15. ברכות טז, ב.

19 התורה שנתנה מימין, – התורה נקראת "ימינו" של הקב"ה,
 20 כי היא ניתנה מ"ידו הימנית" של הקב"ה, **שְׁהִיא בְּחִינַת חֶסֶד**
 21 **וּמִימִין**: – מבואר בתורת הקבלה, ש"ימין" רומז על חסד ועל
 22 מים (כפי שהוסבר לעיל, שהתורה נמשלה למים), ו"שמאל" –
 23 על גבורה ועל אש.
 24 מהפסוק האמור אנו
 25 רואים, שבתורה ישנו גם
 26 כן הענין השני – מה
 27 ש"המלך מחבקו", המלך
 28 מקיף אותו בזרועו, ששכל
 29 התורה שהוא רצונו
 30 וחכמתו של הקב"ה (ודבר
 31 אחד עם הקב"ה) – מקיף
 32 את היהודי הלומד תורה.
 33 כך שבלימוד תורה ישנה מעלה כפולה: הבנתו של האדם
 34 מקיפה ומוקפת בשכל התורה, ובכך ישנה מעלה מיוחדת
 35 נוספת בהבנת והשגת התורה לגבי שאר המצוות, כמו
 36 שיתבאר בפרק החמישי.

1 – אין כל הבדל, **בְּמַעֲלַת הַתְּקַרְבוֹתָיו וּדְבָקוֹתָיו בְּמַלְאָךְ, בֵּין**
 2 **מְחַבְּקוֹ בְּשָׂהוּא** – המלך, **לְבוֹשׁ לְבוֹשׁ אֶחָד בֵּין שְׂהוּא**
 3 **לְבוֹשׁ כְּמָה לְבוֹשִׁים, מֵאַחַר שְׁנוּף הַמַּלְאָךְ פְּתוּכָם;** – כך
 4 גם כששכלו של אדם משיג "שכל" התורה, אף שרצונו
 5 וחכמתו של הקב"ה
 6 מלובשים כאן בלבושים
 7 של ענינים גשמיים, הוא
 8 "תופס" כביכול, על-ידי-י
 9 זה, את המלך, את הקב"ה
 10 עצמו. כך גם מובן
 11 מהמשל, מעלה נוספת
 12 בהבנת התורה: שכלו של
 13 האדם מוקף אז מחכמתו
 14 ורצונו יתברך שבתורה
 15 (כמו שיתבאר בפרק החמישי), כלפי זה אומר ה"תניא" להלן:
 16 **וְכֵן אִם הַמַּלְאָךְ מְחַבְּקוֹ בְּזִרְעוֹ, גַּם שְׁהִיא מְלַבֶּשֶׁת תּוֹךְ**
 17 **מְלַבּוּשָׁיו,** – ומביא ראיה לכך, שעל-ידי תורה "המלך מחבקו":
 18 **כְּמוֹ שְׂפָתָיו: "וַיְמִינוּ" – שֶׁל הַקַּבְ"ה, תְּחַבְּקֵנִי¹⁶, שְׁהִיא**

ליקוטי אמרים

כמחבק את המלך ד"מ שאין הפרש במעלת התקרבותו
 ודביקותו במלך בין מחבקו כשהוא לבוש לבוש אחד בין
 שהוא לבוש כמה לבושים מאחר שנוף המלך פתוחם.
 וכן אם המלך מחבקו בזרועו גם שהיא מלובשת תוך
 מלבושיו כמו"ש וימינו תחבקני שהיא התורה שנתנה
 מימין שהיא בחי' חסד ומים:

יום שבת קודש ד' טבת

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' ט, פרק ה ולתוספת... עד עמ' י, כמ"ש בפרע"ח]:

60 במצוות קיים רק הענין שרצונו של הקב"ה מקיף את האדם המקיים את
 61 המצוה, ואילו בתורה קיימת המעלה, שבנוסף למה שאנו אומרים לגבי
 62 מצוות, מקיף שכלו של האדם את רצונו וחכמתו של הקב"ה בשעה שהוא
 63 מבין ענין בתורה.
 64 **וְלְתוֹסֶפֶת בְּאוֹר, בְּאֵר**
 65 **הַיֵּטֵב** – להסביר ביתר
 66 הרחבה, לְשׁוֹן "תְּפִיסָא"
 67 **שְׂאֵמֵר אֵלֵיהוּ:** – הביטוי
 68 "תפיסא" שאמר אליהו
 69 (במאמרו המפורסם "פתח
 70 אליהו"): **"לִית מְחַשְׁבָּה**
 71 **תְּפִיסָא בְּךָ כו"** – אין
 72 מחשבה שיכולה "לתפוס" בך, בקב"ה. כשהוא רוצה לציין שאין
 73 שום מחשבה יכולה להבין את הקב"ה, הוא משתמש בביטוי
 74 "תפיסא", שאין שום מחשבה יכולה "לתפוס" בקב"ה. בהקשר
 75 לכך כבר הזכרנו, שלמרות זאת אפשר לתפוס בקב"ה על-ידי
 76 תורה שהיא דבר אחד עם הקב"ה עצמו. עלינו, איפוא, להבין
 77 היטב הביטוי "תפיסא", שאף מחשבה אינה יכולה "לתפוס"
 78 בקב"ה, ועל-ידי-כך נבין גם כיצד על-ידי תורה אפשר לתפוס
 79 בו. הנה, **כָּל שְׂכָל בְּשִׁמְשִׁיבִיל וּמְשִׁיבִי בְּשִׁכְלוֹ אִיזָה מְשִׁכְלִי,**
 80 – ענין שכלי, **הָרִי הַשְּׂכָל תּוֹפֵס אֶת הַמְּשִׁכְלִי וּמְקִיפוֹ בְּשִׁכְלוֹ,**
 81 – כמי שמחזיק בידו דבר מסויים, הרי ידו מקיפה את הדבר. כך
 82 גם ביחס להבנה שכלית, הדבר שהוא מבין, נמצא בתוך שכלו,

37 **פְּרָק ה.** בסוף הפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, שכשהודי לומד תורה,
 38 הרי זה כאילו הוא מקיף ומחבק את המלך. כלומר: הוא ושכלו מקיפים
 39 את הקב"ה ורצונו וחכמתו, שהם דבר אחד עם הקב"ה עצמו. מצד שני
 40 – גם המלך, הקב"ה ורצונו וחכמתו, מקיפים ומחבקים את היהודי בשעת
 41 לימודו תורה.
 42 החלק הראשון של הענין –
 43 מובן ומוסבר לנו. שכן,
 44 כשהיהודי לומד תורה ומשיג
 45 בשכלו את הענין בתורה
 46 שהוא לומד – הוא מקיף
 47 בשכלו את רצונו וחכמתו של
 48 הקב"ה, ואילו החלק השני
 49 שבענין – שרצונו וחכמתו של הקב"ה מקיפים את היהודי בשעת לימודו
 50 תורה – דורש ביאור והסבר.
 51 בפרק החמישי שלפנינו, יסביר רבנו הזקן בהרחבה, את הביטוי "תפיסא"
 52 שבמאמר "פתח אליהו", בו נאמר ש"לית מחשבה תפיסא בך" – אין
 53 מחשבה שיכולה "לתפוס" בך, בקב"ה. על כך כבר למדנו, שלמרות שאין
 54 שום מחשבה שיכולה "לתפוס" בקב"ה, הרי על-ידי תורה הוא "תופס"
 55 ברצונו וחכמתו של הקב"ה, שהם דבר אחד עם הקב"ה. רבנו הזקן יסביר,
 56 בפרק החמישי, שבשכל התורה, לא זו בלבד שהשכל האנושי מקיף את
 57 ה"מושכל" (הענין אותו הוא מבין), אלא גם ה"מושכל" מקיף את שכלו
 58 של הלומד. בעיקרו של דבר, בא כאן רבנו הזקן להסביר מעלתה של
 59 תורה לגבי מצוות.

ליקוטי אמרים

פרק ה ולתוספת ביאור באר היטב לשון תפיסא
 שאמר אליהו לית מחשבה
 תפיסא בך כו'. הנה כל שכל כשמשכיל ומשיג
 בשכלו איזה מושכל הרי השכל תופס את המושכל

45 עצם ידיעת והבנת הלכה הוא תכלית כשלעצמו. שכן, בהבנת
 46 ההלכה הוא מבין את רצונו וחכמתו של הקב"ה – וכך הוא
 47 אומר: מכל מקום, מאחר שכל עולה ברצונו וחכמתו של
 48 הקדוש-ברוך-הוא, שאם ימען זה כך וזה כך, יהיה הפסק
 49 כך, הרי כשאדם יודע
 50 ומשיג בשכלו פסק זה
 51 כהלכה הערוכה במשנה
 52 או גמרא או פוסקים –
 53 שונה הדבר כשהוא יודע
 54 את פסק הדין מחוקים
 55 אחרים, שלא מן התורה,
 56 אף שאפשרי הדבר שגם
 57 באותם חוקים אחרים
 58 נפסק, באותו מקרה, אותו
 59 פסק דין כמו שהוא,
 60 להבדיל, בתורה – אין זה,
 61 אבל, רצונו וחכמתו של
 62 הקב"ה, אלא ידיעה
 63 והבנה אנשית. ואילו
 64 כשהוא שואב את
 65 ידיעותיו מן התורה: הרי
 66 זה משיג ותופס ומקיף
 67 בשכלו רצונו וחכמתו
 68 של הקדוש-ברוך-הוא,
 69 דלית מחשבה תפיסא
 70 ביה ולא ברצונו
 71 וחכמתו, – בלי תורה,
 72 אין מחשבה שתוכל
 73 "לתפוס" בקב"ה ולא
 74 ברצונו וחכמתו, כי אם כהתלבשותם – של רצונו וחכמתו של
 75 הקב"ה, כהלכות הערוכות לפנינו, – זהו חלקו הראשון של
 76 הענין, שכשהוא מבין הלכה, הוא מקיף בשכלו את רצונו
 77 וחכמתו של הקב"ה. ענין נוסף קיים כאן: וגם שכלו מלבש
 78 בהם. – שכלו מלוכב ברצונו ובחכמתו של הקב"ה, כלומר,
 79 רצונו וחכמתו של הקב"ה מקיפים את שכלו. והוא יחוד נפלא
 80 שאין יחוד כמוהו, ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות, –
 81 ששני דברים שאין ערוך ביניהם, יתייחדו באיחוד כזה, להיות
 82 לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופנה. – כמו שהדבר בהבנת
 83 תורה, בה מתאחד שכלו של האדם עם שכל התורה – שהוא
 84 רצונו וחכמתו של הקב"ה – לכל צדדיו, ששכל האדם מקיף את
 85 שכל התורה, ושכל התורה מקיף את שכל האדם. וזאת מעלה
 86 יתרה גדולה ונפלאה לאין קץ אשר במצות ידיעת התורה
 87 והשגתה על כל המצות מעשיות, – המעלה שבידיעת
 88 השגת התורה לגבי כל המצוות המתבצעות על-ידי עשיה,

1 ושכלו מקיף את הדבר, והמשכל – הדבר שהוא מבין, נתפס
 2 ומקיף ומלבש בתוך השכל שהשיגו והשכילו, – עד כאן
 3 הסביר רבנו הזקן, שהשכל האנושי "תופס" ב"מושכל" שהוא
 4 מבין – דבר זה יכול להיות רק אחרי שהוא מבין היטב את
 5 הדבר, כלשון ה"תניא":
 6 "שהשיגו והשכילו". מכאן
 7 ואילך יסביר ענין נוסף
 8 בהבנה השכלית: וגם
 9 השכל מלבש במשכל –
 10 כלומר, הדבר שהוא מבין,
 11 מקיף את השכל שהוא
 12 לומד, וזאת, בשעה
 13 שמשגיגו ותופסו
 14 בשכלו; – כשהוא שקוע
 15 בענין להבינו לכל פרטיו,
 16 עוד לפני שהוא מבין
 17 לאשורו, שאז הדבר
 18 שהוא לומד הוא למעלה
 19 עדיין מהבנתו, והוא מקיף
 20 את שכלו. הרי שביחס
 21 להבנת מושג שכלי ישנם
 22 שני ענינים: השכל מקיף
 23 את ה"מושכל",
 24 ה"מושכל" מלביש את
 25 השכל, דרך-משל:
 26 כשאדם מבין ומשיג
 27 איזו הלכה במשנה או
 28 בגמרא לאשורה על
 29 בוריה – כלומר, כשהוא
 30 משקיף היטב את שכלו באותה הלכה, הרי שכלו תופס
 31 ומקיף אותה, – את ההלכה, וגם שכלו מלבש בה באותה
 32 שעה. – כשהוא מתייגע להבין את ההלכה! המשל שהשתמש
 33 בו, הוא, אכן, הנמשל עצמו: והנה, הלכה זו, היא חכמתו
 34 ורצונו של הקדוש-ברוך-הוא, – כמו שהוכרנו בפרק הרביעי,
 35 ששכל ההלכה הוא חכמתו של הקב"ה, ופסק ההלכה – רצונו
 36 של הקב"ה, כך רצה הקב"ה שיהיה הדין: שעלה ברצונו,
 37 שששימעו ראובן כך וכך דרך-משל, ושמעון כך וכך –
 38 יהיה הפסק ביניהם כך וכך. ואף אם – אף שיתכן הדבר, כי
 39 לא היה ולא יהיה הדבר הזה לעולם, לבא למשפט על
 40 מענות ותביעות אלן, – הרי, אם כל ענין התורה הוא רק
 41 "לידע את המעשה אשר יעשון", כדי לדעת כיצד לקיים את
 42 המצוות – ובנידון דידן: לדעת איך לפסוק את הדין כשדבר כזה
 43 יארע – אם כן, אין כל תועלת, לכאורה, בידיעת ההלכה בקשר
 44 לדין-תורה שלא היה ושלא יהיה. אך, האמת היא לא כך, אלא,

1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "סדר הבנת שכל – בתחלה תופס כללות הסברא והשכל, ואז השכל מקיף את המושכל, ואח"כ מתחיל לפרט הכלל ע"י שקו"ט וכו' ואז השכל מלוכב בהמושכל, וכאשר גמר זה (- כבר מבינו, כאומרנו "שהשיגו והשכילו") אז השכל מקיף את המושכל. ולהעיר ג"כ מהגהות הצי"צ (הנדפסות) על ה"נ"ל."

47 אחד, וא: נעשה - התורה, מוון לנפש ותיים בקרבה, מחיי
 48 התיים אין סוף פרוה הוא המלכש - האינסוף מלובש,
 49 כחכמתו ותורתו שפקרבה. - בנפש היהודי הלומד ומבין
 50 תורה, וזהו שכתוב: "ותורתך בתוך מעי", - כלומר, התורה
 51 נהיית מזונה הפנימי של
 52 הנפש, וכמו שכתוב
 53 ב"עין חיים" שער מד
 54 פרק ג, שלבושי
 55 הנשמות בגן עדן הן
 56 המצות, - כדי שהנשמה
 57 שהיא מוגבלת, תוכל
 58 "לקבל" את זיו השכינה
 59 בגן עדן, שהוא אור אלקי
 60 בלתי מוגבל, מן ההכרח
 61 שהנשמה תצטייד
 62 ב"לבושים", שהם:
 63 המצוות שאדם מקיים
 64 אותן בעולם זה. וכאמור,
 65 שעל-ידי מצוה, מוקפת
 66 הנפש באור אלקי כמו
 67 לבוש המקיף את הגוף;
 68 הרי זה לבוש לנשמה בגן
 69 עדן. והתורה היא המוון
 70 לנשמות שעסקו בעולם
 71 הזה בתורה לשמה,
 72 וכמו שכתוב בזהר
 73 ויקהל דף רי; ו"לשמה",
 74 הינוי פרי - כוונתו של
 75 הלומד היא, לקשר נפשו
 76 לה' על ידי השגת
 77 התורה, איש כפי שכלו,
 78 - על-ידי כך הוא מתקשר
 79 עם הקב"ה, כמו שכתוב ב"פרי עץ חיים". - ה"תניא" הביא
 80 כאן מספר "עץ החיים", שהתורה היא מוון לנפש, והמצוות -
 81 לבושים. ברם, נשאלת השאלה: אם כך - הרי שלתורה מעלתה
 82 היא, שהיא מוון לנפש, ולמצוות - מעלתן הן, שהן לבושים
 83 לנפש; וכבר למדנו, שלבושים ברוחניות יכולים להיות למעלה
 84 במדרגה מהדבר אותו הם מלבישים. במה, איפוא, קיימת
 85 מעלתה המיוחדת של תורה לגבי מצוות? - זאת הוא בא
 86 להבהיר בהגה"ה הבאה, בהסבירו מה משמעותם של מוון
 87 ולבוש במונח הרוחני, ובכך מוסבר שבתורה ישנן שתי
 88 המעלות: היא גם מוון וגם לבוש לנפש המשכלת הלומדת
 89 תורה, וכך הוא אומר: [המוון] היא פחינת אור פנימי, -
 90 לנשמה, והלבושים פחינת מקיפים. - אור שמקיף את הנפש,
 91 ולכן אמרו רז"ל, שתלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות,
 92 לפי שהמצוות הן לבושים לבד, והתורה היא מוון וגם

1 ואפלו על מצות התלויות בדבור, ואפלו על מצות תלמוד
 2 תורה שבדבור. - כמו שנוכר בפרק הקודם, שבלמוד תורה
 3 קיימת מצות הבנת התורה ומצות הדיבור בתורה: מצות הדיבור
 4 בתורה, בפה, מקיימים כשאומרים פסוקי התנ"ך גם אם לא
 5 מבינים פירוש המלים
 6 ומושגן. ואילו המעלה
 7 הגדולה שבמצות הבנת
 8 התורה, אינה קיימת בשום
 9 מצוה אחרת, גם בזו של
 10 דיבור בתורה, כי על ידי
 11 כל המצות שבדבור
 12 ומעשה - שיהודי מקיים,
 13 על-ידי דיבור ועשיה,
 14 תקדוש פרוה הוא
 15 מלביש את הנפש -
 16 בלבוש אלקי, ומקיפה
 17 אור ה' מראשה ועד
 18 רגלה, - מהבחינה
 19 העליונה עד לבחינה
 20 התחתונה שבנפש.
 21 ובדיעת התורה -
 22 כשיהודי מבין תורה,
 23 מלבד שהשכל מלכש
 24 כחכמת ה', - חכמתו של
 25 הקב"ה מקיפה אותו, נוסף
 26 על כך, הנה גם חכמת
 27 ה' בקרבנו, - של האדם
 28 המבין תורה, ששכלו
 29 מקיף חכמת הוי', ובלשון
 30 ה"תניא": מה שהשכל
 31 משיג ותופס ומקיף
 32 בשכלו מה שאפשר לו
 33 לתפס ולהשיג מדיעת התורה, איש כפי שכלו וכח
 34 ידיעתו והשגתו בפרד"ם. - בארבעה חלקי התורה: פשוט,
 35 רמז, דרוש, סוד. הרי, שבידיעת והבנת תורה, קיימת, בנוסף
 36 למעלה שקיימת בשאר המצוות, שאור הוי' מקיף את הנפש,
 37 מעלה נוספת, והיא מה שהנפש מקיפה את אור הוי', על-ידי
 38 ששכלו מקיף שכל של תורה שהיא חכמתו ורצונו של הקב"ה.
 39 ולפי שבידיעת התורה, - והבנתה, התורה מלכשת בנפש
 40 האדם ושכלו ומקיפת בתוכם, - בנפשו ובשכלו של האדם,
 41 לכן נקראת - התורה, בשם 'לחם' ו'מוון הנפש'. כי כמו
 42 שהלחם הנשמי זן את הגוף כשמכניסו בתוכו וקרבו
 43 ממש, ונהפך שם להיות דם וכשר כבשרו, ואז יחיה
 44 ויתקיים, כך בידיעת התורה והשגתה בנפש האדם
 45 שלומדה היטב בעיון שכלו עד שנתפסת בשכלו
 46 ומתאחדת עמו והיו לאחדים - הנפש והתורה נעשות לדבר

ליקוטי אמרים

- 1 לְבוֹשׁ לְנַפְשׁ הַמְשַׁכֵּלֶת, – העוסקת בתורה, שְׁמַתְלֵבֶשׁ בָּהּ – בְּחֵינֵת אֹרֵךְ מְקִיפָה, – לנפש, כְּמוֹ שְׂפָתַיב בְּפָרִי עֵינַי חַיִּים]: 9
 2 האדם מתלבש בתורה,
 3 בְּעֵינֶיהָ וְלִמּוּדָהּ, –
 4 כשהנפש עוסקת בלימוד
 5 ובעיון בתורה, וְלִלְשׁוֹן 2 כשמוציא בפיו בדבור שהכל הדבור נעשה בחי' אור
 6 בְּשִׁמוּצֵיָא – את מה 3
 7 שהוא מבין בתורה, בְּפִי
 8 בְּדַבּוּר, – גם בדבור, שְׁהַבֵּל הַדַּבּוּר – היוצא מהפה, נַעֲשֶׂה
- 10 – בהתאם לאמור, יוצא,
 11 שבתורה ישנן שתי
 12 המעלות: מעלת המזון
 13 ומעלת הלבוש, ממילא
 14 התורה היא למעלה מכל
 15 המצוות, שהן לבושים
 16 בלבד לנפש.

ליקוטי אמרים

המשכלת שמתלבש בה בעיונה ולימודה וכל שכן
 כשמוציא בפיו בדבור שהכל הדבור נעשה בחי' אור
 מקיף כמ"ש בפרע"ח]:

אגרות קודש

ב"ה, ימי חנוכה, ה'תש"כ

ברוקלין, נ.י.

שנת המאתים להסתלקות הילולא של הבעל שם טוב ז"ל

שלום וברכה!

... ת"ח על הבשוי"ט מהטבת מצב בריאות זוג' הרבנית תי'. וכיון דהפס"ד הוא אשתו גופו הוי

(כתובות סו, א).

(וכמו בכ"מ - י"ל בדא"פ, דנתגלתה בנסתר דתורה (זח"א צא, ב. וראה ג"כ לקוטי הש"ס

להאריז"ל לברכות) טעם הדין בנגלה דתורה).

בטח גם בכת"ר כן הוא ונעקרה ההתעלפות מעיקרא.

במש"כ בענין דשנה עליו הכתוב לעכב דיל"פ שהוא ל"ד בקדשים - הרי הכל בהשגח"פ, ונתקבל

המכ' כשנודעתי שמדפיסים שיחה זו בהמאור. ובקשתי לציין המ"מ לתוסי' מנחות לח, סע"א. יד

מלאכי, לקח טוב כלל ה'. וראה ג"כ אתוון דאורייתא כלל יב.

ובמה שהוקשה הלי' (בתוסי' פסחים יא, רע"א) "כגון קדשים" - וגם בלק"ט עמד ע"ז - מובן

ע"פ תוסי' מנחות הנ"ל.

בשטמ"ק זבחים (ה, א) - בדפוס שתח"י הלי' "דלמצוה בעלמא ניהו לענין כשרות" והוא

מתאים להמשך "לענין ריצוי" היינו שהמצוה היא גדר בענין הכשרות או הריצוי (ומקביל לו גדר

העיכוב) ולא ענין שלישי נוסף על עניני כשרות וריצוי.

במש"כ בדברי הרמב"ן עה"כ ויהי אור שלא נאמר ויהי כן - [ובתו"ש ציין לזה"ק וס' הבהיר

שהקשו כן וכנראה לזה כיוון הרמב"ן בכתבו מדה"נ. וראה ג"כ כתר ש"ט בסופו ואור תורה להה"מ

בהנ"ל] - בהנוגע לאור דידן ראה חגיגה יב, א.

במש"כ בדברי התו"א ד"ה בכ"ה בכסלו בענין הדה"נ בביהמ"ק - בדרוש זה מבאר שיטת

הפוסקים דאין הדה"נ אלא בערב ומזרח ומערב מונחין (שו"ת הרשב"א. הרמב"ן. תוד"ה ולהיטיב

יומא, עא, א. וראה תויו"ט פ"ז דיומא ופי"ג דתמיד) ומבאר הסדר בבוקר: הטבת נר ז', הטבת נר ו',

הדלקת נר ו', הדלקת נר ז'. והדברים ארוכים. ואכ"מ.

ה'תש"ג	כח כסלו, ד חנוכה	יום שני ראשון
<p>שיעורים. חומש: מקץ, שני עם פירש"י. תהלים: קלה-קלט. תניא: כי השכל . . . ויראה וענפי'.</p>		

הנהוג אצל ה"צמח צדק", כי באחד מלילי חנכה היו עושים כעין פארבריינגען [=התועדות] עם בני הבית, והיו באים גם פלותיו, ונקרא "לאטקעס אָווענט" [=ערב לביבות]. וכן היה אצל רבנו הזקן ואדמו"ר האמצעי. בין הספורים שהיו הרביים [=האדמו"רים] מספרים בסעודה זו, היו ספורים אשר בכל חנכה היו משוחחים אודותם, אף שכבר דברו מזה בשנה העברה. אדני אבי מורי ורבי [הרשב"ב] היה נותן דמי חנכה בליל גר הרביעי או החמישי.

ה'תש"ג	כט כסלו, ה חנוכה	יום שלישי שני
<p>שיעורים. חומש: מקץ, שלישי עם פירש"י. תהלים: קמ"ג. תניא: פרק ד. ועוד יש . . . ה, לא תעשה.</p>		

די עבירות פון די אידען (אין דער צייט פון די יונים) זיינען געווען: דאס חבר'ן זיך מיט די יונים, לערנען זייער קולטור, חילול שבת ומועד, עסען טריפות, ניט היטען די אידישע טהרה. די שטראף-צרה איז געווען דער גייסטיגער חורבן פון בית המקדש, הריגה און שקלאפעריי אין גלות. דורך תשובה און מסירת נפש איז געקומען די גרויסע ג-טליכע וואונדער-ישועה, דער נס חנוכה.

חטאי היהודים (בזמן היונים) היו: ההתנדדות עם היונים, למוד תרבותם, חלול שבת ומועד, אכילת טרפות ואי שמירת הטהרה היהודית. הענש היה חרבנו הרוחני של בית המקדש, הריגה ושעבוד בגלות. על ידי תשובה ומסירת נפש באה ישועת הפלא האלקית הגדולה - נס החנכה.

ה'תש"ג	א טבת, ר"ח, ו חנוכה	יום רביעי רביעי
<p>שיעורים. חומש: מקץ, רביעי עם פירש"י. תהלים: א"ט. תניא: והנה שלשה . . . 16 לבושים אלו.</p>		

נוהגים אשר היחיד מברך - בהלל - תחלה וסוף, גם בימים שאין גומרים בהם את ההלל. הנסח שאומרים הוא: "יהללך ה' אלקינו כל מעשיך", בהשמטת תבת "על". כל התפלין מניחים קדם מוסף, אבל השעורים לומדים אחר סיום כל התפלה.

ה'תש"ג	ב טבת, ז חנוכה	יום חמישי חמישי
<p>שיעורים. חומש: מקץ, חמישי עם פירש"י. תהלים: י"ז. תניא: ולכן נמשלה . . . ט ומצותי'.</p>		

מלחמת היונים היתה "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך" וכמאמר (ב"ר פט"ז) כתבו כו' שאין לכם חלק באלקי ישראל. כל המלחמה היתה נגד אלקות, זאל

היום יום . . .

מען לערנען תורה, זאל מען מקיים זיין מצות המשפטים והעדות, רק שלא להזכיר שהיא תורת ה' ושהמצות הם חקי רצונו ית', ניט דערמאנען אין תומ"צ דעם ענין פון ג-טליכקייט.

מלחמת היונים היתה "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך", וכמאמר (בראשית רבה פרשה טז) "כתבו כו' שאין לכם חלק באלקי ישראל". כל המלחמה היתה נגד אלקות. שילמדו תורה, שיקימו מצות המשפטים והעדות, רק שלא להזכיר שהיא תורת השם ושהמצות הם חקי רצונו יתברך, לא להזכיר בתורה ובמצות את ענין האלקות.

יום ששי

יום ששי **ג טבת, ח חנוכה** **ה'תש"ג**

שיעורים. חומש: מקץ, ששי עם פירש"י.
 תהלים: יח"כב.
 תניא: ולכן אמרו . . . חסד ומים.

ב"תורה אור" בדבור המתחיל "תנו רבנן מצות נר חנכה": "כי אין כדאי כל הדינים", צריך להיות "כי כדאי כל הדינים".
 שם, באור לדבור המתחיל "רני ושמחי", סעיף המתחיל "ועתה נבוא": "שהוא פנימית א"א" [=ארץ אגפין], צריך להיות "שהיא פנימית א"ס" [=אין סוף].

שבת קודש

שבת **ד טבת** **ה'תש"ג**

שיעורים. חומש: מקץ, שביעי עם פירש"י.
 תהלים: כג"כח.
 תניא: פרק ה. ותוספות . . . בפע"ח.

נשיאי חב"ד פלעגן מעביר זיין איין פרשה אדער צוויי דאנערשטאג ביינאכט אור ליום ששי. פרייטאג אחר חצות מען אנהויבען נאכאמאל פון אנהויב, און מעביר זיין די גאנצע סדרה מיט דער הפטורה. שבת אינדערפריה פאר'ן דאוונען פלעגט מען מעביר זיין נאכאמאל פון שביעי. ווען עס איז אויסגעקומען צוויי הפטורות, האט מען געזאגט הפטורת הסדרה ביום ששי, און די אנדערע הפטורה (פון שר"ח, מ"ח וכו') שבת.

נשיאי חב"ד נהגו לומר "שנים מקרא ואחד תרגום" קטע אחד או שנים ביום חמישי בערב, אור ליום ששי; ביום ששי אחר חצות היו שוב מתחילים להעביר את כל הפרשה מתחלתה עם ההפטורה; שבת בבקר לפני התפלה נהגו להעביר שוב משביעי. כשחלו שתי הפטורות, היו אומרים את הפטורת הפרשה ביום ששי, ואת ההפטורה האחרת (של שבת ראש חודש, מקור חדש וכו') בשבת.

החלומות הטובים בעניני תורה שמודיעים בחלום, בא על פי הרב על ידי שקידה גדולה בתורה ביום. דכאשר עוסק בתורה בשקידה גדולה, או עוסק בעבודה שכלב ביגיעה עצומה, הנה כאשר בלילה נשמתו עולה למעלה ושואבת לה חיים מחיי דלעלא [=מחיים העליונים] כמבאר בזהר, הנה אז מודיעים לו חדושי תורה בגלילא שבתורה או בפנימיות התורה, איש איש כפי שקידת עבודתו בעבודת היום.

יום ראשון כ"ח כסלו ה'תשע"ד

'הקדש מפקיע מידי שעבוד'

הנכסים משועבדים לחוב ואין צורך לפדות אותם, אך גזרו חכמים שמא יטעו לומר שאפשר להוציא נכסים מן ההקדש ללא פדיון, ולכן הצריכו לפדות גם נכסים אלו בסכום מועט.

והנה, לפי הראשונים שבקדושת דמים אין ההקדש מפקיע מידי שעבוד, מובנת שאלת הגמרא למה בכלל צריכים לפדות נכסים אלו, אך לשיטת הרמב"ם שגם בקדושת דמים נפקע השעבוד, הרי הם נכסי הקדש ובודאי צריך לפדותם?

ומבאר ה'לחם משנה' (הל' ערכין שם):

אמנם בעלי החוב אינם יכולים לגבות את חובם מן הנכס שבידי הקדש, אבל אדם אחר שיפדה אותו יצטרך לשלם לבעלי החוב את חובם, כי כשהנכס יוצא מרשות הקדש חוזר השעבוד, ולכן הפדיה היא בסכום מועט ("אומדין כמה

אדם רוצה ליתן בשדה זו על מנת שיתן לבעל חוב את חובו").

ושאלת הגמרא היא: מלשון המשנה ("הפודה פודה על מנת ליתן לאשה בכתובתה...") משמע שרק אדם אחר יכול לפדות את הנכס מהקדש, ומדוע לא יפדו בעלי החוב בעצמם את הנכס בסכום מועט? והתירוץ הוא: "שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון" - אם בעלי החוב עצמם יפדו, יחשבו הרואים שהנכס יצא מהקדש בלא כל פדיון (כי בעבר הנכס היה משועבד להם), ולכן תקנו "שיפדה אחר ויקח הבעל-חוב ממנו כדי שיראו הכל שפדאוהו וממנו לקח הבעל-חוב".

הלכות מלוה ולוה פרק יח, הלכה ז: המקדיש נכסיו – אין בעל חוב יכול לטרוף מן ההקדש, שההקדש מפקיע השעבוד. וכשפודין הפרקע מן ההקדש, אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו... לכשתפדה ויתצא לחלוץ מן הלוקח – יבוא בעל חוב ויטרוף אותה.

לדעת הרמב"ם כל הקדש, אפילו הקדוש רק בקדושת דמים ואינו ראוי להקרבה אלא פודים אותו ודמיו להקדש (כגון קרקע), מפקיע מידי שעבוד, ולכן "אין בעל חוב יכול לטרוף מן ההקדש" (מגיד משנה).

אבל לדעת כמה ראשונים (רש"י כתובות נט, ב. ד"ה הקדש. ועוד), הקדש מפקיע מידי שעבוד רק בדבר שקדוש בקדושת הגוף, היינו בהמה שהוקדשה להקרבה על המזבח, אבל הקדש הקדוש רק בקדושת דמים, אינו מפקיע מידי שעבוד.

וגם הראב"ד (הל' ערכין וחרמין פרק ז הי"ד) סובר כן והשיג על הרמב"ם ממשמעות הגמרא (ערכין כג, ב):

במשנה נאמר: "המקדיש נכסיו והיתה עליו כתובת אשה ובעל חוב - אין האשה יכולה לגבות כתובתה מן ההקדש ולא בעל חוב את חובו אלא הפודה פודה על מנת ליתן לאשה בכתובתה ולבעל חוב את חובו". ושאלת הגמרא: מדוע צריך לפדות נכסים אלו מן ההקדש, והרי נכסים המשועבדים לאשה או לבעל החוב אינם בבעלות המקדיש, וכיון שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, ההקדש לא יכול לחול עליהם (ראה רש"י שם)? ומתרצת הגמרא: מדין תורה

יום שני כ"ט כסלו ה'תשע"ד

כל הקודם - זוכה?

מבלי לדעת על ההלוואה והשעבוד, כי מלווה על פה אין לה קול - לעיל פ"א ה"ד), לגבי הלוואה שנייה (אף שהיתה בשטר) שעבוד הנכס למלווה הקודם לא נפקע.

וטעם הסוברים שמלווה בשטר, אפילו מאוחר, קודם למלווה על פה הוא כי חכמים הפקיעו את השעבוד במלווה על פה גם לגבי מלווה בשטר אחריו, כדי שלא לנעול דלת בפני לווים, שמא לא ירצו להלוות להם גם בשטר מחשש שקיימת הלוואה קודמת בעל פה.

ואם אחד הנושים טוען שהנכס המשועבד של החייב הוא למעשה הנכס שמכר לו וטרם שילם עבורו, ולכן הוא קודם לגבות חובו לפני שאר הנושים, ואפילו לפני זה שחובו מתאריך מוקדם יותר - כתב הב"ח (תו"מ סי' צו סקכ"ג): "לווה שאין לו לשלם לכל בעלי חובו, אם הסחורה שלקח בהקפה הוא בעין... אין לאחרים חלק בהם". כלומר, הסחורה שלקח בהקפה משועבדת למוכר עד שישלם תמורתה, והמוכר קודם לשאר בעלי החוב (ועיין שו"ת חיים שאל ח"ב סי' עד, שהביא דעות החולקים על זה).

הלכות מלוה ולוה פרק כ, הלכה א: מי שיש לו חובות תרבה - כל שקדם חובו גובה תחלה.

וכתב המגיד משנה' שלענין זה אין הבדל בין מלוה בשטר למלוה על פה, וכל שתאריך חובו קודם, גם במלוה על פה, קודם למלוה המאוחר, גם אם הוא בשטר. וכן דעת רב האי גאון וכן כתב הרשב"א.

אך הש"ך (תו"מ סי' ק"ד סק"ב) הביא דעות הרבה ראשונים שמלוה בשטר, אפילו אם הוא מתאריך מאוחר, קודם למלוה על פה מתאריך קודם.

ובטעמי השיטות, מבאר הא"ורים ותומים' (אורים שם סק"ל):

טעם הסוברים ש"כל שקדם חובו גובה תחילה" אף אם הוא הלווה בעל-פה וחברו בשטר הוא, כיוון ש'שעבודא מדאורייתא' ובין במלווה בשטר ובין במלווה בעל-פה נכסי הלווה משתעבדים למלווה מן התורה (בבא בתרא קעה, ב), ולכן הנכסים השתעבדו כבר ללווה הראשון. ואף שבמלווה על פה הפקיעו חכמים את השעבוד לגבי הלקוחות שקנו את הנכס לאחר מכן (כדי לא לגרום הפסד ללקוחות שקנו

דיינים או שלוחים

יום שלישי ל' כסלו ה'תשע"ד

שליחותם.

אך מדברי הטור מוכח שלא פירש כן בשיטת הרמב"ם, שכן לא הביא דין זה בהקשר לפריעת חוב מלוקח שקנה קרקע משועבדת אלא לגבי גבייה מהלווה עצמו, והרי לפי ה'מגיד משנה' במקרה כזה אין בית-דין פועלים כשלוחים ואין טעותם חוזרת בפחות מששית!

ולדעת הטור בהכרח לומר שהחילוק הוא בין יתומים לשאר כל אדם ולא בין החייב בעצמו לאדם אחר. וטעם החילוק: כאשר גובים מגדול, בין אם הוא הלווה בעצמו ובין אם הוא הלוקח, הרי עליו לתת את הקרקע שמחזיק בה לבעליה, וכאשר אינו עושה כן בעצמו, עושים זאת בית-דין כשלוחים שלו (אף שלא מרצונו) ולכן דינם כשליח ואם טעו אפילו בכל שהוא שליחותם בטלה. אך יתומים הם קטנים ואין עליהם חיוב לקיים את הדין, ואם כן הדיינים אינם שלוחים שלהם אלא פועלים מכוח עצמם ואין הדין בטל כאשר טעו בשיעור מועט.

(אבן האזל)

הלכות מלוה ולוה פרק כב, הלכה טו: בית דין ששמו למוחרף בנכסי לוקח, וטעו בכל שהוא – מכרין פטלי; שהרי הן בשליח למוחרף וללוקח, ויש להן רשות לתקן אכל לא לעות, בשליח.

לעיל (פרק י"ב ה"א) כתב הרמב"ם שבית-דין הגובים חוב מנכסי יתומים וטעו בשומת ערך החפץ, אם טעו בפחות מששית המכר קיים, ורק ביותר מכך מכרין בטל. ואילו כאן כותב הרמב"ם שאפילו בטעות בכל שהוא המכר בטל. וצריך ביאור, מהו טעם להבדל בין שתי ההלכות?

ומבאר ה'מגיד משנה':
שם מדובר ביתומים שעליהם לשלם את חוב אביהם, וכאשר אינם עושים כן ובית-דין נזקקים לגבות מנכסיהם אין הדיינים נחשבים כשלוחיהם אלא הם פועלים להוציא את הדין לפועל. ואילו כאן מדובר בגבייה מלוקח שקנה את הקרקע המשועבדת, שהאחריות לפריעת החוב לא מוטלת עליו שהרי אין זה חוב שלו והדיינים פועלים בתור שלוחים של שני הצדדים, ולכן אם טעו אפילו בכל שהוא בטלה

ערבות בכל תנאי

יום רביעי א' טבת ה'תשע"ד

אינה קונה), הרי גם ממני אי אפשר לתבוע.

אבל הרשב"א מחדש שהערב כן חייב לשלם, כי בשעה שהתחייב להיות ערב, ידע שאי אפשר יהיה לתבוע ולחייב את השואל, ואם כן קיבל על עצמו את הערבות בכל תנאי. ובכך יבוארו גם דברי המדרש (שהש"ר פ"א, ד):

בשעה שעמדו ישראל לקבל את התורה, אמר להם הקב"ה: הביאו לי ערבים טובים... אמרו לו: בנינו ערבים אותנו.

ולכאורה, מה התועלת והתוקף בערבות הבנים, הרי אין תובעים את הערב אלא אם הלווה אינו יכול לשלם, וכאן הקב"ה יכול להיפרע מהחוטאים עצמם?

אלא שבשעה שקיבלו את הערבות ידעו שהקב"ה יכול להיפרע מן האבות, ובכל זאת קיבלו את הערבות כדי שתהיה אפשרות לתבוע תחילה את הערב, ולכן יש תוקף לערבות הבנים.

(משנה למזק)

הלכות מלוה ולוה פרק כה, הלכה ג: המלוה את חברו על ידי ערב, אף על פי שהערב משתעבד למלוה – לא יתבע את הערב תחלה, אלא תובע את הלוח תחלה.

הרשב"א (ש"ת, סי' אלף וחמישים, הובא במש"ל"מ כאן) דן בשאלה הבאה:

המשאיל חפץ לחברו והשואל התחייב שאם לא יחזירנו לו עד זמן פלוני יתן לו סכום כסף גדול, והעמיד לו ערב לתשלום זה אם לא ישלמנו השואל, ובהגיע הזמן השואל לא החזיר את החפץ, וכיון שהשואל לא צריך לשלם כי זו 'אסמכתא' (שסמך בלבו בעת ההתחייבות שיוכל להחזיר את החפץ בזמן) ולא גמר בלבו להקנות, ו'אסמכתא' אינה קונה (הל' מכירה פ"א ה"ב) יש לעיין: האם הערב יהא חייב לשלם את הסכום שערב לו?

לכאורה אין לחייב את הערב כי הוא יכול לטעון: ההתחייבות שקיבלתי על עצמי היתה רק במקרה שמצד הדין השואל חייב לשלם, ומסיבה כל שהיא אינו יכול, אבל אם מצד הדין אי אפשר לתבוע זאת ממנו (כי 'אסמכתא')

שני סוגי 'גלגול'

יום חמישי ב' טבת ה'תשע"ד

הטענה הראשונה המחייבת שבועה היא טענה ודאית, אין הנתבע יכול להיפטר מתשלום שאר התביעות על ידי תשלום התביעה הראשונה, אך אם השבועה הראשונה חלה מטענת ספק, הרי אף שגם בכוחה לגלגל שבועות נוספות, יוכל להיפטר מהן על ידי תשלום התביעה הראשונה. וטעם הדבר:

כאשר הטענה הראשונה היא טענה ודאית, הרי כשם

הלכות טוען ונטען פרק א, הלכה יג: מי שנתחייב שבועה, אפלו הסת, והתחיל התובע לגלגל עליו דברים אחרים שלא טען אותם, וראה הנתבע בך ואמר: איני רוצה להשבע, אלא תריני משלם המענה הראשונה... אין שומעין לו; אלא אומרים לנתבע: או תן לו כל מה שגלגל עליך ממענות תודאיות או השבע והפטר.

ה'מגיד משנה' מדייק מדברי הרמב"ם שדווקא כאשר

ומכאן נובע ההבדל בין שני האופנים בדין זה כאשר הנתבע רוצה לשלם על הטענה הראשונה: כאשר מדובר בטענה ודאית, לא יועיל התשלום לפוטרו משאר הטענות, שהרי עצם הטענה כבר חיזקה את דברי התובע גם לגבי שטר הטענות ו'גלגלה' עליהן חיוב שבועה, אך כאשר מדובר בטענת ספק שאיננה מחזקת את יתר הטענות אלא השבועה היא הגוררת חיובי שבועה נוספים, הרי כאשר משלם את דמי התביעה הראשונה ואינו נשבע עליה אין כאן שבועה שתגרור עמה שבועות נוספות. (אכן האול כאן, ובהל' שאלה ופקדון ג. ד.)

שבכוחה לחייב שבועה על עצם הטענה, כך בכוחה לחזק טענות נוספות שמצד עצמן אין להם תוקף לחייב שבועה. ולדוגמה, כאשר על טענה אחת הנתבע מודה במקצת, מתחזקת בכך טענת התובע ומחייבת את הנתבע שבועה על השאר, וכן מתחזקות בכך יתר טענותיו אף שמצד עצמן אין בהן לחייב שבועה.

מה שאין כן כאשר הטענה הראשונה היא טענת ספק, אין בכוחה לחזק את יתר הטענות שהרי אף היא עצמה אינה טענה חשובה, ודין 'גלגול' כאן הוא לא מצד הטענה אלא כיון שלמעשה התחייב שבועה, משביעים אותו באותה הזדמנות גם על שאר הטענות.

יום שישי ג' טבת ה'תשע"ד

מתי אין העדים זוכרים מה שראו?

ש"אין העדים זוכרין אלא דבר שהם עדים בו" (היינו שהזמינו אותם להיות עדים לדבר). ויוצא אם כן, שאם ייחדו אותם להיות עדים להלוואה ויטענו שהלוה לא פרע בפניהם, יוחזק כפרן ויצטרך לשלם, וכלשון הרמב"ם (בה"ד) "שאינן העדים זוכרים אלא דבר שהם עדים בו", היינו שדבר שהם עדים בו הרי הם זוכרים.

וה'כתב סופר' (אה"ע סי' מ') מוסיף בהסברת דברי המגיד משנה:

בהלכה שלפנינו, שהיו עדים להלוואה, לא מתקבלת טענת הלוה שפרע בפני עדים כאשר הם מכחישים אותו, ואין לומר שהעדים אינם זוכרים כיון שלא היו מוכנים לעדות, כי היות שהלוואה הייתה בפני עדים היה הלוה משתדל להכין את הנוכחים בהחזרת הלוואה להיות עדים. ולכן, כאשר טוען שפרע בפני העדים והם מכחישים אותו, הוחזק כפרן. אבל בהלכה הקודמת שלא היו עדים להלוואה מתקבלת טענת הלוה 'פרעת' בפני עדים' אף אם העדים שמביא מכחישים אותו, כיון שהעדים זוכרים רק אם הזמנו לעדות, וכשם שההלוואה לא נעשתה בפני עדים והמלווה סמך על נאמנותו, כך גם הלוה סמך על נאמנות המלווה ולא טרח להכניס לעדות.

הלכות טוען ונטען פרק ו, הלכה ה: תן לי מנה שהלוייתך והרי העדים, ואמר הנטען: פרעת' בפני פלוני ופלוני – אומרין ללוה: הכי אם והפטר. לא באו... ישבע הפת שפרעו.

ה'מגיד משנה' ביאר, שלשיטת הרמב"ם דווקא אם לא באו העדים (כי מתו או הלכו למדינת הים) די בשבועת היסת שפרע, אבל אם באו העדים והכחישוהו חייב לשלם. ואין זו סתירה להלכה הקודמת (ה"ד) שגם אם באו העדים והכחישו טענת הלוה שפרע את הלוואה פטור, ולא הוחזק כפרן כי "אין העדים זוכרים אלא דבר שהם עדים בו", כי בהלכה הקודמת אין עדים להלוואה ואילו כאן הלוואה היא בעדים.

וה'כסף משנה' מבאר שגם אם באו העדים והכחישוהו אינו מוחזק כפרן, אלא ישבע שבועת היסת ויפטור. וכך מדייק ה'לחם משנה' גם מלשון הרמב"ם שהצורך בעדים הוא כדי "לברר דבריו ולהפטר אף משבועה". ואם כדברי ה'מגיד משנה' הרי העדים נחוצים גם כדי לחייבו לשלם אם יכחישו את טענתו שפרע!

ומוסיף ה'כסף משנה': לדעת הרמב"ם, שהלווה אינו מוחזק כפרן גם אם העדים מכחישים את הלוה, זהו משום

שבת קודש ד' טבת ה'תשע"ד

חזרת בעל דין מטענתו

בגמרא (כתובות כב, א) מבואר שאשה הטוענת שנישאה לאיש והתגרשה נאמנת ומחזקת כפנויה, כי מאחר ורק על פי דבריה אנו יודעים שנישאה, נאמנת גם שהתגרשה כי 'הפה שאסר הוא הפה שהתיר', אבל אם אחר כך באו עדים שנישאה (ואינם יודעים אם התגרשה), שוב אינה נאמנת שהתגרשה שהרי כעת ידוע שנישאה מכוח העדים ולא רק מכוחה, ולכן היא מאבדת את הנאמנות על טענת הגירושין. ולפי זה קשה בהלכה זו: סיבת הנאמנות של הנתבע בטענה השנייה היא רק משום שהיה יכול להישאר בטענתו הראשונה והיה נאמן בה, אך לאחר שהגיעו עדים הסותרים את הטענה הראשונה כבר לא היה נאמן בה כנגד העדים, ואם כן מדוע לא יאבד את הנאמנות בטענה השנייה?

הלכות טוען ונטען פרק ז הלכה ח: יש לטוען בבית דין לחזר ולטען טענה אחרת להכחיש הטענה הראשונה, וסומכין על טענתו האחרונה... אבל מאחר ש'בואו עדים ו'כחישו טענתו האחרונה שסמך עליה' – אינו יכול להשיאו לטענה אחרת.

ה'בית יוסף' מדייק מלשון הרמב"ם כאן כי רק אם רוצה לשנות את טענתו לאחר שכבר הופיעו העדים שסתרו את הטענה הקודמת אינו נאמן, אך אם שינה לטענה אחרת קודם שהגיעו העדים, הרי הוא נאמן בטענה האחרונה ונאמנות זו אינה פוקעת אפילו אם אחר כך יבואו עדים הסותרים את הטענה הראשונה.

והקשה ה'קצות החושן' (סי' פ סק"א):

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - כ"ח כסלו - ד' טבת ה'תשע"ד

יום ראשון כ"ח כסלו ה'תשע"ד

הלכות מלוה ולוה

פרק טז

א. החוב באחריות הלוה, עד שיפרענו ליד המלוה או ליד שלוחו. אמר לו המלוה: 'זרק לי חובי והפטר', וזרקו לו ואבד או נשרף קדם שיגיע ליד המלוה - פטור. אמר לו: 'זרק לי חובי בתורת [כחוקין] גטין' - הוי המעות קרובין ללוה, הרי הן עדין באחריותו; הוי קרוב למלוה, נפטר הלוה. מחצה על מחצה - אם אבדו משם או נגנבו, משלם הלוה מחצה.

ב. הנה ראובן חייב לשמעון מנה, ואמר ללווי: 'הולך לשמעון מנה זה שאני חייב לו' - אם בא לחזור [לקחת הכסף בחזרה], אינו חוזר; והוא חייב באחריותו, עד שיגיע המנה לשמעון. החזיר לוי את המנה לראובן - שניהם חייבין באחריותו, עד שיגיע ליד שמעון כל חובו.

ג. ראובן שהיה חייב לשמעון מנה, ואמר שמעון לראובן: 'מנה שיש לי בך, תנהו ללווי, והיו שלשמן עומדין [באותו מעמד], וקבל [הכסים] לוי, ונמצא ראובן עני, ואין לו מה שיגבה ממנו - הרי לוי חוזר בחובו על שמעון, שנה הטעהו. ואם ידע לוי שהוא עני, או שהיה עשיר באותה שעה והעני - אינו יכול לחזר בו, שהרי קבל טען לוי שהיה ראובן עני, והטעהו, ושמעון אומר: 'עשיר היה, והעני' - יראה לי ששל שמעון להביא ראיה, ואחר כך יפטר מחוב לוי; לא יהיה אלא [כאילו יש] שובר בידו - אומרין לו: 'קיים שוברך, והפטר'.

ד. כפר באננו בהלכות מקח וממכר, שראובן שלא היה לו אצל שמעון כלום, והיה ראובן חייב ללווי מנה והמתהו [הפנהו לגבות] אצל שמעון [בהסכמתו] - אף על פי שהמתהו במעמד שלשמן, לא קנה. ואם רצה שמעון שלא יתן, לא יתן; ואם נתן - חוזר וגובה מראובן, שהרי על פיו נתן. וכן אם רצה לוי לחזר בו, ולומר: 'איני רוצה לגבות משמעון' - חוזר וגובה חובו מראובן; ואף על פי שנפרע מקצת משמעון, חוזר וגובה השאר מראובן.

ה. חנני שהיה נותן לבעל הבית מן החנות כל מה שיירצה בתורת הלואה, ומקיפו [נותן בהקפה] עד שיתקבץ הכל [סכום מסויים] ופורע לו, ואמר לו בעל הבית: 'תן לפועלי סלע', או 'לבעל חובי מנה שיש לו אצלי, ואני אתן לך', והרי חנני אומר 'נתתי', והפועל או בעל חוב אומר 'לא לקחתי' - הרי הפועל או בעל חוב נשבע [שלא קיבלו], ונוטל מבעל הבית חובו; וכן החנני נשבע [שנתן] ונוטל מבעל הבית מה שטען שנתן, שהרי הוא

אמר לו לתן. והפועל נשבע במעמד החנני, וכן החנני נשבע במעמד הפועל או בעל חוב, כדי שיכלמו [יתביישו] זה מזה. וכן כל כיוצא בזה. ושבועה זו תקנת חכמים היא בנקיטת חפץ, מפני שבאין שניהן לטל. לפיכך, אם מת החנני, נוטל בעל חוב שלא בשבועה; וכן אם מת הפועל או בעל חוב, נוטל החנני שלא בשבועה; שהרי אין בעל הבית מפקיד כלום, ואינו משלם אלא תשלום אחד.

ו. החנני אומר: 'אתה אמרת לתן לזה', או 'צוית לי ואמרת אם יבוא פלוני תן לו', ובעל הבית אומר: 'לא אמרתי לך' - הרי בעל הבית נשבע הסת ונפטר, והחנני עושה דין עם זה שנתן לו. וכן אם אמר החנני לבעל הבית המקיפו [מוכר בהקפה]: 'כתוב בפנקסי שיש לי אצלך מנה, ובעל הבית אומר: 'איני יודע' - נשבע בעל הבית הסת שאינו יודע, ונפטר, כדין כל טוען על חברו לכל דבר; ואין בזה תקנת חכמים.

ז. ראובן שהוציא שטר חוב שיש ללווי על שמעון, וטען שלוי נתנו לו בכתיבה ומסירה [וממילא קנאו], ואבד השטר שהקנהו בו, או שטען שהקנהו לו על גב [אגב הקניית] הקרקע - הרי זה גובה אותו משמעון, הואיל ויצא מתחת ידו. טען שמעון שפרע ללווי, ואמר 'ישבע לי' - ישבע לו, ואחר כך יגבה ראובן. הודה לו שפרע, ישלם לוי לראובן. טען לוי שלא מכר ולא נתן שטר זה - נשבע הסת ונפטר.

ח. שטר שהיה ביד שלישי [אדם שלישי], והוציאו מתחת ידו בבית דין, ואמר 'פרוע הוא' - נאמן, אף על פי שהשטר מקים [מאושר בבי"ד]; ושאלו רצה, הנה שורפו או קורעו. וכן אם מת השלישי, ונמצא כתב יוצא מתחת ידי השלישי ששטר זה המנח אצלו פרוע - הרי זה פרוע, אף על פי שאין עדים על הכתב. אבל כתב שיצא מתחת ידי המלוה ששטר פלוני פרוע - אפלו היה בכתב ידי המלוה, אינו אלא כמשחק.

ט. הוי עדים על הכתב [שאצל המלוה, שהחוב פרוע] - אם היו מקימין [בדוקים בבי"ד], הרי השטר פרוע. ואם אין עליו קיום, ישאלו העדים החותמין על זה השובר: אם לא ידעו, או שאין העדים מצויין - הואיל ומתחת ידי המלוה או מתחת ידי יורשיו יצא - אין השובר כלום. י. נמצא השטר בין שטרות פרועין - הרי זה פרוע, ואף על פי שאין עדים על הכתב הנמצא. וכן אם נמצא כתוב בגופו של שטר, בין מלפניו בין מאחוריו ואפלו בקצתו [קצהו], ששטר זה פרוע או נפרע ממנו כך וכך - עושין על פי הכתב, אף על פי שאין על הכתב עדים, ואף על פי שיצא מתחת ידי המלוה; ושאלו לא נפרע, לא היה כותב על השטר.

מתוך מהדורת חזק

47 שבוועה, ואפלו האמינו בשטר כל זמן שיאמר 'פרעתי';
 48 שכל האומר 'לא ליתתי', כאומר 'לא פרעתי'.
 49 ז. יורש שבא להפרע מן הלוה בשטר שיש בו נאמנות
 50 ללוה כל זמן שיאמר 'פרעתי' - הרי הלוה נשבע הסת
 51 שפרעו לשטר זה ונפטר, אף על פי שלא כתב לו 'והרי
 52 אתה נאמן על יורשי'; שעקר השטר, על תנאי זה היתה.
 53 אם התנה עליו שיהיה נאמן בלא שום שבוועה - אינו
 54 נשבע אפלו ליורשי מלוה.

55 ח. יורש קטן שהיה שטר חוב לאביו, ויצא עליו שובר
 56 אחר מיתת אביו - אין קורעין את השטר, ואין מגבין בו
 57 עד שיגדלו היתומים; שמא שובר מזנף הוא, ולפיכך לא
 58 הוציאו הלוה בחיי האב.

59 ט. המוציא שטר חוב על חברו, והיה כתוב בכבל,
 60 מגבהו ממעות בכל; היה כתוב בארץ ישראל, מגבהו
 61 ממעות ארץ ישראל - מה שאין פן בכתבה. לא היה
 62 בשטר שם מקום, והוציאו בכבל - גובה בו ממעות בכל;
 63 הוציאו בארץ ישראל, גובה בו ממעות ארץ ישראל. בא
 64 לגבות בו ממעות המקום שהוציא בו השטר, וטען הלוה
 65 שהמעות שאני חייב לו מכסף שהוא פחות מזה המטבע
 66 - ישבע המלוה ויטל. היה בו כסף סתם - מה שירצה
 67 לוה, יגבהו. מכאן אתה למד, ששטר שאין בו שם מקום
 68 שנכתב בו, כשר לכל דבר. והוא הדין לשטר שאין בו זמן
 69 כלל, שהוא כשר, אף על פי שיעדות זו אין אתה יכול
 70 להזמה. אין מדקדקין בדיני ממונות בדרישה וחקירה, כמו
 71 שיתבאר, כדי שלא תנעל דלת בפני לוין. ולפיכך, שטרי
 72 חוב המאחרין [תאריכם מאוחר מיום כתיבתם] פשרין, אף
 73 על פי שאין יכול להזמן, כמו שיתבאר במקומו.

פרק יח

74 א. המלוה את חברו סתם, הרי כל נכסיו אחראין וערבאין
 75 [משועבדים] לחוב זה. לפיכך, כשיבוא לגבות, תובע את
 76 בעל חובו תחלה: אם מצא עמו נכסים, בין משלטלין בין
 77 קרקעות - גובה מהן ברצון הלוה; ואם לא נתן הלוה
 78 מדעתו, מגבין אותו בית דין. לא הספיק לו כל הנמצא
 79 כנגד שטר חובו - הרי זה גובה מקל הקרקעות שהיו
 80 ללוה, אף על פי שהן עתה מכורין לאחרים או נתונים
 81 במתנה; הואיל ומכר הלוה או נתן אחר שנשתעבד בחוב
 82 זה, הרי זה מוציא מיד הלקוחות או מיד בעלי המתנות;
 83 וזה הוא הנקרא 'טורף'. במה דברים אמורים? בקרקעות
 84 שהיו לו בעת שלוה. אבל נכסים הבאין לו לאחר שלוה
 85 - לא נשתעבדו לבעל חוב, ואינו טורף. ואם התנה עליו
 86 שכל נכסים שיקנה יהיו משעבדין להפרע מהן, וקנה אחר
 87 שלוה ומכר או נתן - הרי בעל חוב טורף מהן.
 88 ב. אין כל הדברים האלו אמורים, אלא בקרקע. אבל
 89 המשלטלין, אין עליהן אחריות; אפלו משלטלין שהיו לו
 90 בעת שלוה, שמכרן לשעתו - אין בעל חוב טורף אותן.
 91 הקנה לבעל חובו כל המשלטלין על גב הקרקע שיש לו,
 92

1 א. המוציא שטר [של אחרים] בין שטרותיו, ואין ידוע
 2 מה טיבו [אם פרוע] - יהיה מנח עד שיבוא אליהו.
 3 יב. האומר לבניו: 'שטר בין שטרותי פרוע, ואיני ידוע
 4 איזה הוא' - שטרותיו כלן פרועין; נמצא לאחד [ללוה]
 5 שם שנים, הגדול פרוע והקטן אינו פרוע. אמר לחברו:
 6 'שטר יש לך בגדי פרוע' - הגדול פרוע, והקטן אינו
 7 פרוע; 'חוב לך בגדי פרוע' - כל שטרות שיש לו עליו,
 8 כלן פרועין.

פרק יז

9 א. מלוה שמת, וכא הירש לתבע את הלוה בשטר
 10 שעליו, ואמר: 'פרעתי את אביך', והירש אומר: 'איני
 11 ידוע' - אומרין לו: 'עמד ושלם לו'. אמר: 'ישבע לי' -
 12 הרי זה נשבע בגניטת חפץ, 'שלא פקדנו [הודיענו] אבא
 13 על ידי אחר, ושלם אמר לנו אבא בפיו, ושלם מצינו בין
 14 שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע, וגובה.
 15 ב. מת הלוה אחר שמת המלוה, וכא הירש להפרע מן
 16 הירש - לא יפרע אלא בשבוועה; ואומר לו [לירוש]
 17 תחלה: 'השבע שלא פקדנו אבא, ושלם אמר לנו אבא,
 18 ולא מצינו בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע'. ואפלו
 19 היה הירש קטן המטל בצריסה כשמת מורישו - הרי זה
 20 נשבע ונוטל. ואם צוה המלוה בשעת מיתתו ששטר זה
 21 אינו פרוע - יפרע הירש בלא שבוועה, אפלו מן הירש.
 22 ג. מת הלוה תחלה, ואחר כך מת המלוה - אין יורשי
 23 מלוה נוטלין מירשי לוה כלום; שבשעה שמת הלוה,
 24 נתחייב המלוה להשבע ואחר כך יטל, כמו שבארנו; וכבר
 25 מת, ואין אדם מוריש שבוועה לבניו, שאינן יכולין להשבע
 26 שלא נפרע אביהן כלום. ואם עבר הדין והשביע יורשי
 27 מלוה, וגבו את חובן - אין מוציאין מידן. לפיכך, שטר
 28 חוב של יתומים הבאים להפרע מן היתומים שמת אביהן
 29 הלוה תחלה - אין קורעין אותו, ואין מגבין בו: אין גובין
 30 בו, שאין אדם מוריש שבוועה לבניו כמו שבארנו; ואין
 31 קורעין אותו, שמא יבוא דין שיידון בו ויוציא בו.
 32 ד. אפלו היה שם ערב, ומת הלוה תחלה - לא יפרעו
 33 יורשי המלוה מן הערב; שאם תאמר יפרעו מן הערב, הרי
 34 הערב חוזר ונפרע מירשי לוה.
 35 ה. אין דינין מדין זה לכל הדומה לו; אלא הרי הפוגם
 36 את שטרו [מודה שפרוע חלקו] ומת - אף על פי שאינו
 37 גובה אלא בשבוועה, הרי בניו נשבעין 'שלא פקדנו אבא,
 38 ולא צונו אבא, ולא מצינו בין שטרותיו של אבא שכל
 39 השטר הזה פרוע'; וגובין את שאר השטר, בין מן הלוה
 40 בין מירשיו.

41 ו. יורש שבא לגבות מן הירש, ואמרו יורשי לוה: 'אמר
 42 לנו אבא, לא ליתתי חוב זה' - הרי יורשי המלוה גובין
 43 שלא בשבוועה; שכל האומר 'לא ליתתי', כאומר 'לא
 44 פרעתי'. וכן מלוה שבא להפרע מירשי לוה, ואמרו:
 45 'אמר לנו אבא, לא ליתתי חוב זה' - הרי זה גובהו בלא

מתוך מהדורת חזק

48 בְּמִנְהָ, וּבֵא שְׁמֵעוֹן וְטָרַף הָאֶחָת בְּמִנְהָ, וְחֹזֵר לְטָרַף הַשְּׁנִיָּה
 49 בְּמִנְהָ הַנִּשְׁאָר לוֹ, וְהֵבִיא לוֹי מֵאֲתִים וְאָמַר לוֹ: 'אִם תִּרְצֶה
 50 לְהִיּוֹת הַשְּׂדֵה שְׁטֵרֶפֶת שׁוֹמֵה לָךְ בְּכֹל הַמֵּאֲתִים שִׁישׁ לָךְ,
 51 הֲרִי מוֹטֵב; וְאִם לֹא, הִילָךְ מֵאֲתִים שֶׁל חוֹבֶךָ וְהִסְתַּלַּק' -
 52 הַדִּין עִם לׁוֹי. רְצָה שְׁמֵעוֹן, וְעָמַד בָּהּ - אָף עַל פִּי שֶׁקְּבִלָּה
 53 בְּמֵאֲתִים, אֵין לוֹי חֹזֵר וְתוֹבֵעַ רְאוּבֵן אֲלֵא בְּמִנְהָ.
 54 י. מֵת רְאוּבֵן, וְהֵנִיחַ שְׂדֵה אַחַת שָׁנָה מֵאַהּ, וּבֵא שְׁמֵעוֹן
 55 וּטְרָפָה, וְנָתְנוּ לוֹ הִתּוֹמִים מֵאַהּ מִן הַמִּשְׁטָלְטִין שֶׁהֵנִיחַ
 56 אֲבִיָּהֶם וְסִלְקוּהוּ - הֲרִי זֶה חֹזֵר וְטָרַף אוֹתָהּ בִּשְׂאָר חוֹבוֹ;
 57 שְׂמֵאָה שֶׁנָּתְנוּ לוֹ - מִצְוָה עָשׂוּ, שְׂמִצְוָה עַל הִתּוֹמִים לְפָרַע
 58 חוֹב אֲבִיָּהֶן. וְאִם אָמְרוּ לוֹ: 'אֵלּוּ הַמֵּאָה דְּמֵי הַשְּׂדֵה
 59 שְׁטֵרֶפֶת', אֵינוּ יָכוֹל לְחַזֵּר וְלְטָרַף אוֹתָהּ פַּעַם אַחֲרַת בִּשְׂאָר
 60 חוֹבוֹ.

יום שני כ"ט כסלו ה'תשע"ד

פֶּרֶק יט

63 א. כְּשִׁיּוֹרְדִין בֵּית דִּין לְנִכְסֵי הַלְוָה לְגָבוֹת מִהֶן, לֹא יִגְבוּ
 64 לְבַעַל חוֹב אֲלֵא מִן הַבִּינּוֹנִית שֶׁבְּקָרְקָעוֹתֶיהָ. וְדִין תּוֹרָה,
 65 שִׁיגְבָה בַּעַל חוֹב מִן הַזְּבוּרִית, שְׁנֹאָמַר: "בַּחוּץ תַּעֲמַד,
 66 וְהֵאִישׁ אֲשֶׁר אֶתָּה נִשֵּׂה בּוֹ יוֹצִיא" וְגו' - מֵה דְרָכוֹ שֶׁל
 67 אָדָם לְהוֹצִיא? פָּחוֹת שֶׁבְּכָלֵיו. אֲבָל תִּקְנוּ חֲכָמִים בְּבִינּוֹנִית,
 68 כְּדֵי שֶׁלֹּא תִנְעַל דְּלַת בְּפָנָי לוֹיִן. בְּמָה דְּרָבִים אֲמוּרִים?
 69 בְּכֹא לְהַפְרֵעַ מִן הַלְוָה עֲצוּמוֹ. אֲבָל הַבָּא לְהַפְרֵעַ מִן
 70 הַיִּוֵּרְשִׁין, בֵּין קִטְנִים בֵּין גְּדוּלִים - לֹא יִפְרַע אֲלֵא מִן
 71 הַזְּבוּרִית.

72 ב. אֵין נִפְרָעִים מִנְכָּסִים מְשַׁעֲבָדִין [שֶׁנִּמְכְּרוּ אַחֲרֵי
 73 הַהַלּוּואָה], בְּמִקּוֹם שִׁשֹּׁשׁ נְכָסִים בְּגִי חוֹרִין; וְאִפְלוּ הֵיוּ בְּגִי
 74 חוֹרִין [בְּרִשׁוֹת הַלּוּוּה] זְבוּרִית, וְהַמְשַׁעֲבָדִין בִּינּוֹנִית אוֹ
 75 עֲדִית, בֵּין שְׁמִכְרָן בֵּין שֶׁנָּתְנוּ. נִשְׁתַּדְּפוּ [נִשְׁחַתּוּ] בְּגִי חוֹרִין,
 76 הֲרִי זֶה טוֹרֵף מִן הַמְשַׁעֲבָדִין; שֶׁפִּינִן שְׁנִשְׁחַתּוּ, כְּאֵלוֹ אֵינָן.
 77 ג. רְאוּבֵן שְׂמֵכֵר כָּל שְׂדוֹתָיו לְשְׁמֵעוֹן, וְהִלָּךְ שְׁמֵעוֹן וּמְכַר
 78 שְׂדֵה אַחַת מִהֶן לְלוֹי, וּבֵא בַּעַל חוֹב שֶׁל רְאוּבֵן לְטָרַף -
 79 רְצָה מִזֶּה גּוֹבָה, רְצָה מִזֶּה גּוֹבָה. בְּמָה דְּרָבִים אֲמוּרִים?
 80 בְּשִׁלְקָח לוֹי בִּינּוֹנִית. אֲבָל אִם לְקַח עֲדִית אוֹ זְבוּרִית -
 81 אֵינוּ טוֹרֵף מִלּוֹי; שֶׁהֲרִי זֶה אוֹמֵר לוֹ: 'מִפְּנֵי זֶה טְרַחַתִּי
 82 וְלְקַחְתִּי שְׂדֵה שְׂאִין דִּינֵךְ לְגָבוֹת מִמֶּנָּה'. וְכֵן אִם לְקַח לוֹי
 83 בִּינּוֹנִית, וְהֵנִיחַ אֲצֵל שְׁמֵעוֹן בִּינּוֹנִית כְּמוֹ הַבִּינּוֹנִית שֶׁלְקַח
 84 - אֵינוּ טוֹרֵף מִלּוֹי, שֶׁהֲרִי זֶה אוֹמֵר לוֹ: 'הִנֵּחְתִּי לָךְ מִקּוֹם
 85 לְגָבוֹת מִמֶּנּוּ'.

86 ד. כְּבֵר בְּאֲרָנוּ, שֶׁהַנְּקִין שְׂמִין לְהֵן בְּעֲדִית, וּבַעַל חוֹב
 87 בְּבִינּוֹנִית, וּכְתַבְתָּ אִשָּׁה בְּזוּרִית. הֵיוּ לוֹ עֲדִית וְזוּרִית -
 88 נִקְיִן בְּעֲדִית, וּבַעַל חוֹב וּכְתַבְתָּ אִשָּׁה בְּזוּרִית. הֵיוּ לוֹ
 89 עֲדִית וּבִינּוֹנִית - נִקְיִן בְּעֲדִית, וּבַעַל חוֹב וּכְתַבְתָּ אִשָּׁה
 90 בְּבִינּוֹנִית. הֵיוּ לוֹ בִּינּוֹנִית וְזוּרִית בְּלִבְד - נִקְיִן וּבַעַל חוֹב
 91 בְּבִינּוֹנִית, וּכְתַבְתָּ אִשָּׁה בְּזוּרִית.
 92 ה. מְכַרְן לְשִׁלְשָׁה בְּגִי אָדָם בְּכַת אַחַת - פֶּלֶן נִכְנְסוּ תַחַת

1 לְהִיּוֹתוֹ נִפְרַע מִן הַכֹּל - הֲרִי זֶה טוֹרֵף מֵאוֹתָן הַמִּשְׁטָלְטִין;
 2 וְהוּא שִׁיכְתָב לוֹ בִּשְׂטֵר חוֹבוֹ: 'שֶׁהִקְנִיתִי לָךְ מִשְׁטָלְטִין
 3 שִׁישׁ לִי עַל גַּב הַקָּרְקַע שִׁישׁ לִי, שֶׁלֹּא כְּאִסְמִכְתָּא [הַבְּטַחָה
 4 מוּגַזְמַת שֶׁאֵינָה בְּלִב שְׁלָמַן], וְשֶׁלֹּא כְּטַפְסֵי הַשְּׁטָרוֹת'
 5 [טִיּוֹטוֹת]. וְכֵן אִם כָּתַב לוֹ: 'שֶׁכֹּל נְכָסִים שְׂאֵנִי עֲתִיד
 6 לְקַנּוֹת, בֵּין קָרְקָעוֹת בֵּין מִשְׁטָלְטִין, הֲרִי הֵן מְשַׁעֲבָדִים לָךְ
 7 לְהַפְרֵעַ מִהֶן, וְהַמִּשְׁטָלְטִין קָנוּיִין לָךְ עַל גַּב הַקָּרְקָעוֹת
 8 לְהַפְרֵעַ מִהֶן, שֶׁלֹּא כְּאִסְמִכְתָּא, וְשֶׁלֹּא כְּטַפְסֵי הַשְּׁטָרוֹת' -
 9 הֲרִי זֶה טוֹרֵף אָף מִן הַמִּשְׁטָלְטִין שֶׁקָּנָה הַלְוָה לְאַחַר שִׁלְוָה;
 10 שֶׁכֹּל תִּנְאִי שֶׁבְּמִמּוֹן קָיָם.

11 ג. עָשָׂה שְׂדֵהוּ הַיְפוֹתִיקִי [שִׁיעִבּוּד] לְבַעַל חוֹבוֹ, אוֹ לְאִשָּׁה
 12 בְּכַתְבְּתָהּ, וְהוּא שִׁיכְתָב לְהֵן: 'מִכְּפֵאן תִּגְבוּ', וְשִׁטְפָה נִהַר -
 13 הֲרִי זֶה גּוֹבָה מִשְׂאָר נְכָסִים, וְטוֹרֵף אוֹתָן; וְאִם הִתְנַה עִמּוֹ
 14 שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ פְּרָעוֹן אֲלֵא מִזֶּה, אֵינוּ גּוֹבָה מִשְׂאָר נְכָסִים.
 15 וְכֵן אִם לְוָה מִמֶּנּוּ, וּפְרַשׁ [בַּשְּׂטֵר] שְׂאִין לוֹ עֲלוֹי אַחֲרִיּוֹת
 16 - הֲרִי זֶה אֵינוּ גּוֹבָה מִן הַמְשַׁעֲבָדִין לְעוֹלָם.
 17 ד. הַעוֹשֶׂה שְׂדֵהוּ הַיְפוֹתִיקִי לְבַעַל חוֹב אוֹ לְאִשָּׁה
 18 בְּכַתְבְּתָהּ, וּמְכָרָה - הֲרִי זֶה מְכוֹרָה; וְכִשְׂבוֹא בַּעַל חוֹב
 19 לְגָבוֹת - אִם לֹא יִמְצֵא נְכָסִים בְּגִי חוֹרִין, יִטְרַף אוֹתָהּ. בְּמָה
 20 דְּרָבִים אֲמוּרִים? בְּשִׁמְכָרָה לְשִׁעִתָּה [עַד שִׁיגְבַנָּה בַּעַל חוֹב];
 21 אֲבָל מְכָרָה מִמְּכָר עוֹלָם, אֵינָה מְכוֹרָה.
 22 ה. עָשָׂה עֲבָדוֹ הַיְפוֹתִיקִי וּמְכָרוֹ - הֲרִי בַּעַל חוֹב גּוֹבָה
 23 מִמֶּנּוּ, מִפְּנֵי שִׁישׁ לוֹ קוֹל [מִתְפָּרֵס הַשִּׁיעִבּוּד]. עָשָׂה שׁוֹרוֹ
 24 הַיְפוֹתִיקִי וּמְכָרוֹ, אֵין בַּעַל חוֹב גּוֹבָה מִמֶּנּוּ; וְכֵן שְׂאָר
 25 הַמִּשְׁטָלְטִין, מִפְּנֵי שְׂאִין לְהֵן קוֹל.

26 ו. עֲבָד שֶׁעָשָׂהוּ רַבּוֹ הַיְפוֹתִיקִי, וְשִׁחְרוּרוֹ - אָף עַל פִּי
 27 שִׁכְתָב לוֹ: 'לֹא יִהְיֶה לָךְ פְּרָעוֹן אֲלֵא מִזֶּה', יִצֵּא לְחֵרוֹת;
 28 וְכֵן אִם הִקְדִּישׁוּ; שֶׁהִקְמִין [שֶׁמִּשְׁוִעֵבַד לְגוּי] וְהִשְׁחָרוּרוֹ
 29 וְהִקְדָּשׁ מִפְּקִיעִין מִיַּד הַשְּׁעִבּוּד; וְהֲרִי בַּעַל חוֹב חֹזֵר
 30 וְגּוֹבָה חוֹבוֹ מִן הַלְוָה, וְכוֹתֵב עֲלוֹי שְׂטֵר [חֲדַשׁ] בְּחוֹבוֹ,
 31 וְטוֹרֵף מִזְמַן זֶה [הַמַּעֲוֹדָכוֹ שֶׁל] הַשְּׂטֵר. וְלָמָּה הוּא חֲזִיב
 32 לְשִׁלְמֵם? מִפְּנֵי שֶׁגָּרַם לְאִבְדַּ מִמּוֹן חֲבָרוֹ, וְכֹל הַגּוֹרֵם לְהִזִּיק
 33 - מִשְׁלָם, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּמִקּוּמוֹ. וְכוֹפִיִן אֶת רַבּוֹ הַשְּׁנִי
 34 לְשִׁחְרוּרוֹ, מִפְּנֵי תַקּוֹן הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִמְצָאנוּ בְּשׁוּק, וְיֵאמַר
 35 לוֹ: 'עֲבָדִי אֶתָּה'.

36 ז. הַמְקַדֵּשׁ נְכָסָיו - אֵין בַּעַל חוֹב יָכוֹל לְטָרַף מִן הַהִקְדָּשׁ,
 37 שֶׁהִקְדָּשׁ מִפְּקִיעַ הַשְּׁעִבּוּד. וּכְשִׁפּוֹדִין הַקָּרְקַע מִיַּד
 38 הַהִקְדָּשׁ, אוֹמְרִין כְּמָה אָדָם רוֹצֵה לְתַן בְּשְׂדֵה זֶה, עַל מִנְת
 39 שִׁיתֵן לְבַעַל חוֹב אֶת חוֹבוֹ, וְלֵאשָׁה כְּתַבְתָּהּ; לְפִי
 40 שֶׁשִּׁשְׁתַּפְּדָה וְתִצֵּא לְחַלִּין בְּיַד הַלּוֹקֵת - יָבוֹא בַּעַל חוֹב
 41 וְיִטְרַף אוֹתָהּ, אוֹ הֵאשָׁה כְּתַבְתָּהּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּעֵרְכֵין.
 42 ח. בַּעַל חוֹב שֶׁבֵּא לְטָרַף [מִשְׁדֵּה שֶׁמְכַר הַלּוּוּה] - אִם יֵשׁ
 43 מַעוֹת לְלוֹקֵת, יָכוֹל לְסַלְקוֹ וְלְתַן לוֹ דְּמֵי מַה שֶׁהוּא טוֹרֵף;
 44 וְחֹזֵר הַלּוֹקֵת, וְתוֹבֵעַ לְמוֹכֵר. וְאִם עָשָׂה אוֹתָהּ הַיְפוֹתִיקִי,
 45 אֵינוּ יָכוֹל לְסַלְקוֹ בְּדָמִים.

46 ט. רְאוּבֵן שֶׁהֵיָה חֲזִיב לְשְׁמֵעוֹן מֵאֲתִים זוּז, וְהֵיוּ לוֹ שְׂתֵי
 47 שְׂדוֹת, וּמְכַר אַחַת מִהֶן לְלוֹי בְּמִנְהָ, וְחֹזֵר וּמְכַר לוֹ הַשְּׁנִיָּה

מתוך מהדורת חזק

46 משעבד לך' - אין בהן דין קדימה, אלא יד בלן שוה;
 47 וכל שקדם וגבה - זכה, אף על פי שהוא אחרון.
 48 ב. לזה וכתב לו: 'שאני עתיד לקנות משעבד לך', ואחר
 49 כך קנה שרה, וחזר ולוה מאחר - הרי השדה משעבדת
 50 לראשון, והוא קודם לגבות. וכן אפלו היו מאה. אין דין
 51 קדימה במטלטלין, אלא כל שגבה מהן - זכה, אף על
 52 פי שהוא אחרון. קדם אחד משאר אדם, ותפש מן
 53 המטלטלין של זה, כדי לזכות בהן לאחד מבעלי חובות
 54 - לא זכה; שכל התופש לבעל חוב במקום שיש עליו
 55 [על הלווה] חוב לאחרים, לא קנה. אבל אין עליו חוב
 56 לאחרים, קנה לו. וכן אם אמר לו הלוה: 'זכה בחפץ זה
 57 לפלוני', או 'תן זה' - זכה לו; ואין אחד מבעלי חובות
 58 יכולין לגבות מאלו המטלטלין, שפכר זכה בהן אחר.
 59 ג. שטרות שזמנן בלן יום אחד, או שעה אחת במקום
 60 שכותבין שעות - כל שקדם מהן וגבה, בין קרקע בין
 61 מטלטלין - זכה.
 62 ד. באו בלן ביחד לגבות, וכן בעלי חובות שכל אחד
 63 מהן קודם לזמן חברו שבאו לגבות מן המטלטלין, שהרי
 64 אין בהן דין קדימה, או שבאו לגבות מקרקע שקנה הלוה
 65 לאחר שלוה מן האחרון שבהן, ואין בנכסים כדי שיגבה
 66 כל אחד מהן את חובו - מחלקין ביניהן. כיצד חולקין?
 67 אם כשיחלק הממון הנמצא על מנינם [לפי מספרם],
 68 יגיע לפחות שבהן כשעור חובו או פחות ממנו - חולקין
 69 לפי מנינם בשוה. ואם יגיע לפחות שבהן יותר על חובו
 70 - חולקין מכל הממון ביניהן כדי שיגיע לפחות שבהן
 71 כשעור חובו, וחוזרין הנשארים מבעלי חובות וחולקין
 72 היתר ביניהם בדרך הזאת. כיצד? הרי שלשה - חובו של
 73 זה מנה, ושל זה מאתים, ושל זה שבע מאות - אם היה
 74 כל הנמצא שם שלש מאות, נוטלין מאה מאה; וכן אם
 75 נמצא שם פחות משלש מאות, חולקין בשוה. נמצאו שם
 76 יתר על שלש מאות - חולקין שלש מאות בשוה, ויסתלק
 77 בעל המאה; ושאר הממון חולקין אותו השנים על אותה
 78 הדרך. כיצד? נמצאו שם חמש מאות או פחות - חולקין
 79 שלש מאות בשוה, ויסתלק האחד; וחוזרין וחולקין
 80 המאתים או הפחות בשוה בין השנים, ויסתלק השני.
 81 נמצאו שם שש מאות - חולקין שלש מאות בשוה,
 82 ויסתלק בעל המנה; וחוזרין וחולקין המאתים בין השנים
 83 בשוה, ויסתלק בעל המאתים; ונותנין המאה הנשארת
 84 לבעל השבע מאות, ונמצא בידו שלש מאות בלבד. ועל
 85 דרך זו חולקין, אפלו הם מאה, כשיבואו לגבות פאחת.
 86 ויש מן הגאונים שהורה שחולקין לפי ממונם.
 87 ה. ראוהו ושמועו, לכל אחד משניהם שטר חוב על לוי
 88 - ראוהו שטר בתמשה בניסן, ושמועו שטר בניסן סתם,
 89 והרי יש ללוי שדה שאינה כדי חוב של שניהם - מורידין
 90 לתוכה ראוהו, שמא שטר של שמועו בסוף ניסן היה.
 91 וכן אין שמועו יכול לטרף מאיר ואילף, שהרי הלוקח

1 הבעלים, והנזקין טורפין מן העדית, ובעל חוב טורף מן
 2 הבינונית, וכתבת אשה טורפת מן הזבורית. מוכרן לזה
 3 אחר זה, בלן טורפין מן האחרון; לא הספיק, טורפין
 4 השאר משלפניו; לא הספיק, טורפין השאר משלפניו פניו
 5 - אפלו היה האחרון הוא שלקח הזבורית, שהרי הלוקח
 6 הקודם אומר לטורף: 'הנחתי לך מקום לגבות ממנו'.
 7 ו. מוכרן לאחד זו אחר זו, הרי זה הלוקח נכנס תחת
 8 הבעלים. במה דברים אמורים? שלקח עדית באחרונה.
 9 אבל לקח זבורית באחרונה - בלן גובין מן הזבורית,
 10 שהרי אומר לטורף כשיבוא לגבות מן השדה שלקח
 11 תחלה: 'הרי הנחתי לך מקום לגבות ממנו'. ולמה אינו
 12 אומר לו הטורף כך, אם לקח עדית באחרונה, ותגבה
 13 האשה ובעל חוב מן העדית שלקח באחרונה? שזו תקנה
 14 היא ללוקח [לטובתו], והרי אומר להן: 'אי אפשר בתקנה
 15 זו, אלא כל אחד מקם יגבה מן הראוי לו'.
 16 ז. מוכרן לאחד זו אחר זו, ומכר לו עדית באחרונה, וחזר
 17 הלוקח ומכר זבורית ובינונית, ושיר עדית לפניו - בלן
 18 גובין מן העדית, שהרי אין לו במה ידחה אותן. מכר
 19 עדית, והניח בינונית וזבורית - הנזקין טורפין מן העדית
 20 שביד לוקח השני, ובעל חוב וכתבת אשה גובין מבינונית
 21 וזבורית ששיר לפניו.
 22 ח. מי שלוה מאחד, ואחר כך מכר הלוה נכסיו לשנים,
 23 וכתב בעל חוב ללוקח שני: 'דין ודברים אין לי עמך',
 24 וקנו מידו [עשה קנין על כן] - אינו יכול לטרף מלוקח
 25 ראשון; שהרי אומר לו: 'הנחתי לך מקום לגבות ממנו
 26 אצל בעל חובך, והן הנכסים שקנה לוקח שני אחרי, ואפה
 27 הפסדת על עצמך, שהרי סלקת עצמך מהן'. והוא הדין
 28 לאשה בכתבתה, אם כתבה לשני - אבדה כתבתה, ואינה
 29 יכולה לטרף. אבל אם כתבו לראשון, טורפין מן השני.
 30 מכר הלוה שדה ללוקח, {ומכר אחריה שדה שניה}
 31 {ומכרה לוקח ראשון} ללוקח שני, וכתב המלוה ללוקח
 32 שני: 'דין ודברים אין לי עמך', וקנו מידו - הרי בעל חוב
 33 טורף מלוקח ראשון שדה ראשונה; ולוקח ראשון טורף
 34 מלוקח שני שדה שניה, שהרי קנה אחריו; ולוקח שני
 35 טורף אותה מבעל החוב, שהרי כתב לו; ולוקח ראשון
 36 חוזר וטורף משני; וחוזרין חלילה, עד שיעשו פשרה
 37 ביניהן. וכן האשה בכתבתה. והוא שהיה החוב כנגד שתי
 38 השדות.
 39 פרק כ
 40 א. מי שיש עליו חובות הרבה - כל שקדם חובו, גובה
 41 תחלה, בין מן הלוה עצמו, בין מן הלקוחות. ואם קדם
 42 האחרון וגבה - מוציאם מידו; שכל שקדם חובו, זכה.
 43 במה דברים אמורים? בקרקעות שהיו לו בעת שלוה.
 44 אבל הנרקעות שקנה אחר שלוה מבעלי חובות הרבה -
 45 אף על פי שכתב לכל אחד מהן: 'מה שאני עתיד לקנות

מתוך מהדורת חזק

46 ולוי טורף מאה ושלשים ושבעה ומחצה, ויהודה נוטל
47 מן השבח שנים וששים ומחצה. וכן זה הן חולקין, אפלו
48 הן מאה.

49 ב. כל הפרות שאכל הלוקח, אינן נטרפין [נגבים] ממנו.
50 אבל הפרות המתקבצין לקרקע - אף על פי שאינן צריכין
51 לקרקע, כענבים שהגיעו להבצר - הרי בעל חוב גובה
52 מהן, כמו שגובה מן השבח.

53 ג. מתנה ששכחה מקמת הוצאה [השקעה], אין בעל חוב
54 גובה משכחה פלוס; אלא רואין כמה היתה שנה בשעת
55 מתנה, וגובה. ואם שכחה מאליה, בעל חוב גובה את
56 פלה. ואם קבל הנותן אתריית המתנה - הרי בעל חוב
57 גובה ממנה את השבח, כדרך שגובה מן הלוקח. ולמה
58 יטרף בעל חוב חצי השבח מן הלוקח, ולא יטרף ממקבל
59 המתנה פלוס? מפני שהמוכר נותן ללוקח בשטר מכירה:
60 'שאני מחיב לך בקרן, ובעמל שתעמל, ובשבח שתשביח,
61 ועלי אתריית הפל', ורצה הלוקח וקבל דבר זה, שהרי
62 הלוקח ירד על תנאי זה, שאם ילך ממנו השבח, יחזר
63 על המוכר; ואפלו לא כתב [התנאי], ככר נודע [הוהגה]
64 שזה דין המוכר עם הלוקח. אבל המתנה, שאין שם תנאי
65 זה, אינו גובה משבח שהשביחה בהוצאתו פלוס.

66 ד. וכן יתומים שהשביחו הנכסים, אין בעל חוב גובה
67 מן השבח פלוס. אבל אם שכחו נכסים מאליהם, גובה
68 את השבח פלוס.

69 ה. בעל חוב שטרף בחובו מיד הלוקח מה שראוי לו מן
70 הקרן וחצי השבח - רואין הנשאר מן הקרקע: אם יש בו
71 תעלה [תועלת] ללוקח - כגון שנושאר לו בשדה בית
72 תשעת קבין, ובגנה בית חצי קב - ישתתפו [ידורו] בה
73 שניהן; ואם לא נשאר לו דבר שאלו יחלק יהיה שם פלו
74 עליו - נותן לו בעל חוב את דמיו [דמי חלקו].

75 ו. היתה השדה היפותיקי [שיעבד אותה לחובו], בעל
76 חוב נוטל את פלה. ורואין חצי השבח הנשאר ללוקח:
77 אם היה חצי השבח יתר על ההוצאה פלה - נוטל
78 ההוצאה מבעל חוב, שהרי אומר לו בעל חוב: 'שדי היא
79 שהשביחה'; והנשאר לו מן השבח [דמי מה שהשביח],
80 נוטל אותו מן המוכר. וכן אם היה חצי השבח פחות מן
81 ההוצאה - אין לו מבעל חוב אלא דמי חצי השבח, וחוזר
82 וגובה מן המוכר חצי השבח שנטרף בלבד.

83 ז. בעל חוב שפא לטרף מן התומים - יתומים אומרים:
84 'אנו השבחנו', ובעל חוב אומר: 'שמא אביכם השביח'
85 - על התומים להביא ראיה. הביאו ראיה שהם השביחו
86 - שמין להם את השבח ואת ההוצאה, ונוטלין הפחות
87 שבשניהם, ומעלה אותם בדרמים [משלם]. כמה דברים
88 אמורים? בשעשה שדה זו היפותיקי. אבל אם לא עשה
89 היפותיקי - אם רצו התומין לסלק בעל חוב בדרמים,
90 מסלקין; ואם רצו, נוטלין מן הקרקע [עצמה] שעור שבח
91 שלהן.

1 אומר לו: 'שמא באחד בניסן הוא זמנו של שטרך, והרי
2 שדה בת חורין ביד ראובן שתגבה אותה, ויבוא ראובן
3 שהוא אחר זמנך, והוא שיש לו לטרף ממני'. לפיכך, אם
4 כתבו הרשאה [יפוי כח] זה לזה, טורפין מאיר ואילך
5 מפל צד [מכל שטר]. והוא הדין בראובן ושמעון שמכר
6 להן לוי שדה אחת בשני שטרות, שטרו של זה בחמשה
7 בניסן, ושטרו של זה בניסן סתם.

פרק כא

8
9 א. בעל חוב גובה את השבח שהשביח הלוקח - בין
10 שהשביח מקמת הוצאה [השקעה], בין ששכחו נכסים
11 מאליהם; אלא שאם השביחו מאליהן, טורף כל השבח;
12 ואם השביחו מקמת הוצאה, גובה חצי השבח. כיצד?
13 ראובן שהיה לו חוב על שמעון מאתים, ומכר שמעון
14 ללוי שדה במנה, והוציא עליה לוי הוצאות, והשביחה
15 והרי היא שנה מאתים - פשיבוא ראובן לטרף את לוי,
16 טורף ממנה במאה ותמשים: מאה של דמי המקח,
17 ותמשים של חצי השבח. ואם השביחה מקמת עצמה,
18 כגון שהוקרה בדרמים או עלו בה אילנות - גובה את פלה.
19 הורו גאונים גדולים ותכמים ואמרו: לא יהיה הלוקח רע
20 פת מירד לשדה חברו שלא ברשות, ששמין לו [כמה
21 הוציא וכמה השביח], וידו על התחתונה [מקבל הפחות
22 שבהם]. לפיכך, אם השביח הלוקח במאה והוציא תמשים
23 - נוטל כל ההוצאה, וחצי השבח יתור על ההוצאה,
24 והחצי עם הקרן הוא שטורף בעל חוב; ודברים של טעם
25 הם, וכך ראוי לדון. וחוזר הלוקח וגובה הקרן מנכסי
26 שמעון, אף מן המשעבדין שמכר או נתן מאחר זמן
27 שמכר בו ללוי. אבל השבח שטרף ממנו בעל חוב, בין
28 חציו בין פלו - אין לוי גובהו אלא מנכסים בני חורין
29 של שמעון; שתקנת עולם היא, שלא יגבה השבח ולא
30 הפרות שאכל הבזלן ולא מזון האשה והבנות מנכסים
31 משעבדין, שאלו דברים שאין להן קצבה. ומקלי כתבה,
32 שלא תטרף אשה מן השבח כתבתה. ולמה יטרף בעל
33 חוב חצי השבח בלבד, הבא מקמת הוצאה? לפי שהשבח
34 בא לאחר שלוה מראובן ולאחר שמכר ללוי, ונמצא
35 ראובן ולוי כשני בעלי חובות לשמעון; והשבח פנכסים
36 שבאו לו אחר שלוה משניהם, שהן חולקין כאחד, כמו
37 שבארנו. לפיכך, ראובן שלוה משמעון מנה, וכתב לו:
38 'שאני עתיד לקנות משעבד לך', וחזר ולוה מלוי מאתים,
39 וכתב לו: 'שאני עתיד לקנות משעבד לך', וקנה אחר כך
40 שדה, ומכרה ליהודה במאה ותמשים, והשביחה יהודה
41 בהוצאתו, והרי היא שנה שלש מאות - טורף שמעון ולוי
42 הקרן, וחולקין אותו בשנה; ונמצא ביד זה חמשה
43 ושבעים, וביד זה חמשה ושבעים. וחוזר שמעון ולוי
44 ויהודה שלשתן, וחולקין מאה ותמשים של שבח על
45 הדרך שפרשנו; נמצא שמעון טורף מנה שלו משדה זו,

יום שלישי ל' כסלו ה'תשע"ד

פרק כב

46 רָאִיָּה וְאֶבְטַל הַשְּׁטָר - אֵין מוֹרִידִין הַמְלִיָּה לַמְטַלְטְלִין; 47 שְׂמָא יֵאכֵל אוֹתָם, וְיֵבִיא זֶה רָאִיָּה וְיֶבְטַל הַשְּׁטָר, וְלֹא יִמְצָא 48 מֵה יֵטַל; וְאֶפְלוּ הֵיךְ לַמְלִיָּה קָרְקַע, שְׂמָא תִּכְסִּיף [תַּחֲחוּשׁ] 49 אוֹ תִּשְׁתַּדֵּף [בְּרוּחַ עוֹה].

50 ו. כִּיצַד כּוֹתְבִין הָאֲדָרְכָתָא? אִם לְנִכְסִים בְּגֵי חוֹרִין 51 הוֹרִידוּהוּ, אוֹמְרִים: 'אִישׁ פְּלוֹנִי נִתְחַיֵּב לְפְלוֹנִי בְּדִין כֶּף 52 וְכֶף, וְלֹא נִתַּן לוֹ מַעְצָמוֹ, וְכִתְבֵנוּ לוֹ אֲדָרְכָתָא זֹו עַל שְׂדֵה 53 פְּלוֹנִית שְׁלוֹ'. וְאַחַר כֶּף שְׂמִין לוֹ שְׁלֵשָׁה [בַּקִּיאִים] מֵאוֹתָהּ 54 הַשְּׂדֵה פְּנֵדָה חוֹבוֹ, וּמְכַרְזִין עָלֶיהָ [לְמַכִּירָה] כְּפִי מֵה [זמן] 55 שְׂרָאוֹ, עַד שִׁיִּפְסְקוּ הַמוֹסִיפִין. וּמוֹרִידִין אוֹתוֹ בְּחוֹבוֹ 56 לְחַלֵּק שְׂשֻׁמוֹ אוֹתוֹ; וְקוֹרְעִין שְׁטָר הַחוֹב, אִם הֵיךְ שֵׁם 57 הַשְּׁטָר. וְאִם לֹא הֵיךְ לוֹ נִכְסִים בְּגֵי חוֹרִין, כּוֹתְבִין הָאֲדָרְכָתָא 58 כֶּף: 'אִישׁ פְּלוֹנִי נִתְחַיֵּב לְפְלוֹנִי כֶּף בְּשְׁטָר חוֹב שְׂישׁ בְּיָדוֹ, 59 וְלֹא נִתַּן לוֹ חוֹבוֹ, וְלֹא מְצָאנוּ לוֹ נִכְסִים בְּגֵי חוֹרִין, וְכֶכֶר 60 קָרְעֵנוּהוּ לַשְּׁטָר שֶׁהֵיךְ לוֹ עָלֵיו, וְנִתְנָהוּ רְשׁוּת לְפְלוֹנִי לְדַרְשׁ 61 וְלַחְקֹר, וְלֵהִיּוֹת יָדוֹ נְטוּיָה עַל כָּל נִכְסִים שִׁיִּמְצָאוּ לוֹ, וְכָל 62 קָרְעוֹת שְׂמֵכֶר מְזַמְּן פְּלוֹנִי וְהִלָּאָה, יֵשׁ לוֹ לְהַפְרַע וְלִגְבוֹת 63 חוֹבוֹ מִן הַכֹּל'.

64 ז. וְאַחַר שְׂכוֹתְבִין אֲדָרְכָתָא זֹו, הוֹלֵךְ הַמְלִיָּה וּמְחַפֵּשׁ: אִם 65 מְצָא לוֹ נִכְסִים בְּגֵי חוֹרִין, שְׂמִין לוֹ מִהֵן. מְצָא לוֹ נִכְסִים 66 מְשַׁעֲבָדִין מֵאַחַר זְמַן שְׁטָרוֹ, טוֹרֵף מִהֵן. וְקוֹרְעִין שְׁטָר 67 הָאֲדָרְכָתָא, וְכוֹתְבִין לוֹ שְׁטָר הַטְּרָפָא [זְכוּת גְּבִיחַ].

68 ח. כִּיצַד כּוֹתְבִין? 'אִישׁ פְּלוֹנִי בֵּן פְּלוֹנִי זָכָה בְּדִין לְטָרֵף 69 בְּחוֹב שְׁפְלוֹנִי חֵיב לוֹ שֶׁהוּא כֶּף וְכֶף, מִשְׂדֵּה פְּלוֹנִית 70 שְׁלֵקְתָּהּ פְּלוֹנִי כֶּכֶף וְכֶף מְזַמְּן פְּלוֹנִי; וְכֶכֶר קָרְעֵנוּ 71 הָאֲדָרְכָתָא שֶׁהֵיךְ בְּיָדוֹ, וְהַרְשִׁינוּהוּ לְטָרֵף מִזֶּה כֶּכֶף וְכֶף'. 72 ט. וְאַחַר שְׂכוֹתְבִין הַטְּרָפָא לְטוֹרֵף, מוֹרִידִין שְׁלֵשָׁה בְּקִיאִין 73 לְאוֹתָהּ הַשְּׂדֵה, וְשִׂמִין לוֹ מִמֶּנָּה כֶּשְׂעוֹר חוֹבוֹ כְּפִי מֵה 74 שְׂרָאוֹי לוֹ מִן הַקֶּרֶן, וְחִצֵי הַשִּׁבְחָה, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוֹ. וּמְכַרְזִין 75 עָלֶיהָ שְׁלֵשִׁים יוֹם, כְּדָרֵךְ שְׂמְכַרְזִין עַל נִכְסֵי יְתוּמִים.

76 י. וְאַחַר כֶּף מְשַׁבְּעִין אֶת הַלְוִיָּה שְׂאִין לוֹ כְּלוּם, בְּתִקְנַת 77 גְּאוּנִים, אִם הֵיךְ הַלְוִיָּה עֲמֵנוּ בְּמִדְיָנָה. וּמְשַׁבְּעִין אֶת 78 הַטוֹרֵף בְּנִקְיַת חֲפֵץ, שְׁלֹא נִפְרַע חוֹב זֶה, וְלֹא מִחְלוֹ, וְלֹא 79 מְכָרוֹ לְאַחַר. וְאַחַר כֶּף מוֹרִידִין אוֹתוֹ לְנִכְסֵי הַלְוִיָּה, 80 בְּשׂוּמָא שְׁלוֹ. וְכוֹתְבִין לוֹ [שְׁטָר] הוֹרְדָה [לְקוֹרְעָה].

81 יא. כִּיצַד כּוֹתְבִין? 'אַחַר שְׂשֻׁמְנוּ לְפְלוֹנִי בְּשׂוּמָא שֶׁהֵיךְ 82 בְּיָדוֹ, וְהַכְרַזְנוּ שְׁלֵשִׁים יוֹם כְּרָאוֹי, וְהַשְׁבַּעְנוּ אֶת זֶה הַטוֹרֵף, 83 וְאֶת בְּעַל חוֹבוֹ - הוֹרְדְנוּהוּ לְשְׂדֵה פְּלוֹנִית לְהִיּוֹת מִשְׁתַּמֵּשׁ 84 בָּהּ, כְּדָרֵךְ שְׂמִשְׁתַּמֵּשׁ כָּל אָדָם בְּקִנְיָנוֹ'.

85 יב. וּמֵאֵימְתֵי אוֹכֵל הַטוֹרֵף פְּרוֹת שְׂדֵה זֹו? מְשִׁיִּפְסְקוּ יְמֵי 86 הַהַכְרָזָה.

87 יג. כָּל אֲדָרְכָתָא שְׂאִין כְּתוּב בָּהּ 'קָרְעֵנוּהוּ לַשְּׁטָר 88 הַהַלְוָאָה', אֵינָה אֲדָרְכָתָא; וְכָל טְרָפָא שְׂאִין כְּתוּב בָּהּ 89 'קָרְעֵנוּהָ לְאֲדָרְכָתָא', אֵינָה טְרָפָא; וְכָל שׂוּמָא שְׂאִין כְּתוּב 90 בָּהּ 'קָרְעֵנוּהָ לְטְרָפָא', אֵינָה שׂוּמָא.

91 יד. שְׁלֵשָׁה שְׁיָרְדוּ לְשׁוּם - אֶחָד אוֹמֵר בְּמִנְהָ וּשְׁנַיִם 92 אוֹמְרִים בְּמֵאֵתִים, אוֹ אֶחָד אוֹמֵר בְּמֵאֵתִים וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים

1 א. סָדֵר גְּבִית הַחוֹב כֶּף הוּא: כְּשִׁיבִיא הַמְלִיָּה שְׁטָרוֹ לְבֵית 2 דִין, וְיִתְקַנֵּם [יאוֹשֵׁר בְּבִי"ד] - אוֹמְרִין לְלוֹה: 'שְׁלֵם'. וְאֵין 3 יוֹרְדִין לְנִכְסֵיוֹ תַּחֲלָה, עַד שִׁיתְבַּעְנוּ; וְאִם טַעַה הַדִּין וְהוֹרִיד 4 הַמְלִיָּה לְנִכְסֵי לוֹה קָדָם שִׁיתְבַּעְנוּ, מְסַלְקִין אוֹתוֹ. אָמַר 5 הַלוֹה: 'הִרְיֵנִי מִשְׁלֵם, קָבַעוּ לִי זְמַן כְּדֵי שְׂאֵלָה מֵאַחַר אוֹ 6 אֲמַשְׁבֵּן [קוֹרְעֵן] אוֹ אֲמַכֵּר וְאֵבִיא הַמְּעוֹת' - קוֹבְעִין לוֹ זְמַן 7 שְׁלֵשִׁים יוֹם; וְאֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְתַן מִשְׁכּוֹן, שְׂאֵלוֹ הֵיךְ 8 שֵׁם מְטַלְטְלִין, מִיָּד הֵיךְ בֵּית דִין גּוֹבִין מִהֵן. וְאִם רָצָה 9 הַמְלִיָּה לְהַחְרִים [חֲרוֹם סַתְמִין] עַל מִי שְׂישׁ לוֹ מְעוֹת אוֹ 10 מְטַלְטְלִין, וּמְפָלִיג אוֹתוֹ בְּדָבָרִים - הִרִי זֶה מַחְרִים. וְאֵין 11 מְחִיבִין אֶת הַלוֹה לְהֵבִיא עָרֵב עַד שִׁיתָן. שְׁלֵמוֹ הַשְּׁלֵשִׁים 12 יוֹם, וְלֹא הֵבִיא - בֵּית דִין כּוֹתְבִין אֲדָרְכָתָא [יְפוּי כּח] עַל 13 נִכְסָיו. וְכֵן אִם אָמַר בְּתַחֲלָה כְּשִׁתְבַּעוּ, 'אֵינִי מִשְׁלֵם' - 14 כּוֹתְבִין אֲדָרְכָתָא עַל נִכְסָיו מִיָּד, וְאֵין קוֹבְעִין לוֹ זְמַן. וְכֵן 15 אִם אֵין שֵׁם שְׁטָר אֲלָא מְלוֹה עַל פֶּה, אוֹ שֶׁהוֹדָה - כּוֹתְבִין 16 אֲדָרְכָתָא עַל נִכְסִים בְּגֵי חוֹרִין [שְׁלֹא נִמְכְּרוּ] שְׂישׁ לוֹ.

17 ב. טַעַן וְאָמַר: 'שְׁטָר זֶה שֶׁנִּתְקַנֵּם בְּפִנְיָכֶם מְזַיֵּף הוּא, וְאֵנִי 18 אָבִיא רָאִיָּה וְאֶבְטַלְנוּ, וְעַדִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְהֵם פְּלוֹנִי 19 וּפְלוֹנִי' - אִם נִרְאָה לְדַגְנִין שְׂישׁ מִמֶּשׁ בְּדָבָרָיו - קוֹבְעִין לוֹ 20 זְמַן לְהֵבִיא עֲדִי. וְאִם נִרְאָה לְהֵן שְׂאֵינוּ בָּא אֲלָא בְּעִלְלוֹת 21 דְּבָרִים וּבְטַעְנוֹת שֶׁל דְּפִי - אוֹמְרִין לוֹ: 'שְׁלֵם, וְאַחַר כֶּף 22 אִם יֵשׁ לָךְ רָאִיָּה, יִחְזִיר'; וְאִם הֵיךְ הַמְלִיָּה אֲלֵם, וְשְׂמָא 23 אֵינוּ יָכוֹל לְהַחְזִיר מִיָּדוֹ - מִנִּיחִין עַל יְדֵי שְׁלֵישׁ.

24 ג. קָבַעוּ לוֹ זְמַן לְהֵבִיא רָאִיָּה וְלִבְטֵל הַשְּׁטָר [כְּסַעֲתוּן], 25 וְהִגִּיעַ הַזְּמַן וְלֹא בָּא - מִמְתִּינִין לוֹ שְׁנֵי וְחִמְשֵׁי וּשְׁנֵי; לֹא 26 בָּא - כּוֹתְבִין עָלָיו פִּתְחָא [נִידוּין], וּמְשַׁמְתִּין [מְנַדִּיין] אוֹתוֹ, 27 וּמְמַתִּינִין לוֹ וְהוּא בְּנִדְוִיו תַּשְׁעִים יוֹם. שְׁלֵשִׁים רְאוּשׁוֹנִים, 28 שְׂמָא הוּא טוֹרֵחַ לְלוֹת מְעוֹת; אֲמַצְעִיִים, שְׂמָא הוּא טוֹרֵחַ 29 לְמַכֵּר; אַחְרוּנִים, שְׂמָא הַלּוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ טוֹרֵחַ לְהֵבִיא מְעוֹת. 30 שְׂלֵמוֹ הַתַּשְׁעִים יוֹם, וְלֹא בָּא - בֵּית דִין כּוֹתְבִין אֲדָרְכָתָא 31 עַל נִכְסָיו, וּמְתִירִין לוֹ נְדוּיוֹ.

32 ד. אֵין כּוֹתְבִין אֲדָרְכָתָא עַל נִכְסָיו, עַד שְׁשׁוּלְחִין וּמוֹדִיעִין 33 לוֹ; וְהוּא שִׁיְהֵיךְ קָרוֹב לְבֵית דִין מִהֵלֶךְ שְׁנֵי יָמִים אוֹ 34 פַּחוֹת; יָתֵר עַל זֶה, אֵין צְרִיכִין לְהוֹדִיעוֹ. בְּמֵה דְּבָרִים 35 אֲמוּרִים? בְּשֶׁהֵיךְ כָּל הַתַּשְׁעִים יוֹם נִשְׁמַט וְאוֹמַר: 'עֲתָה 36 אָבִיא וְאֵבִיא רָאִיָּה וְאֶבְטַל הַשְּׁטָר'. אָבָל אִם אָמַר: 'אֵינִי 37 בָּא לְבֵית דִין' - מִיָּד כּוֹתְבִין אֲדָרְכָתָא עַל נִכְסָיו, בֵּין עַל 38 הַקָּרְקַעוֹת בֵּין עַל הַמְטַלְטְלִין. וְכֵן אִם הֵיךְ הַשְּׁטָר עַל 39 הַפְּקָדוֹן - אֵין מְמַתִּינִין לוֹ תַּשְׁעִים יוֹם, אֲלָא כּוֹתְבִין 40 אֲדָרְכָתָא עַל נִכְסָיו מִיָּד.

41 ה. זֶה שְׂאֲמַרְנוּ שְׂאֵם לֹא בָּא בְּסוֹף הַתַּשְׁעִים, כּוֹתְבִין 42 אֲדָרְכָתָא עַל נִכְסָיו - עַל הַקָּרְקַעוֹת. אָבָל הַמְטַלְטְלִין - 43 אֶפְלוּ אַחַר תַּשְׁעִים יוֹם, כָּל זְמַן שֶׁהוּא אוֹמֵר עֲתָה אָבִיא

מתוך מהדורת חזק

46 בַּמְנָה - בְּטַל יָחִיד בְּמַעוּטוֹ. אֶחָד אוֹמֵר בְּמִנְהָ וְאֶחָד אוֹמֵר
 47 בְּשִׁמּוֹנִים וְאֶחָד אוֹמֵר בְּמֵאָה וְעֶשְׂרִים, נִדוֹן בְּמֵאָה; אֶחָד
 48 אוֹמֵר בְּמֵאָה וְאֶחָד אוֹמֵר בְּתַשְׁעִים וְאֶחָד אוֹמֵר מֵאָה
 49 וּשְׁלֹשִׁים, נִדוֹן בְּמֵאָה וְעֶשְׂרֵה. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה שְׁמִין בִּינֵיהֶן
 50 לְעוֹלָם.
 51 טו. בֵּית דִּין שֶׁשָּׁמוּ לְטוֹרֵף בְּנִכְסֵי לוֹקַח, וְטָעוּ בְּכָל שֶׁהוּא
 52 - מִכְּרֵן בְּטַל; שֶׁהָרִי הֵן כְּשִׁלִּיחַ לְטוֹרֵף וְלִלְוֹקַח, וַיֵּשׁ לָהֶן
 53 רְשׁוּת לְתַקֵּן אֲבָל לֹא לְעֵצָה [לְקַלְקֵל], כְּשִׁלִּיחַ. וְכָל הַמּוֹרִים,
 54 כְּזֶה הוֹרֵי.
 55 טז. בֵּית דִּין שֶׁשָּׁמוּ לְבַעַל חוֹב, בֵּין בְּנִכְסֵי לֹוֵה בֵּין
 56 בְּמִשְׁעָבְדֵין שֶׁבִּיד הַלּוֹקַח, וְלֹאֲחֵר זְמַן הַשִּׁיגָה יָדוֹ שֶׁל לֹוֵה,
 57 אוֹ שֶׁל נְטָרֵף, אוֹ יוֹרְשֵׁיהֶם, וְהֵבִיאוּ לְבַעַל חוֹב אֶת מְעוֹתָיו
 58 - מִסְּלִיקֵין אוֹתוֹ מֵאוֹתָהּ הַקְּרָקַע; שֶׁהַשּׁוֹמֵא חוֹזְרָת לְבַעֲלִים
 59 לְעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: 'וְעֹשֵׂיתָ הַיֵּשֶׁר וְהַטּוֹב.'
 60 יז. קְרָקַע שֶׁשָּׁמוּ אוֹתָהּ לְבַעַל חוֹב, וְאַחֵר כֶּף שְׁמוֹהָ בֵּית
 61 דִּין לְבַעַל חוֹב שֶׁל זֶה הַמְּלוֹה - הָרִי זֶה חוֹזְרָת לְבַעֲלִים [אם
 62 יִשְׁלַם]; לֹא יִהְיֶה כַּחוֹ גְּדוֹל מִכֶּחָ בַּעַל חוֹב הָרֹאשׁוֹן. מִכְּרָה
 63 בַּעַל חוֹב אוֹ נִתְּנָה בְּמִתְּנָה, אוֹ שֶׁשָּׁמָה לְבַעַל חוֹבוֹ מִדְּעֵתוֹ,
 64 אוֹ שְׁמַת וְהוֹרִישָׁה - אֵינָה חוֹזְרָת. שְׁמוֹ קְרָקַע לֹאֲשֶׁה
 65 וְנִשְׁאַת, אוֹ שֶׁשָּׁמוּ מִמֶּנָּה וְנִשְׁאַת - בַּעַל בְּנִכְסֵי אֲשֶׁתוֹ
 66 כְּלוֹקַח הוּא, וְלֹא מִחְזִיר [לְלוֹוֵה] וְלֹא מִחְזִירֵין לוֹ [אם גְּבו
 67 מֵהַאֲשֶׁה].
 68 פָּרָק כֹּג
 69 א. שְׁטְרֵי חוֹב הַמְּקַדְמִין [תֹּארִיכִם מוֹקֵדִם מֵהַהֲלוּוָה] -
 70 פְּסוּלִין, שֶׁהָרִי טוֹרֵף בְּהֵן לְקוֹחוֹת שֶׁלֹּא בְּדִין; וְלִפְיֶכָף,
 71 קָנְסוּ אוֹתוֹ חֻכְמִים, וְלֹא יִגְבֶּה בְּשֹׁטֵר מְקַדֵּם אֲלֵא מִבְּגֵי
 72 חוֹרֵין - גְּזוּרָה, שְׁמָא יֵטֵרֵף בּוֹ מִזְמַן רֹאשׁוֹן שֶׁהַקְּדִימוֹ.
 73 ב. שְׁטְרֵי חוֹב הַמְּאַחְרֵין [תֹּארִיכִם מֵאוֹחֵר מֵהַהֲלוּוָה] -
 74 כְּשֵׁרִין, שֶׁהָרִי הוֹרַע כַּחוֹ שֶׁל בַּעַל הַשֹּׁטֵר, שְׁאִינוֹ טוֹרֵף
 75 אֲלֵא מִזְמַן הַשֹּׁטֵר; וְאֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא כְּתָבוֹ בּוֹ שֶׁהוּא
 76 מְאַחֵר, הָרִי זֶה כְּשֵׁר.
 77 ג. שֹׁטֵר שֶׁכְּתָבוֹהוּ בְּיּוֹם וְנִחְתַּם בְּלִילָה הַסְּמוּפָה לוֹ [אֲחֵרִין]
 78 - פְּסוּל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַדֵּם; וְאִם הָיוּ עֶסְוִיקִים בְּעֵנֵן
 79 [הַהֲלוּוָה] עַד שֶׁנִּכְנַס הַלֵּילָה, וְנִחְתַּמוּהוּ - אֵף עַל פִּי שֶׁקָּנְנוּ
 80 מִמֶּנּוּ בְּלִילָה, כְּשֵׁר.
 81 ד. שֹׁטֵר שֶׁזְּמַנּוֹ כְּתוּב בְּשַׁבָּת, אוֹ בַּעֲשָׂרָה בְּתִשְׁרֵי [יּוֹם
 82 הַכִּיפּוּרִים] - שֹׁטֵר מְאַחֵר הוּא, וְכִשֶׁר. וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא
 83 מְקַדֵּם הוּא, וְבִאֲחֵד בְּשַׁבָּת אוֹ בְּאֲחֵד עֶשֶׂר בְּתִשְׁרֵי נִכְתַּב,
 84 אֲלֵא מִצְמִידֵין אֶת הַשֹּׁטֵר עַל חֻזְקָתוֹ [כַּשְׂרוּתוֹ]; שֶׁהִדְבָּר
 85 יְדוּעַ הוּא, שְׁאִין כּוֹתְבִין בְּשַׁבָּת, וְלִפְיֶכָף אֲחֵרוּהוּ.
 86 ה. כּוֹתְבִין שֹׁטֵר לְלוֹוֵה, אֵף עַל פִּי שְׁאִין הַמְּלוֹה עִמּוֹ; וְאִין
 87 כּוֹתְבִין לְמְלוֹה, עַד שִׁיְהִיָּה הַלוֹוֵה עִמּוֹ. בְּמָה דְּבָרִים
 88 אֲמּוֹרִים? בְּשֹׁטֵר שִׁישׁ [כְּתוּב] בּוֹ קִנְיָן; שֶׁהָרִי מַשְׁעָה שֶׁקָּנְנוּ
 89 מִיָּדוֹ, נִשְׁתַּעְבְּדוּ נִכְסָיו. אֲבָל שֹׁטֵר שְׁאִין בּוֹ קִנְיָן - אִין
 90 כּוֹתְבִין אֲפֹלוֹ לְלוֹוֵה, עַד שִׁיְהִיָּה הַמְּלוֹה עִמּוֹ, וְיִתֵּן הַשֹּׁטֵר

בֵּיד הַמְּלוֹה בְּפִגְנֵינוּ; שְׁמָא יִכְתַּב עֵתָה לְלוֹוֹת מִמֶּנּוּ בְּנִיטָן,
 וְלֹא יִלְוֶה מִמֶּנּוּ עַד תִּשְׁרֵי, וְנִמְצָא הַמְּלוֹוֶה טוֹרֵף בְּשֹׁטֵר זֶה
 מִנִּיטָן שֶׁלֹּא בְּדִין, שֶׁהָרִי לֹא הִגִּיעַ לְיָדוֹ עַד תִּשְׁרֵי.
 עֵדִים שֶׁקָּנְנוּ [עִשׂוּ קִנְיִן] מִיַּד הַלוֹוֶה אוֹ הַמּוֹכֵר וְכִיּוֹצֵא
 וְנִתְאַחֲרָה כְּתִיבַת הַשֹּׁטֵר זְמַן מְרַבָּה - אִם יָדְעוּ יּוֹם
 שֶׁקָּנְנוּ מִמֶּנּוּ בּוֹ - כּוֹתְבִין בְּשֹׁטֵר זְמַן הַקִּנְיָן, וְאֵף עַל פִּי
 שְׁאִינוֹ זְמַן חֲתִימָתָן, וְאִין צְרִיכִין לוֹמַר: 'וְנִתְאַחֲרָה כְּתִיבַת
 יְדִינוֹ עַד יּוֹם פְּלוּנִי'. וְאִם לֹא יָדְעוּ יּוֹם שֶׁקָּנְנוּ בּוֹ - כּוֹתְבִין
 זְמַנּוֹ שֶׁל שֹׁטֵר מַשְׁעָת הַכְּתִיבָה. וְכֵן מִי שֶׁנִּמְסְרָה לָהֶן
 הָעֲדוּת בְּמִדְיָנָה, וְכְתָבוֹ הַשֹּׁטֵר בְּמִדְיָנָה אֲחֵרָת - אִין
 מְזַכְרִין בְּשֹׁטֵר שֶׁם מְקוֹם שֶׁנִּמְסְרָה בּוֹ הָעֲדוּת, אֲלֵא מְקוֹם
 שֶׁכְּתָבוֹ בּוֹ חֲתִימַת יָדָן.
 ז. שֹׁטְרֵי מְקַח וּמְמַכֵּר שֶׁלֹּא נִכְתְּבוּ בְּזְמַנָּן - אֲפֹלוֹ
 הַמְּאַחְרֵין, פְּסוּלִין; שֶׁהָרִי אֲפָשֶׁר לְטָרֵף בְּהֵן שֶׁלֹּא בְּדִין.
 כִּיצַד? כְּגוֹן שֶׁחֲזַר הַמּוֹכֵר וְקָנָה הַשֹּׁדֵה מִיַּד הַלּוֹקַח קֵדָם
 שִׁיגִיעַ זְמַן הַשֹּׁטֵר הַמְּאַחֵר, וְיּוֹצֵיא הֵלָּה הַשֹּׁטֵר הַמְּאַחֵר,
 וַיֹּאמֶר: 'חֻזְרָתִי וְלִקְחָתִיָּה פַּעַם שְׁנִיָּה מִמֶּךָ'; וְנִמְצָא טוֹרֵף
 שֶׁלֹּא בְּדִין. וְלָמָּה לֹא נִחַשׁ כֵּן לְשֹׁטֵר חוֹב הַמְּאַחֵר, שְׁמָא
 יִפְרָעֵנוּ קֵדָם שִׁיגִיעַ זְמַנּוֹ וְיִכְתַּב שׁוֹכֵר [שֹׁטֵר פְּרַעוּן], וְיִחְזַר
 וְיּוֹצֵיא הַשֹּׁטֵר הַמְּאַחֵר, וְיֵטֵרֵף בּוֹ שֶׁלֹּא בְּדִין? לְפִי שֶׁכָּל
 הַכּוֹתְבֵי שֹׁטֵר מְאַחֵר, תִּקְנָתוֹ שִׁיכְתַּב הַשׁוֹכֵר סֵתֵם [לְלֵא
 זַמַּן], שֶׁכָּל זְמַן שִׁיּוֹצֵא הַשֹּׁטֵר, יִשְׁכַּר אוֹתוֹ זֶה הַשׁוֹכֵר. וְאִם
 לֹא עָשָׂה כֵן, וְכְתַב הַשׁוֹכֵר בְּזְמַן הַפְּרָעוֹן - הוּא הַפְּסִיד עַל
 נַפְשׁוֹ.
 ח. מִי שֶׁמְכַר שְׂדֵהוּ בְּאַנְס וּמְסַר [לְעֵדִים] מוֹדְעָא [שֶׁהוּא
 אֲנוּס], אוֹ שֶׁקָּדֵם וּמְכַר אוֹ נָתַן [מִתְּנָה] לְאַחֵר קֵדָם שִׁימְכַר
 לְאַנְס - הָרִי הַמְּעוֹת שֶׁל אֲנַס אֲצֵל הַמּוֹכֵר כְּמִלְוֶה עַל פָּה,
 וְאִינוֹ טוֹרֵף בְּשֹׁטֵר מְכַר שֶׁבִּידוֹ כְּלוּם; מִפְּנֵי שְׁאִין דִּין שֹׁטֵר
 זֶה שִׁיכְתַּב, וְלֹא נִכְתַּב אֲלֵא מִפְּנֵי הָאַנְס. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא
 בְּזָה.
 ט. אֲפָשֶׁר לְטוֹרֵף שִׁיטֵּרֵף בְּלֵא שֹׁטֵר, אֲלֵא בְּעֲדוּת עַל פָּה.
 כִּיצַד? כְּגוֹן שִׁישׁ לוֹ עֵדִים שִׁזְאַת הָאֲרֵץ גְּזוּלָה מֵאַבּוֹ -
 הָרִי יֵשׁ לוֹ לְהוֹצִיאָהּ בְּעֵדִים אֵלוֹ, וְאִין כָּאֵן שֹׁטֵר. וְכֵן אִם
 הִעֲרִידוּ לוֹ שֶׁנִּגְמַר הִדִּין לְאַבּוֹ לְטָרֵף מִנְכְּסֵי פְּלוּנִי כֶּכָף וְכָף
 מִזְמַן פְּלוּנִי, וּמֵת אָבִיו וְעַדִּין לֹא טָרֵף - הָרִי הֵבֵן טוֹרֵף
 בְּעֲדוּת זֶה.
 י. לְפִיכָף, אִין כּוֹתְבִין שְׁנֵי שֹׁטְרֵי מְכַר עַל שְׂדֵה אַחַת -
 שְׁמָא יַעֲשֶׂה הַלּוֹקַח קִנְיּוֹנָא [מִזְמִינָה] עִם בַּעַל חוֹב, וְיֵטֵרֵף
 שֶׁלֹּא בְּדִין. כִּיצַד? יָבוֹא זֶה וְיֵטֵרֵף שְׂדֵה זֶה בְּעֲדוּת שֶׁהִעֲרִידוּ
 לוֹ מִחֲמַת אָבִיו, וְיִחְזַר הַלּוֹקַח וְיֵטֵרֵף בְּשֹׁטֵר הַמְּכַר שֶׁבִּידוֹ
 מִן הַלְּקוֹחוֹת שֶׁלְּקַחוּ אֲחֵרָיו, וְיִקְרַע שֹׁטֵר הַמְּכַר שֶׁבִּידוֹ;
 וְיִחְזַר בְּקִנְיּוֹנָא וְיַעֲמַד בְּשִׁדָּה שֶׁנְּטָרְפָה מִמֶּנּוּ, וְיָבוֹא הוּא
 שֹׁטְרָפָה בְּעֵצְמוֹ וְיֵטֵרֵף אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה בְּעֲדוּת עֲדִיו,
 וְיּוֹצֵיא הֵלָּה שֹׁטֵר הַמְּכַר הַשְּׁנִי, וְיֵטֵרֵף בּוֹ לְקוֹחוֹת אֲחֵרִים
 שֶׁלֹּא בְּדִין. אִם כֵּן מִי שֶׁאָבֵד לוֹ שֹׁטֵר הַמְּכַר, וְעַדִּיו קָמִין
 - כִּיצַד יַעֲשֶׂה? יִכְתְּבוֹ לוֹ שֹׁטֵר שְׁנֵי, וַיֹּאמְרוּ בּוֹ: 'שֹׁטֵר זֶה

47

פֶּרֶק כֹּד

48 א. כָּבֶד בְּאֶרְנֵנוּ, שִׁשְׁטֵר חוֹב שָׁיֵשׁ בּוֹ קִנְיָן - כּוֹתֵבִין אוֹתוֹ
 49 לְלוֹהָ, אִף עַל פִּי שְׁאִין הַמְּלוֹהָ עִמּוֹ; וְכֵן כּוֹתֵבִין שְׁטֵר
 50 לְמוֹכֵר, אִף עַל פִּי שְׁאִין הַלּוֹקַח עִמּוֹ. וְכֵן כּוֹתֵבִין שׁוֹכֵר
 51 לְמַלְלוֹהָ, אִף עַל פִּי שְׁאִין הַלוֹהָ עִמּוֹ, וְשׁוֹכֵר לְאִשָּׁה, אִף עַל
 52 פִּי שְׁאִין בְּעֵלָה עִמָּה, וְגַט לְאִישׁ, אִף עַל פִּי שְׁאִין אִשְׁתּוֹ
 53 עִמּוֹ. אָבֵל אֵין כּוֹתֵבִין שְׁטֵרִי אֲרוּסִין וְנִשְׁוֹאִין, וְשְׁטֵרִי
 54 אֲרוּסוֹת וְקַבְּלוֹת, וְשְׁטֵר בְּרִירַת הַדִּינִין [וְהַ בּוֹרֵר לוֹ אַחַד
 55 וְחַבְּלוֹ] אִם אוֹ שְׁטֵרִי טַעֲנוֹת בְּעֵלֵי דִינִין, וְכָל מַעֲשֵׂה בַּיִת דִּין,
 56 אֲלֵא מִדַּעַת שְׁגִיחֵן. וְכָל הַשְּׁטֵרוֹת הָאֵלוֹ, צָרִיכִין לְהַזְהִיר
 57 בְּתַקְוָנָן כְּשֶׁאֵר הַשְּׁטֵרוֹת.
 58 ב. וּמִי נוֹתֵן שְׂכָר הַסּוֹפֵר? בְּשְׁטֵרֵי הַלּוֹאָה, הַלוֹהָ נוֹתֵן
 59 שְׂכָר; וּבְשְׁטֵרֵי מִקַּח וּמִמְכָר, הַלּוֹקַח נוֹתֵן שְׂכָר. וְהֵאֱשָׁה
 60 נוֹתֵנָת שְׂכָר הַגֵּט, וְהַחֲתָן נוֹתֵן שְׂכָר שְׁטֵר הָאֲרוּסִין אוֹ
 61 הַנִּשְׁוֹאִין. וְהַמְּקַבֵּל וְכֵן הָאָרִיס אוֹ הַשׁוֹכֵר נוֹתֵן שְׂכָר
 62 הַשְּׁטֵר. אָבֵל שְׁטֵר בְּרִירַת הַדִּינִין, אוֹ טַעֲנוֹת בְּעֵלֵי דִינִין -
 63 שְׁגִיחֵם נוֹתְנִין שְׂכָר.
 64 ג. אֶחָד הַשְּׁטֵרוֹת הַנִּכְתָּבִין לְאֶחָד שְׁלֵא בְּפִנֵי חֵבְרוֹ, וְאֶחָד
 65 הַשְּׁטֵרוֹת שְׁאִין כּוֹתֵבִין אוֹתָן אֲלֵא מִדַּעַת שְׁגִיחֵם וְשְׁגִיחֵם
 66 עוֹמְדִין, כְּגוֹן שְׁטֵר שְׁכּוֹתֵבִין לְמַלְלוֹהָ אוֹ לְלוֹקַח - בְּלֵן
 67 צָרִיכִין הָעֵדִים שְׁיִהְיוּ מְכִירִין הַשְּׁמוֹת שֶׁבְּשְׁטֵר, שְׁזֵה הוּא
 68 פְּלוֹנִי בֵּן פְּלוֹנִי, וְזֵה הוּא פְּלוֹנִי בֵּן פְּלוֹנִי; שְׁמָא יָבוֹאוּ
 69 שְׁנַיִם וְיַעֲשׂוּ קְנוּנָא, וְיִשְׁנִי שְׁמוֹתֵיהֶן כְּשְׁמוֹת אַחֲרֵים וְיִדְרוּ
 70 זֶה לְזֶה.
 71 ד. כָּל מִי שֶׁהִחֲזִק שְׁמוֹ בְּעֵיר שְׁלֹשִׁים יוֹם - אֵין חוֹשֵׁשִׁין
 72 לוֹ שְׁמָא שֵׁם אַחֵר יֵשׁ לוֹ, וְהוּא שְׁנָהוּ בְּכִי לְרַמּוֹת וְלַעֲשׂוֹת
 73 קְנוּנָא; שְׁאֵם אִתָּהּ אוֹמֵר בֵּן, אֵין לְדַבֵּר סוּף. לְפִיכָף, מִי
 74 שְׁלֵא הִחֲזִק שְׁמוֹ בְּעֵיר שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְכָא וְאָמַר: 'כְּתָבוּ עֲלֵי
 75 שְׁטֵר שְׁאֵנִי חֵיב לְפְלוֹנִי אוֹ לְזֵה כֶּף וְכֶף דִּינִין' - אֵין
 76 כּוֹתֵבִין לוֹ, עַד שְׁיָבִיא רְאֵיָה לְאִתָּהּ שְׁמוֹ, אוֹ יִחְזַק.
 77 ה. כָּל שְׁטֵר שִׁיבֵא לְפִנֵינוּ וְיִטְעֵן הַלוֹהָ וְיֹאמֵר: 'אֲנִי אֵינִי
 78 חֵיב כְּלוּם, שְׁמָא אֶחָד רַמְאֵי הִעֲלָה שְׁמוֹ בְּשָׂמִי וְהוֹדָה
 79 לְזֵה, אוֹ שְׁאָמַר: 'לֹא לְזֵה אֲנִי חֵיב אֲלֵא לְאַחֵר, וְזֵה רַמְאֵי
 80 הוּא וְהִעֲלָה שְׁמוֹ כְּשֵׁם בְּעַל חוֹבִי' - מֵאַחֵר שְׁלֵא הִחֲזִק
 81 שֵׁם שְׁנַיִם שְׁשְׁמוֹתֵיהֶן שְׁרִין, אֵין חוֹשֵׁשִׁין לְדַבְּרֵי; שְׁחֲזַקָה
 82 הִיא, שְׁאִין הָעֵדִים חוֹתְמִין עַל הַשְּׁטֵר, אֲלֵא אִם בֵּן הֵן
 83 מְכִירִין אֵלוֹ הַנּוֹזְכִים בּוֹ. וְכֵן חֲזַקָה, שְׁאִין הָעֵדִים חוֹתְמִין
 84 עַל הַשְּׁטֵר, אֲלֵא אִם נוֹדַע לְהֵם בְּדוֹאֵי שְׁאֵלוֹ שֶׁהִעִידוּ עַל
 85 עֲצָמָן גְּדוֹלִים וּבְגֵי דַעַת. וְאֵין הָעֵדִים חוֹתְמִין עַל הַשְּׁטֵר,
 86 אֲלֵא אִם בֵּן יוֹדְעִין לְקִירוֹת וְלַחֲתָם.
 87 ו. עֵדִים שְׁאֵינִן יוֹדְעִין לַחֲתָם, וְקָרְעוּ [סִירְטוּט] לְהֵם נִיר
 88 וְחֲתָמוּ עַל הַרְשָׁם [הַסִּירְטוּט] - מִכֵּין אוֹתָם מִכַּת מְרֻדוֹת,
 89 וְהַשְּׁטֵר פְּסוּל.
 90 ז. רֹאשׁ בַּיִת דִּין שֶׁהִנֵּה יוֹדַע עֲנִין הַשְּׁטֵר, וְקָרָא הַשְּׁטֵר
 91 לְפָנָיו הַסּוֹפֵר שְׁלוֹ - הוֹאִיל וְהוּא מֵאֲמִין אוֹתוֹ, וְאֵימַתּוֹ
 92 עֲלָיו - הָרִי זֵה חוֹתָם עַל הַשְּׁטֵר, אִף עַל פִּי שְׁלֵא קָרָאָהּ

1 אֵין גּוֹבִיִן בּוֹ לֹא מְנַכְסִים מְשַׁעֲבָדִים וְלֹא מְנַכְסִים בְּגִי
 2 חוֹרִין, וְלֹא כְּתוּבָהוּ אֲלֵא לְהַעֲמִיד שְׁדָה זוֹ בְּיַד פְּלוֹנִי
 3 הַלּוֹקַח, כְּדִי שְׁלֵא יוֹצִיאָה מִיָּדוֹ הַמוֹכֵר וְלֹא יוֹרְשִׁיו.
 4 יא. בְּשְׁטֵרֵי הַחוֹבוֹת אֵינּוּ בֵּן: אִף עַל פִּי שְׁעָרֵי קְרִימִין,
 5 וְקָנוּ מִיָּדוֹ, וְחִזְרוּ בְּשַׁעֲתוֹ וְאָמַר: 'שְׁטֵר שְׁכַתְּבָתֶם לִי עִתָּה
 6 אָבֵד אוֹ נִשְׁרָף' - אֵין כּוֹתֵבִין לוֹ שְׁטֵר שְׁנִי, שְׁמָא פְּרַעוּ אוֹ
 7 מְחָלוּ; וְאֶפְלוּ הֵיָה הַחוֹב לְזָמֵן [נְקוּב זָמֵן פִּרְעוֹן]. וְאֵינּוּ
 8 גּוֹבָה בְּעֵדִים אֵלוֹ כְּלוּם, אֲלֵא אִם אָמַר הַלוֹהָ 'לֹא הִיּוּ
 9 דְּכָרִים מַעוֹלִם', שְׁזֵה יִחְזַק כְּפָרָן בְּעוֹדוֹתָם, כְּמוֹ שְׁיִתְבָּאֵר.
 10 יב. מִי שְׁכַלָה שְׁטֵר חוֹבוֹ, וְהָרִי הוּא הוֹלֵךְ לְהַמְחִיק -
 11 מַעֲמִיד עֲלָיו עֵדִים [שִׁיקְרָאוּהוּ], וְכָא לְפָנָי בַּיִת דִּין, וְהֵן
 12 עוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם [אִישׁוֹר]. אָבֵל עֲרֵי הַשְּׁטֵר עֲצָמָן - אֵין
 13 כּוֹתֵבִין לוֹ שְׁטֵר אַחֵר, אִף עַל פִּי שְׁנַמְחִיק בְּפִגְיָהֶם; אָבֵל
 14 בְּאֵין לְבַיִת דִּין, וּבַיִת דִּין עוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם.
 15 יג. כִּיבֵּד מְקִימִין שְׁטֵר זֵה? כּוֹתֵבִין שְׁטֵר אַחֵר, וְאֹמְרִים:
 16 'אֲנִי בַּיִת דִּין פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי, הוֹצִיא פְּלוֹנִי בֵּן פְּלוֹנִי
 17 שְׁטֵר מְחֻק לְפָנֵינוּ, וְזָמְנוּ בְּיוֹם פְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֲדִיו.
 18 וְאֵם כְּתָבוּ: 'זֵה חֲזַקָנוּ לְעוֹדוֹתָם שֶׁל עֵדִים, וְנִמְצָאת מְכּוּנָת'
 19 [אִמִּיתִית] - גּוֹבָה בְּשְׁטֵר זֵה שְׁכַתְּבוּ לוֹ, וְאֵינּוּ צָרִיף קִיּוּם
 20 אַחֵר; וְאֵם לֹא כְּתָבוּ בֵּן - צָרִיף לְהַבִּיא רְאֵיָה עַל הָעֵדִים
 21 הָרֹאשׁוֹנִים, עַד שֶׁתְּתַקְּמִם עֲדוּתָן.
 22 יד. שְׁטֵר חוֹב שֶׁנִּתְקַרַע, כְּשֵׁר; נִמְחַק אוֹ נִשְׁטַשְׁשׁ - אִם
 23 רְשׁוּמוֹ נִפְרָ, כְּשֵׁר. נִקְרַע קָרַע בַּיִת דִּין, הָרִי זֵה פְּסוּל. אֵיזֵה
 24 הוּא קָרַע בַּיִת דִּין? שְׁתֵּי וְעָרְב.
 25 טו. מִי שֶׁפָּרַע מְקַצָּת חוֹבוֹ, אִם רָצָה - מְחַלִּיף, וְכּוֹתֵבִין
 26 לוֹ בַּיִת דִּין שְׁטֵר אַחֵר בְּשֶׁאֵר הַחוֹב מְזָמֵן רֹאשׁוֹן; אָבֵל לֹא
 27 עֲרֵי הַשְּׁטֵר. וְאֵם רָצָה, יִכְתֹּב שׁוֹכֵר [שְׁטֵר פִּרְעוֹן].
 28 טז. הַבָּא לְפָרַע כָּל חוֹבוֹ, וְאָמַר הַמְּלוֹהָ: 'אָבֵד לִי הַשְּׁטֵר'
 29 - הָרִי זֵה יִכְתֹּב לוֹ שׁוֹכֵר, וְיִפְרַע כָּל חוֹבוֹ; וְיֵשׁ לְלוֹהָ
 30 לְהַחֲרִים סֶתֶם [חֲרוֹם סִתְמִין] עַל מִי שְׁכּוֹבֵשׁ הַשְּׁטֵר, וְטוֹעֵן
 31 שְׁאָבֵד. וְאֵם טַעֵן הַלוֹהָ טַעֲנוֹת וְדָאֵי וְאָמַר: 'הַשְּׁטֵר אֲצִלוֹ,
 32 וְעִתָּה הִנִּיחוֹ בְּכִיסוֹ' - הוֹרוּ רְבוּתֵי שִׁישְׁבַע הַמְּלוֹהָ הַסֵּת
 33 שְׁאָבֵד הַשְּׁטֵר, וְאַחֵר כֶּף יִפְרַע חוֹבוֹ וְיִכְתֹּב שׁוֹכֵר.
 34 יז. מִי שֶׁהוֹצִיא שְׁטֵר חוֹב בְּמַנְהָ, וְאָמַר: 'עֲשׂוּ לִי מַמְנוֹ
 35 שְׁנַיִם בְּחַמְשִׁים חַמְשִׁים' - אֵין עוֹשִׂין לוֹ; שְׁזִכּוֹת לְלוֹהָ
 36 לְהִיּוֹת הַכֹּל בְּשְׁטֵר אֶחָד, שְׁאֵם יִפְרַענוּ מְקַצָּת, נִמְצָא שְׁטֵרוֹ
 37 פְּגוּם [שַׁחֲלוּקוּ פִּרְעוֹן]. וְכֵן אִם הוֹצִיא שְׁנֵי שְׁטֵרוֹת בְּחַמְשִׁים
 38 חַמְשִׁים, וְאָמַר: 'עֲשׂוּ לִי אוֹתָם אֶחָד בְּמַאָה' - אֵין עוֹשִׂין
 39 לוֹ, אֲלֵא עוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם לְכָל אֶחָד וְאֶחָד; שְׁזִכּוֹת הִיא
 40 לְלוֹהָ לְהִיּוֹתָן שְׁנַיִם, שְׁלֵא יִכֵּף אוֹתוֹ בְּדִין בְּפַעַם אַחַת
 41 לְגַבּוֹת הַכֹּל.
 42 יח. הוֹצִיא שְׁטֵר חוֹב בְּמַאָה, וְאָמַר: 'קָרְעוּהוּ, וְכַתְּבוּ לִי
 43 שְׁטֵר אַחֵר בְּחַמְשִׁים' - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ; שְׁמָא פְּרַעוּ הַכֹּל,
 44 וְכַתְּבוּ לוֹ שׁוֹכֵר עַל שְׁטֵר שֶׁל מַאָה, וְכִשְׁיִחְזוּר וְיֹצִיא קִיּוּם
 45 זֵה שֶׁל שְׁטֵר חַמְשִׁים, וְיֹצִיא הַלוֹהָ הַשׁוֹכֵר, יֹאמֵר לוֹ: 'זֵה
 46 שְׁטֵר אַחֵר הוּא.'

מתוך מהדורת חזק

46 ערב ממוזן זה, בכל אלו הפנים - בין בפני בית דין, בין
47 בינו לבין המלוה - נשתעבד.
48 ב. אמר לו בשעת מתן מעות: 'הלווהו, ואני ערב' -
49 נשתעבד הערב, ואינו צריך קנין. וכן אם בית דין עשו
50 אותו ערב - נשתעבד, אף על פי שלא קנו מידו; כגון
51 שהיו בית דין רוצין לגבות מן הלווה, ואמר להם:
52 'הניחיהו, ואני ערב לכם' - הואיל ויש לו הנאה
53 שהאמינוהו בית דין, באותה הנזה שעבד עצמו.
54 ג. המלוה את חברו על ידי ערב - אף על פי שהערב
55 משעבד למלוה - לא יתבע את הערב תחלה, אלא תובע
56 את הלווה תחלה. אם לא נתן לו - חוזר אצל הערב, ונפרע
57 ממנו. במה דברים אמורים? בשאין נכסים ללוה; אבל
58 אם יש נכסים ללוה - לא יפרע מן הערב כלל, אלא מן
59 הלווה. הנה הלווה אלם, ואין בית דין יכולין להוציא מידו,
60 או שלא בא לדין - הרי זה נפרע מן הערב תחלה, ואחר
61 כף יעשה הערב דין עם הלווה. אם יכול להוציא מידו,
62 יוציא; או ישמתו [נידו] אותו בית דין, עד שיתן לו.
63 ד. התנה המלוה על הערב ואמר לו: 'על מנת שאפרע
64 ממי שארצה' - אם יש נכסים ללוה, לא יפרע מן הערב.
65 אמר: 'על מנת שאפרע ממי שארצה תחלה', או שהיה
66 קבלן [כדלהלן] - הרי זה יתבע את הערב הנה או את
67 הקבלן תחלה, ויפרע מהן אף על פי שיש נכסים ללוה.
68 ה. איזה הוא ערב, ואיזה הוא קבלן? אמר לו: 'תן לו,
69 ואני נתתן לך' - זה הוא קבלן שיש למלוה להפרע ממנו
70 תחלה, אף על פי שלא פירש ולא אמר 'על מנת שאפרע
71 ממי שארצה'. אבל אם אמר לו: 'הלווהו, ואני ערב',
72 'הלווהו, ואני פורע', 'הלווהו, ואני נתתן', 'הלווהו, ואני
73 חביב', 'הלווהו, ואני קבלן', 'תן לו, ואני קבלן', 'תן לו,
74 ואני פורע', 'תן לו, ואני חביב', 'תן לו, ואני ערב' - כלן
75 לשון ערבות הן, ואינו תובעו תחלה; ולא נפרע ממנו
76 במקום שיש נכסים ללוה, עד שייפרש ויאמר: 'ממי
77 שארצה אפרע'.
78 ו. ערב של כתבה - אף על פי שקנו מידו, פטור מלשלם;
79 שהרי מצוה עשה, ולא חפרה [נחסר בשעת נישואין]
80 ממון. ואם היה האב ערב לכתבת בנו, וקנו מידו - חביב.
81 וקבלן של כתבה, חביב.
82 ז. ראובן שמכר לשמעון שדה, וקא לוי וקבל אתריותה
83 עליו [כלפי שמעון] - לא נשתעבד לוי, שזו אסמכתא היא
84 [לא גמר בליבו האחריות]. ואם קנו מידו שהוא ערב
85 לשלם דמי מכר זה בכל עת שיתבעו שמעון - הרי זה
86 חביב. וכזה הורו רבותי.
87 ח. וכן הערב או הקבלן שחביו עצמן על תנאי - אף על
88 פי שקנו מידו - לא נשתעבד, מפני שהיא אסמכתא
89 [מאמין שלא יתקיים התנאי]; כיצד? כגון שאמר לו: 'תן
90 לו ואני אתן, אם יהיה כף וכו', או אם לא יהיה; שכל
91 התולה שעבדו שאינו חביב בו באם יהיה ואם לא יהיה -
92 לא גמר, ולא הקנה קנין שלם; וליכף לא נשתעבד.

1 הוא בעצמו. ואין שאר העם רשאים לעשות כן, עד שיקרא
2 העד השטר מלה מלה.
3 ח. שנים שהיו בעיר, שם כל אחד מהם יוסף בן שמעון/
4 - אינן יכולין להוציא שטר חוב זה על זה, ולא אחר יכול
5 להוציא עליהן שטר חוב, אלא אם כן באו עדי השטר
6 בעצמן, ואמרו: 'זה הוא שהעננו עליו, וזה הוא שהעננו
7 לו בהלואה זו'. וכן אין מגרשין נשותיהן, אלא זה בפני
8 זה. וכן אם נמצא לאחד בין שטרותיו שובר ששטרו של
9 יוסף בן שמעון פורע, שטרות שניהם שעליו פרועין.
10 וכיצד יעשו אלו ששמותיהן שוין, ושמות אבותיהן שוין?
11 ישלשו [יוסיפו הסבא]. היו שמות אבות אבותיהן שוין,
12 יכתבו סימניהן. היו דומין זה לזה בצורתן, יכתבו יחוסן
13 [כהן, לוי]. היו שניהם פהנים או לויים, יכתבו [שושלת]
14 דורות.
15 ט. הוציא עליו שטר שכתוב בו: 'אני פלוני בן פלוני
16 לויתי ממך מנה' - אף על פי שאין בו שם המלוה - כל
17 מי שיצא [נמצא] שטר זה מתחת ידו, גובה בו; ואינו יכול
18 לדחותו ולומר, 'של אחר הוא, ונפל'. וכן שני יוסף בן
19 שמעון הדין בעיר אחת, שהוציא אחד מהן שטר חוב
20 על אחד מבני העיר - אינו יכול לדחותו ולומר לו,
21 'לפלוני ששמו כשםך אני חביב, וממנו נפל השטר'; אלא
22 הרי זה שיצא מתחת ידו גובהו, ואין חוששין לנפילה.
23 י. שנים שהוציא כל אחד משניהן שטר חוב על חברו -
24 אין האחרון יכול לומר לראשון, 'אלו הייתי חביב לך,
25 היאך אתה לווה ממני'; אלא זה גובה חובו, וזה גובה
26 חובו. הנה זה במאה וזה במאה, ויש לזה עדית ולזה
27 עדית, או לזה בינונית ולזה בינונית, לזה זבורית ולזה
28 זבורית - אין נזקקין להם, אלא כל אחד עומד בשלו. הנה
29 לזה עדית ובינונית ולזה זבורית - זה גובה מן הבינונית,
30 וזה גובה מן הזבורית.
31 יא. המוציא שטר חוב על חברו, והלה מוציא שטר
32 שמכר לו את השדה - אם היו במקום שנותן הלוקח
33 המעות, ואחר כך כותב לו המוכר את השטר - הרי שטר
34 חובו של זה בטל, שהרי אומר לו: 'אלו הייתי חביב לך,
35 היה לך לפרע חובך' [בכסף שנתתי]. אבל במקום
36 שכותבין, ואחר כך נוהגין - הרי שטר החוב קיים, שהרי
37 זה אומר לו: 'מכרתי לך את השדה, כדי שיהיה לך נכסים
38 ידועים, שאגבה מהן החוב שלי'.

יום רביעי א' טבת ה'תשע"ד

פרק כה

40
41 א. המלוה את חברו, ואחר שהלווהו אמר לו אחד: 'אני
42 ערב', או שתבע את הלווה בדין, ואמר לו אחד: 'הניחיהו,
43 ואני ערב', או שהיה חונק אותו בשוק לתן לו, ואמר לו:
44 'הנח, ואני ערב' - אין הערב חביב כלום; ואפלו אמר 'אני
45 ערב' בפני בית דין. אבל אם קנו מידו [עשו קנין] שהוא

מתוך מהדורת חזק

47 הערב לשלם; לא יהיה כח זה, פחות מן הלנה עצמו. כזה
 48 הזרו המורים. ואם התנה עמו, הכל לפי התנאי. היה הלנה
 49 במדינה אחרת, שאינו יכול להודיעו ולא לילך לו, או
 50 שמת הלנה, והניח קטנים שאין בית דין נזקקין לנכסיהן
 51 - הרי זה תובע את הערב תחלה, שהרי אין הלנה מצוי.
 52 ד. מלנה שתבע את הלנה, ומצאו שהעני - אינו יכול
 53 להפרע מן הערב, עד שישבע הלנה בתקנת אחרונים שאין
 54 לו כלום; שמא יעשו קנוניא [ומאות] על נכסיו של ערב.
 55 ה. מי שהיה ערב לחברו במלנה על פה, וכא המלנה
 56 לתבע את הערב, והרי הלנה במדינת הים - אומר לו
 57 הערב: 'הבא ראיה שלא פרעך הלנה, ואני אשלם לך'.
 58 ו. ערב שקדם ונתן לבעל חוב את חובו - הרי זה חוזר
 59 וגובה מן הלנה כל מה שפרע על ידו, אף על פי שהיתה
 60 מלנה על פה או בלא עדים כלל. במה דברים אמורים?
 61 בשאמר לו הלנה בעת שנעשה לו ערב: 'ערבני ושלם'.
 62 אכל אם עמד זה ברשות עצמו, ונעשה לו ערב או קבלן,
 63 או שאמר לו הלנה: 'ערבני', ולא הרשהו [לא אמר] שיתן,
 64 ופרע החוב - אין הלנה חייב לשלם לו כלום. וכן הפורע
 65 שטר חובו של חברו שלא מדעתו - אפלו היה החוב על
 66 המשכון, אין הלנה חייב כלום; ונוטל משכוננו בחנם, והרי
 67 אבד זה הנותן את מעותיו; שמא היה הלנה מפסי את
 68 המלנה, ומוחל לו. מת הלנה, וקדם הערב ופרע החוב
 69 קדם שיודיע את הירששים - אם נודע לנו שלא פרע הלנה
 70 שטר חובו קדם שימות, כגון שהודה בו, או שנדיהו [על
 71 אי פרעון] ומת בנדיהו, או שלא הגיע זמן המלנה להגבות
 72 - הרי זה חוזר וגובה מן הירששין כל מה שפרע. היה
 73 המלנה גוי - אין הירששין חייבין לשלם; שמא אביהן נתן
 74 לזה הערב כל החוב שהיה עליו, מפני שהגוי תובע את
 75 הערב תחלה [לפני הלווה], ולפיכך פרע זה מדעתו קדם
 76 שיודיע את היתומים. אכל אם הודיען שהגוי תובע אותו,
 77 והרי הוא נותן - חייבין לשלם.
 78 ז. כל ערב שבא לטל מה שפרע - בין שבא להפרע
 79 מירששי לנה, בין מן הלנה עצמו - הרי זה צריך להביא
 80 ראיה שפרע; ואין מציא [הימצאות] שטר החוב שעליו
 81 ביד הערב, ראיה - שמא נפל השטר מיד המלנה, ולא
 82 פרע זה כלום.
 83 ח. האומר לחברו: 'ערבתי לי', והוא אומר: 'לא ערבתי';
 84 או שאמר הערב ללנה: 'אתה הרשיתני לערב אותך ולתן',
 85 והוא אומר לו: 'לא, מדעתך ערבתי', או 'לא ערבתי כלל';
 86 או שאמר הערב: 'פרעתי למלנה בפניך', והלנה אומר:
 87 'לא פרעתי', או שאמר לו: 'כן, פרעתי, ונתתי לך מה
 88 שפרעתי', או שאמר המלנה: 'ערבתי לי מאתים', והוא
 89 אומר: 'לא ערבתי אלא מנה' - בכל אלו הטענות וכיוצא
 90 בהן - המוציא מחברו עליו הראיה, או ישבע הנתבע
 91 שביעת הסת, או שביעת התורה אם הודה במקצת, כשאמר
 92 טענות הממון.
 93 ט. עבד או אשת איש שלו או שערבו את אחרים,

1 ט. שנים שלו בשטר אחד, או שלקחו מקח אחד, וכן
 2 השתפין שלנה אחד מהן, או לקח לשתפות - הרי הן
 3 ערבאין זה לזה, אף על פי שלא פרש.
 4 י. שנים שערבו אחד - כשיבוא המלנה להפרע מן הערב,
 5 יפרע מאיזה מהן שירצה; ואם לא היה לאחד כדי החוב,
 6 חוזר ותובע השני בשאר החוב.
 7 יא. ואחד שערב שנים - כשיפרע למלנה - יודיעו
 8 [המלווה] חוב איזה משניהם הוא פורע, כדי שיחזר עליו.
 9 יב. האומר לחברו: 'ערב זה לפלוני, ואני ערב לך' - הרי
 10 זה כמי שאמר לו: 'הלנהו, ואני ערב'; וקשם שנשמעבד
 11 הערב למלנה, כך נשמעבד ערב שני לערב ראשון. ודין
 12 הערב עם המלנה, כדין ערב ראשון עם השני - דין אחד
 13 הוא.
 14 יג. מי שלא פרש קצב הדבר [סכום] שערב, כגון שאמר
 15 לו: 'כל מה שתתן לו, תן לו ואני ערב', או 'מכר לו, ואני
 16 ערב', או 'הלנהו, ואני ערב' - יש מן הגאונים שהורה,
 17 שאפלו מכר לו בעשרת אלפים או הלנהו מאה אלה,
 18 נשמעבד הערב בכל. ויראה לי, שאין זה הערב חייב כלום;
 19 שפיון שאינו יודע הדבר ששמעבד עצמו בו - לא סמכה
 20 דעתו, ולא שמעבד עצמו; ודברים של טעם הן אלו, למבין.
 21 יד. מי שאמר לחברו: 'הלנהו, ואני ערב לגופו של לנה
 22 הזה; לא ערב לעצמו של ממון, אלא כל זמן שתראה
 23 אביאנו לך', וכן אמר לו אחר שהלנהו ותבעו: 'הניחהו,
 24 וכל זמן שתתבע אותו, אביאנו לך', וקנו מידו על זה -
 25 אם לא יביא זה הלנה, יש מן הגאונים שהורה שהוא חייב
 26 לשלם. ויש מי שהורה, שאפלו התנה עליו, ואמר: 'אם
 27 לא אביאנו, או שמת, או שברח, אהי חייב לשלם' - הרי
 28 זו אסקמחא, ולא נשמעבד; ולזה דעתי נוטה.
 29 פָּרָק כו
 30 א. המלנה את חברו בשטר, ואחר שהעידו העדים בשטר,
 31 בא ערב וערב את הלנה - אף על פי שקנו מידו, ונשמעבד
 32 לשלם כמו שבארנו - כשיבוא המלנה להפרע מנכסי
 33 הערב הזה, אינו טורף מנכסים משעבדים [שמכר הערב].
 34 היה הערב בגופו של שטר קדם חתימת העדים - אם
 35 כתבו 'פלוני ערב', שהרי אינו מערב [משולב בשטר] עם
 36 הלנה במלנה - הרי זה אינו גובה ממנו מן המשעבדין.
 37 אכל אם כתוב בשטר 'פלוני לנה מפלוני כך וכך, ופלוני
 38 ערב', שהרי ערבו לנה עם הערב בשטר, וקנו מידו של
 39 ערב, ואחר כך חתמו העדים בשטר - הרי זה נפרע מנכסי
 40 ערב המשעבדין.
 41 ב. מלנה שבא לתבע את הלנה - אינו יכול לדחותו
 42 ולומר, 'לך אצל הקבלן, שהרי יש לך לתבע אותו תחלה';
 43 אלא תובע כל מי שירצה תחלה. ואם נשא הקבלן המעות
 44 מיד המלנה, ונתגן ביד הלנה - אין למלנה על הלנה כלום.
 45 ג. מלנה שתבע את הלנה, ולא מצא לו נכסים - אינו
 46 יכול להפרע מן הערב, עד אחר שלשים יום מיום שנתחייב

מתוך מהדורת חזק

47 שְׁטְרֵי יִשְׂרָאֵל, שְׂאִינוּ יָכוֹל לְהַזְדַּיֵּף [להמחק] וְלֹא לְהוֹסִיף
 48 בּוֹ וְלֹא לְגַרְעַ. וְלָמָּה לֹא יִגְבֶּה בּוֹ מִן הַמְשַׁעְבָּדִין? מִפְּנֵי
 49 שְׂאִין לוֹ קוֹל.
 50 ג. תִּקּוֹן שְׁטְרֵי יִשְׂרָאֵל כִּי הוּא: כָּל הַשְּׁטָרוֹת כְּלָן, צָרִיף
 51 שְׂיָחֹזר [פעם שנייה] מֵעֵנְיָנוּ שֶׁל שְׁטָר בְּשִׂטָּה אַחְרֹנָה -
 52 לְפִי שְׂאִין לְמִדֵּין מִשִּׂטָּה אַחְרֹנָה, שְׂמָא הֵיוּ הָעֲדִים
 53 מִרְחֻקִּין מִגּוֹפּוֹ שֶׁל שְׁטָר בְּכַדֵּי שִׂטָּה, וְכֹא זֶה הַמְזַיֵּף, וְכֹתֵב
 54 בְּאוֹתוֹ הַרְחוֹק שִׂטָּה זוֹ.
 55 ד. עֲדִים שֶׁהֵיוּ מִרְחֻקִּין מִן הַכֹּתֵב שְׂמֵי שִׂטִּין, פְּסוּל; פְּחוֹת
 56 מִכָּאן, כְּשֶׁר. 'שְׂמֵי שִׂטִּין' שְׂאֵמְרוּ - בְּכֹתֵב יְדֵי עֲדִים, וְלֹא
 57 בְּכֹתֵב יְדֵי סוֹפֵר; שֶׁכָּל הַמְזַיֵּף, אֵינּוּ הוֹלֵךְ אַחַר הַסּוֹפֵר,
 58 אֲלֵא אַחַר הָעֲדִים. וְשְׂמֵי שִׂטִּין אֵלוּ - הֵן וְשִׁנֵּי אֲוִירִין [שבין
 59 הַשּׁוֹרוֹת], כְּגוֹן [כגודל] לְמֵד עַל גֵּב כִּי [סופית]. הֵיוּ
 60 הָעֲדִים מִרְחֻקִּין מִן הַכֹּתֵב יֵתֵר עַל שְׂמֵי הַשִּׂטִּין, וְהֵיָה כָּל
 61 הַרְחוֹק שֶׁבֵּינָן הַכֹּתֵב וְהָעֲדִים מְלֵא בְּעֲדִים פְּסוּלִין אוֹ קְרוֹבִים
 62 - כְּשֶׁר, שֶׁהָרִי אֵינוֹ יָכוֹל לְהַזְדַּיֵּף. וְאֵם מְלֵאָהּ בְּשִׂרְיֹתוֹת
 63 [קווים] שֶׁל דִּיּוֹ - פְּסוּל, שְׂמָא הָעֲדִים עַל הַשְּׂרִיטוֹת חֲתָמוֹ,
 64 לֹא עַל גּוֹפּוֹ שֶׁל שְׁטָר. הֵיָה הַשְּׁטָר כְּלוֹ עִם עֲדָיו בְּשִׂטָּה
 65 אַחַת, הָרִי זֶה כְּשֶׁר.
 66 ה. הֵיָה הַשְּׁטָר בְּשִׂטָּה אַחַת, וְהָעֲדִים בְּשִׂטָּה שְׁנֵי -
 67 פְּסוּל; שְׂמָא אֵלוּ הָעֲדִים הֵיוּ מִרְחֻקִּין מִן הַשְּׁטָר הַכְּשֶׁר
 68 שִׂטָּה אַחַת, וְחֲתָף כָּל הַשְּׁטָר, וְכֹתֵב זֶה הַשְּׁטָר בְּאוֹתָהּ
 69 הַשִּׂטָּה, וְנִמְצְאוּ אֵלוּ הָעֲדִים חוֹתְמִין עָלֶיהָ. וְכֵן אִם הֵיָה
 70 הַשְּׁטָר וְשִׁנֵּי עֲדִים בְּשִׂטָּה אַחַת, וְשִׁנֵּי עֲדִים אַחֲרֵים בְּשִׂטָּה
 71 שְׁנֵי, וְאָמַר: 'אֵנִי נִתְפַּנְתִּי לְרַבּוֹת הָעֲדִים' [להביא נוספים]
 72 - אֵין מְקִימִין שְׁטָר זֶה מֵעֲדִים שֶׁל מְטָה בְּשִׂטָּה שְׁנֵי, אֲלֵא
 73 מֵעֲדִים שֶׁל מְעַלָּה; שְׂמָא בְּשִׂטָּה שֶׁהֵיָתָה בֵּין הָעֲדִים שֶׁל
 74 מְטָה וּבֵין הַשְּׁטָר שֶׁחֲתָף, כֹּתֵב שְׁטָר זֶה וְשִׁנֵּי עֲדָיו.
 75 ו. קִיּוּם [אישור השטר ע"י] בֵּית דִּין - צָרִיף שִׂיָּהֵי סְמוּף
 76 לְכֹתֵב יְדֵי עֲדִים, אוֹ סְמוּף לְצַד הַשְּׁטָר, אוֹ מֵאַחֲרָיו כְּנֶגֶד
 77 הַכֹּתֵב, וְאִם הֵיָה בֵּין הַקִּיּוּם וְהַשְּׁטָר רֵוַח שִׂטָּה אַחַת -
 78 פְּסוּל; שְׂמָא יַחֲתֵף הַשְּׁטָר שְׁנֵי קִיּוּמִים, וְיִזְיַף בְּאוֹתָהּ הַשִּׂטָּה
 79 שְׁטָר וְשִׁנֵּי עֲדָיו, וְנִמְצָא הַקִּיּוּם עַל שְׁטָר מְזַיֵּף.
 80 ז. הִרְחִיק אֶת הַקִּיּוּם מִן הַשְּׁטָר יֵתֵר עַל שְׂמֵי שִׂטִּין, וּמֵלֵא
 81 כָּל הַרְחוֹק שְׂרִיטוֹת דִּיּוֹ - כְּשֶׁר, שֶׁהָרִי אֵינוֹ יָכוֹל לְזַיֵּף; וְאֵין
 82 חוֹשְׁשִׁין לְבֵית דִּין שִׁיקִימוּ קִיּוּם עַל הַשְּׂרִיטוֹת, אֲלֵא עַל
 83 גּוֹפּוֹ שֶׁל שְׁטָר.
 84 ח. כָּל הַמְחַקֵּן כְּלָן - צָרִיף שִׁיְכַתֵּב קִיּוּמֵיהֶן בְּסוּף הַשְּׁטָר,
 85 וְיֹאמַר: 'אוֹת פְּלוֹנִית', אוֹ 'מְלָה פְּלוֹנִית', אוֹ 'שִׂיטָּה
 86 פְּלוֹנִית', 'עַל מִחָק' אוֹ 'תְּלוּיָהּ', וְהַפֵּל קָיָם. וְאִם הֵיָה
 87 הַמְחַקֵּן בְּמִקּוֹם 'שְׂרִיר וְקָיָם', וְכַשֵּׁנְשׁוֹר 'שְׂרִיר וְקָיָם' - אָף עַל
 88 פִּי שְׁחֹזר וְקָיָמוֹ, פְּסוּל; שְׂמָא מְחַקוֹ וְכֹתֵב דְּכָר שִׁיְזַיֵּף, וְחֹזֵר
 89 וְקָיָמוֹ בְּרוּחַ שְׁבִין הַכֹּתֵב וְהָעֲדִים.
 90 ט. שְׁטָר הַבָּא הוּא וְעֲדָיו עַל מִחָק, כְּשֶׁר. וְאִם תֹּאמַר:
 91 מוֹחֵק, וְחֹזֵר וּמוֹחֵק - אֵינוֹ דוֹמֵה מִי שֶׁנִּמְחַק פֶּעַם אַחַת,
 92 לְנִמְחַק שְׂמֵי פְּעָמִים. וְאִם תֹּאמַר: שְׂמָא מְחַק מְקוֹם הָעֲדִים
 93 שְׂמֵי פְּעָמִים, וְאַחַר שֶׁכֹּתֵב הַשְּׁטָר חֹזֵר וּמוֹחֵקוֹ, וְכֹתֵב כָּל

1 וְנִתְחַיְבוּ לְשֵׁלֶם - כְּשִׂישְׁתַּחֲרַר הָעֶבֶד וְתִתְגַּרֵּשׁ הָאִשָּׁה אוֹ
 2 תִּתְאַלְמֵן, יִשְׁלָמוּ.
 3 י. קָטָן שְׁלוֹה, חֵיב לְשֵׁלֶם כְּשִׂיגְדִיל. וְאֵין כּוֹתֵבִין עָלָיו
 4 שְׁטָר, אֲלֵא הָרִי הִיא מְלוּה עַל פֶּה, אָף עַל פִּי שְׁקִנּוּ מִיָּדוֹ;
 5 שְׂאִין קִנְיָן מִיָּד הַקָּטָן כְּלוּם.
 6 יא. קָטָן שְׁעָרַב אֶת אַחֲרֵים - הוֹרוּ גְאוּנִים שְׂאִינוּ חֵיב
 7 לְשֵׁלֶם כְּלוּם, אָף כְּשִׂיגְדִיל. וְזֶה שְׁנֵתָן אֶת מְעוֹתָיו עַל פִּי
 8 הַקָּטָן, אֲבָד אֶת מְעוֹתָיו; שְׂאִין לְקָטָן דַּעַת כְּדֵי לְשַׁעְבֹּד
 9 עֲצָמוֹ בְּדָבָר שְׂאִינוּ חֵיב בּוֹ, לֹא בְּעַרְכָּנוֹת וְלֹא בְּכָל כִּיּוּצָא
 10 בְּזֶה. וְדִין אֲמַת הוּא זֶה, וְכֵן רְאוּי לְדוּן.
 11 יב. הָאִשָּׁה שְׁלוּתָהּ בְּשְׁטָר, אוֹ שְׁעָרְכָה [היתה ערב]
 12 בְּשְׁטָר, וְנִשְׂאָת - חֵיבָת לְשֵׁלֶם אַחַר שְׁנִשְׂאָתָה. וְאִם הֵיָתָה
 13 מְלוּה עַל פֶּה - אֵינָה מְשַׁלְּמַת עַד שֶׁתִּתְגַּרֵּשׁ אוֹ שֶׁתִּתְאַלְמֵן;
 14 שְׂרִשׁוֹת בְּעַל כְּרִשׁוֹת לֹאִתָּה הוּא [ואין גובין במלווה על פה
 15 מלקוחות], כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֵנוּ בְּכִמְהָ מְקוּמוֹת. וְאִם הֵיוּ אוֹתָן
 16 מְעוֹת הַהִלְוָאָה עֲצָמֵן קְנִיּוֹ, יַחֲזִירוּ אוֹתָן לְמְלוּהָ.

פָּרָק כֵּז

17
 18 א. שְׁטָר שֶׁכֹּתֵב כָּל לְשׁוֹן וְכָל כֹּתֵב - אִם הֵיָה עֲשׂוּי
 19 כְּתוּבֵן שְׁטְרֵי יִשְׂרָאֵל, שְׂאִינוּ יָכוֹלִין לְהַזְדַּיֵּף [להמחק] וְלֹא
 20 לְהוֹסִיף וְלֹא לְגַרְעַ, וְהֵיוּ עֲדָיו יִשְׂרָאֵלִים, יוֹדְעִין לְקִרְוֹתוֹ
 21 - הָרִי זֶה כְּשֶׁר, וְגוֹבִין בּוֹ מִן הַמְשַׁעְבָּדִין [נכסים של לווה
 22 שנמכרו]. אֲבָל כָּל הַשְּׁטָרוֹת שֶׁחֲתָמֵיהֶם גּוֹיִים - הָרִי אֵלוּ
 23 פְּסוּלִין, חוּץ מִשְׁטְרֵי מִקַּח וּמִמְכָּר וְשְׁטְרֵי חוּב; וְהוּא שִׂימֵן
 24 הַמְּעוֹת בְּפָנֵיהֶם, וְיִכְתְּבוּ בְּשְׁטָר: 'בְּפָנֵינוּ מְנָה פְּלוֹנִי
 25 לְפְלוֹנִי', 'כִּי וְכִי דְמֵי הַמְּכָר' אוֹ 'מְעוֹת הַחוּב'. וְהוּא
 26 שִׂיָּהֵי עֲשׂוּיִין בְּעַרְכָּאוֹת שְׁלָהֶם; אֲבָל בְּמִקּוֹם קְבוּץ
 27 פְּלִיגְיָהֶן [התכנסות שופטיהם] בְּלֵא קִיּוּם הַשּׁוֹפֵט שְׁלָהֶם,
 28 לֹא יוֹעִילוּ כְּלוּם. וְכֵן צָרִיכִין עֲדֵי יִשְׂרָאֵל שִׁיעִירוּ עַל אֵלוּ
 29 הַגּוֹיִים שֶׁהֵן עֲדֵי שְׁטָר, וְעַל זֶה הַשּׁוֹפֵט שְׁלָהֶן שְׂקִים
 30 עֲדוֹתָן, שְׂאִינָן יוֹדְעִין בְּקַבּוּל שַׁחַד. וְאִם חֲסְרוּ שְׁטְרֵי
 31 הַגּוֹיִים דְּכָר מִכָּל אֵלוּ, הָרִי הֵן כְּפָרֵשׁ. וְכֵן שְׁטְרֵי הוֹדְאוֹת
 32 וּמְתוּנוֹת וּפְשָׁרוֹת וּמְחִילוֹת, שֶׁהֵם בְּעֲדִים שְׁלָהֶם - אָף עַל
 33 פִּי שִׂישׁ בְּהֵם כָּל הַדְּבָרִים שֶׁמִּנֵּנוּ, הָרִי הֵם כְּפָרֵשׁ. וְהוֹרוּ
 34 רַבּוֹתֵי, שְׂאֵפְלוּ שְׁטְרֵי חוּב שְׁלָהֶם שְׁנֵתָנוּ הַמְּעוֹת בְּפָנֵיהֶם
 35 - פְּסוּלִין, וְלֹא הַכְּשִׁירוּ אֲלֵא שְׁטְרֵי מִקַּח וּמִמְכָּר שְׁנֵתָנוּ
 36 הַמְּעוֹת בְּפָנֵיהֶם; וְאֵין אֵנִי מוֹדָה בְּזֶה. אִם לֹא יָדְעוּ דִּיְגִי
 37 יִשְׂרָאֵל לְקִרְוֹת שְׁטָר זֶה שְׁנַעֲשֶׂה בְּעַרְכָּאוֹת שֶׁל גּוֹיִים -
 38 נוֹתָנוּ לְשִׁנֵּי גּוֹיִים זֶה שְׁלֵא בְּפָנֵי זֶה, וְקוֹרִין לוֹ, שְׁנִמְצָא כָּל
 39 אֶחָד מֵהֶם כְּמַסִּיחַ לְפִי תָמוֹ, וְגוֹבָהּ בּוֹ מִבְּנֵי חוֹרִין. אֲבָל
 40 אֵין טוֹרְפִין בּוֹ, מִפְּנֵי שְׂאִין לוֹ קוֹל [פרטום], שֶׁהָרִי לֹא
 41 יָדְעוּ הַלְקוּחוֹת בְּמָה שְׁנַעֲשֶׂה בְּגוֹיִים.
 42 ב. שְׁטָר שֶׁעֲדָיו גּוֹיִים שֶׁמְסָרוּ הֵלוּהוּ לִיד הַמְּלוּהָ, אוֹ
 43 הַמוֹכֵר לִיד הַלוֹקַח, בְּפָנֵי שְׁנֵי עֲדִים מִיִּשְׂרָאֵל - אָף עַל פִּי
 44 שְׂאִינוּ עֲשׂוּי בְּעַרְכָּאוֹת שְׁלָהֶן, וְאֵין בּוֹ כָּל הַדְּבָרִים שֶׁמִּנֵּנוּ
 45 - הָרִי זֶה גּוֹבָהּ מִבְּנֵי חוֹרִין; וְהוּא שִׂיָּהֵי הָעֲדִים שֶׁמְסָרוּ
 46 בְּפָנֵיהֶם יוֹדְעִין לְקִרְוֹתוֹ, וְקָרְאוּהוּ כְּשֶׁמְסָרוּ, וְיִהְיֶה כְּתוּבֵן

48 התפתחונה. אם כן, למה לא נאמר שש מאות פרוטה וזו?
 49 לפי שהפרוטות - כולל אותן הסופר וזוין וולא מונה
 50 הפרוטות, ואחר כך כותבין. וכן כל פיוצא בזה, בכל זמן
 51 ובכל מקום לפי דרכם הידוע, על פיו עושין.
 52 **טז.** שטר שכתוב בו 'אסתירא מאה מעי', או שכתוב בו
 53 'מאה מעי אסתירא' - הלך אחר פחות שבלשונות, ואינו
 54 נוטל אלא מאה אסתירות; שיד בעל השטר לעולם על
 55 התפתחונה, מפני שהוא המוציא מחברו, ואינו מוציא אלא
 56 בדבר שאין בו ספק. לפיכך, כל שטר שיש בו משמע שתי
 57 לשונות, שמה כך או שמה כך - אינו נוטל אלא הפחות
 58 שבשתיהן; ואם תפש בעליונה - אין מוציאין מידו, אלא
 59 בראיה ברורה.
 60 **יז.** כתוב בו 'מטבע זהב', אין פחות מדינר זהב. 'זהב
 61 דינרין' או 'דינרין זהב', אין פחות משני דינרין של זהב.
 62 'זהב בדינרין', אין פחות משנה שני דינרין של כסף מן
 63 הזהב. וכן כל פיוצא בזה.

64 בריף רחמנא דסינען

65 יום חמישי ב' טבת ה'תשע"ד

66 הלכות טוען ונטען

67 מצות עשה אחת היא, והיא - דין טוען ומודה או כופר.
 68 ובאור מצוה זו - בפרקים אלו.

69 פָּרָא

70 **א.** הטוען את חברו במטלטלין, והודה לו במקצתן - הרי
 71 זה משלם מה שהודה, ונשבע על השאר מן התורה;
 72 שגאמר: "אשר יאמר פי הוא זה". וכן אם כפר בכל,
 73 ואמר: 'לא היו דברים מעולם', ועד אחד מעיד שהיו -
 74 הרי זה נשבע מן התורה. ומפי השמועה [מסורת ממש
 75 רבינו] למדו, שכל מקום ששנים מחבין אותו ממון, אחד
 76 מחיבו שבועה; וכן למדו מפי השמועה, שעד אחד "לכל
 77 עון ולכל חטאת" אינו קם, אכל קם הוא לשבועה.

78 **ב.** אין לך מחיב שבועה מן התורה, חוץ משלשה: מי
 79 שהודה במקצת המטלטלין, ומי שחיבו עד אחד, והשומר
 80 - שהרי נאמר: "שבועת ה' תהיה בין שניהם". וכבר
 81 בארנו שבועת השומרין בהלכות שכירות. וכל אחד
 82 משלשתן נשבע, ונפטר מלשלם. אכל כל הנשבעין
 83 ונוטלין, כגון שכיר [הטוען לאי תשלום] ונחבל [ניזק
 84 מחבירו וטוען לאי תשלום] ונגזל ופוגם שטרו [מודה
 85 שחלקו פרוע] וכיוצא בו, וכן כל הנשבעין בטענת ספק,
 86 כגון השתפין והאריסין [שלא נטלו יותר מהגייס] - כלן
 87 נשבעין בתקנת חכמים. וכל אלו השבועות - אף על פי
 88 שהן מדברי סופרים - הרי הן כעין של תורה, בנקיטת
 89 חפץ [קדוש].

90 **ג.** הטוען מטלטלין על חברו, וכפר בכל ואמר: 'לא היו

1 מה שירצה, שהרי הוא ועדיו כלו שנה, מפני שנמחק הכל
 2 שתי פעמים - כבר תקנו חכמים, שלא יהיו העדים חותמין
 3 על שטר מחוק, אלא אם כן נמחק בפניהם.

4 **י.** שטר הבא הוא ועדיו על מחק, והקיום מלמטה על
 5 הנגר - אין מקימין אותו מערי הקיום, אלא מעדים
 6 שלמעלה; שמה הקיום היה רחוק מן השטר הבה, והיה
 7 הרוח מלא שריטות של דיו; וחתך גוף השטר ומחק
 8 השריטות, וכתב השטר ועדיו על מחק.

9 **יא.** שטר הבא על הנגר, ועדיו על המחק - פסול; שמה
 10 ימחק השטר, ויזף, ונמצא הוא ועדיו על המחק. ואם
 11 כתבו העדים: 'אנחנו העדים חתמנו על המחק, והשטר על
 12 הנגר' - כשר; וכותבין כן בין עד לעד, כדי שלא יזף.

13 **יב.** שטר הבא על המחק, ועדיו על הנגר - פסול, ואפלו
 14 כתבו העדים: 'אנחנו עדים חתמנו על הנגר, והשטר על
 15 המחק'; מפני שהוא מוחק כל השטר פעם שניה, וכותב
 16 כל מה שירצה; וכיון שכלו נמחק שתי פעמים, אינו נפר,
 17 שאלו היה בו מקום הנמחק פעם אחת ומקום הנמחק שתי
 18 פעמים, היה נפר. ומתקון השטרות, להתבונן בשטר ביוני
 19 וזנין שלו, שלא יהיו דחוקין בין התבות, שמה זף
 20 והוסיף נו. ולא יהיו מרחקין, שמה מחק את אחת, כגון
 21 הא או חית, והניח רגלה האחת מקום נו. וכל פיוצא בזה,
 22 מדקדקין בו בכל לשון ובכל כתב.

23 **יג.** משלש ועד עשר - אין כותבין בסוף שיטה; שמה
 24 זיף, ויחזיר השלש שלישים, והעשר עשרים. ואם נזדמן
 25 לו בסוף שיטה - מחזיר הדבור [כותב שוב הקטע האחרון]
 26 בגופו של שטר פעמים רבות, עד שיבוא באמצע השיטה.
 27 **יד.** שטר שכתוב בו מלמעלה מנה ומלמטה מאתיים,
 28 מלמעלה מאתיים ומלמטה מנה - הכל הולך אחר התחתון.
 29 ולמה אין הולכין אחר הפחות שבשניהם? לפי שאין
 30 האחד תלוי בחברו - שאם היה כתוב בו מנה שהן מאתיים
 31 או מאתיים שהן מנה, היה נוטל מנה; אכל שני דברים
 32 שאין האחרון תלוי בראשון, הלך אחר התחתון. היה בו
 33 מלמעלה שם, ומלמטה שם קרוב לו - הכל הולך אחר
 34 התחתון. אם כן, למה כותבין את העליון? שאם תמחק
 35 אות אחת מן התחתון, ילמד מן העליון; כגון, שהיה
 36 בעליון חנני או ענני ובתחתון חנן או ענן - בידוע שהוא
 37 השם העליון. אכל לא ילמד תחתון מן העליון שתי
 38 אותיות.

39 **טו.** כתוב בו מלמעלה ספל [חצי טאה], ומלמטה קפל
 40 [חצי קב] - הכל הולך אחר התחתון; שהקפל, פחות מן
 41 הספל. כתוב בו מלמעלה קפל, ומלמטה ספל - חוששין
 42 שמה זכוב הסיר רגל הקוף, ונעשת סמך; ואינו גובה אלא
 43 במדת קפל הקטנה. וכן כל פיוצא בזה, שיד בעל השטר
 44 על התחתונה. מעשה בשטר שהיה כתוב בו 'שש מאות
 45 וזו אחד, והרי הדבר ספק, אם שש מאות זו וזו אחד,
 46 או שש מאות אסתירא [חצאי זוחים] וזו; אמרו חכמים:
 47 יטל שש מאות אסתירא וזו, שיד בעל השטר על

מתוך מהדורת חזק

48 כל פיוצא בזה. 'כור חטים יש לי בידך בודאי', והנתבע
 49 אומר: 'איני יודע אם חטים הוא אם שעורים' - הרי זה
 50 נשבע הסת שאינו יודע, ומשלם שעורין. וכן כל פיוצא
 51 בזה.
 52 ט. 'מנה יש לי בידך בודאי', והנתבע אומר: 'כן, היה לך
 53 בדי, אבל איני יודע אם התורתי לך אם צדין לא התורתי
 54 לך' - חייב לשלם. ולא ישבע התובע כלל, אפלו שבועת
 55 הסת; מפני שהוא [התובע] יודע בודאי שהוא חייב; והרי
 56 זה טוען אותו טענת ודאי, ונסתפק לו אם נפטר אם לא
 57 נפטר. וכן כל פיוצא בזה. אבל אם אין לו תובע, אלא
 58 הודה מעצמו ואמר: 'גולתיך', או 'הלויני מנה', אביך
 59 הפקיד אצלי מנה, ואיני יודע אם התורתי או לא
 60 התורתי' - אינו חייב לשלם; ואם בא לצאת ידי שמים,
 61 חייב לשלם.
 62 י. 'מנה לי בידך', 'אין לך בדי כלום', 'השבע הסת גלף',
 63 'השבע אתה הסת וטל', ואמר התובע: 'איני רוצה
 64 להשבע' - הרי הנתבע אומר לו: 'השבע וטל, או תלף
 65 בלא כלום'; ואין שם הפוף אחר. ויש לו להחרים [להטיל
 66 חרם] סתם על מי שהוא חייב לי, ולא תמן לי.
 67 יא. הורו רבותי, שכל מי שנתחייב שבועה - בין של
 68 תורה, בין של דבריהם, אפלו הסת - יש לו [יכול]
 69 להחריס סתם קדם שישבע, על כל מי שיטען עליו דבר
 70 שאינו חייב בו, כדי שישביע אותו בחנם; ויענה המשביע
 71 'אמן', ואחר כך ישבע זה. ותקנה טובה היא לכעלי דינין,
 72 כדי שימנעו מטענות השקר, ולא יגרמו להוציא שם שמים
 73 לבטלה, ולא ישאו שמע שוא [יטענו שקר].
 74 יב. כל מי שנתחייב שבועה - בין של תורה, בין של
 75 דבריהם - מגלגל עליו המשביעו [שיכול בשבועתו] כל
 76 מה שירצה מדברים שאם יודה בהן יתחייב ממון. ועד
 77 היכן פח הגלגול? עד שיאמר לו: 'ובכלל שבועה זו, שלא
 78 נמכרת לי כעבד עברי, ועדין עבדי אתה'. וכבר בארנו,
 79 שאין מגלגלין על השכיר.
 80 יג. מי שנתחייב שבועה, אפלו הסת [מדרבנן], והתחיל
 81 התובע לגלגל עליו דברים אחרים שלא טען אותם תחלה
 82 - ראה זה הנתבע כך, ואמר: 'איני רוצה להשבע, אלא
 83 הריני משלם הטענה הראשונה שנתחייבתי על כפירתה
 84 שבועה' - אין שומעין לו; אלא אומרין לנתבע: 'או תן
 85 לו כל מה שגלגל עליך מטענות הדיניות [הודאיות], או
 86 השבע והפטר'.
 87 יד. הטוען את חברו טענות הרבה - אין משביעין אותו
 88 על כל טענה וטענה, אלא שבועה אחת על הכל. נתחייב
 89 שתי שבועות על שתי טענות, קלה וחמורה [כגון מדרבנן
 90 ומדאורייתא] - משביעין אותו החמורה [דאורייתא],
 91 ומגלגלין בה שאר הדברים.
 92 טו. כל הטוען את חברו טענה, שאם הודה בה, אינו חייב
 93 לשלם ממון - אף על פי שפטר - אין מחייבין אותו לא
 94 שבועת הסת, ולא [מטיל עליו] חרם סתם. כיצד? אמרת

1 דברים מעולם, או שהודה במקצת ונתנו מיד, ואמר: 'אין
 2 לך בדי אלא זה, והא לך', או שאמר: 'אמת שהיה לך
 3 אצלי, אבל מחלת לי, או נתת לי, או מכרת לי, או
 4 התורתי לך', או שטענו חטים, והודה לו בשעורים - בכל
 5 אלו, פטור משבועת התורה. אבל חכמי תלמוד תקנו,
 6 שישבע הנתבע בכל אלו שבועת הסת [שחכמים 'הסיתו'
 7 לכהן], ויפטר; ואינה כעין של תורה, לפי שאין בה נקייטת
 8 חפץ. וכבר בארנו דרך השבועה של תורה ודרך שבועת
 9 הסת בהלכות שבועות.
 10 ד. כל מי שנתחייב שבועה מן התורה, הרי זה נשבע
 11 ונפטר. ואם לא רצה להשבע - יורדין לנכסיו, וגובין מהן
 12 כל מה שטען חברו עליו; שהרי התובע אומר לו: 'איני
 13 זו מדין תורה - או השבע, או תן לי'. ויש לו [לנתבע
 14 זכות] להחריס [להטיל חרם סתם] על מי שטוען עליו דבר
 15 שאינו פן, ונתן. אבל מי שנתחייב שבועה מדבריהם - אם
 16 היה מן הנשבעין ונטילין, אינו יכול להפך השבועה [על
 17 הנתבע ויפטר]; שהרי הנתבע אומר לו: 'השבע וטל, כמו
 18 שתקנו לך חכמים'. ואם לא רצה להשבע, ילף לו. והורו
 19 רבותי, שאם אמר התובע: 'איני רוצה בתקנה זו שתקנו
 20 לי חכמים, אלא הריני כשאר התובעים' - הרי זה משביע
 21 את הנתבע הסת. ואם רצה [הנתבע] להפכה על התובע -
 22 מחייבין את התובע להשבע הסת וטל, או ילף לו.
 23 ה. היה המחייב שבועה מדבריהם מן הנשבעין ונפטריין,
 24 כגון הנשבעין על טענת ספק, או מן הנשבעין הסת, ולא
 25 רצה להשבע - משמתין [מנדיים] אותו שלשים יום. אם
 26 לא בא, ולא תבע [להחריג] נדויו - מלקין אותו מפת
 27 מרדות, ככל מי שחלה עליו שמתא שלשים יום, שמפין
 28 אותו, ואחר כך מתירין לו נדויו. ואין יורדין לנכסיו, לפי
 29 שאינו מחייב שבועה מן התורה.
 30 ו. כל המחייב שבועת הסת - אם רצה להפך השבועה על
 31 התובע, הרי התובע נשבע הסת ונטל; ואין לך מי
 32 שנשבע הסת ונטל מחברו, אלא זה שנהפכה עליו
 33 שבועת הסת. ואין לך שבועה שתהפך, אלא שבועת הסת
 34 בלבד; אבל שבועה של תורה, או של דבריהם שהיא כעין
 35 של תורה - אין הופכין שבועתן.
 36 ז. אין משביעין שבועת הסת, אלא על טענת ודאי; אבל
 37 על טענת הספק, פטור. כיצד? במדמה לי שיש לי אצלך
 38 מנה, או שאמר: 'מנה שהלויתיך, במדמה לי שלא
 39 פרעתיני', אומר לי אבא שיש לי אצלך מנה, או 'שצוה
 40 לי בפני עדים שיש לי אצלך מנה', דבר פלוני נגנב
 41 מביתי, ולא היה שם אלא אתה, קרוב בעיני שאתה
 42 גנבתו', 'חשבתי מעותי ומצאתי חסר, שמה אתה הטעיאתי
 43 בחשבון', והנתבע אומר: 'אין לך בדי כלום' - הרי זה
 44 פטור אף משבועת הסת. וכן כל פיוצא בזה.
 45 ח. 'מנה יש לי בידך בודאי', והנתבע אומר: 'איני יודע,
 46 שמה יש לך שמה אין לך' - הרי הנתבע נשבע שבועת
 47 הסת שאינו יודע, ונפטר; לפי שלא חייב עצמו בודאי. וכן

47 ה. נתחייב החשוד שבועה מדבריהם - אם היה מן
48 הנשבעין ונוטלין, אינו יכול להשבע ולטל; אלא הנתבע
49 שפנגדו ישבע הסת, ויפטר. וכן פוגם שטרן [מודה מחלקו
50 פורע] וכל פיוצא בו שהיה חשוד, וטען הלוה שפרעו,
51 ואמר 'ישבע לי' - הרי הנתבע נשבע הסת, ויפטר אף מן
52 השטר.

53 ו. היה אותו חשוד מן הנשבעין בטענת ספק [כגון שותף
54 שנשבע שלא לקח יותר מחלקו] - אינו נשבע, לפי שהוא
55 חשוד; ואין שפנגדו נשבע, לפי שלא נתחייב זה שבועה
56 מן התורה, ולפי שאין התובע טוענו טענת ודאי, כדי
57 שישבע על טענתו.

58 ז. נתחייב החשוד שבועת הסת, אין שפנגדו נשבע ונוטל;
59 ששבועת הסת עצמה - תקנה היא, ולא עשו לה תקנה
60 אחרת שישבע התובע, אלא הרי הנתבע נפטר בלא
61 שבועה.

62 ח. מי שנתחייב שבועת הסת, והיה התובע חשוד - אין
63 הנתבע יכול להפך עליו [על התובע] השבועה, שהרי אין
64 זה יכול להשבע; אלא ישלם, או ישבע הסת. אין שומעין
65 לזה לתלות בדבר שאי אפשר; והרי זה כמי שהפך
66 שבועתו על הקטן, שאין שומעין לו, אלא או ישבע הסת,
67 או ישלם.

68 ט. מי שנתחייב שבועה, בין מן התורה בין מדבריהם,
69 ונשבע ונטל או נשבע ונפטר, ואחר כך באו עליו עדים
70 שהוא חשוד - אין שבועתו שנשבע [נחשבת] כלום; ויש
71 לבעל דינו להוציא מידו מה שנטל, או ישבע זה שפנגדו
72 ויטל ממנו.

73 י. לעולם כזה [כאמור] דיני לחשוד, עד שילקה בבית דין
74 - אם היו עליו עדים שילקה על ידם - ויעשה תשובה,
75 ויחזור לכשרותו בין לעדות בין לשבועה.

76 יא. מי שטען [טענה] על חברו וכפר בו ונשבע, בין
77 שבועת התורה בין שבועת הסת, ואחר כך באו עדים
78 והעידו עליו ששעל שקר נשבע - הרי זה משלם, והחזק
79 חשוד על השבועה. וכבר בארנו בשבועות, שקל הנשבע
80 על ממון חברו ועשה תשובה - חייב להוסיף חמש.

81 יב. טענו שיש לו אצלו חוב בעדים וקנין, ואמר: 'כן
82 היה, ופרעתיך', או שאמר: 'איני חייב לך כלום', ונשבע
83 הסת, ואחר כך באו עדי הקנין, או הוציא השטר ונתקיים
84 [אושר בבי"ד] - הרי זה משלם, ואינו חשוד; שהרי לא
85 העידו שלא פרעו, ולא אמר הנתבע 'לא היו דברים
86 מעולם'. וכן כל פיוצא כזה.

פרק ג

87
88 א. אין מודה במקצת חייב שבועה מן התורה, עד שיודה
89 בפרוטה או יתר, ויכפר בשתי מעין כסף או יתר. וכמה
90 היא פרוטה? משקל חצי שעורה של כסף נקי. וכמה הם
91 שתי מעין? משקל שתיים ושלישים שעורות כסף מזקק.
92 ב. כל כסף האמור בתורה - הוא שקל תקדש, והוא

1 שמתן לי מנה, 'לא היו דברים מעולם' - אין משביעין
2 אותו הסת, ולא חרם סתם; ושאלו הודה בדבר זה, לא היה
3 חייב כלום. 'אתה קללת אותי', 'אתה הוצאת עלי שם רע',
4 'לא היו דברים מעולם' - אין מחרימין על זה. וכן כל
5 פיוצא בדברים אלו.

6 טז. 'אתה חבלת בי', 'לא היו דברים מעולם' - הרי זה
7 נשבע הסת; שאף על פי שאינו משלם קנס על פי עצמו,
8 משלם שבת [דמי בטלה] ורפוי ובשת. 'אתה בישתני', 'לא
9 היו דברים מעולם' - אם היו במקום שגובין בו קנסות,
10 הרי זה נשבע הסת; ושאלו הודה, היה משלם הבשת.

11 יז. במה דברים אמורים, שהמודה בקנס פטור? בשוה
12 בדבר שחייב עליו קנס, כגון שאמר: 'חבלתי בזה'. אבל
13 אם הודה 'שחבלתי בזה', והביא עלי [הניזק] עדים בבית
14 דין, וחיבוי לתן כך וכך בנזקו' - הרי זה חייב לשלם;
15 לפיכך, אם טען הטוען: 'שבית דין חייבו אותך לשלם לי
16 מאה דינרין משום שחבלת בי', והוא אומר: 'לא היו
17 דברים מעולם' - הרי זה נשבע הסת. וכן כל פיוצא כזה.

פרק ב

18
19 א. כל חשוד על השבועה [שישבע לשקר] - אין משביעין
20 אותו לא שבועת התורה, ולא שבועה שמדבריהן, ולא
21 שבועת הסת. ואפלו רצה התובע, אין שומעין לו.

22 ב. אהד הנשבע לשקר שבועת בטוי [כגון: עשיתי ולא
23 עשה], או שבועת העדות [שלא ראה עדות וראה], או
24 שבועת הפקדון [שאינו בידו, והוא בידו], או שבועת שוא
25 [כגון: על יום שהוא לילה] - הרי הוא חשוד על השבועה.

26 וכן כל הפסול לעדות משום עברה - בין פסלנות של
27 תורה, כגון בעלי רבית ואוכלי גבלות וגזלנין, בין פסלנות
28 של דבריהם, כגון משחק בקביא ומפריחי יונים - הרי
29 הוא חשוד על השבועה, ואין משביעין אותו.

30 ג. אין אדם נעשה חשוד, עד שיבואו עליו עדים שהוא
31 עבר עברה שנפסל בה. אבל המודה מפי עצמו שהוא
32 חשוד, ושעבר עברה שנפסל בה - אף על פי שחוששין
33 לו, ואין ראוי לעשותו עד לכתחלה - אם נתחייב שבועה,
34 משביעין אותו; שהרי אנו אומרים לו: 'אם אמת אתה
35 אומר - השבע, ולא מפני שעברת עברה אסור לך להשבע
36 באמת; ואם שקר אתה טוען - הודה לבעל דינך'. אבל
37 הנחשד בעדים - אין אנו מאמינים אותו שישבע.

38 ד. תקנת חכמים היא, שקל המחייב שבועה מן התורה על
39 טענת ודאי - אם היה חשוד, הרי התובע נשבע מדבריהם
40 ונוטל מה שטען. היו שגיהם חשודין - חזרה שבועה
41 למחייב לה [המקורין], שהוא הנתבע; ומתוך שאינו יכול
42 להשבע, משלם. היה החשוד שומר, וטען שאבד הפקדון
43 או נגנב - אין שפנגדו יכול להשבע ולטל, שהרי אינו
44 טוענו ודאי שאכלו [שגזלו]. לפיכך, אם טען בעל הפקדון
45 ואמר: 'בפני שלח יד [השתמש] בפקדוני', או 'פשע בו'
46 - הרי התובע נשבע בתקנת חכמים, ונוטל.

מתוך מהדורת חזק

48 שְׁטָעֵנּוּ, לא הוֹדָה לוֹ בוֹ; וְהַמִּין שֶׁהוֹדָה לוֹ בוֹ, לא טָעֵנוּ.
 49 'דִּינָר זָהָב יֵשׁ לִי בְיָדְךָ פְּקֻדוֹן אֲצִלְךָ', 'לא הִפְקַדְתָּ אֲצִלִּי
 50 אֶלָּא דִּינָר כֶּסֶף', 'מַעֲהָ כֶּסֶף הִפְקַדְתִּי אֲצִלְךָ', 'לא הִפְקַדְתָּ
 51 אֲצִלִּי אֶלָּא פְּרוּטָה' - פְּטוּר; מִפְּנֵי שֶׁטָעֵנּוּ עֵין [מִיּוֹן] דְּכָר,
 52 וְהוֹדָה לוֹ בְּעֵין אַחֲרָת. וְכֵן אִם אָמַר לוֹ: 'עֲשֵׂהָ דִינָרִין
 53 מִצְרִיּוֹת הִפְקַדְתִּי אֲצִלְךָ', 'לא הִפְקַדְתָּ אֲצִלִּי אֶלָּא עֲשֵׂרָה
 54 צוּרִיּוֹת' - פְּטוּר. וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא בְּזָה.
 55 ט. 'מְנוּרָה גְדוּלָה יֵשׁ לִי בְיָדְךָ', 'אֵין לָךְ בְּיָדִי אֶלָּא מְנוּרָה
 56 קְטָנָה' - הֲרִי זֶה פְּטוּר. אֲבָל אִם טָעֵנוּ מְנוּרָה בַּת עֲשָׂר
 57 לִיטְרִין [זחב], וְהוֹדָה לוֹ בְּמְנוּרָה בַּת חֲמֵשׁ לִיטְרִין - הֲרִי
 58 זֶה מוֹדָה בְּמִקְצָת, מִפְּנֵי שֶׁיִּכּוֹל לְגַרְדָּה וְלַהֲעֲמִידָה עַל
 59 חֲמֵשׁ. וְכֵן אִם טָעֵנוּ אֲזוּר [חגור] גְּדוּל, וְאָמַר לוֹ: 'אֵין לָךְ
 60 בְּיָדִי אֶלָּא אֲזוּר קָטָן' - פְּטוּר. אֲבָל אִם טָעֵנוּ רִיעָה בַּת
 61 עֲשָׂרִים אַמָּה, וְהוֹדָה לוֹ בִּירִיעָה בַּת עֲשָׂר אַמּוֹת - הֲרִי זֶה
 62 נִשְׁבַּע, מִפְּנֵי שֶׁיִּכּוֹל לְחַתְּכָה וְלַהֲעֲמִידָה עַל עֲשָׂר. וְכֵן כֹּל
 63 פְּיוּצָא בְּזָה.
 64 י. 'כּוֹר חֲטִים יֵשׁ לִי בְיָדְךָ', 'אֵין לָךְ בְּיָדִי אֶלָּא כּוֹר
 65 שְׁעוּרִים' - פְּטוּר אִף מִדְּמֵי שְׁעוּרִים; שֶׁהֲרִי הַתּוֹכֵב אֹמֵר
 66 לוֹ: 'אֵין לִי בְיָדְךָ שְׁעוּרִים; וְנִמְצָא זֶה דוֹמָה לְמִי שֶׁאָמַר
 67 לְחֲבֵרוֹ בְּבֵית דִּין, 'מִנְהָ יֵשׁ לָךְ בְּיָדִי, וְאֹמֵר לוֹ הָאֲחֵר,
 68 'אֵין לִי בְיָדְךָ' - שֶׁאֵין בֵּית דִּין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְתַן לוֹ כְּלוּם.
 69 וְאִם תִּפְּשׂ הַתּוֹכֵב דְּמֵי הַשְּׁעוּרִים, אֵין מוֹצִיאֵין מִיָּדוֹ.
 70 יא. הַטּוֹעֵן אֶת חֲבֵרוֹ שְׁנֵי מִיָּנִין, וְהוֹדָה בְּאֶחָד מֵהֶן - הֲרִי
 71 הַהוֹדָה מִמִּין הַטָּעֵנָה, וְנִשְׁבַּע. כִּיצַד? 'כּוֹר חֲטִין וְכוֹר
 72 שְׁעוּרִין יֵשׁ לִי בְיָדְךָ', 'אֵין לָךְ בְּיָדִי אֶלָּא כּוֹר חֲטִין' - חֵיב.
 73 הַתְּחִיל הַטּוֹעֵן וְאָמַר: 'כּוֹר חֲטִין יֵשׁ לִי בְיָדְךָ, וְקָדַם
 74 שֵׁישְׁלִים דְּכָרְיוֹ וְיֹאמַר 'כּוֹר שְׁעוּרִים יֵשׁ לִי בְיָדְךָ, אָמַר לוֹ
 75 הַנִּטְעֵן: 'אֵין לָךְ בְּיָדִי אֶלָּא כּוֹר שְׁעוּרִים' - אִם נִרְאָה לְדַגְנֵן
 76 שֶׁהִנְטָעֵן הָעָרִים [הַתְּחַכֵּם לַהֲפֹטֵר מִשְׁבוּעָה], חֵיב שְׁבוּעָה;
 77 וְאִם לְפִי תַמוֹ, פְּטוּר.
 78 יב. 'כּוֹר חֲטִין יֵשׁ לִי בְיָדְךָ, אָמַר לוֹ: 'הֵן, וְכוֹר
 79 שְׁעוּרִים, אָמַר לוֹ: 'אֵין לָךְ בְּיָדִי שְׁעוּרִין' - הֲרִי זֶה פְּטוּר;
 80 וְאֵין זֶה מוֹדָה בְּמִקְצָת, עַד שִׁיאֲמַר לוֹ בְּבַת אַחַת: 'כּוֹר
 81 חֲטִים וְכוֹר שְׁעוּרִין יֵשׁ לִי בְיָדְךָ, וְיֹאמַר לוֹ הַנִּטְעֵן: 'אֵין
 82 לָךְ בְּיָדִי אֶלָּא כּוֹר שְׁעוּרִים'. וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא בְּזָה.
 83 יג. 'מֵלֵא עֲשָׂר פְּדִין שָׁמֶן יֵשׁ לִי בְיָדְךָ', 'אֵין לָךְ בְּיָדִי אֶלָּא
 84 עֲשָׂר פְּדִין בְּלֵא שָׁמֶן' - פְּטוּר; שֶׁהֲרִי טָעֵנוּ שָׁמֶן, וְהוֹדָה
 85 בַּחֲרָסִים. 'עֲשָׂר פְּדִי שָׁמֶן יֵשׁ לִי בְיָדְךָ', 'אֵין לָךְ בְּיָדִי אֶלָּא
 86 עֲשָׂר פְּדִין רִיקָנִין' - חֵיב שְׁבוּעָה; שֶׁהֲרִי טָעֵנוּ הַפְּדִין
 87 וְהַשָּׁמֶן, וְהוֹדָה בַּפְּדִין. וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא בְּזָה.
 88 יד. 'מִנְהָ יֵשׁ לִי אֲצִלְךָ הַלְוָאָה', 'לא הִיוּ דְּכָרִים מְעוּלָם,
 89 וְלא לְוִיתִי מִמֶּךָ מְעוּלָם, אֲבָל חֲמִשִּׁים דִּינָר יֵשׁ לָךְ בְּיָדִי
 90 פְּקֻדוֹן, אוֹ 'מִשּׁוּם נִזְק' [שְׁהוֹקֵתִין], וְכִיּוּצָא בוֹ - הוֹרוּ
 91 רְבוּתֵי שְׁזָה מוֹדָה בְּמִקְצָת, וְנִשְׁבַּע; שֶׁהֲרִי טָעֵנוּ שֶׁהוּא חֵיב
 92 לוֹ מֵאָה, וְהוֹדָה שֶׁהוּא חֵיב לוֹ חֲמִשִּׁים; וּמֵה לִי נִתְחַיֵּב לוֹ
 93 מִשּׁוּם הַלְוָאָה, אוֹ מִשּׁוּם פְּקֻדוֹן, אוֹ מִשּׁוּם נִזְק. וְלָזֶה דַּעֲתִי
 94 נוּטָה.

1 עֲשָׂרִים מַעֲהָ. וְכֹל כֶּסֶף שֶׁל דְּכָרִיהֶם [בְּלִשׁוֹן חֲכָמִים] - הוּא
 2 מִמְּטָבַע יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהִיָּה הַסָּלַע שֶׁלָּהֶם אֶחָד מִשְׁמוֹנָה בוֹ
 3 כֶּסֶף וְהַשָּׂאָר נִחְשָׁת, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. אֲבָל הַמַּעֲהָ - הִיא הֵיטָה
 4 כֶּסֶף נָקִי אֶפְלוֹ בִּירוּשָׁלַיִם, וְהִיא הֵיטָה כֶּסֶף שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם.
 5 וְלִפִּי שְׁזָה שֶׁהֲצִיכּוֹ לְהִיּוֹת כְּפִירַת הַטָּעֵנָה שְׁתֵּי כֶּסֶף, הוּא
 6 מִדְּכָרִיהֶם - עֲשׂוֹ אוֹתָהּ כְּמוֹ כֶּסֶף שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהֵן שְׁתֵּי
 7 מַעֲוִין; וְלא עֲשׂוֹ אוֹתָהּ שְׁנֵי שְׁקָלִים בְּשָׁקֵל הַקֶּדֶשׁ. זֶה הוּא
 8 הַדְּבָר הַנִּרְאָה לִי בְּשַׁעוֹר כְּפִירַת הַטָּעֵנָה. וְרְבוּתֵי הוֹרוּ
 9 שֶׁכְּפִירַת הַטָּעֵנָה הוּא מִשְׁקָל תִּשְׁעַ עֲשָׂרָה שְׁעוּרוֹת וְחֲצִי
 10 שְׁעוּרָה מִן הַכֶּסֶף. וְיֵשׁ לִי כְּמָה רְאִיּוֹת לְסַתֵּר אוֹתָהּ הַדְּרָךְ
 11 שֶׁתִּפְּסוּ עַד שֶׁיִּצָּא לָהֶם זֶה הַחֲשׁוּבוֹן, וְיִרְאָה לִי שֶׁהוּא
 12 טָעוּת.
 13 ג. 'שְׁתֵּי מַעֲוִין וּפְרוּטָה יֵשׁ לִי בְיָדְךָ', 'אֵין לָךְ בְּיָדִי אֶלָּא
 14 פְּרוּטָה' - חֵיב; 'אֵין לָךְ בְּיָדִי אֶלָּא שְׁתֵּי פְּרוּטוֹת' - פְּטוּר,
 15 מִפְּנֵי שֶׁכֹּפֶר בְּפַחוֹת מִשְׁתֵּי מַעֲוִין. 'מִנְהָ לִי בְיָדְךָ', 'אֵין לָךְ
 16 בְּיָדִי אֶלָּא חֲצִי פְּרוּטָה' - פְּטוּר; שֶׁכֹּל הַמוֹדָה בְּפַחוֹת
 17 מִפְּרוּטָה, כְּאֵלוֹ לֹא הוֹדָה בְּכֻלּוֹם.
 18 ד. 'מֵאָה תְּמָרִים יֵשׁ לִי בְיָדְךָ', 'אֵין לָךְ בְּיָדִי אֶלָּא תִשְׁעִים'
 19 - רוֹאִין: אִם הִיוּ שְׁוִין שֵׁם הָעֵשֶׂר שֶׁכֹּפֶר בָּהֶן שְׁתֵּי מַעֲוִין,
 20 נִשְׁבַּע; וְאִם לֹאוּ, פְּטוּר. 'חֲמִשָּׁה וְשִׁשִּׁים אֲגוּזִים יֵשׁ לִי
 21 בְיָדְךָ', 'אֵין לָךְ בְּיָדִי אֶלָּא אֲגוּז אֶחָד' - אִם שְׁזָה הָאֶחָד
 22 פְּרוּטָה, נִשְׁבַּע; וְאִם לֹאוּ, פְּטוּר. וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא בְּזָה.
 23 ה. כְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים? כֶּכֶסֶף אוֹ כְּמִינֵי סְחוּרוֹת וּפְרוֹת
 24 וְכִיּוּצָא בָּהֶן; אֲבָל הַכֵּלִים, אֵין מִשְׁעֲרִין אֶת דְּמִיתָהֶן. אֶפְלוֹ
 25 הִיוּ עֲשָׂר מְחֻטִּין בְּפְרוּטָה, וְיִטְעֵנוּ שְׁתֵּי מְחֻטִּין - הוֹדָה
 26 בְּאַחַת וְכֹפֶר בְּאַחַת, חֵיב, שֶׁנֶּאֱמַר: 'כֶּסֶף אוֹ כֵּלִים', כֹּל
 27 הַכֵּלִים כֶּכֶסֶף. טָעֵנוּ כֶּסֶף וְכֵלִי, וְהוֹדָה בְּכֵלִי וְכֹפֶר בֶּכֶסֶף -
 28 אִם יֵשׁ בְּכִפְרָה שְׁתֵּי מַעֲוִין, חֵיב; וְאִם לֹאוּ, פְּטוּר. הוֹדָה
 29 בֶּכֶסֶף וְכֹפֶר בְּכֵלִי - אִם הוֹדָה בְּפְרוּטָה, חֵיב. וְכֵן כֹּל פְּיוּצָא
 30 בְּזָה.
 31 ו. הַעֵיד עָלָיו עַד אֶחָד - אֶפְלוֹ לֹא כֹפֶר אֶלָּא בְּפְרוּטָה,
 32 הֲרִי זֶה נִשְׁבַּע; שֶׁכֹּל מְקוּם שֶׁשָּׁנִים מְחִיבִין אוֹתוֹ מִמוֹן,
 33 אֶחָד מְחִיבּוֹ שְׁבוּעָה. כִּיצַד? 'פְּרוּטָה אוֹ שְׁזָה פְּרוּטָה יֵשׁ
 34 לִי בְיָדְךָ', 'אֵין לָךְ בְּיָדִי כְּלוּם', וְעַד אֶחָד מַעֲד שִׁישׁ לוֹ -
 35 הֲרִי זֶה נִשְׁבַּע. וְכֵן בְּשְׁבוּעַת הַשּׁוּמְרִין - אֶפְלוֹ הַפְּקִיד אֲצִלּוֹ
 36 פְּרוּטָה אוֹ שְׁזָה פְּרוּטָה, וְיִטְעֵן שֶׁאֲבָדָה - נִשְׁבַּע. וְכֹל פַּחוֹת
 37 מִפְּרוּטָה - אֵינוֹ מִמוֹן, וְאֵין בֵּית דִּין נִזְקָקִין לוֹ. וְכֵן כֹּל
 38 הַנִּשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין, נִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין מִפְּרוּטָה וּמַעֲלָה.
 39 ז. הוֹרוּ רְבוּתֵי, שֶׁהִנְשָׁבָעִין וְנוֹטְלִין, אֵינֶן צְרִיכִין טָעֵנָת
 40 שְׁתֵּי כֶּסֶף. וְאֵנִי אֹמֵר, שֶׁצְּרִיךְ הַנִּתְבָּע שֶׁיִּכְפֹּר בְּשְׁתֵּי מַעֲוִין,
 41 וְאַחַר כֵּן יִשְׁבַע הַתּוֹכֵב בְּתַקְנַת חֲכָמִים וְיִטַּל; שֶׁהֲרִי כֹל
 42 הַנִּשְׁבָּעִין בְּטָעֵנָת סִפֵּק - צְרִיךְ שִׁיהִיָּה בִּיגִיָּה סִפֵּק כְּפִירַת
 43 שְׁתֵּי כֶּסֶף, וְאַחַר כֵּן יִשְׁבַע מִסִּפֵּק.
 44 ח. אֵין מוֹדָה בְּמִקְצָת חֵיב שְׁבוּעָה, עַד שֶׁתְּהִיָּה הוֹדָה
 45 מִמִּין הַטָּעֵנָה. כִּיצַד? 'כּוֹר חֲטִים יֵשׁ לִי בְיָדְךָ', 'אֵין לָךְ
 46 בְּיָדִי אֶלָּא לְתַךְ [חֲצִי כוֹר] חֲטִים' - חֵיב. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ:
 47 'אֵין לָךְ בְּיָדִי אֶלָּא כּוֹר שֶׁל שְׁעוּרִים' - פְּטוּר; שֶׁהִמִּין

45 אף משבועת הסת. ואין צריך לומר, אם הודה מעצמו
46 ואמר: 'מנה היה לאביך בנדי, ונתתי לו חמשים, ונשאר
47 לו חמשים' - שזה פטור אף משבועת הסת. אבל יורש
48 שטען ואמר: 'אני יודע בודאי שיש לאבי בנדך או בנד
49 אביך מנה, והוא אומר: 'אין לו בנדי אלא חמשים, או
50 'אין לו בנד אבי אלא חמשים' - הרי זה מודה במקצת,
51 וישבע.

52 ו. 'מנה לי בנדך על משכון זה', 'אין לי בנדי עליו אלא
53 חמשים' - הרי זה מודה במקצת; ואם אין המשכון שנה
54 אלא חמשים, או פחות - הרי זה נשבע, ומשלים החמשים
55 שהודה בהן. היה המשכון שנה מאה או יתר - הואיל
56 והמלוה יכול לטען [שחייב לו] עד כדי דמיו, הרי המלוה
57 נשבע ונוטל מדמי המשכון. היה שנה שמונים - נשבע
58 המלוה שאין לו פחות משמונים, ונוטל מן המשכון,
59 ונשבע הלוה מן התורה על העשרים שפפר בהן. פפר בכל
60 ואמר, אין זה משכון אלא פקדון, ואין לו אצלי פלום -
61 נשבע הסת על העשרים.

62 ז. 'מנה לי בנדך, והלה אומר: 'חמשים ודאי יש לי
63 בנדי, אבל החמשים אני יודע אם אני חייב בהן או לא'
64 - הרי זה מחייב שבועה, מפני שהודה במקצת, ואינו יכול
65 להשבע על המקצת שפפר בו, שהרי אינו יודע; לפיכך
66 משלם המנה בלא שבועה. וכן כל פיוצא בזה. ויש לו
67 להחרים [להטיל חרם] 'על מי שטוען עלי דבר שאינו יודע
68 בודאי שאני חייב בו'.

69 ח. 'מנה לי בנדך, והרי עד אחד מעיד עליו, ונטען
70 אומר: 'כן הוא, אבל אתה חייב לי כנגד אותו מנה' - הרי
71 זה מחייב שבועה, ואינו יכול להשבע, ומשלים. ומפני מה
72 אינו יכול להשבע? שהרי הוא מודה במה שמעיד בו
73 העד, ואין הנשבע בהעדת עד אחד נשבע, עד שניכחיש
74 את העד ויכפר בעדותו, וישבע על כפירתו. לפיכך, שטר
75 שיש בו עד אחד, וטען שפרעו, וכן פפרן [סקרו] שפא
76 עליו עד אחד, וטען שפרע או שהתנתי הפקדון - הרי
77 זה מחייב שבועה, ואינו יכול להשבע; ומשלים. מעשה
78 באחד שחטף לשון פסח מחברו בפני עד אחד, ואמר: 'כן,
79 חטפתי, ושלי חטפתי'. ואמרו חכמים: 'הרי זה מחייב
80 שבועה, ואינו יכול להשבע; ומשלים'. וכן כל פיוצא בזה.
81 ט. 'מנה הלוייתך', 'לא היו דברים מעולם', הביא עד
82 אחד שלוה ממנו בפניו - הואיל ואלו היו שנים, היה
83 מחזק פפרן ומשלים, כמו שיתבאר - הרי זה נשבע על פי
84 עד אחד; שכל מקום ששנים מחייבין אותו ממון, אחד
85 מחייבו שבועה. חזר ואמר 'פרעתי' - משלים בלא שבועה,
86 כמו שבארנו.

87 י. 'מנה לי בנדך', 'אין לי בנדי פלום, ועדים מעידין עליו
88 שיעדן יש לו אצלו חמשים - פסקו כל הגאונים הלכה,
89 שישלם חמשים, וישבע על השאר; שלא תהא הודנית פיו
90 [המחייבו שבועה] גדולה מהעדת עדים.

1 טו. 'מנה וכלי יש לי בנדך', 'אין לי בנדי אלא הפלי,
2 והא לך' - הרי זה פטור, ונשבע הסת [מדרבנן] שאין לו
3 אצלו אלא זה. אמר בעל הפלי: 'אין זה פלי' - כולל
4 בשבועתו שנה פלי; הודה הנטען שאין זה פלי, ונתחלף
5 לו באחר - הרי זה חייב שבועה [שהרי הודה במקצת]. כל
6 מקום שנאמר בענין זה 'פטור' - הרי זה פטור משבועת
7 התורה, וחייב שבועת הסת, כמו שבארנו פמה פעמים.

יום שישי ג' טבת ה'תשע"ד

פרק ד

10 א. אין מודה במקצת חייב שבועה, עד שיעטנונו בנדך
11 שבמדה או שבמשקל או שבמנן, ויודה לו בנדך שבמדה
12 או שבמשקל או שבמנן. ביצד? 'עשרה דינרין יש לי
13 בנדך', 'אין לי בנדי אלא חמשה'; 'כור של חטים יש לי
14 בנדך', 'אין לי בנדי אלא סאתים'; 'שני רוטלין [ליטרים]
15 של משי יש לי בנדך', 'אין לי בנדי אלא רוטל' - הרי זה
16 חייב. וכן כל פיוצא בזה. אבל אם אמר לו: 'כיס מלא
17 דינרין מסרתי לך', 'לא מסרת לי אלא חמשים'; 'מאה
18 דינרין מסרתי לך', 'לא מסרת לי אלא צרור של דינרין,
19 ולא מנית אותו בפני, ואיני יודע מה היה בו, ומה שהנחת
20 אתה נוטל' - הרי זה פטור. וכן כל פיוצא בזה.

21 ב. 'בית מלא תבואה מסרתי לך, והלה אומר: 'לא מסרת
22 לי אלא עשרת כורין'; 'עשרת כורין מסרתי לך', 'איני
23 יודע פמה הם, שהרי לא מדדת בפני, אלא מה שהנחת
24 אתה נוטל' - פטור.

25 ג. 'בית זה מלא עד הזיו מסרתי לך, והלה אומר: 'עד
26 החלון' - חייב. וכן כל פיוצא בזה.

27 ד. אין מודה במקצת חייב שבועה, עד שיוודה בנדך
28 שאפשר לו לכפר בו. ביצד? מי שטען חברו ואמר: 'מאה
29 דינרין יש לי אצלי, חמשים שבשטר זה וחמשים בלא
30 שטר', 'אין לי בנדי אלא חמשים שבשטר' - אין זה מודה
31 במקצת; שהשטר לא תועיל בו כפירתו, והרי כל נכסיו
32 משעבדין בו, ואפלו פפר בו, היה חייב לשלם; לפיכך
33 נשבע הסת על החמשים.

34 ה. שטר שכתוב בו 'סלעים', ולא הזכיר מנן, מלוה
35 אומר: 'חמש סלעים שיש לי בנדך, הם הפתובים בו',
36 והלוה אומר: 'אין לי בנדי אלא שלש, והן הפתובים
37 בשטר' - אף על פי שאין מחייבין אותו בשטר זה אלא
38 שתיים [מינימום של 'סלעים'], והרי הודה בסלע שאפשר
39 לו לכפר בה - הרי זה פטור; מפני שהוא כמשיב אבדה
40 [יכל לטעון שתיים], ותקנת חכמים היא, שכל שישב
41 אבדה - לא ישבע, כמו שבארנו במקומו. וכן האומר
42 לחברו: 'אמר לי אבא שיש לו בנדך מנה', או 'צנה לי
43 אבא שיש לו בנדך מנה, והלה אומר: 'אין לו בנדי אלא
44 חמשים' - הרי זה משיב אבדה [יכל לכפור הכל], ופטור

פָּרָק ה

47 [שחייבים לי], 'לא היו דברים מעולם' - ישבע הסת. הפך
 48 עליו [שישבע התובע] - הרי זה נשבע הסת שהיתה בו
 49 ראיה לעשרה דינרים, ואבדו באבדת השטר, ויטל. ואם
 50 אמר הנתבע: 'אמת, מסרת לי, ואבד' - הרי זה פטור אף
 51 משבועת הסת; שאפלו פשע בו ואבד - פטור, כמו
 52 שבאנו בהלכות חובל.
 53 ז. האומר לחברו: 'שטר שיש בידך, זכות יש [רשום] לי
 54 בו', וזה אומר: 'איני מוציא שטרי', או 'איני יודע אם יש
 55 לך בו ראיה או לא' - כופין אותו להוציאו [בבי"ד].
 56 ח. טען שאבד השטר, מחרימין לו חרם סתם [אם
 57 מעלימו]. טען זה, שהוא יודע בנדאי שהשטר שיש לו בו
 58 זכות אצלו הוא - הרי זה נשבע הסת שאינו אצלו, ושאבד
 59 ממנו. וקנה הורו רבותי.
 60 ט. אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן - אחד הקטן
 61 הבא בטענת עצמו, או בטענת אביו - לפי שזה המקצת
 62 שהודה בו לקטן, אינו אלא כמשיב אברה [יכל לכפור].
 63 וכן אם כפר בכל, ובא עד אחד והעיד לקטן - אינו נשבע;
 64 שזה עד אחד, ואין שם תובע, שתביעת קטן אינה תביעה
 65 גמורה. נמצאת אומר, קטן שאמר לגדול 'מנה לי בידך',
 66 או 'לאבא בידך', והלה אומר 'אין לך בדי אלא חמשים',
 67 או 'אין לך בדי כלום', ועד אחד מעירו שיש לו - הרי זה
 68 פטור משבועת התורה. אבל אם שמר לקטן, וטען שאבד
 69 - הרי זה נשבע שבועת השומרין, לפי שאינו נשבע מחמת
 70 טענה [התורה מחייבתו]. וכן אם הודה שהיה שטר לקטן,
 71 או אפטרופוס עליו - יעמידו בית דין אפטרופוס לקטן,
 72 וישבע השטר וכיוצא בו בטענת שפא [שלא נטל יותר
 73 מהמגירו].
 74 י. הורו רבותי, שאין נשבעין על טענת קטן שבועה של
 75 תורה, אבל שבועת הסת נשבעין; ואפלו היה קטן שאינו
 76 חריף [ממולח] לענין משא ומתן, נשבעין הסת על טענתו;
 77 שלא יהיה זה נטל ממונו של זה כשהוא קטן, וילף לו
 78 בחנם. ולזה דעתנו נוטה, ותקנו עולם הוא. נמצאת למד,
 79 שהקטן שטען על הגדול - בין שהודה במקצת, בין שפפר
 80 בכל, בין שהיה שם עד - הרי זה נשבע הסת; ואינו יכול
 81 להפך על הקטן [לתובעו שישבע], שאין משביעין את
 82 הקטן כלל. ואפלו חרם סתם אינו מקבל, לפי שאינו יודע
 83 ענין השבועה.
 84 יא. קטן שטענו הגדול - אם טענו בדרך שיש בו הנגה
 85 [רווח] לקטן, כגון עסקי משא ומתן, והודה הקטן - נפרעין
 86 מנקסי; ואם אין לו - ימתין עד שיהיה לו, וישלם. ואם
 87 כפר הקטן - ממתנין לו עד שיגדיל, וישבע. ואם טענו
 88 בדרך שאין לקטן בו הנגה, כגון נזקין וחבלות - אף על
 89 פי שמודה, ואף על פי שיש לו ממה ישלם - פטור, ואפלו
 90 לאחר שהגדיל. ואם היה התובע מן הנשבעין ונוטלין,
 91 כגון השכיר [הטוען שלא קיבל שכרו] וכיוצא בו, שיש בו
 92 הנגה לקטן, שישתפר לו שכיר - הרי זה נשבע ונוטל מן
 93 הקטן. אבל חנוני שנשבע על פנקסו [שצוייתני לתת

1 א. אלו דברים שאין נשבעין עליהן מן התורה: הקרקעות,
 2 והעבדים, והשטרות, וההקדשות. אף על פי שהודה
 3 במקצת, או שיש עליו עד אחד, או ששמר וטען טענת
 4 השומרין - הרי זה פטור, שנאמר: "כי יתן איש אל רעהו",
 5 פרט להקדש; "כסף או כלים", פרט לקרקעות ולעבדים
 6 שהקשו לקרקעות. וכן יצאו השטרות - שאין גופן [הם
 7 עצמם] קמון כסף וככלים, ואינן אלא לראיה שבהן [על
 8 הלוואה]. ועל כלן נשבעין שבועת הסת [מדברנו], אם
 9 היתה שם טענת ודאי - חוץ מן ההקדשות; שאף על פי
 10 שאינו חייב עליהן שבועה מן התורה, תקנו חכמים שישבע
 11 עליהן כעין של תורה [בנקיטת חפץ קדוש], כדי שלא
 12 יזלזלו בהקדשות.
 13 ב. 'שתי שדות מכרת לי', 'לא מכרתי לך אלא אחת'; 'שני
 14 עבדים' או 'שני שטרות יש לי בידך', 'אין לך בדי אלא
 15 שטר אחד' או 'עבד אחד' - הרי זה נשבע הסת. וכן אם
 16 טען ואמר: 'חצר זו' או 'עבד זה' או 'שטר זה שיש בידך',
 17 שלי הוא, ואתה מכרתו לי, והנטען אומר: 'לא היו דברים
 18 מעולם' - בין שהביא הטוען עד אחד, בין שלא הביא -
 19 הרי זה נשבע הסת, ונפטר. וכן החופר בשדה חברו בורות
 20 שיהיו ומערות והפסידה [הזיקה], והרי הוא חייב לשלם -
 21 בין שטענו שחפר, והוא אומר: 'לא חפרתי', או שטענו
 22 שחפר שתי מערות, והוא אומר: 'לא חפרתי אלא אחת',
 23 או שהיה שם עד אחד שחפר, והוא אומר: 'לא חפרתי
 24 כלום' - הרי זה נשבע הסת על הכל.
 25 ג. טענו כלים וקרקעות - בין שהודה בכל הכלים וכפר
 26 בכל הקרקעות, בין שהודה בכל הקרקעות וכפר בכל
 27 הכלים, בין שהודה במקצת הקרקעות וכפר במקצתן עם
 28 כל הכלים - בכל אלו נשבע הסת. אבל אם הודה במקצת
 29 הכלים, וכפר במקצתן עם כל הקרקעות - מתוך שהוא חייב
 30 שבועה על מקצת הכלים שפפר בהם, נשבע אף על
 31 הקרקעות שטענו עמהם; שהכל טענה אחת היא. וכן הדין
 32 בטוענו כלים ועבדים, או כלים ושטרות - הכל דין אחד
 33 הוא.
 34 ד. טענו ענבים העומדות להבצר, והבואה יבשה העומדת
 35 להקצר, והודה במקצתן וכפר במקצתן - הרי זה נשבע
 36 עליהן כשאר המטלטלין, והוא שאינן צריכין [עוד]
 37 לקרקע; שכל העומד להבצר, הרי הוא כבצור לענין
 38 פפירה והודיה. אבל אם היו צריכין לקרקע - הרי הן
 39 בקרקע לכל דבר, ואין נשבעין עליהן אלא הסת.
 40 ה. הטוען על חברו ואמר לו: 'שני חדשים שכנת בתצרי,
 41 ואתה חייב לי שכר שני חדשים', והוא אומר: 'לא שכנתי
 42 אלא חדש אחד' - הרי זה מודה במקצת; ואם היה שכר
 43 החדש שפפר בו שתי כסף - נשבע; שאין הטענה בגוף
 44 הקרקע אלא בשכרה, שהוא מטלטלין.
 45 ו. 'שטר מסרתי לך, ועשרה דינרין היה לי בו ראיה'

47 בבית דין ואמר: 'תן לי מעות שהלוייתך', ואמר לו: 47
 48 'מתנה נתתם לי', או 'פרעון היו' - הרי זה נאמן, ונשבע 48
 49 הסת ונפטר. אומר: 'לא היו דברים מעולם', ואחר כך באו 49
 50 העדים שמנה לו בפניהם - החזוק פפון. ולעולם אין אדם 50
 51 יחזק פפון, עד שיכפר בבית דין, ויבואו שני עדים 51
 52 ויכחישוהו במה שפטר.
 53 ג. 'מנה הלוייתך', פטר בבית דין ואמר: 'לא היו דברים 53
 54 מעולם', ויבאו שני עדים שגלוה ממנו מנה ופרעו, והמלוה 54
 55 אומר: 'לא נפרעתי' - הרי זה חייב לשלם; שכל האומר 55
 56 'לא לויתתי', ויבאו עדים שגלוה - כאומר 'לא פרעתי'; 56
 57 ונמצא הלנה אומר 'לא פרעתי', והעדים מעידים שפטר - 57
 58 והודאת בעל דין, כמאה עדים. ואין המלוה חייב שבועה 58
 59 כלל, שהרי החזוק פפון. וכן אם הוציא עליו כתב ידו 59
 60 שהוא חייב לו, ואמר: 'לא היו דברים מעולם', וזה אינו 60
 61 כתב ידו' - אם החזוק [אומת] כתב ידו בבית דין, או שבאו 61
 62 עדים שהוא כתב ידו - הרי זה החזוק פפון, ומשלם. 62
 63 ד. 'מנה הלוייתך, והוא לי בידך', אמר לו הנטען: 'והלא 63
 64 פרעתיך בפני פלוני ופלוני, ויבאו פלוני ופלוני ואמרו: 64
 65 'לא היו דברים מעולם' - לא החזוק פפון; שאין העדים 65
 66 זוכרין אלא דבר שהם עדים בו [כשמינו אותם]. לפיכך, 66
 67 ישבע הלנה הסת, ויפטר. פיוצא בו, 'תן לי מנה 67
 68 שהלוייתך ואתה בצד עמוד פלוני', ואמר הנטען: 'לא 68
 69 עמדתי בצד עמוד זה מעולם', ויבאו עדים שעמד - לא 69
 70 החזוק פפון; שאין אדם משים דעתו לדברים שאין בהם 70
 71 ממש. וכן כל פיוצא בזה.
 72 ה. 'תן לי מנה שהלוייתך, והרי העדים', ואמר הנטען: 72
 73 'פרעתיך בפני פלוני ופלוני' - אומרין ללוה: 'הבא אותם 73
 74 והפטר'. לא באו, או שמתו, או שהלכו למדינה אחרת 74
 75 להביאם - ישבע הסת שפרעו; שאין אנו מצריכים אותו 75
 76 להביאן אלא לברר דבריו ולהפטר אף משבועה, שהמלוה 76
 77 את חברו בעדים, אינו צריך לפרעו בעדים, כמו שבארנו. 77
 78 ו. אמר לו בפני עדים: 'מנה לי בידך', אמר לו: 'הן', 78
 79 למחר תבעו בדין והביא עדים, ואמר: 'משטה [משחק] 79
 80 הייתי בו, ואין לו בדין פלוס' - אפלו אומר: 'לא היו 80
 81 דברים מעולם' - פטור, ונשבע הסת שאין לו בידו פלוס; 81
 82 שהרי לא אמר להם 'אתם עדי', ודבר שאינו עדות, אין 82
 83 אדם [ובענייננו - המלוה] זוכרו; ולפיכך, אם אמר 'לא היו 83
 84 דברים מעולם', לא החזוק פפון.
 85 ז. ולא עוד, אלא אפלו הטמין לו עדים אחורי הגדר, 85
 86 ואמר לו: 'מנה לי בידך', אמר לו: 'הן', רצונך שיעיד 86
 87 פלוני ופלוני? אמר לו: 'לאו, שמא תכפני בדין למחר, 87
 88 ואין לי מה אתן לך', ולמחר תבעו בדין באלו העדים - 88
 89 בין שטען ואמר 'משטה הייתי בו', בין שאמר 'לא היו 89
 90 דברים מעולם' - הרי זה נשבע הסת ונפטר; שאין פאן 90
 91 עדות, עד שיאמר הלנה 'אתם עדי', או יאמר המלוה בפני 91
 92 הלנה, וישתק הלנה. אבל בעדות פזו, לא החזוק פפון. 92
 93 מעשה באחד שהיה קורין לו 'קב רשו' [הרבה חובות],

1 לפועליך] - אינו נשבע ונוטל מן הקטן, שאין לקטן בזה 1
 2 הנזה; שהרי חייב לתן לפועליו, ונשבעין ונוטלין ממנו; 2
 3 וזה החנוני הפסיד על נפשו, שנתן ממונו על פי קטן. וכן 3
 4 כל פיוצא בזה.
 5 יב. התרש והשוטה, אין נוקטין [מתייחסים] להן לכל 5
 6 טענה - לא לטענתן על אחרים, ולא לטענת אחרים עליהן, 6
 7 לא לשבועה קלה, ואין צריך לומר שבועה חמורה או 7
 8 תשלומין. אבל הסומה - הרי הוא כפריא לכל דבר בענינים 8
 9 אלו, ונשבע כל מיני שבועות, ונשבעין על טענתו.

פרק ו

10
 11 א. בעלי דינין שבאו לבית דין - טען האחד ואמר: 'מנה 11
 12 יש לי אצל זה שהלוייתו, או 'שהפקתי אצלו', או 12
 13 'שגזל ממני', או 'שייש לי אצלו בשכרי' [שעבדתי אצלו], 13
 14 וכל פיוצא בזה, והשיב הנטען ואמר: 'איני חייב לך 14
 15 פלוס', או 'אין לך בדין פלוס', או 'שקר הוא טוען' - אין 15
 16 זו תשובה נכונה [מקובלת]; אלא אומרין בית דין לנטען: 16
 17 'השב על טענתו ופרש התשובה, כמו שפרש זה טענתו, 17
 18 ואמר אם לוית ממנו או לא לוית', 'הפקיד אצלי או לא 18
 19 הפקיד', 'גזלתו או לא גזלתו', 'שקרית אותו או לא 19
 20 שקרית'. וכן בשאר הטענות. ומפני מה אין מקבלין ממנו 20
 21 תשובה זו? שמא טועה הוא בדעתו, ויבוא להשבע על 21
 22 שקר; שהרי אפשר שהלנהו כמו שטען, והחזיר זה את 22
 23 החוב לבנו או לאשתו, או שנתן לו מתנה כנגד החוב, 23
 24 וידמה בדעתו שנופטר מן החוב. לפיכך אומרין לו: 'היאך 24
 25 תאמר איני חייב פלוס? שמא אתה מתחייב מן הדין לשלם 25
 26 ואין אתה יודע! אלא הודיע לדניין פרוש הדברים, והם 26
 27 יודיעוך אם אתה חייב או אין אתה חייב'. ואפלו היה חכם 27
 28 גדול, אומרין לו: 'אין לך הפסד שתשיב על טענתו 28
 29 ותודיענו כיצד [מדוע] אין אתה חייב לו; מפני שלא היו 29
 30 דברים מעולם, או מפני שהיו והחזרת לו - שהרי אנו דנין 30
 31 במתוך שיכול לומר בכל מקום'. וכן אם טען הטוען 31
 32 ואמר: 'זה חייב לי מנה', או 'מנה יש לי אצל זה' - אומרין 32
 33 לו: 'מאיזה פנים? הלויית אותו? או הפקדת אצלו? או 33
 34 הזיק ממונך? אומר היאך נתחייב לך?' שהרי אפשר שידימה 34
 35 שהוא חייב לו, והוא אינו חייב - כגון שחשדו שגנבו, או 35
 36 שאמר [הבטיח] לו 'שאאתן לך מתנה', וכיוצא בזה. הרי 36
 37 שטען עליו שהלנהו מנה, והשיב זה ואמר: 'לא היו 37
 38 דברים מעולם', ואחר כך הביא הטוען עדים שהלנהו 38
 39 בפניהם, וחזר הנטען ואמר: 'כן היה, לויתתי ופרעתי' - 39
 40 אין מקבלין ממנו; אלא החזוק פפון ומשלם. אבל אם 40
 41 השיב: 'איני חייב לך פלוס', או 'אין לך בדין פלוס', או 41
 42 'שקר אתה טוען עלי', וכל פיוצא בזה, והלך התובע 42
 43 והביא עדים שהלנהו בפניהם, ואמר הנחבע: 'כן היה, 43
 44 אבל החזרת לי פקדוני', או 'פרעתי חובו' - לא החזוק 44
 45 פפון, ונשבע הסת ונפטר.
 46 ב. ראוהו עדים שמנה לו מעות, ולא ידעו מה הן - תבעו

מתוך מהדורת חזק

46 שלחו לו - אפלו קבץ אותם והושיב השלשה, והודה
 47 בפניהם ואמר: 'היו עלי דגנין, ובא אחר כך התובע,
 48 ואמר: 'כתבו לי הודנתו' - אין כותבין; שפא נתן לו
 49 [פרעו], ונמצא זה תובע אותו בשטר. במה דברים
 50 אמורים? במטלטלין. אבל אם הודה בקרקעות [קרקע
 51 מסוימת], אפלו בפני שנים - אף על פי שלא קנו מידו,
 52 ולא אמר להם 'כתבו ותנו לו' - הרי אלו כותבין ונותנין;
 53 שאין כאן לחש שפא יתן לו, ונמצא תובעו פעם שניה.
 54 ד. שטר הודנה שיצא, ולא היה כתוב בו 'אמר לנו כתבו
 55 וחתמו ותנו לו' - הרי הוא כשר; שחזקה היא, שאלו לא
 56 אמר להן 'כתבו וחתמו ותנו לו', לא היו כותבין. היה
 57 כתוב בשטר: 'הודה פלוני לפנינו בבית דין' - אם אין
 58 כתוב בו שהיו שלשה, או דברים ששומעין מכללן שהיו
 59 שלשה - חוששין שפא שנים היו, וטעו ודמו שהודנה
 60 בשנים הודנה בבית דין היא; ולפיכך, אין דגין בו דין
 61 שטר כשר.
 62 ה. כבר בארנו, שההודנה בבית דין או העדות בבית דין,
 63 כמלזה הכתובה בשטר; ולפיכך, כותבין ונותנין לבעל
 64 דינו. במה דברים אמורים? בשלא קבל עליו את הדין, עד
 65 ששלחו והביאוהו, כמו שבארנו. אבל שנים שבאו לדין,
 66 ותבע אחד מהן את חברו ואמר: 'מנה לי בידך', ואמר לו
 67 הנחבוע: 'הן, יש לך בידך' - בין שאמרו הדינין 'תיב אתה
 68 לתן לו', בין שאמרו לו 'תן לו', ויצא ואמר 'פרעתי' [אחד
 69 שחייבוני] - נאמן, וישבוע הסת שפרעו. לפיכך, אם חזר
 70 התובע לדינים, ואמר: 'כתבו לי הודנתו' - אין כותבין לו,
 71 שפא פרעו. וכן מי שנתחייב שבועה בבית דין, ויצא ואמר
 72 'נשבועתי' - נאמן, ואין משביעין אותו שנשבוע. היו עדים
 73 מעידין אותו שלא נשבוע, החזק פפרן לאותה שבועה;
 74 ואינו נאמן לעולם לומר 'נשבועתי', עד שיודה לו בעל
 75 דינו, או יביא עדים שנשבוע בפניהם.
 76 ו. שנים שבאו לדין, ונתחייב האחד לשני, ואמרו לו: 'צא
 77 תן לו', ויצא וחסר ואמר: 'פרעתי', ועדים מעידים אותו
 78 שלא פרעו - החזק פפרן לאותו ממוז. אמרו לו: 'תיב
 79 אתה לתן לו', ויצא וחסר ואמר: 'פרעתי', ועדים מעידין
 80 אותו שלא פרעו - לא החזק פפרן; שזה נשפט [מתחמק]
 81 מהם, עד שיעקרו דינו. לפיכך, אם חזר פעם אחרת, וטען
 82 שפרע זה הממוז שנתחייב בו בפניהם, ולא היו שם עדים
 83 שמכחישין אותו פעם שניה - הרי זה נשבוע הסת שפרעו,
 84 ונפטר. לפיכך, היו בקיאי הדעת בספרד, כשיודה הלזה
 85 או כשיתחייב שבועה בבית דין, אומר לו בפני בית דין:
 86 'היו עליו עדים, שלא יפרעני או שלא ישבע לי אלא בפני
 87 עדים'.
 88 ז. מי שהודה בבית דין 'שאני תיב לזה התובע מנה',
 89 ואחר כך אמר: 'נפרתי שפרעתי לו חובו זה שהודתי בו,
 90 והרי העדים' - הרי זה עדות מועלת, ועושין על פיהם;
 91 שהרי לא הכחיש עדין, ואינו כאומר 'לא לויית מעולם'.
 92 ח. יש לטוען בבית דין לחזר ולטען טענה אחרת,

1 כלומר שיש עליו חובות הרבה - אומר: 'מי הוא שאני
 2 תיב לו, אלא פלוני ופלוני, ובא פלוני ותבעו, ואמר הוא:
 3 'איני תיב לו פלוני'. ואמרו חכמים, ישבוע הסת ויפטר.
 4 וכן אחד היו אמרים עליו שהוא בעל ממוז הרבה -
 5 בשעת מיתתו אמר: 'אלו היה לי ממוז, הלא הייתי פורעו
 6 לפלוני ופלוני; ואחר מיתתו באו אותו פלוני ופלוני
 7 לתבע. ואמרו חכמים: 'אין להם פלוני; שאדם עשוי
 8 להראות עצמו שאינו בעל ממוז, ושלא הניח בניו בעלי
 9 ממוז'. וכן כל פיצא בדברים אלו.
 10 ח. אף על פי שהמטמין [מחביא] עדים אינה עדות, וכן
 11 המודה מעצמו ועדים שומעין אותו, וכן האומר לחברו
 12 בפני עדים: 'מנה לי בידך', ואמר לו: 'הן' - כל אלו
 13 הדברים וכיצא בהם, כשיבואו לבית דין, אומרים לנחבוע:
 14 'למה לא תתן לזה מה שיש לו אצלך?' אומר: 'אין לו
 15 אצלי פלוני', אומרים לו: 'ועלאת אתה אמרת בפני אלו כך
 16 וכך', או 'אתה הודית מעצמך'. אם עמד ושלם, הרי
 17 מוטב; ואם לא טען [לפטור עצמו], אין טוענין לו
 18 [במקומו]. אבל אם טען ואמר: 'משטה הייתי בו', או 'לא
 19 היו דברים מעולם', או 'שלא להשביע את עצמי נתפונתי'
 20 - פטור, ונשבוע הסת כמו שבארנו.

יום שבת קודש ד' טבת ה'תשע"ד

פרק ז

21
 22
 23 א. המודה בפני שנים שיש לפלוני אצלו מנה, ואמר להם
 24 בדרך הודנה, לא דרך שיחה - אף על פי שלא אמר אתם
 25 עדי, ואף על פי שאין התובע עמו - הרי זו עדות. תבעו
 26 בדין למחר - אם אמר: 'לא היו דברים מעולם', אין
 27 שומעין לו; ומשלם על פיהם. ואם היה עד אחד - נשבוע,
 28 הואיל ואמר דרך הודנה. טען כשתבעו עדים אלו, ואמר:
 29 'שלא להשביע את עצמי הודיתי' - נאמן, ונשבוע הסת.
 30 ואם כשהודה בפניהם היה התובע עמו - אינו יכול לטען
 31 ולומר, 'כדי להראות שאיני עשיר הודיתי'; אבל אם טען
 32 שנתן, נאמן ונשבוע הסת.
 33 ב. כל המודה בפני שנים, אינו יכול לחזר ולומר 'משטה
 34 הייתי בו', ואין צריך לומר, אם הודה בפני שלשה; אבל
 35 [אלא] מתיבין אותו לתן בהודנת פיו; שכל האומר בדרך
 36 הודנה, הרי זה כאומר 'אתם עדי'. אבל אין כותבין, אלא
 37 אם אמר להם: 'כתבו וחתמו ותנו לו'; וצריכין להמלך
 38 בו [בלווה אם למוסרו], כמו שבארנו. וכן אם הודה בבית
 39 דין אחר ששלחו לו [שליח], כמו שיתבאר - הרי אלו
 40 כותבין; והוא שיהיו בית דין מפירין את שניהם, כדי שלא
 41 יערימו שניהם לחיב איש אחר.
 42 ג. בית דין של שלשה שהיו יושבין מעצמן במקום
 43 הקבוע להם, ובא התובע וקבל [טען] לפניהם, ושלחו
 44 שליח אצל הנחבוע, ובא והודה בפניהם - הרי אלו
 45 כותבין, ונותנין לבעל דינו. אבל אם לא היו קבועין, ולא

מתוך מהדורת חזק

47 עדים שהיא ידוע לו, וזה שהיא תחת ידו אומר: 'איני
48 יודע, אבל אחרים מכרוהו לי' או 'נתנהו לי במתנה' -
49 אף על פי שהיא מדברים העשויין להשאל ולהשפיר,
50 מעמידין את הפלי ביד זה שהיא בידו; ואינו נשבע כלל,
51 שהרי אין לו טוען [תובע].

52 ו. יצא לבעלים הראשונים חזקה שנגנבו כליהן - ישבע
53 זה [הנתבע] בנקיטת חפץ כפמה הוציא [שילום], ויטל,
54 ויחזיר הכלים לבעלים הראשונים, כמו שבארנו בהלכות
55 גנבה. טען: 'אתה מכרתו לי', או 'נתתו לי במתנה' - אף
56 על פי שיעצא לו שם גנבה - אם לא היה מדברים העשויין
57 להשאל ולהשפיר, הרי זה נשבע הסת, ויצמד הפלי בידו.
58 מכאן אתה למד, לכל מי שיש לו מטלטלין בידו, ואף על
59 פי שיכול לומר 'לקוחין הן בידו', וישבע הסת ויפטר -
60 אם אמר: 'שליך הן, אבל אתה חיב לי כף וכף' - ישבע
61 בנקיטת חפץ ואחר כך יטל, כדין כל הנשבעין ונוטלין.
62 ז. מי שהיה בידו דברים העשויין להשאל ולהשפיר - אף
63 על פי שהודה ואמר לו: 'יודע אני שהיו שליך, אבל פלוני
64 מכרם לי', או 'נתנם לי במתנה' - אין מוציאין אותן מידו,
65 אפלו הביא זה עדים שהיו ידועין לו; שאדם עשוי למכר
66 את בליו.

67 ח. טען זה עליו ואמר: 'אני השפירתי לך', או
68 'השאלתי לך' - מוציאין אותן מידו. ואם היו מדברים
69 שאין עשויין להשאל ולהשפיר - הרי זה נשבע הסת
70 שלא השאל לו ולא השפיר, אלא מפלוני לקח; ויצמיד
71 בליו בידו.

72 ט. אל תטעה בין דברים העשויין להשאל ולהשפיר,
73 לדברים שדרכן להשאל ולהשפיר, כמו שטעו רבים
74 וגדולים. שכל הדברים ראויין להשאל, ודרכן להשאל;
75 אפלו חלוקו של אדם, ומצעו, ומטתו - ראויין להשאל.
76 אבל דברים העשויין להשאל ולהשפיר - הם הכלים
77 שבגני אותה המדינה עושין אותם מתחלת עשייתן, כדי
78 להשאלן ולהשפירן ולטל שכרן. והרי הן לבעליהן, כמו
79 קרקע שאוכל פרוחיה והגוף קים. כך אלו הכלים, עקר
80 עשייתן כדי להנות בשכרן - כגון הירות [קערות]
81 הגדולות של נחשת שמבשלין בהן בבית המשפאות,
82 וכגון חלי הנחשת הטוח [מצופה] בזהב ששוכרין אותו
83 לפלה להתקשט בו; שעקר עשיית אלו הכלים אינן
84 למכירת עצמן, ולא להשתמש בהן בעל הבית בביתו,
85 אלא להשאלן לאחרים כדי להנות כנגדן, או להשפירן
86 ולטל שכרן. וכן אם היה לאדם פלי משאר הכלים, ויש
87 לו עדים שהוא משפירו תמיד ומשאלו, והחזק לו שהוא
88 להשאל ולהשפיר - הרי הוא ככלים העשויין להשאל
89 ולהשפיר.

90 י. וכלי שהפסדו מרבה משכרו, וכגני אדם מקפידין עליו
91 שלא ישאלו אותו - הרי הוא בחזקת שאינו עשוי
92 להשאל ולהשפיר, כגון ספין של שחיטה; לפיכך, אפלו
93 באו עדים שהשאלו או השפירו זה - אין מבטלין בהם

1 להכחיש הטענה הראשונה, וסומכין על טענתו האחרונה,
2 ואף על פי שלא נתן אמתלא [סיבה] לטענה הראשונה;
3 ואף על פי שיעצא מבית דין וחזר, יש לו לחזר ולטען
4 ולהפך כל טענה שירצה, עד שיבואו העדים. אבל מאחר
5 שיבואו העדים, ויכחישו טענתו האחרונה שסמך עליה -
6 אינו יכול להשיאה [להפנותה] לטענת אחרת, אלא אם כן
7 נתן אמתלא לטענה שסמך עליה, ויש במשמעה כמו
8 שהשיא בזאת הטענה האחרת [משמעותו משותפת]. והוא,
9 שלא יצא מבית דין; אבל אם יצא מבית דין - אינו יכול
10 לחזר ולטען אחר שבאו עדים, שמה אנשים רעים למדוהו
11 טענות של שקר. וכן כל פיוצא בזה.

פָּרָק ח

13 א. כל המטלטלין בחזקת זה שהם תחת ידו, אף על פי
14 שהביא התובע עדים שהמטלטלין האלו ידועין לו
15 [מפורסם שהם שלו]. פיצד? 'בגד זה' או 'כלי זה שבגדך'
16 או 'שבתוך ביתך, שלי הוא, ואני הפקדתי אצלך', או
17 'השאלתיהו לך, והרי העדים שהן ידועין [מכירים] אותו
18 מקדם ברשותי', והנתבע אומר: 'לא כי, אלא אתה מכרתו
19 לי' או 'נתתו לי במתנה' - הרי הנתבע נשבע הסת
20 [מדברנו], ונפטר.

21 ב. טען [המחזיק] שהוא משכון בידו - יכול לטען עד כדי
22 דמיו [שוויו]; ונשבע בנקיטת חפץ [קדוש, כדאורייתא],
23 ונוטל, כמו שבארנו.

24 ג. במה דברים אמורים? בדברים שאין עשויין [מיוצרים
25 מתחילתם] להשאל ולהשפיר, כגון בגדים ופרות וכלי
26 תשמיש הבית ודברים של סחורה וכיוצא בהן. אבל
27 דברים העשויין להשאל ולהשפיר - אף על פי שהן תחת
28 ידו של זה, ואף על פי שלא השאל לו כלי זה ולא שכרו
29 לו בעדים - הרי הם בחזקת בעליהם. פיצד? ראוהו שהיה
30 לו כלי העשוי להשאל ולהשפיר, ויש לו עדים שהוא
31 ידוע לו, והרי אותו הפלי תחת יד שמעון, וראובן טוען
32 שהוא שאול או שכור, ושמעון טוען: 'אתה מכרתו לי',
33 'אתה נתת לי במתנה', או 'משפנתו בידו' - אינו נאמן;
34 אלא ראוהו נוטל בליו, ונשבע הסת על טענת שמעון.
35 ואפלו מת שמעון, הרי ראוהו נוטל בליו. והורי הגאונים
36 שישבע הסת, לפי שטוענין ליוורש [בשבילן].

37 ד. במה דברים אמורים? בשהיה כלי זה נראה ועומד ביד
38 שמעון. אבל אם טען ראוהו, ואמר לשמעון: 'כלי פלוני
39 יש לי אצלך ושכור הוא, הוציאו אלי, והרי יש לי עדים
40 שהוא ידוע לי', ואמר לו שמעון: 'אתה מכרתו לי', 'אתה
41 נתת לי במתנה' - נאמן, ונשבע שמעון הסת ונפטר;
42 מתוך שיכול לומר 'לא היו דברים מעולם, ואין בידו כלי
43 זה' - נאמן לומר 'ישנו אצלי, ואתה מכרתו לי'.

44 ה. אין כל הדברים אמורים, אלא כשהיה בעל הפלי
45 טוען: 'אני הפקדתי אצלך', או 'השאלתיהו לך'. אבל אם
46 טען 'שפלי זה היה שלי ונגנב' או 'אבד' או 'נגזל', והביא

מתוך מהדורת חזק

46 כשָׁאָר כָּל אֲדָם, וַיֵּשׁ לָהֶן חֲזָקָה בְּכָל הַמַּטְלָטְלִין כְּמוֹ
47 שְׂבָאָרְנוּ.
48 ד. מי שֶׁנִּכְנַס לְבֵיתוֹ שֶׁל חֶבְרוֹ בְּפָנָיו בְּעַל הַבַּיִת, וַיֵּצֵא
49 וְכָלִים טְמוּנִין לוֹ תַּחַת כְּנָפָיו [כנפי בגדו], וְהַעֲדִים רוֹאֵין
50 אוֹתוֹ, וְלֹא־חָזַר זְמַן תִּבְעוּ בְּעַל הַבַּיִת וְאָמַר לוֹ: 'הַחֲזוּר לִי
51 כְּלִי שֶׁהִשְׁאֵלְתִּיךָ, וְהִרִי הַעֲדִים', וְהוּא אוֹמֵר: 'לְקוֹחִין הֵן
52 בְּדִיר' - אֵינּוּ נֶאֱמָר. וְנִשְׁבַּע בְּעַל הַבַּיִת הַסֵּת עַל טַעֲנוֹת שְׂאֵל
53 מְכָרָן וְלֹא נִתְּנָן, וַיִּחְזְרוּ הַכְּלִים לְבַעֲלֵים. בְּמָה דְּבָרִים
54 אָמּוּרִים? בְּבַעַל הַבַּיִת שֶׁאֵינּוּ עֹשֵׂי לְמַכֵּר אֶת כְּלָיו, וְזֶה
55 שֶׁהוֹצִיא הַכְּלִים תַּחַת כְּנָפָיו, אֵין דְּרָכּוֹ לְהַצְנִיעַ, וְאוֹתָן
56 הַכְּלִים, אֵין דְּרָךְ בְּגִי אֲדָם לְהַצְנִיעַן; לְפִיכָךְ חִיָּב לְהַחֲזִיר,
57 לְפִי שְׂאֵל הַצְנִיעַן אֲלֵא לְכַפֵּר בָּהֶן. אָבֵל בְּעַל הַבַּיִת הָעֹשֵׂי
58 לְמַכֵּר אֶת כְּלָיו - אֵף עַל פִּי שְׂאִין זֶה [הטוען קניתי] צְנוּעַ,
59 וְאֵין דְּרָךְ אוֹתָן הַכְּלִים לְהַטְמִינָן תַּחַת הַכְּנָפִים - הִרִי זֶה
60 נִשְׁבַּע הַסֵּת שֶׁהֵן לְקוֹחִין בְּדִירוֹ. וְכֵן אִם יֵצֵא בָּהֶן מְגַלִּין
61 בְּפָנָיו עֲדִים - אֵף עַל פִּי שְׂאִין בְּעַל הַבַּיִת עֹשֵׂי לְמַכֵּר אֶת
62 כְּלָיו - הִרִי זֶה נֶאֱמָר לומר 'לְקוֹחִין הֵן בְּדִיר', שְׂמָא נִצְרָכוֹ
63 לוֹ מַעוֹת וּמְכָר; וְיִבְלָד שְׂאֵל? הִיּוּ מְדַבְּרִים הָעֹשֵׂוֹיִן
64 לְהִשְׁאִיל וְלְהַשְׁפִּיר. אָבֵל דְּבָרִים הָעֹשֵׂוֹיִן לְהִשְׁאִיל
65 וְלְהַשְׁפִּיר - לְעוֹלָם הֵם בְּחֻזְקַת בְּעִלְיָהֶן, כְּמוֹ שְׂבָאָרְנוּ. וְאֵף
66 עַל פִּי שֶׁהוֹצִיאָן מְגַלִּין, וְאֵף עַל פִּי שֶׁבְּעַל הַבַּיִת הִזָּה עֹשֵׂי
67 לְמַכֵּר אֶת כְּלָיו, הוֹאִיל וַיֵּשׁ לוֹ עֲדִים שְׁנֵה הַכְּלִי הָעֹשֵׂי
68 לְהִשְׁאִיל וְלְהַשְׁפִּיר בְּלָבָד יָדוּעַ הוּא לוֹ [שהוא שלוו],
69 מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִדֵּי זֶה עַל כָּל פְּנִים, עַד שֶׁיִּבְיֵא רְאִיָּה
70 שְׂמִכְרוֹ לוֹ, אוֹ נִתְּנוֹ לוֹ כְּקַרְקָעוֹת [שהם בחזקת בעליהן].
71 ה. אָפְלוּ מֵת זֶה שֶׁהַכְּלִי תַּחַת יָדוֹ - מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִדֵּי
72 הַיִּירֵשׁ בְּלֹא שְׂבוּעָה; שֶׁפִּיּוֹן שְׂאִין לְאָבִיו לְטַעַן שְׂלֵקְחוֹ אוֹ
73 שֶׁהוּא מְשֻׁכּוֹן, כִּף אֵין זֶה יָכוֹל לְהַשְׁבִּיעוֹ. וְאִם טַעַן הַיִּירֵשׁ
74 טַעֲנַת וּדְאִי, וְאָמַר: 'בְּפָנָיו נִתְּנוֹ לְאָבִי' אוֹ 'מְכָרוֹ לוֹ' - הִרִי
75 בְּעַל הַבַּיִת נִשְׁבַּע הַסֵּת, כְּשֶׁאָר כָּל הַנִּשְׁבָּעִין. וְיִכְבֵּר בְּאָרְנוּ,
76 שֵׁישׁ מִי שֶׁהוֹרָה, שִׁשְׁבַּע בְּעַל הַבַּיִת הַסֵּת, וְאַחַר כִּף יִחְזוֹר
77 כְּלָיו מִדֵּי הַיִּירֵשׁ; וְאֵין דְּעֵתִי נוֹטָה לָנוּ.
78 ו. מִי שֶׁלְקַח קָרְדֵם [גרזן], וְאָמַר: 'הִרִינִי הוֹלֵךְ לְגוֹר דְּקָלוֹ
79 שֶׁל פְּלוֹנִי שְׂמִכְרוֹ לִי, וְכִרַת אֶת הַדְּקָל - הִרִי זֶה בְּחֻזְקָתוֹ;
80 שְׂאִין אֲדָם מֵעַז [מחצירו] פְּנִי, וְכוּרַת אֵילָן שְׂאִינוֹ שְׁלוֹ.
81 וְאִם טַעַנוּ הַבְּעִלִּים שְׂאֵל מְכָרוּהוּ - נִשְׁבַּע זֶה הַכוּרַת הַסֵּת
82 שֶׁהוּא שְׁלוֹ, וְנִפְטָר; כִּיּוֹן שֶׁנִּכְרַת, הִרִי הוּא כְּשֶׁאָר
83 הַמַּטְלָטְלִין. וְכֵן הַיִּירֵד לְשָׂדֵה חֶבְרוֹ, וְאָכַל פְּרוֹתֶיהָ שְׁנֵה
84 אוֹ שְׁנֵתִים, וְהַבְּעִלִּים טוֹעֲנִין שְׁנֵה יָרֵד שְׂאֵל בְּרִשׁוֹת וְגוֹלָן
85 הוּא, וְאָכַל וְהִרִי עֲדִים שְׂאָכַל, וְהַיִּירֵד אוֹמֵר: 'בְּרִשׁוֹתָךְ
86 יָרַדְתִּי לְאָכַל פְּרוֹתֶיהָ' - הִרִי זֶה הַאוֹכֵל נֶאֱמָר, וְנִשְׁבַּע הַסֵּת
87 עַל כִּף; חֲזָקָה הִיא, שְׂאִין אֲדָם מֵעַז פְּנִי וְאוֹכַל פְּרוֹת
88 שְׂאִינָן שְׁלוֹ. אֵף עַל פִּי שֶׁהַקְּרָע בְּחֻזְקַת בְּעִלְיָה, אֵין
89 הַפְּרוֹת בְּחֻזְקַת הַבְּעִלִּים; שְׂאִין אֲדָם מוֹכֵר פְּרוֹת שְׂדֵהוּ
90 בְּשִׁטְר, כְּדִי שְׂנֵאמַר לָזֶה שְׂאָכַל, 'הִבֵּא שְׂטֵרְךָ'. וְאֵין צְרִיךְ
91 לומר, אִם אָכַל פְּרוֹתֶיהָ שְׁנֵים רְבוּת - שְׂמִתּוֹף שִׁיכּוֹל לומר

1 חֲזָקָתוֹ, אֲלֵא הִרִי הוּא כְּכָל הַכְּלִים. רְאִיָּה לְדְבָרֵינוּ, שֶׁהִרִי
2 רְבֵא הוֹצִיא [בדיון] זוג [מספריים מיוחדות] שְׁעוֹשִׂין בוֹ
3 הַסְּרָבֵל וְסִפְר הַגְּדָה, בְּדְבָרִים הָעֹשֵׂוֹיִן לְהִשְׁאִיל וְלְהַשְׁפִּיר;
4 וְלוֹלִי שֶׁנִּחְבְּרָר לוֹ בְּעֲדִים שֶׁהֵן מְדַבְּרִים הָעֹשֵׂוֹיִים לְהִשְׁאִיל
5 וְלְהַשְׁפִּיר, לֹא הוֹצִיאָן מִתַּחַת יָד הַתּוֹמִים. הֵא שְׁאָר הַזּוֹגוֹת
6 וְשְׁאָר הַסְּפָרִים - אֵינָם בְּכָלֵל דִּין זֶה, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן רְאוּיִין
7 לְהִשְׁאִיל וְלְהַשְׁפִּיר. וְדְבָר זֶה עָקֵר גְּדוֹל בְּדִין, וְהוּא דְבָר שֶׁל
8 טַעַם שְׂרָאוּי לְסַמֵּךְ עָלָיו וְלָדוֹן בוֹ, וְכִרּוֹר הוּא לְמוֹצְאֵי דַעַת,
9 וְרְאוּי לְדַיֵּן לְשׁוֹם אוֹתוֹ לְנֶגֶד עֵינָיו, לֹא יָלוּ.

פָּרָק ט

11 א. הָאָמֵן - אֵין לוֹ חֲזָקָה בְּכָלִים שֶׁתַּחַת יָדוֹ, אֲחַד כְּלִים
12 הָעֹשֵׂוֹיִין לְהִשְׁאִיל וְלְהַשְׁפִּיר וְאֲחַד שְׂאֵר הַכְּלִים. כִּיֵּצֵד?
13 רְאֵה כְּלָיו בְּיַד הָאָמֵן, וְהִבִּיא עֲדִים שֶׁהֵן יוֹדְעִין שֶׁהַכְּלִי
14 הִזָּה שְׁלוֹ, וְהוּא טוֹעַן וְאוֹמֵר: 'לְמַתָּן נִתְּתִיר לְךָ', וְהָאָמֵן
15 אוֹמֵר: 'לֹא בָא לְיָדִי אֲלֵא בְּמִכְרֶיהָ' אוֹ 'בְּמַתְנָהּ', אוֹ
16 שִׁטְעַן: 'אִתָּה נִתְּתוֹ לִי', אִתָּה מְכָרְתוֹ לִי אַחַר שֶׁבֵא לְיָדִי
17 לְתַקְנּוֹ' - אֵף עַל פִּי שֶׁמְסָרוֹ לוֹ שְׂאֵל בְּעֲדִים - בְּעַל הַכְּלִי
18 נֶאֱמָר, וּמוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִדֵּי הָאָמֵן; וְנִשְׁבַּע בְּעַל הַבַּיִת הַסֵּת
19 [דרבנן] עַל טַעֲנוֹתוֹ. וַיֵּשׁ גְּאוּנִים שְׂדָנוּ, שְׂאָף עַל פִּי שְׂאֵל
20 הִבִּיא בְּעַל הַבַּיִת עֲדִים שְׁנֵה הַכְּלִי שְׁלוֹ - הוֹאִיל וְרָאָה
21 כְּלָיו, וְהִרִי הָאָמֵן מוֹדֵה לוֹ שֶׁהִזָּה שְׁלוֹ, וּמְכָרוֹ לוֹ - אֵין
22 הָאָמֵן נֶאֱמָר; אָבֵל אִם אָמַר: 'לֹא הִיּוּ דְבָרִים מֵעוֹלָם, וְשְׁלִי
23 הוּא כְּלִי זֶה' - הָאָמֵן נֶאֱמָר, וְנִשְׁבַּע הַסֵּת. וְאִם הִבִּיא בְּעַל
24 הַבַּיִת עֲדִים שֶׁהַכְּלִי הִזָּה יָדוּעַ לוֹ, אֵין הָאָמֵן נֶאֱמָר. וְדִין
25 זֶה, פְּלֵא הוּא בְּעֵינָי.
26 ב. לֹא רְאֵה הַכְּלִי בְּיַד הָאָמֵן, אֲלֵא טַעַן וְאָמַר: 'כְּלִי פְּלוֹנִי
27 נִתְּתִיר לְךָ לְמַתָּן, וְהָאָמֵן אוֹמֵר: 'חֲזוֹרָת וּמְכָרְתוֹ לִי', אוֹ
28 יִתְּתוֹ לִי' - הָאָמֵן נִשְׁבַּע הַסֵּת וְנִפְטָר, מִתּוֹף שִׁיכּוֹל לומר
29 'לֹא הִיּוּ דְבָרִים מֵעוֹלָם'. וְאָפְלוּ מְסָרוֹ לוֹ לְמַתָּן בְּעֲדִים -
30 הִרִי הָאָמֵן נֶאֱמָר, מִתּוֹף שִׁיכּוֹל לומר 'הַחֲזוֹרְתִיר לְךָ';
31 שֶׁהַמְּפָקִיר אֲצֵל חֶבְרוֹ בְּעֲדִים, אֵינּוּ צְרִיךְ לְהַחֲזִיר לוֹ
32 בְּעֲדִים. לְפִיכָךְ, נִשְׁבַּע הָאָמֵן הַסֵּת וְנִפְטָר, וְאֵין מְחִיבִין
33 אוֹתוֹ לְהוֹצִיא הַכְּלִי. וְאִם הוֹצִיא - הוֹאִיל וְנִרְאָה - הִרִי
34 בְּעַל הַבַּיִת מְבִיא עֲדִים שֶׁהוּא שְׁלוֹ וְנוֹטָלוֹ, אֵף עַל פִּי
35 שֶׁמְסָרוֹ לוֹ בְּלֹא עֲדִים, כְּמוֹ שְׂבָאָרְנוּ. לְפִיכָךְ, אִם טַעַן
36 הָאָמֵן וְאָמַר: 'שְׁתִּים קִצְצִית [סיכמת] לִי בְּשִׁכְרִי', וְבַעַל
37 הַבַּיִת אוֹמֵר: 'לֹא קִצְצִיתִי לְךָ אֲלֵא אַחַת' - אִם הִזָּה הַכְּלִי
38 נִרְאָה בְּפָנֵיהֶם - הוֹאִיל וְהָאָמֵן אֵין לוֹ בוֹ חֲזָקָה, וְאֵינּוּ יָכוֹל
39 לְטַעַן שֶׁהוּא לְקוֹחַ בְּדִירוֹ, הִרִי בְּעַל הַבַּיִת נִשְׁבַּע בְּנִקִּיטַת
40 חִפְץ עַל הַקִּיצְצָה כְּמוֹ שְׂבָאָרְנוּ בְּשִׁכְרוֹת, וְנוֹתֵן. וְאִם אֵין
41 הַכְּלִי נִרְאָה בְּפָנֵיהֶם - הוֹאִיל וְהָאָמֵן נֶאֱמָר לומר 'לְקוֹחַ
42 הוּא בְּדִיר', יָכוֹל לְטַעַן עַד כְּדִי דְמִי [שוויון], וְנִשְׁבַּע
43 בְּנִקִּיטַת חִפְץ [קדוש] וְנוֹטָל, כְּדִרְךָ כָּל הַנִּשְׁבָּעִין וְנוֹטָלִין,
44 כְּמוֹ שְׂבָאָרְנוּ.
45 ג. אָמֵן שִׁירָד [הפסיק] מֵאֲמָנוֹתָו וְכֵן הָאָמֵן - הִרִי הֵן

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון כ"ח כסלו - ספר טהרה - הלכות מטמאי משכב ומושב פה

מתוך מהדורת חזק

21 שְׁנֵי שְׁבָעִין. וְיֵשׁ לְכָל אֶחָד לְגִלְגַּל עַל חֲבֵרוֹ [להכיל
 22 בשבועה], שְׂפָל מֵה שְׁנֵי פְדִין נָטַל.
 23 י. הִיָּה זֶה אוֹחֵז בְּחוּטֵין שְׂבֻשְׁפַת הַטְּלִית, וְזֶה בְּחוּטֵין
 24 שְׂבֻשְׁפַת הָאֲחֵרֶת - חוֹלְקִין כְּלָה בְּשׂוּה, אַחַר שְׁנֵי שְׂבָעִין.
 25 וְכָל חֲלָקָה הָאֲמוּרָה כָּאֵן - לְדָמִים [בכסו], לֹא שְׂפִסְיֵדוֹ
 26 עֲצָמוֹ שֶׁל כְּלִי אוֹ שֶׁל טְלִית, אוֹ שְׂמִיתוֹ הַבְּהֵמָה.
 27 יא. הִיָּה הָאֶחָד אוֹחֵז אֶת כְּלָה, וְזֶה מִתְאַבֵּק עִמּוֹ וְנִתְלָה
 28 בָּהּ - הָרִי זֶה בְּחֻזְקַת הָאוֹחֵז אֶת כְּלָה.
 29 יב. כָּאוּ שְׁנַיִם אֲדוּקִין בָּהּ, וְשִׁמְטָה הָאֶחָד מִיָּד חֲבֵרוֹ
 30 בְּפָגְיוֹ, וְשִׁתַּק הַשְּׂנִי - אֵף עַל פִּי שְׁחֹר וְצוּחַ, אֵין מוֹצִיאֵין
 31 אוֹתָהּ מִיָּדוֹ; בִּיּוֹן שְׂשִׁתַּק בְּתַחֲלָה, הָרִי זֶה כְּמוֹדָה לוֹ. חֹר
 32 הַשְּׂנִי וְתַקְפָּה מִן הָרֵאשׁוֹן - אֵף עַל פִּי שֶׁהֵרֵאשׁוֹן צוּחַ
 33 מִתַּחֲלָה וְעַד סוֹף, חוֹלְקִין.
 34 יג. כָּאוּ שְׁנַיִם אֲדוּקִין בְּטְלִית, וְאֲמַרְנוּ לָהֶם: 'צֵאוּ וְחַלְקוּ
 35 אֶת דְּמֵיהֶ' - יֵצְאוּ וְחֹרּוּ, וְהָרִי הִיא תַּחַת יָד אֶחָד מֵהֶם,
 36 זֶה טוֹעֵן: 'הוֹדָה לִי וְנִסְתַּלַּק מִמֶּנָּה', וְזֶה טוֹעֵן: 'שְׂכַרְתִּיהָ
 37 לוֹ', אוֹ 'נִתְגַּבַּר עָלַי וְתַטְפָּה' - הַמוֹצִיא מִחֲבֵרוֹ, עָלָיו
 38 הָרְאָיָה. וְאִם לֹא הִבִּיא רְאָיָה - יִשְׂבַע זֶה שֶׁהִיא כְּלָה כִּידּוֹ
 39 הַסֵּת שֶׁהִיא שְׁלוֹ, וְיִפְטַר. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

1 'לְקוּחָה הִיא בְּיָדִי, נֶאֱמַן לוֹמַר 'לְפָרוֹת יְרֻדְתִּי, וְיִשְׂבַע
 2 הַסֵּת.
 3 ז. שְׁנַיִם שֶׁהִיוּ אוֹחֲזִין בְּכָלִי אֶחָד, אוֹ שֶׁהִיוּ רוֹכְבִין עַל גְּבִי
 4 בְּהֵמָה, אוֹ אֶחָד רוֹכֵב וְאֶחָד מְנַהֵג, אוֹ יוֹשְׁבִין בְּצַד עֲרֻמָּה
 5 שֶׁל חֲטָיִם הַמְּנַחֵת בְּסִמְטָא [בצד רשות הרבים] אוֹ בְּחֻצֵר
 6 שֶׁל שְׁנֵיהֶם - זֶה אוֹמַר 'הַכֹּל שְׁלִי', וְזֶה אוֹמַר 'הַכֹּל שְׁלִי'
 7 - כָּל אֶחָד מֵהֶן נִשְׂבַע בְּנִקִּיטַת חֲפֵץ שְׂאִין לוֹ בְּזֶה הַדְּבָר
 8 פְּחוֹת מִחֻצֵי, וְיִחַלְקוּ. וְיִשְׂבֻעָה זֶה - תַּקְנַת חֲכָמִים הִיא,
 9 כְּדִי שְׂלֹא יִהְיֶה כָּל אֶחָד תּוֹפֵשׁ בְּטְלִיתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְנוֹטֵל
 10 בְּלֹא שְׂבֻעָה.
 11 ח. זֶה אוֹמַר 'כְּלָה שְׁלִי', וְזֶה אוֹמַר 'חֻצְיָה שְׁלִי' - הָאוֹמַר
 12 'כְּלָה שְׁלִי' יִשְׂבַע שְׂאִין לוֹ בָּהּ פְּחוֹת מִשְׂלֻשָּׁה חֲלָקִים,
 13 וְהָאוֹמַר 'חֻצְיָה שְׁלִי' יִשְׂבַע שְׂאִין לוֹ בָּהּ פְּחוֹת מִרְבִּיעַ; וְזֶה
 14 נוֹטֵל שְׂלֻשָּׁה חֲלָקִים, וְזֶה נוֹטֵל רְבִיעַ. מִכָּאֵן אִתָּה לְמַד לְכָל
 15 הַנִּשְׂבָּעִין לְטַל, בִּיּוֹן שְׂבֻעָה קָלָה בִּין שְׂבֻעָה חֲמוּרָה -
 16 שְׂאִינוֹ נִשְׂבַע עַל מָה שְׂטוּעֵן, אֲלֹא עַל מָה שְׁנוֹטֵל, אֵף עַל
 17 פִּי שְׂטוּעֵן יוֹתֵר.
 18 ט. הִיוּ שְׁנַיִם אֲדוּקִין בְּטְלִית, זֶה אוֹמַר 'כְּלָה שְׁלִי' וְזֶה
 19 אוֹמַר 'כְּלָה שְׁלִי' - זֶה נוֹטֵל עַד מְקוֹם שִׁידּוֹ מִגְּעַת, וְזֶה
 20 נוֹטֵל עַד מְקוֹם שִׁידּוֹ מִגְּעַת, וְהַשָּׂאֵר חוֹלְקִין בְּשׂוּה אַחַר

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ח כסלו - ד' טבת ה'תשע"ד

58 יִטְמָא אָדָם וְכָלִים אֲלֹא אֲכָלִין וְיִמְשְׁקִין בְּלִבָּד, כְּשֶׂאֵר וְלָדוֹת
 59 הַטְּמְאוֹת.
 60 ג. אֶחָד הִבָּא עַל הַנְּדָה, אוֹ עַל הַזָּבָה, אוֹ עַל שׁוֹמֵרֶת יוֹם
 61 כְּנֻגָד יוֹם [- רֵאתָה זִיבוֹת יוֹם אוֹ יוֹמִיִּים], אוֹ עַל הַיּוֹלְדֶת -
 62 בִּין פְּרֻרָן בִּין שְׂלֹא פְּרֻרָן, אֶחָד הַמַּעֲרָה וְאֶחָד הַגּוֹמֵר,
 63 בִּין גְּדוֹל שָׂבָא עַל הַקְּטָנָה, בִּין קָטָן שָׂבָא עַל הַגְּדוֹלָה.
 64 בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּשֶׁהִיָּה הַבּוֹעֵל בֵּן תִּשְׁעַ שְׁנַיִם יוֹם
 65 אֶחָד, וְהַנִּבְעֵלֶת בַּת שְׁלֹשׁ שְׁנַיִם יוֹם אֶחָד; אֲבָל פְּחוֹת
 66 מִכָּאֵן, אֵינוֹ נִטְמָא מִשׁוּם בּוֹעֵל נְדָה, אֲלֹא מִשׁוּם נוֹגֵעַ בְּנְדָה
 67 בְּלִבָּד, שֶׁהוּא וְלָד אֵינוֹ אָב. וְכֵן בּוֹעֵל הַזָּב, הָרִי הוּא כְּנוֹגֵעַ
 68 בּוֹ; וְאֶחָד הַנוֹגֵעַ בְּזָב, אוֹ הַנִּבְעֵל מִן הַזָּב.
 69 ד. הַנְּדָה, וְהַזָּבָה, וְשׁוֹמֵרֶת יוֹם כְּנֻגָד יוֹם, וְהַיּוֹלְדֶת אֵף עַל
 70 פִּי שְׂלֹא רָצָת דָּם - כְּלָן מִטְּמְאוֹת לְמַפְרַע מַעַת לַעַת, אוֹ
 71 מִפְּקִינָה לְפְקִינָה [- מִחַבְדִּיקָה הַאֲחֻרוֹנָה]; וְזֶה הוּא נִקְרָא
 72 'מַעַת לַעַת' שְׂבֻנְדָה. בִּיצֵד? אִשָּׁה שֶׁהִיתָה טְהוֹרָה, וְאֵין לָהּ
 73 וְסֵת [- קַבִּיעוֹת], וּבְדָקָה עֲצָמָה בְּשִׁתְרִית וּמִצָּאָה טְהוֹר,
 74 וּבְחֻצֵי הַיּוֹם בְּדָקָה עֲצָמָה וּמִצָּאָה דָּם - הָרִי כָּל הַטְּהוֹרוֹת
 75 שֶׁעֲשִׂת מִשְׁעַת פְּקִינָה [- בְּדִיקָה] רֵאשׁוּנָה עַד שְׁעַת פְּקִינָה
 76 הַשְּׁנֵיָה, טְמְאוֹת לְמַפְרַע. וְכֵן אִם בְּדָקָה הַיּוֹם וּמִצָּאָה
 77 טְהוֹר, וְלֹאֲחַר שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֻשָּׁה יָמִים בְּדָקָה וּמִצָּאָה דָּם -

40 יוֹם רֵאשׁוֹן כ"ח כסלו ה'תשע"ד
 41 הֵלְכוֹת מִטְּמְאֵי מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב
 42 פָּרָק ג
 43 א. בּוֹעֵל נְדָה - כְּנֻגָה, שֶׁהוּא אָב מֵאֲבוֹת הַטְּמְאוֹת שֶׁל
 44 תּוֹרָה; מִטְּמָא כְּלָיִם בְּמִנְעַע, וּמִטְּמָא אָדָם בְּמִנְעַע וּבְמִשְׂא,
 45 וּמִטְּמָא בְּהֶסֶט [הזחה], וּמִטְּמָא מִשְׁכָּב וּמִרְכָּב כְּנֻגָה.
 46 ב. אֵין מִשְׁכָּב בּוֹעֵל נְדָה וּמִרְכָּבוֹ, כְּמִשְׁכָּב נְדָה וּמִרְכָּבָה;
 47 שֶׁהַמִּשְׁכָּב וְהַמִּרְכָּב שֶׁדָּרְסָה עָלָיו נְדָה - אָב מֵאֲבוֹת
 48 הַטְּמְאוֹת, וּמִשְׁכָּב בּוֹעֵל נְדָה וּמִרְכָּבוֹ - וְלָד טְמָאָה, כְּכָלִים
 49 שֶׁהוּא נוֹגֵעַ בָּהֶן, שְׂאִינָן מִטְּמְאִין אָדָם וְלֹא כְּלָיִם, אֲלֹא
 50 אֲכָלִין וְיִמְשְׁקִין בְּלִבָּד. וְלִמָּה נִגְרָעָה טְמָאֵת מִשְׁכָּבוֹ מִטְּמָאֵת
 51 מִשְׁכָּבָה? מִפְּנֵי שְׁנֵי אֲמָר בּוֹעֵל נְדָה: "וְתָהִי נְדָתָה עָלָיו,
 52 וְיִטְמָא שְׂבָעַת יָמִים", וְנֶאֱמַר בּוֹ: "וְכָל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב
 53 עָלָיו, יִטְמָא". מֵאַחַר שְׁנֵי אֲמָר "וְתָהִי נְדָתָה עָלָיו", אֵינִי
 54 יוֹדֵעַ שֶׁהוּא מִטְּמָא מִשְׁכָּב?! וְלִמָּה נֶאֱמַר "וְכָל הַמִּשְׁכָּב
 55 אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא"? מִפִּי הַשְּׂמוּעָה [מִמִּשְׁה רַבִּינוּ]
 56 לְמַדּוֹ, שֶׁהַפְּתוּב נִתְקַו מִטְּמָאָה חֲמוּרָה, מִלְּטְמָא אָדָם
 57 וְכָלִים, וְתֵלְאוּ בְּטְמָאָה קָלָה, שִׁיְהִיָּה מִשְׁכָּבוֹ וְלָד, וְלֹא

מתוך מהדורת חזק

48 מדבְּרִיהֶם. נִמְצְאָתָ לְמַד, שְׁכַל אַחַת מֵאֵלֵי הַנְּשִׁים, וּמִשְׁכָּבָן
49 וּמִרְפָּכָן. וְרָקַן וּמִימֵי רִגְלֵיהֶן, וּבֹעֵל רוּאָה פְתָם מֵאַחַר
50 שְׁנִמְצָא הַפְתָּם, וּבֹעֵל יוֹלְדָת מֵאַחַר שִׁצְאָ הָאֵבֶר וְחֹזֵר -
51 כֵּלָן אֲבוֹת טְמֵאוֹת מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים.

יום שני כ"ט כסלו ה'תשע"ד

פֶּרֶק ד'

54 א. אַרְבַּע נְשִׁים שֶׁהֵן דִּין שְׁעֵתָן [טמאות רק מכאן ולהבא]
55 וְאֵינָן מִטְּמֵאוֹת לְמַפְרַע; וְאֵלֵי הֵן - מִעֲבֹרָתָ, וּמִנִּיקָה,
56 וּבְתוּלָה, וּזְקָנָה. אִיזוֹ הִיא מִעֲבֹרָתָ? מִשִּׁכְּבָ עֲבָרָה [- ג'
57 חודשים]. הִיתָה בְּחֻזְקָתָ מִעֲבֹרָתָ וְרָאָתָ דָּם, וְאַחַר כֵּן הִפִּילָה
58 רֹחַ [- שלפוחית ריקה] או דָּבָר שֶׁאִינוֹ יוֹדֵד - הֲרִי זוֹ
59 בְּחֻזְקָתָ, וְדִיָּה שְׁעֵתָה; רָאָתָ דָּם, וְאַחַר כֵּן הִכֵּר עֲבָרָה - הֲרִי
60 זוֹ מִטְּמֵאָה לְמַפְרַע [- מעת לעת], כִּכָּל הַנְּשִׁים. אִיזוֹ הִיא
61 מְנִיקָה? כָּל עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֲדָשׁ מִיּוֹם הַלְדָּה; אֶפְלוּ מֵת
62 בְּנֵה בְּתוֹךְ זְמַן זֶה, או שְׁגָמְלָתוֹ, או נִתְנַתּוּ לְמְנִיקָה - דִּיָּה
63 שְׁעֵתָה. אֲבָל אַחַר עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֲדָשׁ, אֵף עַל פִּי שְׁהִיא
64 מְנִיקָה וְהוֹלְכָת - הֲרִי זוֹ מִטְּמֵאָה לְמַפְרַע, כִּכָּל הַנְּשִׁים. אִיזוֹ
65 הִיא בְּתוּלָה? כָּל שְׁלֹא רָאָתָ דָּם מִמִּיקָה; בְּתוּלַת דְּמִים אֲמָרוּ,
66 לֹא בְּתוּלַת בְּתוּלִים [שלא נבעלה]. כִּיצֵד? אֶפְלוּ נִשְׁתַּאת
67 וְרָאָתָ דָּם מִתְּמַת נְשׂוּאִין [- בעילה], או יִלְדָה וְרָאָתָ דָּם
68 מִתְּמַת לְדָה - עֲדִין הִיא בְּתוּלָה לְעִנְיַן טְמֵאָה, וְדִיָּה שְׁעֵתָה.
69 אִיזוֹ הִיא זְקָנָה? כָּל שֶׁעָבְרוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים סְמוּךְ
70 לְזִקְנוּתָהּ, וְלֹא רָאָתָ דָּם. וְאִיזוֹ הִיא סְמוּךְ לְזִקְנוּתָהּ? כָּל
71 שִׁחְבֹּרוּתֶיהָ קוֹרְאִין לָהּ 'זְקָנָה' בְּפָנֶיהָ, וְאִינָה מְקַפְּדָת. עָבְרוּ
72 עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֲוֹנוֹת וְרָאָתָהּ, וְחֹזְרָה וְעָבְרוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֲוֹנוֹת
73 אַחֲרוֹת או פְּחוֹת או יָתֵר וְרָאָתָ - הֲרִי הִיא כִּכָּל הַנְּשִׁים,
74 וּמִטְּמֵאָה לְמַפְרַע.

75 ב. בְּתוּלָה שֶׁרָאָתָ דָּם, אֶפְלוּ שׁוֹפְעֵת [שׁוֹתֵת דם] כָּל שִׁבְעָה
76 או דוֹלְפָת [טיפין טיפין] - הֲרִי זֶה פְּעַם אַחַת; רָאָתָ דָּם
77 וּפְסָק, וְחֹזְרָה וְרָאָתָהּ - הֲרִי זוֹ שְׁתֵּי פְּעָמִים.

78 ג. תִּינַקְתָּ שְׁלֹא הִגִּיעַ זְמַנָּה לְרֵאוֹת [לפני גיל י"ב], וְרָאָתָ דָּם
79 - פְּעַם רֵאוֹנָה וּשְׁנִיָּה, דִּיָּה שְׁעֵתָה; רָאָתָ פְּעַם שְׁלִישִׁית,
80 מִטְּמֵאָה לְמַפְרַע. עָבְרוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים [ללא ראייה],
81 וְאַחַר כֵּן רָאָתָהּ - דִּיָּה שְׁעֵתָה; עָבְרוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים
82 אַחֲרֵים, וְאַחַר כֵּן רָאָתָהּ - דִּיָּה שְׁעֵתָה; עָבְרוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשָׁה
83 חֲדָשִׁים אַחֲרֵים, וְרָאָתָהּ - מִטְּמֵאָה לְמַפְרַע.

84 ד. תִּינַקְתָּ שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּה לְרֵאוֹת [מגיל י"ב], וְרָאָתָ - פְּעַם
85 רֵאוֹנָה, דִּיָּה שְׁעֵתָה; שְׁנִיָּה, מִטְּמֵאָה לְמַפְרַע. עָבְרוּ עָלֶיהָ
86 שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים, וְאַחַר כֵּן רָאָתָהּ - דִּיָּה שְׁעֵתָה; עָבְרוּ עָלֶיהָ
87 שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים אַחֲרֵים, וְאַחַר כֵּן רָאָתָהּ - מִטְּמֵאָה לְמַפְרַע.
88 ה. מִעֲבֹרָתָ וּמִנִּיקָה וּזְקָנָה וּבְתוּלָה שֶׁהִגִּיעוּ לְרֵאוֹת, שָׂרְאוּ
89 רֵאָה רֵאוֹנָה - דִּין שְׁעֵתָן; רֵאוּ פְּעַם שְׁנִיָּה - מִטְּמֵאוֹת
90 לְמַפְרַע כִּכָּל הַנְּשִׁים, כְּמוֹ שִׁבְאַרְנוּ. וְאֵם רֵאוּ הֵרֵאוֹנָה
91 בְּאֵנֶס - אֵף הַשְּׁנִיָּה, דִּין שְׁעֵתָן.

92 ו. מִעֲבֹרָתָ או מְנִיקָה שֶׁרָאָתָ דָּם, וְעָבְרוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשָׁה

1 הֲרִי כָּל הַטְּהוּרוֹת שֶׁעֲשֵׂת מֵעַת שִׁמְצָאָה דָּם עַד עֲשָׂרִים
2 וְאַרְבַּע שְׁעוֹת לְמַפְרַע טְמֵאוֹת. וְעַד [- בד הבדיקה] שִׁלְאַחַר
3 הַתְּשִׁמִּישׁ, הֲרִי הוּא כְּפִקְדָה; וְשִׁלְפָנֵי הַתְּשִׁמִּישׁ - אִינוֹ
4 כְּפִקְדָה, מִפְּנֵי שְׁאִינָה בּוֹדְקָת בּוֹ יָפָה.

5 ה. אִשָּׁה שִׁישׁ לָהּ וְסֵת, וְרָאָתָ דָּם בְּשַׁעַת וְסֵתָה - דִּיָּה
6 שְׁעֵתָה [- טמאה מכאן ואילך], וְאִינָה טְמֵאָה לְמַפְרַע. הִגִּיעַ
7 שַׁעַת וְסֵתָה וְלֹא בְּדָקָה עֲצָמָה, וְלֵאחַר יָמִים בְּדָקָה וּמִצָּאָה
8 דָּם - הֲרִי זוֹ טְמֵאָה לְמַפְרַע, וְהֲרִי הִיא בְּחֻזְקָתָ נְדָה מִשְׁעֵת
9 וְסֵתָה; וְזוֹ הִיא טְמֵאָת וְסֵתוֹת הָאֲמִוּוּהָ כִּכָּל מְקוֹם. וְאֵם
10 מִצָּאָה עֲצָמָה טְהוּרָה כְּשִׁבְדָקָה אַחַר הַנְּסֵת - הֲרִי זוֹ
11 טְהוּרָה.

12 ו. כָּל אִשָּׁה שִׁישׁ לָהּ וְסֵת - תְּרַגִּישׁ בְּעֲצָמָה מִפְּהֻקָתָ, או
13 מִתְּעַטְשֻׁתָ, או חוֹשֶׁשֶׁת [כואבת] פִּי כְרֶשֶׁה וְשִׁפּוּלֵי מַעִיָּה,
14 או אוֹחֻזָּתָה צְמִירוּרִית [צמרמורת], או רֵאוֹשָׁה כְּבֹד עָלֶיהָ,
15 או אֲבִרָיָה כְּבִדִּין, וְכִיּוֹצֵא בְּאֵלוֹ. יֵשׁ אִשָּׁה שֶׁדָּרְכָה לְרֵאוֹת
16 בַּעַת שִׁתְּחִיל בָּהּ מְקַרְהָ מֵאֵלֵי, מִיָּד בְּתַחֲלָתוֹ; וְיֵשׁ אִשָּׁה
17 שֶׁתְּמַתִּין בְּמַקְרָה זֶה שְׁעָה או שְׁתַּיִם, וְאַחַר כֵּן תְּרַאָה הַדָּם
18 בְּסוּף הַנְּסֵת. הִיתָה לְמוֹדָה [רגילה] לְרֵאוֹת בְּתַחֲלַת הַנְּסֵת,
19 כָּל הַטְּהוּרוֹת שֶׁעֲשֵׂת בְּתוֹךְ הַנְּסֵת טְמֵאוֹת; הִיתָה לְמוֹדָה
20 לְהִיּוֹת רוּאָה בְּסוּף הַנְּסֵת, כָּל הַטְּהוּרוֹת שֶׁעֲשֵׂת בְּתוֹךְ הַנְּסֵת
21 טְהוּרוֹת; וְאִינָה חוֹשֶׁשֶׁת, אֲלֹא מִשְׁעָה שֶׁדָּרְכָה לְרֵאוֹת, עַד
22 עַת שִׁמְצָאָה דָּם.

23 ז. הֵרוּאָה פְתָם [של דם] - טְמֵאָה לְמַפְרַע, עַד עַת הַפְּקִידָה
24 [הבדיקה האחרונה]. וְכֵן הִבְגֵד שְׁנִמְצָא עָלָיו הַפְתָּם, טְמֵא
25 לְמַפְרַע; עַד כְּפָה? עַד שִׁתְּאֵמֵר: 'בְּדָקְתִי הַחֲלוּק הַזֶּה, וְלֹא
26 הָיָה עָלָי כְּתָם'. אֶפְלוּ כְּבִסָּה אוֹתָהּ, וְלֹא בְּדָקָה - טְמֵא
27 מִקְדָּם הַכְּבוּס לְמַפְרַע, עַד שַׁעַת הַפְּקִידָה. וְאֶפְלוּ נִמְצָא
28 הַפְתָּם לַח - הֲרִי זֶה מִטְּמֵא לְמַפְרַע, עַד שַׁעַת הַבְּדִיקָה;
29 שֶׁאִנִּי אוֹמֵר: מִיָּמִים הָיָה שָׁם, וְעַתָּה נִפְלוּ עָלָיו מִים וְנִצְעָשָׁה
30 לַח.

31 ח. וְכָל הַנְּשִׁים שֶׁדִּין שְׁעֵתָן [- טמאות רק מכאן ולהבא]
32 - כְּתָמִין כְּרֵאוֹתָן, וְאִינוּ מִטְּמֵא אוֹתָן לְמַפְרַע. כָּל אֵלֵי
33 הַנְּשִׁים הַמִּטְּמֵאוֹת לְמַפְרַע - בֵּין רוּאָה דָּם בֵּין מוֹצָאָה
34 פְתָם, מִטְּמֵאוֹת מִשְׁכָּב וּמִרְפָּכָ לְמַפְרַע לְטֵמְאָה אָדָם וּבְגָדִים;
35 וְכֵן רָקַן וּמִימֵי רִגְלֵיהֶן, טְמֵאִין לְמַפְרַע. וְאֶפְלוּ כְּלֵי חֶרֶשׁ
36 הַמְקַף צְמִיד פְתִיל [כיסויי מהודק], מִטְּמֵאוֹת אוֹתוֹ לְמַפְרַע;
37 אֲבָל אֵינָן מִטְּמֵאוֹת אֵת הַבּוֹעֵל לְמַפְרַע מִשׁוּם בּוֹעֵל נְדָה,
38 אֲלֹא מִשׁוּם נּוֹגַע בְּכַבֵּד. וְכָל הֵרוּאָה פְתָם - הַבּוֹעֵל אוֹתָהּ
39 מֵאַחַר שְׁנִמְצָא הַפְתָּם, טְמֵא מִשׁוּם בּוֹעֵל נְדָה.

40 ט. מִעֲבֹרָתָ שֶׁהוֹצִיאָה עָבֵר אֵת יָדוֹ וְהִחְזִירָה - אִמּוֹ טְמֵאָה
41 לְדָה. וְטְמֵאָת יוֹלְדָתָהּ, וְטְמֵאָת מֵעַת לַעַת או מִפְּקִידָה
42 לְפִקְדָה לְמַפְרַע כְּמוֹ שִׁבְאַרְנוּ, וְטְמֵאָת וְסֵתוֹת, וְטְמֵאָת
43 פְתָמִים - הַכֵּל מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, וְטְמֵאָתָן בְּסִפְקֵי. לְפִיכָּה, אֵין
44 שׁוֹרְפִין עָלֶיהֶן תְּרוּמָה וְקִדְשִׁים, אֲלֹא תוֹלִין; וְכֵן חֲלִין
45 שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהוּרַת הַקֶּדֶשׁ שְׁנִטְמֵאוּ בְּאֵלֵי, תוֹלִין. אֲבָל
46 הַנְּעֲשִׂים עַל טְהוּרַת הַתְּרוּמָה, וְחֲלִין הַטְּבוּלִין לְחֻלָּה [שלא
47 הוֹפְרָשָׁה מֵהֶם חֻלָּה] - אֵין מִטְּמֵאִין כִּכָּל אֵלֵי הַטְּמֵאוֹת שֶׁהֵן

מתוך מהדורת חזק

48 כף העביר עליו צאבון [- סבון], ועבר - הרי הטהרות
 49 שנעשו על גביו טמאות; אף על פי שהצאבון מעביר
 50 הצבע, הואיל ולא העביר שבעת הסממנין, הרי זה בתוקף
 51 פתם, ושמא אלו העביר השביעי, היה עובר. העביר עליו
 52 שבעה סממנים, ולא עבר, וחזר והעביר פעם שנייה, ועבר
 53 - כל הטהרות שנעשו על גביו בין תכבסת ראשונה
 54 לשנייה, טהורות; וכל הטהרות שנעשו על גביו אחר
 55 תכבסת שנייה, טמאות; הואיל וגלה דעתו שהוא מקפיד
 56 עליו, ורופה להוציא רשומו - הרי זה טמא, עד שיבטלו
 57 ויטבילו. כבר בארנו בהלכות אסורי ביאה, שבעה
 58 הסממנין שמעבירין על הפתם מה הם, והיאך מעבירין
 59 אותם.

60 טו. האשה שמתה, ויצא ממנה דם - מטמא משום פתם,
 61 כדמ הנדה; שהמקור, מקומו טמא. אף על פי שיצא הדם
 62 אחר שמתה, ואין כאן נדה, הואיל ומקום טמא יצא,
 63 מטמא טמאת פתמים. ואם היה בו רביעית - מטמא
 64 באהל, ומטמא משום פתם.

יום שלישי ל' כסלו ה'תשע"ד

פָּרָק ה

66 א. הנזב, והנזבה, והנדה, והיולדת - לעולם הן בטמאתן,
 67 ומטמאין אדם וכלים ומשכב ומרכב, עד שיטבל; אפלו
 68 נתאחרו כמה שנים בלא ראית טמאה, ולא טבלו - הרי
 69 הן בטמאתן.

70 ב. יולדת שלא טבלה אחר שבעה לזכר, וארבעה עשר
 71 לנזבה - כל דם שתראה, אף על פי שהוא בתוך ימי טהר
 72 [עד מ' יום ללידת זכר ופ' לנקה] - הרי הוא כדמ הנדות,
 73 ומטמא לח ויגבש; לא תלה הפתוב ביםים בלבד, אלא
 74 בימים וטבילה.

75 ג. יולדת שיירדה לטבל מטמאה לטהרה, ונעקר ממנה דם
 76 בירידתה, ויצא חוץ לבין השנים [- מקום מסויים ברחם]
 77 - הרי זו טמאה; ואין הטבילה מועלת לדם זה, ואף על
 78 פי שעדין הוא בבשרה. ואם נעקר ממנה בעליה מן
 79 המקנה - הרי זו טהורה, מפני שהוא דם טהר, והטבילה
 80 מועלת לכל הדם המבלע באברים, ומשימה אותו דם
 81 טהר.

82 ד. יולדת שטבלה אחר שבעה של זכר, וארבעה עשר של
 83 נזבה, או אחר ספירת שבעת ימי נקיים אם היתה יולדת
 84 בזוב - הרי היא בכל ימי טהר שלה, כטמא שטבל ועדין
 85 לא העריב שמשו. והרי היא כטבול יום, בכל אותן
 86 הימים. ואינה צריכה טבילה אחרת בסוף ימי טהר, אלא
 87 במשולם הימים [- כשימלאו ימי הטוהר] - הרי היא כטבול
 88 יום שהעריב שמשו. במה דברים אמורים שהיא כטבול
 89 יום? לענין תרומה ומעשר; אבל לקדשים, הרי היא
 90 כראשון לטמאה שעדין לא טבל, אלא כמי שנגע בנדה
 91 או בטמא מת וכיוצא בהן. נמצאת למד, שהיולדת, בתוך

1 חֲדָשִׁים, ואחר כך ראת - דיה שעטה; עברו עליה שלשה
 2 חֲדָשִׁים אַחֲרֵים, וראת פעם שנייה, שהיא שלישית לראיה
 3 ראשונה - מטמאות למפרע. הוואה דם אחר דם טהר -
 4 דם יולדת עד מ' יום ללידת זכר ופ' לנקיבה] בתוך עשרים
 5 וארבע שעות, דיה שעטה. וכל שדיה שעטה - אף על פי
 6 שאינה מטמאה למפרע, צריכה להיות בודקת עצמה
 7 תמיד; וכל אשה המרבה לבדק, משפחת - חוץ מן הנדה
 8 ויושבת על דם טהר, שאין הבדיקה מועלת להן כלום.

9 ז. חֲתָמִים תִּקְנוּ לָהֶן לְבָנוֹת יִשְׂרָאֵל לְהִיּוֹת בּוֹדְקוֹת עֲצָמָן
 10 בְּכָל יוֹם בְּשַׁחֲרִית, מפני טהרות של ערבית [- שנגעו בהן
 11 אתמול], ובערבית, מפני טהרות של שחרית; וכל אוכלת
 12 תרומה, בודקת בשעה שאוכלת בתרומה. וכל אשה בודקת
 13 בשעה שעוברת [- הולכת] לשמש מטתה, מפני הטהרות;
 14 אבל אם לא היתה עוסקת בטהרות, אינה צריכה בדיקה
 15 לבעלה - שכל הנשים שיש להן וסת, בודקת טהרה
 16 לבעליהן, כמו שבארנו בענין נדה.

17 ח. חֻזְקַת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל, עד שלא הגיעו לפרקן [- זמן
 18 ראייתן] - בחזקת טהרה, ואין הנשים בודקות אותן. אבל
 19 משהגיעו לפרקן - צריכות בדיקה, ונשים בודקות אותן.
 20 ט. החרשת, והשוטה, ומי שנטרפה דעתה כאלו - אם יש
 21 להן פקחות מתקנות אותן [הבודקות ומכינות אותן
 22 לטבילה], הרי אלו אוכלות בתרומה.

23 י. כָּל הַפְּתָמִים הַבָּאִים מִבֵּין יִשְׂרָאֵל, בחזקת טמאה;
 24 והבאים מבין הגוים, טהורין. והנמצאים בערי ישראל,
 25 טהורין - שלא נחשדו להשליך פתמיהן, אלא מצניעין
 26 אותן; לפיכך, כל הפתמין הנמצאים בכל מקום, טהורין
 27 - חוץ מן הנמצאים בחרים וסביבות בית הטמאות [- מקום
 28 מיוחד לנידות]. וכלן, טמאתן בספק, כמו שבארנו.

29 יא. כָּל הַפְּתָמִים הַטְּמָאִין, מעבירין עליהן שבעה סממנין
 30 [לבדוק אולי הם צבע]; ואחר כך, בין עבר הפתם בין לא
 31 עבר, מטבילו וטהור - שאם לא עבר כלל, הרי הוא צבע;
 32 ואם עבר או כהה [נחלש], הרי זה פתם, ומאחר שעברו
 33 עליו הסממנין, כבר בטל אף על פי שרשומו נכר. ואפלו
 34 פתם של דם נדיות ודאי - פיון שהעביר עליו שבעת
 35 הסממנים, בטל; ומטבילו, ועושה על גביו טהרות.

36 יב. כִּגְד שְׂאֵבֵד בּוֹ הַפְּתָם - מעביר על כל הכגד שבעה
 37 סממנים, ומטבילו. אבדה בו שכבת גרע - אם היה [בגד]
 38 חדש, בודקו במחט; ואם היה שחוק [משומש], בודקו
 39 בחמה [בשמש].

40 יג. כִּגְד שֶׁהָיָה עָלָיו פְּתָם, והטבילו ועשה על גביו
 41 טהרות, ואחר כך העביר על הפתם שבעת הסממנים, ולא
 42 עבר - הרי זה צבע, והטהרות שעשה טהורות; ואינו צריך
 43 להטבילו פעם אחרת. ואם עבר הפתם, או כהה עינו
 44 [נחלש מראהו] - הרי זה פתם, והטהרות טמאות, שהרי
 45 הקפיד על הפתם להסירו; וצריך להטבילו פעם אחרת
 46 לטהרו.

47 יד. פְּתָם שֶׁהֶעֱבִיר עָלָיו שֵׁשֶׁת סַמָּמִיִּם, ולא עבר, ואחר

47

יום רביעי א' טבת ה'תשע"ד

48

פָּרָק ו

49 א. כָּכָר בְּאֶרְנוּ, שֶׁהֵזֵב וְחִבְרָיו מְטַמְּאִין מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב
50 וּמְרַכָּב. וְהַמְשַׁכֵּב וְהַמוֹשֵׁב אֶחָד הוּא; וְלִמָּה נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה
51 מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב? שֶׁהַמְשַׁכֵּב - הֵרְאִי לְשִׁיכְהָ, וְהַמוֹשֵׁב -
52 הֵרְאִי לִישִׁיכָה. וּבֵין שֵׁיבַע עַל הַמְשַׁכֵּב, אוֹ שֶׁשָּׁכַב עַל
53 הַמוֹשֵׁב - טַמְּאָהוּ; לְפִיכָּךְ אָנִי אוֹמֵר בְּכָל מְקוֹם 'מִשְׁכָּב'
54 לְבַד, וְהוּא הַדִּין לְמוֹשֵׁב. וְאֵיזָה הוּא מְרַכָּב? זֶה הֵרְאִי
55 לְרִכְיָהָ, כְּגוֹן מְרַדְעַת הַחֲמֹר וְטַפְיִטָן [- שְׂטִיחַ] הַסּוֹס.

56 ב. הַמְשַׁכֵּב וְהַמְרַכָּב - כֵּל אֶחָד מֵהֵן אָב מֵאַבּוֹת הַטַּמְּאוֹת
57 שֶׁל תּוֹרָה, מְטַמְּאִין אֲדָם וְכָלִים בְּמַגְעוֹ, וּמְטַמְּאִין אֲדָם
58 בְּמִשָּׂא. וּמָה בֵּין מִשְׁכָּב לְמְרַכָּב? שֶׁהַנּוֹגֵעַ בְּמִשְׁכָּב - אִם
59 הִיָּה אֲדָם, וְנִגַּע בְּבָגְדִים וּבִשְׂאָר כְּלִים עַד שֶׁלֹּא פָּרַשׁ

60 מִמְטַמְּאִיו [- עַדִּין נוֹגַע בְּמִשְׁכָּב וּמְרַכָּב] - הֵרְאִי זֶה טַמְּאָן,
61 וְעָשָׂה אוֹתוֹן רֵאשׁוֹן לְטַמְּאָה; וְהַנּוֹגֵעַ בְּמְרַכָּב - אֵינוֹ מְטַמְּא
62 בְּבָגְדִים וְלֹא כְּלִים, אֶפְלוּ בִשְׂעַת מַגְעוֹ. אָכֵל הַנוֹשֵׂא אֶת
63 הַמְשַׁכֵּב אוֹ אֶת הַמְרַכָּב - הֵרְאִי זֶה מְטַמְּא בְּבָגְדִים וּשְׂאָר
64 כְּלִים בִּשְׂעַת נְשִׂיאָתוֹ, עַד שֶׁלֹּא פָּרַשׁ מִמְטַמְּאִיו. וּמִנֵּין
65 שֶׁבְּטַמְּאֵת מְרַכָּב חֵלֶק מַגְעוֹ מִמְשָׂאוֹ, וּבְמִשְׁכָּב לֹא חֵלֶק?

66 שְׁהָרִי הוּא אוֹמֵר בְּמִשְׁכָּב: "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכָּבוֹ -
67 יִכַּסּ בְּגָדָיו", וּבְמְרַכָּב הוּא אוֹמֵר: "וְכָל הַמְרַכָּב אֲשֶׁר
68 יִרְכַּב עָלָיו הֵזֵב - יִטְמָא, וְכָל הַנּוֹגֵעַ בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתָּיו
69 - יִטְמָא עַד הָעֶרְבֹה", וְלֹא נֶאֱמַר בּוֹ "יִכַּסּ בְּגָדָיו"; מִלְּמַד,
70 שְׂאִינוֹ מְטַמְּא בְּבָגְדִים בִּשְׂעַת מַגְעוֹ. וְנֶאֱמַר: "וְהַנוֹשֵׂא אוֹתָם
71 - יִכַּסּ בְּגָדָיו" - אֶחָד הַנוֹשֵׂא אֶת הַמְרַכָּב אוֹ הַנוֹשֵׂא

72 מִשְׁכָּב, מְטַמְּא בְּבָגְדִים בִּשְׂעַת נְשִׂיאָתוֹ. נִמְצְאָתָ לְמַד, שֶׁהֵזֵב
73 וְהִזְבָּה וְהִנְדָּה וְהִיּוֹלָדָת, וּמִשְׁכָּבָן וְרִקְן וּמִימֵי רִגְלֵיהֶן, וְדָם
74 נְדָה וְזָבָה וְיּוֹלָדָת, וְזוּבּוֹ שֶׁל זָב - כֵּל אֶחָד מֵאלוֹ אָב. וְאֲדָם
75 שֶׁנִּגַּע בְּאֶחָד מִכָּל אֵלוֹ אוֹ נִשְׂאוֹ - מְטַמְּא בְּבָגְדִים וּשְׂאָר
76 כְּלִים בִּשְׂעַת נְגִיעָתוֹ אוֹ בִּשְׂעַת נְשִׂיאָתוֹ, וְאֵינוֹ מְטַמְּא לֹא
77 אֲדָם וְלֹא כְּלֵי חֶרֶשׁ; שֶׁכֵּל הַמְטַמְּא אֲדָם, מְטַמְּא כְּלֵי חֶרֶשׁ;
78 וְכָל שְׂאִינוֹ מְטַמְּא אֲדָם, אֵינוֹ מְטַמְּא כְּלֵי חֶרֶשׁ. הִנֵּה לְמַדָּתָ,
79 שֶׁכֵּל טָמֵא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "יִכַּסּ בְּגָדָיו" - הֵרְאִי זֶה מְטַמְּא
80 בְּבָגְדִים שֶׁיִּגַּע בָּהֶן כֵּל זֵמֶן שֶׁלֹּא פָּרַשׁ מִמְטַמְּאִיו, וְעוֹשֶׂה

81 אוֹתוֹן רֵאשׁוֹן לְטַמְּאָה כְּמוֹהוּ; וּמְטַמְּא שְׂאָר הַכְּלִים בְּבָגְדִים,
82 חוּץ מִכְּלֵי חֶרֶשׁ - שְׂאִינוֹ מְטַמְּא לֹא אֲדָם וְלֹא כְּלֵי חֶרֶשׁ,
83 אֲף עַל פִּי שְׂעֵדִין לֹא פָּרַשׁ. וְכָל טָמֵא שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בּוֹ "יִכַּסּ
84 בְּגָדָיו" - הֵרְאִי הוּא עַד שֶׁלֹּא פָּרַשׁ, בְּאַחַר שֶׁפָּרַשׁ; שְׂאִינוֹ
85 מְטַמְּא בְּבָגְדִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא קָלָד; וְאֵין צְרִיךְ לוֹמַר שְׂאִינוֹ
86 מְטַמְּא אֲדָם, וְלֹא כְּלֵי חֶרֶשׁ. לְפִיכָּךְ, הַנּוֹגֵעַ בְּמְרַכָּב, אֵינוֹ
87 מְטַמְּא בְּבָגְדִים בִּשְׂעַת מַגְעוֹ; וְהַנוֹשֵׂא אֶת הַמְרַכָּב, מְטַמְּא
88 בְּבָגְדִים בִּשְׂעַת נְשִׂיאָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוּ.

89 ג. כֵּל הַכְּלִים שֶׁיִּנְשָׂאוֹ [יִמְצְאוֹ] לְמַעַלָּה מִן הַזָּב [אֵנֶ"פ
90 שְׂאִינוֹ נוֹגְעִין בּוֹ], הֵן הַנְּקָרָאִין 'מִדְרָף'. וְהֵן כֵּלָּן כְּכָלִים
91 שֶׁהוּא נוֹגֵעַ בָּהֶן - שֶׁהֵן רֵאשׁוֹן לְטַמְּאָה, וְאֵינוֹ מְטַמְּאִין לֹא

1 יְמֵי טַהַר - אוֹכֵלֶת בְּמַעֲשֵׂר וּפּוֹסְלֶת אֶת הַתְּרוּמָה כְּטַבּוּל
2 יוֹם, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר. וְאִם נָפַל מְרַקָּה וּמִדָּם טְהַרְתָּהּ עַל כְּכָר
3 שֶׁל תְּרוּמָה - הֵרִי הוּא בְּטְהַרְתּוֹ; שֶׁמִּשְׁקָה טַבּוּל יוֹם טַהוֹר,
4 כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר; וּמְטַמְּא אֶת הַקְּדוּשִׁים כְּלָד הַטַּמְּאוֹת, עַד
5 שֶׁתִּשְׁלִים יְמֵי טַהַר וְתֵהִי טְהוֹרָה לְכָל. וְיִרְאֶה לִי, שֶׁמֵּאַחַר
6 שֶׁהִיא מְטַמְּאָה אֶת הַקְּדוּשָׁה, שֶׁהִיא צְרִיכָה טַבִּילָה בְּסוּף,
7 וְאַחַר כֵּךְ תִּגַּע בְּקֶדֶשׁ, אֲף עַל פִּי שְׂאִינָה צְרִיכָה טַבִּילָה
8 אַחֲרַי לְאַכִּילַת הַתְּרוּמָה.

9 ה. יוֹלָדָת שֶׁהִיא מְצַרְעַת, וְטַבִּילָה אַחַר שֶׁבָּעָה שֶׁל זָכָר אוֹ
10 אֲרֻבָּעָה עֶשֶׂר שֶׁל נְקֵבָה - הֵרִי דָם טְהַרָה שֶׁלָּה טָמֵא, כְּרַקָּה
11 וּכְמִימֵי רִגְלֵיהָ, וְכֵלָן כְּמִשְׁקִין טָמֵאִין; שֶׁכֵּל הַטַּמְּאִין,
12 מִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מֵהֵן כְּמִשְׁקִין שֶׁהֵן נוֹגְעִין בָּהֶן - חוּץ מִן
13 הַזָּב וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, שֶׁהֵרִי שֶׁלֹּשָׁה מִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מִמֶּנּוּ אַבּוֹת
14 הַטַּמְּאוֹת, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוּ.

15 ו. זָבָה קִטְנָה [אִשָּׁה שְׂרָאָתָה זִיבָה יוֹם אוֹ יוֹמִיִּים] שֶׁשִּׁבְּלָה
16 בְּיוֹם הַשְּׂמֹרָה שֶׁלָּה [יוֹם אַחֲרֵי הַרְאִיָּה] אַחַר הַגֵּן הַחֲמָה,
17 כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוּ בְּעִנְיַן אֶסוּר נְדָה - הֵרִי מַגְעָה וּבְעִילָתָהּ
18 תְּלוּיִין [עוֹמְדִים בְּסַפְרָא]: אִם נִגְמַר הַיּוֹם, וְלֹא רָאָתָ - כֵּל
19 שֶׁנִּגְעָה בּוֹ טַהוֹר, וּבוֹעֲלָה טַהוֹר וּפְטוּר; וְאִם רָאָתָ דָּם אַחַר
20 שִׁבְּלָה - כֵּל טְהוֹרוֹת שֶׁעָשִׂיתָ טַמְּאוֹת, וְעוֹשֶׂה [מִטְּמָאָה]
21 מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב, וּבוֹעֲלָה חֵיב טַמְּאָה. טַבִּילָה בְּלִיל הַשְּׂמֹרָה
22 קֹדֶם שֶׁיַּעֲלֶה עֲמוּד הַשַּׁחַר - הֵרִי זוֹ כְּמִי שֶׁלֹּא טַבִּילָה, וְעַדִּין
23 עוֹשֶׂה מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב.

24 ז. הַרְוָאָה דָּם בְּיוֹם אֶחָד עֶשֶׂר [שֶׁל יְמֵי זִיבָתָה], וְטַבִּילָה
25 לְעֶרְבֹה לֵיל שְׁנַיִם עֶשֶׂר - הֵרִי זוֹ מְטַמְּאָה מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב, אֲף
26 עַל פִּי שְׂאִינָה רְאוּיָה לְהִיּוֹת זָבָה גְדוּלָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוּ
27 בְּעִנְיַן אֶסוּר נְדָה.

28 ח. טַבִּילָה בְּיוֹם שְׁנַיִם עֶשֶׂר אַחַר הַגֵּן הַחֲמָה - אֲף עַל פִּי
29 שֶׁאֶסוּרָה לְשִׁמְשׁ [עַד] לְעֶרְבֹה - אִם שִׁמְשָׁהּ, בּוֹעֲלָה טַהוֹר;
30 וּמִשְׁכָּבָהּ וּמְרַכָּבָהּ טַהוֹרִין, אֲף עַל פִּי שֶׁרָאָתָ דָּם בְּיוֹם
31 שְׁנַיִם עֶשֶׂר אַחַר הַטַּבִּילָה - מִפְּנֵי שֶׁהוּא תַּחֲלַת נְדָה, כְּמוֹ
32 שֶׁבְּאֶרְנוּ שֶׁם בְּאֶסוּר נְדָה, וְאֵינוֹ מְצַטְרֵף לְיוֹם אֶחָד עֶשֶׂר.
33 לְפִיכָּךְ, אֵינָה צְרִיכָה לְשַׁמֵּר יוֹם שְׁנַיִם עֶשֶׂר, אֲלֹא טוֹבֵלֶת
34 וְעוֹסְקַת בְּטְהַרּוֹת. אָבֵל הַרְוָאָה דָּם בְּעֶשְׂרֵי - טוֹבֵלֶת בְּיוֹם
35 אֶחָד עֶשֶׂר, וּמְשַׁמְרַת אוֹתוֹ; שֶׁאִם תִּרְאֶה בּוֹ דָּם אַחַר
36 טַבִּילָה - נְטַמְּאוּ כֵּל טְהוֹרוֹת שֶׁעָשִׂיתָ, וְנִטְמָא בּוֹעֲלָה, אֲף
37 עַל פִּי שְׂאִינָה רְאוּיָה לְהִיּוֹת זָבָה גְדוּלָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוּ שֶׁם
38 בְּנְדָה.

39 ט. זָב וְזָבָה גְדוּלָה [זַב שְׂרָאָה יוֹמִיִּים זִיבָה שְׂרָאָתָה
40 שְׁלוֹשָׁה] שֶׁשִּׁבְּלוּ בְּיוֹם שְׁבִיעִי שֶׁלָּהֶן כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוּ - לֹא
41 יִתְעַסְקוּ בְּטְהַרּוֹת עַד לְעֶרְבֹה; שֶׁמָּא יֵרָאוּ טַמְּאָה, וְיִסְתְּרוּ
42 שְׂבִיעַת יְמֵי הַסְּפִירָה, וְנִמְצְאוּ אוֹתָן הַטְּהַרּוֹת טַמְּאוֹת
43 לְמַפְרָע. וְאֲף עַל פִּי שֶׁהֵם עוֹשִׂין מִשְׁכָּב וּמְרַכָּב לְמַפְרָע -
44 אֵין מְטַמְּאִין כְּלֵי חֶרֶשׁ בְּהִסָּט מֵאַחַר שֶׁשִּׁבְּלוּ, אֲף עַל פִּי
45 שֶׁחֲזָרוּ וְרָאוּ טַמְּאָה וְסִתְּרוּ הַכֵּל; וְכָל כְּלֵי חֶרֶשׁ שֶׁהִסִּיטוּ
46 עַד שֶׁלֹּא רָאוּ, טַהוֹר.

46 עֲלֶיהָ, או שֶׁכַּב או נִשְׁעַן עָלֶיהָ, או נִתְלָה בָּהּ - הוֹאֵיל
 47 וְנִתְנַשֵּׂא עַל הַכְּלִי הַזֶּה מִכָּל מְקוֹם, נִטְמָא וְנִעֲשֶׂה אָב. וְכָל
 48 אֶחָד מִחֲמִשָּׁה דְרָכִים אֵלוֹ, הוּא הַנִּקְרָא 'מִדְרָס' בְּכָל מְקוֹם.
 49 ב. וְכֵן הַמְשָׁכָב וְהַמְרַכֵּב מְטַמְּאִין אֶת הָאָדָם בְּשִׁבְעָה
 50 דְרָכִים - בְּחִמְשָׁה דְרָכִים אֵלוֹ שְׁמִינִי, וּבִמְנַעַע, וּבְמִשָּׂא.
 51 כִּיצַד? מְשָׁכָב או מְרַכֵּב שְׁדָרְס עָלָיו הַזֶּב, וְנִטְמָא בְּמִדְרָסוֹ
 52 - הַנּוֹגֵעַ בּוֹ או הַנּוֹשֵׂא, טָמֵא. וְכֵן הַיּוֹשֵׁב עָלָיו, או הַעוֹמֵד,
 53 או הַשּׁוֹכֵב, או הַנִּתְלָה, או הַנִּשְׁעָן - אִף עַל פִּי שְׁהִיָּתָה
 54 אֲבָן מְבַדְּלַת בֵּין הַטְּהוֹר וּבֵין הַמְדָרְס, הֲרִי זֶה נִטְמָא,
 55 שְׁנַאמַר: "וְהַיּוֹשֵׁב עַל הַכְּלִי אֲשֶׁר יָשָׁב עָלָיו הַזֶּב - יִטְמָא".
 56 מִפִּי הַשְּׂמוּעָה [מחשה רבינו] לְמַדוּ, שְׁמָקוֹם שֶׁהַזֶּב יוֹשֵׁב
 57 וּמְטַמָּא, אִם יוֹשֵׁב שֵׁם הַטְּהוֹר - נִטְמָא; מָה הַזֶּב מְטַמָּא
 58 מְרַכֵּב וּמוֹשֵׁב שֶׁתַּחַת הָאֲבָן - אִף הַטְּהוֹר מִתְטַמָּא מִן
 59 הַמְשָׁכָב או הַמְרַכֵּב שֶׁהוּא מִתַּחַת הָאֲבָן, וְאִף עַל פִּי שְׁאִין
 60 הַזֶּב שֵׁם עַל הַמְשָׁכָב. וְאָדָם זֶה שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִן הַמְדָרְס
 61 - מְטַמָּא בְּגִדִים כָּל זֶמַן שֶׁלֹּא פָּרַשׁ מִמְטַמְּאָיו [עדיין נוגע
 62 בהם], כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
 63 ג. אִין הַזֶּב מְטַמָּא אֶת הַמְשָׁכָב, עַד שִׁיִּנְשֵׂא רְבוֹ עַל
 64 הַמְשָׁכָב או הַמוֹשֵׁב או הַמְרַכֵּב; וְכֵן הַטְּהוֹר שְׁדָרְס עַל
 65 מְדָרְס הַזֶּב - אִינוֹ מִתְטַמָּא מִחֲמַת הַמְדָרְס, עַד שִׁיִּנְשֵׂא רְבוֹ
 66 עָלָיו. אָבָל אִם נִשָּׂא מְעוּטוֹ - הוֹאֵיל וְלֹא נִגַע, הֲרִי זֶה
 67 טְהוֹר. כִּיצַד? מְקַצֵּת הַטְּמֵא עַל הַמְשָׁכָב, וּמְקַצֵּת הַטְּהוֹר
 68 עַל אוֹתוֹ מְשָׁכָב - הַמְשָׁכָב טְהוֹר, וְהַטְּהוֹר שִׁנְשֵׂא מְקַצָּתוֹ
 69 עָלָיו טְהוֹר. הַטְּמֵא שִׁנְשֵׂא רְבוֹ עַל מְקַצֵּת הַמְשָׁכָב או
 70 הַמְרַכֵּב, נִטְמָא הַמְשָׁכָב כְּלוֹ וְהַמְרַכֵּב כְּלוֹ; וְכֵן הַטְּהוֹר
 71 שִׁנְשֵׂא רְבוֹ עַל מְקַצֵּת הַמְדָרְס - נִטְמָא, וְאִף עַל פִּי שֶׁלֹּא
 72 נִשָּׂא אֲלָא עַל מְקַצֵּת הַמוֹשֵׁב.
 73 ד. זָב שֶׁהִיָּה מְטַל עַל חֲמִשָּׁה סַפְסָלִין שֶׁהֵן מְנַחֵין לְאָרְבָן
 74 - טְמֵאִין, שְׁהֲרִי נִשָּׂא רְבוֹ עַל כָּל אֶחָד מֵהֵן; הִיוּ מְנַחֵין
 75 לְרַחֲבָן - טְהוֹרִין, שְׁהֲרִי לֹא נִשָּׂא רְבוֹ עַל כָּל אֶחָד מֵהֵן.
 76 וְאִם יִשֵּׁן עָלֵיהֶם - בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף טְמֵאִים; שְׁמָא נִתְהַפֵּף
 77 עָלֵיהֶם, וְנִמְצָא רְבוֹ עַל כָּל אֶחָד. הִיָּה מְטַל עַל שִׁשָּׁה כְּלִים
 78 הָעֲשׂוּיִים לְמִשְׁכָּב, שְׁתֵּי דָדָיו עַל שְׁנַיִם, וְשְׁתֵּי רַגְלָיו עַל
 79 שְׁנַיִם, וְרֵאשׁוֹ עַל אֶחָד, וְגוֹפּוֹ עַל אֶחָד - אִין טְמֵא מִשׁוּם
 80 מְשָׁכָב אֲלָא זֶה שֶׁתַּחַת גּוֹפּוֹ, שְׁהֲרִי נִשָּׂא רְבוֹ עָלָיו; עֲמַד
 81 עַל שְׁנֵי מְשַׁכְּבוֹת, רַגְלוֹ אַחַת עַל אֶחָד וְרַגְלוֹ שְׁנֵיָה עַל
 82 הַשְּׁנַיִ - שְׁנֵיָהֶם טְמֵאִין.
 83 ה. הִיָּה יוֹשֵׁב עַל גְּבִי הַמְטָה, וְאָרְבָּעָה מְשַׁכְּבוֹת תַּחַת
 84 אָרְבַּע רַגְלֵי הַמְטָה - כְּלָן טְמֵאוֹת, מִפְּנֵי שְׁאִינָה יְכוּלָה
 85 לְעַמֵּד עַל שְׁלֹשׁ.
 86 ו. הִיָּה רוֹכֵב עַל גְּבִי בְּהֵמָה, וְאָרְבָּעָה מְשַׁכְּבוֹת תַּחַת אָרְבַּע
 87 רַגְלֵיהָ - כְּלָן טְהוֹרוֹת. וּמִפְּנֵי מָה הֵן טְהוֹרוֹת? מִפְּנֵי
 88 שֶׁבְּהֵמָה יְכוּלָה לְעַמֵּד עַל שְׁלֹשׁ, וְנִמְצָאת הִרְבִּיעִית מְסִיעֵ,
 89 וּמְסִיעֵ אִין בּוֹ מִמֶּשׁ. וְהוֹאֵיל וְכָל אַחַת רֵאשִׁיָה לְהִיּוֹת מְסִיעֵ,
 90 וְאִין אֲנִי יוֹדְעִים אִיזוֹ יָד וְאִיזוֹ רַגְלָהּ הִיא שֶׁלֹּא הִיָּה נִשְׁעָן
 91 עָלֶיהָ - הֲרִי לֹא הִתְקַזָּה [בַּחוּדוֹת] טְמָאָה בְּאַחַת מֵהֵן;
 92 לְפִיכָף כְּלָן טְהוֹרוֹת. לְפִיכָף, אִם הִיָּה מְשָׁכָב אֶחָד מִנְּחָ

1 אָדָם וְלֹא כְלִים; אָבָל מְטַמְּאִין אֲכָלִין וּמִשְׁקִים, כְּשִׂאָר
 2 וְלִדוֹת הַטְּמָאָה. וְטְמֵאת מִדָּף, מִדְּבַרְיָהֶם [מדברונ].
 3 ד. הַזֶּב וְהַזֶּבֶה וְהַנֹּדֶה וְהַיּוֹלֵדֶת וְהַמְצַרַע שְׁמָתוֹ - הֲרִי הֵן
 4 מְטַמְּאִין מְשָׁכָב וּמְרַכֵּב אַחַר מִיתָתוֹ, כְּשֶׁהִיוּ כְּשֶׁהֵן חַיִּין,
 5 עַד שִׁיָּמוּק [ירקב] הַבָּשָׂר; וְטְמָאָה זֹאת מִדְּבַרְיָהֶם - גְּזֵרָה
 6 שְׁמָא יִתְעַלֵּף אֶחָד מֵאֵלוֹ, וַיִּדְמֵוּ שְׁמָתוֹ, וְהוּא עֲדִין לֹא מֵת.
 7 נִמְצָא מְשָׁכָב וּמְרַכֵּב שֶׁלְאַחַר מִיתָה, אִב טְמָאָה שֶׁל דְּבַרְי
 8 סוֹפְרִים. אָבָל נְכָרִי שְׁמָתוֹ, אִינוֹ עוֹשֶׂה מְשָׁכָב; שְׁהֲרִי
 9 כְּשֶׁהוּא חַי אִינוֹ מְטַמָּא אֲלָא מִדְּבַרְיָהֶם, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
 10 ה. כָּל מְקוֹם שֶׁאֵתָה שׁוֹמֵעַ 'טְמֵאת מְשָׁכָב וּמְרַכֵּב', אִינוֹ
 11 שִׁיָּעַר [בידיו] הַטְּמָא בְּמִשְׁכָּב או בְּמְרַכֵּב שִׁיִּנְשֵׂא עָלֵיהֶם;
 12 אֲלָא אֲפֹלוּ אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת לְמַעְלָה מִן הַכְּלִי הָעֲשׂוּי לְמִשְׁכָּב
 13 או לְמְרַכֵּב, וְנִשָּׂא הַזֶּב עַל הָאֲבָנִים מְלַמְעָלָה - נִטְמָא
 14 הַמְשָׁכָב או הַמְרַכֵּב, וְנִעֲשֶׂה אִב טְמָאָה. אֲפֹלוּ אֲלָף מְשָׁכָב
 15 או מְרַכֵּב זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, וְאָבָן עַל הָעֵלְיוֹן, וְיֹשֵׁב אֶחָד
 16 מִמְטַמְּאֵי מְשָׁכָב וּמְרַכֵּב לְמַעְלָה מִן הָאֲבָן - נִטְמָאוּ הַכָּל.
 17 וְאֶחָד הַמְשָׁכָב הַנּוֹגֵעַ בְּאָרְץ, או הַמְשָׁכָב שֶׁלְמַעְלָה [העליון]
 18 - אִם נִגַע בּוֹ [- באבן] בְּשַׁעַת שְׁכִיבָתוֹ, כָּל אֶחָד מֵהֶם אִב
 19 הַטְּמָאָה. וְכֵן אִם הִיָּה אֶחָד מִמְטַמְּאֵי מְשָׁכָב לְמַטָּה, וְאָבָן
 20 עַל גְּבִיו, וְאֲכָלִין וּמִשְׁקִין וְכְלִים וְאָדָם עַל גִּב הָאֲבָן, זֶה
 21 לְמַעְלָה מִזֶּה - כְּלָן טְמֵאִין, וְרֵאשׁוֹן לְטְמָאָה. וְאֶחָד כְּלִי או
 22 אֲכָל או מְשָׁקָה או אָדָם הַנּוֹגֵעַ בְּזָב, או כְּלִי או אֲכָל או
 23 מְשָׁקָה או אָדָם שֶׁהוּא לְמַעְלָה עַל הָאֲבָן שֶׁעַל גְּבִיו - הַכָּל
 24 וְלֹד הַטְּמָאָה; וְאִינוֹ מְטַמָּא לֹא אָדָם וְלֹא כְלִים, חוּץ מִן
 25 הָאָדָם שֶׁעַל גְּבִי הַזֶּב - שְׁעַד שֶׁלֹּא פָּרַשׁ מִמְטַמְּאָיו, מְטַמָּא
 26 שְׂאָר כְּלִים, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
 27 ו. הָאֲכָלִין וְהַמְשָׁקִין וְהַכְּלִים שֶׁאִינוֹ עֲשׂוּיִין לֹא לְמִשְׁכָּב
 28 וְלֹא לְמְרַכֵּב שֶׁהִיוּ לְמַטָּה, וְיֹשֵׁב הַזֶּב וְכִיּוֹצֵא בּוֹ עָלֵיהֵן
 29 לְמַעְלָה, וְלֹא נִגַע בָּהֵן - כְּלָן טְהוֹרִין; אָבָל אִם הִיָּה הָאָדָם
 30 לְמַטָּה וְהַזֶּב לְמַעְלָה - אִף עַל פִּי שֶׁאִינוֹ נוֹגֵעַ בּוֹ, הֲרִי זֶה
 31 טְמֵא מִשׁוּם נוֹשֵׂא זָב, כְּכָל נוֹשֵׂא דְּבַר שְׁמִטְמָא בְּמִשָּׂא,
 32 שֶׁהַנּוֹשֵׂא רֵאשׁוֹן לְטְמָאָה. הַגֵּה לְמַדָּת, שֶׁכָּל שִׁיָּהִיָּה לְמַעְלָה
 33 מִן הַזֶּב, טָמֵא; בֵּין אָדָם, וּבֵין כְּלִים הָעֲשׂוּיִין לְמִשְׁכָּב
 34 וְלְמוֹשֵׁב וּלְמְרַכֵּב, בֵּין שְׂאָר כָּל הַכְּלִים, בֵּין אֲכָלִין בֵּין
 35 מְשָׁקִין - הַכָּל רֵאשׁוֹן לְטְמָאָה. וְכָל שִׁיָּהִיָּה לְמַטָּה מִן הַזֶּב,
 36 וְלֹא יִגַע בּוֹ - טְהוֹר; חוּץ מִן הָאָדָם, או כְּלִי הָעֲשׂוּי
 37 לְמִשְׁכָּב או לְמוֹשֵׁב או לְמְרַכֵּב; אֲלָא שֶׁהָאָדָם - רֵאשׁוֹן,
 38 וְהַכְּלִים הָעֲשׂוּיִים לְמוֹשֵׁב או לְמִשְׁכָּב או לְמְרַכֵּב - אִב
 39 הַטְּמָאָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
 40 יום חמישי ב' טבת ה'תשע"ד
 41 פֶּרֶק ז
 42 א. הַזֶּב מְטַמָּא אֶת הַמְשָׁכָב וְאֶת הַמוֹשֵׁב וְהַמְרַכֵּב בְּחִמְשָׁה
 43 דְרָכִים - עוֹמֵד, יוֹשֵׁב, שׁוֹכֵב, נִתְלָה, וְנִשְׁעָן. כִּיצַד? כְּלִי
 44 הָעֲשׂוּי לְמִשְׁכָּב או לְמוֹשֵׁב או לְמְרַכֵּב, אֲפֹלוּ הִיָּה תַּחַת
 45 הָאֲבָן - אִם עֲמַד אֶחָד מִמְטַמְּאֵי מְשָׁכָב עַל הָאֲבָן, או יֹשֵׁב

מתוך מהדורת חזק

46 נושא זב; והזב שהסיט את הטהור, בין אדם בין בליים,
 47 אפלו כלי חרש - טמאן, מפני שגדת הזב לאחרים כאלו
 48 נגע בהן.
 49 ג. חמר בהסט הזב ממגעו - שאם נגע בכלי חרש המקף
 50 צמיד פתיל [- כיסוי מהדוק], טהור; ואם הסיטו, טמאהו.
 51 וכן כלי חרש שהוא נבוב [חלול] ככדור, ועדין לא נעשה
 52 לו פה [פתח], כמו לפסין אינניות 'מחבתות מחוברות'.
 53 כך נראה החרס בתהליך הייצור] - אם הסיטן הזב, טמאן;
 54 ואף על פי שהם טהורות באהל המת, שהרי הם ככלי
 55 חרש מקף צמיד פתיל שפתחו סתום. וכן מחט שהיתה
 56 בלועה בתוף העץ, וטבעת הבלועה בתוף הלבנה, והסיט
 57 הזב את העץ או את הלבנה - נטמאו הפלים הבלועין
 58 שבתוכן; וכן כל פיוצא בזה.
 59 ד. זב שהכניס ידו או רגלו לאור כלי חרש - הואיל ולא
 60 נגע בו מתוכו ולא גיידו - הרי זה טהור; שאין הגדה
 61 וכיוצא בה מטמאין לאברים [- באבריהם בלבד].
 62 ה. זב שהיה קנה אחוז בתוף קמטו [- קמט בגורו], והסיט
 63 בקצה הקנה אדם או בליים - הרי הם טהורין, שגאמר:
 64 "וכל אשר יגע בו הזב, וידי לא שטף במים"; מפני
 65 השמועה למדו, שהפתיח הזה מדבר בהסט הזב, והוציא
 66 בלשון נגיעה; מה נגיעה בידי והדומה לידי משאר גופו
 67 הגלוי אצל נגיעה, אף הסטו - עד שסיט בגלוי שבגופו,
 68 לא שסיט בבית הסתרים [- מקומות מוסתרים בגוף]. היה
 69 הקנה בקמטו של טהור, והסיט בו את הזב - נטמא;
 70 שהמסיט את הטמאה פנושא אותה; וכשם שהנושא בבית
 71 הסתרים טמא, כמו שבארנו בתחלת ספר זה - כך המסיט
 72 בבית הסתרים טמא.
 73 ו. הזב [שנמצא] בכף מאזנים, וכלי העשוי למשקב או
 74 למרכב ננגדו בכף שניה - פרע [הכריע] הזב - הרי הם
 75 ככלים שנגע בהן, שהרי הסיטן. פרעו הם - הרי אלו
 76 מטמאין משום משקב, ונעשו אב; שהרי נשאו הזב,
 77 וכאלו עמד עליהן. היה בכף שניה שאר בליים, או אכלין
 78 ומשקין, או אדם - בין שפרעו הן בין שפרע הזב, כלן
 79 ראשון לטמאה.
 80 ז. הזב והטהור שישבו על הספסל או על הנסר [גזיר עץ],
 81 בזמן שהן מחגירין [- מתנדנדין], או שעלו באילן שכחו
 82 רע [- חלש], והוא האילן שאין בעבי עקרו [גזעו] כדי לחק
 83 [לחקוק מדה של -] רבע הקב, או שעלו בסוכה [- ענף]
 84 שפחה רע, והיא שהנחבא בה [כשאוחזה בכף ידו] ודחק
 85 [מקפל] אותה תזוז [תתקפל] בו, או שעלו בסלם מצרי [-
 86 קטן] שאינו קבוע במסמר, או שעלו על הפכש [- גשר]
 87 ועל הקורה ועל הדלת [כשהו מוטיין], בזמן שאינן מחברין
 88 בטיט - הרי זה טמא מפני שהן מתנדנדין בהן, וכאלו
 89 הסיט הזב את הטהור שעמו. אבל אם ישבו בספינה
 90 גדולה שאינה יכולה להמיט [- לנדד] באדם, או על הנסר
 91 או על הספסל בזמן שאינן מחגירין, או שעלו באילן
 92 ובסוכה שכתן יפה, או בסלם מצרי הקבוע במסמר, או

1 תחת שתי ידי הבהמה, או תחת שתי רגליה, או תחת ידה
 2 ורגלה - הרי זה טמא; שהרי ודאי נשא הזב על משקב
 3 זה, שאין הבהמה יכולה לעמד על שתיים.
 4 ז. ישוב הטמא על קורת בית הבד - הפלים שבפעקל [הסל
 5 שבו הזיתים נסחטים] טמאים, שהרי הם רצוצים תחת
 6 הקורה. אבל אם ישב על מקבש [- מיישר הבגדים] של
 7 כובסין, הרי הפלים שפתח לוח המכבש טהורים; מפני
 8 שהוא רפוי, ונמצאת משענת המכבש על רגליו [של
 9 מכבשו], לא על הפלים שפתחו - שאם ירצה אדם להכניס
 10 ספין וכיוצא בה בין הפלים [- בגדים] שפתח המכבש ובין
 11 המכבש, מכניס אף על פי שהוא קשור.
 12 ח. זב שדרס על כלי שלא נעשה [- נוצר] למשקב או
 13 למושב או למרכב - אף על פי שהוא ראוי למשקב -
 14 הואיל ולא נגע בו [בידיו], הרי זה טהור, שהרי אומרים
 15 לו [כביכול, ליושב עליו]: 'עמד ונעשה מלאכתנו בכלי
 16 זה' [אינו מיועד לשיבה]. פיצד? כפה סאה [- כליו] וישב
 17 עליה, כפה ערבה וישב עליה, או שישב על פרכת או על
 18 קלע [- מפרש] של ספינה, וכיוצא בהן - הרי אלו טהורים,
 19 שגאמר: "אשר ישב עליו" - המיוחד לשיבה, לא
 20 שאומרים לו: 'עמד ונעשה מלאכתנו', מפני שקלי זה לא
 21 נעשה לשיבה. היה הפלי משמש לשיבה, עם [- בנוסף
 22 ל] מלאכתו שנעשה לה - הרי זה מתטמא במדרס; כגון
 23 הרדיד [צעיף גדול], והחלוק, והטלית, והתרמל [ילקוט],
 24 והחמת - שאף על פי שכל אחד מהם לא נעשה מתחלתו
 25 למשקב, הרי הוא משמש את המשקב [לשיבה] עם
 26 [בנוסף ל] מלאכתו; וכן כל פיוצא באלו. ובהלכות בליים
 27 אבאר כל הפלים המטמאין במדרס, וכלים שאין מטמאין
 28 במדרס, ואיזה כלי ראוי לשיבה, ואיזה ראוי לשכיבה,
 29 ואיזה ראוי לרכיבה.

יום שישי ג' טבת ה'תשע"ד

פרק ח

32 א. ככר בארנו בתחלת ספר זה, שאם הסיט [הזיז] האדם
 33 את הטמאה שהיא מטמאה במשא, נטמא משום נושא;
 34 אבל אם הסיטה הטמאה את האדם, לא נטמא.
 35 ב. אין בכל אבות הטמאות כלן, טמאה שאם תסיט את
 36 האדם הטהור או את הפלי הטהור, ותטמא אותו - אלא
 37 הזב או חבריו בלבד; וזו היא הטמאה היתרה בזה, שלא
 38 מצינו כמותו בכל התורה - שאם הסיט את הטהורין,
 39 טמאן. פיצד? היתה קורה מטלת על ראש הגדר, ואדם
 40 טהור או בליים, אפלו כלי חרש, על קצתה, והניד הזב את
 41 הקצה השני - הואיל ונתנדנדו מחמת הזב, הרי זה כמי
 42 שנגע בהן; וטמאן, ונעשו ראשון לטמאה, דין תורה. ואין
 43 צריך לומר, שאם נשא הזב את האדם או את הפלים,
 44 שטמאן. ואחד זב או זבה ונדה ויולדת בכל אלו הדברים.
 45 הנה למדת, שאדם הטהור שהסיט את הזב, נטמא משום

34 [הזיזום], שְהָרִי מִכָּחוּ נִפְלוּ. זֶה הַכֹּלֵל: כָּל שֶׁנִּפְל מִכַּח
 35 הַסֵּטוֹ, טָמֵא; מִכַּח הֶרְעָדָה, טָהוֹר. כִּיצַד? הַקִּישׁ עַל אֵילָן
 36 או סוּכָה [- ענף] שֶׁכָּתוּב רַע, או עַל סֵלֶם מִצְרַיִם [- קטן]
 37 שֶׁאֵינוֹ קָבוֹעַ בְּמִסְמָר, או עַל קוֹרֵה וְדֹלֶת וְכֶבֶשׂ [- גשר, והם
 38 מְשׁוּפָעִים] שֶׁאֵינָן מִחֻבְרֵינָן בְּטֵיט, או שֶׁהָקִישׁ עַל הַנֶּגֶר
 39 [יתד] וְעַל הַמִּנְעוּל וְעַל הַמְּשׁוּט [של ספינה], וּבִשְׁעָה
 40 שֶׁהָקִישׁ הַפִּיל אֶכְלִין וּמִשְׁקִין או פְּלִים - אֶפְלוּ הַנִּינֵדָן, וְלֹא
 41 נִפְלוּ - הָרִי אֵלוֹ טָמְאִין. אֲכַל אִם הָקִישׁ עַל אֵילָן או עַל
 42 סוּכָה שֶׁכָּתוּב יָפָה, או עַל סֵלֶם מִסְמָר, או עַל כֶּבֶשׂ או קוֹרֵה
 43 או דֹלֶת הַמִּחֻבְרֵינָן בְּטֵיט, או עַל הַמְּרִישׁ [קורה עבה], או
 44 עַל הַתַּנּוּר, וּבִשְׁעָה שֶׁהָקִישׁ הַנִּינֵד פְּלִים או אֶכְלִין וּמִשְׁקִין
 45 - אֶפְלוּ הַפִּילָן, הָרִי אֵלוֹ טָהוֹרִין. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּאֵלוֹ.
 46 ב. תַּנּוּר שֶׁהֵיחָה הַפֶּת דְּבוּקָה בּוֹ, וְהָקִישׁ עַל הַתַּנּוּר, וְנִפְל
 47 כֶּפֶר - אֶפְלוּ הֵיחָה תְּרוּמָה, הָרִי זֶה טָהוֹר; וְאִם הֵיחָה חֶרֶשׁ
 48 מִן הַתַּנּוּר מִדְּבַק בְּכֶפֶר שֶׁנִּפְל - אֶפְלוּ הֵיחָה חֲלִין, הָרִי זֶה
 49 טָמֵא.
 50 ג. אֵין הַמִּשְׁכָּב או הַמְּרַכֵּב מִטָּמֵא פְּלִים או אֶכְלִין וּמִשְׁקִין,
 51 אֲלֹא בְּמַגֵּעַ בְּלֶבֶד; אֲכַל אִם הָיוּ פְּלִים או אֶכְלִים וּמִשְׁקִין
 52 לְמַעְלָה מִן הַמְּדֻרָס, או שֶׁהֵיחָה הַמְּדֻרָס לְמַעְלָה מֵהֶם - אֶפְלוּ
 53 לֹא הַפְּסִיק בִּינֵיהֶם אֲלֹא נִיר - הוֹאִיל וְלֹא נִגַע בָּהֶם, הָרִי
 54 אֵלוֹ טָהוֹרִין. וְכֵן אִם הִסִּיט הַמִּשְׁכָּב אֶת הַפְּלִים או אֶת
 55 הָאֶכְלִין וְהַמִּשְׁקִין, הָרִי אֵלוֹ טָהוֹרִין.
 56 ד. הֶזֶב וְהַטָּהוֹר שֶׁיָּשְׁבוּ בְּסַפִּינָה הַקְּטָנָה הַיְכוּלָה לְהַמִּיט
 57 [- לנוד] בְּאֶדָם אָחֵד, או בְּאֶסְדָּא [- רפודיה], או שֶׁרָכְבוּ
 58 עַל גְּבִי בְּהֵמָה - אִף עַל פִּי שֶׁאֵין בְּגִדֵיהֶן נוֹגְעִין זֶה בָּזֶה,
 59 הָרִי בְּגִדֵי הַטָּהוֹר טָמֵאִים מְדֻרָס; וְטָמְאָתָן בְּסַפֵּק, שֶׁמָּא
 60 דָּרַס הֶזֶב עֲלֵיהֶן. וְכֵן נִדָּה שֶׁיִּשְׁכַּח עִם הַטָּהוֹרָה בְּמִטָּה -
 61 בְּגִדֵיהָ טָמֵאִין מְדֻרָס, חוּץ מִכַּפֵּחַ [- כיפה] שֶׁבְּרֹאשָׁהּ; וְכֵן
 62 הַבְּגָדִים שֶׁבְּרֹאשׁ הַגֵּס [- תורן] שֶׁבְּסַפִּינָה, טָהוֹרִין.
 63 ה. הַנְּדָחֵק בְּרַחֲמִים [- מקום הַטְּחִינָה] שֶׁהִגִּיב בְּתוֹכָן, או זָב
 64 וְכִיּוֹצֵא בּוֹ - הָרִי בְּגִדָיו טָמֵאִין מְדֻרָס. בְּאִיזוֹ רַחֲמִים אָמְרוּ?
 65 בְּרַחֲמִים שֶׁמִּנְדְּנִין אֶת הַקְּרָקַע, עַד שֶׁעוֹקְרִין אֶת הַעוֹמֵד
 66 קָאן וְדוֹחֲפִין אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ. וְדָבָר בְּרוּר הוּא שֶׁטָּמְאָה זו
 67 בְּסַפֵּק - שֶׁמָּא נִעְקַר הַטָּמֵא, וְדָרַס עַל בְּגִדֵי הַטָּהוֹר.

1 כֶּבֶשׂ וּבִקוּרָה וְכֹדֶלֶת שֶׁהָיוּ עֲשׂוּיִין בְּטֵיט - אֶפְלוּ עֲלוֹ מִצַּד
 2 אָחֵד, הָרִי זֶה טָהוֹר.
 3 ח. זָב וְטָהוֹר שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם כְּאָחֵד מְגִיפִין [- סוגרים] אֶת
 4 הַדֹּלֶת, או פּוֹתְחִין - הָרִי זֶה טָהוֹר; הֵיחָה זֶה מְגִיף וְזֶה
 5 פּוֹתֵחַ - נִטְמָא. הֵעֲלוּ זֶה אֶת זֶה מִן הַבוּר - אִם הַטָּמֵא
 6 הֵעֲלָה אֶת הַטָּהוֹר - טָמְאָהוּ, מִפְּנֵי שֶׁהִסִּיטוּ; וְאִם הַטָּהוֹר
 7 הֵעֲלָה אֶת הַטָּמֵא - נִטְמָא בְּמִשְׁא, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרֹנוֹ.
 8 ט. זָב וְטָהוֹר שֶׁהָיוּ מִפְּשִׁילִין [- מותחים] בְּחֻבְלִים - אִם
 9 הֵיחָה זֶה מוֹשֵׁף הֵילָךְ, וְזֶה מוֹשֵׁף הֵילָךְ - נִטְמָא. הֵיחָה אוֹרְגִין,
 10 בֵּין בְּעוֹמְדִין בֵּין בְּיוֹשְׁבִין, או טוֹחֲנִין, או פּוֹרְקִין מִן
 11 הַחֲמוּר, או טוֹעֲנִין - בְּזִמְן שֶׁמִּשְׁאָן כָּבֵד, הָרִי זֶה טָמֵא;
 12 וְאִם הֵיחָה מִשְׁאוֹי קַל, טָהוֹר.
 13 י. טָהוֹר שֶׁהֵיחָה מִכָּה אֶת הֶזֶב, הָרִי זֶה טָהוֹר. וְזָב שֶׁהֵיחָה
 14 אֶת הַטָּהוֹר, טָמְאָהוּ; שֶׁאִם יִמְשֵׁף הַטָּהוֹר, הָרִי הַטָּמֵא
 15 נוֹפֵל, וְנִמְצָא כָּאֵלוֹ נִשְׁעַן עָלָיו, וְלִפְיָכָף אִף בְּגִדֵי הַטָּהוֹר
 16 טָמְאִין.
 17 יא. זָב שֶׁנִּשְׁאָ מִקְצָתוֹ עַל הַטָּהוֹר, או טָהוֹר שֶׁנִּשְׁאָ מִקְצָתוֹ
 18 עַל הֶזֶב - נִטְמָא. כִּיצַד? אֲצַבְעוּ שֶׁל זָב שֶׁהֵיחָה לְמַעְלָה
 19 מִן הַטָּהוֹר, או טָהוֹר שֶׁהֵיחָה אֲצַבְעוֹ לְמַעְלָה מִן הֶזֶב - אִף
 20 עַל פִּי שֶׁנִּשְׁאָ בִּינֵיהֶן אָבָן או קוֹרֵה וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, הָרִי זֶה
 21 טָמֵא. וְכֵן חֻבְרֵי הֶזֶב [דברים המחברים לגורן] שֶׁנִּשְׁאָו
 22 עַל הַטָּהוֹר, או חֻבְרֵי טָהוֹר שֶׁנִּשְׁאָו עַל הֶזֶב - הָרִי זֶה
 23 טָמֵא, וְכֵאֵלוֹ נִשְׁאָ כָּל אָחֵד מֵהֶם עֲצֵמוֹ שֶׁל חֻבְרוֹ. וְאֵלוֹ הֵם
 24 הַחֻבְרֵים - הַשְּׂנִים, וְהַצְּפֻרְנִים, וְהַשְּׁעָרִים שֶׁלָּהֶן; וְיִרְאֶה לִי
 25 שֶׁטָּמְאָה זוֹ מִדְּבָרֵיהֶם [מדרבנו].

יום שבת קודש ד' טבת ה'תשע"ד

פרק ט

28 א. דָּבָר שֶׁהֵיחָה מִחֻבְרָא בְּאֶרֶץ, או מְסָמָר בְּמִסְמָרִים - אִם
 29 הֵיחָה כָּחוּ יָפָה וְחֻזְקוֹ, וְהָקִישׁ [דפוק] עָלָיו הֶזֶב, וּבְעֵצַת שֶׁהָקִישׁ
 30 הַנִּינֵד פְּלִי או אֶכְלִין וּמִשְׁקִין מִכַּח הַכִּיּוֹתוֹ, או שֶׁהִפִּילָן -
 31 הָרִי אֵלוֹ טָהוֹרִין. וְאִם לֹא הֵיחָה כָּחוּ יָפָה וְחֻזְקוֹ, אֲלֹא הֵיחָה
 32 מִתְּנַגֵּד, וְהָקִישׁ עָלָיו הֶזֶב, וְהַפִּיל או הַנִּינֵד בְּכַח הַכִּיּוֹתוֹ
 33 פְּלִים או אֶכְלִין וּמִשְׁקִין - הָרִי אֵלוֹ טָמְאִין; וְכֵאֵלוֹ הִסִּיטָן

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ח כסלו – ד' טבת ה'תשע"ד

73 (שהפירות מתרבים ומתווספת כמות שלא היתה בכלל החוב)
 74 לא־תתן אֶכְלָדָךְ" (ויקרא כה, לו). ושֶׁנִּי לְאוּיִן אֵלוֹ בָּאוּ
 75 בְּעֵנָן אָחֵד (ונאמר) לְחֻזֵק (ליתר תוקף), שֶׁהַפְּלִיגָה בְּרַבִּית
 76 יְהִיָּה עוֹבֵר בְּשִׁנֵי לְאוּיִן. לֹא שֶׁהֵם שְׁנֵי עֲנִינִים (אף
 77 שבפשטות הכתובים מדובר בשני ענינים: 'נשך' — ריבית ממון

יום ראשון כ"ח כסלו ה'תשע"ד

68
 69 מצוות לא תעשה רלה.
 70 המצוה הר"ל"ה — האזהרה שהזהרנו מלהלות ברבית,
 71 והוא אמרו יתעלה: "את־כֶּסֶף לֹא־תתן לוֹ בְּנִשְׁךְ (בצורה
 72 כזו הנושכת גם ממון שלא היה בכלל החוב) וּבְמִרְבִּית

מתוך מהדורת חזק

44 הָאָחַד — לֹא־תִהְיֶה לוֹ כְּנִשָּׂה, וְהִשְׁנִי — אֶת־פְּסָף
 45 לֹא־תִתֵּן לוֹ בְּנִשְׁף, וְהִשְׁלִישִׁי — וּבְמִרְבִּית לֹא־תִתֵּן
 46 אֶקְלֶף, וְהָרְבִיעִי — אֶל־תִּקַּח מֵאֲתוֹ נֶשֶׁף, וְהַחֲמִישִׁי —
 47 לֹא־תִשְׁמֹן עָלָיו נֶשֶׁף, וְהַשְּׁשִׁי — וְלִפְנֵי עוֹר לֹא־תִתֵּן
 48 מְכָשֵׁל. וְשֵׁם אָמְרוּ: "וְאֵלוֹ עוֹבְרִין בְּלֹא־תַעֲשֶׂה: הַמְלִיָּה,
 49 וְהַלְוָה, הָעֶרֶב, וְהַעֲדִים; וְחֻמְמִים אוֹמְרִים: אֵף הַסּוֹפֵר —
 50 עוֹבְרִין עַל בְּלִיתֵת, וְעַל בְּלִיתֵת מִמֶּנּוּ, וְעַל לֹא־תִהְיֶה
 51 לוֹ כְּנִשָּׂה, וְעַל לֹא־תִשְׁמֹן עָלָיו נֶשֶׁף, וְעַל וְלִפְנֵי עוֹר לֹא
 52 תִתֵּן מְכָשֵׁל". וּבְגִמְרָא: "אָמַר אַבְיִי: מְלִיָּה עוֹבֵר בְּכֻלָּן,
 53 לְוָה עוֹבֵר מִשּׁוּם לֹא־תִשְׁיָף וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מְכָשֵׁל:
 54 עֶרֶב וְעֲדִים אֵין עוֹבְרִים אֲלָא מִשּׁוּם לֹא־תִשְׁמֹן עָלָיו
 55 נֶשֶׁף". וְהַעוֹבֵר עַל לָאוּ זֶה (הַמְלוּה בְּרִיבִית) — אִם הִיא
 56 רְבִית קְצוּצָה (רִיבִית מִמֶּשׁ, שִׁפְטָקוּ — קְצוּצוֹ) — אֵת שִׁיעוּרָה
 57 מֵרַאשׁ. לְעוֹמַת "אַבָּק רִיבִית" — מוֹצִיאִים אוֹתָהּ מִיָּדוֹ
 58 וּמְחִזְרִים לָזֶה שֶׁמִּמֶּנּוּ נִלְקַחָה הַרְבִּית.

יום רביעי א' טבת ה'תשע"ד

מצות עשה קצח.

61 הַמְצָוָה הַקְצָ"ח — הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לְבַקֵּשׁ רְבִית מִן
 62 הַגּוֹי וְאִזּוּ נִלְוֵהוּ, כְּדִי שְׂלֹא נַעֲזוֹר לוֹ וְלֹא נִחְנֶהוּ אֲלָא
 63 נְדִיקוּ, אֶפְלוּ בְּהַלְוָה בְּרִבִית שֶׁנִּתְּנָה עָלָיו כְּזֶה שֶׁהִזְהַרְנוּ
 64 מִלַּעֲשׂוֹתָ עִם יִשְׂרָאֵל, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "לִנְכַרִי
 65 תִשְׁיָף" (דְּבָרִים כג, כא), לְפִי שְׂבָא לְנוּ הַפְּרוּשׁ הַמְקַבֵּל
 66 שְׂזָה צוּי, לֹא רְשׁוּת. וְהוּא אָמְרָם בְּסִפְרֵי (פֵּרֶשֶׁת כִּי תִצַּא
 67 שֵׁם): "לִנְכַרִי תִשְׁיָף — זֹה מִצְוֹת עֲשֵׂה; וְלֹא־חִיף לֹא תִשְׁיָף
 68 — זֹה מִצְוֹת לֹא־תַעֲשֶׂה". וְגַם לְמִצְוָה זֹה יֵשׁ תְּנָאִים
 69 (הַגְּבֻלוֹת) מְדַרְבְּנֵן, שְׂפָכֵר נִתְבָּאָרוּ בְּמִסְכַּת (בְּבֵא) מְצִיעָא
 70 (ע:).

יום חמישי ב' טבת ה'תשע"ד

יום שישי ג' טבת ה'תשע"ד

יום שבת קודש ד' טבת ה'תשע"ד

מצות עשה רמו.

74 הַמְצָוָה הַרְמ"ו — הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ בְּדִין טוֹעֵן וְנִטְעָן,
 75 וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "עַל־כֹּל־כֶּבֶד־פֶּשַׁע וְגוֹ' אֲשֶׁר יֹאמֵר
 76 כִּי־הוּא זֶה" (שְׁמוֹת כב, ח). וְלִשׁוֹן הַמְכַלְתָּא (פֵּרֶשֶׁת
 77 מִשְׁפָּטִים שֵׁם): "כִּי־הוּא זֶה — עַד שִׁיּוּדָה בְּמִקְצַת (חוּבו
 78 — חִיִּב שְׁבוּעָה)". וּבְדִין זֶה נִכְלָל כָּל־מָה שִׁיּוּדָה בֵּין בְּנֵי
 79 אָדָם מִן הַטְּעָנוֹת שִׁישׁ לְהֵם זֶה עַל זֶה, שִׁישׁ בֵּהֵן הַדָּאָה
 80 וְהַכְּתָשָׁה. וּכְכָר נִתְבָּאָרוּ מִשְׁפָּטֵי דִין זֶה בְּפֶרֶק ג' (בְּבֵא)
 81 קָמָא וּבְרִישׁ (בְּבֵא) מְצִיעָא וּבְפֶרֶק ח', וְגַם בְּפֶרֶק ה' וּפֶרֶק
 82 ו' וּפֶרֶק ז' מִשְׁבוּעוֹת. וּמַעֲנִין זֶה שְׂאֵלוֹת רְבוֹת מְפָרוֹת
 83 בְּמִקְוֹמוֹת רְבִים בְּתַלְמוּד.

1 ו'רְבִית' — רִיבִית הַאוּכַל —), לְפִי שֶׁהִנְשֶׁף הוּא הַרְבִּית
 2 וְהַרְבִּית הוּא הִנְשֶׁף. וּבְגִמְרָא בְּבֵא מְצִיעָא (ס:) אָמְרוּ: (אֵף
 3 שֶׁהַמְקוּבַל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְגַבֵּי מִמוֹן בְּמִילַת "נִשְׂך" וּבַאוּכַל
 4 "רְבִית" בְּכָל זֹאת) אִי אִתָּה מוֹצֵא נֶשֶׁף בְּלֹא תְּרִבִית וְלֹא
 5 תְּרִבִית בְּלֹא נֶשֶׁף (כִּי בְּמִצִּיאוֹת הַדְּבָרִים שִׁיבִים בְּשֵׁנֵי סוּגֵי
 6 הַרִיבִית), וְלָמָּה חִלְקוּ הַפְּתוּבִים? לְעַבּוֹר עָלָיו בְּשֵׁנֵי לְאוּיָן.
 7 וְשֵׁם אָמְרוּ "דְּאוּרְתָא נֶשֶׁף וְתְּרִבִית חִדָּא מְלִתָּא נְנַהוּ (דְּבַר
 8 אַחַד הֵם)". וְעוֹד אָמְרוּ שֵׁם: הַשְׂתָּא דְּכַתִּיב, אֶת־פְּסָף
 9 לֹא־תִתֵּן לוֹ בְּנִשְׁף וּבְמִרְבִּית — קָרִי בַּהּ (הַמִּילִים "נִשְׂך"
 10 וּמִרְבִּית" נִקְרָאִים מִלְעִיל וּמִלְרַע): אֶת־פְּסָף לֹא־תִתֵּן לוֹ
 11 בְּנִשְׁף וּבְמִרְבִּית, וּבְנִשְׁף וּבְמִרְבִּית לֹא־תִתֵּן אֶקְלֶף, וְיִהְיֶה
 12 כָּל־הַמְלִיָּה בְּרִבִית כְּסָף אוֹ פְּרוֹת עוֹבֵר עַל שְׁנֵי לְאוּיָן,
 13 נוֹסֵף עַל שְׂאָר לְאוּיָן שְׂבָאוּ גַם כֵּן בְּמִלְוָה, לְחֻזּוֹק, לְפִי
 14 שְׂכָר נִכְפַּל לָאוּ זֶה בְּלִשׁוֹן אַחַר וְאָמַר: "אֶל־תִּקַּח מֵאֲתוֹ
 15 נֶשֶׁף וְתְּרִבִית" (שֵׁם, לו) וְנִתְבָּאָר בְּגִמְרָא בְּבֵא מְצִיעָא
 16 (סא), שְׁגַם לָאוּ זֶה לְמִלְוָה הוּא, אֲלָא שְׂכָל־אֵלוֹ לְאוּיָן
 17 יִתִּירִי, כְּמוֹ שְׂבָאָרְנוּ בְּכָל־הַתְּשִׁיעִי, לְפִי שְׂפָלָם בְּעִנְיָן
 18 אֶחָד נִכְפְּלוּ, וְהוּא שֶׁהִזְהַר הַמְלִיָּה מִלְּהִלוֹת בְּרִבִית. וּכְכָר
 19 נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מְצָוָה זֹה בְּפֶרֶק ה' מְבָבָא מְצִיעָא.

יום שני כ"ט כסלו ה'תשע"ד

מצות לא תעשה רלו.

22 הַמְצָוָה הַרְל"ו — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַר גַּם הַלְוָה מִלְּלוֹת
 23 בְּרִבִית. לְפִי שְׂאֵלוֹ לֹא בָּא לְלוֹה מִלְּלוֹת בְּרִבִית הִיָּה
 24 אֶפְשָׁר לְסַבֵּר שֶׁיִּהְיֶה הַמְלִיָּה עוֹבֵר מִפְּנֵי שֶׁהוּא חוֹמֵס וְאֵין
 25 הַלְוָה עוֹבֵר, כִּי הוּא רַק הַסְּכִים לְהִיּוֹת נְחֻמָּס, וְהִיָּה זֶה
 26 דּוּמָה לְאוֹנָאָה שְׁעוֹבֵר הַמְּאָנָה, לֹא הַמְּתַאָּנָה. לְפִיכֵךְ בָּא
 27 הַלָּאוּ גַם לְלוֹה שְׂלֹא יְלוֹה בְּרִבִית, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה:
 28 "לֹא־תִשְׁיָף לְאַחִיף נֶשֶׁף כְּסָף נֶשֶׁף אֶכֶּל" (דְּבָרִים כג, כ),
 29 וּכְבֵּא הַפְּרוּשׁ: לֹא תִנְשֶׁף לְאַחִיף. וּבְפֵרוּשׁ אָמְרוּ בְּגִמְרָא
 30 בְּבֵא מְצִיעָא (עֵה): "לְוָה עוֹבֵר מִשּׁוּם לֹא־תִשְׁיָף וּמִשּׁוּם
 31 וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מְכָשֵׁל" (וִיקְרָא יט, יד), כְּמוֹ שְׂנִבְבָּאָר
 32 לְשִׁנְזִכִּיר אוֹתָהּ מְצָוָה (לֹא תַעֲשֶׂה רַצַּט).

יום שלישי ל' כסלו ה'תשע"ד

מצות לא תעשה רלז.

35 הַמְצָוָה הַרְל"ז — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּהַתְּעַסֵּק
 36 בְּהַלְוֹאת הַרְבִּית בֵּין הַלְוָה וְהַמְלוּה, שְׂלֹא נַעֲרֹב לְאַחַד
 37 מֵהֵם, וְלֹא נַעֲדִיר לְהֵם. וְלֹא נִכְתַּב בְּיַגִּיהֵם שְׂטֵר כְּמָה
 38 שֶׁהַסְּפִימוֹ עָלָיו מַעֲנִיגֵי הַרְבִּית, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה:
 39 "לֹא־תִשְׁמֹן עָלָיו נֶשֶׁף" (שְׁמוֹת כב, כד). וְלִשׁוֹן גְּמָרָא
 40 בְּבֵא מְצִיעָא (עֵה): "עֶרֶב וְעֲדִים אֵינָם עוֹבְרִין אֲלָא
 41 מִשּׁוּם: "לֹא־תִשְׁמֹן עָלָיו נֶשֶׁף", אֵף־עַל־פִּי שְׂבָא
 42 בְּמַתְּעַסְקִים בְּיַגִּיהֵם — הָרִי הוּא כּוֹלֵל גַּם אֶת־הַמְלוּה,
 43 וְלִפְיֵכֵךְ יְהִי הַמְלוּה בְּרִבִית עוֹבֵר עַל שְׂשָׂה לְאוּיָן:

מלכים ב ג יא-כא

יא וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הַאִיִן פֶּה נְבִיא לַיהוָה וְנִדְרָשָׁה אֶת־יְהוָה מֵאוֹתוֹ וַעֲנֵן אֶחָד מֵעַבְדֵי מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל
 וַיֹּאמֶר פֶּה אֱלִישֶׁע בֶּן־שָׁפְטַת אֲשֶׁר־יָצַק מַיִם עַל־יְדֵי אֱלִיהוֹ: יב וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט יֵשׁ אוֹתוֹ דְּבַר־יְהוָה וַיִּרְדּוּ
 אֵלָיו מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיהוֹשָׁפָט וּמֶלֶךְ אֲדוֹם: יג וַיֹּאמֶר אֱלִישֶׁע אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מוֹהֲלֵי וְלֶךְ לֶךְ אֶל־נְבִיאֵי
 אַבְיָד וְאֶל־נְבִיאֵי אַמְּדָּ וַיֹּאמֶר לוֹ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֵל פִּי־קִרְא יְהוָה לְשַׁלְּשֵׁת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה לְתַת אוֹתָם
 בְּיַד־מוֹאָב: יד וַיֹּאמֶר אֱלִישֶׁע חַי־יְהוָה צָבָאוֹת אֲשֶׁר עִמָּדְתִּי לִפְנֵי פִי לֹלֵי פָנַי יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה
 אֲנִי נִשְׂא אִם־אֶבִּיט אֵלָיֶךָ וְאִם־אֲרָאֶךָ: טו וְעַתָּה קְחוּ־לִי מִנְּגֵן וְהִיָּה פִּנְגָּן מִנְּגֵן וְתָהִי עִלּוֹי יַד־יְהוָה:
 טז וַיֹּאמֶר פֶּה אָמַר יְהוָה עֲשֵׂה הַנְּחַל הַזֶּה גְּבִים א גְּבִים: יז פִּי־כֹה א אָמַר יְהוָה לֹא־תִרְאוּ רוּחַ וְלֹא־תִרְאוּ
 גִּשְׁמִים וְהַנְּחַל הַהוּא יִמְלֵא מַיִם וּשְׂתִיתֶם אֹתָם וּמִקְנֵיכֶם וּבְהִמְתַּכְּם: יח וְנִקַּל זֹאת בְּעֵינַי יְהוָה וְנָתַן
 אֶת־מוֹאָב בְּיַדְכֶם: יט וְהַפִּיתֶם כְּלִיעַר מִבְּצֹר וְכִלְעִיר מִבְּחָזוֹר וְכִלְעִין טוֹב תִּפְּלוּ וְכִלְמַעֲיַנִּי־מַיִם
 תִּסְתַּמּוּ וְכֹל הַחֲלָקָה הַטּוֹבָה תִּכָּאֲבוּ בְּאֲבָנִים: כ וַיְהִי כַּבְּקָר פְּעֻלוֹת הַמִּנְחָה וְהַגְּהֵמִים בָּאִים מִדֶּרֶךְ
 אֲדוֹם וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֶת־הַמַּיִם: כא וְכִלְמוֹאָב שָׁמְעוּ פִּי־עַל הַמְּלָכִים לְהִלָּחֵם בָּם וַיִּצְעֲקוּ מִכָּל הַגֵּר
 חֲגֵרָה וּמְעֵלָה וַיַּעֲמְדוּ עַל־הַגְּבוּל:

רש"י

(דברים כ יט): לא תשחית את עצה, כאן התיר לכם, שהיא
 אומה בזויה ונקלית לפניו, וכן הוא אומר (שם כג ז): לא
 תדרוש שלומם וטובתם, אלו האילנות הטובים שבהם:
 החלקה הטובה. שדה זרועה, קומצ"י בלע"ז:
 (כ) ויהי בבקר כעלות המנחה. המים התחילו לירד
 מן השמים בבקר בארץ אדום, וכעלות המנחה באין
 שוטפין ובאין לאותו הנחל, לפי שאמר לא תראו רוח
 ולא תראו גשם, במדרש רבי תנחומא: (כא) על
 הגבול. על הספר, שקורין מרק"א:

(יא) אשר יצק מים על ידי אליהו. בהר הכרמל,
 וביציקתו נעשו אצבעותיו כמעיינות מים, עד
 שנחמלה התעלה, וראוי הוא ליעשות לנו נס על ידו
 במים (ילקוט שמעוני רמז ריד): (יג) אל כי קרא ה' וגו'.
 בכעו לא תדבר חוביך רשעתא ההיא, בעי עלנא רחמין,
 ארי זמין ה' וכו': (טו) קחו לי מנגן. מפני הכעס
 נסתלקה שכינה ממנו: (טז) גבים גבים. בורות מלאים
 מים: (יח) ונקל זאת. ועוד נס זה נקל ומועט בעיני
 ה', והוסיף להפליא אתכם נס אחר, ונתן את מואב
 בידכם: (יט) וכל עץ טוב תפילו. אף על פי שנאמר

מצודת דוד

(יא) האין פה. האם אין פה: אשר יצק מים. רוצה לומר:
 שהיה משרתו, והתבודד עמו בכל עת: (יב) יש אותו דבר ה'.
 כי בוודאי לא בא אל המחנה להלחם, כי אם בא מדבר ה':
 (יג) מה לי ולך. רוצה לומר: מה היא האהבה והקורבה אשר
 בינינו, מהי הטובה שעשית לי, ומה עשיתי לך, ומדוע אם כן
 תשאל בי: לך אל נביאי אביך וגו'. הם נביאי הבעל: אל
 וכו'. רצה לומר: אל תאמר עתה כדברים האלה, כי אנו

מצודת ציון
 (יא) יצק. שפך: (יב) אותו. עמו: (יד) לולי. אם לא:
 (טו) מנגן. יודע לנגן: (טז) הנחל. העמק: גבים. בורות, כמו
 (ישעיהו ל יד): ולחשוף מים מגבא: (יט) החלקה. השדה, כמו
 (שמואל ב יד ל): ראו חלקת יואב: (כא) ויצעקו. נאספו על ידי
 צעקת המאסף:

בסכנה, ואל תעורר הדין בהזכרת החטאים: (יד) אשר עמדת לפניו. שאני רגיל לעמוד לפניו בתפלה: כי לולי וכו'. רצה
 לומר: אם לא היה הדבר הזה, מה שאני נושא פני יהושפט: אם אביט וכו'. רצה לומר: אם הייתי מביט אליך בזולת יהושפט,
 יהיה עלי עונש השבועה: (טו) קחו לי מנגן. לשמחני בנגוני, כי בעבור שכעס על יהורם, לא חלה עליו הנבואה, כי אין
 הנבואה שורה אלא מתוך שמחה, והכעס בא היא עם העצבון: והיה כנגן. כאשר המנגן התחיל לנגן, שרתה עליו רוח הנבואה:
 (טז) גבים גבים. להתאסף בהם המים הבאים: (יז) לא תראו רוח. רצה לומר: לא יבואו המים בדרך טבעי, על ידי הרוח
 והגשם כי אם יבואו על פי נס: ומקניכם. מה שהביאו למאכלם: ובהמתכם. מה שהיו רוכבים עליהם: (יח) ונקל זאת. החסד
 הזה הוא נקל בעיני ה', כי עוד יעשה חסד גדול מזה, בתת את מואב בידכם: (יט) מבחור. טובה ונבחרה: תכאיבו. תשחיתו
 אותה, במה שתשליכו בה אבנים, והוא לשון מושאל מן בעלי חיים, הנכאבים בהשחתה: (כ) כעלות המנחה. כאשר בא זמן
 העלאת מנחת תמיד הבוקר: (כא) שמעו. כאשר שמעו שעלו למלחמה, נאספו גם המה: מכל חוגר. מכל היודע לחגור החרב:
 ומעלה. והמעולים מהם, הם הגבורים אנשי מלחמה, ורצה לומר: איש לא נעדר:

תהלים קד כו־לה.

כּו שֵׁם אַנְיוֹת יִהְלְכוּן לְוִיתָן זֶה־יִצְרָתָ לְשַׁחֲקֵנוּ: כּו בְּלֹם אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּן לְתַת אֲכָלָם בְּעַתּוֹ: כח תִּתֵּן לָהֶם יִלְקְטוּן תִּפְתַּח יָדָךְ יִשְׁבְּעוּן טוֹב: כט תִּסְתִּיר פְּנֶיךָ יִבְהַלּוּן תִּסְפֵּה רוּחָם יִגְוְעוּן וְאֲלֵ־עִפְרָם יִשׁוּבוּן: ל תִּשְׁלַח רוּחְךָ יִבְרָאוּן וְתַחֲדֹשׁ פְּנֵי אֲדָמָה: לא יְהִי כְבוֹד יְהוָה לְעוֹלָם יִשְׁמַח יְהוָה בְּמַעֲשָׂיו: לב תִּמְפִּיט לְאָרֶץ וְתִרְעַד יַגַּע בְּהַרִים וְיַעֲשֶׂנוּ: לג אֲשִׁירָה לַיהוָה בְּחַיֵּי אֲזַמְרָה לְאֱלֹהֵי בְּעוֹדֵי: לד יַעֲרַב עָלָיו שִׁיחֵי אֲנֹכִי אֲשַׁמַּח בְּיהוָה: לה יִתְמו חַטָּאִים | מִן־הָאָרֶץ וְרִשְׁעִים | עוֹד אֵינָם בְּרַכֵּי גַפְשֵׁי אֶת־יְהוָה תִּלְלוּהָ:

תהלים קה א־ז.

א הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בְשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו: ב שִׁירוּלוּ וְזַמְרוּלוּ שִׁיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קְדֹשׁ יִשְׁמַח לָב | מִבְּקִשֵׁי יְהוָה: ד דַּרְשׁוּ יְהוָה וְעִזּוּ בְּקִשׁוֹ פְּנֵי תְּמִיד: ה זְכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה מִלְּפָתָיו וּמִשְׁפָּטֵי־פִיו: ו זַרַע אֲבָרְהָם עֲבָדוּ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: ז הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו:

רש"י

(כו) לשחק בו. שלש שעות ביום, כך אמרו רבותינו במסכת ע"א וכך מפורש בספר איוב התשחק בו כצפור: (כט) תוסף רוחם. לשון כליון כמו (לעיל עג) ספו תמו: (ל) תשלח רוחך. בתחיית המתים: (לב) יגע בהרים ויעשנו. כמו שמפורש בסניי (שמות י"ט) והר סיני עשן כולו: (לג) בעודי. כמו בעודני חי (דברים ל"א): (לה) יתמו חטאים. חוטאים: (א) עלילותיו. מעלליו: (ג) התהללו בשם קדשו. התפארו במעוז שם קדשו שיש לכם פטרון כמוהו, התהללו פורונוטי"ץ וו"ש בלע"ז:

מצודת ציון

(כו) ישברון. ענין תקוה כמו שברו על ה' (לקמן קמו): (כט) תוסף. כמו תאסף והוא ענין מיתה והכנסת הרוח אל מקום גניזתו: יגועון. ענין מיתה: (לב) ותרעד. מלשון רעד ורתת: (לד) יערב. ענין מתיקות כמו וערכה לה' מנחת (מלאכי ג): שיחי. דבורי כמו שיח לארץ (איוב יב): (לה) יתמו. מלשון תם והשלמה: אינם. אין להם:

מצודת דוד

(כו) שם אניות יהלכון. והוא מנפלאות ה' אשר נתן חכמה בלב מנהיגי הספינה להשיטה אל המקום הנרצה: לויתן זה. זה הלויתן הידוע ברוב גדלו אותו יצרת להיות משחק ומטייל בהים ההוא ולא יחת מכל הבריות והמה לו למאכל: (כז) כולם. כל הבריות שבעולם יקוו אליך לתת מאכלם לכ"א בזמן הצריך לו: (כח) תתן. אתה תתן להם מזונם אשר ילקטון ואתה תפתח ירך והמה ישבעון טוב ור"ל פעמים

בצמצום עד ילקטון מעט מעט ופעמים בהרווחה עד ישבעון טוב: (כט) תסתיר פניך. אבל בעת תסתיר מהם פניך מכל וכל אז יאחזם בהלה ופחד: תוסף. כאשר תאסף רוחם אל מקום גניזתם אז יגועון וישוכו לעפרם אשר נבראו ממנ': (ל) תשלח וכאשר תשלח רוח החיוני בפגרי המת' בזמן התחי' אז יבראון כבתחילה ותחדש בהם פני האדמה (יעם כי בראשונה יאמר על כל החי עתה ידבר על האדם לבד שהוא מכתר הברואים): (לא) יהי כבוד ה'. כבודו יתמיד כל ימי עולם על כי נראה פלאי ברואיו והשגחתו על כל: ישמח ה' במעשיו. כי לב"ו יבוא לפעמים עצבון במעשה ידיו כאשר תהיינה לרעתו אבל לא כן בהמקום ב"ה: (לב) ותרעד. משא"כ ב"ו אשר לפעמים ירעד הוא ממעשה ידיו: ויעשנו. יהיו שרופים ויעלו העשן: (לג) בחיי. בעת אני חי: בעודי. בעוד אני בקיומי וכפל הדבר במ"ש: (לד) יערב. יומתק עליו תפלתי לקבלה ברצון ואשמח אני בישועתו: (לה) יתמו. תפלתי היא שיתמו חטאים ר"ל שבני אדם יתגברו על יצרם ולא יעשו חטאים וא"כ לא יהיו עוד רשעים בעולם: ברכי. כאשר כן יהיה תברך נפשי את ה' וגם אתם כולכם הללו יה על זאת: (א) בשמו. המיוחד לו לבדו המורה על גדולתו: הודיעו. פרסמו בין העמים פלאי מעשיו: (ב) שירו לו. בפה: זמרו לו. בכלי שיר: שיחו. דברו בתמידות בכל נפלאותיו: (ג) התהללו. שבחו א"ע להתפאר בשם קדשו אשר יורה על יכלתו: ישמח לב. למען שישמח לב כ"א ממבקשי ה' בשמעו כל אלה: (ד) ועוּזו. דרשו להראות לכם עוּזו ויכלתו: (ה) ומשפטי פיו. המשפטים שעשה במאמר פיו: (ו) זרע אברהם. אתם זרע אברהם עבדו ובני יעקב הנבחרים לה' מזרע של אברהם: (ז) הוא וגו'. ר"ל מי שמשפטיו שולטים בכל הארץ הוא אלהינו:

יהל אור

לא יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו. זהר ח"א דקל"ה ק"ב ב' קי"ד א'. ובזהר דקי"ט סע"א. קפ"ב א'. ח"ב נ"ז ב'. ע"א במה"נ. ובפ"י הרמ"ז שם האריך בזה. ועוד במה"נ דף רנ"ט א'. ח"ג די"ו סע"א:

ד הוא הָיָה אֹמֵר: עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ פְּרֻצוֹן, כְּדִי שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹן פְּרֻצוֹ. בְּטֵל רְצוֹן מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ, כְּדִי שֶׁיִּכְבָּל רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹן. הֲלֵל אֹמֵר: אֵל תִּפְרֹשׁ מִן הַצְּבוּר; וְאֵל תֵּאֱמָן בְּעֶצְמְךָ עַד יוֹם מוֹתְךָ; וְאֵל תִּדְרִין אֶת חֲבֵרְךָ עַד שֶׁתִּגָּע לְמִקוּמוֹ; וְאֵל תֵּאֱמַר דָּבָר שְׂאֵי אֶפְשֶׁר לְשִׁמוֹעַ, שְׂפּוֹפוֹ לְהִשְׁמָע; וְאֵל תֵּאֱמַר: לִכְשֶׁאֲפַנֶּה אֶשְׁנָה, שְׂמָא לֹא תִפְנֶה.

ה הוא הָיָה אֹמֵר: אֵין בּוֹר יֵרָא חֲטָא, וְלֹא עִם הָאֲרֵץ חֲסִיד, וְלֹא תִבְיָשׁן לְמַד, וְלֹא תִקְפְּדִין מְלַמֵּד, וְלֹא בָּל פִּירוּשׁ בֵּרְטִנּוּרָא

ד עשה רצונו כרצונו. פור ממונך בחפצי שמים, כרצונך, כאילו פורת אותם בחפצך. שאם עשית כן יעשה רצונך כרצונו, כלומר יתן לך טובה בעין יפה: כדי שיבטל רצון אחרים. יפר עצת כל הקמים עליך לרעה. ואני שמעתי, שאין זה אלא דרך כבוד כלפי מעלה, והרי הוא כאילו כתוב כדי שיבטל רצונו מפני רצונך. כוונתה שאמרו בפרק במה אשה (דף פ"ג ע"א) כל העושה מצוה כחנקה אפילו גזר דין של שבעים שנה מתבטל מעליו: אל תפרוש מן הציבור. אלא השתתף בצרתם. שכל הפורש מן הציבור אינו רואה בנחמת הציבור (תענית י"א ע"א): ואל תאמן בעצמך עד יום מותך. שהרי יוחנן כהן גדול שימש ככהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוק (בבב"ב כ"ט ע"א): ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו. אם ראית חברך שבא לדין נסיון ונכשל, אל תדינהו לחובה עד שתגיע לדין נסיון ומותו ותנצל: ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע וסופו להשמע. כלומר, לא יהיו דבריך מסופקים שאי אפשר להבינם בתחלה ובעיון ראשון, ותסמוך שאם יעמק השומע בהם לבסוף יבינם. כי זה יביא בני אדם למעות בדברך, שמא יטעו ויצאו למינות על דרך. פירוש אחר, לא תגלה סודך אפילו בינך לבין עצמך ותאמר שאין כאן מי שישמעך, לפי שסופו להשמע, כי עוף השמים יולך את הקול. והגורסא היא לפי פירוש זה, שסופו להשמע. אבל רש"י גורס, ואל תאמר דבר שאפשר לשמוע וסופו להשמע. ובבב"ב תורה מדבר, אל תאמר על דבר תורה שאתה יכול לשמוע עכשיו שתשמע אותו לבסוף, אלא הו' אוניך ושמע מיד: לכשאפנה. מעסקי, אעסוק בתורה:

ה בור. ריק מכל דבר, ואפילו בטיב משא ומתן אינו יודע. והוא נרוע מעם הארץ, תרנום והארמה לא תשם (בראשית מ"ו), וארעא לא תבור: ולא עם הארץ חסיד. אבל ירא חטא אפשר שיהיה, שהרי הוא בקי בטיב משא ומתן: ולא הביישן למד. שהמתבייש לשאול שמא ילעינו עליו, ישאר תמיד בספקותיו: ולא הקפדן. הרב שמקפיד על התלמידים כששואלים אותו, לא ילמד כראוי. אלא צריך שיסבור פנים בהלכה לתלמידיו: ולא כל המרבה בפחורה מחכים.

משניות מבוארות – קהתי

ב אור משנה ד

הרישא של משנתנו היא המשך דברי רבן גמליאל, ואחר כך חזרת המשנה להביא מאמרים נוספים של הלל הזקן, החל במשנתנו ועד משנה ד, כדי לסמוך לו את רבן יוחנן בן זכאי (משנה ח). שקיבל תורה ממנו (יתוספות יום טוב).

הוא – רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא – הָיָה אֹמֵר: עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ – של הקדוש ברוך הוא, בלימוד התורה ובקיום המצוות, פְּרֻצוֹן – בלב שלם ובנפש חפצה, כאילו אתה עושה את רצון עצמך, כְּדִי שֶׁיַּעֲשֶׂה – הקב"ה, רְצוֹן – למלא את משאלות לבך, פְּרֻצוֹנוֹ – כפי שהוא רצונו באמת להיטיב לבריותיו. ויש מפרשים: כדי שיעשה רצונך כרצונו – כלומר זאת תהיה סיבה שרצונך יהא תמיד אחד עם רצונו (המאיר). בברטנורא מבואר: "עשה רצונו כרצונך"...

– פזר ממונך בחפצי שמים, כאילו פורת אותם בחפצך, שאם עשית כן, יעשה רצונך כרצונו, כלומר יתן לך טובה בעין יפה. בְּטֵל רְצוֹן מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ – לאחר שהזהיר מקודם בענין מצוות עשה, מוסיף הוא להזהיר גם בענין מצוות לא תעשה (יתוספות יום טוב); אם השיאך יצרך לעבור עבירה, בטל רצונך מפני רצונו של בוראך, האוסר עליך את הדבר, כְּדִי שֶׁיִּכְבָּל רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹן – שיפר עצת כל הקמים עליך לרעה (ברטנורא), וכן כתוב (משלי טו, ז): "כרצות ה' דרכי איש, גם אויביו ישלים אתו". פירוש אחר: "רצון אחרים" – דרך כבוד הוא כלפי מעלה, וכאילו הוא אומר: "כדי שיבטל רצונו מפני רצונך", כמו שאמרו (שבת טג, א): "כל העושה מצוה כמאמרה, אפילו הקב"ה גזור גזירה, הוא מבטלה". הֲלֵל אֹמֵר: אֵל תִּפְרֹשׁ מִן הַצְּבוּר – אלא השתתף עם הציבור בצרתו, וכן אמרו (תענית י"א, א): "בזמן שישראל שרויין בצער, ופירש אחד מהם, באים שני מלאכי השרת, שמלווין לו לאדם, ומניחין לו ידיהם על ראשו, ואומרים: פלוני זה שפירש מן הציבור אל יראה בנחמת הציבור". ועוד אמרו (שם): "בזמן שהציבור שרוי בצער, אל יאמר אדם: אלך לביתי ואוכל ואשתה, ושלום עליך נפשי... אלא יצער אדם עם הציבור... וכל המצער עצמו עם הציבור, זוכה ורואה בנחמת ציבור". וְאֵל תֵּאֱמָן בְּעֶצְמְךָ עַד יוֹם מוֹתְךָ – אל תבטח בצדקתך שלא תיכשל ולא תרד ממעלתך, "שהרי יוחנן כהן גדול שימש ככהונה גדולה שמונים שנה, ולבסוף נעשה צדוקי" (בבב"ב כ"ט, א). וְאֵל תִּדְרִין אֶת חֲבֵרְךָ – אם ראית חברך בא לדין נסיון ונכשל, אל תדינהו לכף חובה, עַד שֶׁתִּגָּע לְמִקוּמוֹ – שתבוא לדין נסיון ומותו ולא תיכשל. וְאֵל תֵּאֱמַר דָּבָר שְׂאֵי אֶפְשֶׁר לְשִׁמוֹעַ – אל תאמר דבר בלתי ברור, שאי אפשר

להבינו בעיון ראשון, ותסמוך על כך שְׂפּוֹפוֹ לְהִשְׁמָע – שאם יעמיק בו השומע, יבינהו לבסוף, שכן עלול השומע לבוא לדין טעות וסילוף מובנו של הדבר, ולפיכך צריכים דבריך להיות ברורים ומובנים, שלא יהיו זקוקים לפירושים. פירוש אחר: אל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע – אם יש לך סוד, אל תגלהו אפילו לחברך הטוב שנפשו קשורה בנפשך, ואפילו בינך לבין עצמך, ואל תאמר: דבר זה אי אפשר שישמע ויתגלה, שסופו להשמע – כמו שכתוב (קהלת י, ב): "גם במדעך מלך אל תקלל, ובחודי משכבך אל תקלל עשיר, כי עוף השמים יולך את הקול", ואמרו חכמים (ילקוט שמעוני קהלת): "אזנים לכותל". וְאֵל תֵּאֱמַר: לִכְשֶׁאֲפַנֶּה – מעסקי, אֶשְׁנָה – אלמד תורה, שְׂמָא לֹא תִפְנֶה – כי יטרידוך עניינים שונים המתחדשים יום יום בעסקיך, ומי יודע מה ילד יום? והרי נמצאת יוצא מן העולם בלא תורה, הלכך "עשה תורתך קבע" (רמב"ם; רבנו יונה).

ב אור משנה ה

הוא – הלל הזקן – הָיָה אֹמֵר: אֵין בּוֹר – אדם שהוא ריק מתורה ומחכמה, ואפילו בטיב משא ומתן אינו יודע, אינו יכול להיות יָרָא חֲטָא – שאינו מכיר כלל בחטא, ואינו יודע שיש להתרחק ממנו. וְלֹא עִם הָאֲרֵץ חֲסִיד – עם הארץ, היינו אדם שאינו בקי בתורה, אבל יודע הוא בטיב משא ומתן ומעורב עם הבריות, יכול אמנם להיות ירא חטא, כי יודע הוא שצריך להתרחק מן הגזילה והאונאה, אבל אינו יכול להיות חסיד, כי מידת החסידות, שהיא לפני משורת הדין, דורשת טהרת הלב וזוהר הנפש, ומי שהוא ריק מתורה, אי אפשר לו להגיע למידה זו. ולפיכך אמרו (שבת טג, א): "אם עם הארץ חסיד, אל תדור בשכנותו" (שאינו יודע בדקדוקי מצוות ואין חסידותו שלמה וסופך ללמוד ממנו – רש"י). ויש מבארים: "כי החסידות היא מידה המביאה את האדם להתנהג בכל ענייניו לפני משורת הדין, והנהגת העולם בעסקים וסחורות לא תסבול זאת, ודרכיהם ידועות: במידה, במשקל ובמשורה" (המאיר). וְלֹא תִבְיָשׁן לְמַד – שבגלל בישנותו איננו שואל מרבו מה שאינו יודע, והוא נשאר תמיד בספקותיו ובחוסר ידיעות מספיקות בלימודו. ואמנם מידת הבושה מידה טובה היא, אבל בלימוד אינה מידה טובה, וכן אמרו: "שאל אדם את הפסוק ואת ההלכה, אף על פי שהכל משחקים עליו, שנאמר (משלי ל, ג): "אם נבלת בהתנשא" – אם נבלת עצמך על דברי תורה, סופך להתנשא" (תנא דבי אליהו). וְלֹא תִקְפְּדִין מְלַמֵּד – מי שאינו סבלן להשיב

הַמְרָבָה בְּסִחּוּרָה מְחָכִים, וּבִמְקוֹם שְׂאִין אֲנָשִׁים הַשְׁתַּדֵּל לְהִיּוֹת אִישׁ.

ו אף הוא רָאָה גִלְגָּלַת אַחַת שְׂצָפָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם. אָמַר לָהּ: עַל דְּאִמְתָּת אֲמַפּוּד, וְסוֹף מְטִיפִיד יִטּוּפוּן.

ז הוא הָיָה אוֹמֵר: מְרָבָה בְּשָׂר – מְרָבָה רְמָה; מְרָבָה נְכָסִים – מְרָבָה דְּאָגָה; מְרָבָה נְשִׁים – מְרָבָה בְּשָׂפִים; מְרָבָה שְׂפָחוֹת – מְרָבָה זְמָה; מְרָבָה עֲבָדִים – מְרָבָה גִּזְל; מְרָבָה תוֹרָה – מְרָבָה חַיִּים; מְרָבָה יְשִׁיבָה – מְרָבָה

פירוש ברטנורא

דכתיב (דברים ל) ולא מעבר לים היא, אין התורה מצויה באותם שהולכים מעבר לים [עירובין נ"ה ע"א]: ובמקום שאין אנשים. לישב בראש ולהורות הוראות:

י על דאמפת אטפוד. רשע היית ומלמדם את הבריות ומציפן בנהר, ובאותה מדה מדרו לך: וסוף מטיפיד יטופון. שלא היה הדבר מסור בידן להרהר, אלא לבית דין, והקב"ה מסדר בידן שמגלגלים חובה ע"י חייב, ועתיד הוא אח"כ לתבוע מהן מיתתך:

ז מרבה בשר מרבה רמה. המרבה באכילה ושתיה עד שנעשה שמן ובעל בשר, מרבה עליו רמה בקבר, וקשה רמה למת כמחט בכשר החי. וקמשמע לן האי תנא, שכל ריבויין קשים לאדם חוץ מריבוי תורה וחכמה וצדקה: מרבה דאגה. שמא יגלוהו או שמא יבואו עליו לסטים ויהרגוהו. וחסיד אחד היה מתפלל, המקום יצילני מפיוור הנפש. ושאלו ממנו מהו פיוור הנפש, אמר להם שיהיו לו נכסים מרובים מפוזרים במקומות הרבה וצריך לפזר נפשו לחשוב לכאן ולכאן: מרבה נשים מרבה בשפים. סדרא נקיש ואויל. בתחלה אדם מקשט עצמו ואוכל ושותה ומרבה בשר, ואח"כ מבקש להרבות נכסים, ולאחר שהרבה נכסים ורואה שיש בידו סיפוק לפרנס נשים רבות הוא מרבה לו נשים, ולאחר שהרבה נשים כל אחת צריכה שפחה שתשמנה הרי מרבה שפחות, וכיון שיש לו בני בית מרובין צריך לשרות וכרמים לספק יין ומוזן לבני ביתו ומרבה עבדים לעבוד השדות והכרמים. לכך הן שנויין בסדר זה: מרבה תורה מרבה חיים. דכתיב (דברים ל) כי היא חייך ואורך ימך: מרבה חכמה. שנותן טעם לדבריו, והסברות שלו מתיישבות על לב השומעין: מרבה ישיבה. הרבה תלמידים מתקבצים ובאים לשמוע סברותיו. ואית דגרסי, מרבה ישיבה מרבה חכמה, מי שמרבה בתלמידים התלמידים מחדדים אותו ומרביין ומוסיפין על

משניות מבוארות – קהתי

הוא הָיָה אוֹמֵר: מְרָבָה בְּשָׂר – מי שמרבה באכילה ושתיה עד שנעשה שמן ובעל בשר, מְרָבָה רְמָה – בקבר, לאחר מותו. ויש אומרים, שאף בחייו מרבה הוא רמה, כי האוכלים למעדנים עלולים לחלות במחלות שונות (יבינה לעתים). מְרָבָה נְכָסִים – כל הצובר לו הון ונכסים רבים, מְרָבָה דְּאָגָה – כיצד לשמור על כרושו, שלא יהיו לו הפסדים, או שלא יגלוהו ממנו, כי יש עושר שמור לבכשלו לרעתו. מְרָבָה נְשִׁים, מְרָבָה בְּשָׂפִים – שרוב נשים מצויות בכשפים (סנהדרין טז, א); ויש מפרשים, שכל אחת תרצה למצוא חן בעיניו ולמשוך אותו בכשפיה. מְרָבָה שְׂפָחוֹת, מְרָבָה זְמָה; מְרָבָה עֲבָדִים, מְרָבָה גִּזְל – שעבדים ושפחות שטופים בימה ובגזל, וכן אמרו (פסחים ק"ג, ב): "חמישה דברים צוה כנען את בניו: "אהבו זה את זה, אהבו את הגזל ואהבו את הזימה, ושנאו את אדוניכם ואל תדברו אמת" (מנהגם כן כאילו צוה עליהם אביהם. וצריך אדם להיזהר מהם – רשב"ם). – בברטנורא מבואר: משנתנו נוקטת סדר דברים כדלקמן: תחילה מקשט אדם את עצמו ואוכל ושותה ומרבה בשר; אחר כך משתדל הוא להרבות נכסים; ולאחר שהרבה נכסים ורואה שיש בידו לפרנס נשים רבות, הוא מרבה לו נשים; ולאחר שהרבה לו נשים, כל אחת צריכה שפחה שתשמך אותה, והוא מרבה שפחות; וכיון שיש לו בני בית מרובים, צריך לשרות וכרמים לספק יין ומוזן לבני ביתו, ומרבה עבדים לעבוד השדות והכרמים. אבל מְרָבָה תוֹרָה – המרבה ללמוד תורה, מְרָבָה חַיִּים – כמו שכתוב (משלי ט, יא): "כי בי ירבו ימך, ויוסיפו לך שנות חיים"; מְרָבָה יְשִׁיבָה – לפני חכמים, מְרָבָה חֻקְמָה – גם בענייני העולם; ויש מפרשים: מרבה ישיבה – המרבה בתלמידים היושבים לפניו, מרבה חכמה – השתלמידים מחדדים אותו ומרבים את חכמתו. ויש גורסים: מרבה חכמה. מרבה ישיבה – כלומר כל הנותן טעם לדבריו, והסברות שלו מתיישבות על לב השומעים, הרבה תלמידים מתקבצים ובאים לשמוע סברותיו, מְרָבָה עֲצָה – שאינו סומך על עצמו ומרבה ליטול עצה מן החכמים, מְרָבָה תְּבוּנָה – הריהו מוסיף לקח להבין דבר מתוך דבר, מהעצות שנתנו לו. מְרָבָה צְדָקָה, מְרָבָה שְׁלוֹם – שנאמר (ישעיהו גב, ז): "והיה מעשה הצדקה שלום"; וכן אמרו (ויקרא דבה לז): "העני הזה יושב ומתערעם: מה אני גרוע מפלוני? הוא ישן על מטתו, ואני ישן כאן. פלוני ישן בביתו, ואני כאן – ועמדת אתה ונתת לו; חייך, שאני מעלה עליך, כאילו עשית שלום בינו לביני". קְנָה שָׂם טוֹב – על ידי התורה והחכמה והצדקה, קְנָה לְעַצְמוֹ – שכן שאר הקניינים

לתלמידים על שאלותיהם, והוא מקפיד ומדקדק בהנהגת תלמידיו יותר מדי, אינו ראוי להיות מלמד, שכן התלמידים מפחדים ממנו ונמנעים מלשאל אותו, והם נשארים בספקותיהם. לפיכך צריך הרב להסביר פנים לתלמידיו ולבאר את משנתו, עד שירדו לעומקה, ותהא סדורה בפיהם. וְלֹא כָּל הַמְרָבָה בְּסִחּוּרָה מְחָכִים – כל מי שמרבה במסחר, אינו קונה חכמה, לפי שטרוד הוא בעסקיו ואין לבו פנוי לעסוק בתורה; וכן דרשו את הכתוב (דברים ל, יג): "ולא מעבר לים היא" – אין התורה מצויה במהלכים מעבר לים, כלומר לא בסחרנים ולא בתגרים (עירובין נה, א). בגמרא (נדה ע, א) מובא: "שאלו אנשי אלכסנדריא את רבי יהושע בן חנניה: מה יעשה אדם ויחכים? אמר להם: ירבה בישיבה וימעט בסחורה". ובמקום שְׂאִין אֲנָשִׁים – אם אין אנשים בעירך ללמוד תורה מהם, הַשְׁתַּדֵּל לְהִיּוֹת אִישׁ – השתדל ללמוד בעצמך כפי יכולתך כדי להיות איש, כלומר בעל חכמה ומדות. ויש מפרשים: השתדל להיות איש – במקום שאין אנשים לעסוק בצרכי ציבור, השתדל אתה להיות האיש.

ב א ו ר מ ש נ ה ז

משנה זו באה ללמד, שכל העושה רע הריהו בא על עונו, והכל משתלם מידה כנגד מידה, כמו שאמרו (סוטה ת, ב): "במידה שאדם מודד, בה מודדים לו", ואין שום מאורע בא במקרה, אלא הכל מכוון על ידי ההנהגה העליונה.

אף הוא – הלל – רָאָה גִלְגָּלַת אַחַת שְׂצָפָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם. אָמַר לָהּ: עַל דְּאִמְתָּת – על שהטבעת אחרים, אֲטַפּוּף – הטביעוך, כלומר רשע היית ומלמטם את הבריות, והיית הורגם ומטביעם בנהר, כדי למחות עקבות הרציחה, שלא יתגלה הדבר – ובאותה מידה מדרו גם לך. וְסוֹף מְטִיפִיד – וסופם של אלה שהטביעוך, יִטּוּפוּן – שיטבעו אף הם; כי לא היתה הרשות להרגן אלא לבית דין, וההורג בלא בית דין, חייב מיתה; ולא מסך הקב"ה בידם של רוצחין, אלא מפני שמגלגלים חובה על ידי חייב, ועתיד הוא אחר כך להתבוע מהם מיתתן. וכן כתוב (איוב לד, יא): "כי פועל אדם ישלם לו, וכאורח איש ימציאנו".

ב א ו ר מ ש נ ה ז

הלל בא כאן להורות לאדם, שתכלית כוונתו בחיי העולם הזה, צריכה להיות רק בתורה, במידות ובמצוות, אבל בשאר ענייני העולם, אין ראוי לו להשתדל אלא לפי הצורך ההכרחי, וכל המרבה בדברים אלו למעלה מהצורך ההכרחי, הרי זה לרעתו (המאריך).

חֲכָמָה; מְרֻבָּה עֲצָה – מְרֻבָּה תְבוּנָה; מְרֻבָּה צְדָקָה – מְרֻבָּה שְׁלוֹם. קָנָה שֵׁם טוֹב – קָנָה לְעַצְמוֹ; קָנָה לוֹ דְבָרִי תוֹרָה – קָנָה לוֹ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

ח רבן יוחנן בן זבאי קבל מהלל ומשמאי. הוא היה אומר: אם למדת תורה הרבה, אל תחזיק טובה לעצמך, פי לךך נוצרת. חמשה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זבאי, ואלו הן: רבי אליעזר בן הרקנוס, ורבי יהושע בן חנניה, ורבי יוסי הפכה, ורבי שמעון בן נתנאל, ורבי אלעזר בן ערף. הוא היה מונה שבחן: רבי אליעזר בן הרקנוס – בור סוד, שאינו מאבד טפה; רבי יהושע – אשרי יולדתו; רבי יוסי – חסיד; רבי שמעון בן נתנאל – ירא חטא; ורבי אלעזר בן ערף – מעין המתנבא. הוא היה אומר: אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים, ואליעזר בן הרקנוס בכף שניה – מכריע את כלם. אבא שאול אומר משמו: אם יהיו כל חכמי ישראל בכף

פירוש ברטנורא

חכמתו: מרבה עצה. מי שמרבה ליטול עצה. מרבה תבונה. מבין דבר מתוך דבר מעצות שיועצו נותנים לו: מרבה צדקה מרבה שלום. שנאמר (ישעיה ל"ב) והיה מעשה הצדקה שלום:

ח אל תחזיק טובה לעצמך. לומר הרבה תורה למדתי. ולפי שהוא לא הניח לא מקרא ולא משנה הלכה ואגדה שלא למד (סוכה כ"ח ע"א, בבא בתרא ק"ד ע"א) היה אומר בן: בור סוד. גרסינן, ולא בור סיד. כלומר, כבוד טוח בסיד: שאינו מאבד טפה. כך הוא אינו שוכח דבר אחד מתלמודו: אשרי יולדתו. מאושר במדות טובות עד שכל העולם אומרים עליו אשרי מי שילדתו. ויש אומרים, על שם שהיא גרמה לו שהוא חכם, שהיתה מחזרת על כל בתי מדרשות שבעירה ואומרת להם בבקשה מכם בקשו רחמים על העובר הזה שבמעין יהיה חכם, ומיום שנולד לא הוציאה ערשתו מבית המדרש כדי שלא יכנסו באזניו אלא דברי תורה: חסיד. שעושה לפניו משורת הדין: ירא חטא. מתמיר על עצמו ואוסר עליו דברים המתורים, מיראתו שמה יבא לידו חטא. דאם לא כן מאי רבותיה, אפילו עם הארץ אפשר להיות ירא חטא: מעין המתנבא. לכו רחב ומוסיף פלפול וסברות מדעתו: אבא שאול אומר משמו.

משניות מבוארות – קהתי

די לי שלמדתי לעצמי ואיני מחוייב ללמד אחרים, כי לכך נוצרת – ללמוד על מנת ללמד. וכן אמרו: "הלומד תורה ואינו מלמדה, דומה להרס שבמדבר, שאין איש נהנה הימנו" (ראש השנה כג, א). תמשה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זבאי – המעולים שבתלמידיו הרבים, ואלו הן: רבי אליעזר בן הרקנוס – הוא רבי אליעזר סתם שבמשנה, ורבי יהושע בן חנניה – הוא רבי יהושע סתם שבמשנה, בר מחלוקתו של רבי אליעזר, ורבי יוסי הפכה, ורבי שמעון בן נתנאל, ורבי אלעזר בן ערף – חמישה אלו היו המפורסמים במעלה יתירה, שנמסרה להם הקבלה (המאירי; הרשב"י). הוא – רבן יוחנן בן זכאי – היה מונה שבחן – היה מציין סגולתו המיוחדת של כל אחד מהם: רבי אליעזר בן הרקנוס בור סוד, שאינו מאבד טפה – כבוד טוח בסיד, שאינו מאבד כלום מהיין או מהמים הנמצאים בתוכו, כך רבי אליעזר בן הרקנוס אינו שוכח דבר מתלמודו. רבי יהושע אשרי יולדתו – רבי יהושע מחונן במידות נעלות, עד שכל העולם משבחים את אמו, ואומרים: אשרי האם שילדה בן כזה. ויש מבארים, לפי שאמו היתה מוליכה את עריסתו לבית המדרש, בשביל שיתרבקו אזניו בדברי תורה (ירושלמי יבמות), ובה גרמה, שיהיו דברי תורה נקלטים בנפשו מקטנותו, ומעדינים את רוחו. רבי יוסי חסיד – שמתנהג לפניו משורת הדין. ובאבות דרבי נתן מובא: יוסי הנהן – חסיד שבדור, היינו שלא היה בדורו חסיד כמותו. רבי שמעון בן נתנאל ירא חטא – מחמיר על עצמו ועושה סייגים גם בדברים המתורים, מתוך יראה שמה יבוא לידו חטא. ורבי אלעזר בן ערף מעין המתנבא – בעל שכל חריף והבנה עמוקה, מבין דבר מתוך דבר ומוסיף על מה שלמד מרבו, כמעין שמימי מתנבאים ומתחדשים תמיד. הוא – רבן יוחנן בן זכאי – היה אומר: אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים – אחת, ואליעזר בן הרקנוס בכף שניה – כלומר, אם נשקול את סגולתו של אליעזר בן הרקנוס, דהיינו כוח זכורנו ובקיאיותו הרבה בכל מה שלמד, כנגד סגולותיהם של חכמים אחרים, הרי הוא מכריע את כלם – שכן אמרו (ברכות טז, א): "הכל צריכים למרי חטיא" (לבעל החיטים, כלומר למי שתלמודו בידו והוא בקי בכל חדרי התורה). אבא שאול אומר משמו – של רבן יוחנן בן זכאי: אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים, ורבי אליעזר בן הרקנוס בכף שניה – בכף אחת, ורבי אלעזר – בן ערף, בכף שניה –

מהנים בהם גם לאחרים, ואילו השם הטוב הוא רק לעצמו, ואין לאחרים חלק אתו, והוא שנאמר (קהלת ז, א): "טוב שם משמן טוב". ויש מפרשים: קנה לעצמו – קנה לו עצמיות, כלומר שבהיות לו שם טוב, הנה נתעצם והיה למה שהוא; שכל מי שאין לו שם טוב, הנה הוא כלא היה" (תוספות יום טוב). קנה לו דברי תורה, קנה לו חיי העולם הבא – מי שזכה והתורה נעשתה קניינו, ודבקה נפשו בחיים האמתיים, הרי קנה לו חיי העולם הבא.

באור משנה ח

"שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן. שלושים מהם ראויים שתשרה עליהם שכניה כמשה רבנו, ושלושים מהם ראויים שתעמוד להם חמה כיהושע בן נון, ועשרים מהם – בינונים. גדול שבכולם – יונתן בן עוזיאל, וקטן שבכולם – רבן יוחנן בן זבאי. אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי, שלא הניח מקרא ומשנה, גמרא, הלכות ואגרות, דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים, קלים וחמורים וגזירות שוות, תקופות וגימטריאות, שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים, משלות כוכבים, משלות שועלים, דבר גדול ודבר קטן..." (סוכה כח, א). רבן יוחנן בן זכאי שימש בתור נשיא אחרי מותו של רבן שמעון בן גמליאל הזקן, בשנים שלפני חורבן בית שני וכעשר שנים אחרי החורבן, אלא שלא רצה מסדר המשנה להפסיק את סדר היחס של הנשיאים מבית הלל; ולכן מציינת משנתנו: "רבן יוחנן בן זכאי קיבל מהלל ומשמאי", מה שלא צויין אצל כל החכמים שנזכרו עד כה מאחרי הלל ושמאי, כדי להודיענו את הסדר הנכון של השתלשלות הקבלה. רבן יוחנן בן זכאי זכה לתואר "רבן", אף על פי שלא היה ממשפחת הנשיאים לבית הלל. בשנים שלאחר החורבן עמד בראש הישיבה הגדולה "כרם ביבנה", שעשאה מרכז לתורה ולהוראה בישראל; אחרי רבן יוחנן בן זכאי חזרה הנשיאות לורעו של הלל, לרבן גמליאל השני.

רבן יוחנן בן זבאי קבל מהלל ומשמאי – כמבואר לעיל. הוא היה אומר: אם למדת תורה הרבה, אל תחזיק טובה לעצמך – כאילו עשית דבר שאינך מחוייב בו, פי לךך נוצרת – ומחוייב אתה ללמוד, כמו שכתוב (יהושע א, ח): "לא ימוש ספר התורה הזה מפין והגיית בו יומם ולילה", ומי שפורע חובו אין מחזיקים לו טובה על זה. ויש מפרשים: כי לכך נוצרת – לשם כך יצאת לאויר העולם, כמו שכתוב (בראשית א, לא): "ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי", ודרשו חכמים: מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית, שאם אין ישראל מקבלין את התורה (שניתנה על הר סיני בששה ימים לחודש סיון). יחזיר העולם לתוהו ובוהו. נמצא, שחובה גדולה מוטלת על כל אדם מישראל לעסוק בתורה, ולא בטובה הוא עושה (רש"י). ובמדרש שמואל מבואר: אם למדת תורה הרבה. אל תחזיק טובה לעצמך – בלבד, שלא תאמר:

מאזנים, ורבי אליעזר בן הקנזוס אף עמהם, ורבי אלעזר בכף שניה – מכריע את כלם. מ אמר להם: צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם. רבי אליעזר אומר: עין טובה. רבי יהושע אומר: חבר טוב. רבי יוסי אומר: שכן טוב. רבי שמעון אומר: הרואה את הנולד. רבי אלעזר אומר: לב טוב. אמר להם: רואה אני את דברי אלעזר בן ערך, שבכלל דבריו דבריכם. אמר להם: צאו וראו איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם. רבי אליעזר אומר: עין רעה. רבי יהושע אומר: חבר רע. רבי יוסי אומר: שכן רע. רבי שמעון אומר: הלכה ואינו משלם; אחד הלכה מן האדם, כלשהו מן המקום ברוך הוא, שנאמר (תהלים לו, כא):

פירוש ברטנורא

של רבן יוחנן בן זכאי: ואלעזר בן ערך בכף שניה. מצאתי כתוב, דאבא שאול לא נחלק על ת"ק, ושני הדברים אמרם רבן יוחנן בן זכאי, ושניהם אמת, דלענין הבקיות והזכרון היה רבי אליעזר מכריע, ולענין החריפות והפלפול היה רבי אלעזר בן ערך מכריע: ט עין טובה. מסתפק כמה שיש לו ואינו מבקש דברים יתירים ואינו מקנא כשרואה שיש לחברו יותר ממנו: חבר טוב. שמוכחו כשרואה אותו עושה דבר שאינו הגון: שכן טוב. מצוי אצלו בין ביום בין בלילה, ואילו חבר טוב אינו מצוי אצלו בכל עת: הרואה את הנולד. צופה ומביט כמה שעתיד להיות, ומתוך כך נמצא מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה: לב טוב. לפי שהלב הוא המניע לכל שאר הכוחות והוא המקור שממנו נובעים כל הפעולות. ואע"פ שיש לפעולות איברים מיוחדים, מכל מקום הכח המעורר לכל התנועות הוא בלב, לפיכך אמר ר' אלעזר לב טוב. ומפני זה אמר ר' יוחנן בן זכאי רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם: איזו היא דרך רעה שיתרחק ממנה האדם. הוצרך לשאול מהם זה, ולא הבין מתוך דבריהם הראשונים שהדרך הרעה היא הפך הדרך הטובה, לפי שלא כל מה שהוא טוב יהיה הפכו רע, כי מרת החסידות והוא העושה לפנים משורת הדין היא טובה, ומי שאינו חסיד ומעמיד דבריו על דין תורה אינו רע, ואפשר היה לומר, שאם ההסתפקות והיא עין טובה היא דרך טובה, בקשת היתרונות אינו דרך רעה, לפי שאינו מויק לשום אדם בזה, וכן בשאר המדות. לפיכך הוצרך לשאול מהם איזו היא דרך רעה שיתרחק ממנה האדם: הלכה ואינו משלם. הוא הפך הרואה את הנולד, שאם לא ישלם לא ימצא מי שילווה ויהיה מוטל ברעב. ולא אמר אתם, מי שאינו רואה את הנולד, לפי שאפשר לאדם

משניות מבוארות – קהתי

שמח בחלקו ודעתו נוחה מטובת הבריות, והוא חבר טוב לרעיו ושכן טוב לשכניו, או שרוכש לו חברים טובים ושכנים טובים, וכן משתדל הוא לראות את הנולד, שלא תצא תקלה על ידו, לא לו לעצמו ולא לאחרים, והוא טוב למקום וטוב לבריות (דבנו יונה; רשב"ץ). אמר להם – חזר ואמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו: צאו וראו איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם – והוצרך לשאול שאלה זו, לפי שלא תמיד כל מה שהוא טוב יהיה הפכו רע, כגון מידת החסידות, להתנהג לפנים משורת הדין, היא מידה טובה, ומי שאינו חסיד, והוא מעמיד דבריו על דין תורה, אינו רע. וכן אפשר לומר, שהנדיבות היא דרך טובה, אבל הכילות אינה רעה, לפי שלא עשק ולא גול ולא הזיק לשום אדם, אלא מנע מהם טובו; לפיכך שאל רבן יוחנן בן זכאי: "איזוהי דרך רעה" (דבנו יונה). רבי אליעזר אומר: עין רעה – שמי שעינו רעה הרי הוא בא לידי קנאה ושנאה, וכן לידי מעשים רעים. רבי יהושע אומר: חבר רע – שאם אדם רע לחבריו, כל מידותיו רעות. ולפי רוב המפרשים: חבר רע – שיש להתרחק מחברו רע, שכן דרכו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר חבריו. רבי יוסי אומר: שכן רע – מי שהוא רע לשכניו, רע הוא לכל אדם. ולפי רוב המפרשים: שכן רע – שיתרחק אדם משכן רע (ענין לעיל א. ז). לפי שהשפעת הרעה היא מתמדת. רבי שמעון אומר: הלכה ואינו משלם – והרי אדם זה אינו רואה את הנולד, שמאחר שאינו משלם חובותיו, לא ימצא להבא מי שילווה בשעת דחק. – ולמה לא אמר בכלל מי שאינו רואה את הנולד? שיש ואדם אינו רואה את הנולד, ודרכו אינה דרך רעה, כגון שהולך בתמימותו בדרך ישרה, או שמקיים את התורה לשם שמים – לא על מנת לקבל שכר ולא מפחד העונש, אלא לשמה, שזאת היא העבודה השלימה ביותר שבעבודות; ולפיכך לא אמר רבי שמעון שדרך רעה היא מי שאינו רואה את הנולד (מדד שמאל), אלא ציין דוגמה ממשית: הלווה ואינו משלם. אחד הלכה מן האדם, כלשהו מן המקום ברוך הוא – כלומר לא זו בלבד שגורם רעה לעצמו במשאו ומתנו עם הבריות, אלא אף חוטא הוא כלפי ה', שכן הלווה מן האדם כלווה מהקדוש ברוך הוא, שנאמר: "לכה רשע ולא ישלם" – שהלווה ואינו משלם נקרא רשע; וצדיק – הקב"ה שהוא צדיקו של עולם – חונן ונוחן – למלוה מה שלווה זה ממנו ולא פרע לו, ונמצא הלווה נשאר חייב למקום ברוך הוא (ברטנורא; רמב"ם). רבי אליעזר אומר: לב רע –

של המאזנים, הוא מכריע את כלם – שחריפות יתירה מבקיות. יש מפרשים, שאבא שאול לא נחלק על תנא קמא, ושני הדברים אמרם רבן יוחנן בן זכאי, ושניהם אמת, שלענין הבקיות והזכרון היה רבי אליעזר בן הורקנוס מכריע, ולענין החריפות והפלפול היה רבי אלעזר בן ערך מכריע (ברטנורא; דבנו יונה).

באר משנה ט

אמר להם – רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו: צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם – רבות הן המידות הטובות והישרות, שצריך האדם להידבק בהן, אלא שרבן יוחנן בן זכאי שאל את תלמידיו, מהי המידה העיקרית והיסודית, שידבק בה האדם בשלימות, ושעל ידה הוא מגיע לכל שאר המידות הטובות והחשובות (דבנו יונה). רבי אליעזר אומר: עין טובה – שיתפסק האדם במה שיש לו, וישמח בטובת זולתו, שאדם כזה הוא אהוב ומקובל על הכל, והכל אהובים ומקובלים עליו; ואהבת העולם הוא שורש כל המדות (המאירי). רבי יהושע אומר: חבר טוב – שיהיה האדם חבר טוב לרעיו, וזה מביא אותו לידי יחס של חיבה אף לשאר הבריות (מדד שמאל בשם הרב רבי יהודה לירמא; דבנו יונה). וכן אמר רבי עקיבא: "ואהבת לרעך כמוך" – זה כלל גדול בתורה. רבי יוסי אומר: שכן טוב – שיהא האדם שכן טוב לכל שכניו, ועל ידי כך מתחנך האדם להיות טוב לכל מי שבא אצלו במגע, ונמצא אהוב את הבריות ואהוב עליהם (סם). ברם, לפי רוב המפרשים כוונת רבי יהושע היא שיקנה לו חבר טוב, שיתיעץ עמו בכל ענייניו. והוא יוכיחהו על מעשיו הרעים, ויעודדהו על מעשיו הטובים. וכן כוונת רבי יוסי היא, שישתדל שיהא לו שכן טוב, כי השכן רואה מעשיו וענייניו תמיד. רבי שמעון אומר: הרואה את הנולד – שהוא שוקל בדעתו ורואה בעיני רוחו, מה עלול להיוולד מהמעשה שהוא עומד לעשות. ראייה זו מונעת את האדם מעשות דבר שתוצאותיו רעות ומזיקות, ומזרתו לעשות דבר שתוצאותיו טובות ותועלתיות. רבי אליעזר אומר: לב טוב – שכל מידותיו של אדם מקורן בלב; ומי שלבו טוב, כל מידותיו טובות. אמר להם – רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו: רואה אני את דברי אלעזר בן ערך – נראים לי דברי אלעזר בן ערך, שבכלל דבריו דבריכם – שהכל תלוי בלב; ומי שהוא בעל לב טוב, כל מידותיו ישרות ודעותיו נכונות, ונמצא

"לֹא רָשָׁע וְלֹא יִשְׁלֵם, וְצַדִּיק חוֹנֵן וְנוֹתֵן". רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: לֵב רַע. אָמַר לָהֶם: רֹאֵה אֲנִי אֶת דְּבָרֵי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲרֵךְ, שֶׁבִכְלָל דְּבָרָיו דְּבָרֵיכֶם.

י הֵם אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: יְהִי כְבוֹד חֲבֵרְךָ חָבִיב עֲלֶיךָ פְּשִׁלְךָ, וְאַל תְּהִי נֹחַ לְכַעֲסִים; וְשׁוֹב יוֹם אֶחָד לְפָנָי מִיתְתֶךָ. וְהָיוּ מִתְחַמְּמִים בְּגֵגֶד אֶרְוֶן שֶׁל חֲכָמִים; וְהָיוּ זְהִיר בְּגַחְלִתָּן שֶׁלֹּא תִפְּוֶה, שֶׁנִּשְׁשִׁיכְתָּן נְשִׁיכַת שׁוּעָל, וְעִקְצִיתָן עִקְצִית עֶקְרָב, וְלַחֲשִׁיטָן לַחֲשִׁיט שָׂרָף, וְכָל דְּבָרֵיהֶם בְּגַחְלֵי אֵשׁ. יא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר: עֵין הָרַע, וְיֶצֶר הָרַע, וְשִׁנְאָת הַבְּרִיּוֹת – מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם.

פירוש ברטנורא

שאינו רואה את הגולד שלא יבוא לידי תקלה, שיציל עצמו בבוא הגולד ההוא: וצדיק חונן ונותן. הקב"ה שהוא צדיקו של עולם חונן ונותן למלוא מה שלוח זה ממנו ולא פרע לו, נמצא הלוח נשאר חייב למקום:

י הם אמרו שלשה דברים. בדרך ארץ ובמסורים ובמדות. דאילו בענין האסור והמותר והפסול והחובב, דברים הרבה אמרו. אי נמו, אלו השלשה דברים היו מרגלא בפומיהו תמיד: יהי כבוד חברך חביב עליך בשלך. ואימתי יהא זה כשלא תהי נוח לבעוס, שאם אתה נוח לבעוס אי אפשר שלא תולול בכבוד חברך. הרי דבור אחד. ושוב יום אחד לפני מיתתך, הרי שתיים. והשלישי, הוי מתחמם כנגד ארון של חכמים וכו': שוב יום אחד לפני מיתתך. לפי שאין אדם יודע אימתי ימות, יעשה תשובה היום שמא ימות למחר: והוי זהיר בגחלתן. שלא תנהג בהן קלות ראש: שלא תכוה. שלא תיענש על ידן: נשיכת שועל. רפואתו קשה, לפי ששינוי דקות עקומות ועקושות וצריך הרופא להתן הבשר באיזמל ולהרחיב הנשיכה: עקיצת עקרב. קשה מנשיכת נחש: ולחישתן. דיבורן: לחישת שרף. כהבל היוצא מפי השרף, ששורף בשעה שהוא לוחש. פירוש אחר, השרף הוא אינו מקבל לחש כשאר נחשים, דכתיבי (תהלים נ"ח) אשר לא ישמע לקול מלחשים, כך תלמוד הבס אם תקניטנו ותבוא לפייסו אינו מקבל פיוס:

יא עין הרע. כמו עין רעה. שאינו מסתפק במה שיש לו ומחור אחר דברים אחרים. ויש מפרשים עין הרע, שמכניס עין הרע בטמון חבירו או בבניו ומוק ל: ושנאת הבריות. שנאת חנם. ורמב"ם פירש, שמואם חברת הבריות ואהב לישב יחידי. ואני שמעתו, אדם קשה שמביא עליו שנאת הבריות וגורם שהכל שונאים אותו:

משניות מבוארות – קהתי

ופירושו: אם באת ללמוד תורה מפי חכמים, התקרב אליהם להקשיב לדבריהם, כאדם המתקרב למדורת האש כדי להתחמם כנגדה, וְהָיוּ זְהִיר בְּגַחְלִתָּן – של חכמים, שְׁלֹא תִפְּוֶה – כלומר כשם שלא תוכל להתקרב יותר מדי למדורה, פן תגע בגחלים ותיכוהו, כך היה זהיר, בשעה שאתה מתקרב לחכמים, שלא תתקרב אליהם יותר מדי, שמא תקל בכבודם ותיענש על ידם, שֶׁנִּשְׁשִׁיכְתָּן – של חכמים, נְשִׁיכַת שׁוּעָל – שרפואתה קשה, וְעִקְצִיתָן עִקְצִית עֶקְרָב – שקשה עקיצתו בגלל הארס שמטיל בגוף האדם, וְלַחֲשִׁיטָן – דיבורם של חכמים, לַחֲשִׁיט שָׂרָף – נחש ארסני הלוחש בשעה שהוא מטיל ארסו, וְכָל דְּבָרֵיהֶם בְּגַחְלֵי אֵשׁ – ויש להיזהר בהם. ב"תוספות יום טוב" מבואר: פעמים הם מזייקים בפועל שלם, כמו הנשיכה; ואמר, שהיא כנשיכת שועל; ופעמים שאינם מזייקים בפעולה שלימה, וזו כמו עקיצה בלבד, אמנם עקיצת עקרב, שאף היא קשה; ולפעמים שאינם מזייקים אלא בדיבור בלבד, כלחישת השרף. ולשונות אלו כינויים הם לנידוי, חרם ושמתא (ענין "תוספות יום טוב") – יש מפרשים, ששלושת הדברים שאמר רבי אליעזר בן הורקנוס הם כדלקמן: א. יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך. ואל תהי נוח לבעוס – כלומר שהפתגם "ואל תהי נוח לבעוס" משלים את המאמר הראשון, ופירושו: כדי שיהיה כבוד חברך חביב עליך כשלך, אל תהיה קל לבעוס, שכן אם תכעס תולול בכבודו. ויש מוסיפים, שגם להיפך הדבר כך, דהיינו שאם כבוד חברך יהא חביב עליך, ממילא לא תהיה נוח לבעוס עליו; ב. ושוב יום אחד לפני מיתתך; ג. והוי מתחמם כנגד ארון של חכמים... (דשי"; ברטנורא).

ב א ו ר מ ש נ ה י א

רבי יהושע מונה כאן שלושה דברים המקצרים את ימיו של אדם.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר: עֵין הָרַע – כמו עין רעה, והיינו צרות עין של אדם וקנאתו בטובתם של אחרים, וְיֶצֶר הָרַע – נטייתו של אדם למלא את תאוות לבו, וְשִׁנְאָת הַבְּרִיּוֹת – שנאתו של אדם לבריות, ומפרש רש"י: שנאת חנם; ויש מפרשים: שנאת הבריות – שבני אדם שונאים אותו מפני שהוא איש קשה ורע מעללים (הדשב"ק); כל הדברים הללו מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם – גורמים רעה רבה לאדם ומכלים את גופו ונפשו. – יש מפרשים, ששלושת הדברים הללו מהווים תהליך של ירידה מוסרית ותוצאותיה, שכן אדם שיש לו עין

שכל מידות האדם נובעות מלבו, כמבואר לעיל. אָמַר לָהֶם – רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו: רֹאֵה אֲנִי אֶת דְּבָרֵי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲרֵךְ, שֶׁבִכְלָל דְּבָרָיו דְּבָרֵיכֶם – כי האדם שלבו רע אף עינו רעה, וכל מעשיו מקולקלים ורעים. וכן אמרו: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" (במדבר טו, לו) – מגיד שהעינים הולכות אחר הלב (ילקוט שמעוני).

ב א ו ר מ ש נ ה י

הֵם – תלמידי רבן יוחנן בן זכאי שנוכרו לעיל, אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים – כל אחד מהם היה אומר שלושה פתגמי מוסר, המובאים לקמן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הוֹרְקָנוֹס אֹמֵר: יְהִי כְבוֹד חֲבֵרְךָ חָבִיב עֲלֶיךָ פְּשִׁלְךָ – כשם שאינך רוצה שיפגעו בכבודך, כך תהא נהיר שלא לפגוע בכבוד חברך. וכן אם רואה אתה אדם פוגע בכבוד חברך, ייראה הדבר בעיניך כאילו פגע בכבודך (מדרש שמואל). ועוד, אם רואה אתה שמכבדים את חברך, יהיה זה חביב עליך, כאילו מכבדים אותך ("נוצר חסדי"). וְאַל תְּהִי נֹחַ לְכַעֲסִים – אל תהא פזיז וקל לבעוס. שמתוך כעס אדם בא לידי חטא ולידי זלזול בכבוד חברו; וכן אמרו (פסחים טו, ב): "כל הכועס – אם חכם הוא, חכמתו מסתלקת ממנו; ואם נביא הוא, נבואתו מסתלקת ממנו". ועוד אמרו (נדרים כב, ב): "כל הכועס, משכח תלמודו, ומוסיף טפשות, שנאמר (קהלת ז, ט): "אל תבהל ברוחך לבעוס, כי כעס בזיק כטילים ינוד". וְשׁוֹב יוֹם אֶחָד לְפָנָי מִיתְתֶךָ – באבות דרבי נתן מובא: "שאלו תלמידיו את רבי אליעזר: וכי אדם יודע באיזה יום ימות שיעשה תשובה? אמר להם: כל שכן שיעשה תשובה היום, שמא ימות למחר; ישוב למחר, שמא ימות למחרתו; ונמצא כל ימיו בתשובה"; ובגמרא (שבת קנ"ג, א) הוסיפו: "ואף שלמה אמר בחכמתו (קהלת ט, ח): "בכל עת יהיו בגדיך לבנים, ושמן על ראשך אל יחסר"; אמר רבן יוחנן בן זכאי: משל למלך שזימן את עבדיו לסעודה ולא קבע להם זמן. פקחים שבהם קישטו את עצמם וישבו על פתח בית המלך, אמרו: כלום חסר לבית המלך? ! טפשים שבהם הלכו למלאכתם, אמרו: כלום יש סעודה בלי טורח? ! פתאום בקש המלך את עבדיו. פקחים שבהם נכנסו לפני המלך כשהם מקושטים, והטפשים כשהם מלוכלכים. שמה המלך לקראת הפקחים, וכעס לקראת הטפשים..." וְהָיוּ מִתְחַמְּמִים בְּגֵגֶד אֶרְוֶן שֶׁל חֲכָמִים – מאמר נוסף הוא ואינו בכלל שלשת הדברים;

יב רבי יוסי אומר: יהי ממון חברך חביב עליך בשלך; והתקן עצמך ללמוד תורה, שאינה ירשה לך; וכל מעשיך יהיו לשם שמים.

יג רבי שמעון אומר: הוי זהיר בקרית שמע ובתפלה; ובשאתה מתפלל, אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא, שנאמר (יואל ב, יג): "פי (אל) חנון ורחום הוא ארך אפים ורחב חסד ונחם על-הרעה"; ואל תהי רשע בפני עצמך.

יד רבי אלעזר אומר: הוי שקוד ללמוד תורה; ודע מה שתשיב לאפיקורוס; ודע לפני מי אתה עמל, ונאמן הוא בעל מלאכתך, שישלם לך שכר פעלתך.

פירוש ברטנורא

יב התקן עצמך ללמוד תורה. שלא תאמר הואיל ואבי חכם ואבי חכם, תורה חוזרת לאכסניא שלה ואיני צריך לבקש אחריה: וכל מעשיך יהיו לשם שמים. אף בשעה שאתה עוסק באבילה ושניה וברוך ארץ לא תחבוין להנהנת גופך, אלא שתהיה בריא לעשות רצון קונך:

יג הוי זהיר בקריאת שמע. לקרותו בעונתו. וכן בתפלה, להתפלל כל תפלה ותפלה בעונתה: קבע. כאדם שיש עליו חובה דבר קבוע ואומר אמתו אפרוק מעלי חוב זה. אי נמו, קבע, כאדם שקבוע לו לקרוא פרק אחד פרשה אחת, שאומר אותה בקריאה בעלמא, ואינו אומרה בלשון תחנונים כאדם שמבקש רחמים: כי אל חנון ורחום הוא. רוצה בתחנונים, ועל ידי התחנונים הוא מרחם מיד: ואל תהי רשע בפני עצמך. אל תעשה דבר שהיום ולמחר תרשיע אתה לעצמך בו. ורמב"ם פירש, אל תהי רשע בעיניך כלומר לא תחזיק עצמך כרשע, שמתוך כך אתה יוצא לתרבות רעה לגמרי. ואני שמעת, אל תהי רשע בדבר זה שתפרוש מן הצבור ותעמוד בפני עצמך:

יד לאפיקורוס. לשון הפקר, שמבזה את התורה ומחשיבה כאילו היא הפקר. אי נמו, משים עצמו כהפקר ואינו חס על נפשו לחוש שמא תבוא עליו רעה על שמבזה את התורה או לומר: ודע לפני מי אתה עמל. בתשובה זו שאתה משיב לאפיקורוס. שלא יפתה לך לנטות לדעתו:

משניות מבוארות – קהתי

ובתפלה – להתפלל כל תפילה ותפילה בזמנה, שכן "חביבה מצוה בשעתה" (פסחים טו, ב). **ובשאתה מתפלל, אל תעש תפלתך קבע** – חובה קבועה, שאין אדם עושה אותה אלא כדי למלא את חובתו, כמי שמעיקה עליו איזו מעמסה, וברצונו להיפטר ממנה מהר, **אלא** תהא תפלתך **רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא** – שתתפלל אותה בכוונה בלשון תחנונים ובקשת רחמים, **שנאמר: "כי-חנון ורחום הוא ארך אפים ורחב חסד ונחם על-הרעה"** – שלושה סוגי תפלות ישנם, וכולם כלולים בפסוק זה: א. ישיעילהו הקב"ה מצרות, ואף שחטא יאריך אפו, ולא יענישהו; ב. שייטיב לו ימלא משאלות לבו, ואף שלפי מעשיו אינו ראוי לכך, הקב"ה ירבה חסדו עמו; ג. שימחול לו הקב"ה על חטאיו, וינחם על הרעה שראוי לו. אבל כל שלשת מיני התפלות לא ישיג אדם אלא על ידי זה שהקב"ה הוא חנון ורחום, דהיינו כשיתפלל אליו בדרך רחמים ותחנונים ("תפוארת ישראל"). **ואל תהי רשע בפני עצמך** – אל תהא רשע אפילו בעיני עצמך, שלא תעשה דבר שהיום או מחר תרשיע את עצמך, ותאמר: למה עשיתי רשע זה? ויש מפרשים: אל תהי רשע בפני עצמך – אל תהא רשע בדבר זה שתפרוש מן הציבור ותעמוד בפני עצמך, אלא תהא דעתך מעורבת עם הבריות. ורמב"ם מפרש: אל תהי רשע בפני עצמך – אל תחשוב את עצמך רשע, שמתוך כך תצא לתרבות רעה לגמרי.

באור משנה יד

רבי אלעזר בן ערך דורש שקידה יתירה והתמדה רבה בלימוד התורה, כדי לרכוש ידיעה עמוקה ומקיפה בכל ענייניה; ושתי מטרות מציינן רבי אלעזר ללומד: א. שידע להוכיח אמיתותה של תורה ולהגן עליה בפני דעות כחובות. ב. שיבוא לידי הכרת הבורא, מציאותו ואחדותו, גדולתו ותבניתו, חסדיו ונפלאותיו, כדי לחזק את אמונתו בה' ויעבדוהו מיראה ומאהבה.

רבי אלעזר אומר: הוי שקוד ללמוד תורה – עוסק בתורה מתוך שקידה, שאין התורה נקנית אלא על ידי יגיעה והתמדה בלימודה. **ודע מה שתשיב לאפיקורוס** – העמק להבין את דברי התורה ורכוש לך בהם ידיעה יסודית והבחנה ברורה, כדי שתדע לסתור טענותיהם של האפיקורסים, ולהוכיח את ראיותיהם; "אפיקורוס" – זה הכופר במציאות ה' ואחדותו, וכן הכופר בתורה שבעל פה, והעושה עבירות להכעיס ובפרהסיא על דרך כפירה. הרמב"ם מפרש, ש"אפיקורוס" הוא מלשון "הפקר", שמפקיר ומבזה את התורה. ויש מבארים, שזה על שם הפילוסוף היווני אפיקור (400 שנה לפני חורבן

רעה, חומד דברים של חברו, ונכשל ביצר הרע, ועל ידי זה ישנאוהו הבריות, ויכשילו אותו, ונמצא יוצא מן העולם בלא עתו ("נוצר חסד"). ולפי פירושו של הרמב"ם: עין הרע – כלומר הרדיפה אחרי ממון מרוב כילות וצרות עין, מעבירה את האדם על דעתו ומכניסה אותו בסכנות; יצר הרע – היינו הזלילה והסביאה ושאר התאוות, מביאות עליו חליים רעים; ושנאת הבריות – שמתוך קנאה וצרות עין מואס האדם בחברת הבריות ונוטה להתבודד, וזה ממאיס עליו את החיים ומקפחם (ספר המאור להרמב"ם).

באור משנה יב

רבי יוסי הכהן מציין – במאמרו שבמשנתנו – שלושה דברים לתיקונו של האדם: א. כלפי חברו; ב. כלפי עצמו; ג. כלפי שמים.

רבי יוסי אומר: יהי ממון חברך חביב עליך בשלך – כשם שאתה שומר על ממונתך שלא לאבדו, כך היה שומר על ממון חברך; ואם ממון חברך בסכנה, כגון שספינתו מטורפת בים או טובעת בנהר, או שנפלה דליקה בחצירו, ויש באפשרותך להציל, עליך לטרוח בהצללת ממונו כשם שהיית טורח, אילו ממונתך היה בסכנה; ובאבות דרבי נתן אמרו: "כשם שאדם רואה את ממונו, כך יהא רואה את ממון חברו; וכמו שאדם רוצה שלא יצא שם רע על ממון שלו, כך יהא רוצה שלא יצא שם רע על ממון חברו". **והתקן עצמך ללמוד תורה** – הכשר את עצמך, בשביל לזכות בקנייני תורה, על ידי תיקון מידותך ותוך עמל רב בלימוד התורה; ואל תאמר: הואיל ואבי חכם ואבי חכם, תורה חוזרת על אכסניה שלה, ואיני צריך לחזור אחריה ולעמול בה, **שאינה ירשה לך** – שאין התורה עוברת בירושה מאב לבן, ואין אדם זוכה בה אלא מתוך יגיעה רבה. **וכל מעשיך יהיו לשם שמים** – בכל מה שאתה עושה, ואפילו כשאתה עוסק בצרכים הגשמיים שלך, לא תהא כוונתך אלא לשם שמים, לעשות רצון הבורא; וכן אמרו (ברכות טג, א): איזוהי פרשה קטנה, שכל גופי תורה תלויים בה? "בכל דרכיך דעהו" (משלי ג, 1), ואפילו לדבר עבירה. וזה שאמרו (ברכות נד, א): "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך" – בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע, כלומר שאפילו בשעה שתעסוק בפעולת היצר, תהא כוונתך לתכלית הטוב (המאירי).

באור משנה יג

רבי שמעון בן נתנאל בא להזהיר בענין התפילה, שתהא בזמנה ומתוך כוונה. **רבי שמעון אומר: הוי זהיר בקרית שמע** – לקרותה בעונתה,

מז רבי טרפון אומר: היום קצר, והמלאכה מרובה, והפועלים עצלים, והשקר הרבה, ובעל הבית דוחק. מז הוא היה אומר: לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חרין לִפְטֹל מִמֶּנָּה; אם לְמִדַּת תּוֹרָה הִרְבֵּה, נִוְתָנִים לָךְ שֶׁכֶר הִרְבֵּה; וְנֶאֱמָן הוּא בַּעַל מְלָאכְתָּךְ, שִׁישְׁלֵם לָךְ שֶׁכֶר פְּעֻלָּתְךָ; וְדַע: מִתַּן שֶׁכֶרְךָ שֶׁל צְדִיקִים לְעֵתִיד לְבָא.

פ ר ק ש ל י ש י

א עֲקָבְיָא בֶן מַהֲלָאֵל אֹמֵר: הִסְתַּבֵּל בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים וְאֵי אֲתָה בָּא לִירֵי עֲבָרָה: דַּע מֵאֵין בָּאתָ, וּלְאֵן אֲתָה

פירוש ברטנורא

טז היום קצר. חיי העולם הזה קצרים הם; והמלאכה מרובה. התורה ארוכה מאריך מדה: ובעל הבית דוחק. שנאמר (יהושע א) והנית בו יומם ולילה: טז לא עליך המלאכה לגמור. לא שכרך הקב"ה לגמור את כולה כדי שתפסיד שכרך אם לא תגמרגנה. ושנא תאמר איני לומד ואיני נוטל שכר, לא אתה בן חרין ליבטל. על כרחך העול מוטל עליך לעבוד: לעתיד לבוא. לעולם הבא:

משניות מבוארות – קהתי

ובשכרך ובקומך". וכן אמרו (תנחומא ראה): כל מי שמתבטל מן התורה כאילו כופר בהקב"ה, שלא נתן תורה לישראל אלא כדי שיעסקו בה יומם ולילה, שנאמר (יהושע א, ח): "והגית בו יומם ולילה".

באור משנה טז

משנתנו היא המשך דברי רבי טרפון שבמשנה הקודמת בענין לימוד התורה ושכרו. הוא – רבי טרפון – הִיָּה אֹמֵר: לֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה לְגַמּוֹר – אמנם המלאכה מרובה, אבל לא שכרך הקב"ה לגמור את כולה, שאם לא תגמרגנה תפסיד את שכרך (בדסנודא), אלא מצווה אתה לעשות בה כפי יכולתך; וכן דרשו על הכתוב (דברים יא, ג): "אשר אנכי מצוה אתכם היום" – שלא תאמר: איני יכול לשמוע את כל התורה ולשמור את כל המצוות, שכתוב "ארוכה מאריך מדה" (איוב יא, ט); משל למלך שהיה לו בור עמוק לאין סוף, אמר לבן ביתו: שכור פועלים ומלא את הבור. שכר פועלים: מי שהיה טיפש, היה הולך ומביט בבור, ואמר: אימתי אני ממלא אותו? ומי שהיה פיקח אומר: מה אכפת לי? שכיר יום אני, שמח אני שמצאתי לי מלאכה.

כך הקב"ה אומר לו: מה איכפת לך? שכיר יום אתה, עשה יומך... (ילקוט עקב). ואמרו (שיר השירים רבה): נמשלה תורה כמים: מה מים יורדים טפין טפין ונעשים נחלים, כך התורה – אדם לומד שתי הלכות היום ושתי הלכות למחר, עד שנעשה כנחל נובע. לֹא אֲתָה בֶן חָרִין לִפְטֹל מִמֶּנָּה – שמו תאמר: כבר קרית ושנית, שוב איני צריך ללמוד, שהרי לא עלי המלאכה לגמור – דע לך, שעול התורה מוטל עליך כל ימי חייך, ואין אתה בן חרין להיבטל ממנה. וכן אמרו: מפני מה משולים דברי תורה במים ובלחם? ללמדך, שכשם שאי אפשר לו לאדם לחיות בלא לחם ובלא מים אפילו יום אחד, כך אי אפשר לו לאדם לחיות בלא תורה אפילו שעה אחת, שנאמר (יהושע א, ח): "לא ימוש ספר התורה הזה מפִּיךָ..." והלא הדברים קל וחומר: ומה יהושע בן נון שהיה עוסק בתורה מקטנותו ועד זקנותו, אף על פי כן כתוב בו: "לא ימוש ספר התורה הזה מפִּיךָ", שאר בני אדם – על אחת כמה וכמה (תנא דבי אליהו זוטא י"ג). אִם לְמִדַּת תּוֹרָה הִרְבֵּה – יותר מכפי יכולתך, נִוְתָנִים לָךְ שֶׁכֶר הִרְבֵּה – יותר מכפי שמגיע לך; וְנֶאֱמָן הוּא בַּעַל מְלָאכְתָּךְ – מי שהטיל עליך את המלאכה הזאת, שִׁישְׁלֵם לָךְ שֶׁכֶר פְּעֻלָּתְךָ – כפי רוב עמלך בתורה, וְדַע – אם ראתה אדם עוסק בתורה ובמצוות, וחיייו חיי סבל ועוני, אל תתמה על כך, שכן דע לך: מִתַּן שֶׁכֶרְךָ שֶׁל צְדִיקִים לְעֵתִיד לְבָא – לעולם הבא (בדסנודא), שכן אמרו חכמים: "אשר אנכי מצוך היום לעשותם" (דברים ז, יא) – היום לעשותם. ומחר לקבל שכרם (שידושין לט, א). וכן אמרו (חולין קמב): "למען יאריכון ימִיךָ" (דברים ה, טז) – בעולם שכולו ארוך, "ולמען ייטב לך" (סם) – לעולם שכולו טוב.

בית שני), שהפיץ רעיונות כפירה, והורה את הבריות, שתכלית החיים היא ללכת אחר תענוגות הגוף, וכינו בשם זה לכל מי שמבזה את התורה (ענין באורנו למשנה סנהדרין י, א). וְדַע לְפָנֶי מִי אֲתָה עֹמֵל – עמול בתורה והתעמק בגולה ובנסתר שבה, כדי שתכיר את בוראך, ותדע לפני מי אתה עמל, ותתחזק בלבך באמונת ה', לעבדו בלב שלם, וְנֶאֱמָן הוּא בַּעַל מְלָאכְתָּךְ – הקב"ה שצוה עליך לעשות את המלאכה הזאת, שִׁישְׁלֵם לָךְ שֶׁכֶר פְּעֻלָּתְךָ – בנוסח אחר חסרה הפיסקה "שישלם לך...", והגירסה היא: "ודע לפני מי אתה עמל ומי הוא בעל מלאכתך". הרמב"ם מפרש: ודע מה שתשיב לאפיקורוס – מלבד לימוד התורה עליך ללמוד גם חכמות חיצוניות, כדי שתדע להשיב לאפיקורוס, ודע לפני מי אתה עמל – "אף על פי שתלמד דעות האומות, לדעת איך להשיב עליהן, הישמר שלא יעלה בלבך דבר מן הדעות ההן, ודע שמי שאתה עובד לפניו יודע צפון לבך, ועליך לכוון (ולחזק) לבך באמונת השם יתברך".

באור משנה טו

עד כאן נישנו האימרות של ראשי חכמי התורה לפי סדר הזמנים: שמעון הצדיק, אחריו – חכמי הוגות; וכשהגיע להלל ושמאי, סוררו אימרות הנשיאים מבית הלל לפי סדר השתלשלותם עד רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא; וכשהושלם סדר זה, הובאו שוב כמה מאמרים של הלל הזקן, כדי לקשור בהם אימרות רבן יוחנן בן זכאי שקיבל תורה מהלל, ואחריו מאמרי ראשי תלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי. מכאן ואילך אין המאמרים סדורים לפי זמנים של אומריהם. ואף לא לא יוחנן סדר דבריהם. – אמנם במשנתנו ובמשנה הבאה מובאים מאמרי רבי טרפון, לפי שהם קרובים – מבחינת הענין והנושא – לרבי רבי אלעזר בן ערך שבמשנה הקודמת, שכן מדברים בלימוד תורה ושכרו; ועוד, שגם רבי טרפון אמר כלשונו של רבי אלעזר: "ונאמן הוא בעל מלאכתך" (הלן משנה טז). – רבי טרפון היה אף הוא מתלמידי רבן יוחנן בן זכאי. בבית מדרשם של חכמי יבנה היה נחשב לאחד החכמים המובהקים ומראשי המדברים שדורו; ואמרו עליו, שהוא דומה לגל של אגוזים – "מה גל של אגוזים, כיון שנוטל אדם אחד מהם, כולם מתקשקשים ובאים זה על זה, כך היה רבי טרפון דומה, שבשעה שתלמיד חכם נכנס אצלו ואמר לו: שנה לי! מביא לו מקרא ומשנה מדרש הלכות ואגרות; כיון שיצא מלפניו היה יוצא מלא ברכה רטוב" (גיטין סו, א. אבות דרבי נתן י"ח). מושב הקבוע היה בעיר לוד. בפתגמו הקצר שבמשנתנו מתאר רבי טרפון את יחס האדם לבורא כיחס הפועל לבעליו.

רְבִי טְרַפְּוֹן אֹמֵר: הַיּוֹם קָצֵר – ימי חייו של אדם קצרים הם, וְהַמְּלָאכָה מְרֻבָּה – מלאכת הלימוד בתורה רבה היא, כמו שכתוב (איוב א, ט): "ארוכה מאריך מדה ורחבה מני ים", וְהַפּוֹעֲלִים עֲצֵלִים – שדרכם של בני אדם לבלות זמנם בתענוגים חולפים ודברים בטלים, וְהַשֶּׁכֶר הִרְבֵּה – ואמנם שכר רב מובטח ללומדי התורה, כמו שכתוב (משלי ת, יא): "טובה חכמה מפנינים, וכל הפצים לא ישוו בה", וראוי להם לבני אדם לשקוד במלאכתם זו, וּבַעַל הַבַּיִת דּוֹחֵק – הקב"ה מצווה ומזוד ומזהיר את בני האדם, שיעסקו בתורה, כמו שכתוב (דברים ו, ז): "ודברת בס, בשבתך בביתך ובלכתך בדרך

הוֹלֵךְ, וְלִפְנֵי מִי אֶתָּה עֲתִיד לָתֵן דִּין וְחִשְׁבוֹן. מֵאֵין בָּאֵתָּה? מִטְּפָה סְרוּחָה. וְלֵאָן אֶתָּה הוֹלֵךְ? לְמָקוֹם עֵפֶר, רָמָה וְתוֹלְעָה. וְלִפְנֵי מִי אֶתָּה עֲתִיד לָתֵן דִּין וְחִשְׁבוֹן? לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

פירוש ברטנורה

א עקביא. מטפה סרוחה. טפת שכבת זרע. ואע"פ שבשעת העבור אינה סרוחה, שאינה מסרחת ברחם האשה עד לאחר שלשה ימים וכשתסריח אינה ראויה להוריע, מכל מקום קרי לה טפה סרוחה מפני שהיא קרובה להסריח מיד כשהיא חוץ למעי האשה. והמסתכל שבא מטפה סרוחה, ניצול מן הגאווה. והמסתכל שעתיד לילך למקום עפר רמה ותולעה, ניצול מן התאוה והחמדה אל הממון. והמסתכל שעתיד ליתן דין וחשבון, פורש מן החטא ואינו נכשל בעבירה:

משניות מבוארות – קהתי

דבר זה, תימנע מן הגאווה; וְלֵאָן אֶתָּה הוֹלֵךְ? לְמָקוֹם עֵפֶר, רָמָה וְתוֹלְעָה – כמו שכתוב (בדאשי"ג, יט): "כי עפר אתה ואל עפר תשוב"; ואם זה יהיה לנגד עיניך, תינצל מן התאוה והחמדה את הממון; וְלִפְנֵי מִי אֶתָּה עֲתִיד לָתֵן דִּין וְחִשְׁבוֹן? לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא – שאפילו העומד לדין לפני מלך בשר ודם הוא מתיירא, קל וחומר לפני מלך מלכי המלכים, שאין לפניו לא שכחה ולא משוא פנים (ברכות כז, ב). ואם מחשבה זו תלווה אותך תמיד, תהא פורש מן החטא ולא תבוא לידי עבירה. – יש מבארים, שלפיכך אמר התנא "ולאן אתה הולך" בלשון הווה, שכן מיום שנולד האדם, הולך הוא לבית עולמו ומתקרב אל המיתה (מדדש שמזאל). וענין "דין וחשבון" מפרש הגר"א (רבי אליהו, הגאון מוילנא): דין על העבירות שעשה, וחשבון על המצוות שהיה יכול לעשות בעת שעשה את העבירות.

באור משנה א

עקביא בן מהללאל חי בימי הלל הזקן, ואמרו עליו, שאין עזרה ננעלת בפני כל אדם מישראל בחכמה וביראת חטא כעקביא בן מהללאל (פירוש הדברים: כשננעלה העזרה בערב פסח והיתה מלאה מישראל שבאו לשחוט פסחיהם ודיו נכנסים בשלש כתות לעזרה, לא היה נמצא בכל העזרה אדם שהוא גדול בחכמה וביראת חטא כעקביא – עיין עדיות ה, ו-ז), כמאמרו שבמשנתנו מונה עקביא בן מהללאל שלושה דברים שצריכים להיות תמיד לנגד עיניו של האדם, כדי שלא יבוא לידי עבירה.

עֵקְבִיָא בֶן מְהֵלְלָאֵל אוֹמֵר: הַסְּתַמְלַל בְּשֵׁלֶשֶׁה דְבָרִים – דַּלְקָמֵן, וְאִי אֶתָּה פָּא לִידֵי עֵבְרָה – שאם תשים לבך לשלשת הדברים הללו לא תיכשל בעבירה: **דַּע מֵאֵין בָּאֵתָּה, וְלֵאָן אֶתָּה הוֹלֵךְ, וְלִפְנֵי מִי אֶתָּה עֲתִיד לָתֵן דִּין וְחִשְׁבוֹן** – בירושלמי (סוטה ב, ה) מובא: שלשתן (שלושה דברים אלה) דרש עקביא מפסוק אחד (קהלת יב, א): "וזכור את בוראך" – בארך, בורך, בוראך; בארך – ממקום שבתא; בורך – למקום שאתה הולך; בוראך – לפני מי שאתה עתיד ליתן דין וחשבון. **מֵאֵין בָּאֵתָּה? מִטְּפָה סְרוּחָה** – והרי אם תזכור

אגרות קודש

בי"ה, ד' כסלו, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

... אינני זוכר ברור אם כבר כתבתי לו ע"ד הבא לקמן. ולכן אבוא עכ"פ בקיצור, והוא:

בודאי ידוע לו שמחפש הנני אחרי ספרים בתוכן שונה ואפ"י בלשונות שונים ובלבד שיהי להם שייכות ליהודים ויהדות (מובן שאין הכוונה בזה לספרים בלתי מצויים), ובכלל הסדר הוא, ששולחים זה בתור תשורה להספרי" שעל ידי או שמחליפים על הנדפס ע"י קה"ת (ובמילא ע"י? באים ספרי חסידות לאלו ובמקומות שלולי זאת לא היו נמצאים שם). והנה לפעמים תכופות נמצאים ספרים מסוג הנ"ל בבתי כנסיות שונים אשר הביאום לשם יו"ח אנשים בעלי תורה אשר בניהם אין להם ידיעה בזה ומונחים הספרים כאבן שאין לה הופכים, בה בשעה שחסרים להם חומשים תהלים וכיו"ב.

ובמילא כדאי שידוע ע"י באופן דיפלומטי, ואם ימצא ספרים מסוג הנ"ל בטח בהתייעצות עם אנ"ש על אתר ימצא אופן המתאים להביא הנ"ל לידי פועל...

בברכה להטבת בריאותו בקרוב ממש ולבשו"ט ב'קליבען גשמיות און זייען רוחניות' ובכל

הני"ל.

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף נח עמוד ב: **לימא**. רבי עקיבא שמקיף לשמאל ורבי יוסי הגלילי המקיף לימין בדרמי בר יחזקאל קא מיפלגי: **עומד על שנים עשר בקר**. בים של נחושת שעשה שלמה כתיב שלשה פונים (צפון) וגו' (דה"ב ד) מקרא זה מונה והולך דרך ימין המקיף את הים ובא מצפון למערב וממערב לדרום ומדרום למזרח דרך ימין מקיפה: **דרך ימין למזרח**. לא שייך למתני הכא למזרח אלא במס' זבחים דמייתי לה להא מתניתא על הכבש שהוא בדרום והעולה לו ופונה לימין למזרח הוא פונה ואגב ריהטא דההיא גירסא נקיט לה בכולה הש"ס: דף נט עמוד א. **ואי בעית אימא אי סבירא לן**. דהקפה במזבח הפנימי ברגל היא כהקפה דחיצון דכולי עלמא ילפינן פנים מחוץ לענין ימין אלא סבירא להו להני תנאי דהקפה ביד ובמקומו עומד ומחטא לכל הקרנות לפי שאינו צריך להקיף ברגל שהרי כולו אינו אלא אמה על אמה: **מכלל דת"ק**. לא שני ליה בין הקפת פנימי לחיצון אלא שניהן ברגל ותנא קמא דמתני' רבי יוסי הגלילי היא דהא כוותיה קאמר בברייתא: **סביב המזבח הפנימי**. דכתיב ביה על קרנות המזבח סביב (ויקרא טו): **כסביב המזבח החיצון**. מה זה ברגל אף זה ברגל: **במקום חדא קרן**. שהקרן של חיצון אמה על אמה:

דף נח עמוד ב: דוחה הגמרא: **לא, דבולאי עלמא אית להו דרמי בר יחזקאל**, שצריך לפנות לימין, ובמזבח החיצון הכל מודים שצריך להקיף לימין, ו**הכא** בעבודה על המזבח הפנימי **בהא קא מיפלגי, מר** - רבי יוסי הגלילי **סבר, ילפינן** עבודה שהיו עושים בפנים - במזבח הפנימי **מחוץ** - מהעבודה במזבח החיצון, ולכן גם במזבח הפנימי צריכים לפנות לימין, **ומר** - רבי עקיבא **סבר, לא ילפינן פנים מחוץ**, ולכן במזבח הפנימי אינו צריך לפנות לימין.

שואלת הגמרא: **ורבי עקיבא, נהי דלא יליף פנים מחוץ**, ואין חיוב לפנות במזבח הפנימי לימין, מדוע אמר שפונה דווקא לשמאל, היה לו לומר **דאי בעי הכי נעביד** - שאם ברצונו לפנות לימין, יעשה כך, **אי בעי הכי נעביד** - ואם ברצונו לפנות לשמאל, יעשה כך.

מתרצת הגמרא: **אמר לה רבי עקיבא**, כאן הוא חייב דווקא לפנות לשמאל, כיון **שמדינא** - מעיקר הדין, **בההוא קרן דפגע ברישא** תיכף ביציאתו מקודש הקדשים, שהיא קרן דרומית מערבית, **בההוא עביד ברישא** - עליה היה לו לתת בתחילה, כיון **דאמר ריש לקיש, אין מעבירין על המצות** - הפוגע במצוה יעשנה מיד, ולא יעבור עליה, ולא היה לו לדלג על הקרן הראשונה שפוגע בה, **ואמאי לא עביד בקרן** הראשונה שפגע בה תחילה, הוא **משום דכתוב יוצא אל המזבח** שדורשים מכך שאינו נותן **עד הנפיק מבוליה מנבחה** - שיצא כלפי פתח ההיכל מכל אורכו של מזבח לצד מזרח, ולכן הוא מתחיל בקרן דרומית מזרחית, שהיא הקרן הראשונה שפגע בצד מזרח, **ובינן דיהיב בההוא קרן מזרחית דרומית, הדר אתי לההוא קרן** - חוזר הוא לאותו קרן דרומית מערבית **דאיחייב למיתב ברישא** - שעליה הוא התחייב לתת בתחילה, ולכן פונה הוא דווקא לשמאל שבכך חוזר הוא לקרן דרומית מערבית.

דף נט עמוד א. תירוץ נוסף: **ואי בעית אימא, אי סבירא לן** לרבי עקיבא ולרבי יוסי הגלילי שאת **התקפה** של המזבח הפנימי כדי להזות עליו, היה הכהן עושה **ברגל, דבולאי עלמא לא פליגי** שצריכים לפנות לימין כמו שמצינו במזבח החיצון שהקיף ברגליו, ומשום **דילפינן פנים מחוץ, והכא בהא קא מיפלגי, מר** - רבי עקיבא **סבר, תקפה ביד**, שבמקומו עומד ומקיף את המזבח בידו, ובהקפת היד לא צריך להקיף לצד ימין, **ומר** - רבי יוסי הגלילי **סבר, תקפה ברגל**, וכיון שלומדים פנים מחוץ, צריך לפנות לימין כמו במזבח החיצון.

ואי בעית אימא, דבולאי עלמא תקפה ביד, והכא בהא קא מיפלגי, מר - רבי יוסי הגלילי **סבר, ילפינן יד** שבה הוא מקיף את המזבח הפנימי **ברגל** שבה מקיף את המזבח החיצון, וכמו שברגל מקיף דרך ימין, גם כשמקיף ביד צריך דרך ימין, **ומר** - רבי עקיבא **סבר, לא ילפינן יד** מרגל, וכשמקיף ביד אינו צריך לפנות לימין. שואלת הגמרא: וכי **סבר רבי יוסי הגלילי תקפה ביד, והא מדקתני סיפא**, במשנה, **רבי אליעזר אומר** שלא היה מקיף ברגל אלא **במקומו היה עומד ומחטא, מפלל דתנא קמא לא סבירא ליה** שיש הבדל בין מזבח החיצון לפנימי, אלא בשניהם הוא מקיף ברגל, ותנא זה סובר שביטת רבי יוסי הגלילי שמתחיל בקרן מזרחית צפונית.

חוזרת בה הגמרא: **אלא מתוורתא** - מחמת קושיא זו מתברר שאין לתרץ כן, ויש לומר **ברישנינן מעיקרא** - כפי שתירצנו בתחילה, שבזאת נחלקו, **דמר** - רבי עקיבא **סבר, תקפה ביד**, ולכן לא צריך לפנות לימין, שכן לא לומדים מהקפה ברגל, **ומר** - רבי יוסי הגלילי **סבר, תקפה ברגל** כמזבח החיצון, ולומדים פנים מחוץ, שצריך להקיף דרך ימין. **(ואי בעית אימא)** [ו] **בהא קא מיפלגי** - וטעם מחלוקתם, **מר** - רבי יוסי הגלילי **סבר** מה שכתוב בפסוק (ויקרא טז יח) 'ונתן על קרנות המזבח סביב' שנאמר לגבי נתינת הדם **דמזבח פנימי**, נדרש **במו** שכתוב (ויקרא א ה) 'וזרקו את הדם על המזבח סביב' **דמזבח החיצון**, כשם שבמזבח החיצון הוא מקיף ברגל, שלא היה יכול להקיף ביד, כך בפנימי הוא מקיף ברגל, וצריך לפנות לימין, **ומר** - רבי עקיבא **סבר, בוליה** - כל מקומו של **מזבח פנימי** שהוא אמה על אמה היה, **במקום חדא קרן דמזבח חיצון קאי** - באותו גודל של קרן אחת של מזבח החיצון שגם היתה בגודל אמה על אמה, ולכן לא היה צריך להקיפו ברגל כמו מזבח החיצון, וכמו שבמזבח החיצון שנותן על אחד מהקרנות הוא עומד במקומו ונותן, כך במזבח הפנימי בכל הקרנות שהם כקרן אחת של מזבח החיצון הוא עומד במקומו ונותן, ואינו מקיף ברגלו.

שתיים. 57
מבררת הגמרא: מאי 'פיקע' שהיה לוקה בו מהמונה. אמר רב, 58
מדרא. מבררת הגמרא: מאי מדרא, אמר רב פפא, מדרא דמיני 59
דפסיק רישא - רצועה של ערביים המשמשת כשוט להכות 60
הסוסים, שראשו פסוק לרצועות דקות. 61
אמר אביי, מריש הוה אמינא - מתחילה הייתי אומר הא דתנן 62
במשנה המפרטת את הממונים במקדש (שקלים פ"ה מ"א) מן ביבא 63
היה ממונה על הפקיע, אמינא - אמרתי שפיקע' היינו 'פתילתא' - 64
פתילות להדלקת המנורה, דתנן (סוכה נא) מפלאי מנסי הפתנים 65
ומתקנייהו - ומאבנטיהם הישנים, מהן היו מפקיעין - קורעים 66
רצועות כדי לעשות פתילות, ובהן היו מדליקין לשמחת בית 67
השואבה. אך בין דשמינא להא דתניא בברייתא הנזכרת לעיל 68
'לא עוד אלא שלוקה מן הממונה בפקיע', אמינא - אמרתי מאי 69
פקיע, נגדא - רצועה שמלקים איתה. 70
שנינו במשנה: מעשה שהיו שנייהו שוין ורצין ועולין ככבש וכו'. 71
הגמרא מביאה מעשה נוסף שאירע מחמת ריצה זו: תנו רבנן, 72
מעשה בשני בתנים שהיו שניהו שוין ורצין ועולין ככבש, קדם אחד 73
מהן להגיע לתוך ארבע אמות והעליונות של המזבח) של חבירו - 74
קודם לחבירו, ובכך זכה בתרומת הדשן, נטל הכהן המפסיד ספקו, 75
ותקע לו בלבו של הזוכה. עמד רבי צדוק על מעלות האולם שבהר 76
הבית ואמר, אחינו בית ישראל שמעו, הרי הוא אומר (דברים כא א- 77
ב') כי ימצא חלל בארמה וגו' ויצאו וקניו ושפטו ומדרו אל הערים 78
אשר סביבת החלל, והיה העיר הקרובה אל החלל לקחו וקני העיר 79
ההוא עגלת בקר וגו', אנו, על מי מוטל להביא עגלה ערופה, האם 80
על העיר - אנשי ירושלים, או על העדרות - הכהנים שומרי העזרה. 81
וכשמעו העם כן, נעו - צעקו כל העם ככביה. בא אביי של תינוק 82
אבי הכהן ההרוג ומצאו בשהוא מפרפר - שנשמטו עדיין לא 83
יצאה, אמר, הרי הוא בפרתכם - מיתות תכפר עליכם, ועדיין בני 84
מפרפר ולכן עדיין לא נטמאה הסבין, כלומר, מהרו להוציא את 85
הסכין מליבו לפני שימות ותיטמא. ללמדך - מדברי האב אפשר 86
ללמוד שקשה עליהם סדרת פלים יותר משפיכות דמים, שאפילו 87
האב לא היה חושש ממתית בנו כפי שחשש מטומאת הסכין. וכן 88
הוא אומר (מלכים ב' טו) 'יגם דם זקי שפך מנשה [הקרבה מאד] עד 89
אשר מלא [את] ירושלים פה לפה', הרי שכבר בזמן מנשה מלך 90
יהודה שהיה בימי בית הראשון הוקל בעיניהם עוון שפיכות דמים. 91
מבררת הגמרא: הי מעשה קדים - איזה מעשה אירע קודם, שבירת 92
הרגל והמוזכרת במשנה) או הריגת הכהן, איליא - אם תאמר 93
דשפיכות דמים קדם, קשה, השתא אשפיכות דמים לא תקינו 94
פייסא, אנשפרה רגלו תקינו - אם מחמת מעשה שפיכות דם 95
החמור לא תקנו גורל לתרומת הדשן, היתכן שלאחר מעשה 96
שבירת הרגל תקנו. אלא לכאורה צריך לומר שמעשה דנשפרה 97
רגלו קדים, ושוב קשה, בין דתקינו פייסא, ארבע אמות מאי 98
עבידתיהו - מאחר שתיקנו פייס בארבע אמות. מסיקה הגמרא: אלא 99
בריצה להקדים את חבירו בארבע אמות. מסיקה הגמרא: אלא 100
לעולם מעשה דשפיכות דמים קדים, ואולם מעקרא סבור אקראי 101
בעלמא הוא - מתחילה סברו חכמים שדרך מקרה הוא שאירע, 102
ומחמת כך אין צורך לתקן גורל, אך בין דחוי אפילו ממילא אתו 103
לידי סכנה - משראו על ידי המעשה של שבירת הרגל שאפילו 104
בלא להתכוין לחזיק באים הכהנים לידי סכנה, תקינו רבנן פייסא. 105
הגמרא שבה לבאר את הברייתא הנזכרת לעיל: עמד רבי צדוק על 106
מעלות האולם ואמר, אחינו בית ישראל שמעו, הרי הוא אומר 'כי 107
ימצא חלל בארמה, אנו, על מי מוטל להביא עגלה ערופה, על העיר או 108
על העדרות. מקשה הגמרא: וכי ירושלים בת איתו ו-ראויה 109
להבאת עגלה ערופה היא, והתניא, עשרה דברים נאמרו בירושלים 110
וזה אחת מהן, 111

שאינו נוקם ואינו נוסף בליבו איבה פקחש למי שפגע בו, אינו 1
תלמיד חכם. 2
מקשה הגמרא: והקתיב (ויקרא ט' יח) 'לא תקם ולא תפוד' מתרצת 3
הגמרא: ההוא - פסוק זה, פניני ממון הוא דתיב, אבל לא 4
בדברים הנוגעים לגופו. דתניא, איזו היא 'קמייה', ואיזו היא 'מטרה' 5
שנאסרו בפסוק, 'קמייה' היינו כגון שאמר לו ראובן לשמעון 6
השאלני מןך, אמר לו שמעון לאו - לא אשאלך, למחר, אמר לו 7
הוא - שמעון לראובן השאלני קרדומך, אמר לו ראובן איני 8
משאלך בדרך שלא השאלתי, זו היא קמייה. ואיזו היא מטרה, אמר 9
ליה ראובן לשמעון השאלני קרדומך, אמר ליה שמעון לא, למחר 10
אמר ליה שמעון לראובן השאלני חלוקך, אמר לו ראובן חילך - קח 11
לך, ואיני כמותך, שלא השאלתי ואני משאלך, זו היא מטרה כיון 12
ששמר את הדבר בליבו ולא הסיחו מדעתו, ומה שנאמר לגבי 13
תלמיד חכם הוא לענין צער הגוף, ובוה מותר ליקום וליתור, 14
ותלמיד חכם חייב לעשות כן. 15
מקשה הגמרא: וצירא דנופא לא - וכי על צער שבגופו לא נאמר 16
שתלמיד חכם צריך להימנע מלנקום וליתור, והא תניא, הנעלמין 17
ואיני עולבתי, שומעין חרפתו ואיני משיבין, עושינן מאהבה ולא לשם 18
קבלת שכר, ונזהרים מעבירות ולא מיראת העונש, ושומחין 19
בפסוניה, עליתו הכתוב אומר (שופטים ה' א') 'ואהביו בצאת השמש 20
בבירתו' הרי שהברייתא משבחת אף מי שאינו נוקם על פגיעה 21
בכבודו ושהיא כפגיעה בגופו. מתרצת הגמרא: לעולם תלמיד 22
חכם עצמו אינו נוקם, אלא דקיים ליה בליביה, כלומר, לכבוד 23
תורתו צריך לשמור את הדבר בליבו, וכשבא אחר לנקום את 24
נקמתו ישתוק ולא ימנעו מלעשות זאת. 25
ממשיכה הגמרא ומקשה: והאמר רבא, כל המעביר על מדותיו - 26
שאינו מדרק מדקפיד על המצרים אותו, מעבירין לו על כל 27
פשיעו, כלומר, אף מידת הדין אינה מדרקת על פשעיו. הרי שאין 28
ראוי להקפיד כלל. מתרצת הגמרא: דברי רבא לא באו ללמד 29
אלא דמפיסו ליה ומפיס - שכשמבקים ממנו מחילה צריך 30
למחול, ואילו דברי רבי שמעון בן יהוידק נאמרו באופן שאין 31
מפייסים אותו, שאז עליו לנקום ולנטור כנחש. 32
הפייס היה נערך כך, ראה הכהנים היו עומדים בעיגול, והממונה בא 33
ונטל מצנפת מעל ראש אהרן הכהנים, ומכריז מנין יותר גדול 34
ממספר הכהנים שהיו שם וסופר את אצבעות הכהנים, ומי 35
שהמנין כלה בו הוא הזוכה. 36
שנינו במשנה ומה הן מוציאין אחת או שתים וכו'. שואלת הגמרא: 37
השתא שתים מוציאין אחת מפניא, כלומר, הרי פשוט שאם יכול 38
להוציא שתיים ואף שאפשר שיטעה הממונה וימנה שני 39
האצבעות, בודאי שיכול להוציא גם אצבע אחת. משיבה הגמרא: 40
אמר רב קהנא, לא קשה, פאן - מה ששנינו שמוציא 'אחת', היינו 41
'ככהן פריא, שלא יוציא יותר מאחת, ואילו פאן - מה ששנינו 42
'שתים', היינו ככהן חולה, שאינו יכול לכבוש אצבעותיו להוציא 43
אצבע אחת לבד. מסייעת לזה הגמרא: והתניא - וכך שנינו 44
בברייתא, אחת מוציאין, שתים אין מוציאין, במה דברים אמורים, 45
בפריא, אבל בחולה אפילו שתים מוציאין, והתירין - החולים 46
מוציאין שתים, ואולם אין מונין להן אלא אחת. 47
מקשה הגמרא: וכי אין מונין לו לחולה המוציא שתיים אלא אחת, 48
והתניא, אין הכהנים מוציאין עם האצבע לא שלישי - אצבע 49
השלישית לאגודל, הנקראת 'אמה', ולא נודל, מפני הרמאים 50
הרוצים להימנות פעמים כדי שיסתיים המנין בהם, ואם עבר 51
והוציא שלישי, מונין לו, אבל אם הוציא נודל אין מונין לו כלל, 52
אפילו אחת, ולא עוד, [אלא] שלוקה מן הממונה בפיקיע'. ומשמע 53
מלשון הברייתא שאם הוציא שלישי מונין לו, שמונים לו את שתי 54
האצבעות, ואילו בברייתא לעיל התבאר שמונים לו רק אחת. 55
מתרצת הגמרא: מאי 'מונין לו' ששנינו בברייתא, נמי אחת, ולא 56

1 שתיים מוציא אחת מביעא - אף על גב דבכמה דוכתי קתני לא זו אף זו, מכל מקום היבא
2 דאיכא שניא אחרינא - קאמר ליה. ועוד: דהיבא דהוי זה בכלל זה לגמרי - לא
3 הדי דליה למיתנייה. והא דלא פריך הכי בריש פרק קמא דעירובין (ב.ב.), ובריש פרק קמא
4 דסוכה (ב.ב.), דקאמר: רבי יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה. השתא חמשים מכשיר
5 ארבעים מיביעיא? יש לומר: דכל היבא דלא הוי
6 דווקא, אלא הוא הדין יותר - לא פריך הכי.
7 כדמשני בריש "מפנין" (שבת קכ"ב), ארבע חמש
8 קופות - ארבעה וחמשה כדאמר אינשי. אבל
9 המקשה השקשה התם: חמש מפנין ארבע
10 מיביעיא. הדי סלקא דעתיה דרדקא הדי, ומשני
11 ליה דלא דווקא הוי. ובפרק "בנות כותים" (נה
12 לז.ב.) דקושי מטהר ארבעים וחמשים יום פריך
13 ליה, משום דרדקא הוא, דאין קושי מטהר לעולם.
14 ובפרק "אלמנה יזונית" (כתובות צ"א), דקאמר
15 אלמנה ששהתה שתיים ושלוש שנים ולא תבעה
16 מזונותיה איבדה מזונותיה. ופריך ליה, אף על גב
17 דהתם לא דווקא - דכל שכן אם שהתה יותר
18 דאיבדהו יש לומר: דהתם דהתם הוי שתיים ושלוש
19 זו ואין צריך לומר זו. והלכך פריך ליה. וכן בסוף
20 בבא קמא (קית"ג) גבי לוקח מן הרועים ארבע
21 חמש צאן, אבל לא שתיים ושלוש, ופריך: השתא
22 ארבע ובנין, חמש מיביעיא. התם נמי הוי זו ואין
23 צריך לומר זו. ובפרק "במה אשה" (שבת ס"ב) גבי
24 סנדל המסומר פריך ליה, משום דפשיטא ליה
25 דהו דוקא ארבע או חמש, אבל לא טובא. ובריש
26 פרק "אף על פי" (כתובות נו"א) משהא אדם אשתו
27 שתיים ושלוש שנים, וגבי תינוק יונק הולך ארבע
28 חמש שנים (שם ס"ב) - איכא למימר דפשיטא
29 ליה דהוא הדין טובא. הלכך לא פריך ליה. אי נמי
30 בההיא דתינוק יונק ארבע וחמש שנים - יש לומר
31 דדוקא קאמר: ארבע לבריא וחמש לכושי.
32 וירושלים אינה מביאה עגלה ערופה כו'
33 והתניא כו' - תימה ליה מאי פריך?
34 לימא דכרבי יהודה סבידא ליה, דאמר לעיל
35 בפרק קמא (י"בא) דירושלים נתחלקה לשבטים.
36 ואפילו ערות איכא למאן דאמר התם דנתחלק
37 לשבטים! ויש לומר: דבלאו הכי צריך לשנויי כדי
38 להרבות בבכיה, דהא לא שייך עגלה ערופה אלא
39 היבא דלא נודע מי הכחו - היבא הרי נודע. ועוד:
40 דקאמר על העיר או על העורה, פשיטא דעל
41 העורה לא מיתנין, דהא "העיר הקרובה" כתיב,
42 ועורה לאו עיר הוא, אלא לאפושי צערא בעלמא
43 הוא דקאמר הכי.

יש

1 שתיים מוציא אחת מביעא - אף על גב דבכמה דוכתי קתני לא זו אף זו, מכל מקום היבא
2 דאיכא שניא אחרינא - קאמר ליה. ועוד: דהיבא דהוי זה בכלל זה לגמרי - לא
3 הדי דליה למיתנייה. והא דלא פריך הכי בריש פרק קמא דעירובין (ב.ב.), ובריש פרק קמא
4 דסוכה (ב.ב.), דקאמר: רבי יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה. השתא חמשים מכשיר
5 ארבעים מיביעיא? יש לומר: דכל היבא דלא הוי
6 דווקא, אלא הוא הדין יותר - לא פריך הכי.
7 כדמשני בריש "מפנין" (שבת קכ"ב), ארבע חמש
8 קופות - ארבעה וחמשה כדאמר אינשי. אבל
9 המקשה השקשה התם: חמש מפנין ארבע
10 מיביעיא. הדי סלקא דעתיה דרדקא הדי, ומשני
11 ליה דלא דווקא הוי. ובפרק "בנות כותים" (נה
12 לז.ב.) דקושי מטהר ארבעים וחמשים יום פריך
13 ליה, משום דרדקא הוא, דאין קושי מטהר לעולם.
14 ובפרק "אלמנה יזונית" (כתובות צ"א), דקאמר
15 אלמנה ששהתה שתיים ושלוש שנים ולא תבעה
16 מזונותיה איבדה מזונותיה. ופריך ליה, אף על גב
17 דהתם לא דווקא - דכל שכן אם שהתה יותר
18 דאיבדהו יש לומר: דהתם דהתם הוי שתיים ושלוש
19 זו ואין צריך לומר זו. והלכך פריך ליה. וכן בסוף
20 בבא קמא (קית"ג) גבי לוקח מן הרועים ארבע
21 חמש צאן, אבל לא שתיים ושלוש, ופריך: השתא
22 ארבע ובנין, חמש מיביעיא. התם נמי הוי זו ואין
23 צריך לומר זו. ובפרק "במה אשה" (שבת ס"ב) גבי
24 סנדל המסומר פריך ליה, משום דפשיטא ליה
25 דהו דוקא ארבע או חמש, אבל לא טובא. ובריש
26 פרק "אף על פי" (כתובות נו"א) משהא אדם אשתו
27 שתיים ושלוש שנים, וגבי תינוק יונק הולך ארבע
28 חמש שנים (שם ס"ב) - איכא למימר דפשיטא
29 ליה דהוא הדין טובא. הלכך לא פריך ליה. אי נמי
30 בההיא דתינוק יונק ארבע וחמש שנים - יש לומר
31 דדוקא קאמר: ארבע לבריא וחמש לכושי.
32 וירושלים אינה מביאה עגלה ערופה כו'
33 והתניא כו' - תימה ליה מאי פריך?
34 לימא דכרבי יהודה סבידא ליה, דאמר לעיל
35 בפרק קמא (י"בא) דירושלים נתחלקה לשבטים.
36 ואפילו ערות איכא למאן דאמר התם דנתחלק
37 לשבטים! ויש לומר: דבלאו הכי צריך לשנויי כדי
38 להרבות בבכיה, דהא לא שייך עגלה ערופה אלא
39 היבא דלא נודע מי הכחו - היבא הרי נודע. ועוד:
40 דקאמר על העיר או על העורה, פשיטא דעל
41 העורה לא מיתנין, דהא "העיר הקרובה" כתיב,
42 ועורה לאו עיר הוא, אלא לאפושי צערא בעלמא
43 הוא דקאמר הכי.

אינה

1 שאינו נוקם - נקמתו. ונוטר - איבה כנחש בלבנו. איני כמותך שלא השאלתני זו היא
2 נפירה - שהדבר שמור בלבנו, ולא הסיחו מדעתו. נקיט בליביה - ואם בא אחר
3 לנקום נקמתו בקיום המשפט - ישותק. דפשימו ליה - לבקש מחילה. חולה - אינו
4 יכול לכבש אצבעותיו, וכשמוציא אחת - יוצאה חבירתה עמה. ויחידים - בחולין,
5 שאין יושבין עם שאר בני אדם אלא שובכין

1 שאינו נוקם ונוטר פנחש - אינו תלמיד חכם. -
2 והכתיב "לא תקם ולא תטור" - ההוא במקומו הוא
3 דקתיב, דתנאי: איזו היא נקימה ואיזו היא נטירה?
4 נקימה, אמר לו: השאילני מגלף, - אמר לו: לאו.
5 למחר אמר לו הוא: השאילני קרדומך! - אמר לו:
6 איני משאילך, פרוך שלא השאלתני - זו היא נקימה.
7 ואיזו היא נטירה? אמר לו: השאילני קרדומך! - אמר
8 ליה: לא. למחר אמר לו: השאילני חלוקך! - אמר לו:
9 הילך, איני פמוחק, שלא השאלתני - זו היא נטירה. -
10 וצערא דגופא לא? והא תנאי: הנעלבין ואינו עולבין,
11 שומעין תרפתו ואינו משיבין, עושין מאהבה ושומין
12 בפורין - עליהן הפתוב אמר "ואהביו פצאת השמש
13 מנברתו"! - לעולם נקיט ליה בליביה. - והאמר
14 רבא: כל המעביר על מדותיו - מעבירין לו על כל
15 פשעיו! - דמפייסו ליה ומפייס. "ומה הן מוציאין
16 אחת או שתיים" וכו'. השתא שתיים מוציאין, אחת
17 מביעיא? אמר רב הסדא: לא קשיא; פאן - בבריא,
18 פאן בחולה. והתניא: אחת - מוציאין, שתיים - אין
19 מוציאין, פמה דברים אמורים - בבריא, אבל
20 בחולה - אפילו שתיים מוציאין, והיחידין מוציאין
21 שתיים, ואין מונין להן אלא אחת. ואין מונין לו
22 אלא אחת? והתניא: אין מוציאין לא שלישי ולא
23 גודל מפני הרמאים, ואם הוציא שלישי מונין לו,
24 גודל - אין מונין לו, ולא עוד [אלא] שלוקח מן
25 הממונה בפקיע! - מאי מונין לו - נמי אחת. מאי
26 פקיע? - אמר רב: מדרא. - מאי מדרא? - אמר
27 רב פפא: ממרקא דטייעי דפסיק רישיה. אמר אביי: מריש הוה אמונא הא דתנן "בן
28 ביבאי ממונה על הפקיע" - אמונא פתילתא, פדתנן: מבלאי מכנסי הפהנים ומהמיינהן
29 מהן היו מפקיעין, ובהן היו מדליקין. פין דשמענא להא דתנאי: ולא עוד אלא שלוקח
30 מן הממונה בפקיע - אמונא: מאי פקיע - נגדא. "מעשה שהיו שניהן שוין ורצין ועולין
31 בפכש". תנו רבנן: מעשה בשני כהנים שהיו שניהן שוין ורצין ועולין בפכש, קדם אחד
32 מהן לתוך ארבע אמות של חבירו - נטל ספין ותקע לו בלבו. עמד רבי צדוק על
33 ישראל שמעו! הרי הוא אומר "פי ימצא חלל באדמה ויצאו זקנוד ושפסוד", אנו על מי להביא עגלה ערופה? על העיר
34 או על העירות? געו כל העם בכבדיה. בא אביו של תינוק ומצאו פשהו מפפר. אמר: הרי הוא פפרתכם, ועדיין בני
35 מפפר, ולא נמאחא ספין. ללמדך שקשה עליהם טהרת פלים יותר משפיכות דמים. וכן הוא אומר "ונם דם נקי שפך
36 מנשה [הרבה מאד] עד אשר מלא [את] ירושלים פה לפה". הי מעשה קדים? אילימא דשפיכות דמים - השתא אשפיכות
37 דמים לא תקינו פייסא, אנשברה נגלו תקינו? אלא דנשברה נגלו קדים. וכן דתקינו פייסא - ארבע אמות מאי עבדיתייהו?
38 אלא, לעולם דשפיכות דמים קדים. ומעיקרא סבור: אקרא בעלמא הוא, פין דחוי אפילו ממוילא אתו לדי סנה - תקינו רבנן
39 פייסא. "עמד רבי צדוק על מעלות האולם ואמר אחינו בית ישראל שמעו הרי הוא אומר "פי ימצא חלל באדמה" אנן על מי
40 להביא על העיר או על העירות". וירושלים בת אחווי עגלה ערופה היא? והתניא: עשרה דברים נאמרו בירושלים, וזו אחת מהן:

אינה

1 שתיים מוציא אחת מביעא - אף על גב דבכמה דוכתי קתני לא זו אף זו, מכל מקום היבא
2 דאיכא שניא אחרינא - קאמר ליה. ועוד: דהיבא דהוי זה בכלל זה לגמרי - לא
3 הדי דליה למיתנייה. והא דלא פריך הכי בריש פרק קמא דעירובין (ב.ב.), ובריש פרק קמא
4 דסוכה (ב.ב.), דקאמר: רבי יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה. השתא חמשים מכשיר
5 ארבעים מיביעיא? יש לומר: דכל היבא דלא הוי
6 דווקא, אלא הוא הדין יותר - לא פריך הכי.
7 כדמשני בריש "מפנין" (שבת קכ"ב), ארבע חמש
8 קופות - ארבעה וחמשה כדאמר אינשי. אבל
9 המקשה השקשה התם: חמש מפנין ארבע
10 מיביעיא. הדי סלקא דעתיה דרדקא הדי, ומשני
11 ליה דלא דווקא הוי. ובפרק "בנות כותים" (נה
12 לז.ב.) דקושי מטהר ארבעים וחמשים יום פריך
13 ליה, משום דרדקא הוא, דאין קושי מטהר לעולם.
14 ובפרק "אלמנה יזונית" (כתובות צ"א), דקאמר
15 אלמנה ששהתה שתיים ושלוש שנים ולא תבעה
16 מזונותיה איבדה מזונותיה. ופריך ליה, אף על גב
17 דהתם לא דווקא - דכל שכן אם שהתה יותר
18 דאיבדהו יש לומר: דהתם דהתם הוי שתיים ושלוש
19 זו ואין צריך לומר זו. והלכך פריך ליה. וכן בסוף
20 בבא קמא (קית"ג) גבי לוקח מן הרועים ארבע
21 חמש צאן, אבל לא שתיים ושלוש, ופריך: השתא
22 ארבע ובנין, חמש מיביעיא. התם נמי הוי זו ואין
23 צריך לומר זו. ובפרק "במה אשה" (שבת ס"ב) גבי
24 סנדל המסומר פריך ליה, משום דפשיטא ליה
25 דהו דוקא ארבע או חמש, אבל לא טובא. ובריש
26 פרק "אף על פי" (כתובות נו"א) משהא אדם אשתו
27 שתיים ושלוש שנים, וגבי תינוק יונק הולך ארבע
28 חמש שנים (שם ס"ב) - איכא למימר דפשיטא
29 ליה דהוא הדין טובא. הלכך לא פריך ליה. אי נמי
30 בההיא דתינוק יונק ארבע וחמש שנים - יש לומר
31 דדוקא קאמר: ארבע לבריא וחמש לכושי.
32 וירושלים אינה מביאה עגלה ערופה כו'
33 והתניא כו' - תימה ליה מאי פריך?
34 לימא דכרבי יהודה סבידא ליה, דאמר לעיל
35 בפרק קמא (י"בא) דירושלים נתחלקה לשבטים.
36 ואפילו ערות איכא למאן דאמר התם דנתחלק
37 לשבטים! ויש לומר: דבלאו הכי צריך לשנויי כדי
38 להרבות בבכיה, דהא לא שייך עגלה ערופה אלא
39 היבא דלא נודע מי הכחו - היבא הרי נודע. ועוד:
40 דקאמר על העיר או על העורה, פשיטא דעל
41 העורה לא מיתנין, דהא "העיר הקרובה" כתיב,
42 ועורה לאו עיר הוא, אלא לאפושי צערא בעלמא
43 הוא דקאמר הכי.

אינה

1 יש עבודה שכשרה בשני כלים – אבל איפכא לא תקשי לך, יש לך דבר שאינו עבודה
2 וטעונה בגדי כהונה כלל – דהא לא קשה, דגירות הכתוב הוא להחמיר, שהרי אין זוה
3 איסור אם לובש בגדי כהונה שלא בעידן עבודה, דמסקינן לקמן בריש פרק "בא לר" (ט,ט)
4 דבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן. וגדולה מזו אמרינן לרבי יוחנן, דבין הוצאה בין הרמה
5 בארבעה כלים, בין לתנא קמא בין לרבי אליעזר,

6 התרויהו מדו דמקיש בגדים שלובש לבגדי
7 שפוט. ואפילו הכי, לרבי אליעזר בעלי מומין
8 ששים להוצאה – דלאו עבודה היא, אף על גב
9 דטעונה ארבעה כלים. וקשה לי: לריש לקיש,
10 דמוכח דלאו עבודה כלה. מללא אצרכה קרא
11 ארבעה כלים – אם כן למה לי קרא לרבי אליעזר
12 להכשיר בעלי מומין? ומאי טעמא דתנא קמא
13 דפסל בעלי מומין להוצאה? ויש לומר: משום
14 דבעל מום חשיב כמו זו. דסלקא דעתך אמינא וכו'
15 העלה על דעתך שור ובעל מום קריבים לגבי
16 המזבח; ולהכי צריך קרא לרבי אליעזר, היינו
17 טעמא דתנא קמא דפסל. מניין שלא ידא דבר
18 קודם כו' – אף על גב דבגדי בהן גדול נמי כתיב
19 בפרשת אחרי מות "ומכנסי בד ילבש על בשרו" –
20 איצטריך למהדרין ולמייבנהי בהון הדיט, ולא
21 הוה לפינן ליה מהדרין, כיון דחלוקים הם לכמה
22 ענינים.
23 ילבש לרבות מצנפת ואבנט להרמה – פירושו:

24 דהכי קאמר קרא לרבות לבישה אחרת
25 כיוצא בה, דהחיה לבישה דקרא דכתיב "ולבש
26 הכהן מדו בד" וכו' והיינו שני בגדים אחרים.
27 וקשה לי: גבי הוצאה מנלן דבעי ארבעה בגדים?
28 כיון דגבי הרמה לא נפק לא אלא מהיקשא – אם
29 כן הדין ומקשינן לבישה להוצאה לפשיטה
30 דהרמה, כדלעיל, ואמרינן בפרק "איחודו מקומן"
31 (ובחים מט.) דבקרשים דבר הלמוד בדיקש,
32 אינו חזר ומלמד בדיקש! ויש לומר: דשמו לא
33 מיקרי קדשים אלא גופי הקרבנות, אבל בגדי
34 כהונה – חזרין ומלמדין בדיקש. אי נמי: "לבש"
35 – ריבויא הוא. ולא הוי דיקש אלא אתא לרבות
36 לבישה אחרת. וכיון דלא פירש כמה בגדים הוא
37 מרבה אם אודו או שנים – אין לו אלא גלוי
38 מילתא בעלמא דשני בגדים קאמר, כדכתיב
39 בקרא. אי נמי: כמאן דאמר בפרק "איחודו מקומן"
40 (שם): הימנו דבר אודו – לא הוי דיקש, דכיון
41 דגמרינן הוצאה מהרמה למאי דכתיב ביה, גמרינן
42 נמי מיינה מאי דאתאי ליה מהיקשא.
מתרומת

1 אינה מכיאה עגלה ערופה – דכתיב (דברים פרק כא) "כי ימצא חלל באדמה וגו'
2 לרשתה" – ואין ירושלים ירושה, דקסבר לא נתחלקה לשבטים. תלמודא – ראייה. הכי
3 גרסינן בתורת כהנים: "ופשט ולבש" יכול במצות יום הכפורים, תלמוד לומר בגדיו בגדים.
4 וגירסא שבתלמוד האריכה בלשונה: שומעני כדרך יום הכפורים פושט בגדי קודש ולובש
5 בגדי חול, תלמוד לומר כו'. והוה פירושה: "ופשט
6 ולבש" האמור בהוצאת הדין שבתפוח אל
7 מחוץ למתנה הכתוב אחר תרומת הדין "ופשט
8 את בגדיו ולבש בגדים" וגו' יכול שמשיל עליו
9 חובה לשנות לבגדי בין תרומה להוצאה אם בא
10 להוציא דשן שעל התפוח אחר ההרמה מיד,
11 כדרך שהיא חובה על כן גדול בחמש עבודות
12 שבים הכפורים, שמשנה בגדיו בכל העבודות
13 בין זו לזו. ראשונה בבגדי זהב, שניה בבגדי לבן,
14 שלישית בשל זהב, רביעית בבגדי לבן – אף זה
15 ישנה. וזה שאין לו לשנות מבגדי לבן לבגדי זהב
16 – שהרי הדין הוא ואינו משמש בבגדי זהב –
17 ישנה בבגדי קודש שחורים בהן, כמו שנאמר
18 "ולבש הכהן מדו בד" ופשוט אותם וילבש בגדי
19 חול שלו, ויוציא הדין. תלמוד לומר: בגדיו –
20 בגדים, ומה תלמוד לומר אחרים – פוחתין מן
21 – כגון שחקים, או מפשתן שאינו מוצהב ואין
22 דמיהם יקרים. שהאפר מלכלכם כשנשואו חוץ
23 על המזבח. גמאי למלך שיהא משמש בהן על
24 המזבח בעבודת אבילה. אחרים והוציא לימר
25 על הכהנים בעלי מומין – האי אחרים אבהן
26 קאי, כלומר כהנים שהן אחרים, מרוחקים
27 משאר עבודות – כשירין לעבודה זו. אל ימוזג
28 בהן לרבו – לפי שנתעשו ונתלכלכו בבישול
29 קדירה, אף כאן, לענין הוצאת הדין – אין
30 כבוד המלך לשנת בהן שירות אחר. כפחלוקת
31 בהוצאה – כשם שרבי אליעזר מכשיר בעלי
32 מומין להוצאה, כך מכשירין להרמה. שבישה
33 בשני כלים – והכא "מדו בד" "ומכנסי בד"
34 הוא דכתיב. גלי רהמנא ככתובת ובכנסים –
35 ולימדך שאינה כשירה בבגדי חול שלו, ומאלך
36 אתה למד שדיא עבודה, וצריכה אף מצנפת
37 ואבנט. מאי שנת הני – נדקט, אמרו שצריכין
38 כלן – לשתוק מנייהו, ואנא ידענא מדכתיב
39 בהו כהן – עבודה היא. מדו כמדתו – כאן
40 לימדך שיהא כותנת כהנים למדת קומתו, לא
41 נגרות ולא מסולקות והכי אמרינן בובחים
42 (יהא). ילבש על בשרו – משמע שלובש
43 בעודו ערום, שאין עליו אלא בשרו. דאי לא
44 תימא הכי "על בשרו" למאי כתביה? ולרבי
45 שמעון בן לקיש – דאמר דווקא כתביניהו,
46 ולמימרא דאינה צריכה ארבעה – נפקא ליה
47 הניך תרתי דרשות מלשון המקרא ששינה
48 בלשונו, שלא כתיב "כתובת", למימרא: מדו
49 כמדתו, ושלא יקדים דבר למכנסים מעל
50 בשרו יתירא נפקא ליה. על בשרו מה תלמוד
51 לומר – גבי הדמת הדין כתיב "ולבש הכהן"
52 וגו' והוה ליה למכתב ומכנסי בד על בשרו,
53 ומהדר נמי א"ולבש" דרישיה דקרא – מה
54 תלמוד לומר שוב "לבש" במכנסים – לרבות עוד לבישה כיוצא בה, ומרבה שני בגדים החסרים כאן מכהונת הדין. רבי רופא אומר – להביא ארבעה בגדי לבן שמשמש בהן
55 כהן גדול ביום הכפורים שכשירין להדיט כל השנה ואתאי "ילבש" "לבש" מההם. דלא תימא "דהניחם שם" כתיב בהו, לומר שטעונין גיהוה. דסביחא ליה לר' רוסאי: "דהניחם שם"
56 – שלא ישתמש בהן ליום הכפורים אחר, כדאמרינן בפרק קמא (יב.ב). אבנטו של כהן גדול – ביום הכפורים, שהוא של ברוך – לא הוה אבנטו של כהן הדין לעולם, לפי שאינו
57 משמש אלא בשל כלאים.

אינה מכיאה עגלה ערופה. ועוד: "לא נודע מי
הפהו" פתיב - והא נודע מי הפהו. אלא פדי
להרבות בכביה. "בא אביו של תינוק ומצאו
משוהו מפרפר, אמר הרי הוא פפרתכם ועדיין
בני קיים [כו'] ללמוד שקשה עליהם טהרת פלים
יותר משפיות דמים", איבעיא להו: שפיות דמים
הוא דול, אבל טהרת פלים פדקימא קיימא, או
דילמא שפיות דמים פדקימא קיימא אבל טהרת
פלים היא דחמירא? - תא שמע: מדקא נסיב לה
תלמודא "וגם דם נקי שפך מנשה" - שמע מינה:
שפיות דמים הוא דול, וטהרת פלים פדקימא
קיימא. תנו רבנן: "אפשט... ולבש בגדים אחרים
והוציא את הדין" - שומעני פדקש יום הכפורים,
שפושט בגדי קודש ולובש בגדי חול. תלמוד לומר:
"אפשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים" - מקיש
בגדים שלובש לבגדים שפושט, מה להלן בגדי
קודש - אף כאן בגדי קודש. אם כן מה תלמוד
לומר "אחרים" - פחותין מהן. רבי אליעזר אומר:
"אחרים והוציא" - לימר על הכהנים בעלי מומין
שפושטין להוציא הדין. אמר ר' אבהו: "אחרים" - פחותין
מהן, פדתנא דבי רבי ישמעאל דתנא דבי רבי
ישמעאל: בגדים שבישל בהן קדרה לרבו - לא ימוזג
בהן פום לרבו. אמר ריש לקיש: פמחלוקת בהוצאה
- פד מחלוקת בהרמה. ורבי יוחנן אמר: מחלוקת
בהוצאה, אבל בהרמה - דבדי הכל עבודה היא.
מאי מעמא דריש לקיש? - אמר ר' אבהו: אי סלקא
דעתך עבודה היא יש לך עבודה שפושט בשני
כלים? - ורבי יוחנן: גלי רחמנא פבתנת ומכנסים -
והוא הדין למצנפת ואבנט. ומאי שנת הני? - "מדו
בד", "מדו" - פמדתו, "מכנסי בד" - לכדתניא: מנין
שלא יהא דבר קודם למכנסים - שנתאמר "ומכנסי
בד ילבש על בשרו". - וריש לקיש: "מדו" פמדתו.
שלא יהא דבר קודם למכנסים מ"על בשרו" נפקא. גמאי פתנאי: "על בשרו" מה תלמוד
לומר "ילבש" - להביא מצנפת ואבנט להרמה, דבדי רבי יוחנן. רבי דוסא אומר: לרבות
בגדי כהן גדול ביום הכפורים, שפושטין לכהן הדין. אמר רבי: שתי תשובות פדקרי;
קדא: דאבנטו של פהו גדול לא זה הוא אבנטו של פהו הדין, ועוד: בגדים שנתמשש
בהן קדושה המורה השתמש בהן קדושה קלה? אלא, מה תלמוד לומר "ילבש"
לרבות

מביאה מחלוקת בענין זה: אמר ריש לקיש בשם שיש מחלוקת
 בהוצאה – בהוצאת הדשן, שרבי אליעזר מכשירה בבעלי מומים
 ותנא קמא פוסל, קד מחלוקת בהוצאה – בתרומת הדשן, אם היא
 כשרה בבעלי מומים. ורבי יוחנן אמר, מחלוקת בהוצאה, אבל
 בהוצאה, דברי הכל עבודה היא, ופסולה בבעלי מומים.
 מבררת הגמרא: מאי מעמא דריש לקיש, משיבה הגמרא: אמר לך
 ריש לקיש אי סלקא דעתך שחרמת הדשן עבודה היא, יקשה, ובי
 יש לך עבודה שפשידה להעשות בשני בלים – בלבישת שני בגדים
 בלבד, ולא בארבעה בגדים כשאר עבודות, שהרי בתרומת הדשן
 נאמר (ויקרא א' 1) 'ולבש הכהן מזו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו
 ויהרים את הדשן ומשמע שהכהן המרים את הדשן לובש רק
 מכנסים וכתונת, ובהכרח שאין זו עבודה ולכן יש להכשירה
 בבעלי מומים.
 מבארת הגמרא: ורבי יוחנן ישיב להוכחת ריש לקיש, שאף
 שהתורה כתבה רק כתונת ומכנסים, גלי רחמנא נכתובת ומכנסים
 שיש ללבוש בעת הרמת הדשן, ואינה כשירה בבגדי חול, ובה
 גילתה התורה ש'עבודה' היא, ואם כן הוא תדין שריכה עבודה
 זו למצנפת ואכנמ, וגם אין להכשירה בבעלי מומים.
 שואלת הגמרא: ולרבי יוחנן צריך ללבוש בתרומת הדשן את כל
 הבגדים, אם כן מאי שנא הני – כתונת ומכנסים שהזכירו. משיבה
 הגמרא: אכן הפסוק 'מדו בד ומכנסי בד' אינו ענין דווקא לתרומת
 הדשן, אלא נכתב לדרשה, 'מדו בד' בא ללמד שתהא הכתונת
 'מדו' והיינו כמדתו של הכהן הלובשה, ולא תהא ארוכה ונגררת
 על הארץ, ולא קצרה ומסולקת מהארץ, אלא תהא שוה לקרקע.
 ומכנסי בד' נכתב לכתובת, מנין שלא יהא דבר ו- שלא ילבש שום
 בגד קודם למכנסים, שנאמר 'ומכנסי בד ילבש על בשרו', ועל
 בשרו מיותר ללמד שיש לו ללבוש את המכנסים כשהוא ערום
 ואין עליו אלא בשרו.
 מבארת הגמרא: וריש לקיש הסובר שבדווקא הזכירו מכנסים
 וכתונת, ללמד שרק אותם צריך הכהן ללבוש בתרומת הדשן,
 ואינם מיותרים לדרשה, דורש זאת משינוי לשון הכתוב, הדין
 שמוך כמדתו – שיהיו הבגדים כמידת הכהן, ילמד מדאפקיה
 רחמנא לכתונת כלשון 'מדו', ולא נאמר 'כתונת'. והדין שלא יהא
 דבר קודם למכנסים, מ'על בשרו' נפקא – נדרש, שגם לריש לקיש
 מיותרים תיבות אלו לדרשה זו.
 הגמרא מבררת האם נחלקו תנאים במחלוקת רבי יוחנן וריש
 לקיש, אם תרומת הדשן נחשבת עבודה. מבררת הגמרא: נימא
 כתנאי, ששינוי בברייתא, נאמר בתרומת הדשן (ויקרא א' 1) 'ולבש
 הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו', מה תלמוד לומר 'ולבש',
 הרי היה די במה שנכתב בתחילת הפסוק 'ולבש הכהן', אלא בא
 להביא ו- לרבות לבישת מצנפת ואכנמ להרמיה – לתרומת הדשן,
 דברי רבי יהודה. רבי דוסא אומר 'לבש' בא לרבות בגדי גדול
 ביום הכפורים – ארבעה בגדי לבן ששימש בהן הכהן הגדול ביום
 הכפורים ששירין הם לכהן הדייט.
 ממשיכה הברייתא: אמר רבי, שתי תשובות יש בדבר, לרחות את
 דברי רבי דוסא, דתא, דאכנמו של פה גדול לא זה הוא אכנמ של
 פה הדייט, שהכהן הגדול שימש ביום הכפורים באכנמ העשוי
 מפשתן, ואילו אכנמ של כהן הדייט עשוי מכלאים ו- צמר
 ופשתים, ורק הכתונת המצנפת והמכנסים שלבש הכהן גדול
 בעבודת יום הכפורים שוים לבגדי כהן הדייט. ועוד, בגדים
 שנשתמשו בהן כבר בקדושה חמורה – עבודת יום הכפורים בקדש
 הקדשים, האם ראוי שתשתמשו בהן קדושה קלה – עבודת כל
 השנה.
 אלא דורש רבי דרשה אחרת, מה תלמוד לומר 'לבש'

שאינה מביאה עגלה ערופה כשנמצא חלל בסביבותיה. ועוד יש
 להקשות, שהרי לענין עגלה ערופה לא נודע מי ה'ה' בתיב (דברים
 כא א), והיינו שנאמרה פרשה זו רק באופן שלא ידוע מי הוא
 הרוצח, וזה – ואילו במעשה זה, הלא נודע מי ה'ה'. משיבה
 הגמרא: אכן לא שייך כאן דין עגלה ערופה, ולא שאל רבי צדוק
 מי יביא אלא כדי להרבות בכביה – לעורר את העם לבכות על
 המעשה.
 הגמרא ממשיכה לעסוק במעשה זה. שינוי בברייתא: 'אמא אכיו של
 תינוק ומצאו כשהוא מפרפר, אמר הרי הוא פפרתכם, ועדיין בני
 קיים (כו')', ללמד שקשה עליהם טהרת בלים יותר משפיכות דמים.
 מסתפקת הגמרא: איבעיא להו, האם חומר עון שפיכות דמים הוא
 דול – נהיה קל בעיניהם, אבל חומר של טהרת בלים כדקיימא
 קיימא – במקומו עומד, שכבר בתחילה היה חמור בעיניהם ענין
 טהרת בלים, או דילמא, שפיכות דמים כדקיימא קיימא – נשאר
 כמו שהיה, אבל טהרת בלים היא דמיה – שענין טהרת כלי
 המקדש הוא שנעשה עתה חמור בעיניהם. פושטת הגמרא: תא
 שמע, מדקא נסיב לה תלמודא – מכך שהביאה הברייתא לסיוע
 לדבר את הפסוק 'וגם דם נקי שפך מנשה', המלמד את הזולול
 שהיה בשפיכות דמים, שמע מינה שפיכות דמים הוא דול, וטהרת
 בלים כדקיימא קיימא.
 משנתינו (כב). עוסקת בפייס שנעשה על עבודת 'תרומת הדשן' הנעשית בכל יום.
 מביאה הגמרא ברייתא העוסקת בענין 'הוצאת הדשן' אל מחוץ לעיר, באלו בגדים היו
 עושים זאת: תנו רבנן, לגבי הוצאת הדשן נאמר (ויקרא א' 1) 'ופשט את
 בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל
 מקום טהור', שומעני – יכול הייתי להבין, כדקיימא האמור ביום
 הכפורים שהכהן פושט בגדיו ומחליפם מבגדי זהב לבגדי לבן
 ומבגדי לבן לבגדי זהב, כמו כן גם כאן נאמר שכשכבא להוציא את
 הדשן פושט את בגדי הקודש שהיה לבוש בהם בשעת הרמת
 הדשן, ולבש בגדי חול ובהם מוציא את הדשן. לכך תלמוד לומר
 'ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים' שבכך שחזר הכתוב על
 המילה 'בגדים' לאחר שהזכיר 'בגדיו' מקיש בגדים שלובש לבגדים
 שפושט, מה להלן – הבגדים שלבש בתרומת הדשן ופושטם, בגדי
 קודש הם, אף הבגדים האמורים כאן – בהוצאת הדשן, בגדי קודש
 הם. ממשיכה הברייתא: אם כן שאף בהוצאת הדשן צריך דווקא
 בגדי קודש, מה תלמוד לומר 'אחרים' שמשמע שצריך שיהיו
 הבגדים שונים מאלו שלבש בהרמת הדשן. משיבה הברייתא:
 הכוונה שיהיו הבגדים פחותין מהן – זולים מהבגדים שלבש
 לתרומת הדשן.
 פירוש נוסף: רבי אליעזר אומר, 'אחרים והוציא', כלומר, יש לדרוש
 שתיבת 'אחרים' אינה אמורה על הבגדים אלא על הכהן שעליו
 נאמר בהמשך הפסוק 'הוציא את הדשן', ולימד על הפתחים בעלי
 מומין שנחשבים 'אחרים' משום שמרוחקים מלעבוד שאר
 עבודות, שגם הם פשרין להוציא את הדשן, אף שפטולים לשאר
 עבודות.
 הגמרא מבארת את דברי תנא קמא: אמר מר לעיל בברייתא, שיש
 ללמוד מתיבת 'אחרים' שיהיו הבגדים שלובש הכהן להוצאת
 הדשן פחותין מהן. מבארת הגמרא את טעם הדבר, כדתנא דבי רבי
 ישמעאל, דתנא דבי רבי ישמעאל, דרך ארץ הוא שגברים ששאל
 מהן קנדה לרבו, לא ימוג בהן בום לרבו, שדרכם להתלכלך
 מהבישולים, ואין זה מהכבוד שישמש את רבו כשלוש בהם, ואף
 כאן אין זה כבודו של מלך מלכי המלכים שישרתו לפניו בבגדים
 שמוציאים בהם את הדשן.
 בברייתא לעיל הזכרתי דעת רבי אליעזר שחולק על תנא קמא
 דורש מהפסוק שבעלי מומים כשרים להוצאת הדשן. הגמרא

43 מיתה. ואלו הן, זריקה – זריקת הדם על המזבח וכן הזאות שבהיכל
 44 ובקודש הקדשים, והקטרה של אימורים ומנחות על המזבח, וניסוף
 45 תמים על המזבח בחג הסוכות, וניסוף תינן שהיו מנסכים על המזבח
 46 כל השנה. ולוי הוסיף ואמר, אף תרומת הדין אם עשאה זר חייב
 47 מיתה. וכן תני לוי פתניתיה – וכן שנה לוי בברייתא שלו אף
 48 תרומת הדין.
 49 מבררת הגמרא: מאי פקמא דרב שרק ארבע עבודות הללו אם זר
 50 עשאן חייב מיתה. דבתיב (במדבר יח ז) ויאמר ה' אל אהרן וגו',
 51 ואתה ובניך אתה תשמרו את פתנתכם לכל דבר המזבח ולמביית
 52 לפרכת ועבדתם, עבדת פתנה אתם את פתנתכם, והיו הקרב יומת,
 53 ודורשים מהפסוק שני מיעוטים, א. 'עבדות פתנה' ולא עבדות
 54 סילוק – דווקא עבודה בנתנה על המזבח והיינו ארבע העבודות
 55 שהזכרו לעיל, אך לא עבודה של סילוק והסרה מהמזבח, כגון
 56 תרומת הדין. ב. 'ועבדתם' דווקא עבדה תמה – שלימה, והיינו
 57 עבודה שמסיימת ומשלימה את הענין, והם ארבע העבודות
 58 האמורות, ולא עבדה שיש אחריה עבדה נוספת, כגון השיטה,
 59 וקבלת הדם והולכתו, שעדיין יש אחריהם עבודת זריקה על
 60 המזבח.
 61 הגמרא מבארת את שיטת לוי: ולוי המוסיף גם תרומת הדין, אף
 62 שאינה 'עבודת מתנה', סובר, רבי רחמנא – ריבתה התורה אף
 63 עבודת סילוק שהיא תמה, בכך שכתבה 'לכל דבר המזבח'.
 64 הגמרא מבארת מה דרש רב מהפסוק שדרש לוי: ורב סבר, ההוא
 65 – הכתוב 'לכל דבר המזבח' לאתויי שבע הזאות ששפנים – בא
 66 לרבות שבע הזאות של דם חטאות הפנימיות, שהיו מביא בתוך
 67 ההיכל על הפרוכת, וכן שבע הזאות ששפמצרע, שהיה מביא לוג
 68 שמן ומזים ממנו בהיכל, וצריך לרבותם מתיבת 'לכל' שלא נאמר
 69 שאינם נחשבים 'דבר המזבח' כיון שאין ההואה על המזבח ואם כן
 70 אין זר חייב עליהם.
 71 מבארת הגמרא: ולוי נפקא ליה שזר שעבד עבודות אלו חייב מיתה
 72 מ'דבר' ו'כל דבר' – שהיה די לכתוב 'תשמרו את כהונתכם' ו'דבר'
 73 בא לרבות תרומת הדין, ותיבת 'לכל' באה לרבות הזאות
 74 הפנימיות ושל מצורע. מסיימת הגמרא: ורב, 'דבר' ו'כל דבר' לא
 75 דריש.
 76 נמצא שלדעת לוי אף שבסוף הפסוק הוזכרה עבודת מתנה מכל
 77 מקום מ'לכל דבר המזבח' שהזכר בתחילת הפסוק מרבים אף
 78 עבודת סילוק. מקשה הגמרא: ואימא 'לכל דבר המזבח' הוא כלל –
 79 שלשון זו כוללת את כל העבודות, 'עבודת פתנה' הוא פקמ
 80 שמשמע רק עבודת מתנה, ואם כן יש לדרוש פסוק זה בכלל ופקמ
 81 ושוו אחת מהמידות שהתורה נדרשת בהם, ואין בכלל אלא מה
 82 ששפמצרע, ואפילו דבר הדומה לפרט אינו מתרבה, ואף כאן נלמד
 83 עבודת פתנה, אין – חייב זר עליה, עבודת סילוק, לא. מתרצת
 84 הגמרא: אמר קרא

1 לרבות את השקלים – בגדים ישנים אך אינם קרועים, שכשרים
 2 לכל עבודה.
 3 אגב שהביאה הגמרא את דעת רבי דוסא שסובר שלומדים
 4 מ'ילבש' שבגדי כהן גדול כשרין לכהן הדיוט, מביאה הגמרא
 5 שרבי דוסא לשיטתו במחלוקת אחרת, כפי שהיא שנויה
 6 בברייתא. בגמר עבודת יום הכיפורים נאמר (ויקרא טז כג) 'ופשט את
 7 בגדי הקד אשור לבש בבאו אל הקדש והניחם שם', לדעת תנא
 8 קמא הפסוק מלמד שבגדי הלבן של הכהן גדול פועלים גנייה, ואסור
 9 להשתמש בהם. רבי דוסא חולק ואמר שבגדים אלו ראויין הן לכהן
 10 הדיוט. ומה תלמוד לומר 'והניחם שם', ללמד שלא ישתמש בהן כהן
 11 גדול ליום הכיפורים אחר.
 12 מסיימת הגמרא את שאלתה, האם נחלקו תנאים בדין תרומת
 13 הדין: מאי לאו פקמא קא מיפלגי רבי יהודה ורבי דוסא. דמר – שרבי
 14 יהודה שדורש מהמילה 'ילבש' שהכהן המרים את הדין צריך
 15 ללבוש את כל ארבעת הבגדים, כבר שתרומת הדין עבודה היא,
 16 וכדעת רבי יוחנן. ומר – ורבי דוסא שאינו דורש דרשה זו, אלא
 17 סובר שהמרים לובש רק מכנסים ואבנט, כבר דלאו עבודה היא,
 18 וכדעת ריש לקיש.
 19 דוחה הגמרא: לא, דכולי עלמא סוברים שתרומת הדין עבודה
 20 היא, וצריכה ארבעה בגדים, והקמא קא מיפלגי, מר – רבי
 21 יהודה כבר צריקא קרא לרבוני – צריך פסוק לרבות גם מצנפת
 22 ואבנט, וללמד שעבודה היא, ולולי כן היינו אומרים שאינה
 23 עבודה, ודי בשני בגדים המפורשים בה. ומר – רבי דוסא כבר, לא
 24 צריקא קרא לרבוני, שמכך שהצריכה התורה כתונת ומכנסים
 25 מוכח שעבודה היא, וממילא צריכה גם מצנפת ואבנט, ואם כן
 26 הפסוק מיותר לרבות הבגדים שלבש כהן גדול ביום הכיפורים.
 27 הגמרא שבה לבאר את דיני תרומת הדין. מסתפקת הגמרא: קעי
 28 רבי אבין, תרומת הדין פקמא – כמה הוא השיעור שצריך להרים
 29 מהדין, מתרומת מעשר ילפינן לה – האם למדים שיעור 'הרמה'
 30 מ'תרומת מעשר' שנאמר בה (במדבר יח כז) 'והרמתם ממנו',
 31 ושיעורה עשירית, וגם בתרומת הדין צריך להרים עשירית
 32 מהדין, או שמא מתרומת אנשי הצבא במלחמת מדין ילפינן לה,
 33 שנאמר בה (שם לא כח) 'והרמת מכם וגו' אהד נפש מקחש המאות',
 34 וגם בתרומת הדין יש לתרום כך.
 35 תא שפע שיעור תרומת הדין, דתני רבי חייא, נאמר פאן –
 36 תרומת הדין (ויקרא א) 'הרים את הדין', ונאמר להלן – לגבי
 37 הקטרת המנחה (שם ח) 'הרים ממנו בקמצו', מה להלן – במנחה,
 38 שיעור ההרמה של הכהן הוא פמלא קומצו של כהן, אף פאן –
 39 בתרומת הדין השיעור הוא פמלא קומצו של הכהן התורם.
 40 נאמר בתורה (במדבר ז) 'והיו הקרב יומת', והיינו שזר העובד
 41 בבית המקדש חייב מיתה. הגמרא דנה באלו עבודות נאמר כן:
 42 אמר רב, ארבע עבודות הן, שאם עשאן זר הרי הוא חייב עליהן

אגרות קודש

בי"ה, ו' כסלו, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

... לפלא שכנראה לימוד התניא מוזנח קצת עכ"פ הן בסדרי הישיבה והן בהלימוד בפ"ע.

אף שאינני יודע ברור הסדרים שהיו באטוואצק ווארשא, אבל בודאי גם שם תפס לימוד זה מקומו המתאים. ובודאי ימלאו זה בקרוב...

1 **מתרומת** מעשר ילפינן לה כו' - תימה לוי: אמאי לא מספקא ליה נמי אי מתרומה
2 גדולה ילפינן לה? ויש לומר: משום דבתרומת הדין כתיב "והריס" ובתרומת
3 מעשר נמי כתיב "והרמותם" ובתרומת מדין נמי כתיב "והרמות מכם" אבל בתרומה גדולה
4 לא כתיב במצות צויה לשון הרמה, אלא כתיב "ראשית דגך וגו' עד תנתן לוי" והא דכתיב
5 (במדבר טו) "בתרומת גורן כן תרומה אותה"
6 תרומה דכתיב - בחלה כתיב. ואם תאמר: ואמאי
7 לא מבעיא ליה אי ילפינן מחלה? יש לומר:
8 "והריס" מ"הרמותם" או מ"הרמות" ילפינן, אבל
9 "והריס" מ"תרימו" - לא ילפינן, דלא דמו כולי
10 האי להדיה. אי נמי יש לומר: ידלפינן תרומה
11 קמייתא מתרומה קמייתא, דנהי דתרומת מעשר
12 יש תרומה גדולה קודם לה - מכל מקום בלויים
13 דמשתעי קרא זו היא תרומה קמייתא דחייבינהו
14 קרא, לאפקוי חלה שיש תרומה גדולה קודמת. אי
15 נמי יש לומר: כיון דתרומה גדולה חלה אין להם
16 שיעור מפורש - אלמד סתם מן המפורש, דהיינו
17 מתרומת מעשר או מתרומת מדין. ואין להקשות:
18 תרומה גדולה חלה גופייהו אמאי לא גמרינן
19 בהאי גזירה שיה דיקא להם שיעור? ויש לומר:
20 כיון דכתיב בהו "ראשית דגך" - ואפילו דגן
21 אחד, וכן בחלה נמי כתיב "ראשית עריסותיכם",
22 ומה שפירש רש"י מתרומת מדין אחד מחמש
23 מאות, אף על גב דהוה נמי הסתם אחד מחמשים
24 - נראה לו מחמש מאות ילפינן, משום דכתיב
25 אצל "והרימו", ולי היה נראה יותר ללמד ממדין
26 אחד מחמשים, כדררשין בירושלמי: בינונית
27 אחד מחמשים - דכתיב "אחד אחו מן
28 החמשים", כל שאתה אחו ממקום אחר - יתא
29 כוה. ותימה לוי: אמאי מספקא ליה אי גמרינן
30 מתרומת מעשר או ממדין? השתא דיותר סברא
31 הוא ללמד מתרומת מעשר, דורות מדורות,
32 מללמוד ממדין, דורות משעה ולפי מה שפירש
33 דמאחד אחו מן החמשים גמרינן - נהא,
34 דמשמע כל שאתה אחו ממקום אחר יתא כוה.
35 ואפילו לפירוש רש"י דל "והריס" שהוא מלשון
36 חיד מ"הרמות" שגם הוא לשון חיד גמרינן,
37 "והרמותם" - שגם לא נהא ליה למילף.
38 אי נמי: תרומת הדין שהיא מצות עבודת ציבור
39 מתרומת מדין דשייכא בכל ישראל - גמרינן,
40 אבל תרומת מעשר בלויים נאמרה. אבל תימה לוי:

מאי שנא דלא נסתפק אי מ"הריס ממנו בקומצו? גמרינן, דדמיא ליה טפי מכולהו דבאידי ואידי כתיב "והריס" ויש לומר: משום
דלא מצינו למיגמר לגמרי כי התם, שיתרום תרומת הדין בקומצו פן יכוה, כמו שפירש רש"י. להכי לא הוה סלקא דעתך למילף
רבי רחמנא ל"כל דבר המזבח" - הכא לא הוה מצי למיפרך: ומה ראת לרבות עבודת סילוק
אינה במזבח, אבל קשה לוי: אם כן לחייב אסידור מערכה נמי, דהא עבודת מזבח
שבע האות שבעים ושבעים, שקודמת לכל. **לאתויי** שבע האות שבעים ושבעים - תימה הוא: דקא חשיב ארבע
עבודות שור חייב עליהם, וקא חשיב ניסוך היין וניסוך המים בתרתיה, ולא חשיב הוה דם והוא דשמן לפנים נמי בתרתיה? ויש לומר: דניסוך המים היין חשיבי, ומשכחת להו שהן באין
בגלל עצמן - להכי חשיבינהו באנפני נפשייהו. אבל הוה דשמן, באות בגלל זבח שיש עמוך מיני דמים, ולהכי הוה בכלל זריקה. **אין** בכלל אלא מה שבפרט - תימה לוי: אם כן "וכל
דבר המזבח" למה לוי? כדקאמר "דבר" "כלל דבר" וואפילו אם תמצא לומר ד"כלל" מרבה האות שבעים ושבעים - מכל מקום קשיא, כיון ד"וכלל" משמע כללא, אדרבה, לפרוך לאיך
גיסא: דהוה לן למימר ד"כלל דבר המזבח" הוה להו שני כללות הסמוכין זה לזה והטל פרט ביניהם "ועברתם עבודת מתנה" ורונה בכלל ופרט וכלל. "ולכל" חשיב כלל, כמו "בכל" כדררשין
"בכל אשר תשאלך נפשך" כלל. והכי אמרינן בפרק "שור שנגח את הפרה" (בבא קמא נד,ב), ובריש פרק "מורבה" (שם סד,א) בכל כללא, ואם כן רבי מעיקין הפרט אפילו דבר שאין עבודה
תמה ואפילו עבודת סילוקו ואף על גב דלא דמי כללא בתרא לכללא קמא - הא דיינינן ב"אלו טריפות" (חולין סז,א) כי האי גונא נראה דשמא "בכל" ו"לכל" לחודיה - לא חשיב כללא
אלא כשיש שום תיבה מפורשת מאותו ענין אצלו, כמו התם, דכתיב "בכל אשר תאח נפשך בבקר ובצאן ובין ובשכר" וכן בדברות דכתיב "וכל בהמתך", והוה דפרק "שלשה מינין" (גיר
לה,א) "תמור או שור או שה" - פרט, "וכל" - כלל, "בהמה" - חור ופרט, יש לומר ההיא רבי אליעזר היא. אי נמי: שאני התם דכתיב ברישא "תמור או שור" והדר "וכל", אבל הכא
דכתיב ברישא דעינא "לכל" - הוה ליה כלל שאינו מלא, ואין דנין אותו בכלל ופרט, וכי האי גונא אמרינן בריש פרק קמא דבוחים (ד,ב) אימא יעשה - כלל, זבח - פרט ומשני: אי
הוה כתיב יעשה שלמים זבח - כדקאמרת, השתא דכתיב יעשה זבח שלמים - הוה ליה כלל שאין מלא וכו'.

1 לרבות שחקים - שכשירין לכל עבודה, ובלבד שלא יהו מקורעין והכי קאמר בזבחים
2 (ח,א), ואודא ר' דוסא לטעמיה - לא שייך הכא למימר, דהא כולה מלתא אנב גררא
3 נסבה. **מאי לאו** - ר' יהודה ור' דוסא בהא פליגי, דר' יהודה דרדיש "לבש" להביא
4 מצנפת ואבנט - סבר עבודה היא, ובעי מצנפת ואבנט, ור' דוסא סבר: לאו עבודה היא,
5 ולא בעי מצנפת ואבנט. **צריכא קרא לרבווי** -
6 דלא תימא הני דווקא, ולמימרא דלאו עבודה,
7 ופר סבר לא צריכא לרבווי לה בקרא - דכיון
8 גדלי בה "כתונת בד קיש ומכנסי קיש"
9 אשמעין דעבודה היא ובעיא כולה. וכי אתא
10 קרא לרבווי - לבגדי יום הכפורים אתא.
11 מתרומת מעשר ילפינן לה - דהא "והריס"
12 כתיב, לשון "והרמותם ממנו" (במדבר פרק יז)
13 והיא באומד, אחד מעשרה ברשן המערכה, או
14 מתרומת מדין - דכתיב (שם לא) "והרמות מכם
15 לה" וגו' אחד נפש מחמש המאות". **תא שמע** -
16 דבדורמט קומי ילפינן לה, לא יפחות מאומד
17 מלא הקומי. ואם רצה להוסיף - יוסיף, דהא
18 ליכא למימר דווקא קאמר, דהא לא אפשר
19 לפשוט ברמץ גהלים ורותוחי ידיו לקומי. **ארבע**
20 **עבודות כו'** - אף על פי שכולן מוזהר עליהן זה,
21 אין חיוב מיתה אלא בארבע האלו, כדמפרש
22 ואזיל. **ואתה ובניך אתך וגו'** - סיפיה דקרא
23 "והור הקרב יומת". **עבודת מתנה** - שאתה נתון
24 על המזבח, ולא עבודת סילוק שאתה מסלק וסר
25 מעל המזבח, כגון תרומת הדין. **עבודה תמה** -
26 עבודה שהיא גומרת ומתממת את הדבר, ולא
27 שיש אחריה עבודה. כגון שחיטה וקבלה
28 והולכה שיש אחריה זריקה. אבל זריקה -
29 עבודה אחרונה שבהם, וכן הקטרה בקומיץ מנחה
30 ובאברים ופדירים. **וכן ניסוך היין בכל השנה**, וכן
31 המים בחג. **כלל דבר המזבח** - לרבות עבודת
32 סילוק אם עבודה תמה היא, כגון תרומת הדין.
33 **שבע האות שבעים** - שמזה על הפרוכת מפר
34 העלם דבר ופר משיח ושל יום הכפורים,
35 ושבמצורע שמזה מלוג שמן בדיכל, כדכתיב
36 (ויקרא פרק יד) "והוה מן השמן באצבעו" וגו'
37 וסלקא דעתך אמאי לאו דבר המזבח הוא,
38 להכי רבי לכל. ולוי נפקא להו - כולוה מיניה
39 מ"דבר" "לכל דבר" - דהא "דבר המזבח" גופיה
40 יתירה הוא, ונגמר מיניה תרומת הדין,
41 ומריבויא ד"לכל" דריש ביה הוהא הפנימית.
ולמבית

מנייה. ואפילו הכי פשיט דגמרינן מיניה, כיון דדמי ליה, בדאידי ואידי "והריס" כתיב. **ולוי** רבי רחמנא ל"כל דבר המזבח" - הכא לא הוה מצי למיפרך: ומה ראת לרבות עבודת סילוק
ולמעטי עבודה שאינה תמה - דיש לומר דעבודת סילוק דבר המזבח היא, אבל עבודה שאין תמה - אינה במזבח, אבל קשה לוי: אם כן לחייב אסידור מערכה נמי, דהא עבודת מזבח
נמי היא, ומה ראת למעט אותה ולרבות עבודת סילוק? אלא יש לומר: תרומת הדין עדיפא, שקודמת לכל. **לאתויי** שבע האות שבעים ושבעים - תימה הוא: דקא חשיב ארבע
עבודות שור חייב עליהם, וקא חשיב ניסוך היין וניסוך המים בתרתיה, ולא חשיב הוה דם והוא דשמן לפנים נמי בתרתיה? ויש לומר: דניסוך המים היין חשיבי, ומשכחת להו שהן באין
בגלל עצמן - להכי חשיבינהו באנפני נפשייהו. אבל הוה דשמן, באות בגלל זבח שיש עמוך מיני דמים, ולהכי הוה בכלל זריקה. **אין** בכלל אלא מה שבפרט - תימה לוי: אם כן "וכל
דבר המזבח" למה לוי? כדקאמר "דבר" "כלל דבר" וואפילו אם תמצא לומר ד"כלל" מרבה האות שבעים ושבעים - מכל מקום קשיא, כיון ד"וכלל" משמע כללא, אדרבה, לפרוך לאיך
גיסא: דהוה לן למימר ד"כלל דבר המזבח" הוה להו שני כללות הסמוכין זה לזה והטל פרט ביניהם "ועברתם עבודת מתנה" ורונה בכלל ופרט וכלל. "ולכל" חשיב כלל, כמו "בכל" כדררשין
"בכל אשר תשאלך נפשך" כלל. והכי אמרינן בפרק "שור שנגח את הפרה" (בבא קמא נד,ב), ובריש פרק "מורבה" (שם סד,א) בכל כללא, ואם כן רבי מעיקין הפרט אפילו דבר שאין עבודה
תמה ואפילו עבודת סילוקו ואף על גב דלא דמי כללא בתרא לכללא קמא - הא דיינינן ב"אלו טריפות" (חולין סז,א) כי האי גונא נראה דשמא "בכל" ו"לכל" לחודיה - לא חשיב כללא
אלא כשיש שום תיבה מפורשת מאותו ענין אצלו, כמו התם, דכתיב "בכל אשר תאח נפשך בבקר ובצאן ובין ובשכר" וכן בדברות דכתיב "וכל בהמתך", והוה דפרק "שלשה מינין" (גיר
לה,א) "תמור או שור או שה" - פרט, "וכל" - כלל, "בהמה" - חור ופרט, יש לומר ההיא רבי אליעזר היא. אי נמי: שאני התם דכתיב ברישא "תמור או שור" והדר "וכל", אבל הכא
דכתיב ברישא דעינא "לכל" - הוה ליה כלל שאינו מלא, ואין דנין אותו בכלל ופרט, וכי האי גונא אמרינן בריש פרק קמא דבוחים (ד,ב) אימא יעשה - כלל, זבח - פרט ומשני: אי
הוה כתיב יעשה שלמים זבח - כדקאמרת, השתא דכתיב יעשה זבח שלמים - הוה ליה כלל שאין מלא וכו'.

1 אלא מעתה ור' שסידר את המערכה ליחיב — לא ידענא למאן פריך, ומאי "אי אמרת
2 בשלמא יש כאן?" ונראה לי: דפריך אהא דקאמר לעיל דאוריקה מייחב, אף על גב
3 דאיכא בתרה הקטרה — ומכל מקום מייחבת עלה כיון דבדום מיהת עבודה תמה היא —
4 אם כן אסידור מערכה ליחיב, דליכא בתרה בסידור עצי מערכה מידי, ומשני: איכא סידור
5 שני גזירין, וכן יש לפרש כל הסוגיא, והא דפריך
6 לעיל גבי ור' שסידר את השלחן ליחיב — יש
7 לפרש כן, וקל להבין, ומשני: איכא בויכח, והני
8 חשיבי כולוהו כחד, ולא דמו לזריקה והקטרה,
9 דהקטרה לא מעכבא.
10 והמוזב בחטאת העוף — משום דלא דמיא
11 לאחרים, שאין לו קבלה בכלי, אלא
12 אחדו בראש ובגוף ומוזה, ועוד: שאין למזבח אלא
13 דמה, להכי נקטה באפי נפשה,
14 והמקטיר בעולת העוף — תימה לי: אמאי
15 לא קאמר נמי והממצה בעולת
16 העוף? ועוד קשיא לי: ליתנה המקטיר בכל
17 הקדשים, ובתוספתא ודבדום עייניו וקניניו סתמא
18 והמקטיר, וקניניו בה נמי הממצה בעוף, ותוספתא
19 שלי מוטעת היא, וצריך עיון בתוספתא אחרת,
20 ולפי הספרים שלי נראה לי להכי פירושה:
21 והמקטיר בעולת העוף, ואף המקטיר אף בעולת
22 העוף, ומשום דבחסאת העוף לא מייחב אלא
23 בהזאת דמה, דלית בה הקטרה מה שאין כן בכל
24 הקדשים, קאמר דבעולת העוף חייב אף המקטיר,
25 דלא מייבעיא במימיו דמה — דאיתא נמי בחטאת
26 העוף, אלא אפילו בהקטרה דליכא דכוותה
27 בחטאת העוף, ולא מייבעיא בהקטרה דשאר
28 זבחים — דשיק בכל הזבחים, אלא אפילו בעוף
29 דאיכא חטאת העוף דלית בה הקטרה — אפילו
30 הכי בעולת העוף חייב.
31 וריקת דם בין לפנים בין לפני ולפנים והמזה
32 בחטאת העוף — כחד חשיב להו,
33 ומקטיר בעולת העוף — הרי תרי, וניסוך היין
34 והמים — הרי ארבע.
35 והמעלה על גבי המזבח בין דבר כשר כו' —
36 בכלל זה יש זריקה והזאות והקטרות
37 וניסוך היין והמים, שהרי כולן עליון על גבי
38 המזבח.

1 ולמבית לפרוכת — אפסיק בין כללא לפרטא, מבית לפרוכת הוא דעבודת מתנה — כגון
2 הזאות שבין הברדים דיום הכפורים, ונתינת קטורת על האש, ולא עבודת סילוק — כגון
3 הוצאת כף ומחתה, שהוכחן גדול מכניס שם לקטורת יום הכפורים ומניח בין הברדים,
4 ואחר כך חוזר ומוציאן. אי הכי ועברתם נמי מבית לפרוכת דעבודה תמה — כגון נתינת
5 קטורת על האש, ולא שיש אחריה עבודה —
6 הולכת כף ומחתה, שיש אחריה הפינה והקטרה,
7 ועברתם הדר עריבה — לענין עבודה תמה,
8 שהיו"ז מוסיף לענין ראשון, אבל עבודת מתנה
9 לא מיהדר אלא א"מבית לפרוכת" דלקמיה,
10 דלא כתיב ביה ו"ז. עבודת סילוק בהיכל —
11 היא עבודה תמה, כגון דישון מזבח הפנימי
12 והמנורה, ללוי מהו? מבית לפרוכת הוה ליה
13 למיכתב — וכתיב: "ולמבית לפרוכת" — לעשות
14 היכל כבית קדשי הקדשים, ופטר על עבודת
15 סילוק, אלא מעתה — דעבודת מתנה מייחב
16 בהיכל זה, דמריבא "ולמבית". ור' שסידר —
17 לתם, ליחיב מיתה, ואמאי אמרין לעיל ארבע
18 עבודות ותו לא? איכא סידור בויכח — בתריה,
19 כדכתיב (ויקרא פרק כד) "ונתת על המערכת
20 לבונה זכה" ולא עבודה תמה היא, איכא סילוק
21 והקטרה — עדיין לא נגמרה עבודתה עד שבת
22 הבאה, ששלקנה ויקטיר הבויכח, שסידר את
23 המנורה — בבוקר היו מסלקין את הזרות של
24 זהב מן המנורה לקצת אפרין פיה, וחוזרין וקובעין
25 אותם בה, והרי עבודה תמה. הצתת אליהו
26 — הצתת קיסמים דקים, אם הוצרך להצית
27 על המזבח באחת מן המערכות, כגון שקרבה
28 מערכה לכולת, שנשרפה כל המדורה, ובבלי
29 שרת — שיהא לובש בגדי כהונה, ארבעה,
30 אם כן הדין הוא, ואם כן גדול הוא —
31 שמונה, שהרי נאמר כאן "הכהנים" וכל מקום
32 שנאמר "בני אהרן הכהנים" — בכהונם משמע,
33 בבגדי כהונתם. שסידר המערכה — עצים, איכא
34 בתרה סידור שני גזירין — דילפינן להו לקמן
35 (כו"ב), מקראי איכא סידור אברים — דתמיד
36 בתריה, וכל זה מעבודת הסידור הוא, בהא
37 פליגי — רב ור' יוחנן, ר' יוחנן סבר, סידור
38 שני גזירין עבודה תמה היא, שסידור מערכת
39 עצים תמה וגומרת היא בה, וסידור האברים
40 תחילת סידור אחר הוא, ורב סבר: לאו
41 עבודה תמה, דשם סידור אחד הוא, וזיקת
42 דם — המזבח בחוץ, בין לפנים — הזאה
43 שעל הפרוכת, בין לפני ולפנים — שעל בין
44 הברדים דיום הכפורים, בחטאת העוף — כתיב
45 הזאה "וזהו מדם החטאת על קיר המזבח"
46 (ויקרא פרק ה), בעולת העוף — כתיב מיצוי,
47 "ומלך את ראשו והקטיר המזבחה ונמצה דמו
48 על קיר המזבח" (ויקרא פרק א), והמקטיר —
49 שהעולה כליל היא, והמנפך שלשת לוגין —
50 שהיא פחות שבסכים רביעית הדין לכבש.
51 מאי
52 למה מפסין וחוזרין ומפסין — למה נאספן לפייס ארבעה פעמים ביום כדתנן במתניתין? יפסו על כולן באסיפה ראשונה, מי יזכה לזה ומי לזה, להריגש — להשמיע קול
53 המון עם רב, כמה פעמים, שהוא כבוד למלך, שנאמר "בבית אלהים" וגו'. כמה מפסין — מה היו לובשין אותם הנאספין לפייס, בגדי חול או בגדי קדש? בבגדי חול —
54 והזוכה לעבודה פושט ולובש בגדי קדש, הדפסי ועבדי — אף על פי שלא זכו בגורל, פקרו ועבדי — עבודה בבגדי חול, אותן שזכו לפייס, לחוגים — שמשין, באותם
55 שלא

יומא דף כד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קיא

מתרצת הגמרא: אמנם הצתת אליה עבודה היא, כיון שיש בה
 טורה, אך הדלקה של הנרות לא עבודה היא, שאין בה טורה,
 שכיון שהדליק רוב היוצא מהפתילה השלהבת עולה מאיליה,
 ולכן זר שהדליק את המנורה פטור.
 הגמרא שבה לדון בעבודות הנעשות בחוץ. שואלת הגמרא: אלא
 מעתה שנתבאר שלדברי הכל עבודה תמה שהיא גם עבודת מתנה
 זר חייב עליה, זר שסידר את המערכה – שנתן עצים על המזבה,
 לתייב, ומדוע לא הוזכרה עבודה זו לעיל בין העבודות שהן
 במיתה. משיבה הגמרא: אינה עבודה תמה, דאיכא לאחריה מצות
 סידור שני גזירי עצים, שהיו נותנים על עצי המערכה. שואלת
 הגמרא: סידור שני גזירי לתייב. משיבה הגמרא: עדיין איכא סידור
 אברים של קרבן התמיד על המערכה להקטירים, ואף זה ממלאכת
 הסידור.
 מקשה הגמרא: והא אמר רב אסי, אמר רבי יוחנן, זר שסידר שני
 גזירי עצים תיב, והרי אין זו עבודה תמה, שיש אחריה סידור
 אברים. משיבה הגמרא: כהא פליגי רב ורבי יוחנן, דמר – רבי יוחנן
 סבר סידור שני גזירי עצים עבודה תמה היא, שעבודת סידור
 העצמים מסתיימת בכך, וסידור האברים עבודה אחרת היא. ומר –
 רב סבר, לאו עבודה תמה היא, שגם סידור האברים בכלל סידור
 המערכה.
 הגמרא מביאה שכבר נחלקו תנאים במחלוקת רב ולוי האם זר
 שתרם את הדשן חייב מיתה: תנאי בנותיה דרב שאין זר חייב על
 עבודת סילוק כגון תרומת הדשן, ותנאי בנותיה דלוי שחייב. תנאי
 בנותיה דרב, אלו הן עבודות שזר חייב עליהם מיתה, וירקת דם על
 מזבח החיצון, וכן הואותו בין לפנים – על פרוכת ההיכל, בין לפני
 ולפנים – בקודש הקדשים, שהיה הכהן מזה ביום הכפורים. וכן
 המזבח כחמאת העוף על קיר המזבח, וכן הממזג והמקטיר בעולת
 העוף. והמנסף שלשה לזנין מים בחג הסוכות, ושלשה לזנין יין
 לנסכים. ומכך שלא הוזכרה בברייתא תרומת הדשן, מוכח כדעת
 רב שאין זר חייב עליה, והיינו מפני שהיא עבודת סילוק.
 תנאי בנותיה דלוי, אלו הן עבודות שזר חייב עליהן מיתה, המרים
 את הרקע, והמזה שבע האותות של דם שפנים, ושבע האותות של
 שמן שפמזרע, והמעלה – והמקטיר על גבי המזבח, בין דבר הקשר
 להקרבה, ובין דבר הפסול להקרבה.
 במשנתנו שנינו שהיו עושים פייס לקבוע מי יעבוד כל עבודה.
 שואלת הגמרא: למה מפייסין. הגמרא הבינה שהשאלה היא מדוע
 בכלל תיקנו פייס, ולכן תמה: למה מפייסין, והרי התשובה לכך
 היא בראשון במשנתנו, שהיו באים לידי קטטה. מבארת הגמרא
 את כוונת המקשן: אלא, למה מפייסין והזרין ומפייסין – מדוע
 הוצרכו הכהנים להתאסף ארבע פעמים ביום, ולא עשו את כל
 הפייסות בפעם אחת. משיבה הגמרא: אמר רבי יוחנן כד הריגיש
 כל העזרה – כדי להשמיע קול המון עם רב בעזרה כמה פעמים
 ביום, שנותנים בכך כבוד למלך, כמו שנאמר (תהלים נט טו) אשר יחדו
 נמתין סוד בבית אלהים נחלף ברגש.
 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בענין עריכת הפייס: כמה מפייסין
 – אלו בגדים לבשו הכהנים בעת הפייס. רב נחמן אמר, בבגדי חול,
 והזוכה היה פושט את בגדי החול ולבוש בגדי קודש. ורב ששת
 אמר בבגדי קדש. מבארת הגמרא את טעמם: רב נחמן אמר בבגדי
 חול, דאי אמרת שיהיו לבושים בבגדי קדש, איכא פגלי ורועות –
 אנשים חזקים ואלמיים, בתקמי ועבדי – שאף שלא זכר בפייס
 יזמסו את הזוכה לעבוד בקוממו, ולכן היו לבושים בגדי חול, שאז
 אין חשש שילכו ללבוש בגדי קודש ולעבוד בחמסנות. ורב ששת
 אמר בבגדי קדש, דאי אמרת בבגדי חול, יש לחשוש דאנב חביבותיה
 מקרי ועבדי – מתוך החביבות לעבוד, יעבוד הזוכה בשגגה
 כשהוא עדיין לבוש בבגדי חול.
 רב נחמן מביא ראייה לדבריו: אמר רב נחמן, מנא אמינא לה שהיו
 מפייסים בבגדי חול, דתנן (תמיד פ"ה מ"א), לאחר עריכת הפייס מפרזין
 – מסרו את הכהנים לתנזין – שמשים, והיו השמשים מפשיטין אותן
 את בגדיהן ולא היו מניחין עליהן אלא מכנסים בלבוש,

(במדבר י"ז) לכל דבר המזבח ולמבית לפרכתם ועבודת מתנה'
 וגו', כלומר, כיון שבין התיבות לכל דבר המזבח לבין עבודת
 מתנה' הפסיקה התורה בתיבות ולמבית לפרוכת ועבודתם' יש
 לומר שדווקא בעבודות שהם אל מבית לפרכת' – בקדש
 הקדשים, הוא דממעטים עבודת מתנה, כגון הזאות בין הבדים של
 יום הכפורים, ונתינת קטורת על האש. ולא עבודת סילוק, כגון
 הוצאת הכף והמחטה מקדש הקדשים ביום הכפורים, שהיא
 עבודת סילוק, הא – אבל לגבי עבודות שנעשות בחוץ לא נאמר
 מיעוט זה, וחייב הזר אפילו בעבודת סילוק.
 שואלת הגמרא: אי הכי ש'עבודת מתנה' נדרש רק על עבודה
 שמבית לפרוכת, תיבת ועבודתם' שנאמרה לאחר התיבות מבית
 לפרוכת' נמי נדרש כן, שדווקא אל מבית לפרכת' הוא דרק
 עבודה תמה כגון נתינת קטורת על האש, נאסרה בזר ולא עבודה
 שיש אחריה עבודה, כגון הולכת הכף והמחטה של הקטורת שיש
 אחריה חפינתה והקטרתה, הא בחוץ, אפילו עבודה שיש אחריה
 עבודה יהיה זר חייב עליה.
 משיבה הגמרא: כיון שכתבה התורה ועבודתם' עם וי"ו החיבור,
 הדר עריכה קרא – חזר הכתוב ועירב את ועבודתם' עם האמור
 בתחילת הפסוק לכל דבר המזבח, שגם על עבודות שבחוץ נאמר
 מיעוט זה, אמנם עבודת מתנה' לא נכתב עם וי' ולכן לא נדרש
 אלא על מבית לפרוכת'.
 לאחר שנמצאנו למדים שלדעת לוי זר אינו חייב על עבודת סילוק
 הנעשית בפנים וקודש הקדשים, אמנם על עבודת סילוק שבחוץ
 מתחייב, דנה הגמרא מה דינה של עבודת סילוק הנעשית ב'קודש':
 פני רבא, עבודת סילוק הנעשית בחיכל, כגון דישון מזבח הפנימי
 והמנורה, מהו – האם זר חייב עליהם מיתה, וצדדי הספק, האם
 לפנים – לקודש הקדשים כדמינן ליה, שאין חייבים שם על עבודות
 סילוק, או לעבודות שבחוץ כדמינן ליה, וחייב.
 הדר פשיטא – חזר רבא ופשט את שאלתו, שיש לדרוש מכך שלא
 כתבה התורה מבית לפרכת' אלא כתבה ולמבית לפרכת', שבאה
 להוסיף ולרבות שההיכל הרי הוא כבפנים, ופטור בו על עבודת
 סילוק.
 מדברי רבא מתבאר שזר שעבד בקודש עבודה מתנה שאין
 אחריה עבודה חייב מיתה. שואלת הגמרא: אלא מעתה, זר שסידר
 את השולחן – שהניח את לחם הפנים על השולחן שבהיכל, לתייב,
 ומדוע לא נמנתה עבודה זו יחד עם ארבע העבודות שמנה רב
 לעיל. משיבה הגמרא: סידור השולחן אינה עבודה תמה, כיון
 שלאחריה איכא סידור פזיזין – ישנה עבודת נתינת שני בויכי
 לבונה על השולחן.
 שואלת הגמרא: סידור פזיזין על השולחן, לתייב, שהרי זו עבודת
 מתנה ועבודה תמה, ומדוע לא הוזכרה לעיל בארבע העבודות
 שהן במיתה. משיבה הגמרא: אף היא אינה עבודה תמה, דאיכא
 עבודת סילוק לחם הפנים מהשולחן, והקמרה של הבויזין על
 המזבח, בשבת הבאה.
 ממשיכה הגמרא ושואלת: זר שסידר את המנורה – שקבע את נרות
 הזהב במקומם לאחר קינוח אפרם, לתייב, ומדוע לא נמנתה
 עבודה זו לעיל. משיבה הגמרא: סידור המנורה אינה עבודה תמה,
 דאיכא עבודת נתינת פתילה בתוך הנר. שוב שואלת הגמרא: זר
 שנתן פתילה, לתייב. משיבה הגמרא: אף זו אינה עבודה תמה,
 דאיכא עבודת נתינת השמן. שוב שואלת הגמרא: זר שנתן שמן בנר
 לתייב. משיבה הגמרא: אף זו אינה עבודה תמה דאיכא מצות
 הדלקה. שוב שואלת הגמרא: זר שהדליק נרות המנורה לתייב.
 משיבה הגמרא: הדלקה לאו עבודה היא, ואין חייבים עליה.
 תמדה הגמרא: ולא – וכי הדלקת המנורה אינה חשובה עבודה,
 והתנאי, נאמר בפסוק (ויקרא י"ז) ונתנו בני אהרן תבואה אש על המזבח
 וערכו עצים על האש לימד על הצתת אליה – הצתת אש על ידי
 קסמים דקים, כשרואים שהאש שעל המערכה נוטה לכבות, שלא
 תהא אלא ככהן פשר, ובכלי שרת – שיהיה הכהן לבוש בבגדי
 כהונה. ומבואר שאף הצתת האש שעל המזבח והדומה להדלקת
 הנרות במנורה נחשבת עבודה' וכל דיני עבודה שייכים בה.

49 הפייס, וְהַצִּיָּה בְּחֹל, ושם היה הזקן יושב.
 50 הגמרא מבארת את ההוכחה לדבר השני: וְאִי סְלָקָא דְעֵתָךְ, שרק
 51 פְּתַח אַחַד יֵשׁ לָהּ לְשֵׁכֶת הַגּוּיָה, וּפְתוּחַ לְקַדְשׁ, כיצד היה הַזְּקֵן יוֹשֵׁב
 52 בְּמַעְרְבָהּ, וְהַתָּנַן (מע"ש פי"ג מ"ח), הַלְשֵׁכֶת הַבְּנוּיֹת בְּחֹל וּפְתוּחוֹת
 53 לְקַדְשׁ, דִּין תּוֹכֵן בְּקוֹדֶשׁ, ואסור לשבת בהם. וְאִי סְלָקָא דְעֵתָךְ שהיה
 54 פְּתוּחַ רק לְחֹל, אִיךָ היה הפייס בְּמַזְרְחָהּ, והרי הפייס צריך
 55 להיעשות ב'בית אלהים', וְהַתָּנַן (שם) לְשֵׁכֶת בְּנוּיֹת בְּקַדְשׁ וּפְתוּחוֹת
 56 לְחֹל, תּוֹכֵן חֹל. אֲלָא לָאו שְׁמַע מִינָהּ, שְׁנֵי פְתוּחִים הָיוּ לָהּ, אַחַד
 57 פְּתוּחַ בְּקַדְשׁ, וְאַחַד פְּתוּחַ לְחֹל.

משנה

58 משנה זו מבארת על אלו עבודות היה נעשה הפייס השני: הַפִּיִּיס
 59 הַשֵּׁנִי קוֹבַע מִי שׁוֹחֵט את התמיד, מִי זוֹרֵק את דמו, מִי מְדַשֵּׁן את
 60 הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי – שבכל יום היו מורידים את הדשן (ו-האפר)
 61 מהמזבח הפנימי, וּמִי מְדַשֵּׁן אֶת הַמְּנוּחָה ו-מסיר את הפתילות
 62 והאפר מהנרות שכבו, וּמִי מַעְלֶה אֲבָרִים מהשולחנות לְכַבֵּשׁ,
 63 שהכהנים הזוכים להעלות את האברים היו מניחים אותם על
 64 הכבש מחציו ולמטה. והיו מחלקים את האברים לששה כהנים,
 65 הראשון היה נוטל את הַרְאָשׁ וְהַזְּקֵל הימנית האחורית. והשני היה
 66 נוטל את שְׁתֵּי הַיָּדַיִם – הרגליים הקדמיות. והשלישי היה נוטל את
 67 הַעֲוִקֵן – הזנב, וְהַזְּקֵל השמאלית האחורית. והרביעי את הַחֹזֶה
 68 וְהַנְּרָה – הצואר. והחמישי את שְׁתֵּי הַדְּפָנוֹת – שני צידי הבהמה.
 69 והשישי את הַתְּקָבִים. והשביעי את הַפְּלֵת – עשרון סולת למנחת
 70 התמיד. והשמיני את הַתְּבִיתִין – חביתיה כהן גדול. והתשיעי נוטל
 71 את הַתֵּיִן – שהיו מביאים שלשה לוגין יין לנסך עם קרבן התמיד.
 72 נמצא שְׁשֻׁלְשָׁה עֶשְׂרֵי כֹהֲנִים זְכוּ בוֹ – בפייס השני, תשעה שמעלים
 73 את האברים, הנסכים והסלת, וארבעה שהזכרו בתחילת המשנה
 74 שהוֹחֵט, הזורק, המדשן את המזבח, והמדשן את המנורה.
 75 אֲמַר בֶּן עֲזַאי לְפָנֵי רַבִּי עֲקִיבָא מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ כְּדָרְךָ הַלּוֹכֵי הָיָה
 76 קָרֵב – שסידור האברים היה לפי צורת הליכת הבהמה.

גמרא

78 הגמרא דנה בענין הפייס לעבודות שהזכר במשנה: אִיבְעִיָא לְהוּ,
 79 בְּשֵׁחֵן מְפִיִּיסִין, האם לְעִבּוּדָה אַחַת בלבד היו מְפִיִּיסִין, והיינו שהיו
 80 מְפִיִּיסִין על השחיטה, וכשהיה זוכה האחד בשחיטה לא היו
 81 מְפִיִּיסִין יותר אלא הכהנים שעומדים לימינו היו נמשכים אחריו
 82 לפי סדר המשנה שני לזריקה שלישי לדישון המזבח רביעי
 83 למנורה וכן הלאה. או דִּילְמָא לְכָל עִבּוּדָה וְעִבּוּדָה משלש עשרה
 84 העבודות המנויות במשנה הֵן מְפִיִּיסִין.
 85 הגמרא מנסה לפשוט את הספק: תָּא שְׁמַע מהמשנה לעיל (כב).
 86 אַרְבַּע פְּיִסוֹת הָיוּ שָׁם, וְאִי סְלָקָא דְעֵתָךְ לְכָל עִבּוּדָה הֵן מְפִיִּיסִין
 87 בנפרד, אם כן מוּבָא הוּוּ – היו יותר מארבע פייסות, שהרי
 88 במשנתינו לבדה יש שלשה עשר זוכים. דוחה הגמרא: אֲמַר רַב
 89 נַחֲמָן בְּרַיְהִי קָאָמַר חָכִי קָאָמַר הַתָּנָא, אַרְבַּע פְּעֻמִּים נִבְּנְסִין לְהַפִּיס,
 90 וְאוּלַם לְכָל תְּרָא וְתָרָא – בכל התכנסות היו כֹּה מוּבָא פְּיִיסוֹת – היו
 91 מְפִיִּיסִים פעמים רבות.

1 מְאִי לָאו – האם אין המשנה עוסקת בְּאוֹתָן כהנים שְׁזָכוּ לְפִיִּיס,
 2 שהיו מְפִשְׁטִין אותם את בגדי החול שלבשו בשעת הפייס,
 3 ומלבישים אותם בגדי קודש לעבודה, הרי שלבשו בגדי חול
 4 בשעת הפייס.

5 דוחה הגמרא: אֲמַר רַב הוּנָא פְּרִי הוֹדָה, אֲמַר רַב שֶׁשֶׁת, לֹא מדובר
 6 בְּאוֹתָם שֹׁכְבֵי לְפִיִּיס, אלא המשנה עוסקת בְּאוֹתָן שְׁלֹא זְכוּ לְפִיִּיס,
 7 שהפשיטו מהם את בגדי הקודש שפייסו בהם והלבישום בגדי חול.
 8 מוכיחה הגמרא את דחייתה: וְהָכִי נִמְי מִסְתַּבְּרָא, שמדובר באלו
 9 שלא זכו, וְאִי סְלָקָא דְעֵתָךְ שמדובר בְּאוֹתָן שְׁזָכוּ לְפִיִּיס, ומפשיטין
 10 מהם את בגדי החול, יקשה המושך המשנה, 'לֹא הָיוּ מְנִיחִין עֲלֵיהֶן
 11 אֲלָא מְכַנְסִים בְּלַבַּד', ולפירושו של רב נחמן היינו מכנסים של חול
 12 שנשאירים עליהם כשהלבישום בגדי קודש ורק אחר כך פשוטם
 13 ולבשו מכנסי קודש, וְקָשָׁה הַתָּנָא, מְנִיין שְׁלֹא יְהֵא דְכָר – שום בגד
 14 קוֹדֶשׁ לְלְבִישׁת הַמְכַנְסִים, תְּלַמּוּד לְזַמַּר (ויקרא טו ד) 'וּמְכַנְסֵי בַד יְהִיוּ
 15 עַל בְּשָׂרָךְ' והיינו שילבש את המכנסים כשאין עליו שום בגד אלא
 16 בשרו בלבד.

17 שואלת הגמרא: וְאִידֶךָ – מה יענה על כך רב נחמן הסובר שהיו
 18 מְפִשְׁטִין בגדי חול, מבארת הגמרא: הָא לֹא קָשְׁיָא, משום דְהָכִי
 19 קָתַנִי בַּמִּשְׁנָה, עַד שְׁעוֹדֵן עֲלֵיהֶן בְּגָדֵי חֹל – היינו שאר הבגדים לבד
 20 המכנסים, הָיוּ מְלַבִּישִׁין אוֹתָן מְכַנְסֵי קַדְשׁ, ואחר כך היו מְפִשְׁטִין
 21 אוֹתָן את שאר בְּגָדֵי הַחֹל לֹא הָיוּ מְנִיחִין עֲלֵיהֶם אֲלָא מְכַנְסִים של
 22 קודש בְּלַבַּד, ולאחר מכן היו מלבישים את שאר בגדי הקודש,
 23 ונמצא שאכן לבישת מכנסי קדש היתה ראשונה לבגדי הכהונה.

24 רב ששת מביא ראייה לדבריו מברייטא: אֲמַר רַב שֶׁשֶׁת מְנָא אֲמִינָא
 25 לָהּ שְׁהָיוּ מְפִיִּיסִים בְּבִגְדֵי קוֹדֶשׁ, דְּתָנִיא, לְשֵׁכֶת תְּנִיחַ שְׁבַה הָיוּ
 26 עוֹשִׂים את הפייס בְּמִין בְּפִילְקֵי גְדוּלָה ו-בית גבוהה הָיְתָה, והפייס
 27 הָיָה נַעֲשֶׂה בְּמִזְרְחָהּ, וְזָקֵן – אחד מהדיינים שהיה מורה להם את
 28 סדר הפייס יוֹשֵׁב בְּמַעְרְבָהּ של לשכת הגזית, וְהַכֹּהֲנִים מוּקְפִין
 29 וְעוֹמְדִין בְּמִין בְּכּוֹלְיָאָר – תכשיט עגול, וְהַמְּנוּחָה בָּא וְנוֹטֵל מְצַנְפַת
 30 מְרָאשׁוֹ שֶׁל אַחַד מֵהֶן, וּבְכַךְ הָיוּ יוֹדְעִין שְׁמַמְנֵי פִיִּיס מִתְּחִיל. וְאִי
 31 סְלָקָא דְעֵתָךְ לְזַמַּר שהיו עושים את הפייס כשהם לבושים בְּבִגְדֵי
 32 חֹל, קָשָׁה, מְצַנְפַת בְּבִגְדֵי חֹל מִי אִיבָא – וכי ישנה מצנפת בין בגדי
 33 חול. דוחה הגמרא: אֵין – אכן יתכן שתהיה מצנפת שאינה משל
 34 קדש אלא משל הדיוס, וּבְדַתְנֵי רַב יְהוּדָה, וְאִיתִימָא רַב שְׁמוּאֵל בְּר
 35 יְהוּדָה, בְּהוּן שְׁעֻשְׁתָּה לֹא אִמּוּ בְּתוֹנַת כְּמִין של קדש, הָיָה הַכֹּהֵן עוֹבֵד
 36 בְּהַ עִבּוּדַת יְחִיד כְּגוֹן הוֹצֵאת כֹּף וּמַחַתָּה בְּיוֹם כִּיפּוּר מְקַדֵּשׁ
 37 הַקֹּדֶשִׁים.

38 הגמרא לומדת שני דברים מהאמור בברייטא: אֲמַר אַבְי, שְׁמַע
 39 מִינָהּ, לְשֵׁכֶת הַגּוּיָה הַצִּיָּה בְּנוּיָה בְּקַדְשׁ וְהַצִּיָּה בְּנוּיָה בְּחֹל, וְעוֹד שְׁמַע
 40 מִינָהּ, שְׁנֵי פְתוּחִים הָיוּ לָהּ לְשֵׁכֶת הַגּוּיָה אַחַד פְּתוּחַ בְּקַדְשׁ וְאַחַד
 41 פְּתוּחַ בְּחֹל. והראייה לדבר הראשון: דָּאִי סְלָקָא דְעֵתָךְ שֵׁשֶׁת שלשכת
 42 הגזית כולָה בְּנוּיָה בְּקַדְשׁ, כיצד היה זָקֵן יוֹשֵׁב בְּמַעְרְבָהּ, וְהָאֲמַר מַר
 43 אֵין יְשִׁיבָה מוֹתֵרַת בְּעֻזָּה אֲלָא לְמַלְכֵי בֵּית דֹּרַד בְּלַבַּד. וְאִי סְלָקָא
 44 דְעֵתָךְ שְׁבוּלָה בְּנוּיָה בְּחֹל, ולכן הוֹתֵר לוֹ לְשֵׁכֶת שָׁם, אם כן כיצד
 45 הָיָה נַעֲשֶׂה הַפִּיִּיס בְּמַזְרְחָהּ, וְהָא בְּעִינָן (תהילים נה טו) 'בְּבֵית אֱלֹהִים
 46 נִהְלָךְ בְּרָגְשׁ', וכפי שדרשה הגמרא לעיל (כד) פסוק זה לגבי פייס,
 47 ואם כן היה צריך שיעשה הפייס ב'בית אלהים', וְלִיבָא, אֲלָא שְׁמַע
 48 מִינָהּ שֵׁשֶׁת הַגּוּיָה הָיְתָה בְּנוּיָה הַצִּיָּה בְּקַדְשׁ, ושם היה נעשה

1 מאי לאו באותן שזכו לפייס - תימיה הוא: מאי מיייתי רב נחמן מהבא? כיון דרב ששת מצוי
2 דדי לה. ואדרבה, טפי יש ריאה לרב ששת מכאן, כדאמר: הכי נמי מסתברא, ורב
3 נחמן איצטרך לשנויי בדוחקו ויש לומר: משום דלעיל מינה איידי בורכין בעבודה, דקתני רבי
4 אלעזר בן יעקב אומר: המעלה אברים לכבש הוא מעלה על גב המזבח, והדר קתני מסרון
5 לחזנים - והיינו נמי דקאמר רב ששת בסמוך מנא
6 אמינא לה, ולא מיייתי מהא דהבא, דקאמר אידו
7 גופיה הכי נמי מסתברא, אלא מהא ליבא למשמע
8 מינא, דדייקא כמר ובמר.
9 נומל מצנפת של אחד מהם - מכאן קשה
10 לפירוש רבינו יצחק בן אשר דפירש דשל
11 כהן הדיוט קריה מגבעת לפי שהיא רחבה, ושל
12 כהן גדול מצנפת שהיא קצרה, לפי שהיא צורך
13 להניח תפילין וציץ, ויש לומר: לשון תורה לחוד
14 ולשון חכמים לחוד. ובלשון תורה קרי לשל כהן
15 גדול מצנפת בכל דוכתא, וכי הייא דאמרינן
16 בפרק קמא גיטין (ו.א.) "הסר המצנפת והסר
17 העטרה" בזמן שמצנפת בראש כהן גדול - ישנה
18 לעטרה בראש כל אדם, נסתלקה מצנפת מראש
19 כהן גדול - נסתלקה עטרה מראש כל אדם.
20 אין ישיבה בעורה - תימיה: דאמר בפרק שני
21 דובחים (ט.א.) ומה יושב שאובל, אם עבר
22 חילל וכו'. והכי אבילי, הוא אין ישיבה בעורה
23 ויש לומר: שאובל בקדשים קלים הנאכלין בכל
24 העיר, אי נמי, אומר רבינו יצחק בר אבהו: דאף
25 על גב דאין ישיבה בעורה אלא למלכי בית דוד -
26 הני מילי לדברים דלא צורך בעודה, אבל אכילה
27 - צורך בעודה היא, דכתיב "ואכול אותם אשר
28 כופר בהם" שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים
29 - מישרא שרי, ואתי שפיר נמי גבי דפרין בפרק
30 שני דובחים (י.ט.) גבי קידוש
31 ידים ורגלים מן הכיור, דפרין: וליתבי מיתב, אף
32 על גב דבעורה הוא - צורך בעודה שרי. אבל
33 פייס דהבא - לא חשיב צורך בעודה, דאפשר
34 בלא פייס, אי נמי יש לומר: היינו טעמא דמותר
35 לישב ולאכול קדשים - דבאכילת קדשים כתיב
36 בהו "למשחה" - לגדולה, כדרך שהמלכים
37 אוכלין - והיינו מיושב. אבל אין לתרץ דמותר
38 לאכול מיושב בלשכות הגבוהות בחול ופתוחות
39 לקודש, שהן בעורה לאכילת קדשי קדשים -
40 דהתורה ריבתה חצרות הרבה, ולישב שם מותר,
41 כמו שאינן חשוכין כעורה להתחייב עליהם משום
42 טומאה כדאייתא ביאידוהו מקומן (ובחים נ.א.) -
43 דהא בשמעתין משמע דלישב נמי הוי כעורה
44 עצמה, ואסור לישב בה.
45 והא בעינן בית אלהים נהלך ברגש - תימיה:
46 כיון דבעינן פייס בקודש, אמאי לא היו
47 מפיסין בעורה עצמה, דקדיש טפי? ואומר רבינו
48 תבו: כיון דנטול מצנפתו של אחד מהן גנאי היה
49 לעמוד בלא מצנפת בעורה, והרב רבי יצחק בר
50 ברוך פירש: משום דהוי קיימי בכבוליארא. ואם היו
51 מפיסין בעורה - היה אחוריהם אל היכל ה.

תא
תא
תא

1 שלא זכו לפייס - היו מפשיטין בגדי קדש שהפסיקו בהן. דאי סלקא דעתך באותן שזכו
2 - והפשטה זו בגדי חול, ולהכיבשן בגדי קדש, וקתני לא היו מניחין עליהן אלא מכנסי
3 חול - אלמא מלבישין אותן בגדי קדש על מכנסי חול, ואחר כך פושטין מכנסי חול
4 ולובשין למכנסי קדש, והתניא כו'. מלבישין אותן מכנסי קדש - כדי שלא יעמדו ערומים
5 כשהפשטו. ולשבת הגויט - ששם היו מפיסין.
6 בסליקי - בית גבוה שעל עליה. פייס במורה
7 - קבוצת היקף המפיסין במזרח היתה, וזקן -
8 של בית דין, המורה לזן סדר הפייסין, יושב
9 במערה. כבוליארא - עגול, שקרוין נושק"א.
10 שממנו תחיל. אין ישיבה בעורה - שנאמר
11 שפירשתי בראש הפרק. בדקתני רב שמואל בר
12 יהודה - לקמן בפרק שלישי (לה.ב.) שהיו
13 אמותיהן של כהנים עושות לכהנים משלהם
14 כמין בגדי כהונה, להראות הפארת עושרן וגי
15 מלאכתן, וכמה הן מהדרות מצות. דקתני: כהן
16 שעשתה לו אמו כתנות לובשה ועובר בה
17 עבודת יחיד. אין ישיבה בעורה - שנאמר
18 (דברים פרק יח) "לעמוד לשרת" "העומדים שם
19 לפני ה'", אלא למלכי בית דוד - שמצינו בהן
20 ישיבה. שנאמר (שמואל ב פרק ז) "ויבא המלך
21 דוד וישב לפני ה' ויאמר מי אנכי ומי ביתי" וגו'.
22 והא בעינן בית אלהים נהלך ברגש - אלמא
23 פייס צריך להיות בבית אלהים. משנה מי שזכב
24 - את התמידי. הראש והרגל - של ימין בכותב
25 אחד, ושני הידים בכהן שני. העוקץ - הוא
26 חזב, והרגל של שמואל בכהן שלישי. החזה -
27 הוא השומן הרואה את הקרקע, וזותבין אותו
28 מכאן ומכאן בלא ראשי צלעות. והגרה - הוא
29 הצואר, ובו מחובר הקנה והכבד והלב והחזה,
30 והגרה בכהן רביעי. ושני הדפנות - בחמישי.
31 ותקבים - בששי. והסולת - עשרון למנחת
32 נסכו של תמיד. והחביתים - חצי עשרונו של
33 כהן גדול שקרב עם התמידין בכל יום, שנאמר
34 (ויקרא ז) "מחציתה בבקר ומחציתה בערב"
35 וסמך ליה "על מחבת בשמן תעשה" - לכך
36 קרוי חביתין. והיין - שלש לוגין של ניסוך
37 לכבש התמיד. שלשה עשר כהנים וזבין בו -
38 בפייס זה (ואחור, שלש עשרה עבודות כהנים
39 מנויות כאן. כדרך הילובי - בחיין, היה קרב
40 התמיד. ובגמרא מפרש לה. גמרא לעבודה אחת
41 מפיסין - כגון מי שחט, ולכשיזכה מי שזכה
42 לחשיטה - שוב אין פייס לשאר שתיים עשרה
43 עבודות, אלא כהנים שמוקפין לימינו נמשכין
44 אחרי כפי סדר משנתנו. שני לזיקה, שלישי
45 לדישון מונח הפנימי, רביעי למנורה, וכן כולן.
46 או דילמא לכל עבודה ועבודה - היו חוררין
47 ומוציאין אצבעותיהן למנין, והזוכה זוכה.
48 לא

36 בן עזאי לפני רבי עקיבא משום רבי יהושע: דרך הלכות היה קרב. גמרא איבעיא
37 להו: פשתן מפיסין, לעבודה אחת מפיסין, או דילמא לכל עבודה ועבודה הן מפיסין?
38 תא שמע: ארבע פייסות היו שם. ואי סלקא דעתך לכל עבודה הן מפיסין - טובא
39 הווי! - אומר רב נחמן בר יצחק, הכי קאמר: ארבע פעמים נכנסין להפייס, ולכל חרא וחרא היו בה טובא פייסות.

1 תא שמע רבי יהודה אומר לא היה פייס למחנה כו' - תימה: מאי מייתי מרבי יהודה?
 2 לייתי מתנא קמא איפכא! ויש לומר דהכי מייתי: דאפילו תנא קמא לא פליג עליה אלא
 3 בקטרת, משום דלא שכיחא ומותרא, אבל בעלמא - מודה. אי נמי צריך לומר: דלרבי
 4 יהודה הווכח במחנה לא היה זוכה כלל מבכ פייס, מחמת שזכה זה בקטרת וזכה זה שאצלו
 5 לימינו במחנה. אלא בדעתו דבין שזכה בקטרת
 6 תליא מילתא, אי בעיא - איהו עביד הבל, שקיל
 7 קטורת ושקיל מחנה, כדאשכחן ביום הכפורים
 8 דבין גדול לחודיה עביד לכולה מילתא. אף על
 9 גב דהתם טריחא מילתא טובא, דבעי לאתוי
 10 בחפזיה, כדאיתא לקמן בפרק "הוציא לו" (מא, א)
 11 - כל שכן הכא דלא טריחא מילתא, דמצי עביד
 12 לה לכולי מילתא לחודיה, מיהו, משום טריחא
 13 מילתא קצת - אורחא דמילתא היה שדיה אומר
 14 לאור זכה עמי במחנה, ורגיל היה לומר לאותו
 15 שעומד אצלו לימינו, משום איבה שלא יקפידו
 16 האחרים עליו, ומיהו, אם ירצה לשנות - הרשות
 17 בידו לעשות הוא בעצמו הבל, או לומר למי
 18 שעומד בשמאלו או לאחר שאינו עומד אצלו
 19 כלל "זכה עמי", וכן משמע הלשון: כהן שזכה
 20 במחנה אומר כו', ולא קאמר העומד אצלו נמשך
 21 עמו, כדקאמר בסמוך שנים עשר אחיו הכהנים
 22 נמשכין עמו, וכן משמע בתוספתא ופרק א, דתני
 23 בתר מילתא דרבי יהודה דהכא "דברי רבי אליעזר
 24 בן יעקב" דמייתי בסמוך. לא היה פייס לאברים
 25 אלא המעלה אותן לכבש מעלה אותן למזבח.
 26 אלמא דומיא דרבי אליעזר בן יעקב איירי רבי
 27 יהודה, דלא היה שום צד זכית פייס במחנה,
 28 והשתא מייתי שפיר מרבי יהודה, דעל כרחך לא
 29 פליגי רבנן עליה אלא דלא סבירא ליה דבדעת
 30 הכהן הווכח בקטרת תליא מילתא, ומיהו, מוד
 31 דאי חזרוני ומפיק, אלא ההעומד לימינו וזכה
 32 מבכ פייס. ועל כרחך לא פליגי רבי אליעזר בן
 33 יעקב עליה לקמן דסבירא ליה שחורז ומפיק
 34 לצורך מחנה - אלא כדי להשלים ארבעה
 35 פייסות. כי שום טעם יש שאין לפנות מארבעה
 36 פייסות, ומדקא פריך לקמן (כו, א) כמה זימנין אם
 37 כן בצרי ליה פייס, ואם כן בפייס השני כולי עלמא
 38 מודה, בין דבפעם אחת מפיסו - דלא לכל
 39 עבודה מפייסו. **מניין** לראש ופדר שקודמים כו'
 40 - תימה ליה: אם כן אמאי לא חשיב במתניתין פדר
 41 בהדי ראש? ויש לומר: כיון דאי אפשר להקטיר
 42 הראש בלא פדר, וזהו דרך כבוד - בכלל הראש
 43 הוא.
 44 **גורן** פדר על בית השחיטה ומעלה - ואם
 45 תאמר: מהאי קרא תיפוק לן שפדר קודם
 46 לכל הנתחים, דכיון דהראש קודם - פדר שעליו
 47 נמי קודם! יש לומר: דסלקא דעתך אמינא חופה
 48 הפדר על בית השחיטה עד שמעלהו לראשו של
 49 מזבח, ואז מסיר הפדר ומניחו, ומקטיר הראש בפני
 50 עצמו והפדר מקטיר עם הקרבים. אי נמי יש לומר:
 51 אי לא כתב דר קרא - לא היה דרשנין ליה אלא
 52 לומר שראש ופדר קודמין לכל הנתחים, ובפרק
 53 "השוחט" (חולין כו, א) כתבתי יותר, וכאן אין
 54 ש"יך.

יהודה

1 תא שמע, רבי יהודה אומר: לא היה פייס למחנה,
 2 אלא פהו שזכה בקטרת אומר ליה שעמו "זכה עמי
 3 במחנה"! - שאני מחנה וקטרת דהך עבודה היא.
 4 אפיא דאמרי: דקא מחנה וקטרת דהך עבודה
 5 היא, אבל שאר עבודות - בעי פייס. - מחנה
 6 אצטריכא ליה, סלקא דעתך אמינא: הואיל ולא
 7 שכיחא, ומערתא - נתקין לה פייס בפני עצמה, קא
 8 משמע לן. תא שמע, דתני רבי חייה: לא לכל עבודה
 9 ועבודה מפייסין, אלא פהו שזכה פתמיד שנים עשר
 10 אחיו הפהנים נמשכין עמו. שמע מינה. "פייס השני"
 11 וכו'. איבעיא להו: מי מקבל? שוחט מקבל, דאי אמרת
 12 זורק מקבל - אנכ חביבותיה לא מקבל ליה לכוליה
 13 דם, או דילמא: זורק מקבל, דאי אמרת שוחט מקבל
 14 - זימנין דשחיט זר. - תא שמע: בן קפין עשה שנים
 15 עשר דד לכיור פדי שיהיו שנים עשר אחיו הפהנים
 16 העסוקין פתמיד מקדשין ידיו ורגליהן בבת אחת. ואי
 17 סלקא דעתך שוחט מקבל, תליסר הוי! אלא לאו
 18 שמע מינה: זורק מקבל, שמע מינה. אמר ליה רב
 19 אחא בריה דרבא לרב אשי: אף אנן נמי תנינא: שתט
 20 השוחט, וקבל המקבל, וקא לו לזרוק, שמע מינה.

1 "אמר בן עזאי לפני רבי עקיבא" וכו'. תנו רבנן:
 2 **פיצד דרך הלכות? הראש והרגל, החזה והגרה,**
 3 **ושתי ידים, ושתי דפנות, העוקץ והרגל. רבי יוסי**
 4 **אומר: דרך הפשטו היה קרב. פיצד דרך הפשטו?**
 5 **הראש והרגל, העוקץ והרגל, ושתי דפנות, ושתי**
 6 **הידיים, החזה, והגרה. רבי עקיבא אומר: דרך**
 7 **ניתוחו היה קרב. פיצד דרך ניתוחו? הראש והרגל,**
 8 **ושתי ידים, החזה והגרה, ושתי דפנות, והעוקץ,**
 9 **והרגל. רבי יוסי הגלילי אומר: דרך עילויו היה**
 10 **קרב. פיצד דרך עילויו? הראש והרגל, החזה**
 11 **והגרה, ושתי הדפנות, והעוקץ והרגל, ושתי הידיים.**
 12 **- והכתיב "כל נתח טוב רך וכתף"!** - תהיא
 13 בכחוישה. אמר רבא: בין תנא דידן ובין רבי יוסי
 14 פתר עילויה דבשרא אוליגן, מר אזיל פתר איברא
 15 דבישרא, ומר אזיל פתר שמנא דבישרא. מאי
 16 מעמא סלקא רגל בהדי רישא - משום דרישא
 17 נפיש ביה עצמות, קרבא רגל בהדיה. דכולי עלמא
 18 מיהת ראש קרב ברישא, מנא לן? - דתניא: מניין
 19 לראש ופדר שקודמין לכל האברים - תלמוד לומר
 20 "את ראשו ואת פדרו ועד". - ואידך פדר אחרינא
 21 למא

1 לא היה פייס למחנה - כשהיו מפייסין לקטרת, כדתנן מתניתין: חדשים לקטרת באו
 2 והפייס. והקטרת צריכה שני כהנים, אחד שמוליך הקטרת להיכל ומקטירה, ואחד
 3 שחותה גחלים מעל המזבח התיצון ומכניס להיכל. ונתון על המזבח הפנימי להקטיר את
 4 הקטרת עליהן, כדילפינן לקמן (מהא, מ) מקרא, שנחלי מזבח הפנימי ניטלין מזמבח
 5 התיצון בכל יום. וקאמר רבי יהודה לא היו
 6 מפייסין מי שזוכה במחנה, אלא מי יזכה
 7 בקטרת, ומי שזכה בה אומר ליה שבימינו -
 8 זכה עמי במחנה. אלמא: לאו לכל עבודה
 9 ועבודה מפייסין, הואיל ולא שכיחא - הקטרת,
 10 אלא פעמיים ליום, שאין הקטרת באה נדבה.
 11 ומערתא - ומעשרת את העוסקין בה,
 12 כדאמרינן לקמן בפרקין (כו, א). מי מקבל - דם
 13 התמיד, כיון דלא מנה ליה במתניתין כהן -
 14 שמע מינה חד מנהי עביד ליה. אנכ חביבותיה
 15 - דוריקה, שהיא עבודת מזבח - לא מקבל
 16 ליה לכוליה דם. ואמרינן לקמן (מהא, א) צריך
 17 שיקבל את כל הדם, שנאמר (ויקרא ד) "את כל
 18 דם הפרו ישפר". זימנין דשחיט זר -
 19 שהשחיטה כשרה בור והקבלה פסולה בו,
 20 שנאמר (ויקרא א) "ושחט את בן הבקר והקריבו
 21 הכהנים את הדם" - מקבלה ואילך מצות
 22 כהונה, לימד על השחיטה שכשירה בור. בן
 23 קפין - כהן גדול היה, שנים עשר ימים -
 24 שהוא יוצק בן מים, תליסר הוי - שהיו שלש
 25 עשרה עבודות נמנו במשנתנו בעבודות פייס
 26 התמיד. אלא שהשחיטה אינה טעונה קידוש
 27 ידים ורגלים אפילו כשהיא בכהן, לפי שהיא
 28 עבודה שהיא כשירה בור, ואי אמרת שוחט
 29 מקבל - נמצא שהוא צריך לקדש ידיו ורגליו
 30 בשביל הקבלה, אף אנן נמי תנינא - במסכת
 31 תמיד, ובא לו לזרוק גטיסין. דרך הלכות - של
 32 צד הראש קודמין, הקודם קודם. הראש והרגל
 33 - של ימין להברי הכל קודמת, ומקרא יליף
 34 לה לקמן. דרך הפשטו - מצד הרגלים לצד
 35 הראש. דרך ניתוחו - כסדר שמנתחין אותו
 36 לאחר הפשטו, אבר אחר אבר, וסדר ניתוחו
 37 מפורש במסכת תמיד (לא, א) כמו שהוא סודר
 38 כאן, פיצד דרך ניתוחו כו' וכשהוא מנתח נתון
 39 כל אבר ואבר למי שזכה בו, וכולן עומדים שם
 40 עד שיקבלו שם כולן, והולכין ומוליכין אותן
 41 לכבש זה אחר זה. ובסדר הולכתן פליגי הני
 42 תנאי, מר אמר הכי ומר אמר הכי. הכי גטיסין:
 43 פיצד דרך ניתוחו הראש והרגל ושתי ידיו
 44 והחזה והגרה ושתי הדפנות ועוקץ והרגל. דרך
 45 עילויו - דרך מיטב שלו ומבדד נתחיו,
 46 המובחר קודם. הכי גטיסין: פיצד דרך עילויו
 47 הראש והרגל החזה והגרה ושתי הדפנות
 48 והעוקץ והרגל ושתי ידיים. והכתיב כל נתח
 49 טוב ירך וכתף - אלמא: ירך מעלי מכתף,
 50 בכחוישה - ירך מעלי, דאליים. תנא דידן -
 51 תנא דמתניתין לא אמר כחד מנייהו. מר אזיל
 52 פתר איברא - תנא דידן הולך אחר עילויו
 53 גדול האיברים, ורבי יוסי הולך אחר עילויו
 54 השמן. ואידך פדר - קרא אחרינא כתיב "את
 55 הנתחים את הראש ואת הפדר".
 56 למא

יומא דף כה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קטו

57 מוכיחה זאת הגמרא אף ממשנה: אָמַר לִיה רַב אֶהָא גְרִיה דְרַבָּא
 58 לְרַב אִשִּׁי, אִף אֲנִן נַפְי תְּנִינָא בַּמְשַׁנָּה (תמיד ל:), שְׁחַט תְּשׁוּחָתְךָ, וְקָבַל
 59 הַמִּקְבָּל, וְכָא לֹא לְיוֹק, וּמִשְׁמַע שְׁהַמִּקְבָּל אִינוּ הַשׁוֹחֵט אֵלָא אָדָם
 60 אַחֵר, שָׁמַע מִינָהּ.
 61 שֵׁנִינוּ בַּמְשַׁנָּה: אָמַר בְּן עֲזַאי לְפָנֵי רַבִּי עֲקִיבָא וְכוּ' דֶּרֶךְ הַיְלוּכוֹ הִיָּה
 62 קָרַב. הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְרִייתָא הַמְפָרֶשֶׁת אֵת דַּעַת בֶּן עֲזַאי וּמְבִיאָה
 63 דַּעוֹת נֹסְפוֹת: תַּנּוּ רַבְּנָן, בִּיצֵד הִיא דְרֶדֶךְ הַלּוֹבֵב, תְּחִילָה מְקַרְבִּים
 64 אֶת הָרֹאשׁ וְהַרְגֵּל הַיְמִנִית הָאֲחוּרִית. אַחֲרֵיהֶם הִיוּ מְקַרְבִּים אֶת
 65 הַתְּחוֹה וְהַנְּהָר. וְלֵאחֵר מִיבֵן שְׁתֵּי יָדַיִם – שְׁתֵּי הַרְגָלִים הַקְּדָמוֹת,
 66 וְלֵאחֵר מִיבֵן הַדְּפָנוֹת שֶׁל הַבְּהֵמָה, וְלֵאחֵר מִיבֵן הַעֲוֹקֵץ, וְהַרְגֵּל
 67 הַשְּׂמָלִית הָאֲחוּרִית. רַבִּי יוֹסִי חוֹלֵק וְאוֹמֵר, דְּרֶדֶךְ הַפְּשִׁטוֹ – כְּדֶרֶךְ
 68 שֶׁהִיוּ מְפַשְׁטִים אֶת הָעוֹר הֵיָּה קָרַב, שֶׁהִיוּ תוֹלִים אֶת הַבְּהֵמָה
 69 בְּרַגְלֵיהָ עַל וּוְהִיוּ מְפַשְׁטִים אוֹתָהּ מְרַגְלֵיהָ לְכִיוּן רֹאשָׁהּ, וְהֵאָבֵר
 70 שֶׁהִיוּ מְפַשְׁטִים רֹאשׁוֹן הִיָּה קָרַב רֹאשׁוֹן, וְאַחֲרוֹן אַחֲרוֹן. מְבִאֶרֶת
 71 הַגְּמָרָא: בִּיצֵד דְרֶדֶךְ הַפְּשִׁטוֹ, הָרֹאשׁ וְהַרְגֵּל הַיְמִנִית, שֶׁהֵם קוֹדְמִים
 72 לְכָל, כְּמוֹ שִׁיבּוּאֵר לְהֵלֶן, וְלֵאחֵר מִיבֵן הַעֲוֹקֵץ וְהַרְגֵּל הַשְּׂמָלִית,
 73 וְשְׁתֵּי דְפָנוֹת, וְשְׁתֵּי תֵּדִים, הַתְּחוֹה וְהַנְּהָר. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, דְרֶדֶךְ
 74 נִתְּנוֹהוּ הֵיָּה קָרַב, כְּלוֹמַר, לֵאחֵר שֶׁהִיוּ מְפַשְׁטִים אֶת הַבְּהֵמָה
 75 מִעוּרָה הִיוּ מְנַתְּחִים וְחוֹתְכִים אֶת הַבְּהֵמָה לְחַלְקֵיהֶם, וְנוֹתְנִים כָּל
 76 חֵלֶק לְכַהֵן שׁוֹכֵה בּוֹ וְהִיוּ כָּל הַכְּהֻנִּים עוֹמְדִים שָׁם עַד שִׁיקְבְּלוּ כּוֹלֵם
 77 וּמוֹלִיכִים אֶת הָאֲבָרִים לְכַבֵּשׁ בּוֹה אַחֵר זֶה. וְכָל נֹחַח שְׁחוֹתְכִים
 78 מִהַבְּהֵמָה רֹאשׁוֹן, קָרַב רֹאשׁוֹן, מְפָרֵשׁ רַבִּי עֲקִיבָא, בִּיצֵד דְרֶדֶךְ
 79 נִתְּנוֹהוּ, הָרֹאשׁ וְהַרְגֵּל, וְשְׁתֵּי תֵּדִים, הַתְּחוֹה וְהַנְּהָר, וְשְׁתֵּי דְפָנוֹת,
 80 וְהַעֲוֹקֵץ וְהַרְגֵּל. רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אוֹמֵר, דְרֶדֶךְ עֵילוּי – לְפִי הַחֵלֶק
 81 הַמוּבָחַר שְׁבוּ הֵיָּה קָרַב, שֶׁהַחֵלֶק הַמוּבָחַר יוֹתֵר הִיָּה קָרַב קוֹדֵם.
 82 וּמְפָרֵשׁ רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי בִּיצֵד דְרֶדֶךְ עֵילוּי, הָרֹאשׁ וְהַרְגֵּל, הַתְּחוֹה
 83 וְהַנְּהָר. וְשְׁתֵּי הַדְּפָנוֹת. הַעֲוֹקֵץ וְהַרְגֵּל. וְשְׁתֵּי תֵּדִים. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא:
 84 וְהַתְּכִיב (חזקאל כד ו) בְּכָל נֹחַח מוֹבֵב דְרֶדֶךְ וְכִתְּחָף, וּמִשְׁמַע שֶׁהִירָךְ וְהַכְּתָף
 85 הֵם הָאֲבָרִים הַטּוֹבִים בִּיּוֹתֵר וְלָכֵן נִקְטוּ אוֹתָם כְּדוֹגְמָא, וְאִם כֵּן לְרַבִּי
 86 יוֹסִי הַגְּלִילִי הִיָּה רַאוי שִׁיקְרִיבּוֹם בְּתַחֲלִילָהּ, וּמִדּוּעַ הֵם קָרְבִּים
 87 אַחֲרוֹנָה. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: הֵיאִי – מַה שִּׁשִּׁיבַח הַפְּסוֹק אֶת הַכְּתָף
 88 וְהִירָךְ הֵיָּינוּ בְּבַהֲמָה כְּחוֹשָׁה, שְׁבָה הֵם עֲדִיפִים כִּיוֵן שִׁישׁ בְּהֵם יוֹתֵר
 89 בְּשֵׁר, אֲבָל בְּבַהֲמָה בְּרִיאָה שֶׁאֵר הָאֲבָרִים עֲדִיפִים מִשׁוּם שִׁישׁ בְּהֵם
 90 יוֹתֵר שׁוֹמֵן, וְקָרַב הַתְּמִיד, כִּיוֵן שֶׁהוּא חָשׁוּב וּמְיוֹחַד שְׁבַעֲדָרוֹ, וְדַאי
 91 הִיָּה בְּרִיא וְשׁוֹמֵן.
 92 רַבָּא בַּא לְבַאֵר אֶת דַּעַת תְּנַא קַמָּא: אָמַר רַבָּא, בִּין תְּנַא דִּידָן – הַתְּנַא
 93 שֶׁל מִשְׁתַּנִּינוּ, וּבִין רַבִּי יוֹסִי, כְּתֵר עֵילוּיָא דְבִשְׂרָא אֲזִילִין – שְׁנֵיהֶם
 94 מוֹדִים שֶׁסֹּדֵר הַהִקְרָבָה הוּא לְפִי שְׁבַח הַבְּשֵׁר, אֵלָא דְמָר – הַתְּנַא
 95 שֶׁל הַמְשַׁנָּה אֲזִיל כְּתֵר אִיבְרָא דְבִשְׂרָא – לְפִי גוֹדֵל הָאֲבָרִים,
 96 שֶׁהֵאָבֵר הַגְּדוֹל יוֹתֵר, קוֹדֵם. וְמָר – רַבִּי יוֹסִי אֲזִיל כְּתֵר שְׁמִנָּא
 97 דְבִשְׂרָא – אַחֵר שׁוֹמֵן הַבְּשֵׁר, שֶׁהֵאָבֵר הִיּוֹתֵר שְׁמֵן קָרַב קוֹדֵם.
 98 הַגְּמָרָא מְבִאֶרֶת הַטַּעַם שֶׁרַגֵּל יִמִּין קְרִיבָה יָחַד עִם הָרֹאשׁ. שׁוֹאֵלֶת
 99 הַגְּמָרָא: מָאי טַעְמָא סְלִקָּא רַגְלֵי בְּהַדִּי רִישָׁא – מִדּוּעַ הִקְרִיבּוּ אֶת
 100 הַרְגֵּל בְּתַחֲלִילָה הִרִי אֵין זֶה לְפִי דֶּרֶךְ הַלּוֹבֵב וְלֹא דֶּרֶךְ נִתְּנוֹהוּ וְעֵילוּי.
 101 עוֹנָה הַגְּמָרָא: מְשׁוּם דְרִישָׁא נְפִישִׁי בֵּיה עֲצָמוֹת – בְּרֹאשׁ יֵשׁ עֲצָמוֹת
 102 רַבִּים וְאֵין זֶה כְּבוֹד לְהַקְרִיבוֹ לְבַד, לְכַךְ קָרְבָּא רַגְלֵי בְּהַדִּיָּה – קְרִיבָה
 103 הַרְגֵּל יָחַד עִמּוֹ.
 104 הַגְּמָרָא מְבִאֶרֶת מִדּוּעַ הָרֹאשׁ קָרַב רֹאשׁוֹן: דְּכּוּלֵּי עֲלִמָּא מִיְהָת, רֹאשׁ
 105 קָרַב בְּרִישָׁא – הָרֹאשׁ קָרַב רֹאשׁוֹן, מְבִרְרַת הַגְּמָרָא: מָנָא לָן. דְּתִנְיָא
 106 מְנִיין לְרֹאשׁ וְפָדֵר – הַחֲלָבִים שֶׁעַל הַקְּרִבִּים שְׁקוּדְמִין לְהַקְרָבָה לְכָל
 107 הָאֲבָרִים, תְּלִמּוּד לְזִמְרָא (ויקרא יב) אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת פְּדוֹתָּו וְעַד הַכְּתָן
 108 אֲתָם עַל הָעֲצָמִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ עַל הַמְּזֻבָּח וּמוֹכַח שֶׁהוֹכֵרוּ
 109 הָרֹאשׁ וְהַפְּדֵר בְּנִפְרָד לְמַדִּים שֶׁהֵם קוֹדְמִים לְכָל הָאֲבָרִים. שׁוֹאֵלֶת
 110 הַגְּמָרָא: וְאֵדֶךְ 'פָּדֵר' אֲחֵרִינָא – מַה שְׁזוֹכֵר בְּפְסוֹק 'פָּדֵר' פַּעַם נֹסַפֶּת
 111 (שם) וְעָרְכוּ בְּנֵי אֶהֱרֵן הַכְּהֻנִּים אֶת הַנְּתָתִים אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הַפְּדֵר'

1 הַגְּמָרָא מְנַסָּה לְפִשׁוּט אֶת הַסַּפֵּק מְבַרִּיתָא אַחֲרָת: תָּא שְׁמַע, רַבִּי
 2 יְהוּדָה אוֹמֵר, בְּפִיִּים הַשְּׁלִישִׁי שֶׁהִיוּ מְפִיִּסִים בּוֹ עַל עֲבוּדַת הַקְּטוּרֶת,
 3 לֹא הֵיָּה פִּיִּים לְמַחְתָּה – לְכַהֵן שִׁיבָא גִּחְלִים בְּמַחְתָּה מְזוּבַח הַחִיצוֹן
 4 לְמוֹזַבַּח הַפְּנִימִי, אֵלָא בְּהֵן שׁוֹכְהַ בְּקַמְרַת אוֹמֵר לְזוֹה שְׁעָמוֹ – לְעוֹמֵד
 5 מִימִינוֹ, וְכָה עֲמִי בְּמַחְתָּה, וְכָלָא פִּיִּים. הִרִי שְׁבִפִּיִּים הַשְּׁלִישִׁי לֹא הִיוּ
 6 מְפִיִּסִים עַל כָּל עֲבוּדָה בְּנִפְרָד וְכִיוֵן שְׁבַעֲבוּדָה חֲשׁוּבָה שֶׁל
 7 הַקְּטוּרֶת וְהַמַּחְתָּה לֹא הִיוּ עוֹשִׂים פִּיִּים לְכָל עֲבוּדָה מְסַתְּבַר שֶׁכַךְ
 8 הִיָּה בְּשֵׁאֵר הָעֲבוּדוֹת. דּוּחָה הַגְּמָרָא: שְׂאֵנִי מַחְתָּה וְקַמְרַת – הַכְּנַסַּת
 9 הַגִּחְלִים וְהַקְּטוּרֶת, וְדְחָרָא עֲבוּדָה הִיא – שֶׁהֵן נַחֲשׁוּבֹת עֲבוּדָה אַחֵר,
 10 כִּיוֵן שֶׁכָּל הַכְּנַסַּת הַגִּחְלִים אֵינָה לֹא – לְצוּרֵךְ הַקְּטוּרֶת, וְלְכַךְ לֹא הִיוּ
 11 עוֹשִׂים לְמַחְתָּה פִּיִּים בְּנִפְרָד.
 12 מְבִיאָה הַגְּמָרָא לְשׁוֹן אַחֲרַת בְּהַבְּאֵת רֵאזִיה זֹה: אִיבָא דְאִמְרֵי, שִׁישׁ
 13 לְדִיִּיק מִהַבְּרִיתָא לְהִפְרָךְ, שְׁדוּקָא עַל מַחְתָּה וְקַמְרַת לֹא הִיוּ
 14 מְפִיִּסִים בְּנִפְרָד, מִשׁוּם דְּחָרָא עֲבוּדָה הִיא, אֲכָל שְׂאֵר עֲבוּדוֹת
 15 שְׁמִפִּיִּסִים עֲלֵיהֶם כְּעִי פִּיִּים נִפְרָד לְכָל עֲבוּדָה וְעֲבוּדָה. דּוּחָה
 16 הַגְּמָרָא: לְעוֹלָם יִתְכּוּן שֶׁאֵף שֶׁאֵר עֲבוּדוֹת אֵינֵן צְרִיכוֹת כָּל אַחַת
 17 פִּיִּים בְּפִנֵּי עֲצָמָה, וּמַחְתָּה אֲמַצְרִיבָא לִיה – הוֹצֵרֵךְ לְהַשְׁמִיעֵנוּ
 18 שֶׁאֵפִילוֹ עַל מַחְתָּה אֵין עוֹשִׂים פִּיִּים בְּנִפְרָד, דְּסְלִקָּא דְעֵתְךָ אֲמִינָא,
 19 הוֹאִיל וְלֹא שְׁבִיבָה – כִּיוֵן שֶׁעֲבוּדַת הַקְּטוּרֶת אֵינָה מְצוּיָה, כִּיוֵן
 20 שֶׁהִיא נַעֲשִׂית רַק פַּעֲמִיִּים בְּיוֹם, שֶׁהִרִי אֵינָה בֹּאָה בְּנִדְבָה, וְיַעֲתֵרָא
 21 – וְגַם שֶׁהִיא מַעֲשִׂירָה אֶת הָעוֹסֵק בָּהּ, רַאוי שְׁנִתְקִין לָהּ – לְמַחְתָּה
 22 פִּיִּים בְּפִנֵּי עֲצָמָה, קָא מְשַׁמַּע לָן שֶׁאֵף לְמַחְתָּה לֹא הִיוּ עוֹשִׂים פִּיִּים
 23 בְּפִנֵּי עֲצָמָה, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁעַל שֶׁאֵר עֲבוּדוֹת לֹא הִיוּ עוֹשִׂים פִּיִּים לְכָל
 24 עֲבוּדָה בְּפִנֵּי עֲצָמָה.
 25 הַגְּמָרָא פּוֹשֶׁטֶת אֶת הַסַּפֵּק מְבַרִּיתָא אַחֲרָת: תָּא שְׁמַע, דְּחָנִי רַבִּי
 26 חֵיָּיא, לֹא לְכָל עֲבוּדָה וְעֲבוּדָה מְפִיִּסִין, אֵלָא בְּהֵן שׁוֹכְהַ בְּתַמִּיד, שְׁנֵיהֶם
 27 עֲשֵׂר אֲחֵיו הַכְּהֻנִּים נִמְשָׁכִין עִמּוֹ – שֶׁהַעוֹמֵד לִימִינוֹ זָכָה בְּעֲבוּדָה
 28 שֶׁלֹּאֲחֵרָיו וְכֵן כָּל הַכְּהֻנִּים שֶׁאַחֲרָיו, לְפִי הַסֵּדֵר. מְסִיִּמַת הַגְּמָרָא:
 29 שְׁמַע מִינָהּ – אֲכַן מְכַאֵן לְמַדְנָה שֶׁהִיוּ מְפִיִּסִין עַל עֲבוּדָה אַחַת
 30 בְּלַבָּד.
 31 שֵׁנִינוּ בַּמְשַׁנָּה: פִּיִּים הַשְּׁנִי וְכוּ' מִי שׁוֹחֵט מִי זוֹרֵק. וְסֹדֵר עֲבוּדַת
 32 הַקְּרָב הִיָּה שֶׁאַחֵר הַשְּׁחִיטָה הִיָּה כַּהֵן מְקַבֵּל אֶת הַדָּם בְּתוֹךְ מְזִרְקָא
 33 לְהוֹלִיכּוֹ לְמוֹזַבַּח. וּמִמָּה שֶׁשֵּׁנִינוּ בַּמְשַׁנָּה רַק 'מִי שׁוֹחֵט' וּמִי זוֹרֵק,
 34 וְלֹא אֲמַר מִי מְקַבֵּל, מִשְׁמַע שֶׁאַחַד מִהַמְּנוּיִים בַּמְשַׁנָּה הִיָּה עוֹשֶׂה
 35 גַּם עֲבוּדָה זֹה. מְסַתְּפַקַת הַגְּמָרָא: אִיבְעִיא לָהּ, מִי מְקַבֵּל אֶת הַדָּם,
 36 הָאִם הַשׁוֹחֵט מְקַבֵּל, דַּאי אֲמַרְתָּ שְׁהוּזְרַק מְקַבֵּל, יֵשׁ לְחֹשׁוֹשׁ שְׁמַא
 37 אֲנִיבְּחִיתִיה – מִתּוֹךְ שֶׁחִבְּבָה עֲלָיו עֲבוּדַת זְרִיקַת הַדָּם, כִּיוֵן
 38 שֶׁהִיא עֲבוּדַת מִזְבֵּחַ. לֹא מְקַבֵּל לִיה לְכוּלֵּיהּ דָּם – יִמְזַרֵךְ בְּקַבְּלוֹתוֹ
 39 וְלֹא יִשְׁהָה כְּדִי לְקַבֵּל אֶת כָּל הַדָּם. אוֹ דִּילְמָא הוּזְרַק מְקַבֵּל, מִשׁוּם
 40 דַּאי אֲמַרְתָּ שׁוֹחֵט מְקַבֵּל, וְיִמְנִין – יְכוּל לְקַרְוֹת לְפַעֲמִים דְּשָׁחִיט וְרַי,
 41 שֶׁהִרִי שְׁחִיטָה כְּשֶׁרָה בּוֹר, וְיִבּוּא גַם לְקַבֵּל אֶת הַדָּם, וְהוּוּ שֶׁלֹּא כְּדִין
 42 שֶׁהִרִי קַבְּלָה אֲסוּרָה בּוֹר, וְלְכַךְ עֲדִיף שְׁהוּזְרַק יְקַבֵּל, שְׁהוּזְרַק הוּוּ
 43 לְעוֹלָם כַּהֵן.
 44 מְבִיאָה הַגְּמָרָא רֵאזִיה שְׁהוּזְרַק מְקַבֵּל: תָּא שְׁמַע, כְּבִיּוֹר שְׁבִבִית
 45 הַמְקַדֵּשׁ הִיוּ מְתַחֲלִילָה רַק שְׁנֵי פִּוִּת לְיַצִּיאת הַמִּים, שְׁמַהֵם הִיוּ
 46 הַכְּהֻנִּים מְקַדְּשִׁים יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם קוֹדֵם הָעֲבוּדָה, וְהַכְּהֵן גְּדוֹל
 47 שֶׁשְׁמוֹ בֶּן כַּמְּוִן, עָשָׂה שְׁנַיִם עֲשָׂר דָּד וְיָוִת לְהוֹצֵאת הַמִּים לְכִיּוֹר,
 48 כְּלוֹמַר, הוֹסִיף עוֹד עֶשְׂרֵה, כְּדִי שִׁיְהִיו שְׁנַיִם עֲשָׂר אֲחֵיו הַכְּהֻנִּים
 49 וְהַעֲסוֹקִין – הַנְּגַשִּׁים לְעוֹסֵק בְּתַמִּיד, מְקַדְּשִׁין יְדֵיהֶן וְרַגְלֵיהֶן בְּכַת אַחַת,
 50 וְלֹא יַעֲטֻרְכוּ לְהַתְּמִין זֶה לְזוֹה. וְהֵם שְׁנַיִם עֶשְׂרֵה הַכְּהֻנִּים שְׁהוּזְכְּרוּ
 51 בַּמְשַׁנָּתָה, מְלַבֵּד הַשְּׁחוֹט שֶׁאֵינוֹ טַעוֹן קִדּוּשׁ יְדִים וְרַגְלִים, שֶׁהִרִי
 52 שְׁחִיטָה כְּשֶׁרָה אֵפִילוֹ בּוֹר. מְסִיִּמַת הַגְּמָרָא אֶת הוֹכַחְתָּה: וְאִי סְלִקָּא
 53 דְעֵתְךָ שְׁהוּשְׁחָת הוּא שְׁמַקְבֵּל אֶת הַדָּם, אִם כֵּן תְּלִיִּסֵר הוּוּ – הִרִי הֵם
 54 שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵה כְּהֻנִּים, שֶׁהִרִי קַבְּלָה הִיא עֲבוּדָה שְׁכַשְׁרָה רַק בְּכַהֵן,
 55 וְטַעוּנָה קִדּוּשׁ יְדִים וְרַגְלִים, אֵלָא לָאוּ שְׁמַע מִינָהּ, שְׁהוּזְרַק הוּא
 56 מְקַבֵּל אֶת הַדָּם, שְׁמַע מִינָהּ – אֲכַן זֹה רֵאזִיה.

אדם. 50
מקשה הגמרא: וְהִתְנַיָא, בְּשֵׁם שְׁמַיִסְיָן לֹו שְׁחֲרִית, כְּדָּ מְפִיִסְיָן לֹו 51
עֲרִבִית, ולשון 'לו' היא לשון זכר, ומשמע שכונת הברייתא 52
לעבודת התמיד, ולא לעבודת הקטורת. מתרצת הגמרא: אִימָא – 53
אמור, כלומר יש לגרוס 'לה' בלשון נקבה, והיינו בעבודת הקטורת. 54
מקשה הגמרא: וְהִתְנַיָא, בְּשֵׁם שְׁמַיִסְיָן לֹו שְׁחֲרִית, כְּדָּ מְפִיִסְיָן לֹו 55
עֲרִבִית וְכֶשֶׁם שְׁמַיִסְיָן לֹו שְׁחֲרִית, כְּדָּ מְפִיִסְיָן לֹו עֲרִבִית, ובהכרח 56
שבריייתא זו מדברת גם על התמיד וגם על הקטורת. מתרצת 57
הגמרא: אִמָּר רַב שְׁמוּאֵל בְּרַ רַב יַצְחָק, הָבָא – כאן בברייתא, כְּשֶׁפֶת 58
עֲרִבִית, ובשבת אכן ערכו פייס נוסף על התמיד של בין הערביים, 59
והטעם לכך, הוֹאֵיל וּבְכָל שַׁבַּת הַמְשֻׁמְרוֹת מִתְחַדְּשׁוֹת – מתחלפים 60
משמרות הכהנים בבית המקדש, ומשמר שעבד שחרית אינו עובד 61
בין הערביים, וממילא לא שייך שהזוכה בתמיד של שחר יקריבנו 62
גם בין הערביים, שהרי ערב כבר היו הכהנים ממשמר אחר. 63
שואלת הגמרא: וְלִמָּא בְּפִלְקֵי אֲדַעְתִּין מְעַקְרָא – לפי מה שסברנו 64
בתחילה, כשהקשינו על רבי יוחנן, שהיו עושים פייס נוסף לתמיד 65
של בין הערבים, קשה, דְנִפְיִשִי לְהוּ פִּיִסוֹת – נמצא שהיו פייסות 66
מרובים, כלומר, פייס זה על תמיד של בין הערבים הוא פייס 67
חמישי, ואילו אנו שנינו במשנה שהיו רק ארבעה פייסות. משיבה 68
הגמרא: מִיִּיתֵי בּוֹלְהוּ מִצְפֵּרָא אֲתוּ – שכל הכהנים באו בבקר ארבע 69
פעמים כדי לפייס, וכשהיו מפייסים לתמיד של שחרית היו 70
מפייסים גם בשביל התמיד של בין הערבים, וְדָּכִי בֵּית שְׁחֲרִית זָכִי 71
– הזוכה בתמיד של שחר, זכה, וְדָּכִי בְּעֲרִבִית זָכִי – והזוכה בתמיד 72
של בין הערביים, זכה, ולא היו עושים לו פייס נפרד ערב. 73
שנינו במשנה: הַפִּיִס הַרְבִּיעִי חֲדָשִׁים עִם יְשָׁנִים וְכוּ'. כלומר, 74
שהזוכים בפייס השני להעלות את האיברים היו מניחים אותם על 75
הכבש, והיה צורך בפייס נוסף, מִי יַעֲלֶה אֶת הַאִיבִירִים מִהַכֶּבֶשׁ 76
לְמוֹזַבְחָ. מביאה הגמרא תנא שחולק על דין זה: מִתְנַיִתִין דְּלָא רַבִּי 77
אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, דְּתַנֵּן (תמיד לב), רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר, כְּהֵן 78
הַמְעַלֶּה אִיבִירִים לְכֶבֶשׁ הוּא מְעַלֶּה אוֹתָן לְגַג הַמִּזְבֵּחַ, ולא היה פייס 79
נוסף על זה. מבארת הגמרא: בְּמָא קְמִיפְלָנִי, מִר – התנא של 80
משנתנו כָּר, רַבִּי עִם תְּדַרְת מִלֵּךְ (משלי יד כח), כלומר כבוד ה' 81
הוא שתיעשה מלאכת ההקרבה על ידי כהנים רבים, ולכך עשו 82
פייס נוסף על העלאת האיברים מהכבש למוזבח. וְמִר – רבי 83
אליעזר בן יעקב כָּר, מְקוֹם שְׂכִינָה, לֹא אִוְרָה אֲרַעָא – אין זה דרך 84
ארץ לעשות כן, כיון שבכך שהכהן המעלה את האיברים לכבש 85
אינו מעלה אותם למוזבח, נראה הדבר כאילו הוא טורח עליו 86
להעלותם עד גג המזבח. 87
נמצא שלדעת רבי אליעזר בן יעקב לא היה פייס על העלאת 88
האיברים מהכבש למוזבח, ולעיל (כה) התבאר שלרבי יהודה לא 89
היה פייס על עבודת המזבח, אלא הזוכה בקטורת היה אומר לזה 90
שעמו שיעשה במזבח. אומרת הגמרא: אִמָּר רַבָּא, לֹא רַבִּי אֲלִיעֶזֶר 91
בֶּן יַעֲקֹב אֵית לֵיה דְרַבִּי יְהוּדָה, אלא הוא חולק על רבי יהודה וסובר 92
שהיה פייס על עבודת המזבח, וְלֹא רַבִּי יְהוּדָה אֵית לֵיה דְרַבִּי 93
אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, שכן לדעת רבי יהודה היו מפייסים על העלאת 94
האיברים מהכבש למוזבח, דָּאָם בֶּן – שאם נאמר שאינם חולקים, 95
אלא לדברי שניהם אין פייס על העלאת האיברים ולא על עבודת 96
המזבח, נמצא שיש רק שלשה פייסות, וּבְצָרוּ לְהוּ פִּיִסוֹת – היה 97
מספר הפייסות פחות מארבעה. 98
מוסיף רבא: וְאִי מְשַׁבְּחָת תַּנָּא דְתַנֵּי – ואם תמצא תנא השונה, 99
שקָמַשׁ פִּיִסוֹת הִיוּ בְּשַׁחֲרִית, 100

לִמָּא אֲתָא – מה הוא בא ללמדנו. עונה הגמרא: לְבִדְתַנָּא, בְּיַצְד 1
הָהּ עוֹשֶׂה הַכֹּהֵן הַמַּעֲלֶה אֶת הַאִיבִירִים לְמוֹזַבְחָ, נוֹתֵן אֶת הַפְּדִי 2
אֲבִית [על בית] הַשְּׁחִיטָה וּמְעַלְהוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְהָ הוּא דְרַבִּי כְּבוֹד 3
שָׁל מְעַלָּה, שלא יראה מקום השחיטה כשהוא מלוכלך בדם. 4

משנה

הַפִּיִס הַשְּׁלִישִׁי, הִיוּ מְכַרְזִים בַּעֲוֵרָה, 'חֲדָשִׁים לְקַמְרָת פֹּאָו וְהַפִּיִסוּ' 6
– כהנים 'חדשים', מאותו בית אב שלא זכו מעולם להקטיר קטורת 7
של שחרית, בואו לגורל על הקטרת הקטורת. וְהַפִּיִס הַרְבִּיעִי, הִיוּ 8
מְכַרְזִים חֲדָשִׁים [שלא העלו אברים לכבש מעולם] עִם יְשָׁנִים 9
[שכבר העלו], בואו והפייסו, מִי מְעַלֶּה אֲבִירִים מִן הַכֶּבֶשׁ לְמוֹזַבְחָ. 10

גמרא

שנינו במשנה 'חדשים לקטורת בואו והפייסו': תַּנָּא, מְעוֹלָם לֹא שָׁנָה 12
אָדָם בָּהּ – לא הקטיר אדם קטורת פעמיים בחייו. מבארת הגמרא: 13
מָא מְעַמָּא, אִמָּר רַבִּי הִנְיָא מְפִיִן שְׁהַקְטוֹרֶת מְעַשְׂרָת, וכיון שכך, 14
היו מקפידים לברור את אלו שלא זכו כדי שגם הם יתעשרו. 15
הגמרא מבארת את המקור לכך שקטורת מעשירה: אִמָּר לֵיה רַב 16
פַּפָּא לְאַבְיָי, מָא מְעַמָּא – מנין שהקטורת מעשרת, אִילִימָא מְשׁוֹם 17
דְּכִתִּיב בַּהּ (דברים לג) 'וְיִשְׂמוּ קְטוֹרֶת כַּאֲפֵד' וְכִתִּיב בְּתִרְוָה (שם יא) 'כִּרְדֵּךְ 18
ה' חִילוֹ', ומכאן שהקטורת מביאה ברכה בנכסיו של המקטיר, אִי 19
הָךְ, עוֹלָה נְמִי תַעֲשִׂיר אֶת הָעוֹסֵק בַּהּ, דְּהַכְתִּיב בְּהַמִּשְׁךְ הַפְּסוֹק 20
הַרְאִישׁוֹן 'וְכִלִּיל עַל מִזְבֵּחֶךָ', והכוונה לעולה שהיא עולה כליל, וגם 21
על זה נאמר 'ברך ה' חילו', ואם כן גם על הקרבת העולה יעשו 22
גורל רק לכהנים 'חדשים', מאותו בית אב שלא זכו מעולם. 23
משיבה הגמרא: אִמָּר לֵיה אַבְיָי לְרַב פַּפָּא, הָא – הקרבת עולה 24
שְׂכִיחָא – מצויה, שכן היא נעשית כמה פעמים ביום, שהרי היא 25
באה גם בנדבה, וְהָא – הקטרת קטורת לֹא שְׂכִיחָא, שהיתה נעשית 26
רק פעמיים ביום, ומסתבר שברכת העשירות מתייחסת רק 27
לעבודה שאינה שכיחה. 28

אגב כך שהביאה הגמרא את הפסוק 'וישמו קטורה באפר', מביאה 29
הגמרא מאמר בענין תחילת פסוק זה: אִמָּר רַבָּא, לֹא מְשַׁבְּחָת 30
צוֹרְבָא מְרַבֵּן – לא נמצא תלמיד חכם דְמוֹרֵי הוֹרָאָה בִּישְׂרָאֵל, אֲלֹא 31
דְאֲתֵי – שבא מְשַׁבְּחַ לֹו, או מְשַׁבְּחַ יִשְׁשָׁבֵר. שבט לֹו, מִדְּכִתִּיב 32
בְּבִרְכַת מֹשֶׁה לְשַׁבֵּט לֹו (דברים לג) 'וְיֹרֵד מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב', ושבט 33
יִשְׁשָׁבֵר מִדְּכִתֵּב (דברי הימים א' יב לב) 'וְיִשְׁשָׁבֵר יוֹדְעֵי בִּינָה לְעֵתִים 34
לְדַעַת מַה יַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל', שואלת הגמרא: וְאִימָא מִשְׁבֵּט יְהוּדָה נְמִי, 35
דְּכִתִּיב (תהילים ט) 'תְּהַדָּה מִחֶקְקֶיךָ', והיינו שהם אומרים את החוקים 36
ומורים הוראה. השיב רבא: אֲפֹסְקִי שְׁמַעְתָּא אֲלִיבָא דְהִילְכְתָּא 37
קְאָמִינָא – כוונתי היתה שאמר שבטים לא זכו להורות כדת 38
ובהלכה. 39

המשניות שבפרק זה דנו בעבודות של תמיד של שחר שהיו 40
מפייסים עליהם, הגמרא דנה כיצד היו בוחרים את הכהנים 41
לעבודת התמיד של בין הערבים: אִמָּר רַבִּי יוֹחָנָן, אִין מְפִיִסְיָן עַל 42
תְּמִיד שָׁל בֵּין הָעֲרָבִים, אֲלֹא כָל בְּהֵן שְׂוָבָה בּוּ – בעבודה מסויימת 43
כְּשֻׁחֲרִית – בתמיד של שחר, זוּבָה בּוּ – באותה עבודה גם בְּעֲרִבִית 44
– בתמיד של בין הערביים. 45

מקשה הגמרא: מִיִּתְבֵּי, בְּשֵׁם שְׁמַיִסְיָן שְׁחֲרִית, כְּדָּ מְפִיִסְיָן בֵּין 46
הָעֲרָבִים. מתרצת הגמרא: כִּי תַנָּא הָיָא שְׁמַפִּיִסְיָן בֵּין הָעֲרָבִים, 47
בְּקַמְרָתָהּ שֶׁל הָעֶרֶב, שהכהן שזכה בשחרית בקטורת אינו יכול 48
לחזור ולהקטיר, כמבואר בברייתא לעיל שמעולם לא שנה בה 49

1 למאי אתא - הא אף הם בכלל הנתחים. דבשלמא הראש - דרשינן ליה בשחיטת חולין
2 (כזא) דאיצטריך, לפי שנאמר "הפשט ועברו" אין לי בכלל עריבה אלא נתחים שהן
3 בכלל הפשט, מניין לרבות הראש שכבר הותו בשחיטה ולא היה בשעת הפשט - תלמוד
4 לומר: "את הראש". אלא פורד בכלל המופשטים הוא, ולמאי כתביה? דרך כבוד - לפי

5 שבית השחיטה מלוכלך בדם הראש. משנה
6 חרשים לקשורת - מי שלא זכה לקשורת מימיו.
7 ובגמרא מפרש מאי שנא חרשים. וכך היו
8 מכריזין קול בעורה. גמרא מפני שמעשרת -
9 לפיכך לא היו מניחין אותו לשנות. והא כתיב
10 וכליל על מונחך - בהחאה קרא גופיה. הא לא
11 שכיחא - ומסתברא דכי כתיב עושר - אדלא
12 שכיחא, דאם לא כן - נמצאו הכל עשירים.
13 דמורי - שמורה הוראת בישראל. אליבא
14 דהילכתא - להורות כדת וכהלכה. שזכה בו
15 שחרית - איש איש שזכה בעבודה, כי תניא
16 הויה בקשרת - לפי שלא שנה אדם בה. הואיל
17 ומשמרות מתחדשות - ומשמר שעבר שחרית
18 אינו עובר בין הערבים. ולמאי דסליק אדעתין -
19 שהיו מפיסין בין הערבים, נפשי להו פייסות.
20 בולתו מצטרא - ושם מפיסין מי זוכה לשל
21 שחרית ומי לשל בין הערבים. הוא מעלה לגבי
22 המזבח - אותו איש שזכה בו להוליכו לכבש
23 חורו ומעלהו לאחר זמן למזבח, והשחיט מוליקין
24 אותו מניחין אותו מחציו של כבש למטה, כדי
25 שלא יצטרך להוליכו כל הכבש, והולך ועולה
26 בכבשו, וכשמגיע למקום שהאיברים שם נוטלין.
27 והכי תנן במסכת שקלים (יגא): איברי תמיד
28 ניתנין מחציו כבש למטה במזרה. לאו אורח
29 ארעא - למיתחוי כמאן דטריח ליה מילתא. לא
30 רבי אליעזר בן יעקב אית ליה דרבי יהודה -
31 דאמר לא היה פייס למחנתה ונתן רבי אליעזר
32 בן יעקב פייס למחנתה תחת פייס מן הכבש
33 ולמזבח.

1 יהודה מחוקקי - יש משקה: אמאי לא מייתי מדכתיב בתורה דכתיב "לא יסור שבט
2 מיהודה ומחוקק מבין רגליו" (בראשית מט) ויש לומר: דהדיא בברכה הוא דכתיב,
3 אבל מהאי קרא מייתי שכן היה, שביהודה יש מחוקקים. אלא כן שזכה בו שחרית וזכה
4 בו ערבי - תימה ליה: הא על כרחך היה צריך להפיס ערביית בשביל סידור שני גזירין,
5 שאותם של בוקר היו בכהן הזוכה בתרומת הדשן,
6 ושני כהנים זוכין בהן בערבו ואין לתרץ דמורה
7 הוא דבשבלם מפיסין לערב, ולא אתא
8 לאשמעינן אלא דבהך עבודת שיש דוגמתן
9 בבקר לא היו מפיסין - דאם כן כי פריך בסמוך
10 ולמאי דסלקא דעתך מעיקרא נפשי להו פייסות
11 לרבי יוחנן, לרבי שמואל בר רבי יצחק נמי תיקשי
12 כיון דמפיסי בערב בשביל שני גזירי עצים, אם כן
13 נפשי להו פייסות ודוקה הוא לומר דהך תרי
14 מדרשן מזבח הפנימי ומורה שהיו בפייס של תמיד
15 השחר ולא היו בערב הם היו זוכין בגזירין בערב,
16 נמצא שלא היו צריכין להפיס בשביל הגזירין
17 לערב - כי דחוק הוא לברות דבר זה מדעתיה.
18 אלא נראה דלרבי יוחנן פשיטא ליה דמצטרא
19 מפיסין נמי על שני גזירין של בין הערבים, כיון
20 דאותו פייס שמפיסין לתמיד השחר מהני נמי לבין
21 הערבים - סברא הוא שיפסו או כמו כן לצורך
22 גזירין של בין הערבים. הא דלא חשיב להו
23 במגזיתין כהני השני - יש לומר דלא חשיב
24 אלא שלשה עשר כהנים הזוכין בו בפייס השני
25 לצורך תמיד של שחר. אבל למאי דסלקא דעתך
26 מעיקרא דלכל עבודה של בין הערבים חזרין
27 ומפיסין - הוה סלקא דעתך שבערב מפייס לו,
28 דאמאי מפיסין לו שחרית כיון דלא מהני פייס
29 דשחרית לשל בין הערבים מיד? ועוד: לישנא
30 דברייתא דקתיב בין מפיסין לו ערבי - שמענו
31 שבערב מפיסין, ואם כן נפשי להו פייסות.
32 והתניא כדרך שמפיסין לו שחרית - פירוש:
33 הכא לא מצי לשנויי בקשורת.
34 מדקתני לו לשון זכר - אלמא לתמיד קאמר, דאי
35 בקשורת - הוה ליה למיתני לה לשון נקבה.
36 דתנן רבי אליעזר בן יעקב אמור המעלה
37 איברים כו' - דתנן גרסינן, משנה היא
38 בתמיד פרק חמישי (משנה ב) (לבב), ולעיל בפרק
39 קמא (ידב), דפריך סתמא דתמיד אדיומא ומשני:
40 מאן תנא יומא - רבי שמעון איש המצפה היא,
41 משום דאשכחן דפלגי אודא סתמא דתמיד,
42 דתניא רבי שמעון איש המצפה משנה בתמיד -
43 לא הוה מצי למימר רבי אליעזר בן יעקב הוא
44 דפלגי הכא אסתמא דתמיד, דקא תני ברישא
45 הרביעי חדשים עם ישנים מי מעלה איברים
46 מכבש למזבח, והדר קתני: רבי אליעזר בן יעקב אמור המעלה איברים וכו'. דהא אסתמא דיומא נמי פליג, דבמתניתין נמי קתני הרביעי מי מעלה איברים, ואוקמה דלא כרבי אליעזר בן יעקב. ואף על גב דאיכא נמי סתמא דמתניתין כרבי אליעזר בן יעקב דתנא רבי אליעזר בן יעקב - דאם כן הוה ליה להתלמוד לאקשויי: רישא רבנן וסיפא רבי אליעזר בן יעקב? ולישני: אין, רישא רבנן וסיפא רבי אליעזר בן יעקב. ונהו, דמרישא דרישא דקתני שלשה עשר כהנים זוכין בו לא קשיא לן, דלרבנן הוה להו ארבעה עשר עם דמעלה איברים מכבש למזבח, ואם כן תקשי: רישא וסיפא רבי אליעזר בן יעקב ומציעתא רבנן, דהדיא איכא לשנויי דאתיא אפילו כרבנן, ולא קא חשיב אלא שלשה עשר כהנים הזוכין בפייס השני, אבל מעלה איברים מכבש למזבח - ההוא פייס רביעי באפי נפשיה הוא. מיהו, הא קשיא רישא רבנן וסיפא רבי אליעזר בן יעקב כדפרישית! ונראה תמיד קרב בתשעה לא הויה סתמא כרבי אליעזר בן יעקב, אלא משום דבעי למימר לא פחות ולא יותר קאמר ליכא למאן דאמר שיהא תמיד קרב בפחות מתשעה. אבל עשרה לא הויה כל שעתא, דדימנין דבהעלאת איברים מכבש למזבח זכה אחד מהזך שזכו להוליך לכבש. אבל בציר מתשעה - לא הוה, ובחז בציר מעשרה לא הוה, וכן בולם. אבל אין לפרש דלא קא חשיב אלא הולכת איברים לכבש, דהא קא חשיב נמי צלוחית מים וזביקין וגזירין. מיהו, מצי למימר דלא קא חשיב אלא תחילת הולכת, בין דאיברים בין צלוחית מים בין דזביקין, אבל גמר הולכת איברים מכבש למזבח - לא קא חשיב. וראשון נראה יותר.

למאי אתא - לכתנינא: כיצד היה עושה - נתתן את
הפדר אבית השחיטה ומעלהו, וזה הוא דרך פבור
של מעלה. משנה הפייס השלישי: חרשים לקשורת
באו הפייסו. והרביעי: חרשים עם ישנים, מי מעלה
איברים מן הכבש למזבח. גמרא תנא: מעולם לא
שנה אדם בה. מאי טעמא? - אמר רבי חנינא: מפני
שמעשרת. אמר ליה רב פפא לאביו: מאי טעמא?
אלימא משום דכתיב "ישמו קטרה באפך" וכתבי
בתריה "ברך ה' חילו", אי הכי עולה נמי, הכתיב
"וכליל על מונחך"! אמר ליה: הא - שכיחא, והא
- לא שכיחא. אמר רבא: לא משפחת צורבא מרבנן
דמורי אלא דאתי משבט לוי או משבט יששכר, לוי -
דכתיב "וירוו כושפטוף לעקב", יששכר דכתיב "(ובני)
יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל".
- ואימא יהודה נמי, דכתיב "יהודה מוחקין"! -
אסוקי שמעתיא אליפא דהילכתא קאמינא. אמר רבי
יוחנן: אין מפיסין על תמיד של בין הערבים; אלא
בהן שזכה בו בשחרית - זוכה בו ערבית. מיתבי:
כשם שמפיסין שחרית כך מפיסין בין הערבים! -
פני תניא ההיא - בקשורת. והתניא: כשם שמפיסין
לו שחרית - כך מפיסין לו ערבית! - אימא: לה.
- והתניא: כשם שמפיסין לו שחרית, כך מפיסין
לו ערבית, וכשם שמפיסין לה שחרית כך מפיסין
לה ערבית! - אמר רב שמואל בר רב יצחק: הקא
משבת עסקינן, הואיל ומשמרות מתחדשות. - ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא נפשי
להו פייסות! - מיתני כולהו מצטרא אתו, דזכי ביה שחרית - זכי, דזכי בערבית
- זכי. "הרביעי חרשים עם ישנים" וכו'. מתניתין דלא פרבי אליעזר בן יעקב. דתנן,
רבי אליעזר בן יעקב אומר: המעלה איברים לכבש הוא מעלה אותן למזבח. במאי
קמפלגי? מר סבר: "כרב עם הדרת מלך", ומר סבר: מקום שכונה לאו אורח ארעא.
אמר רבא: לא רבי אליעזר בן יעקב אית ליה דרבי יהודה, ולא רבי יהודה אית ליה
דרבי אליעזר בן יעקב - דאם כן בצרו להו פייסות. ואי משפחת תנא דתני חמש

ההוא
מכבש למזבח, והדר קתני: רבי אליעזר בן יעקב אמור המעלה איברים וכו'. דהא אסתמא דיומא נמי פליג, דבמתניתין נמי קתני הרביעי מי מעלה איברים, ואוקמה דלא כרבי אליעזר בן יעקב. ואף על גב דאיכא נמי סתמא דמתניתין כרבי אליעזר בן יעקב דתנא רבי אליעזר בן יעקב - דאם כן הוה ליה להתלמוד לאקשויי: רישא רבנן וסיפא רבי אליעזר בן יעקב? ולישני: אין, רישא רבנן וסיפא רבי אליעזר בן יעקב. ונהו, דמרישא דרישא דקתני שלשה עשר כהנים זוכין בו לא קשיא לן, דלרבנן הוה להו ארבעה עשר עם דמעלה איברים מכבש למזבח, ואם כן תקשי: רישא וסיפא רבי אליעזר בן יעקב ומציעתא רבנן, דהדיא איכא לשנויי דאתיא אפילו כרבנן, ולא קא חשיב אלא שלשה עשר כהנים הזוכין בפייס השני, אבל מעלה איברים מכבש למזבח - ההוא פייס רביעי באפי נפשיה הוא. מיהו, הא קשיא רישא רבנן וסיפא רבי אליעזר בן יעקב כדפרישית! ונראה תמיד קרב בתשעה לא הויה סתמא כרבי אליעזר בן יעקב, אלא משום דבעי למימר לא פחות ולא יותר קאמר ליכא למאן דאמר שיהא תמיד קרב בפחות מתשעה. אבל עשרה לא הויה כל שעתא, דדימנין דבהעלאת איברים מכבש למזבח זכה אחד מהזך שזכו להוליך לכבש. אבל בציר מתשעה - לא הוה, ובחז בציר מעשרה לא הוה, וכן בולם. אבל אין לפרש דלא קא חשיב אלא הולכת איברים לכבש, דהא קא חשיב נמי צלוחית מים וזביקין וגזירין. מיהו, מצי למימר דלא קא חשיב אלא תחילת הולכת, בין דאיברים בין צלוחית מים בין דזביקין, אבל גמר הולכת איברים מכבש למזבח - לא קא חשיב. וראשון נראה יותר.

מקום שכונה לאו אורח ארעא - אפילו רבי אליעזר בן יעקב דקסבר הכא דלאו אורח ארעא, נראה דמורה הוא בהדיא ד"תמיד (נשחטו)" (סרא), בערב הפסח שחט ישראל וקיבל הבחן
נותנו לחבירו וחבירו לחבירו וכו' עד והבחן הקרוב אצל המזבח וזרקו זריקה אחת כנגד היסוד. ומפרש בגמרא טעמא: משום "ברוב עם הדרת מלך". דהתם לא שייך למימר לאו
אורח ארעא, שהרי שכניה נותנה לחבירו לא היה חשך לו אלא חור ומקבל מושיט וחורו ומקבל מושיט, שהרי רוב פסחים היה להם. אבל היכא שמוזכר על הכבש והולך לו - ההוא
דאי לאו אורח ארעא. וא"י משכחת תנא דתני בערב ב' - תימה ליה: לימא דההוא תנא סבירא ליה דחזרין ומפיסין לתמיד של בין הערבים בערב, דהשתא איכא לכבש שפייסו ויש לומר
דחכי קשיא: אי משכחת תנא דתני חמש בשחרית. אי נמי יש לומר: אי קסבר דחזרין ומפיסין לתמיד של בין הערבים אף על גב דהפיסו לתמיד של שחר - אם כן היו חזרין ומפיסין נמי
להקטרת של בין הערבים, ונפשי להו פייסות טפי מחמש.

1 **ההיא** דלא כרבי אליעזר בן יעקב ודלא כרבי יהודה - כן היא הגי' בכל הספרים. אבל
2 רש"י מוחקה, וגרסי: אלא כרבי יהודה. וגרסת הספרים ודלא כרבי יהודה נראה לי
3 לפרש: והתניא שבעה עשר, פירוש בכל בוקר היה שבעה עשר לכל הפחות, ולא משכחת
4 לה אלא אם כן חשבת כל הכתובים הווכיין בכל הפייסות. והיינו שלשה עשר הווכיין בתמיד,

5 וחד בתרומת הדשן, וחד המעלה איברים מכבש
6 למזבח, וחד דקטורת ומזחחה - הרי שבעה
7 עשר. היינו דלא כרבי אליעזר בן יעקב ודלא
8 כרבי יהודה. דלרבי אליעזר בן יעקב בציר להו חד
9 דמעלה איברים מכבש למזבח, ולרבי יהודה בציר
10 להו חד דמזחחה. ומה שהקשה רש"י אמאי קאמר
11 דלא כרבי יהודה, נהי דלא הוה פייס למזחחה -
12 כהן מיהא הוה, ואם כן איכא שבעה עשרו נראה
13 לי דפשיטא ליה להתלמוד דשבעה עשר דקאמר
14 - היינו אותם שזוכין על ידי פייס קאמר, דהא
15 אבתי טובא הוה: המפשיט, ומזחחה, והולכת עצים
16 למערכה. ואי משום דכשריין בור לא חשיב להו
17 - והא קא חשיב שחוט, אלא על כדרך לא קא
18 חשיב אלא הך שזוכין על ידי פייס. ובמזחחה לרבי
19 יהודה לא הוה פייס כלל, כדפרישית לעיל.
20 וגרסא שבספרים היא כפירוש רבינו זנבאל. ואין
21 להקשות מהא דאמר לעיל: אי משכחת תנא
22 דאית ליה חטש - משמע דהתלמוד לא הוה
23 משכח תנא דאית ליה חטשה פייסין, והא תנא
24 דהבא דאית ליה שבעה עשר, אית ליה חטשה
25 פייסין. דיש לומר לעיל אבתי לא ידע להא
26 ברייתא דהבא.
27 **פר** קרב בעשרים וארבעה הראש והרגל כר -
28 קשה לי: דהבא לא חשיב לא כדרך הילוכה,
29 ולא כדרך ניתוחה, ולא כדרך עילוי, ולא כדרך
30 הפשט. ואיני יודע איזה סדר תפס לה ונראה לי:
31 משום דמביעיא ליה למיתני הראש והרגל
32 ברישא, וקתני בהו הרגל בשנים - נקט נמי הרגל
33 של שמאל בשנים, וקתני העוקץ בהדיה ואקדמיה
34 - משום דברישא נמי גבי טלה תניטו בהדי הדדי
35 לעוקץ ורגל שמאל. ובין דתנא להך דלא טגי לה
36 בחד כהן - תנא נמי הגרה שהוא בשלשה, ובין
37 דבעי למיתני הגרה - תנא בהדיה החוזה,
38 ואקדמיה כי היכי דקתני גבי טלה. הודר תנא הך
39 דלית לכל חד וחד אלא חד כהן, וקתני להו
40 בסידרא דרישא שתי ידות ושתי דפנות.
והקריבו בני

1 **ההיא** דלא כרבי אליעזר בן יעקב ודלא כרבי יהודה - כן היא הגי' בכל הספרים. אבל
2 רש"י מוחקה, וגרסי: אלא כרבי יהודה. וגרסת הספרים ודלא כרבי יהודה נראה לי
3 לפרש: והתניא שבעה עשר, פירוש בכל בוקר היה שבעה עשר לכל הפחות, ולא משכחת
4 לה אלא אם כן חשבת כל הכתובים הווכיין בכל הפייסות. והיינו שלשה עשר הווכיין בתמיד,
5 וחד בתרומת הדשן, וחד המעלה איברים מכבש
6 למזבח, וחד דקטורת ומזחחה - הרי שבעה
7 עשר. היינו דלא כרבי אליעזר בן יעקב ודלא
8 כרבי יהודה. דלרבי אליעזר בן יעקב בציר להו חד
9 דמעלה איברים מכבש למזבח, ולרבי יהודה בציר
10 להו חד דמזחחה. ומה שהקשה רש"י אמאי קאמר
11 דלא כרבי יהודה, נהי דלא הוה פייס למזחחה -
12 כהן מיהא הוה, ואם כן איכא שבעה עשרו נראה
13 לי דפשיטא ליה להתלמוד דשבעה עשר דקאמר
14 - היינו אותם שזוכין על ידי פייס קאמר, דהא
15 אבתי טובא הוה: המפשיט, ומזחחה, והולכת עצים
16 למערכה. ואי משום דכשריין בור לא חשיב להו
17 - והא קא חשיב שחוט, אלא על כדרך לא קא
18 חשיב אלא הך שזוכין על ידי פייס. ובמזחחה לרבי
19 יהודה לא הוה פייס כלל, כדפרישית לעיל.
20 וגרסא שבספרים היא כפירוש רבינו זנבאל. ואין
21 להקשות מהא דאמר לעיל: אי משכחת תנא
22 דאית ליה חטש - משמע דהתלמוד לא הוה
23 משכח תנא דאית ליה חטשה פייסין, והא תנא
24 דהבא דאית ליה שבעה עשר, אית ליה חטשה
25 פייסין. דיש לומר לעיל אבתי לא ידע להא
26 ברייתא דהבא.
27 **פר** קרב בעשרים וארבעה הראש והרגל כר -
28 קשה לי: דהבא לא חשיב לא כדרך הילוכה,
29 ולא כדרך ניתוחה, ולא כדרך עילוי, ולא כדרך
30 הפשט. ואיני יודע איזה סדר תפס לה ונראה לי:
31 משום דמביעיא ליה למיתני הראש והרגל
32 ברישא, וקתני בהו הרגל בשנים - נקט נמי הרגל
33 של שמאל בשנים, וקתני העוקץ בהדיה ואקדמיה
34 - משום דברישא נמי גבי טלה תניטו בהדי הדדי
35 לעוקץ ורגל שמאל. ובין דתנא להך דלא טגי לה
36 בחד כהן - תנא נמי הגרה שהוא בשלשה, ובין
37 דבעי למיתני הגרה - תנא בהדיה החוזה,
38 ואקדמיה כי היכי דקתני גבי טלה. הודר תנא הך
39 דלית לכל חד וחד אלא חד כהן, וקתני להו
40 בסידרא דרישא שתי ידות ושתי דפנות.
והקריבו בני

1 **איל קרב באחד עשר, הבשר בחמשה, הקרביים והפולת והיו בשנים שנים.** פר קרב בעשרים
2 **וארבעה: הראש והרגל; הראש - באחד, והרגל - בשנים.** העוקץ והרגל; העוקץ - בשנים,
3 **והרגל - בשנים.** החוזה והגרה; החוזה - באחד, והגרה - בשלשה. שתי ידים בשנים, ושתי
4 **דפנות בשנים.** הקרביים והפולת והיו בשלשה שלשה. פמה דברים אמורים - בקרבנות ציבור,
5 **אבל בקרבן יחיד - אם רצה להקריב מקריב.** הפשיטין וניתוחן של אלו ואלו שוין. **גמרא תנא:**
6 **הפשיטין וניתוחן שוין - בור.** אמר חזקיה: מניין להפשט וניתוח ששש בור - שגאמר "ונתנו
7 **בני אהרן הפהן אש על המזבח," נתינת אש בעיא מהנה, הפשט וניתוח - לא בעיא מהנה.**
8 **האי**

9 **ההיא** דלא כרבי אליעזר בן יעקב ודלא כרבי יהודה - כן היא הגי' בכל הספרים. אבל
10 רש"י מוחקה, וגרסי: אלא כרבי יהודה. וגרסת הספרים ודלא כרבי יהודה נראה לי
11 לפרש: והתניא שבעה עשר, פירוש בכל בוקר היה שבעה עשר לכל הפחות, ולא משכחת
12 לה אלא אם כן חשבת כל הכתובים הווכיין בכל הפייסות. והיינו שלשה עשר הווכיין בתמיד,
13 וחד בתרומת הדשן, וחד המעלה איברים מכבש
14 למזבח, וחד דקטורת ומזחחה - הרי שבעה
15 עשר. היינו דלא כרבי אליעזר בן יעקב ודלא
16 כרבי יהודה. דלרבי אליעזר בן יעקב בציר להו חד
17 דמעלה איברים מכבש למזבח, ולרבי יהודה בציר
18 להו חד דמזחחה. ומה שהקשה רש"י אמאי קאמר
19 דלא כרבי יהודה, נהי דלא הוה פייס למזחחה -
20 כהן מיהא הוה, ואם כן איכא שבעה עשרו נראה
21 לי דפשיטא ליה להתלמוד דשבעה עשר דקאמר
22 - היינו אותם שזוכין על ידי פייס קאמר, דהא
23 אבתי טובא הוה: המפשיט, ומזחחה, והולכת עצים
24 למערכה. ואי משום דכשריין בור לא חשיב להו
25 - והא קא חשיב שחוט, אלא על כדרך לא קא
26 חשיב אלא הך שזוכין על ידי פייס. ובמזחחה לרבי
27 יהודה לא הוה פייס כלל, כדפרישית לעיל.
28 וגרסא שבספרים היא כפירוש רבינו זנבאל. ואין
29 להקשות מהא דאמר לעיל: אי משכחת תנא
30 דאית ליה חטש - משמע דהתלמוד לא הוה
31 משכח תנא דאית ליה חטשה פייסין, והא תנא
32 דהבא דאית ליה שבעה עשר, אית ליה חטשה
33 פייסין. דיש לומר לעיל אבתי לא ידע להא
34 ברייתא דהבא.
35 **פר** קרב בעשרים וארבעה הראש והרגל כר -
36 קשה לי: דהבא לא חשיב לא כדרך הילוכה,
37 ולא כדרך ניתוחה, ולא כדרך עילוי, ולא כדרך
38 הפשט. ואיני יודע איזה סדר תפס לה ונראה לי:
39 משום דמביעיא ליה למיתני הראש והרגל
40 ברישא, וקתני בהו הרגל בשנים - נקט נמי הרגל
של שמאל בשנים, וקתני העוקץ בהדיה ואקדמיה
- משום דברישא נמי גבי טלה תניטו בהדי הדדי
לעוקץ ורגל שמאל. ובין דתנא להך דלא טגי לה
בחד כהן - תנא נמי הגרה שהוא בשלשה, ובין
דבעי למיתני הגרה - תנא בהדיה החוזה,
ואקדמיה כי היכי דקתני גבי טלה. הודר תנא הך
דלית לכל חד וחד אלא חד כהן, וקתני להו
בסידרא דרישא שתי ידות ושתי דפנות.
והקריבו בני

1 דלא כר' אליעזר בן יעקב ודלא כרבי יהודה - החשיב פייס למזחחה דלא כר' יהודה,
2 ופייס דמן הכבש למזבח דלא כר' אליעזר בן יעקב. **משנה** תמיד קרב - משנת
3 הולכת איברים ואילך קא חשיב. **עצמו** - בכל יום בתשעה; חמשה לאיברים, ואחד
4 לקרבים, ואחד לסולת ואחד לחביתין, ואחד לזין. והא כר' אליעזר בן יעקב היא, דלית
5 ליה חד להעלות מכבש למזבח. **כהן** - שצריך
6 שני נסכים, אחד של זין ואחד של מים. **ביד** -
7 כהן אחד צלוחית אחת של מים. **בין הערבים**
8 - שבכל יום, שנים בידם שני גזירי עצים
9 להוסיף על עצי המערכה להרבותם. ובגמרא
10 יליף לה מקרא שבין הערבים צריך התמיד שני
11 גזירין בשני כהנים. אבל בשחריית לא בעי סידור
12 שני גזירין אלא ככהן אחד דכתיב "ובער עליה
13 הכהן". ובשבת שבתוך החג וכו' - הרי שנים
14 עשר. **גמרא** ממיא מדיקתני ובשבת וכו' -
15 ממכלל דשאר ימות החג לא מצא שיתעון שנים
16 עשר. ואי אמרת אף בין הערבים מנסכין מים
17 בחול של כל ימות החג - משכחת לה שנים
18 עשר בין הערבים: עצמו בתשעה, ושנים בידן
19 שני גזירין, ואחד בידו צלוחית של מים. ולמנסך
20 את המים אמר לו הנבא ידך - ונראה שתערה
21 הצלוחית לתוך ספל של כסף שעל המזבח,
22 שהוא נקוב כמין חוטם דק שהיין מקלח ויוצא
23 בו, והוא הניסוך. **שפעם אחת נסך על רגליו** -
24 לצייר הצלוחית לתוך הספל, ושפר המים
25 על רגליו. לפי שהיה צדוקי, ואינו מודה בניסוך
26 המים. **באתרוניהן** - למה לי למיתני
27 באתרוניהן אם לא בא ללמדנו שניסוך המים
28 אינו אלא בשעת נטילת לולב. **[ואימא] דנקביד**
29 **[חד]** - כהן אחד יסדר שני גזירין בבקר, דכתיב
30 "ובער עליה הכהן" ונעביד תרי, שוב יביא שני
31 כהנים לעשות שני גזירין עוד בבקר, דכתיב
32 "ועברו" - שנים. **ובער ובערו** - יכתוב שניהן
33 בלשון אחד. **פעמים שלשה עשר** - כהנים
34 עסוקין בעבודת התמיד, כדתנן במגילת בפייס
35 שני: שלשה עשר כהנים זוכין בו. **פעמים ארבעה**
36 **עשר** - כהן, ביד אחד צלוחית של מים. **פעמים**
37 **חמשה עשר** - בשבת. **פעמים ששה עשר** -
38 בשבת שבתוך החג. הכי גרסינן: **והא תניא**
39 **שבעה עשר** **ההוא דלא כר' אליעזר בן יעקב**
40 **אלא כרבי יהודה** - ההוא תנא אית ליה עוד
41 כהן אחד המעלה איברים מן הכבש למזבח,
42 וחדו כהן שבעה עשר דלא כר' אליעזר בן יעקב
43 אלא כרבי יהודה, דאמר לא היה פייס למזחחה.
44 ועל כרחק לית ליה דר' אליעזר בן יעקב - דאם
45 כן בצרי להו פייסות, כדאמרין לעיל, והוצרך
46 לו כהן מן הכבש למזבח. ואני שמעתי
47 בלשונות אחרות, ואי אפשר להעמידה. ואי
48 שמעינן ליה דרבי יהודה לא היה פייס למזחחה
49 - לא שמעינן ליה דאמר לא היה כהן למזחחה,
50 אלא הרי הוא אומר: כהן שזכה בקטורת אומר
51 להו שעמד אצלו זכה עמי במזחחה. אבל רבי
52 אליעזר בן יעקב שמעינן ליה דאמר לא היה כהן
53 להעלות איברים מכבש למזבח, אבל הן עצמם
54 שהעלום לכבש היו מעלין למזבח. **משנה** הבשר בחמשה - ככבש התמיד. הפולת - שני עשרונים היה, ושני כהנים. נמה דברים אמורים - דבעינן כל הני כהנים לכל בהמה
55 ובעינן פייס. אם רצה להקריב כהן - יחיד את הכל, ובלא פייס. הפשיטין וניתוחן - של ציבור ושל יחיד שוין להיות כשירין בור, והכי מפרש בגמרא.

יומא דף כו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום רביעי) קיט

61 אמורים בתמיד של שחר, נִימָא קָרָא 'זְבַעַר' ו'זְבַעַר' ונשמע מזה
 62 שיביאו פעמיים, ומדוע כתוב פעם אחת לשון 'זְבַעַר' ופעם שניה
 63 לשון 'זְעַרְכוּ', ומכך ששינתה התורה בלשונה יש ללמוד שפסוק
 64 אחד עוסק בתמיד של שחר ופסוק שני בתמיד של בין הערבים.
 65 הגמרא דוחה את התשובה: עדיין יתכן ששני הפסוקים מדברים
 66 בתמיד של שחר, והטעם ששינתה התורה בלשונה ולא כתבה
 67 'זְבַעַר' ו'זְבַעַר', שכן אֵי קָרַב רְחֻמָּא רַק 'זְבַעַר' בלשון יחיד הָיָה
 68 אֲמִינָא חַד אֵין תְּרִי לֹא – שרק כהן אחד יסדר את הפעם השניה,
 69 קָא מִשְׁמַע לָן מִכָּךְ שכתבה התורה 'זְעַרְכוּ' שהוא לשון רבים,
 70 דְנַעֲבִיד חַד – כהן אחד את הסידור הראשון, ונַעֲבִיד תְּרִי – ויעשו
 71 שני כהנים את הסידור השני. על כך משיבה הגמרא: אַם כֵּן, נִימָא
 72 קָרָא – היה כתוב, בפסוק האחד 'זְבַעַר' בלשון יחיד ובפסוק האחר
 73 'זְבַעַר' בלשון רבים, אֵי נְמִי 'זְעַרְדִּי' 'זְעַרְכוּ', מֵאֵי 'זְבַעַר' 'זְעַרְכוּ', שְׁמַע
 74 מִינָה דְבְּרָקָא אֲמַרִּין – ממה ששינתה התורה בלשונה משמע כפי
 75 שאמרה הגמרא לעיל שהפסוק של 'זְעַרְכוּ' בא ללמדנו על תמיד
 76 של בין הערבים שהוא טעון שני גזירי עצים בשני כהנים.
 77 הגמרא מביאה ברייתא ששואלת במנין הכהנים שהיה קרב
 78 התמיד: מְנִי רַבִּי תַּיִיא, פִּיּים שהיה נעשה על עבודות התמיד פְּעָמִים
 79 שהיו זוכים בו שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִי כהנים, וכמבואר במשנה לעיל (כה).
 80 לענין הפייס השני ששלשה עשר כהנים זכו בו. פְּעָמִים שֶׁאֵין פְּעָמָה
 81 עֶשְׂרִי כהנים זכו בו, דהיינו בחג הסוכות שהיה נוסף כהן להוליך
 82 צלוחית של מים לניסוך המים. ופְּעָמִים שהיו חֲמִשָּׁה עֶשְׂרִי כהנים
 83 זוכים בו, דהיינו בשבת שהיה נוסף בו שני כהנים בשביל בויבי
 84 הלבונה. ופְּעָמִים שְׁשָׁה עֶשְׂרִי כהנים זוכים בו, דהיינו בשבת שבחג
 85 הסוכות שבנוסף היה כהן שזכה להוליך את צלוחית המים. מקשה
 86 הגמרא: וְהִתְנַיָּא בברייתא אחרת, שפעמים שְׁבַעָה עֶשְׂרִי כהנים זכו
 87 בו. מתרצת הגמרא: תַּיִיא – תנא זה שאמר שבעה עשר, סובר
 88 שהיה עוד כהן שזכה בפייס לעלות את האברים מן הכבש למזבח,
 89 וְלֹא כְּשִׁית רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב שלדעתו לא היה פייס לדבר זה,
 90 אֱלֹא בְּרַבִּי יְהוּדָה שסובר (לעיל כה) שלא היה פייס למחתה, ועל
 91 כרחק הוא צריך לומר שהיה פייס השייך לתמיד מי יעלה אברים
 92 מהכבש למזבח.

משנה

93 לאחר ששינו במשנה הקודמת את מספר הכהנים הנצרכים
 94 להקרבת התמיד מפרטת משנה זו את מספר הכהנים הנדרשים
 95 להקרבת בהמות ממנינים אחרים.
 96 אֵל היה קרב פֶּאֶחַד עֶשְׂרִי כהנים, הַכֶּשֶׁר בְּהַמִּשָּׁה כהנים וכמו קרבן
 97 התמיד, הַקֶּרְבָּיִים, וְהַסּוּלָת למנחה וְהַיָּנִין לניסוך בְּשָׁנִים שָׁנִים – כל
 98 אחד מהם היה נעשה על ידי שני כהנים, נמצא שנים לקריבם,
 99 שנים לסולת, ושנים ליין. פֶּר קָרַב בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה כהנים, הָרֹאשׁ
 100 וְהַרְגֵל האחורית הימנית, טעונים שלשה כהנים, הָרֹאשׁ בְּכוֹר אֶחָד
 101 וְהַרְגֵל בְּשָׁנִים. הַעֲזוּקָן וְהַרְגֵל האחורית השמאלית טעונים ארבעה
 102 כהנים, הַעֲזוּקָן בְּשָׁנִים וְהַרְגֵל בְּשָׁנִים. הַחֹהָה וְהַגְּרֵה, הַחֹהָה פֶּאֶחַד
 103 וְהַגְּרֵה וְהַצּוּאָר וְשְׁלֹשָׁה. שְׁתֵּי יָדַיִם – הרגלים הקדמיות בְּשָׁנִים.
 104 וְשְׁתֵּי דַּפְּנוֹת בְּשָׁנִים. הַקֶּרְבָּיִים וְהַסּוּלָת וְהַיָּנִין בְּשָׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה – כל
 105 אחד מהם נישא בשלש כהנים. בְּמַה דְּבָרִים אֲמֹרִים שהיו מחלקים
 106 כן בְּקִרְבָּנוֹת צִיבּוֹר, אֲבָל בְּקִרְבָּן יָחִיד – שהיחיד מתנדב להביא, אַם
 107 רָצָה ליתן לכהן אחד לְהַקְרִיב הכל מְקַרְבֵּי, ולא היו עושים פייס.
 108 הַפְּשִׁטָּן (הפשטת עורם) וְנִיתוּחָן שֶׁל אֵלוֹ וְאֵלוֹ – קרבנות ציבור
 109 וקרבנות יחיד שָׁוִין.
 110

גמרא

111 הגמרא דנה על האמור בסוף המשנה 'הפשיטן וניתוחן של אלו
 112 ואלו שוין': תַּנָּא, הַפְּשִׁטָּן וְנִיתוּחָן של קרבנות ציבור ויחיד שָׁוִין בכך
 113 שכשרין בוד.
 114 אֲמַר חֲזַקְיָה, מְנִיין לְהַפְּשִׁטָּן וְנִיתוּחָן שְׁנֵיהֶן לענין זה שהוא כשר בְּדִי
 115 שְׁנַאֲמַר (ויקרא א 1-1) 'וְהַפְּשִׁיט אֶת הָעֶלְיָה וְנָתַח אֹתָהּ לְנִתְחֶיהָ' וְנִיתְנוּ
 116 בְּנֵי אֲחֵרִין תַּבְּחֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ, ומכך שהזכירה התורה 'בני אהרן'
 117 אף שהיה די לכתוב 'ונתנו אש' יש ללמוד שדווקא נִיתְנִית אֵשׁ בְּעֵאֵר
 118 בְּהִזְנָה, אֲבָל הַפְּשִׁטָּן וְנִיתוּחָן המוזכרים בפסוק הקודם לֹא בְּעֵאֵר
 119 בְּהִזְנָה והם כשרים בוד.
 120

1 ההוא – שיטת אותו התנא, דְּלֹא כְּשִׁית רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הסובר
 2 שלא ערכו פייס להעלאת אברים למזבח, וְלֹא בְּרַבִּי יְהוּדָה
 3 הסובר שלא היה פייס לעבודת מחתה, שלדברי שניהם לא היו
 4 אלא ארבעה פייסות.

משנה

5 משנה זו מונה את מספר הכהנים שהיו עסוקים בקרבן התמיד:
 6 קרבן התמיד, היה קרב פְּתִשְׁעָה כהנים, או בְּעֶשְׂרָה כהנים, או בְּאַחַד
 7 עֶשְׂרִי כהנים, או בְּשָׁנִים עֶשְׂרִי כהנים, אך לעולם לֹא פְּחֹת מתשעה
 8 וְלֹא יוֹתֵר משנים עשר. בִּיצַד, עֲצָמוֹ – הקרבת התמיד בפני עצמו
 9 כל יום נעשית פְּתִשְׁעָה כהנים, ממשה להעלאת האברים, אחד
 10 לקריבים, אחד למנחת סולת, אחד לחבייתים, ואחד ליין. וּבְחַג
 11 הסוכות שחוץ מניסוך היין היה גם ניסוך המים, בְּיַד כהן אֶחָד נוסף
 12 היתה צְלוּחִית שֶׁל מִים לניסוך, הָרִי בְּאֵן עֶשְׂרָה. תמיד של בין
 13 הָעֶרְפִּים של כל יום היה קרב פֶּאֶחַד עֶשְׂרִי כהנים, כיצד, הוא עֲצָמוֹ
 14 – התמיד פְּתִשְׁעָה וכמבואר למעלה, וְשָׁנִים נוספים בְּיָדֵם שְׁנֵי גִזְרֵי
 15 עֲצִים שהיו מסדרים על עצי המערכה. בְּשָׁבֶת של כל השנה היה
 16 קרב תמיד של שחר פֶּאֶחַד עֶשְׂרִי כהנים, כיצד, הוא עֲצָמוֹ פְּתִשְׁעָה,
 17 וְשָׁנִים נוספים בְּיָדֵם שְׁנֵי בִּזְבִּי (כפות גדולות) לְבִנְיָה שֶׁל לָחֶם
 18 הַפָּנִים, שהיו מניחים על שלחן הפנים שני בזיכים שבהם היה
 19 לְבוֹנָה, ובשבת כשהיו מסלקים את הלחם משבת שעברה היו
 20 מקטירים אותם. וּבְשָׁבֶת שֶׁבְּתוֹךְ הַחֵג – חג הסוכות, מלבד אחד
 21 עשר שהיו בכל שבת, היה בְּיַד כהן אֶחָד נוסף צְלוּחִית שֶׁל מִים
 22 לניסוך המים, הרי שנים עשר כהנים.
 23

גמרא

24 הגמרא לומדת מתוך דברי המשנה את זמן ניסוך המים בחג
 25 הסוכות: אֲמַר רַבִּי אַבָּא, וְאִיתִימָא רַבִּי בַר הַמָּא, וְאִיתִימָא רַבִּי יוֹחָנָן,
 26 אֵין מְנַפְּכִין מִים בְּחַג הסוכות אֱלֹא בְּתִמִּיד שֶׁל שַׁחַר, אבל בתמיד של
 27 בין הערבים לא היו מנסכים מים. מבארת הגמרא: מָמְאֵי – מהדיכן
 28 יודעים זאת, מְדַקְדְּקֵינּי במשנה, 'וּבְשָׁבֶת שֶׁבְּתוֹךְ הַחֵג בְּיַד אֶחָד צְלוּחִית
 29 שֶׁל מִים' וְהֵינּוּ שֶׁבְּשַׁבֵּת זו היו שנים עשר כהנים, ומשמע שבשאר
 30 ימי הסוכות היה התמיד קרב בפחות משנים עשר כהנים, וְאֵי פִּלְקָא
 31 דְעֶקְרָה שאף בתמיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים היו מְנַפְּכִין את המים, אם כן
 32 בְּיָמֹת החול של חג הסוכות נְמִי מְשַׁפְּחֵת לָהּ – נמצא שהיו שנים
 33 עשר כהנים עסוקים בהקרבת התמיד (ותשעה מוליכים את התמיד
 34 עצמו, שנים נוספים לגזירי עצים, ואחד לצלוחית המים).
 35 הגמרא מסייעת לכך במשנה נוספת: אֲמַר רַב אֵשִׁי, אֵף אֲנִי נְמִי
 36 תְּנִינָא במשנה הדנה בניסוך המים (סוכה מה), וְלִכְהֵן הַמְּנַפֵּךְ היה
 37 אוֹמֵר לוֹ 'הִנֵּה יָדִיד' כדי שיראו שהנך יוצא את המים לתוך הספל
 38 שעל המזבח, והדוקיך לומר כן משום שְׁפָעַם אֶחָד היה צדוקי שנפך
 39 את המים עַל גְּבִי רִגְלֵי, וְרַמְזוּהוּ כֹּל הַעָם בְּאַתְרוּגְיָתוֹן, שְׁמַע מִינָה –
 40 יש ללמוד ממשנה זו שבאה להשמיענו שניסוך המים הוא דווקא
 41 בזמן שנטולים הלולב דהיינו בשחרית.
 42

43 שינו במשנה שבתמיד של בין הערבים צריך שני כהנים להוסיף
 44 על המערכה שני גזירי עצים. הגמרא מבררת את המקור לכך:
 45 תַּנָּיָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁל יוֹחָאי אוֹמֵר, מְנִיין לְתִמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים
 46 שְׁמַעוֹן שְׁנֵי גִזְרֵי עֲצִים בְּשָׁנֵי כהנים, שְׁנַאֲמַר (ויקרא א 1) 'זְעַרְכוּ עֲצִים
 47 עַל הָאֵשׁ' הרי שיש דין נתינת עצים על המערכה, ומזה שנאמר
 48 'זְעַרְכוּ' לשון רבים לומדים שנעשה בשני כהנים.
 49

50 מוסיפה הברייתא: ומנין לנו שאכן כוונת התורה לתמיד של בין
 51 הערבים, אַם אֵינוֹ עֲנִין לְתִמִּיד שֶׁל שַׁחַר דְּכַתִּיב – שנאמר בו (שם ה)
 52 'זְבַעַר עֲלֶיהָ תַּבְּחֵן עֲצִים בְּבִקְרָא בְּבִקְרָא וְעַד עֲלֶיהָ הָעֶלְיָה וגו', תִּנְיָחוּ
 53 עֲנִין לְתִמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְפִּים שֶׁצָּרִיךְ סִדּוּר שְׁנֵי גִזְרֵי עֲצִים בשני
 54 כהנים, שואלת הגמרא: כיצד ניתן להוכיח שהמילים 'זְעַרְכוּ עֲצִים –
 55 עַל הָאֵשׁ' נאמרו על תמיד של בין הערבים, וְאִימָא, אִידִי אִידִי –
 56 שני פסוקים אלו מדברים בתמיד של שחר, וְאֲמַר רְחֻמָּא – ואמרה
 57 התורה שני פסוקים אלו ללמדנו שְׁעָבִיד פעם אחת על ידי כהן
 58 אחד שיסדר שני גזירי עצים, וְהָדָר עָבִיד פעם שניה, עוד שני גזירי
 59 עצים על ידי שני כהנים, כלומר שצריך לסדר שני פעמים גזירי
 60 עצים על המערכה של תמיד של שחר, פעם ראשונה בכהן אחד
 61 ופעם שניה בשני כהנים. משיבה הגמרא: אַם בֶּן שְׁנֵי הַצִּיּוּיִים

49 משיבה הגמרא: לא סלקא דעתך – לא יעלה על דעתך לומר
 50 שסידור שני גזירי עצים לא צריך כהן, דאמר רב בברייתא על
 51 הנאמר בפסוק (שם א' ט') 'והקריב בהן את הכל המזבחה וגו'
 52 ודורשים זו הולכת אברים לבבש, ולכאורה קשה לאיזה צורך
 53 הזכר 'כהן' לענין הולכת האברים הרי זו עבודה שלאחר קבלת
 54 הדם, וכבר נתבאר לעיל שמקבלה ואילך מצות כהונה, אלא ודאי
 55 בא ללמדנו שהולכת אברים לבבש הוא דבעיא ו-שצריכה כהונה,
 56 אבל הולכת עצים לא בעיא כהונה. הא מכאן יש ללמוד סידור שני
 57 גזירי עצים בעיא כהונה, שהרי אם סידור שני הגזירים על האש
 58 אינו צריך כהונה היה פשוט מאליו שהולכת עצים שהיא עבודה
 59 פחות חשובה ושאינה על גבי המזבח אינה צריכה כהן ולא היה
 60 צריך פסוק לכך, וא"כ הפסוק 'וערבו' למה לי שהרי ודאי אינו בא
 61 למעט סידור שני גזירים, אלא ללמדך שבא למעוטי הפשט ונתוח
 62 שאינם צריכים כהן.
 63 מוסיפה הגמרא ושואלת: ואימא הכי נמי לגופיה – שמה נאמר
 64 שאף כאן הזכרת בני אהרן שנאמר בעריכת הנחתים נצרך ללמד
 65 על עצמו ושוב אין המילים בני אהרן מיותרים ללמד על הפשט
 66 וניתוח שאינם צריכים כהן.
 67 הגמרא מביאה מקור אחר לכך שאין הפשט וניתוח צריכים כהן:
 68 אלא, נלמד מכך שנאמר (שם א' ט') 'והקריב בהן את הכל, והזכרת
 69 'הכהן' למה אתא, הלא כבר למדנו שמקבלה ואילך מצות כהונה
 70 הן, אלא בא למעוטי הפשט וניתוח.
 71 הגמרא מבארת טעם לשאר המקומות שהזכר בהם 'כהן' באותה
 72 פרשה: מה שנאמר (שם א' ט') 'והקריב בהן את הכל המזבחה' זו
 73 הולכת אברים לבבש, ובא ללמדך הולכת אברים לבבש הוא דבעיא
 74 כהונה, אך הולכת עצים לא בעיא כהונה, הא – מכאן יש ללמוד
 75 שסידור שני גזירי עצים בעיא כהונה. הטעם שהזכר 'כהן' לענין
 76 נתינת אש: מה שנאמר (שם א' ט') 'ונתנו בני אהרן כהן אש, לגופיה,
 77 ללמדנו שגם נתינת האש צריכה כהן ואף שאינה עבודה שמעכבת
 78 כפרה, כפי שנתבאר לעיל.
 79 הגמרא מבארת את האמור בפסוק (שם א' ט') 'וערכו בני אהרן הכהנים את
 80 הנחתים' וגו': מה שנאמר 'וערכו' בלשון רבים משמע שנים, 'בני אהרן'
 81 שנים, 'הכהנים' שנים, למדנו למה שפעול ששה כהנים, חמשה
 82 שהוליכו את הבשר ואחד שהוליך את הקרביים.
 83 הגמרא דנה בדרשה זו: אמר רב המנונא, קשיא ליה לרבי אלעזר,
 84 הא – פסוק זה ושלמדנו ממנו שצריך ששה כהנים להולכת
 85 הנחתים כן הפך כתיב, ולענין כן הפך הרי עשרים וארבעה
 86 כהנים בעי, כמבואר במשנה לעיל (כה), וניחא ליה – ויישב לעצמו,
 87 שמכך שאמרה תורה בהמשך הפסוק 'על העצים אשר על האש'
 88 אשר על המזבח' ופסוק זה לכאורה מיותר הוא, שהרי כבר אמרה
 89 תורה (שם א' ט') 'ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח וערכו עצים
 90 על האש', ואם כן פשוט שאת הנחתים יש לערוך על האש, וממה
 91 שחזרה התורה וכתבה 'וערכו בני אהרן הכהנים את הנחתים', יש
 92 ללמוד שבא לדרשה לומר שאלו הששה כהנים שלמדנו בתחילת
 93 הפסוק מוערכו בני אהרן הכהנים' לא נאמרו על הפר אלא על
 94 דבר אחר שנאמר בו עצים ואש על המזבח, ואיזהו דבר שנאמר בו
 95 עצים אש ומזבח – מהו הדבר שבשבילו אמרה תורה שסדרו את
 96 העצים והאש.

1 שואלת הגמרא: האי מיבעי ליה לגופיה – הרי הזכרת 'בני אהרן'
 2 בפסוק נצרך לעצמו ללמוד ממנו שנתנית אש על המזבח צריכה
 3 להיעשות על ידי כהן בדווקא, ואם כן מנין לנו שהפשט וניתוח
 4 כשרים אפילו בזר. משיבה הגמרא: אמר רב שימי בר אשי,
 5 אשכחתי – מצאתי לאבי דהוה מספר ליה לבריה – מלמד את בנו
 6 את דרשת חוקיה, וכך הסביר לו, שנינו בתורת כהנים נאמר (ויקרא
 7 ה') 'ושחט' משמע בעל הקרבן עצמו, ולמדים מזה ששחטה פור
 8 בשחיה, ומבארת הברייתא: וכן מאן פאת – מדוע היה צד לפסול
 9 שחיטה בזר שנוקקת להביא פסוק כדי להכשיר, מקלל שנאמר
 10 (במדבר י"ז) 'ואתה ונגיד אתך תשמרו את כהנתכם לכל דבר המזבח'
 11 והיינו שלא יקרב זר לכל דבר ששייך למזבח, שומע אני – הייתי
 12 יכול לומר שאפילו שחיטה תהיה פסולה בזר, תלמוד לומר (ויקרא א'
 13 ה') 'ושחט את כן הפך לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם',
 14 ומכך שכתבה התורה 'כהנים' רק בקבלה ולא בשחיטה אף
 15 ששחיטה כתובה קודם בפסוק, למדים שרק מקבלה ואילך מצות
 16 כהונה, אבל לעבודות שהן קודם קבלה אין צריך כהן ולכך אף
 17 הפסוקים (שם א' ט'–ד) 'וספקו ידו על ראש העלה וגו' 'ושחט את כן
 18 הפך וגו' הכוונה לבעל הקרבן שהוא שוחט וסומך, ובכך לימד על
 19 השחיטה ששחטה פור. עד כאן הברייתא בתורת כהנים.
 20 על פי ברייתא זו ביאר אביו לבנו את דרשת חוקיה: מבדי –הרי
 21 למדנו בברייתא שמקבלה ואילך מצות כהונה, וקשה אם כן ונתנו
 22 בני אהרן' למה לי, הרי פרשת נתינת האש הזכרה בתורה לאחר
 23 פרשת קבלת הדם, וממילא אנו יודעים שהיא צריכה להיעשות
 24 דווקא על ידי כהן, ובהכרח שלא הוצרכה התורה להזכיר את בני
 25 אהרן לענין נתינת האש, אלא למעוטי הפשט וניתוח שהם אינם
 26 צריכים כהן.
 27 הגמרא דוחה את ראית אביו: ואפתי איצטריך – עדיין צריך
 28 להזכיר בפסוק 'בני אהרן' ללמדנו שנתנית אש צריכה כהן, ואף
 29 שהיא נכתבה לאחר פרשת קבלה, סלקא דעתך אמינא שאינה
 30 צריכה כהן בין הלא עבודה המעכבת את הכפרה, לכך לא היבעי כהונה,
 31 האש מן העבודות המעכבות את הכפרה, לכך לא היבעי כהונה,
 32 קא משמע לן דבעי כהונה, ומנין ללמד מהפסוק הפשט וניתוח
 33 שאינם צריכים כהן.
 34 הגמרא מביאה לימוד אחר: אלא מהבא, נאמר (שם א' ט') 'וערכו בני
 35 אהרן הכהנים את הנחתים את הראש ואת הפדר' מבדי מקבלה
 36 ואילך מצות כהונה 'וערכו בני אהרן' למה לי, הרי עריכת הנחתים
 37 היא מהעבודות שלאחר קבלה, ובהכרח שבא הפסוק למעוטי
 38 הפשט וניתוח שאינם צריכים כהן. שואלת הגמרא: ואימא
 39 שהזכרת 'בני אהרן' לענין עריכת הנחתים למעוטי סידור שני גזירי
 40 עצים בתמיד של בין הערבים שלא כתבה תורה בהם בפירוש
 41 שצריכים כהן. משיבה הגמרא: שכיון שהזכיר הפסוק 'בני אהרן'
 42 דווקא לענין עריכת נחתים מקבלה – מסתבר דיבא דכותיה –
 43 זבח שכמותו ממש דהיינו הפשט וניתוח ששניהם עבודות בזבח,
 44 ולא למעט שני גזירי עצים שאינם מענין זבת. על כך מקשה
 45 הגמרא: אדרבה סידור דכותיה ממשע – יותר מסתבר לומר שכוונת
 46 התורה בכך שהזכיר 'בני אהרן' לענין עריכת נחתים למעט סידור
 47 שני גזירי עצים ששניהם ענייני סידור הם, מאשר הפשט וניתוח
 48 שאינם מענייני סידור.

1 והקריבו בני אהרן מקבלה ואילך וכו' - בפרק קמא דובחים (ד,א) פירש רש"י: הא
2 דאמרינן "והקריבו" זו קבלת הדם, ולא עבודה אחרת משאר עבודות דם כגון
3 הולכה או זריקה - משום דכתיב "ושחט והקריבו" ואיזו היא עבודה שהיא אחר שחיטה
4 לאלתר - הוי אומר זו קבלה. והקשה רבינו יצחק: דבסוף פרק קמא דובחים איכא טעמא
5 אחרניא, כדנתיבא התם: "והקריבו" זו קבלת
6 הדם, או אינו אלא זריקה? כשהוא אומר "והקריבו"
7 - הרי זריקה אמור, הא מה אני מקיים "והקריבו"
8 - זו קבלת הדם. אלמא דלאו היינו טעמא. והא
9 דלא אמרינן זו הולכה - משום דלא מסתברא
10 לאוקמה בהולכה, ולומר מהולכה ואילך מצות
11 כהונה - משום דאפשר לבטלה, ומסקינן דאפשר עמדה
12 בצד מזבח ושחט, דלא בעי לחלוף.
13 **אלא** מהכא וערכו בני אהרן הכהנים - בפרק
14 שני דובחים (ז,א) דרשי: "הכהנים" -
15 בכיהונם, כהן הדיוט שלכש בגוי כהן גדול ועבר
16 עבודה - עבודתו פסולה. והכא דרשי מדכתיב
17 "בני אהרן". ואין להקשות: מאי איצטריך קרא
18 לעריכת נתיחים למליפה מרקאמו מקבלה ואילך
19 מצות כהונה, תיפוק ליה מוכי תעלה על דעתך
20 שור קרב אצל המזבח? דיש לומר: דאפשר דקאי
21 בארעא דחיק ליה למזבח, כדאייתא לקמן בסוף
22 פרק "טרף בקלפ" גבי הצתת אלתא: אפשר דקאי
23 אארעא ועבדי במפוחא.
24 **הולכת** עצים לא בעי כהונה הא סידור שני
25 גזירין בעי כהונה - ואם תאמר: מנא
26 לן דאיכא למידק הכי? דילמא מזהוא קרא
27 ממעטין הולכת עצים, ומחאי קרא דהכא נמעט
28 סידור שני גזירין. ויש לומר: מדאיצטריך למעטי
29 הולכת עצים - שמע מינה דסידור שני גזירין בעי
30 כהונה, דאי לא בעי כהונה - למה לי קרא
31 למעטי הולכת עצים? השתא אפילו סידור שני
32 גזירין שחם על גבי המזבח - לא בעי כהונה, כל
33 שכן הולכת עצים. ולכא לאקשו: אי לא כתב
34 אלא קרא דלעיל - לא הוה ממעטין מניה
35 סידור שני גזירין אלא הולכת עצים, דמסתבר
36 טפי, דיש לומר אפילו אי לא הוה כתב אלא קרא
37 ד"וערכו" הוה ממעטין מניה סידור שני גזירין,
38 דמסתברא: קאי בסידור - ממעט סידור. הקשה
39 הרבי אליהו מאיבירוק ז"ל: לרבי שמעון, דאית
40 ליה לעיל שני גזירין בעי שני כהנים, מנא ליה
41 דבעי כהונה? אי מהכא - הא איצטריך קרא
42 לגופיה, סלקא דעתך אמינא כיון דאפשר לבטלה
43 היא כשרה בור, כדאמר בסוף פרק קמא דובחים
44 (י,א): הולכה בור מחלוקת רבי שמעון ורבנן,
45 לרבי שמעון דאמר עבודה שאפשר לבטלה לאו
46 עבודה היא - כשרה בור וכו', עד והרי הולכת
47 אברים לכבש דאפשר לבטלה ופוסלה בור, דאמר
48 מר "והקריבו כהן כו' המזבח" - זו הולכת
49 אברים לכבש. ומשני: היכא דגלי - ואם כן, כיון דאיצטריך לגופיה - אם כן סידור שני גזירין מנלן דבעי כהונה? ותיירך לו רבי: דרבי שמעון לטעמיה, דקאמר לקמן בסוף פרק רביעי
50 (מהא) גבי הצתת אלתא דלא צריך קרא שלא תהא אלא בכהן, משום דכי תעלה על דעתך שור קרב אצל המזבח. דלית ליה סברא דרבי יהודה דאמר אפשר דקאי אארעא ועבדי במפוחא
51 - והוא הדין בסידור שני גזירין, דלא מצי קאי אארעא ועבדי בוריקה. ולרבי יהודה דאית ליה אפשר דחיק גזירין לראש המזבח,
52 ואפילו הכי נפקא ליה שפיר דבעי כהונה מדכתיב כהן בהולכת אברים, דלגופיה לא איצטריך, דסבירא ליה אף על גב דאפשר לבטלה עבודה היא, אלא לגלויי אנגירין דבעין כהונה.
53 כדאמין בשמעתין. **תחלת** עבודה דימנא היא דאמר רבי יוחנן וכו' - אף על גב דבריש פירקא אמר שכבר קידש תחלה לעבודה, ומסקינן דלעולם עבודת לילה היא יש לומר: דהמקשה
54 דהכא הקשה לאידך לישנא דלעיל, דמפרש טעמא משום אונס שינה. דלההוא לישנא לא משבישין מילתא דרבי יוחנן ואמרינן שכבר קידש מתחלה, לעבודה. ובסמוך, דפרקי: הרי תרומת
55 הדשן דעבודת לילה היא ובעי פייס, ופירש שם: דפרקי ללישנא קמא דלעיל, אין לתמוה שבכאן פירש דסתמא דהתלמוד פריך לאיכא דאמרי דלעיל, דודאי כן הוא, ובין הכא ובין בסמוך
56 רוצה ליישב לכל הלשונות דלעיל.

1 **גמרא** האי מבעיא ליה לגופיה - דגיבעי כהן, מיעוטא מנא לן להפשט וניתוח. והוה
2 מסבר ליה לבריה - הא דחוקיה, והכי מסבר ליה ניהליה: דתניא בתורת כהנים, "ושחט"
3 - שחיטה בור כשירה. וכו' מאין נאת - לישנא דמתניתא הוא: וכו' מאין באת לומר
4 פסולה שנוקת להיא מקרא להכשירה. מכלל שאמרי כו' - ומתוך אותו כולל הייתי
5 בא לפסול. תלמוד לומר: ושחט והקריבו
6 הכהנים - ומדכתיב כהן בקבלה, ובשחיטה לא
7 כתיב, מכלל ד"ושחט" אבעלים קאי, "וסמך ידו
8 ושחט", לימד על השחיטה שבשירה בור. עד
9 כאן לשון משנה. ומינה הוה מסבר אבני לבריה
10 הא דחוקיה הכי. מברי - למדנו כאן דמקבלה
11 ואילך מצות כהונה. והך נתינת אש בתר קבלה
12 כתיבה, למה לי למכתב בה כהונה? למעוטי
13 הפשט וניתוח - דלא כתיב בה כהן, ותיילך
14 מהכא דדוקא כתיב קרא. ואי לא "ונתנו" הוה
15 אמינא האי דלא כתיב כהן בהפשט וניתוח -
16 משום דלא אצטריך הוא, דגלי ליה דבעי כהונה
17 מקבלה ואילך. דלא מעכבא כפרה - דאין
18 כפרה אלא בדם. אלא מהכא: וערכו בני אהרן
19 הכהנים - הרי למדנו מקבלה שאין צריך
20 כהונה אלא למעוטי הפשט וניתוח. אימא
21 למעוטי סידור שני גזירי עצים - דבין הערבים,
22 דלא כתיב בהו "הכהנים". אבל בצפרא בהדיא
23 כתיב "ועבר עליה כהן". לא סלקא דעתך -
24 דלא גיבעי סידור גזירין כהונה, מדאיצטריך
25 למעוטי הולכת עצים - מכלל דסידורן בעי
26 כהן. הולכת עצים לא בעי כהונה - דהאי כהן
27 דכתיב בהולכת אברים על כרחך למעוטי
28 הולכה אחרת בעי, דאי לגופיה - לא איצטריך,
29 דהא אשמעינן מקבלה ואילך מצות כהונה.
30 וערכו למה לי - דכתיב כהן כהונה. למעוטי
31 הפשט וניתוח - וכהונה ד"ונתנו" לגופיה,
32 כדאמרינן, דלא תימא כיון דלא מיעכבא כפרה
33 לא תיבעי כהונה. ומדגלי בה דבעיא כהונה -
34 לא איצטריך למיהדר למיכתב כהונה בהערבת
35 נתחין, ואף על גב דלא מיעכבא. ועל כרחך
36 למעוטי כתיבה. שמעון ששה - הבשר בחמשה
37 והקריבים באחד. וניחא ליה - הדר משני ליה
38 הכי: "על העצים אשר על האש" קרא יתירא
39 הוא. דהכתיב ונתנו אש וערכו עצים, וערכו
40 נתיחים. למה לי תו "על העצים אשר על האש"
41 וגו' - למדרש ביה דהני ששה כהנים הוצרכו
42 לדבר שאמרו בו אש ועצים ומזבח, ואיזהו דבר
43 שחוקתי לכם למערכה לסדר עצים ואש
44 למזבח בשבילי?
505 **הוי**
51 **"על העצים אשר על האש אשר על המזבח"**, איזהו דבר שאמרו בו עצים אש ומזבח
52 הוי

1 **למימרא** דעבודת יום בעי פיסו וכו' עד והרי תרומת הדשן — תימה לי מאי קפריז?
2 אמאי לא משני? תחילת עבודת יום היא, כדשנינן לעיל! ויש לומר: דהבא אתי
3 למימר דבעינן תרתייהו, עבודת יום ומיתה בור. דלכאורה משמע ליה דרבא דפריך "אלא
4 מעתה" הכי קאמר: אלא מעתה דקמחיבת בור — תיבעי פייס, ומשמע נמי אלא מעתה
5 דקרית לה עבודת יום. אלמא דבעינן תרתייהו
6 לענין פייס. הרי אברים ופדרים, דנהי דור חיבי
7 עליהם — מכל מקום עבודת לילה היא. והדר
8 פריך מתרומת הדשן, אי סבירא ליה כרב דלא
9 מייחבי אן דא עבודת סילוק — אלמא אף על גב
10 דלא מייחבי זר עלה בעי פייס. וכן פירש רש"י:
11 למימרא דעבודת יום וחוב מיתה בור בעיא פייס.
12 ולא נהירא מה שפירש דברך אם תמצא לומר
13 דסבר רבא. דהא בירושלמי יש: זר שתרם, רבי
14 יוחנן אמר: חיבי. אלא יש לומר דפריך ללישנא
15 קמא דלעיל, דקאמר עבודת לילה היא.
16 **אין** זר חיבי מיתה לא בעיא פייס — ואם תאמר:
17 הרי דישן מובה הפנימי והמגורה יש לומר:
18 כדמשני, דשחיטה תחילת עבודה היא — הכי
19 נמי נימא דישן מובה הפנימי תחילת עבודה
20 דהקטרה היא, ודישן מגורה תחילת הדלקה היא.
21 ואם תאמר: דרבנן דרבי אליעזר בן יעקב, דאמרי
22 מעלה אברים לכשב — אף מעלה אותם למזבח,
23 אם בן זמן או חיוב עליון מיתה, כיון דיש אחריה
24 עבודה. ואם בן למה מפסיק? ויש מפרשים: דהא
25 דאמר דהיכא דאין זר חיבי עליה דאין מפסיק —
26 היינו פייס בפני עצמו, אבל הני — עיקר פייס,
27 היינו בשביל השחיטה, ושנים עשר אחיו הכהנים
28 נמשכים עמו, ולא נהירא! ויש לומר: כיון דאין
29 אחריה עבודה אלא מענין גמר והולכת אברים
30 — לא גריטא בכך לענין מיתה, **איכא** דאמרי
31 מתקף לה רבי זירא וכו' — נראה לי לפרש:
32 דאדלעיל קאי, דאמר רבי יוחנן זר שסידר את
33 המערכה חיבי וכו', ואקשי ליה רבי זירא: וכי יש
34 לך עבודה שכשיירה בלילה ופסולה בור? והשתא
35 קאמר איכא דאמרי דהכי אקשי ליה רבי זירא:
36 וכי יש לך עבודה שיש אחריה עבודה כי הא,
37 שיש אחריה סידור שני גזירין ופסולה בור? ומתמה
38 הגמרא אאתקפתא דרבי זירא: ולא? והרי אברים
39 כו'. פירוש: אטו כל כהאי גוונא לאו עבודה
40 תמה היא? הרי אברים ופדרים, דאף על גב דיש
41 אחריהם תרומת הדשן, שהיא זקוקה לעיכול איברים ופדרים, כדכתיב (ויקרא ו) "היא העולה על מוקדה" דהיינו אברים ופדרים, וכתיב בתריה "והרים את הדשן אשר תאכל האש את
42 העולה", אלמא: אף על גב דתרומת הדשן זקוקה לה, וגמר עבודת עיכול איברים היא — אפילו הכי חשיבא עבודה תמה חז חיבי עליה, כיון דאברים ופדרים זמנם מתחיל מבעוד יום, ואי
43 בעי מקטר להו אתמול, אי בעי מקטיר להו בלילה. ותרומת הדשן זמנה אינה אלא בלילה, כדאמר לעיל (וכאן) "כל הלילה הרים". כל שכן סידור מערכה, כיון דזמנה רק בלילה, כדכתיב
44 "על מוקדה על המזבח כל הלילה", ומינה נפקא לן לקמן בפרק שלישי (לגא) סידור מערכה וסידור שני גזירי עצים לא היא אלא ביממא, כדכתיב "ובער עליה הבחן עצים בבקר", ומינה
45 נפקא לן לקמן בפרק שלישי (שם) סידור שני גזירין דדוקא עבודת יום שיש אחריה עבודת יום לא חשיב תמה, כגון קבלה והולכה שיש אחריה זריקה, ואידי ואידי עבודת יום ניהו. אבל
46 חדא בלילה וחדא ביום — נימא שפיר דעבודה תמה היא. ומשני: סוף עבודה דיממא. לעולם סידור מערכה לאו עבודה תמה, כיון שיש אחריה סידור שני גזירין, דהוה גמר הסידור. ואף על
47 גב דהא הוא בליליא הוא דהוא ביממא, דוקא שן לן מאברים ופדרים — שאני תמה דתרומת הדשן לא שייכא לה, ואינה גמר עבודתה וטפילה לה, דאדרבה העלאת אברים עצמה טפילה
48 לגמר עבודת יום שלפניה היא. והרי תרומת הדשן, שיש אחריה עבודה הוצאת הדשן דחשיבא עבודה לרבי יוחנן גופיה אליבא דתנא קמא דרבי אליעזר דפסיל בה בעלי מומין, ואפילו
49 הכי זר חיבי עליה ללוי. ואפילו רב לא פטר אלא משום דעבודת סילוק היא, אבל עבודה תמה מיקרי. ואמאי? הא יש אחריה הוצאתה אלא, על כרחך כיון דתרומת הדשן דוקא בלילה
50 והוצאה אי בעי ביממא אי בעי בליליא — איקרי שפיר עבודה תמה, כל שכן סידור מערכה דהוא בליליא דדוקא, דעבודה תמה היא, אף על גב דיש אחריה סידור שני גזירין, כיון דהא
51 דוקא בליליא הוא דוקא ביממא. ומשני: תחילת עבודה דיממא היא. כלומר, הוצאה לא שייכא לה ולא גמר עבודתה היא, דתרומת הדשן היא תחילת עבודת יום, דאי בעי לא עבדי שום
52 עבודה אחריה. אלא עבודת יום דהוצאת דשן אינה עבודה בכל יום, אלא כשהיו צריכים. דאמר בפרק שני דתמיד: וברגלים לא היו מדרשנין אותו מפני שהוא נוי למזבח. מתקף לה רבא:
53 ותיבעי פייס. כל זה מאיכא דאמרי דלעיל. איכא דאמרי לישנא אחרינא באתקפתא דרבא. והא דלישנא קמא לא פריך כי הכא יפסו לה בפני עצמה — היינו משום דהבא משמע לן
54 דקאמר מפני שהיא עבודה תמה שאין אחריה עבודה לעולם, וקא סלקא דעתך דוקא עבודה דהויה לה שאין אחריה עבודה בשום פעם בו ביום, ולהכי פריך: כיון דחשבוה כל כך — יפסו
55 לה בפני עצמה, והיינו דקא פריך למימרא דעבודה תמה, שמעולם אין עבודה אחריה בעי פייס — הא לאו הכי — לא, הרי אברים ופדרים, דזמנין כשנעשין בלילה יש אחריהן תרומת
הדשן

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36

הוי **אימר** זה מלא — תמיד של שחר, הזקוק הכתוב בו למערכת עצים חדשה בכל בקר
"ואש על המזבח תוקד בו". והך מוקדה — סידור המערכה היא, כדנתיא לקמן בפרק
שלישי: "ובער עליה הבחן עצים בבקר וערך עליה העולה" ואמר מר "העולה" — עלה
ראשונה. אבל שאר קרבנות לא הזקוק לחדוש מערכה. והך עצים ואש דכתיבי בן
בקר — לאו לאצרוכי סידרי עצמו, אלא משום
דעדין לן נאמרה פרשת סידור המערכה
הכתובה ב"צו את אהרן" וכאן התחיל לדבר
בצרכי עולה, והוצרך לומר האין תיתן כתב לן
כאן "ונתנו אש וערכו עצים" דאסידור מערכה
דשחרית קאי. חיבי — מיתה. פורקה — הור, אין
צריך כהן לסתור סידורה אלא הור בעצמו. והרי
אברים ופדרים — הקטר חלבים שהוא כל
הלילה, ושוינונו לעיל (וכדא) מארבע עבודות
שהור חיבי עליון מיתה. והרי תרומת הדשן —
דכתיב כהונה. אלא קשיא — וכי יש לך עבודה
שכשיירה בלילה שפסולה בור? ועבודה יום היא
— דכתיב "ובער עליה הבחן עצים בבקר בבקר".
אלא מעתה — דחשיבא כולי האי, שהיא עבודת
יום, וזר חיבי עליה. למימרא דעבודת יום בעי
פייס — מדאתקף רבא אלא מעתה תבעי פייס
— מכלל ודווקא עבודה היא בעיא. והא אנו לא
תנו — שיהא סידור שני גזירין עבודת יום. אם
הניע זמן השחיטה — אם האיר המזרח, ועת
לשחוט את התמידין, שהשחיטה פסולה בלילה,
דכתיב (ויקרא ט) "ביום ובחכם" דלית ליה
תקנתא — אם נשחט בלילה. דאית ליה תקנתא
— אם סידור בלילה — פורקן, וחזרו וסודרין
ביום. לכך לא הטרירו לעלות לגג ולראות אם
הגיע, שאותו הטררו לא הטרירו אלא שבפעם
אחת עלה מאור הלבנה ודימו שהאיר המזרח,
ושחטו את התמיד, כדכתיב לה בפרק שלישי
(וכתא), אבל סידור גזירין — סידורו בקרקע עורה
משחאזי המזרח, ואם טעה במאור הלבנה —
לא איכפת להו, שחרי יש תקנה דבדב. שיש
אחריה — סידור עבודה, סידור שני גזירין,
ופסולה בור להתחייב מיתה.
והרי

הווי **אימר** זה מלא. **אימר רבי אסי אמר רבי יוחנן:**
זר שפסידר את המערכה חיבי, פיצד הוא עושה
- פורקה וחזרו וסודרה. - מאי אהני ליה - אלא
פורקה זר, וסודרה כהן. - מתקוף לה רבי זירא:
וכי יש לך עבודה שכשיירה בלילה ופסולה בור? -
ולא? והרי אברים ופדרים! - סוף עבודה דיממא
היא. - והרי תרומת הדשן! - תחלת עבודה דיממא
היא, דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: קודש דיו
לתרומת הדשן - למחר אינו צריך לקדש, שפכר
קודש מתחלת עבודה. - ואלא קשיא! - אלא פי
איתמר - הכי איתמר, אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן:
זר שפסידר שני גזירי עצים - חיבי, הואיל ועבודת
יום היא. - מתקוף לה רבא: אלא מעתה תיבעי
פייס! - אשתמיטתיה הא דתנאי: מי שזכה
בתרומת הדשן - זכה פסדור מערכה, ובסדור
שני גזירי עצים. למימרא דעבודת יום פגיא פייס,
עבודת לילה לא פגיא פייס? והרי אברים ופדרים!
סוף עבודה דיממא היא, - והרי תרומת הדשן! -
משום מעשה שהיה. למימרא דעבודת יום, ושזר חיבי
עליה מיתה - פגיא פייס, אין זר חיבי עליה מיתה
לא פגיא פייס? והרי שחיטה! - שאני שחיטה,
דתחלת עבודה היא. - אמר מר זוטרא ואיתמא רב
אשי: והא אנו לא תנו הכי, אמר להם הממונה:
צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה. ואילו זמן שני
גזירי עצים - לא קתני! - הך דלית לה תקנתא
- קתני, הך דאית לה תקנתא - לא קתני. ואיפא
דאמר, מתקוף לה רבי זירא: וכי יש לך עבודה שיש

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55

46 בפיס שנעשה על תרומת הדשן.
 47 מתוך קושייתו של רבא על רבי יוחנן משמע שרק מפני שסידור
 48 עצים הוא עבודת יום ראוי לפייס עליו. שואלת הגמרא: לְמִימְרָא
 49 – האם בא לומר, דַּרְק עֲבוּדַת יוֹם בְּעֵינָא פִּיּוּם, ואילו עֲבוּדַת לֵילָה
 50 לֹא בְּעֵינָא פִּיּוּם, וְהָרִי קִטְרַת אֲכָרִים וּפְדָרִים שהיא כשרה בלילה,
 51 ואף על פי כן היו מפייסים עליה. משיבה הגמרא: הקטרת איברים
 52 ופדרים, סוּף עֲבוּדָה דִּימְמָא הִיא – סיום עבודת היום היא, ולכך
 53 חשובה היא כעבודת יום ומפייסים עליה. מוסיפה הגמרא לשאול:
 54 וְהָרִי תְרוּמַת הַדֶּשֶׁן שהיא נעשית בלילה ואף על פי כן היו מפייסים
 55 עליה. משיבה הגמרא: אכן מעיקר הדין לא היו צריכים לפייס
 56 עליה אלא שתקנו לה פייס משום מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה שבאו לידי תקלה
 57 כמבואר במשנה לעיל (כב). שנשברה רגלו של כהן.
 58 ממשיכה הגמרא לדייק את דברי רבא בקושייתו. מקשה הגמרא:
 59 לְמִימְרָא – האם אפשר ללמוד מתוך דברי רבא דַּרְק עֲבוּדַת יוֹם
 60 וְשָׂדֵי חֵיב עֲלֶיהָ מִיְתָה בְּעֵינָא פִּיּוּם, אבל אם אִין זֶר חֵיב עֲלֶיהָ מִיְתָה
 61 לֹא בְּעֵינָא פִּיּוּם, וְהָרִי שְׁהִיָּה שהיא כשרה בור, ואף על פי כן היו
 62 מפייסים עליה. משיבה הגמרא: שְׂאֵנִי שְׁהִיָּה, דְּתַחֲלַת עֲבוּדָה הִיא
 63 – שהיא תחילת עבודת הקרבן, וכיון שכן היא חשובה בעיני
 64 הכהנים והוצרכו לתקן לה פייס.
 65 הגמרא שבה לעסוק במאמרו של רבי יוחנן שסידור שני גזירי
 66 עצים עבודת יום היא. מקשה הגמרא: אֲמַר מַר זִוְרָא, וְאִתְיַמָּא רַב
 67 אֲשֵׁי, וְהָא אֲנִן לֹא תַנֵּן הָבֵי שְׁסִידוֹר הַגְזִירִין הוּא עֲבוּדַת יוֹם, אלא
 68 להפך, שכן שנינו במשנה (להלן כח) לגבי סדר עבודת יום במקדש,
 69 אֲמַר לְהֵם הַמְמוּנָה צָאוּ וְרָאוּ אִם הִגִּיעַ זְמַן הַשְּׁחִיטָה – אם עלה עמוד
 70 השחר והגיע זמן שחיטת התמיד. וְאִילוּ אִם הִגִּיעַ זְמַן סִידוֹר שְׁנֵי
 71 גְזִירֵי עֲצִים לֹא קָתְנִי שְׂאֵמֵר לָהֶם הַמְמוּנָה, אף שסידור זה קודם
 72 לשחיטת התמיד והיה לו לשאול תחילה עליו, ומכך משמע
 73 שסידור שני גזירי עצים יכול להיעשות אפילו בלילה. מתרצת
 74 הגמרא: באמת סידור הגזירים נעשה דווקא ביום, ואף על פי כן
 75 שאל הממונה רק לגבי השחיטה, והטעם לכך, כיון דהָךְ – שחיטה,
 76 דְּלִית לָהּ תַּקְנָתָא – שאם שחט בלילה אין לה תקנה אלא נפסל
 77 הזב, קָתְנִי במשנה ששאל הממונה אם האיר השחר, אבל הָךְ –
 78 סידור הגזירין, אף שעבודת יום היא, כיון דָּאף אִם סִידְרוֹם בְּלִילָה
 79 אִית לָהּ תַּקְנָתָא – יש להם תקנה, לחזור ולסדרם ביום, לֹא קָתְנִי
 80 במשנה, ולא היו כהנים צריכים לטרוח לעלות לגג בשבילה,
 81 אלא סמכו על האור הנראה בעזרה, שאף אם יטעו באור הלבנה
 82 ויסדרו את הגזירים בלילה יש תקנה לדבר.
 83 הגמרא מביאה את קושיית רבי זירא על רבי יוחנן בלשון אחר:
 84 וְאִכְּא דְאֲמַרֵּי, מְתַקֵּף לָהּ רַבֵּי זִירָא, על המאמר של רבי יוחנן שור
 85 שסידר את המערכה חייב מיתה, וְכִי יֵשׁ לָךְ עֲבוּדָה שֵׁשׁ אַחֲרֶיהָ
 86 עֲבוּדָה, וּפְסוּלָה בְּיָדֵי חֵיב עֲלֶיהָ מִיְתָה, כלומר הרי עבודה זו
 87 של סידור המערכה אינה עבודה משלימה שכן יש אחריה עוד
 88 עבודה של סידור שני גזירי עצים. וכיצד אמר רבי יוחנן שור
 89 שסידר את המערכה חייב מיתה.

1 הוּי אֲמַר זֶה מְלָה של תמיד של שחר שבו הצריכה התורה מערכת
 2 עצים חדשה בכל בוקר, שאף אם מצא אש דולקת חייב לסדר
 3 מערכה חדשה של עצים.
 4 הגמרא מביאה מאמר בשם רבי יוחנן: אֲמַר רַבֵּי אֲסִי, אֲמַר רַבֵּי
 5 יוֹחָנָן, זֶר שְׁסִידֵר אֶת הַמְעַרְכָּה חֵיב מִיְתָה בִּידֵי שָׁמַיִם.
 6 מבררת הגמרא: אם סידר זר את המערכה, בְּיַצֵּד הוּא עוֹשֶׂה כְּדִי
 7 לשוב ולהכשירה, בְּיָרְקָה – מפרק את המערכה וְחוֹזֵן וְסוֹדֵרָה.
 8 הגמרא הבינה שהור עצמו יפרק ויחזור ויסדר. לפיכך שואלת
 9 הגמרא: מֵאֵי אֶהְיֵי לִיה – מה הועיל במעשיו, הרי שוב היה סידור
 10 המערכה בפסולות. מפרשת הגמרא: אֲלָא הַכוּוֹנָה הִיא שְׁפוּרְקָה זֶר
 11 ומוריד את העצים לגמרי מהמזבח, ולאחר שנתבטל הסידור של
 12 הזר, סוֹדֵרָה בְּהֵן מחדש על המזבח. הגמרא מקשה על דברי רבי
 13 יוחנן: מְתַקֵּף לָהּ רַבֵּי זִירָא, וְכִי יֵשׁ לָךְ עֲבוּדָה שְׁפְשִׁירָה בְּלִילָה
 14 וּפְסוּלָה בְּיָדֵי, כלומר כיון שסידור המערכה כשר בלילה אם כן אין
 15 זו עבודה חשובה שזר חייב עליה מיתה. מקשה הגמרא על הבנת
 16 רבי זירא: וְלֹא – וכי לא מצינו שזר חייב מיתה על עבודה שכשרה כל
 17 בלילה, וְהָרִי קִטְרַת אֲכָרִים וּפְדָרִים שהיא עבודה שכשרה כל
 18 הלילה, ואף על פי כן זר חייב עליה מיתה. משיבה הגמרא: עבודה
 19 זו של הקטרת איברים ופדרים, סוּף עֲבוּדָה דִּימְמָא הִיא – היא
 20 המשך לעבודות היום של הקרבת הקרבן וכיון שכבר נשחטו ונזרק
 21 דמם מבעוד יום, ולכך אף שכשרה בלילה, זר חייב עליה, מה
 22 שאין כן בשאר העבודות הכשרות בלילה אין זר חייב עליהם.
 23 הגמרא ממשיכה להקשות על רבי זירא: וְהָרִי תְרוּמַת הַדֶּשֶׁן,
 24 שכשרה בלילה, ואף על פי כן זר חייב עליה מיתה. דוחה הגמרא:
 25 שונה העבודה של תרומת הדשן שכן תַּחֲלַת עֲבוּדָה דִּימְמָא הִיא –
 26 שהיא תחילת עבודת היום שעל ידי פינוי הדשן מכינים את המזבח
 27 להקרבת הקרבנות ביום הבא. ומוכיחה זאת הגמרא: דְאֲמַר רַבֵּי
 28 אֲסִי, אֲמַר רַבֵּי יוֹחָנָן, כַּהֵן שְׁקִידֵשׁ אֶת יְדָיו לְתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן, לְמַחֵר אִינוּ
 29 צְרִיךְ לשוב ולקַדֵּשׁ אֶת יְדָיו לְעֲבוּדַת הַיּוֹם, שְׁכַבְרָה קִידֵשׁ מְתַחֲלַת
 30 עֲבוּדָה, הרי שתרומת הדשן נחשבת תחילת עבודת היום. מעתה
 31 שנדרו השאלות על רבי זירא שבה הגמרא לקושייתו של רבי זירא
 32 על רבי יוחנן: וְאֲלָא קָשְׁיָא על רבי יוחנן היכן מצינו עבודה שכשרה
 33 בלילה זר חייב עליה.
 34 מביאה הגמרא את המאמר של רבי יוחנן באופן אחר: אֲלָא בִּי
 35 אִיתְמַר – מה שנאמר בשם רבי יוחנן, הָבֵי אִיתְמַר – כך נאמר, אֲמַר
 36 רַבֵּי אֲסִי, אֲמַר רַבֵּי יוֹחָנָן, זֶר שְׁסִידֵר שְׁנֵי גְזִירֵי עֲצִים, חֵיב מִיְתָה בִּידֵי
 37 שָׁמַיִם, הוּאִיל וְעֲבוּדַת יוֹם הִיא, שְׂנֵאמַר (ויקרא ו ה) 'וּבַעַר עֲלֶיהָ הַכֹּהֵן
 38 עֲצִים בְּפָקֵד בְּפָקֵד'.
 39 מקשה הגמרא: מְתַקֵּף לָהּ רַבָּא, אֲלָא מַעֲתָה שְׁסִידוֹר שְׁנֵי גְזִירֵי
 40 עצים עבודה חשובה היא, שהרי עבודת יום היא, זר חייב עליה,
 41 תִּבְיָעֵי פִּיּוּם – נצטרך לעשות עליה פייס, ואילו במשנה לא הוזכר
 42 פייס על סידור שני גזירי עצים. משיבה הגמרא על כך:
 43 אֲשַׁתְּמִיטֵיהּ – נעלם מרבא באותה עעה הָא דְתַנִּיא בְּרִייתָא. מִי
 44 שְׁנָתָה בְּפִיּוּס הָרֵאשׁוֹן בְּתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן זָכָה גַם בְּסִידוֹר מְעַרְכָּה וּבְסִידוֹר
 45 שְׁנֵי גְזִירֵי עֲצִים, וּנְמַצָּא שְׁעֲבוּדַת סִידוֹר שְׁנֵי גְזִירֵי עֲצִים כְּלוּלָה

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ

ויש לבאר:

אך במקרה שלנו, אם הנתבע ידע מראש על קיומם של עדים הסותרים את טענתו הראשונה – מדוע טען אותה מלכתחילה? אלא בהכרח שלא היה מודע לקיומם של העדים, וכשחזר וטען טענה אחרת מסתבר שהצדק עמו שהרי יכול היה להישאר בטענתו הראשונה (הגהות אמרי ברוך על קצוה"ח סו).

באומרת נשאתי והתגרשתי, הרי אף שמלכתחילה נאמנת, לאחר שבאו עדים שנישאה, מתבטלת הנאמנות למפרע כי חוששים שמלכתחילה ידעה על קיומם של העדים וחששה שלאחר שיעידו שנישאה שוב לא תהא נאמנת לומר שהתגרשה, ולכן הקדימה ואמרה שנישאה קודם שבאו העדים.

58 מתרצת הגמרא: שאני שחיטה, התחילת עבודה דימא היא – כיון
59 שהיא תחילת עבודת התמיד לכך חשובה היא בעיני הכהנים,
60 ולכך אף שכשרה בור מפיסים עליה בפני עצמה.
61 מוסיפה הגמרא להקשות על מה שמשמע מדברי רבא שאין
62 מפיסים אלא על עבודה תמה: למימרא דרק עבודה תמה פני פייס,
63 אבל עבודה שיש אחריה עבודה לא פני פייס, והרי מצינו הקטרת
64 אברים ופדרים שמפיסים עליה אף שפעמים יש אחריה עבודה של
65 תרומת הדרן. מתרצת הגמרא: שונה הקטרת אברים ופדרים,
66 שאף כשהיא נעשית בלילה (ותרומת הדרן נעשית אחריה) מכל
67 מקום סוף עבודה דימא היא, וכיון שהיא משלימה את עבודת
68 היום היא נחשבת עבודה תמה, ותרומת הדרן שנעשית אחריה
69 אינה נחשבת כהמשך לעבודה זו.

70 הגמרא מוסיפה להקשות: הרי מצינו תרומת הדרן שפעמים יש
71 אחריה עבודה של הוצאת הדרן, ואף על פי כן היו מפיסים עליה.
72 מתרצת הגמרא: אכן מעיקר הדין לא היו צריכים לפייס עליה
73 אלא שתקנו לה פייס משום מצוה שהיה שבאו לידי תקלה
74 כמבואר במשנה לעיל (בב). שנשברה רגלו של כהן.
75 הגמרא מסייעת לדברי רבי יוחנן שזר שסידר שני גזירי עצים חייב
76 משום שהיא עבודה תמה: אמר רב וזמרא, ואי תימא רב אשי, אף
77 אמן נמי תנינא במשנה להלן, אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע
78 זמן השחיטה, ואלו אם הגיע זמן סידור גזירי עצים לא קתני – לא
79 הזכיר במשנה שאמר להם לראות אם הגיע זמן סידור הגזירין
80 שהוא קודם לשחיטת התמיד, ומכך משמע שסידור הגזירים הוא
81 עבודת לילה והוא גמר סידור המערכה, ואם כן סידור האיברים
82 שלאחריו הוא עבודת יום והוא תחילת עבודה חדשה ואינו גמר
83 סידור המערכה, ולכך סידור הגזירים נחשב לעבודת יום, והטעם שהממונה
84 הגמרא: אכן סידור הגזירים נחשב לעבודת יום, והטעם שהממונה
85 לא הכריז עליה, משום שדוקא הך – שחיטה, הליית לה תקנתא –
86 שאם ישחטו קודם שהאיר היום אין לה תקנה, משום שאם נעשתה
87 בלילה הובח פטול, קתני הטריחו לעלות לראות אם האיר המזרח,
88 הך – סידור גזירי עצים דאית לה תקנתא – שאם סידרו בטעות
89 בלילה יכול לפרק ולסדר מחדש לא קתני במשנה, כלומר לא
90 הטריחו חכמים את הכהנים לעלות לגג בשבילה, אלא סמכו על
91 האור הנראה בעזרה. הדרן עלך בראשונה פרק שלישי – אמר להם
92 הממונה

משנה

93 מפרק זה יבואר סדר עבודת יום הכפורים. משנתינו מתחילה לדון
94 בעבודת השחר.
95 לפני שהתחילו בעבודת היום, אמר להם הממונה – סגן הכהנים,
96 צאו למקום גבוה בבית המקדש וראו אם הגיע זמן השחיטה, דהיינו
97 אם האיר המזרח, אם הגיע הזמן, הרוצה אומר ברקאי – האיר.
98 מתיא בן שמואל אומר, הממונה שואל את הצופה האם האיר פני
99 כל המזרח – כל האופק המזרחי עד שבחברון, (הוא – הצופה)
100 אומר הן. מבארת המשנה, ולמה הוצרכו לךך – לעלות לגג
101 ולראות, משום שפעם אחת עלה מאור הלכנה בסוף הלילה בצד
102 מזרח, ודימו – חשבו שהאיר פני המזרח, ושחטו את התמיד,
103 וכשראו שטעו הוציאוהו – את התמיד לביית השחיטה, כדין
104 קדשים פסולים שטעוניהם שריפה.
105 המשנה חוזרת לסדר יום הכפורים: לאחר שאמר הצופה שהגיע
106 זמן השחיטה, הורידו ביהן גדול לביית המבילה, כדי שיטבול לפני
107 עבודתו, וזו טבילה ראשונה מחמש הטבילות שטובל כהן גדול
108 ביום הכפורים.
109 מוסיפה המשנה: זה הכלל היה במקדש, כל המיסך – (המכסה) את
110 רגליו ונפנה לגדולים, פוען – (אייב) מבילה. וכל הממיל מים – נפנה
111 לקטנים, פוען קידוש ידים ורגלים.
112

1 מקשה הגמרא על דברי רבי זירא: והרי הקטרת אברים ופדרים
2 שאפילו שיש אחריה את עבודת תרומת הדרן נחשבת עבודה
3 תמה וזר חייב עליה, וסברה הגמרא שהטעם לכך משום שזמן
4 הקטרת האברים מתחיל מבעוד יום ואילו תרומת הדרן זמנה רק
5 בלילה, ולכך אינה המשך להקטרת אברים ופדרים, והיא נחשבת
6 עבודה תמה. והוא הדין לגבי סידור המערכה, אף שיש אחריה
7 עוד סידור שני גזירי עצים, מכל מקום כיון שהם נעשים בזמנים
8 שונים, שסידור המערכה זמנו רק בלילה וסידור שני גזירי עצים
9 זמנו רק ביום, תיחשב עבודת סידור עצי המערכה כעבודה תמה,
10 ויתחייב הור המסדר.

11 מתרצת הגמרא: לעולם עבודת סידור המערכה אינה עבודה
12 תמה, מחמת סידור שני גזירי עצים שנעשה אחריה, ואף שנעשים
13 בשני זמנים, והטעם שהקטרת אברים ופדרים נחשבת לעבודה
14 תמה למרות שיש אחריה תרומת הדרן, משום שהקטרת האברים
15 והפדרים סוף עבודה דימא היא, שהיא טפילה ונמשכת אחר שאר
16 העבודות שנעשו בקרבנות מבעוד יום, ואין תרומת הדרן שייכת
17 להקטרה זו, ולכן ההקטרה נחשבת כעבודה תמה שזר חייב עליה.
18 הגמרא ממושיבה להקשות: והרי תרומת הדרן, שיש אחריה עבודת
19 הוצאת הדרן, ואף על פי כן זר חייב עליה, וסברה הגמרא שהטעם
20 הוא משום שתרומת הדרן והוצאת הדרן נעשות בשני זמנים
21 שונים, שהתרומה נעשית רק בלילה ואילו הוצאה יכולה
22 להיעשות גם ביום, ואם כן ודאי שסידור המערכה שזמנו רק
23 בלילה, אינו שייך לסידור הגזירין שזמנו רק ביום. ולפי זה יש
24 להחשיב את סידור המערכה לעבודה תמה. מתרצת הגמרא:
25 הטעם שתרומת הדרן נחשבת לעבודה תמה אף שיש אחריה
26 הוצאת הדרן אינו משום שהן נעשות בשני זמנים שונים, אלא
27 משום שתרומת הדרן תחילת עבודה דימא היא, ואין הוצאת
28 הדרן שנעשית גם בלילה שייכת לה. ומסייעת הגמרא לכך
29 שתרומת הדרן נחשבת תחילת עבודת היום, דאמר רבי יוחנן, אם
30 קדש הבקח את ידיו לתרומת הדרן, למחר אינו צריך לחזור ולקדש,
31 אף שכל כהן חייב בקידוש ידים ורגלים בתחילת עבודה, כיון
32 שצריך קדש מתחילת עבודה, הרי שתרומת הדרן נחשבת כתחילת
33 עבודת היום. ולאחר שנדחו השאלות על רבי זירא שבה הגמרא
34 לקושייתו של רבי זירא על רבי יוחנן: אלא קשיא דיכין מצינו
35 עבודה שיש אחריה עוד עבודה זר חייב עליה.

36 מביאה הגמרא את המאמר של רבי יוחנן בלשון אחר: אלא אי
37 אתמה, הכי אתמה, אמר רבי אשי אמר רבי יוחנן, ור שסידר שני גזירי
38 עצים חייב מיתה בידי שמים, והטעם הואיל ועבודה תמה היא,
39 משום שאין עבודה נוספת אחריה, ולכך זר חייב עליה.

40 מקשה הגמרא אף על נוסח זה: מתקנה לה רבא, אלא מעתה
41 שסידור הגזירים הוא עבודה תמה וזר חייב עליה מיתה, תפעי
42 פייס יתא צורך לעשות עליו פייס. תמהה הגמרא על קושיית רבא:
43 וכי לא פניא פייס, והתניא, מי שזכה בתרומת הדרן יזכה בסידור
44 שני גזירי עצים, ונמצא שאכן סידור שני גזירי עצים נעשה על ידי
45 פייס. הגמרא מבארת את קושיית רבא: הכי קאמר – זו היתה כוונת
46 רבא בקושייתו, אם אכן זו עבודה חשובה, פייסו לה בפני עצמה,
47 ולא רק כצירוף לפייס של תרומת הדרן. מתרצת הגמרא:
48 בראשיתין – כפי שנאמר לעיל (בב) שאכן מתחילה תקנו לתרומת
49 הדרן ולסידור הגזירים שני פייסות נפרדים, אלא שראו חכמים
50 שנמנעו הכהנים מלבוא לפייס על תרומת הדרן משום שלא היתה
51 חשובה בעיניהם, לכך הוסיפו לומר שמי שזכה בתרומת הדרן
52 יזכה גם בסידור שני גזירי עצים, ובכך יבואו כהנים רבים.

53 הגמרא מקשה על משמעות דברי רבא בקושייתו. מקשה הגמרא:
54 למימרא – משמע מתוך דברי רבא, ועבודה תמה וזר חייב עליה
55 מיתה, פניא פייס – רק היא צריכה פייס בפני עצמה, אבל עבודה
56 שאין זר חייב עליה מיתה, לא פניא פייס בפני עצמה, והרי שחיטה,
57 שהיא כשרה בזה, ואף על פי כן מפיסים עליה בפני עצמה.

1 הדשן ולא ליבעי פייסו ומשני: סוף עבודה דיממא נינהו. אפילו כשעשעין בלילה לא שייכא
2 להו תרומת הדרשן, כדפרישית לעיל, והרי תרומת הדרשן, דנדי דוימנן לא היא הוצאה בתרה
3 — מכל מקום כיון דכשהו צריכין היו מוציאין אתר תרומת הדרשן, ודכתיב בתר הרמא
4 (ויקרא ו) "ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדרשן וגו' אם כן לאו עבודה

5 תמה היא, דלא מקרי עבודה תמה אלא עבודה
6 שאין אחריה עבודה לעולם, כדפרישית. ומשני:
7 משום מעשה שהיה. כך נראה לי לפרש גרסת
8 הספרים. מיהו, רש"י לא גריס ליה. ולפי מה
9 שפירשתי לא יקשה מה שהקשה רש"י.

10 **אף** אגן נמי תנינא וכו' — ואילו שני גזירין לא
11 קתני, אלמא: עבודת לילה נינהו. ואף על גב
12 דכתיב "בבקר בבקר" — יש לומר: כיון דכתיב
13 בבקר בבקר תרי זימני, נימא: תן בקר לבקרו של
14 לילה. **יפיסו** לה בפני עצמה — כיון דעבודה
15 תמה היא, דעבודת לילה היא, ועבודת התמיד

16 שוקי עבודת יום לא שייכא ליה. הא דלא פריך
17 מוויקיה. דעבודה תמה היא ואין מפיסין לה בפני
18 עצמה — יש לומר נוד דאין אחריה עבודה. לפי
19 שהקטרת אימורין שאחריה לא מעבדי, וימנן
20 דליתא בגון שנטמאו אימורין או שאבדו — מכל
21 מקום, כיון דכי איתגו מעבדי — לא חשיבא

22 וזיקה (עבודה) תמה כל כך להפסיק לה בפני
23 עצמה. ולחכי פריך: והרי תרומת הדרשן, דאף על
24 גב דהוצאת הדרשן שהיא אחריה זימנן דליתא.
25 מכל מקום כיון דזימנן דאיתא — לא מייחשב

26 להפסיק לה בפני עצמה, כדפרישית בוויקיה. אי
27 נמי, יש לומר: שאני וזיקה שיש אחריה עבודה בו
28 ביום, מה שאין כן בסידור שני גזירין שאין עוד
29 עבודה כל הלילה. ואם תאמר: קטורת, כיון דיש
30 אחריה עבודה בו ביום אמאי מפייסין עליה בפני

31 עצמה? יש לומר: שאני קטורת משום דבעי כל
32 שעתא חדשים. ומאיכא דאמרי עד יפסו לה בפני
33 עצמה הוי הכל מאיכא דאמרי, ותתה נחוור
34 לסימנא דלעיל מכח קשיא דרבא דפריך: ויפסו

35 לה בפני עצמה. אלא אי איתמר הכי איתמר: אמר
36 רבי אסי אמר רבי יוחנן ורן שסידר שני גזירין חייב
37 מפני שהיא עבודת יום כו' כדלעיל. אלא
38 שהתלמוד מאריך להקדוק יותר במילתיה דרבא,
39 למימרא דעבודה תמה בעיא פייסו, ואף אגן נמי

40 תנינא דקא מסייע למילתיה דרבי יוחנן. וכיון
41 דדחי ליה לסייעתא — תו לא מתוקמא מילתיה
42 דרבי יוחנן מכח קשיא דרבא. לחכי צריך לומר:
43 אלא אי איתמר הכי איתמר כדלעיל, לפי שהיא
44 עבודת יום. והשתא לא מצני למיפריך יפסו לה

45 בפני עצמה — דטובא איכא עבודת יום שאין מפייסין לה בפני עצמה. ואם תאמר, הכי נמי איכא ניסוך היין והמים שהן עבודת תמות, ואין מפייסין להן בפני עצמן? יש לומר: כיון דיש אחריהן
46 כמה עבודות בו ביום — אין מפייסין להו בפני עצמן, אבל סידור שני גזירין — אין אחריהן עבודה עוד כל אותה הלילה, ולחכי הוה לה לנימור דחשיבא כולי האי להפסיק עליה בפני עצמה.
47 ופריך: והרי איברים ופדרים כו'. ומשני: סוף עבודה דיממא היא. ואין עוד עבודה אחריה בו ביום — ולחכי מפייסין לה בפני עצמה, לפי דבפיס דשחרית היו מפייסין נמי איברי תמיד של בין
48 הערבים, והנן איברים אין אחריהם עבודה כל אותו היום, ופריך: והרי שחיתה, דמפסיק לה בפני עצמה דעיקר הפייס היה (ומי שודט), ושאר איזו הכהנים נמשכין עמו אגב גרא דדידה.

הדרן עלך בראשונה

49 ושייך לעמוד בו **אמר** להם המומנה צאו וראו כו' — שנאמר "וישכם אברהם בבקר". בפרק קמא דפסחים (ד.א. פריך: וניבדוק מצפרא. מי לא תניא: כל היום כשר למילה, אלא שהזריזין
50 מקדימין שנאמר "וישכם אברהם" וגו'. ותימא: היכי גמר מהכא דאין זריזין מקדימין מאורתא? דלמא מה שאברהם לא עמד בלילה — משום התלמיד חכם אל יצא יחידי בלילה, כדאמר
51 בפרק "גיד הנשה" (חולין צא.א.) יש לומר: דמשום הכי לא היה אברהם נמנע מלהשכים בלילה, כיון דשלוחי מצוה אינן נזוקין. מיהו, קשה: דהיא גופה דלא יצא יחידי בלילה מיישכם
52 אברהם בבקר" יליף התם. ועוד קשיא: כיון דשלוחי מצוה אינן נזוקין — למה נמנע מלהשכים בלילה מתוך דת"ח אל יצא יחידי? יש לומר: דתרי "וישכם" כתיבי חד בעיקרה וחד כשהתפלל
53 על סדום. והכא מיייתי קרא דעקידה, הלכך פריך שפיר מינה בפסחים, דאי זריזין מקדימין למצות מאורתא — אם כן אברהם נמי לקדום באורתא שהרי לא היה ירא כלום, חדא — דשלוחי
54 מצוה אינן נזוקין, ועוד — דשני נערי עמו הוו. ובפרק "גיד הנשה" (שם) מיייתי קרא דסדום, דהתם יחידי הוו, שלא יראו במפלגתה של סדום כדאשכחן באשתו של לוט, ולא הוה נמי שלוח

55 מצוה, כי לא היה חפץ הקדוש ברוך הוא שישא בעדם רנה ותפלה.

1 והרי **איברים ופדרים** — לא גרסינן לכוליה הך גרסא דאיברים ודתרומת הדרשן הכא.
2 דהא מנינן להו לגבי פלוגתיהו דרב ולמי בעבודה שאין אחריה עבודה. ואגב שיטפא
3 דריקטא דגרסא דלעיל דלישנא קמא דרבי יזרא הדר וגרסינאו בלישנא בתרא. והכי
4 גרסינן: יש לך עבודה שיש אחריה עבודה ופסולה בור אלא אי איתמר כו'. הואיל ועבודה

5 תמה — דשלים ליה סידור. למימרא דעבודה
6 תמה בעי פייס כו' עד משום מעשה שהיה —
7 לא גרסינן. **אף אגן נמי תנינא** — דסידור גזירין
8 עבודה תמה היא, כו' יוחנן ודלא כרב ולוי, דלא
9 מנו לה בעבודה שזר חייב עליה משום דיש
10 אחריה סידור איברים. ואילו זמן שני גזירין לא
11 קתני — אלמא: עבודת לילה היא, והוא גמר
12 סידור מערכה. וסידור האיברים שהוא עבודת
13 יום — תחילת עבודה אחרת היא, ולא גמר
14 סידור המערכה היא.

1 **והרי אכרים ופדרים!** - **סוף עבודה דיממא היא.** - **והרי**
2 **תרומות הדרשן!** - **תחילת עבודה דיממא היא.** **דאמר**
3 **רבי יוחנן: קדש ידיו לתרומות הדרשן - למחר אינו צריך**
4 **לקדש, שפכר קדש מתחלת עבודה.** - **אלא קשיא!** -
5 **אלא; אי איתמר - הכי איתמר, אמר רבי אסי אמר רבי**
6 **יוחנן: זר שסידר שני גזירי עצים - חייב, הואיל ועבודה**
7 **תמה היא.** - **מתקוף לה רבא: אלא מעתה תבעי פייס!**
8 **- ולא בעיא פייס? והתניא: מי שזכה בתרומות הדרשן**
9 **- זיכה בסידור שני גזירי עצים! - הכי קאמר: ופייסו**

10 **לה בפני עצמה, פדאמיון. למימרא דעבודה תמה**
11 **זר חייב עליה מיתה - בעיא פייס, אין זר חייב עליה**
12 **מיתה - לא בעיא פייס? והרי שחיתה!** - **שאני שחיתה**
13 **דתחילת עבודה דיממא היא. למימרא דעבודה תמה**
14 **בעי פייס, עבודה שיש אחריה עבודה - לא בעי**
15 **פייס? והרי אכרים ופדרים!** - **סוף עבודה דיממא**
16 **היא.** - **הרי תרומת הדרשן? - משום מעשה שהיה.**
17 **אמר מר זוטרא ואיתמא רב אשי: אף אגן נמי תנינא,**
18 **אמר להם הממונה: צאו וראו אם הגיע זמן השחיתה.**
19 **ואילו זמן סידור גזירי עצים לא קתני.** - **הך דלית לה**
20 **תקנתא קתני, הך דאית לה תקנתא - לא קתני.**

21 **משנה** אמר להם הממונה — הוא הסגן.
22 **צאו וראו** — על החומה או על הגג.
23 **זמן השחיתה** — שחיתת התמיד, כלומר: אם
24 האיר המזרח. שהשחיתה פסולה בלילה,
25 כדכתיב (ויקרא ט) "ביום ובחכם" היראה —
26 זה שעלה לגג. ברקאי — לשון צורח, כמו
27 "למען היות לה ברק" (ויחזקאל כא) "האירו
28 ברקים" (תהלים עז). עד שהוא נחברין — עד
29 שנראה הצורך עד חברין. והוא אמר להן הן —
30 מפרש בגמרא. למה הוצרכו לכך — לעלות
31 לגג ולראות. עלה מאור הלילה — צמח תואר
32 הלילה סמוך לשחרית. ודימו — והישבו.
33 והוציאוהו לבית השריפה — כשהבינו שנשחט
34 בלילה. הורידו בתן גדול כו' — מפרש לה
35 בגמרא. מיסך גזלו — נקבים הגדולים. ולשון
36 מיסך — כמו אילן המיסך על הארץ (נויר נדב).
37 לפי שהצריך לנקבים גדולים כורע על ברכיו
38 ומכסה גופו את רגליו, וכן בשאל כתיב
39 (שמואל א כד) "ישם מערה ויבא שאל להסך
40 את רגליו". קידוש ידים ורגלים — מן הכיור.
41 גמרא

21 **משנה** אמר להם הממונה: צאו וראו אם הגיע
22 זמן השחיתה! אם הגיע, היראה אומר:
23 ברקאי! מתיא בן שמואל אומר: האיר פני כל
24 המזרח עד שפחברון? והוא אומר: הן. ולמה הוצרכו
25 לכה? שפעם אחת עלה מאור הלילה, ודימו שהאיר מזרח, ושחטו את התמיד
26 והוציאוהו לבית השריפה. הורידו בתן גדול לבית הטבילה. זה הפלל היה במקדש:
27 כל המיסך את רגליו טעון טבילה, וכל המטיל מים - טעון קידוש ידים ורגלים.

21 **משנה** אמר להם הממונה: צאו וראו אם הגיע
22 זמן השחיתה! אם הגיע, היראה אומר:
23 ברקאי! מתיא בן שמואל אומר: האיר פני כל
24 המזרח עד שפחברון? והוא אומר: הן. ולמה הוצרכו
25 לכה? שפעם אחת עלה מאור הלילה, ודימו שהאיר מזרח, ושחטו את התמיד
26 והוציאוהו לבית השריפה. הורידו בתן גדול לבית הטבילה. זה הפלל היה במקדש:
27 כל המיסך את רגליו טעון טבילה, וכל המטיל מים - טעון קידוש ידים ורגלים.

21 **משנה** אמר להם הממונה: צאו וראו אם הגיע
22 זמן השחיתה! אם הגיע, היראה אומר:
23 ברקאי! מתיא בן שמואל אומר: האיר פני כל
24 המזרח עד שפחברון? והוא אומר: הן. ולמה הוצרכו
25 לכה? שפעם אחת עלה מאור הלילה, ודימו שהאיר מזרח, ושחטו את התמיד
26 והוציאוהו לבית השריפה. הורידו בתן גדול לבית הטבילה. זה הפלל היה במקדש:
27 כל המיסך את רגליו טעון טבילה, וכל המטיל מים - טעון קידוש ידים ורגלים.

21 **משנה** אמר להם הממונה: צאו וראו אם הגיע
22 זמן השחיתה! אם הגיע, היראה אומר:
23 ברקאי! מתיא בן שמואל אומר: האיר פני כל
24 המזרח עד שפחברון? והוא אומר: הן. ולמה הוצרכו
25 לכה? שפעם אחת עלה מאור הלילה, ודימו שהאיר מזרח, ושחטו את התמיד
26 והוציאוהו לבית השריפה. הורידו בתן גדול לבית הטבילה. זה הפלל היה במקדש:
27 כל המיסך את רגליו טעון טבילה, וכל המטיל מים - טעון קידוש ידים ורגלים.

21 **משנה** אמר להם הממונה: צאו וראו אם הגיע
22 זמן השחיתה! אם הגיע, היראה אומר:
23 ברקאי! מתיא בן שמואל אומר: האיר פני כל
24 המזרח עד שפחברון? והוא אומר: הן. ולמה הוצרכו
25 לכה? שפעם אחת עלה מאור הלילה, ודימו שהאיר מזרח, ושחטו את התמיד
26 והוציאוהו לבית השריפה. הורידו בתן גדול לבית הטבילה. זה הפלל היה במקדש:
27 כל המיסך את רגליו טעון טבילה, וכל המטיל מים - טעון קידוש ידים ורגלים.

הדרן עלך בראשונה

49 ושייך לעמוד בו **אמר** להם המומנה צאו וראו כו' — שנאמר "וישכם אברהם בבקר". בפרק קמא דפסחים (ד.א. פריך: וניבדוק מצפרא. מי לא תניא: כל היום כשר למילה, אלא שהזריזין
50 מקדימין שנאמר "וישכם אברהם" וגו'. ותימא: היכי גמר מהכא דאין זריזין מקדימין מאורתא? דלמא מה שאברהם לא עמד בלילה — משום התלמיד חכם אל יצא יחידי בלילה, כדאמר
51 בפרק "גיד הנשה" (חולין צא.א.) יש לומר: דמשום הכי לא היה אברהם נמנע מלהשכים בלילה, כיון דשלוחי מצוה אינן נזוקין. מיהו, קשה: דהיא גופה דלא יצא יחידי בלילה מיישכם
52 אברהם בבקר" יליף התם. ועוד קשיא: כיון דשלוחי מצוה אינן נזוקין — למה נמנע מלהשכים בלילה מתוך דת"ח אל יצא יחידי? יש לומר: דתרי "וישכם" כתיבי חד בעיקרה וחד כשהתפלל
53 על סדום. והכא מיייתי קרא דעקידה, הלכך פריך שפיר מינה בפסחים, דאי זריזין מקדימין למצות מאורתא — אם כן אברהם נמי לקדום באורתא שהרי לא היה ירא כלום, חדא — דשלוחי
54 מצוה אינן נזוקין, ועוד — דשני נערי עמו הוו. ובפרק "גיד הנשה" (שם) מיייתי קרא דסדום, דהתם יחידי הוו, שלא יראו במפלגתה של סדום כדאשכחן באשתו של לוט, ולא הוה נמי שלוח

55 מצוה, כי לא היה חפץ הקדוש ברוך הוא שישא בעדם רנה ותפלה.

1 **גמרא** עלה ברקאי - האייר יותר מברק. לשבור פועלים - האי "יצאו איש למלאכתו"
 2 לאו על הפועלים קאי, אלא בעל הבית שהוא משכים ביותר למצוא פועלים לשבור.
 3 צלותיה דאברהם - תפלת הערב שלו. מבי משחרי כותלי - חומות הפנות למזרח.
 4 שהלבינו מנהגן החמה הבאה מן המזרח ונוצצת עליהן. ובתחילת שבע שעות, שהחמה
 5 באמצע הרקיע בראש כל אדם - אינה עושה
 6 עמוד, אלא תחתיהן משחירין אותן הבתלים
 7 לפי שאין חמה נוצצת אלא בראש הכותל
 8 בעוביו, ומיצל חודו של שפת עוביו על זקפת
 9 הכותל ומצד שפתו. ומהיא שעתא נטיש צללי
 10 ערב, וקרוי ערב. און מאברהם ניקום ונגמר -
 11 באת למלמנו להיות וריון כאברהם: חל להיות
 12 בערב שבת - הוצרך למחר תמיד של בין
 13 הערבים בכל יכולת, לפי שפסחים נשחטו
 14 אחריה, וצריך לצלותן מבעוד יום. ואמרין התם:
 15 מוקמין ליה אדיניה, מבי ינטו צללי ערב. וקתני:
 16 נשחטו התמיד בשש ומחצה. ואי מבי משחרי
 17 כותלי מיקרי בין הערבים - נשחטיה מבי
 18 משחרי, דהיינו מתחלת שבע. דלא מכווני -
 19 לא הוו זקופים בצמצום, ולפי שהחומה היתה
 20 רחבה מלמטה, והולכת ומתקצרת ועולה,
 21 ולפיכך אין חודו של שפת עוביו למעלה מיצל
 22 על זקפתו להשחירו, עד שתימשך חמה
 23 למערב. ואימצטנינות - להיות בקי בהליכות
 24 המלות ותחילת השעות, דהכי תניא בבבא
 25 בתרא (טז, ב) "זה בריך את אברהם בכל" -
 26 איצטנינות גדולה היתה בלבו, וכל מלכי מרח
 27 ומערב משכימין לפתחו לשאלו במלות. הו"ה
 28 ומשקה - נוטריקון של דמשק. שבע מצות -
 29 שנצטוו לשאר כל בני נח, אבל תורה לא נתנה
 30 לו. אפילו עירובי תבשילין - שאינו הלכה

31 למשה מסיני, אלא תקנת סופרים שתידין לתקן. ואיהו מפשר - פותר החלום, כלומר:
 32 הוא שואל הוא משיב: אמר איהו - זה שעל הגג. עד שבתברון - שאילה היא. ואיבעית
 33 אימא האי דקאי אארעא - אמר הן, כיצד? אמר הא דקאי אארעא: האייר פני כל המזרח?
 34 בלשון שאילה. וזה אומר לו: עד שבתברון האייר. ואמר לו האייר דקאי אארעא: הן, כך אני
 35 שואל. ומצינו בתלמוד ירושלמי (פרק שלישי
 36 הלכה ראשונה): כדי להוכיח זכות אבות מוכיחין
 37 חברין. ומי מיחלף - צימוד תימור חמה בצימוד
 38 תימור לבנה. תימור של חמה - עלות השחר,
 39 שנבקע ונראה בתבוק זקוף. לשון "תמורתו עשן"
 40 (יואל א) על שם שזוקף ועולה. יום המעונן -
 41 הרקיע קשור בעבים, ואין התימור נראה בעד
 42 ערפל אלא במקום פיזור העבים במקומות
 43 הרבה, בין עב לעב. שמע מינה - מתקאמר ביום
 44 המעונן נבקע במקומות הרבה. יומא דעיבא
 45 כוליה שימשא - אפילו במקום צל, שהחמה
 46 בוקעת בכל מקום ואינה יוצאת דרך חלון כנגד
 47 הלחות, שהעבים עומדים בפניה, והיא
 48 מתפשטת עליהם ובוקעת בכל פיסוק שבהן.
 49 לשמוח עירות - לייבש. לא תלוש - בפסת.
 50 וזהמא דשמשא - אותו חום של יום המעונן.
 51 דנא דחלא - שפיה סתום יפה, שלא יצא ריחו
 52 ויחלוש. ובשאתה נוקב נקב קטן - יוצא שם ריח
 53 חזק מאד, כך יום המעונן, מתוך שהחמה
 54 מכוסה, וחום שלה כבוש - נוקבת בכח דרך
 55 נקב העבים. שברירי דשמשא - "סנורים"
 56 (בראשית טז) מותרגמין שברירי. שמש הנוקבת
 57 בכח דרך נקב העבים קטנים. הנותן עיניו כנגד
 58 הנקב קשים לו הסנורים יותר מן המתכבל
 59 בתמה שבאור. וסימניך דילפא - קשה דלף
 60 היורד על האדם משאם נכנס כל גופו למים.
 הררורי

גמרא תניא, רבי ישמעאל אומר: "פרק ברקאי".
רבי עקיבא אומר: "עלה ברקאי". נחויא בן אפקשיון
אומר: "אף ברקאי בתברון". מתניא בן שמואל (אומר)
הממונה על הפייסות אומר: "האייר פני כל המזרח
עד שבתברון". רבי יהודה בן בתירא אומר: "האייר
פני כל המזרח עד בתברון", ויצאו כל העם איש
איש למלאכתו. - אי הכי נגה ליה טובא! - לשבור
פועלים קאמרין. אמר רב ספרא: צלותיה דאברהם
מבי משחרי פותלי. אמר רב יוסף: און מאברהם
ניקום וניגמר? - אמר רבא: תנא גמר מאברהם,
ואון לא גמרין מיניה? דתניא: "וביום השמיני ימול
בשר ערלתו" - מלמד שקל היום בשר למילה,
אלא שהריון מוקדמין למצות, שנאמר "וישכם
אברהם בבקר ויתבש" וגו'. אלא אמר רבא: רב
יוסף הא קא קשיא ליה; דתנן: חל ערבי פסחים
להיות בערב שבת - נשחט בשש ומחצה וקרב
בשבע ומחצה. ונשחטיה מבי משחרי פותלי! - מאי
קושיא? ודילמא פותלי דבית המקדש בשש ומחצה
משחרי, משום דלא מכווני טובא! אי נמי: שאני
אברהם דאיצטנינות גדולה היתה בלבו, אי נמי:
משום דקון ויושב ביישיבה הוה. דאמר רבי חמא

22 **ברבי חנינא: מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם. היו במצרים - ישיבה עמהם, שנאמר "לך ואספת את זקני ישראל",**
 23 **היו במדבר - ישיבה עמהם, שנאמר "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל". אברהם אבינו זקן ויושב ביישיבה הוה, שנאמר**
 24 **"ואברהם זקן בא בימים", יצחק אבינו זקן ויושב ביישיבה הוה שנאמר "ויהי פי זקן יצחק", יעקב אבינו זקן ויושב ביישיבה הוה,**
 25 **שנאמר "ועיני ישראל כבדו מוקן". אליעזר עבד אברהם זקן ויושב ביישיבה הוה, שנאמר "ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו**
 26 **המשל בכל אשר לו", אמר רבי אלעזר: שמושל בתורת רבו. "הוא דמשק אליעזר" - אמר רבי אלעזר: שדולה ומשקה מתורתו**
 27 **של רבו לאחרים. אמר רב: קיים אברהם אבינו כל התורה פולה, שנאמר "עקב אשר שמע אברהם בקלי" וגו'. אמר ליה רב**
 28 **שימו בר הייא לרב: ואימא שבע מצות! - הא איפא נמי מילה. - ואימא שבע מצות ומילה! - אמר ליה: אם בן מצותי ותורתי"**
 29 **למה ליי? אמר רב ואיתימא רב אשי: קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין, שנאמר "תורת" - אחת תורה שפכתב ואחת**
 30 **תורה שבעל פה. "מתניא בן שמואל אומר וכו' והוא אומר הן". מאן אמר הן? אילימא הך דקאי אאיגרא - הוא קלים והוא**
 31 **מפשר? אלא, הך דקאי אארעא - מנא ידע? - איבעית אימא: הך דקאי אארעא, ואיבעית אימא הך דקאי אאיגרא. איבעית**
 32 **אימא הך דקאי אאיגרא; אמר איהו: האייר פני כל המזרח. ואמר ליה הך דקאי אארעא: עד שבתברון? ואמר ליה איהו: הן.**
 33 **ואיבעית אימא הך דקאי אארעא, אמר איהו: האייר פני כל המזרח? ואמר ליה: עד שבתברון, ואמר ליה: הן. "למה הוצרכו**
 34 **לך?" וכו'. ומי מיחליף? והתניא, רבי אומר: אינו דומה תימור של לבנה לתימור של חמה, תימור של לבנה - מתמר ועולה כמקל,**
 35 **תימור של חמה - מפציע לבאן ולבאן. תנא דבי רבי ישמעאל: יום המעונן הוה, ומפציע לבאן ולבאן. אמר רב פפא, שמע מינה:**
 36 **יומא דעיבא - כוליה שמשא. למאי נפקא מינה - לשטוחי עורות. אי נמי, לכדרש רבא: אשה לא תלוש לא בחמה ולא בחמו**
 37 **חמה. אמר רב נחמן: וזהמא דשימשא קשי משימשא, וסימניך: דנא דחלא. שברירי דשימשא קשו משימשא, וסימניך: דילפא.**

גמרא

62 וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֵל עֶבְדוֹ וְקָן בֵּיתוֹ הַמְשֵׁל כָּל אֶשֶׁר לוֹ, וְאָמַר עַל
 63 זֶה רָבִי אֱלִיעֶזֶר שְׂמוֹשֵׁל בְּתוֹרַת רַבּוֹ. וְעוֹד רְאִינָה, שְׁנֵאמַר (שם טו א) הוּא
 64 דְּמִשְׁקָא אֱלִיעֶזֶר, וְאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר ש'דמשק' הוּא נוֹטְרִיקוֹן שְׂדוּלָה
 65 וּמִשְׁקָה מִתּוֹרַתוֹ שֶׁל רַבּוֹ לְאַחֵרִים.
 66 הַגְּמָרָא מְמַשִּׁיכָה בְּעֵינֵי קוּיָם מִצּוֹת אֶצֶל אֲבָרָהָם: אָמַר רַב קָיָים
 67 אַבְרָהָם אָכִינוּ כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה שְׁנֵאמַר (שם כו ה) 'עֲקֹב אֶשֶׁר שָׁמַע
 68 אַבְרָהָם כְּקִלְיָו' וְגו' וַיִּשְׁמַר מִשְׁמֵרְתִּי מִצּוֹתַי חֲקוֹתַי וְתוֹרֹתַי. וּמִכָּאֵן
 69 שְׂקִיִּים אֵת כֹּל הַתּוֹרָה. אָמַר לִיה רַב שִׁימִי בְּרַחֲמֵי לְרַב, וַאֲמַי –
 70 אוּלַי נֹאמַר שְׂקִיִּים רַק שְׁבַע מִצּוֹת בִּנְיָ נַח, וּבֹזֵה נֶחֱשֵׁב שְׂמַע בְּקוֹל
 71 ה'. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל לְשׁוֹן קוּשִׁיתוֹ: אִיךָ אֲפֹשֶׁר לומר שְׂקִיִּים רַק
 72 שֶׁבַע מִצּוֹת הֵא אֵיכָא נִמְיָה שְׂקִיִּים. מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא: קוּשִׁית
 73 רַב שִׁימִי הוּא, וַאֲמַי שְׂקִיִּים רַק שְׁבַע מִצּוֹת בִּנְיָ נַח וּמִלֵּיהּ. מִתְרַצַּת
 74 הַגְּמָרָא: אָמַר לִיה רַב לְרַב שִׁימִי, אִם בְּן שְׂקִיִּים רַק שֶׁבַע מִצּוֹת
 75 וּמִלֵּיהּ, מַה שְׂכָתוּב 'מִצּוֹתַי וְתוֹרֹתַי' לְמַה לִּי, הֲרִי כִּבְר יוֹדְעִים
 76 שְׂשִׁמַר מִצּוֹת אֵלּוּ, וּמִהִיתוֹר נִלְמַד שְׂקִיִּים אֵת כֹּל הַתּוֹרָה.
 77 אָמַר (רַב) [רַבָּא] וַאֲמַי – וַיִּשׁ אוֹמְרִים שְׂאמַר רַב אֲשֵׁי, קָיָים
 78 אַבְרָהָם אָכִינוּ אֲפִילוּ עִירּוּבֵי תַבְשִׁילִין, אִף שְׂתִינְהוּ חֲכָמִים וְלֹא
 79 נֹאמְרָה לְמַשָּׁה בְּסִינֵי, שְׁנֵאמַר 'תּוֹרֹתַי' בְּלִשׁוֹן רַבִּים, לְלַמַּד שְׂקִיִּים
 80 אַחַת-וְיָבִין [בִּין] תּוֹרָה שְׂכָתְבָתְךָ וְאַחַת תּוֹרָה שְׂכָעֵל פֶּה, וְתוֹרָה שְׂבַעֵל פֶּה
 81 הֵינְנו כְּגוֹן עִירּוּב תַבְשִׁילִין.
 82 שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה: 'מִתְנַיָא בְּן שְׂמוּאֵל אוֹמַר וְכוּ' הוּא אוֹמַר הֵן. מִבְּרַרְת
 83 הַגְּמָרָא: מֵאֵן אָמַר הֵן – מִי עֵנָה הֵן, אִילִימָא – אִם נֹאמַר דְּהָךְ דְּקָא
 84 אַאֲיָרָא – שׁוּדָה עֵעוּמַד עַל הַגֵּג, קֶשֶׁה, וְכִי הוּא חֲלִים הוּא מִפְּשֵׁר
 85 – הוּא עֵצְמו חוֹלַם חֲחִלוּם וְגַם פּוֹתְרוֹ, כְּלוּמַר, וְכִי הוּא גַם הַשְׂוֹאֵל
 86 וְגַם הַמְשִׁיב, שְׁהָרִי הוּא אִמַר 'הָאִיר כֹּל פְּנֵי הַמּוֹרָח עַד שְׂבַחֲבוּרִין.
 87 אֵלָא נֹאמַר שְׁעֵנָה הֵן הָךְ דְּקָא אַאֲרֵעָא – הַעוּמַד לְמַטָּה, קֶשֶׁה מֵאֵן
 88 יָדַע – מִנֵּין יָדַע שְׁהָאִיר הַמּוֹרָח. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא בְּשֵׁנֵי רַבִּי: אִיכָא
 89 אִיבְעִית אֵימָא – אֲפֹשֶׁר לומר שְׂאמַר הֵן הָךְ דְּקָא אַאֲרֵעָא – הַעוּמַד
 90 לְמַטָּה, וַאֲיבְעִית אֵימָא שְׂאמַר הֵן הָךְ דְּקָא אַאֲיָרָא – הַעוּמַד עַל
 91 הַגֵּג. וּמִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא: אִיבְעִית אֵימָא הָךְ דְּקָא אַאֲיָרָא, וְסֹדֵר
 92 הַדְּבָרִים הוּא, בְּתַחֲלִילָה אָמַר אֵיהוּ – הַצּוֹפֵה שְׁעַל הַגֵּג הָאִיר פְּנֵי כָּל
 93 הַמּוֹרָח, וְאָמַר לִיה הָךְ דְּקָא אַאֲרֵעָא – וְשׁוֹאֵלוּ הַעוּמַד לְמַטָּה אִם
 94 הָאִיר נֹרָאָה עַד שְׂכָתְבוּרִין, וְאָמַר לִיה אֵיהוּ – [הַצּוֹפֵה] הֵן, וַאֲיבְעִית
 95 אֵימָא הָךְ דְּקָא אַאֲרֵעָא, וְהַסֹּדֵר הוּא, אָמַר אֵיהוּ – הַעוּמַד לְמַטָּה
 96 שְׂאֵל, הָאִיר פְּנֵי כָּל הַמּוֹרָח, וְעֵנָה הַעוּמַד לְמַטָּה הֵן – אִיכָן כִּךְ שְׂאֵלְתִי.
 97 שְׂכָתְבוּרִין, וְאָמַר לִיה – וְעֵנָה הַעוּמַד לְמַטָּה הֵן – אִיכָן כִּךְ שְׂאֵלְתִי.
 98 שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה: 'לְמַה הוּא צָרְכּוֹ לְכָף וְכוּ' שְׁפַעַם אַחַת עֵלָה מֵאוֹר
 99 הַלְּבָנָה וְדִימוֹ שְׁהָאִיר מִזְרַח. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְכִי מִתְלַיָּךְ – וְכִי
 100 אֲפֹשֶׁר לְטַעוֹת בִּין זְרִיחַת הַלְּבָנָה לְחִמָּה. וְהִתְנַיָא בְּרִייתָא, רַבִּי
 101 אוֹמַר, אֵינּוּ דוּמָה תִּימּוֹר – עֵמּוּד הָאִיר הוֹקוּף וְדוּמָה לְתַמְרָא שֶׁל
 102 לְבָנָה לְתִימּוֹר שֶׁל חִמָּה, תִּימּוֹר שֶׁל לְבָנָה מִתְמַר וְעוֹלָה בְּמִקּוּם אַחַד
 103 בְּמִקְלָה, וְתִימּוֹר שֶׁל חִמָּה מִפְּצִיעַ לְכָאֵן וְלְכָאֵן וְנֹרָאָה בְּכַמְהָ מִקּוּמוֹת.
 104 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: תְּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל, הַיּוֹם שְׂטַעוּ יוֹם הַמְּעוֹזָן
 105 הָךְ, שְׂרַץ עֵמּוּד הַלְּבָנָה עוֹלָה וּמִפְּצִיעַ לְכָאֵן וְלְכָאֵן.
 106 אָמַר רַב פֶּסָא, שְׂמַע מִיָּנָה מִכָּךְ שְׂאוֹר הַלְּבָנָה שְׂנַתְקַל בְּעֵנְיָם מִתְפּוֹר,
 107 דִּיּוּמָא דְּעֵיבָא – [יוֹם מַעוֹנָן] כּוֹלִיָּה שְׂמִשְׁשָׁא – יֵשׁ שְׂמַשׁ בְּכָל מִקּוּם,
 108 מְשׁוּם שְׂאִין חֲחִמָּה יִכּוֹלָה לְצַאת בְּמִקּוּם אַחַד וּבּוֹקֶעַת בְּהַרְבָּה
 109 נִקְבִים. וּמִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא, לְמַאי נִפְקָא מִיָּנָה בּוֹזֵה שְׂגַם בְּצֵל יֵשׁ שְׂמַשׁ,
 110 לְשִׁמּוּזֵי עוֹרוֹת לֵיבִישׁן, שְׁהַשְׂמַשׁ טוֹבָה לְהוֹן, וּבִיּוֹם מַעוֹנָן טוֹב
 111 לְשַׂחֵן גַּם בְּצֵל. אִי נִמְיָ, לְכַדְרֵדְרֵשׁ רַבָּא, אֲשֶׁה לֹא תִלוּשׁ בְּפִסַּח לֹא
 112 בְּחִטָּה, שְׂחַחֲמַמַת הַעִישָׁה וְקוֹרֵב לְהַחֲמִיץ, וְכִן לֹא תִלוּשׁ בְּחִמָּי חִמָּה
 113 – מִיִּם שְׂחַחֲמַמַת בְּשִׂמְשׁ. וּבִיּוֹם הַמַּעוֹנָן לֹא תִלוּשׁ אֲפִילוּ בְּצֵל, וְכִן לֹא
 114 תִלוּשׁ בְּמִיִּם שְׁהִיוּ מְגוּלִים בִּיּוֹם הַמַּעוֹנָן אֲפִילוּ שְׂלֹא כְּגַד הַשְּׂמַשׁ.
 115 אָמַר רַב נַחְמָן, וְזִהְמָא – [חוֹם] דְּשִׁמְשָׁא בִיּוֹם מַעוֹנָן קָשִׁי – יוֹתֵר חוֹק
 116 מִשְׂמִשְׁשָׁא עֲצֻמָּה. וְסִימְנִיד לְזוֹכֵר זֶה, דְּנָא דְּחֵלָא – חֲבִית חוּמָץ
 117 סְתוּמָה שְׂאִין הֲרִיחַ יוֹצֵא, וְכִשְׁנוֹקְבִים בַּה נִקֵּב קֶטֶן יוֹצֵא רִיחַ חוֹק,
 118 וְכִן בִּיּוֹם מַעוֹנָן כְּשִׁי שְׂנִקֵּב בִּין הָעֵבִים חוֹם יוֹצֵא מִשֶׁם בַּחוּק.
 119 שְׂבִירֵי דְּשִׁמְשָׁא – סִינוּר הַשְּׂמַשׁ, דְּהֵינּוּ קְרִנֵי הַשְּׂמַשׁ שְׂבִין
 120 הַעֲנַנִּים, קָשִׁי – קָשִׁים לְאֵדָם הַמְּסַתְכֵל בַּה דְּקָם יוֹתֵר מִשְׂמִשְׁשָׁא – מֵאוֹר
 121 הַשְּׂמַשׁ. וְסִימְנִיד לְזוֹכֵר זֶה, דְּרִילָא – זֶרֶם דֵּק מִיָּם מִפְּרִיעַ לְאֵדָם
 122 יוֹתֵר מֵאֵם נִכְנַס כֹּל גּוֹפֵר בְּמִיִּם.

1 במשנה מבואר בזמן השחיטה קודם נץ החמה. ונחלקו תנאים
 2 כמה אור צריך שיהיה כדי שיוכלו לשחוט: תניא רבי ישמעאל
 3 אומר, הצופה בגג אומר בְּרַק בְּרַקָּא – האיר האור. רבי עקיבא
 4 אומר, הצופה אומר עֵלָה בְּרַקָּא – עלה האור, והוא יותר מאוחר.
 5 נחומא בן אפקשיון אומר, אף בְּרַקָּא – [האיר] בְּרַקָּוֹן, ואפשר
 6 לראות מכח האור את חברון. מתיא בן שמואל (אומר) המנונה על
 7 הפיכות אומר, האיר פני כל המורה עד שֶׂכְחָבוּרִין. רבי יהודה בן
 8 בתיא אומר, האיר פני כל המורה עד בְּרַקָּוֹן, ובנוסף לזה כבר
 9 יצאו בל העם איש איש לְמַלְאכְתּוֹ, והוא מאוחר מהאיר פני כל
 10 המורה.
 11 הגמרא מקשה על רבי יהודה בן בתיא: אי הָכִי – אם המתינו עד
 12 שיצאו העם, דהיינו עד הנץ החמה, נָגַה לִיה טוֹבָא – נתאחר הזמן
 13 מאד. מתרצת הגמרא: לְשִׁכּוּר פּוֹעֲלִים קְאָמְרִין – הכוונה שיצאו
 14 בעלי התנים לחפש פועלים, ויוצאים קודם הנץ החמה כדי
 15 שיתחילו מיד בהנץ החמה.
 16 כיון שדיברו בענין הזריזות בבוקר, מביאה הגמרא בענין הזריזות
 17 בתפילת מנחה: אָמַר רַב סְפָרָא, זְמַן צְלוֹתָהּ – [תפילת מנחה]
 18 דְּאַבְרָהָם אֲבִינוּ, הִיא מְכִי מִשְׁחֵרֵי בּוֹתְלֵי – כשהחל להיראות צל
 19 במזרח הכתלים, והוא כשהשמש נוטה מאמצע הרקיע למערב.
 20 מקשה הגמרא: אָמַר רַב יוֹסֵף, אֵנָן מֵאַבְרָהָם נִקְיָם וְנִיגְמַר – וכי ניתן
 21 ללמוד מאברהם, הרי מי יכול להיות זריז כמוהו. אָמַר – [הקשה]
 22 רַבָּא עַל קוּשִׁית רַב יוֹסֵף, הֲרִי הִתְנָא גְּמָר – [למד] מֵאַבְרָהָם, וְאֵנָן לֹא
 23 גְּמִירִין מִיָּנָה – מדוע שלא נלמד ממנו. והיכן התנא למד מאברהם,
 24 דְּתִנָּא לגבי מצות מילה, נֹאמַר (ויקרא יב א) 'צִיּוּם הַשְּׂמִינִי יוּלוּ בְּשֵׁר
 25 עֲרֻלְתּוֹ, וּפְסוּק זֶה מְלַמֵּד שְׂכָל הַיּוֹם הַשְּׂמִינִי בְּשֵׁר לְמִילָה, אֵלָא
 26 שְׂמַכֵּל מִקּוּם הַרְרִין מִקְרִימִין וּמִמְהִירִין לְקִיָּים מִצּוֹת, שְׁנֵאמַר (בראשית
 27 א כב) 'וַיִּשְׁכֶּם אַבְרָהָם בְּבֶקֶר יוֹתֵבֵשׁ' וְגו'. וּמִכָּךְ שְׁהִתְנָא לְמַד מֵאַבְרָהָם
 28 זְרִיזוֹת לְמִילָה, מִכּוּכָה שְׂאֲפֹשֶׁר לְלַמַּד מִמֶּנּוּ זְרִיזוֹת לְמִצּוֹת.
 29 אֵלָא אָמַר רַבָּא, רַב יוֹסֵף לֹא הִקְשָׁה אִיךָ נִלְמַד זְרִיזוֹת מֵאַבְרָהָם,
 30 אֵלָא הָא קָא קָשְׁיָא לִיה – כוונתו להקשות על רב ספרא ממשנה
 31 בפסחים, דְּתַנֵּן (פסחים נח) הָל עֲרִבֵי פְּסָחִים לְהִיּוֹת פְּעֵרֵב שְׂבֵת, וְהוּמָן
 32 לְקַרְבֵּן פֶּסַח דְּחוֹק, תִּיקְנוּ שְׂבִיּוֹם זֶה הוּא נִשְׁכָּח הַתְּמִיד קָשִׁשׁ שְׁעוֹת
 33 וּמִחֲצָה מִן הַיּוֹם, דְּהֵינּוּ אֲמִצַּע הַשְּׁעָה הַשְּׂבִיעִית, וְקָרִיב בְּשִׁבְעָה
 34 וְנִשְׁחַתְּיָה אֵת הַתְּמִיד בְּאוֹרוֹ יוֹם כִּבְר מְכִי מִשְׁחֵרֵי בּוֹתְלֵי, שׁוּדָה
 35 בְּתַחֲלִיל שַׁבַּת, שְׁהָרִי הוּמָן דְּחוֹק בִּיּוֹם זֶה.
 36 מקשה הגמרא: מֵאִי קוּשִׁיָּא – מה הקושיא שישחטו את התמיד
 37 בתחילת שבע, וְדִילָמָא – אוּלַי בּוֹתְלֵי דְּבִית הַמִּקְדָּשׁ רַק בְּשִׁשׁ
 38 וּמִחֲצָה מִשְׁחֵרֵי – הִיוּ מְשַׁחֲרִים, הוּא מְשׁוּם דְּלֹא מְפּוֹנֵי טוֹבָא –
 39 שְׂלֹא הִיוּ בְּרוּחַב שׁוּדָה לְמַעֲלָה וּלְמַטָּה אֵלָא הִיוּ רַחְבִּים מִלְּמַטָּה
 40 וְהוֹלְכִים וְצָרִים כְּלִפֵּי מַעֲלָה, וְהִיא הִצֵּל נֹרָאָה מִמּוֹרָח הַכוֹתֵל רַק
 41 אַחֲרֵי חֲצֵי שְׁעָה. וְלִכֵּן לֹא שְׁחָטוּ בְּתַחֲלִיל שֶׁבַע, שְׁהָרוּאִים עוֹלוֹתִים
 42 לְטַעוֹת שְׂאֲפֹשֶׁר לְשַׁחֵט גַּם קוֹדֵם חֲצוֹת, וְכִן יוֹבֹאוּ לְהַתְּפַלֵּל מִנְחָה
 43 בּוֹמֵן זֶה.
 44 אִי נִמְיָ – וְעוֹד קֶשֶׁה, אִיךָ לּוֹמְדִים זְמַן מִנְחָה מֵאַבְרָהָם הֲרִי שְׂאִנִּי
 45 – [שוּנָה] אַבְרָהָם דְּאִיצְטַגְנִינּוּת נְדוּלָה הִתֵּה בְּלָבּוֹ – הִיא בְּקִי בְּמַהֲלַךְ
 46 הַמְּזוֹלוֹת וִידַע מַתִּי זְמַן מִנְחָה, אֲבָל אֲנִי יִכּוֹלִים לְטַעוֹת וְלְהַתְּפַלֵּל
 47 לְפָנֵי הַזֵּמֶן. אִי נִמְיָ, מְשׁוּם דְּזֶקֶן – [חֲסֵם] וַיִּשְׁכֶּם בִּישְׁבָה הָיָה, וְלֹא בֹא
 48 לִידֵי טַעוֹת שְׁהַשְׂכִּינָה עֵימּוֹ.
 49 וְרִאִיה שִׁישַׁב בִּישְׁבָה: דְּאָמַר רַבִּי חֵמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מִתְחִילַת יְמֵיהֵן
 50 שְׂל אַבּוֹתֵיהֶן, וְאִף קוֹדֵם מִתָּן תּוֹרָה, לֹא פְּרִישָׁה – [פְּסָקָה] בִּישְׁבָה מִחֵם.
 51 הִיוּ בְּמִצְרַיִם בִּישְׁבָה עִמָּהֶם, שְׁנֵאמַר בְּשִׂמְרָה הַקַּב"ה לְמַשָּׁה לַעֲשׂוֹת
 52 מוֹפְתִים בְּמִצְרַיִם (שמות י טו) 'לָךְ וְאַסְפַּת אֵת וְקִנֵּי יִשְׂרָאֵל, וְהֵינּוּ
 53 חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל. הִיוּ בְּמִדְבַר יִשְׁבָּה עִמָּהֶם, שְׁנֵאמַר (במדבר יא טו) 'אִסְפַּח
 54 לִי שְׂבָעִים אִישׁ מִקְנֵי יִשְׂרָאֵל. אַבְרָהָם אָכִינוּ וְקָן וַיִּשְׁכֶּם בִּישְׁבָה הָיָה,
 55 שְׁנֵאמַר (בראשית כד א) 'וַאֲבָרָהָם וְקָן – [קָנָה חֲכָמָה] בָּא בְּמִיָּם'. יִצְחָק
 56 אָכִינוּ וְקָן וַיִּשְׁכֶּם בִּישְׁבָה הָיָה, שְׁנֵאמַר (שם כו א) 'וַיְהִי כִי וָקָן יִצְחָק,
 57 וְהֵינּוּ שְׁהִיה חֲסֵם בְּתוֹרָה. וְכִן יִעֲקֹב אָכִינוּ וְקָן וַיִּשְׁכֶּם בִּישְׁבָה הָיָה,
 58 שְׁנֵאמַר אֶצֶּלוּ לְשׁוֹן זֶקֶנָה (שם מח ע) 'וְעִנֵּי יִשְׂרָאֵל בְּכִדּוֹ מוֹזֵן'. וְאִף
 59 אֱלִיעֶזֶר שְׁהִיה עֶבֶד אַבְרָהָם וְקָן וַיִּשְׁכֶּם בִּישְׁבָה הָיָה, שְׁנֵאמַר (שם כד

45 לא ניתנה לכתב – אין ציווי לכותבה במגילה, אלא לגורסה על
 46 פה, וכן לקרותה על פה בפורים, מאי איבא למימר – מדוע קרא
 47 לה רבי אסי סוף כל הנסים, הרי בין פורים ובין חנוכה לא ניתנו
 48 להיכתב אלא להיאמר, נס פורים בקריאת המגילה, ונס חנוכה
 49 בהלל והודאה. מתרצת הגמרא: מי שסובר שלא ניתנה מגילת
 50 אסתר להיכתב דורש את הפסוק באופן אחר, ומוקים לה לדרשה
 51 של מילת 'שחר' כמו שאמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר.
 52 דאמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר, למה נמשלו תפלתן של
 53 צדיקים הרמוזות בפסוק במילת 'שחר', פאילת – מין האילה, כל
 54 דהיינו הזכר שלה, לומר לה, מה אילה זו כל זמן שמגדלת – כל
 55 שנה שגדילה קרניה מפצילות – נוסף פיצול בקרניה, אף צדיקים
 56 כל זמן שפרצין בתפלה תפלתן נשמעת, שריבוי התפילה נמשל
 57 לגדילת האילה, ומה שהקב"ה שומע תפלתן נמשל לפיצול
 58 הקרנים, וכשם שעל ידי פיצול הקרנים מוספת האילה כח וגבורה,
 59 כך על ידי ריבוי תחנונים מתחזקת התפילה ונשמעת.
 60 שנינו במשנה: שפעם אחת עלה מאור הלבנה, ודימו שהאיר מזרח
 61 ושקמו את התמיד והוציאווהו לבית השריפה. וממשיכה המשנה,
 62 הורידו כהן גדול לבית הטבילה. מבררת הגמרא: אימת – באיזה
 63 זמן עוסקת המשנה ששחטו את התמיד קודם זמנו והורידו כהן
 64 גדול לבית הטבילה, אילימא – אם נאמר שמדובר בשאר ימות
 65 השנה, אם כן מדוע שנינו הורידו כהן גדול לבית הטבילה, וכי לא
 66 סגיא ו-אי אפשרו דלאו בהן גדול עבד אז בבית המקדש, הרי
 67 בשאר ימות השנה אין העבודה דווקא בכהן גדול, וכשירה בכל
 68 הכהנים. אלא צריך לומר שהמעשה היה ביום הכיפורים, אבל אם
 69 כך קשה, מאור הלבנה מי איבא – וכי הלבנה נראית ביום
 70 הכיפורים סמוך לעלות השחר, הרי היא שוקעת כבר שתי שעות
 71 לפני כן. ורק בסוף החודש היא נראית סמוך לעלות השחר.
 72 מתרצת הגמרא: המשנה נחלקת לשני חלקים, 'שחטו את התמיד
 73 והוציאווהו לבית השריפה' מדובר בשאר ימות השנה, וזה היה
 74 בסוף חודש, ומשום המעשה הזה תיקנו שלא לשחוט עד שיראה
 75 השחר בבירור. ותיקנו כך אף ביום הכיפורים שמא תארע בו טעות
 76 אחרת כעין זה. ומכאן חוזרים לדיני יום הכיפורים, והכי קאמר,
 77 וביום הכיפורים, כי אמר העומד על הגג פרק פרקאי כמובא
 78 בתחילת המשנה, ואפשר להתחיל בעבודת היום, הורידו כהן גדול
 79 לבית הטבילה לטבילה ראשונה מחמש הטבילות שטובל ביום
 80 הכיפורים.
 81 תני אבות דרבי אבין, מה שאמרו שזבח שנשחט בלילה ישרף, לא
 82 על זו (-עולה שנשחטה בלילה) בלבד אמרו שפטולה ונשרפת,
 83 אלא אף מליקת העוף בלילה, וקמיצת מנחה בלילה, פטולה היא
 84 והשרפה.
 85 מקשה הגמרא: עולת העוף שנמלקה בלילה, מאי דהוה
 86 הוה – מה שהיה היה, ואי אפשר להחיותה, אלא קומץ – מנחה
 87 שנקמצה בלילה הרי אפשר לתקנה על ידי

1 הרהורי עבירה – מחשבות זנות, קשו – קשות ומכחישות את הגוף
 2 יותר מעבירה עצמה, וסימניך לזכור זאת, ריחא דבישרא – ריח
 3 בשר צלוי קשה לאדם שמתאוה לו.
 4 שילחי דקיימא – סוף הקיץ קשיא – קשה בו החום יותר מקיימא –
 5 מהקיץ עצמו, כיון שהעולם וגוף הבריות כבר נתחממו בקיץ,
 6 ועכשיו הוא מתחמם וניזוק בחום קל, וסימניך לזכור זאת, תנורא
 7 שגירא – תנור שהוסק, ורוצה להסיקו שנית לאחר זמן מועט, קל
 8 להסיקו בעצים מועטים.
 9 אישתא דסינתא – חולי שמקדיח את הגוף בימות החורף, בידוע
 10 שחולי זה קשיא – קשה יותר מדקיימא – מחום הקדחת שבקיץ,
 11 כיון שאם על אף הקור הצליחה הקדחת לחמם את הגוף סימן שזה
 12 חולי קשה. וסימניך לזכור זאת, תנורא קרירא – תנור קר, שקשה
 13 להסיקו, אבל כשיסיקוהו ידוע שהסיקו חזק בעצים מרובים.
 14 מינמר בעתיקתא – ללמוד דבר ישן, שכבר למד ושכח קשיא –
 15 קשה יותר מהיקתא – מללמוד דבר חדש שעדיין לא למד, וסימניך
 16 לזכור זאת, מינא פר מינא – טיט בן טיט, דהיינו טיט ישן שגיבלו
 17 אותו והתקשה יותר קשה לגבול פעם שניה מלגבל טיט מחומר
 18 חדש.
 19 שנינו בברייתא לעיל (כתח). רבי אומר אינו דומה תימור של לבנה לתימור של
 20 חמה, תימור של לבנה מתמר ועולה במקל, תימור של חמה מפציע לבאן ולבאן: אמר
 21 רבי אבהו, מאי מעמא דרבי – מנין למד זאת. ומבאר: שלמד זאת
 22 מדרכיב למנצח על אילת השחר, שכינה הכתוב את השחר איילת,
 23 ללמדנו שהשחר דומה לאילה, מה מין האילה זו, דהיינו הזכר
 24 שלה קרניה מפצילות לבאן ולבאן – נחלקות לכמה כיוונים, אף
 25 שחר זה (-תימור החמה) מפציע לבאן ולבאן.
 26 הגמרא ממשיכה לדרוש את תיבות 'אילת השחר', על פי מה
 27 שאמרנו במגילה (טו) שאסתר אמרה מזמור זה: אמר רבי זירא, למה
 28 נמשלה אסתר במזמור זה לאילה, לומר לה, מה אילה רחמה צר
 29 ומתוך כך חביבה על בעלה כל שעה ושעה שבוועלה בשעה ראשונה
 30 – כשעת בעילה ראשונה, אף אסתר היתה חביבה על אחשוורוש כל
 31 שעה ושעה בשעה ראשונה, כמו שנאמר (אסתר ב יז) ויאהב המלך
 32 את אסתר מקל הנשים ותשא חן וחסד לפניו מקל הבתולות.
 33 אמר רבי אפי, למה נמשלה אסתר במזמור זה לשחר – תחילת אור
 34 הבוקר, לומר לה מה השחר זמנו הוא בסוף כל הלילה, שבסיום
 35 הלילה מתחיל עלות השחר, אף הנס שהיה בזמן אסתר הוא סוף
 36 כל הנסים המפורסמים בעולם הזה.
 37 מקשה הגמרא: והא איבא נס הנובא שהיה אחרי נס פורים, ומדוע
 38 נחשב נס פורים לסוף כל הנסים. מתרצת הגמרא: מה שאמר רבי
 39 אסי שנס פורים הוא סוף כל הנסים, ניתנה לכתוב קא אמרינן –
 40 כוונתו לנסים שדין הוא לכותבם בספר כמגילת אסתר, אבל נס
 41 חנוכה לא נכתב במגילה.
 42 מקשה הגמרא: הניחא למאן דאמר שאכן מגילת אסתר ניתנה
 43 לכתב – יש היתר וגם חיוב לכותבה, לכן נחשב נס פורים לנס
 44 האחרון, כיון שנס חנוכה לא ניתן להיכתב, אלא למאן דאמר אסתר

יומא. פרק שלישי – אמר להם הממונה דף כט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קכט רש"י

1 **אלא** אפילו עולת העוף שנמלקה ומנחה שנקמצה תצא לבית השרפה – משמע
 2 דמשום דנעשו בלילה. ותימה: תיפוק ליה משום דקרבו קודם לתמיד של שחר,
 3 ואמרינן לקמן לד.א. מניין שלא יזא דבר קודם לתמיד של שחר – דכתיב "העולה"
 4 – עולה ראשונה. וכן בפרק קמא דעירובין (ב.א. דאמר: שלמים ששחטן קודם פתיחת
 5 דלתות ההיכל – פסולין, שנאמר "ושחטו פתח
 6 אהל מועד" ולמה לי קראי תיפוק ליה דקודם
 7 תמיד שחטן, דכיון דלא נפתחו דלתות ההיכל
 8 – אם כן לא נשחט התמיד. דאף על גב דלא
 9 כתיב ביה "ושחטו פתח אהל מועד" – משלמים
 10 גמרינן דלא לשחוט ליה אלא בזמן שהוא פתוח.
 11 כדתנן בתמיד (ב.ב.): לא היה השחוט שחט עד
 12 שהיה שומע קול שער הגדול שנפתח. מיהו, יש
 13 לדחות: הדיא כשנפתחו הדלתות ונשחט התמיד,
 14 ושבו סוגרו דלתים. ויש לומר: דאיצטרך קרא
 15 למיפסל משום שחיטה, דאי משום קודם התמיד
 16 – ההוא בהקטרה דווקא איירי, כדמוכח בריש
 17 פרק "תמיד נשחט" (פסחים ט.ט.א). ועוד, דכוליה
 18 קרא ד"וערך עליה העולה" איירי בהקטרה. ועוד
 19 אומר רבינו יצחק: הדיא דאמר שלא יזא דבר
 20 קודם לתמיד – היינו למצוה. והכי איתא בהדיא
 21 בפרק "התבלת" (מנחות מט.ב). והא דלא פסלינן
 22 בשמעתא משום דהוי קודם פתיחת דלתות ההיכל
 23 – יש לומר דלא מיפסל אלא בשחיטה, דכתיב
 24 "ושחטו", אבל במליקה וקמיצה – לא. והשתא
 25 למאי דאמרינן ד"העולה" עולה ראשונה אינו
 26 אלא למצוה, אם כן "עליה השלם כל הקרבנות"
 27 נמי לא הוה אלא למצוה. ותימה: דאמר בסוף
 28 פרק "אלו דברים" (פסחים ע.ג.ב) שחטו ונודע
 29 שמשכו הבעלים את ידם – יצא לבית השרפה.
 30 ואי אמרת לא בעי עקירה – פסולו מחמת מאי
 31 קא הוי – משום שחטו אחר תמיד של בין
 32 הערבים וכו', הא אמרינן דלמצוה בעלמא ויש
 33 לומר: אם הקריבו – כשר, אבל אסור להקריב
 34 האימורים אחר התמיד, ולהכי יצא הבשר לבית
 35 השרפה. ואם תאמר: ויעלה, ולין אותו בראשו
 36 של מזבח! ויש לומר: דסבר כמאן דאמר לינה
 37 מועלת בראשו של מזבח, דפלוגתא דאמוראי
 38 היא בפרק "המזבח מקדש" (זבחים פו.א). ודילמא
 39 ההוא אמורא דאמר התם לא בעי עקירה –
 40 סבר כוותיה. ואם תאמר: אכתי, אמאי יצא לבית
 41 השרפה? נשתי בשר בוריקת דם בלא הקטרת
 42 אימורים, דכיון דלא אפשר להקטירם – נימא

עשאוּם כמי שנטמאו או שאבדו. וכי האי גונא קאמר בריש פרק "תמיד נשחט" (פסחים
 43 נט.א) לרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא, דאמר מחוסר כפורים כל ימות
 44 השנה טובל ומייתי כפרותו אחר התמיד ואוכל בקדשים לערב, וקאמר התם דמלינה
 45 בראשו של מזבח. ופרך: מכדי כל כמה דלא אתקטרי איברים לא מתאביל בשר
 46 וכו', עד שעשאוּם כמי שנטמאו אימורים או שאבדו! ויש לומר: שאני הכא, דכיון
 47 דמשכו הבעלים את ידם לא חוו מעיקרא אימורים להקריבה – הלכך לא משתרי
 48 בשר בוריקת דם לחודיה. אבל התם, כיון דהוה חזי להקריבו קודם התמיד, אף על
 49 פי שהמתין עד אחר התמיד, והשתא לא מצי לקרובה – אמרינן שפיר עשאוּם כמי
 50 שנטמאו או שאבדו – אי נמי: התם דשחטו ונודע שמשכו הבעלים ידם – אסור לזרוק הדם מדרבנן,
 51 וזוהי דילמא אתו להקטיר אחר התמיד. ורבי ישמעאל בנו של רבי
 52 יוחנן בן ברוקא לית ליה הדיא גזירה. ולפי תירוץ זה, דכל הקרבן פסול מחמת שאסור לזרוק הדם
 53 לכתחילה משום גזירה, נימא מה שנקשה רבינו יצחק בן אשר, דבפרק
 54 "התבלת" (מנחות מט.ב) משמע דאינו אלא למצוה. ובתוספתא (פרק ד) דפסחים תניא: כל הקדשים
 שהקריבן קודם תמיד של שחר, או שעכבן אחר תמיד של בין הערבים
 – פסולין. והשתא, אי אמרינן דההוא פסול דרבנן – ניחא. ועוד, תנן בפרק "תמיד נשחט" (פסחים סג.א)
 דקאמר רבי שמעון: ושאר כל הובחים ששחטן על החמץ בזמן
 פסח

1 הרחורי עבירה – תאות נשים, קשים להכביש את בשרו יותר מגופו של מעשה. ריחא
 2 דבישרא – המריח בשר צלי קשה לו ריח מאד, שמתאוה לו. שילחי דקייפא – אלול,
 3 שהוא סוף הקיץ קשה מקייטא. קשה חומנו מחום הקיץ של תמוז, לפי שכבר נתחמם כל
 4 האור וגוף הבריות בחום הקיץ שעבר עליו תמיד, מתחמם הוא עתה בחום קל ומיוק.

5 **וסימניך תנורא שנירא** – תנורא שחוק ביום
 6 פעמים ושלש, חם הוא ונוח להסיקו בעצים
 7 מועטים. **אישתא דסיתוא** – קדחת של ימות
 8 החורף מחממות את החולה – בידוע שהוא
 9 קשה מאד יותר מקדחת המבערתו ביימות
 10 הקיץ. **וסימניך תנורא קריבא** – צריך עצים
 11 מרובים להסיקו. אף זה שהאיר צונן והגוף צונן
 12 והחולי מבעירו – בידוע שהוא חולי קשה.
 13 **מינמר בעתיקתא קשה מחרתא** – מי שלמה,
 14 והסיח דעתו ושכח – קשה לחזור וללמוד מה
 15 ששכח, יותר ממה שלא למד. **וסימניך מינא בר**
 16 **מינא** – טיט שגובלים אותו מטיט חומר כותל
 17 ישן, קשה לגבולו יותר מטיט של עפר חדש. **מאי**
 18 **מעבא דרבי** – דאמר תימור של חמה מפצע.
 19 **אילה זו** – לאו דווקא נקט, שהרי אין קרנים
 20 לנקיבה. למה נמשלה אסתר כאילת – במסכת
 21 מגילה (טו.ב) אמרינן דאסתר אמרה מומרו זה,
 22 כיון שהגיעה לבית הצלמים נסתלקה ודימנה
 23 שכניה, אמרה "אלי אילי למה עובתני". הניחא
 24 למאן דאמר – פלוגתא במסכת מגילה (ז.א),
 25 איכא למאן דאמר מטמאה את הדיים, ואיכא
 26 למאן דאמר דאינה מטמאה את הדיים דלאו
 27 ספר היא. מוקים לה בר' בנימין בר יפת –
 28 כלומר: דריש להאי שחר כרבי בנימין בר יפת.
 29 למה נמשלה תפלתן של צדיקים כו' – דהאי
 30 שחר לשון תפלה הוא דריש ליה, כמו "רוחי
 31 בקרבי אשחך" (ישעיה כו), למנעא חב.
 32 התפלה שהיא כאילת, שכל זמן שמגדלת
 33 קרניה מפצילות, בכל שנה ושנה נוסף בה פיצול
 34 אחר. **אימת אילימא כו'** – קא סלקא דעתיה:
 35 הורידו כהן גדול לבית הטבילה, סיפא
 36 דמתניתין הוא, וביום שטעו לשחוט את התמיד
 37 בלילה קאמר הורידו כהן גדול לבית הטבילה
 38 לשחוט תמיד אחרי הטבילה. אימת הוה דאי
 39 טעות? **אי נימא כשאר ימות השנה** – דלאו
 40 יום הכפורים, ובסוף אחד מן החדשים
 41 כשהלכנה צומחת סמוך לעלות השחר. **לא סני**
 42 **דלאו כהן גדול** – לא דיי עבודת שאר ימים
 43 דלאו בכהן גדול. **מאור הלכנה מי איכא** – לצמוח סמוך לשחר. הכי קאמר: וביום
 44 הכפורים כי אמר ברק בראקא כו' – והוציאוהו לבית השרפה מסקנא דמילתא הוא.
 45 והורידו כהן גדול מילתא באפיה נפשיה היא, ומחר לאורוי בסדר עבודה דיום
 46 הכפורים. והכי קאמר: כשהוראה אומר בראקא היו מורידין כהן גדול ביום הכפורים
 47 לבית הטבילה שחרי. **לא זו בלבד** – לא ובכ לבדו שנשחט בלילה אמרו ישרף. **אלא**
 48 **אף מליקת העוף וקמיצת הפנה בלילה תשרף** – דגמרי להו משחיטה, דמליקת העוף
 49 וקמיצת מנחה במקום שחיטת הובחים הם. **מאי הוה הוה** – אי אפשר להתחזיר.

הוא

שנטמאו או שאבדו – אי נמי: התם דשחטו ונודע שמשכו הבעלים ידם – אסור לזרוק הדם מדרבנן,
 וזוהי דילמא אתו להקטיר אחר התמיד. ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא לית ליה הדיא גזירה.
 ולפי תירוץ זה, דכל הקרבן פסול מחמת שאסור לזרוק הדם לכתחילה משום גזירה, נימא מה שנקשה רבינו יצחק בן אשר, דבפרק
 "התבלת" (מנחות מט.ב) משמע דאינו אלא למצוה. ובתוספתא (פרק ד) דפסחים תניא: כל הקדשים שהקריבן קודם תמיד של שחר, או שעכבן אחר תמיד של בין הערבים
 – פסולין. והשתא, אי אמרינן דההוא פסול דרבנן – ניחא. ועוד, תנן בפרק "תמיד נשחט" (פסחים סג.א) דקאמר רבי שמעון: ושאר כל הובחים ששחטן על החמץ בזמן פסח

יומא. פרק שלישי – אמר להם הממונה דף כט עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" תוספות

1 פסח, בין לשמן בין שלא לשמן – פטור. ומפרש טעמא בגמרא (שם סדא) דבזמן דמחייב
2 אובח לא מחייב אובחים. ומאי איצטריך להווא טעמא? תיפוק ליה דפטור משום חבחים
3 פסולין הן, כיון דשרטון בזמן פסח דהוי בחר תמיד של בין הערבים, כי היכי דפטר התם פסח
4 ששחטו במועד לשמו על החמץ, משום דזבח פסול הוא. אבל למאי דפרישית, דכשנשחט
5 הזבח קודם לתמיד של שחר או אחר תמיד של בין
6 הערבים, שאסרו חכמים לזרוק הדם משום גזירה,
7 ומילא מיפסל זבחה – הוה ניחא. אבל לשון
8 התוספתא משמע דאפילו אם זרק הדם בדיעבד,
9 ועשה כל מצותו – אפילו לא פסולין, דקתני:
10 שהקריבו, ולא קתני ששחטן. ואי מדרבנן אמאי
11 פסולין? ונראה דפסולין דקאמר – היינו הבשר
12 מלאכול, אבל בעלים נתכפרו. כדאשכחן כי האי
13 גזנא בפרק שני דזבחים (כ"ג): תנו על גבי הכבש
14 שלא כנגד היסוד וכו' עד פסול. ואמר שמואל:
15 פסול הבשר, אבל בעלים נתכפרו. והיה נראה
16 לרקוק דלא מיפסל אחר התמיד, כדתנן בסוף פרק
17 "מי שהיה מנא" (פסחים ט"א): פסח שנתערב
18 בבכור, אם חבורת כהנים – יאכלו. ותערב
19 מחיים קאמר, מדפריך עלה בגמרא הוא אין
20 מביאין קדשים לבית הפסול. אלמא: לא מיפסל
21 אחר תמיד. מיהו, מצינו לדחות, דפסח הדתם
22 היינו מותר פסח דהוי שלמים, ושחט להו קודם
23 לתמיד של בין הערבים. הוא דפריך הוא אין
24 מביאין קדשים לבית הפסול – היינו שזממעט
25 באבילת מותר פסח שנאכל לורים, ואוכלו
26 בכבורים שאינן נאכלים אלא לכהנים, והוה לן
27 למימר ירעה. ולשון חבורה קשה, דמשמע פסח
28 ממש, שנימנץ עליו חבורת חבורות. ועוד אמר
29 בפרק "אשה" בפסחים (ט"ב), גבי חמשה
30 שנתערבו עורות פסולין ונמצא יבלת באחד מהן
31 כו', דפטרינן מלעשות פסח שני משום דלא

32 אפשר. ופריך: ליתני פסח וליתני בשלמים. ומאי קושיא? לישני משום דאפילו פסח שני זמניה
33 בחר תמיד, דכתיב ביה "בין הערבים" כמו פסח ראשון. ועוד: דלא חשיב להא התם בפרק "מי
34 שזחה טמא" (שם צ"הא) דברבים שבין ראשון לשני. ואם כן לא אפשר לאתניי בשלמים,
35 דפסולין אחר תמיד של בין הערבים. וליכא למימר משום דאתי עשה דפסח שיש בו כרת
36 ודחי עשה דהשלמה דלית ביה כרת, כדאמר בריש פרק "תמיד נשחט" (שם נ"א), דהא ליכא
37 הכא כרת, דבכל חודא חודא מנייהו איכא למימר שמא הוא מן הרוב שכבר יצאו. ומיהו,
38 אפילו לא יהא נפסל אחר התמיד קשה, דמכל מקום לבתחילה אסור מדאורייתא. ואי
39 אמרינן דפסח שני מצי לאקדומיה לתמיד, כיון דלא כתיב "בערב" אלא "בין הערבים" דהיינו
40 טעמא דפסח ראשון קרב אחר התמיד, דדרשינן "יאוחר דבר שנאמר בו "בערב" ר"בין
41 הערבים" דרבר שלא נאמר בו אלא "בין הערבים". אבל פסח שני – הי מנייהו דבעי קדים
42 ועבד ברישא. והא דלא חשיב בהדי דברים שבין ראשון לשני – יש לומר תנא ושירי. דהא
43 נמי שירי כרת, דאיכא למאן דאמר (שם צ"גא), דייב כרת על הראשון ולא על השני. ואיכא
44 למאן דאמר נשים בראשון חובה בשני רשות, אז ניחא הא דפריך ליתני וליתני.

45 **נהדריה** ונקמציה בימא וכו' כלי שרת מקדשין שלא בזמנו – קשה: מנליה דמקדש
46 שלא בזמנו הוא לא קתני אלא נקמציה, וכיון דאנו מוסיפין על הברייתא שיקדש

47 הקומץ – אם כן נוסף נמי ונימא דמיירי שהקטיר הקומץ בלילה, ולהכי תצא לבית השריפה. אבל משום קידוש קומץ לחוריה – לא הוי אמרינן תצא לבית השריפה! ויש לומר: אי מיירי
48 כשנקמציה וקדש קומציה ותו לא – אז קאמר שפיר ולא זו בלבד דכתיב ביה בהדיא, "ביום וזבחם יאכלו", אלא אפילו מליקה. ולא מביעיא מליקה דמיא קצת לזבח שכן מיני דמים, אלא
49 אפילו נקמציה וקדש הקומץ בלילה, דאף על גב דלא כתיב בה ביום בהדיא – תצא לבית השריפה, אבל אי הוה אמרינן דהקטיר קומצה – איפכא מביעיא ליה, דטפי פשיטא לן דהקטרת
50 קומץ ביום ממליקה, דכתיב "זאת התורה לעולה למנחה" וגו' וכתיב בתריה "ביום צוות להקריבו". ועיקר לשון הקרבה היינו הקטרה. ומיהו, בחנם דחק רש"י לפרש כן, דבקידוש קומץ איירי
51 דאיכא למימר דלא נתקדש הקומץ אלא המנחה נתקדשה בכלי ונקמצה בלילה. ופריך: ונהדר הקומץ לדוכתה ונהדר ונקמצה בימא. ומשני: כיון דהמנחה נתקדשה בכלי – נפסלת בעמוד
52 השחר כדן כל קידוש כלי, וקשה לוי: בלא נקמצה נמי תצא לבית השריפה כיון דנתקדשה בכלי ויש לומר: אי לא נקמצה לא תצא לבית השריפה בלילה עד שתיפסל בעמוד השחר, אבל
53 השתא דנקמצה בלילה – תצא לאלתר לבית השריפה, ולא בעי עיבור צורה. **בזמן** שסידרו הקוף – הא דלא אמרינן נמי הכי לעיל, כיון שיקדשו שלא במצותו נעשה כמו שנתנו שם הקוף
54 – יש לומר: הדתם נתכוון לקדש, שכסבור היה שהוא יום, דומיא דמתניתין שעלה מאור הלבנה וכו'. אבל הכא, כיון דבכוונה עשה וידע שסידרו שלא במצותו – נעשה כמו שסידרו הקוף.
מצוה

1 הוא תני לה – ולהא מתניתין, והוא אמר לה האי תירוצא מדעתו. כלי שרת מקדשין
2 שלא בזמנו – והקומץ טעון מתן כלי. וכיון שקידש הקומץ בכלי לשם קומץ – אינו חוזר
3 להיות טבל כמנחה שלא נקמצה. ועל כרחיה, מאחר שזו קרוי קומץ – אינך הווי שירים.
4 כל הקרב ביום – כגון המנחות והלבונה והדם והקטורת. קדוש – בכלי שרת ביום,
5 וקדש קדושת הגוף. כל הקרב בלילה – כגון
6 מנחת נסכים, דאמר מר (מנחות מד"ב) "ומנחתם
7 ונסכיהם" – אפילו בלילה. קדוש – בכלי שרת,
8 קדושת הגוף, אם נתנו בהן בלילה. קתני מיהת
9 כל הקרב ביום קדוש ביום אבל בלילה לא –
10 אינו קדוש. ליקרב – להיות כשר ליקרב, אבל
11 קדוש להיות מוכשר באותה קדושה ליפסל
12 בטבול יום ובמחוסר כפורים אם נגע בו, וביוצא
13 אם יצא, ובלילה אם לן. וזו גם היא נפסלת
14 בלינה, דקיימא לן בבוזחם (פ"א) עמוד השחר
15 עושה לינה, ונפסלת קמיצת לילה, שאין חזרת
16 עוד לטבלה. פסולה – שלא נסדרה בשבת
17 לעמוד שם שבעת ימים כמשפטם, והרי היא
18 מחוסרת זמן. ולי נראה דלא גרסינן פסולה,
19 דהא מסקנא דשמעתין לא חשיב סידור יום
20 ראשון סידור אלא כסידור הקוף, ובמנחה
21 בקופסא דמי, ולמה יפסול הלחם בהקטרת
22 הביוכין והלא לא קידש השלחן ללחם כלל
23 אלא אם כן פירקו בשבת הבאה, ויחזור ויסדרנו.
24 והכי מוכח נמי ממתני "כיצד יעשה" אלמא יש
25 תקנה לדבר. והכי נמי גריס בפיורש ר' חנינא
26 איש רומי: מתיב רבי זורא כו' והקטיר הביוכין
27 בשבת כיצד יעשה וכו'. ורובאת הוא דנקיט, אף
28 על גב דהקטיר הביוכין בשבת כמו שרגילין
29 לעשות – יביא ביוכין אחרים ויסדר עם הלחם.
30 כיצד יעשה יניחנו – על השלחן עד שבת
31 הבאה. תיקדש ותיפסל – כיון דכלי שרת

32 מקדשין שלא בזמנו ליפסל, וקדש השלחן את הלחם מאחד בשבת ליפסול כסידור שלא
33 בזמנו. אמר רבא האי דקא מותיב שפיר קא מותיב ואבוא דרבי אבין – דמותיב ליה מניה
34 – לאו שמעתתא דאמוראי אמר, דנימא דאיתותב, אלא מתניתא תנא. וצריכין אנו
35 ליישב דלא ליקשו מתניתא אהדדי. ותריציהו הכי: קסבר תנא דאבוא דרבי אבין לילה
36 לא הוי חסרון זמן, והואיל והיתה ראויה ליקדש בכלי שרת שחרית – הלכך כלי שרת
37 מקדשין הקומץ בלילה. אבל יום מחובר זמן – דבר שאין זמנו היום עד מחר – והרי
38 הוא מחוסר זמן יום שלם הוי חסרון זמן. וכל שכן זה שאינו זמנו לקדש עד יום השבת.
39 **בי מטי בי שמשי** – דלילי שבת, שהיא ראויה לקדש מחר – תקדש על השלחן,
40 דקאמרת לילה אין מחוסר זמן, ותיפסל משום סידור לילה, ולשחרית נפסל בלינה. שקרב
41 וסילקין – סמוך לחשיכה ערב שבת. **שלא במצותו** – בחסרון זמן. **נעשה כמו שסידרו**
42 הקוף – שלא מדעתו, שהרי נסדר קודם ליל שבת על השלחן בשעה שהוא מחוסר זמן.
43 דלא דמי לקומץ שנקמץ בלילה ולחם שנסדר בליל שבת דלאו מחוסר זמן הוא וקדוש
44 ליפסל, (ועתה בשבת כשמגיע זמן עריכת לחם הפנים, הבחן יכנס שחרית ויפסל, ויסדר
45 שנית) ובשמגיע זמנו אין השלחן מקדשו עד שישלכנו ממנו, ויחזור ויסדרנו.
מצוה

47 הקומץ – אם כן נוסף נמי ונימא דמיירי שהקטיר הקומץ בלילה, ולהכי תצא לבית השריפה. אבל משום קידוש קומץ לחוריה – לא הוי אמרינן תצא לבית השריפה! ויש לומר: אי מיירי
48 כשנקמציה וקדש קומציה ותו לא – אז קאמר שפיר ולא זו בלבד דכתיב ביה בהדיא, "ביום וזבחם יאכלו", אלא אפילו מליקה. ולא מביעיא מליקה דמיא קצת לזבח שכן מיני דמים, אלא
49 אפילו נקמציה וקדש הקומץ בלילה, דאף על גב דלא כתיב בה ביום בהדיא – תצא לבית השריפה, אבל אי הוה אמרינן דהקטיר קומצה – איפכא מביעיא ליה, דטפי פשיטא לן דהקטרת
50 קומץ ביום ממליקה, דכתיב "זאת התורה לעולה למנחה" וגו' וכתיב בתריה "ביום צוות להקריבו". ועיקר לשון הקרבה היינו הקטרה. ומיהו, בחנם דחק רש"י לפרש כן, דבקידוש קומץ איירי
51 דאיכא למימר דלא נתקדש הקומץ אלא המנחה נתקדשה בכלי ונקמצה בלילה. ופריך: ונהדר הקומץ לדוכתה ונהדר ונקמצה בימא. ומשני: כיון דהמנחה נתקדשה בכלי – נפסלת בעמוד
52 השחר כדן כל קידוש כלי, וקשה לוי: בלא נקמצה נמי תצא לבית השריפה כיון דנתקדשה בכלי ויש לומר: אי לא נקמצה לא תצא לבית השריפה בלילה עד שתיפסל בעמוד השחר, אבל
53 השתא דנקמצה בלילה – תצא לאלתר לבית השריפה, ולא בעי עיבור צורה. **בזמן** שסידרו הקוף – הא דלא אמרינן נמי הכי לעיל, כיון שיקדשו שלא במצותו נעשה כמו שנתנו שם הקוף
54 – יש לומר: הדתם נתכוון לקדש, שכסבור היה שהוא יום, דומיא דמתניתין שעלה מאור הלבנה וכו'. אבל הכא, כיון דבכוונה עשה וידע שסידרו שלא במצותו – נעשה כמו שסידרו הקוף.
מצוה

יומא דף כט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קלא

43 קא מוּתִיב – שאל שאלה נכונה, ואף על פי כן הרי אַבוּהּ דְרַבִּי אֲבִין
 44 נָמִי לא חידש דין זה מעצמו, אלא מִתְּנִיתָא קְאָמֵר – הביא דינו
 45 מבריייתא. וכדי ליישב שלא יקשו הבריייתא והמשנה, צריך לומר
 46 דְקָסְבֵר התנא של הבריייתא שבלִילָה שלפני יום הקרבת הקרבן אִין
 47 דִין הקרבן כקרבן שעדיין לא הגיע זמנו ליקרב, שנקרא מְחוּסֵר זְמַן,
 48 שזה הוא דווקא כשלא הגיע זמנו כלל, אבל ליל הקרבת הקרבן
 49 נחשב כהגיע זמנו. ולכן הקומץ שניתן בכלי בלילה מתקדש, שהרי
 50 זמנו הוא. אבל יום לפני הזמן הראוי להקרבה, נחשב מְחוּסֵר זְמַן,
 51 ואין הכלי מקדש ביום זה. ולכן במשנה במנחות שדובר בלחם
 52 הפנים שניתן על השלחן ביום ראשון, שהוא לפני יום סידורו, וכל
 53 שכן כאן שמרוחק הרבה משבת שהוא זמן סידורו, הוא מחוסר
 54 זמן, ואינו מתקדש אפילו לענין להיפסל.
 55 מקשה הגמרא: אמנם אינו נפסל כיון שהוא מחוסר זמן, אבל פִּי
 56 מְטִי פִּי שְׁמַיִ – כשמגיע בין השמשות של ליל שבת שהוא לילה
 57 הסמוך ליום סידור הלחם, תְּקַדֵּשׁ – תתקדש המערכה, וְתִפְסַל –
 58 ותפסל, כיון שלא הגיחו את המערכה ביום השבת כמצוותה. ומכך
 59 שאינו נפסל, מוכח שאף לילה נחשב מחוסר זמן, ואין כלי שרת
 60 מקדשין בו גם לפסול, ומדוע נאמר בבריייתא שהקומץ שניתן בכלי
 61 בלילה נפסל.
 62 מתרצת הגמרא: אֲמַר רַבִּינָא, לעולם לילה שלפני ההקרבה אינו
 63 נחשב מחוסר זמן, ובמשנה במנחות ששנינו שיכול להניח את
 64 הלחם לשבת הבאה, מדובר באופן שְׁקָרֵם וְסִלְקוּ – את לחם הפנים
 65 מעל גבי השולחן קודם שהגיע בין השמשות של שבת, וממילא
 66 לא היה על השולחן בליל שבת כדי להתקדש ולהיפסל.
 67 תירוץ נוסף: מִרְ זִמְרָא אמר וְאִתִּימָא – ויש אומרים שרַב אֲשֵׁי אֲמַר
 68 תירוץ זה, אֲפִילוּ תִימָא – יכול אתה להעמיד את המשנה במנחות
 69 אפילו באופן שְׁלֵא קָרֵם וְסִלְקוּ לפני השבת, ומכל מקום לא יקשה
 70 שיתקדש הלחם מהלילה ויפסל, שִׁמְרִין שְׁפָרְזוּ הִכְהֵן על השלחן
 71 שְׁלֵא כְּמִצְוֹתוֹ, שהרי סידרו אחר השבת ולא בשבת כדינו, נַעֲשֶׂה
 72 סידור זה שהתבצע שלא בזמנו, כְּמוֹ שְׁפָרְזוּ תְּקוּף, דהיינו שנחשב
 73 כסידור שלא מדעת, ודומה לקידוש בכלי שרת שלא מדעת, ואינו
 74 מקדש את הלחם אף לענין להיפסל. וזה הוא דווקא בלחם סידורו
 75 אותו באחד מימי השבוע, שהיה מחוסר זמן, אבל הקומץ שניתן
 76 בכלי שרת בלילה, כיון שלילה אינו מחוסר זמן, הכלי מקדש אותו
 77 להיפסל.
 78 שנינו במשנה: זֶה הַכֶּלֶל הִיָּה בְּמִקְדָּשׁ וכו', וכל המטיל מים טעון
 79 קידוש ידים ורגלים. מבררת הגמרא: בְּשִׁלְמָא מה שצריך לקדש
 80 את הַרְגְלִים מובן, שהוא מְשׁוּם הַנִּיצוּצוֹת הַנִּיתוּזִין על רגליו, אֲלָא
 81 את הַיָּדִים מֵאֵי מְעִמָּא – מדוע צריך לקדשם. מבארת הגמרא: אֲמַר
 82 רַבִּי אֲבָא, זֹאת אֲמַרְתָּ – מדין זה שצריך לקדש את ידיו לפני
 83 העבודה אחר שהטיל מים יש ללמוד

1 דְהַתְּקֵדָה – נחזירו לכלי וְהַתְּדָר וְנִקְמְצָה בִּימָמָא – ונחזור ונקמץ את
 2 המנחה ביום, שכיון שלילה אינו זמן קמיצה, הקומץ לא נתקדש
 3 אף על פי שהגיחו בכלי שרת ולא נפסל, ומדוע תצא מנחה זו לבית
 4 השריפה. מתרצת הגמרא: הוּא – אבוה דרבי אבין תְּנִי לָהּ – שנה
 5 ברייתא זו, וְהוּא אֲמַר לָהּ – תירצה, שְׁכַלִּי שָׂרַת מְקַדְשִׁין את הקומץ
 6 הניתן בהם אֲפִילוּ נִיתְנוּ בכלי שְׁלֵא בְּזַמְנֵוּ, דהיינו בלילה, וקומץ
 7 שקמצו בלילה ונתנו בכלי שרת נתקדש, ונקרא עליו שם קומץ,
 8 ועל השאר נקרא שם שיריים, ואינו חוזר להיות כמנחה שלא
 9 נקמצה, ולכן אי אפשר להחזירו לקמץ פעם שניה.
 10 הגמרא מקשה מבריייתא על היסוד שכלי שרת מקדשין אפילו
 11 שלא בזמנו: מִיתֵיב, זֶה הַכֶּלֶל בכלי שרת המקדשים את הניתן בהם
 12 בקדושת הגוף, כֹּל הַתְּרֵב – שדין הקרבנות ביום, כגון מנחה או דם
 13 של כל הקרבנות, קְדוּשׁ בקדושת הגוף כשניתן בכלי שרת ביום,
 14 וְכֹל הַתְּרֵב – שדין הקרבנות בְּלִילָה, דהיינו מנחת נסכים (קְדוּשׁ
 15 בְּלִילָה. וְכֹל הַתְּרֵב בִּין בְּיָוִם וּבִין בְּלִילָה), קְדוּשׁ בִּין כשניתן בכלי
 16 שרת ביום ובִּין בְּלִילָה. קְתַנִּי מִיָּתֵב – מכל מקום שנינו שְׁכַלִּי הַתְּרֵב
 17 בְּיָוִם קְדוּשׁ בְּיָוִם, ומשמע שדווקא אם ניתן ביום, אִין – הוא קדוש,
 18 אבל אם ניתן בְּלִילָה לֹא – אינו קדוש. והקמיצה שמצוותה ביום,
 19 כיצד נתקדשה בכלי בלילה.
 20 מתרצת הגמרא: דִּילְמָא מה שאמרה הבריייתא שמה שקרב ביום
 21 אינו קדוש כשניתן בכלי בלילה, היינו לענין שאִינוּ קְדוּשׁ על ידי
 22 הכלי שיוכל לִיקְרַב, כיון שניתן בו שלא בזמנו, אֲכַל מכל מקום
 23 קְדוּשׁ הוא משעת נתינתו לכלי שיקרא עליו שם קרבן לענין לִישְׁפַל
 24 – שיכולים לחול עליו פסולי קרבנות, כגון אם יצא חוץ למחיצתו
 25 או אם נטמא. וזו כוונת אבוה דרבי אבין שאמר שכלי שרת
 26 ומקדשין שלא בזמנם, שכיון שקמץ בלילה ונתנו בכלי שרת, חל
 27 עליו שם קומץ, ונפסל מדין קמיצת לילה שאינה חוזרת לטבלה.
 28 קושיא נוספת: מִתֵּיב רַבִּי יוֹדָא, שנינו במנחות (ק) בענין סידור לחם
 29 הפנים, אם סִדְרָא אֶת הַלֶּחֶם וְאֶת הַבִּזְיָכִין אַחַר הַשֶּׁבֶת, ולא סידר
 30 בשבת כדינו, וְהִקְטִיר אֶת הַבִּזְיָכִין בַּשֶּׁבֶת שלאחריה, ונמצא שלא
 31 היה הלחם על השולחן שבעה ימים כדינו, פְּסוּלָה. וּבִיצֵד יַעֲשֶׂה
 32 להכשיר את הלחם והבזיכין, אם הוא רוצה שתקויים המצוה
 33 בלחם זה ויהיה נותר הלחם, וְיִנְחֶנּוּ את הלחם על השולחן לַשֶּׁבֶת
 34 הַבָּאָה, ואז יקטיר את הבזיכין. ואף שנמצא הלחם על השולחן
 35 יותר משבעה ימים, כשירה המערכה, שְׁהָרִי אֲפִילוּ עֲקָרָה מערכת
 36 לחם הפנים על הַשֶּׁלְחָן יָמִים רַבִּים אִין כִּכָּר גְּלוּם, משום שהזמן
 37 להניחם הוא רק בשבת הבאה, ואין כלי שרת מקדשים שלא
 38 בזמנם. ולדברי אבוה דרבי אבין שאמר שכלי שרת מקדשין אפילו
 39 שלא בזמנם לענין לפסול, קשה, אֲמַאי – מדוע יכול להניחם עד
 40 לשבת הבאה, הרי תְּקַדֵּשׁ – תתקדש המערכה וְתִפְסַל משום
 41 שסידרה שלא בזמנה.
 42 מתרצת הגמרא: אֲמַר רַבָּא, אכן מֵאֵן דְקָא מוּתִיב – (השואל) שְׁפִיר

אגרות קודש

ב"ה, י"ט כסלו, תשי"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אשר זוגתו תחי' ילדה בן למזל טוב, הנני בזה להביע ברכתי מזל טוב
 ויגדלוהו לתורה לחופה ולמעשים טובים מתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף.

ועל שאלתו בענין קריאת שם בנם הנולד שי', הנה כמה פעמים שמעו מכ"ק מו"ח אדמו"ר
 שאין מתערב בזה וכפי שיסכימו ההורים ליתן לו השם זאל זיין לאורך ימים, ושלחתי לו היום מברק
 וז"ל "מזל טוב יבחרו השם הוא וזוגתו ויברך השי"ת לאורך ימים ושנים טובות".

בברכת מז"ט ביום גאולתנו ופדות נפשנו.

- 1 ולהעיר גם מהשייכות לפרשת השבוע שבה מדובר אודות יוסף ויהודה – כי, "בתיבת ציון מרומז
2 בחינת יוסף ובחינת יהודה, כי ציון בגימטריא יוסף, ויהודה גם כן נרמז בתיבת ציון, כי הנה כתיב¹⁰³
3 מצודת ציון הוא עיר דוד, ודוד הוא משבט יהודה, הרי דבתיבת ציון מרומז יוסף ויהודה, ועל-זה נדרש
4 הפסוק¹⁰⁴ אחד באחד יגשו, פירוש שבחינת יוסף ובחינת יהודה נרמזו בתיבה אחת כנ"ל, וזהו ויגש אליו
5 יהודה, שבחינת יהודה נגש לבחינת יוסף בבחינת אחד באחד בתיבה אחת כנ"ל¹⁰⁵, ובלשון ההפטר³⁹
6 "ועשיתם לעץ אחד גו' ועבדי דוד מלך עליהם גו' נשיא להם לעולם".
- 7 ובפשטות – שתיכף ומיד, "לא עיכבן המקום כהרף עין"¹⁰⁶, באופן של זריזות¹⁰⁷, "אחישנה"¹⁰⁸ –
8 בא משיח צדקנו, "מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו . . וילחם מלחמות ה' וינצח
9 . . ויבנה מקדש במקומו, ויקבץ נדחי ישראל . . ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד"¹⁰⁹, שנאמר¹¹⁰
10 כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד"¹¹¹.
- 11 ועוד לפני-זה, ברגעי הגלות האחרונים – נעשה "וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן (מיטב
12 הארץ)¹¹² ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד"¹¹³, כסיום וחותרם פרשת ויגש, וכפי שקורין תיכף (בלי הפסק
13 בתורה) בפרשת ויחי, "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה", בגימטריא "טוב", מבחר שנותיו¹¹⁴,
14 כפי ששייך בזמן הגלות¹¹⁵, ותיכף ומיד – תכלית השלימות דטוב האמיתי והעיקרי, בגאולה האמיתית
15 והשלימה על-ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

לקיים מצוות שנצטוו בני נח (רמב"ם הל' מלכים ספ"ח), ע"ד
ובדוגמת פעולתו של יוסף על אוה"ע (ראה לקו"ש חלק ל ע'
226. וש"נ).

(110) צפני' ג, ט.

(111) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

(112) פרשתנו מה, יח ובפרש"י. שם מז, ו. שם, יא ובפרש"י.

(113) ראה בארוכה קונטרס משיחות ש"פ ויגש תשמ"ז ס"י.

(114) ראה בעה"ט ר"פ ויחי. "היום יום" – י"ח טבת. ובכ"מ.

(115) בכחו של יוסף – שירידתו למצרים היא הנתינת-כח

להחזיק מעמד גם בגלות, "למחי" שלחני אלקים לפניכם גוי

ולהחיות לכם לפליטה גדולה" (פרשתנו מה, ה"ז. – נחבאר

בארוכה בלקו"ש חלק ל ע' 222 ואילך).

(103) ש"ב ה, ז.

(104) איוב מא, ח.

(105) אוה"ת פרשתנו (כרך ה') תתקפג, א ואילך. ועיי"ש
בביאור הענין ד"הנה באר השדה", "באר זו ציון" – שפסוק זה
שייך לשיעור היומי דב' כסלו, שבו חזרו הספרים (כנ"ל הערה
11. וש"נ).

(106) מכילתא ופרש"י בא יב, מא.

(107) ובפרט ש"אלקיכם כהן הוא" (סנהדרין לט, סע"א),

ו"כהנים זריזין הן" (שבת כ, א. וש"נ).

(108) ישעי' ס, כב. סנהדרין צח, א.

(109) ועד"ז בנוגע לביהמ"ק – "ביתי בית תפלה יקרא לכל

העמים" (ישעי' נו, ז). וההכנה לזה – ע"י הפעולה בכל אוה"ע

אגרות קודש

ב"ה, י' טבת, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

ז"ע הגיעתני הידיעה ע"ד הנתוח ואשר הוטב מצבו, ויהי רצון שילך הלוך וטוב והרי זוהי ג"כ
הוראת ימי חנוכה דאזלינן מני' שצריך להיות מוסיף והולך בעניני טהרה וקדושה, וגוף הישראלי הרי
הוא כלשון רז"ל נכסיו של הקב"ה וקדוש הוא, ובגוף החומרי בחר בורא עולם מכל עם ולשון וקרבו
ובחמלה גדולה ויתירה כמו שהאריך רבנו הזקן בספר תניא קדישא סוף פרק מ"ט, עיי"ש, ויהי רצון
שיבשר טוב בהאמור וכן מהוספה בשיעורי תורה ומהם בשלשת השיעורים הידועים בחומש תהלים
ותניא השוים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע.

בברכה לרפואה ולבשו"ט.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

ג. וְכֹל זֶה לְהַאֲמִירִים¹² שְׁמֵלֶאכֶה שְׁאִינָה צְרִיכָה לְגוּפָה פְטוּר עָלֶיהָ וְאִינָה אֲסוּרָה אֲלֵא מְדַבְרֵי סוֹפְרִים אֲבָל
 יֵשׁ חוֹלְקִין עַל זֶה וְאוֹמְרִים שְׁאֵפְלוּ מִלֵּאכֶה שְׁאִין צְרִיכָה לְגוּפָה חֵיב עָלֶיהָ מִן הַתּוֹרָה וּמִפְּלֵ מְקוֹם אֶף
 לְפִי דְבָרֵיהֶם מִתֵּר לְכַבּוֹת הַנֵּר בְּשִׁבִיל שְׁיִישׁן הַחוּלָה שְׁיִישׁ בּוֹ סִפְנָה וְכֵן מִי שְׁמַתִּירָא מִפְּנֵי הַלְסָטִים וְיֵשׁ
 חֲשֵׁשׁ (סִפְנָה בְּדָרְכָר) סִפְנֹת נִפְשׁוֹת אֲבָל אִם אֵין שָׁם אֲלֵא חֲשֵׁשׁ צֶעַר הַגּוֹף בְּלִבְד בְּעֵגוֹן שְׁאִי אֲפָשֶׁר לְבֹא
 לְעוֹלָם לִידֵי חֲשֵׁשׁ סִפְנָה מִצֶּעַר הַהוּא אֲסוּר לְכַבּוֹת וְאִם כְּבָה חֵיב לְפִי דְבָרֵיהֶם.
 וְהַחִילּוּקִים שְׁבִין ב' הַסִּפְרוֹת אֵלוֹ הַלְלָה וּלְמַעֲשֵׂה יִתְבָּאֵרוּ כֹּל אֶחָד וְאֶחָד עַל מְקוֹמוֹ¹³ וְיֵשׁ דְּבָרִים הַרְבֵּה
 שֶׁהִפְלִ מוֹדִים שְׁאִין בָּהֶם אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה אֲלֵא אִם כֵּן צְרִיךְ לְגוֹפֵן¹⁴ וְיֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהִפְלֵ מוֹדִים בָּהֶם שְׁחֵיב
 עָלֵיהֶם מִן הַתּוֹרָה אֶף עַל פִּי שְׁאִין צְרִיךְ לְגוֹפֵן¹⁵ וְיִתְבָּאֵר גַּם כֵּן כֹּל אֶחָד וְאֶחָד בְּמְקוֹמוֹ:

חלק ב סימן רעה, שיכול לכבות הנר בשביל החולה סעיף ג

ציונים והוספות

(12) לעיל ריש ס"א.
 (13) סימן שא ס"י (להוציא לרה"ר דבר שאין לו צורך בו אלא כי אם להצילו מטינוף וזיבה או דם נידה) נחשב כמלאכה שאצל"ג). סימן שיא ס"ה (הוצאת המת לרשות הרבים היא מלאכה שאצל"ג, ומכל מקום לא התירו אלא לכרמלית). סימן שיד ס"ד (עשיית נקב בקיר שלא על מנת לתקוע בו יתד נחשבת כמלאכה שאצל"ג). סימן שטז ס"ז (צידה שלא כדרכו של מזיקים הותרה אפילו להאומרים שמלאכה שאצל"ג חייב עליה - ואף כשאין סכנת נפשות). סימן שטז סכ"ב (הריגת מזיקין (אף שאין בהם פיקוח נפש) למניעת היזק נחשבת כמלאכה שאינה צריכה לגופה, ולאומרים שאין חייב על מלאכה שאצל"ג מותר להרגם במקום היזק ולא במקום צער). סימן שיט סכ"ט (הרוקק ברוח והרוח מפור הרוק הוא מלאכה שאצל"ג). סימן שכח סוף ס"ג (הוצאת שן ע"י נכרי למי שחושש בשינו היא מלאכה שאצל"ג ואם חייב מן התורה מותר לעשות זאת רק אם חלה כל גופו). סימן שכט ס"א (הכיבוי מלאכה שאינה צריכה לגופה הוא ועדיף על פני הוצאת חולה או קטנים לרה"ר שהיא מלאכה גמורה). סימן שלד סכ"ח-ט (כיבוי הוא מלאכה שאצל"ג ולא התירו אלא במקום סכנה, או היזק דרבים, ואעפ"כ כל בעל נפש יחמיר לעצמו במקום

שולחן ערוך - הלכות שבת

ס ט דג מלוח מותר לטלטלו ושאינו מלוח אסור מפני שאינו ראוי לשום אדם ואינו עומד להשליכן לכלבים:
 ע בשר של נכרי שנשחט היום מותר בטלטול כמו בשר נבלה שמתה בשבת שיתבאר בסי' שכ"ד:
 עא קמיע שאינו מומחה אע"פ שאין יוצאין בו מחשש שמא אין מועיל כלום ואין תורת תכשיט עליו וא"כ אין עליו תורת כלי כלל שהרי אינו ראוי לכלום אף בחול בין שהוא של כתב בין שהוא של עיקרין אעפ"כ מותר לטלטלו מפני שלא חששו לכך אלא לענין איסור הוצאה
 סח בשר חי אפילו תפל שאינו מלוח כלל מותר לטלטלו מפני שראוי לאכילת אדם שיש בני אדם שדעתם יפה וכוססין בשר חי (שאיין איסור באכילתו משום דם כמ"ש ביו"ד סי' ס"ז) אבל בשר קשה שאינו ראוי לכוס אותו אסור לטלטלו והוא הדין שאר דברים כיוצא בו כגון שומן חי צונן שאף שראויין לכלבים הרי אינן עומדים לכלבים אלא לאכילת אדם למוצאי שבת ובשבת אינן ראויין לו לכלום אבל בשר תפוח (פירוש שמסריח) מותר לטלטלו מפני שראוי לכלבים ועומד לכלבים:

26 מאוסים כל כך עד שאינם ראויים אפילו לכסות בהם כלי
27 ולא התירו מוקצה מחמת מיאוס אלא אם כן ראוי לכסות
28 בו כלי כמו שנתבאר למעלה ואם צריך להחזירם כדי לחזור
29 ולפנות עליהם היום מותר להחזירם ע"י שיתן לתוכם מים
30 המותרים בטלטול דהיינו שהם ראויים עדיין לבהמה אף
31 כשהם בתוך העביט או הגרף ואע"פ שלא התירו לטלטל
32 דבר האסור בטלטול ע"י שיטלטל עמו דבר המותר בטלטול
33 אלא במת בלבד כמו שיתבאר בסי"א מכל מקום כאן
34 שהוא צריך לחזור ולפנות עליהם היום הקילו משום כבוד
35 הבריות והוא הדין אם צריך לחזור ולהוציא בהם צואה
36 היום.

37 ויש מתירין להחזירם לבית בכל ענין ע"י נתינת מים לתוכם
38 אע"פ שאינו צריך לחזור ולפנות עליהם היום ולא להוציא
39 בהם צואה.

40 ויש להחמיר כסברא הראשונה ומכל מקום במקום הפסד
41 כגון שהגרף הוא חשוב קצת ויש הפסד אם יניחנו באשפה
42 ויגנב משם יש לסמוך על סברא האחרונה:

43 **עד** וכל זה כשכבר סילקם מידו כשהגיע לאשפה אבל
44 בעודן בידו מותר להחזירם לדברי הכל בכל ענין ואף
45 בלי נתינת מים לתוכם כדין כל מוקצה שאם ישנו כבר בידו
46 מותר לטלטלו לכל מקום שירצה כמו שנתבאר למעלה ולפי
47 מה שנתבאר שם שטוב להחמיר בזה גם כאן טוב ליתן
48 לתוכם מים אף שעודן בידו:

חלק ב סימן שח דברים המותרים והאסורים לטלטל בשבת
טעמיפ"ם סח"ע

1 אבל לא לענין איסור טלטול ואם מותר לתלותו עליו בבית
2 ובחצר נתבאר בסי"ג:

3 **עב** כל דבר מטונף כגון רעי וקיא וצואה בין של אדם בין
4 של תרנגולים וכיוצא בהם אם היו בחצר שהוא דר בה
5 דהיינו חצר לפני הבית או שאצל הבית שהוא יוצא ונכנס
6 לתוכה תדיר שזהו מקום שמקפידין עליו שלא יהא בו טינוף
7 מותר להוציאם לאשפה או לבית הכסא אפילו בידיו ממש
8 בלא כלי וזה הוא הנקרא בכל מקום גרף של רעי וכן אם
9 הם במבוי במקום דריסת הרגל מותר לסלקם לצדדין.

10 אבל אם הם מונחים בחצר אחרת שאינו דר שם וכן אם הם
11 בחצר שאחורי הבית שזהו מקום שאין מקפידים עליו אם
12 יש בו טינוף אלא אם כן יושבים שם אבל כשאין יושבים
13 שם אין מקפידין אף שנכנסים ויוצאין שם הואיל ואין
14 נכנסין ויוצאין שם תדיר לפיכך אסור להוציאם משם אלא
15 אם כן יושב שם ואם ירא מפני התינוק שלא ילך שמה
16 ויתלכלך בהם מותר לכפות עליהם כלי שהכלי ניטל אף
17 בשביל דבר שאינו ניטל בשבת כמו שנתבאר בסי"ד רע"ז ואף
18 אם הם בחצר שדר בה אלא שהם בחלק המוקצה מהחצר
19 לאשפה או לתרנגולין אסור להוציאם משם.

20 ואם גרף של רעי עומד במקום שאין מקפידים עליו כשהוא
21 עומד כך אלא שהוא מלא ואי אפשר לפנות עליו שם מותר
22 להוציאו ולהחזירו בדרך שיתבאר משום כבוד הבריות:

23 **עג** גרף של רעי ועביט של מי רגלים אע"פ שמותר
24 להוציאם לאשפה לפנותם שם אסור להחזירם לבית
25 לפי שאסורים בטלטול אף כשהם ריקנים מפני שהם

תורה אור

17 את הצורה מתמונת חתיכת כסף לתמונת כלין].
18 וזהו פירוש "המחדש בטובו בכל יום תמיד
19 מעשה בראשית", ד"כמו שהיתה תחילת הבריאה
20 בששת ימי בראשית מאין ליש ממש" - כך מחדש
21 הקב"ה את הבריאה כולה מאין ליש תמיד - בכל
22 יום ויום (ובכל רגע ורגע).

כלומר:

24 קיום הבריאה ע"י הקב"ה בכל רגע ורגע הוא
25 הוא ה"חידוש" שבכל יום תמיד, כי אין לך חידוש
26 גדול יותר מעצם התהוות ה"יש" מן ה"אין",
27 וחידוש זה (ההתהוות מאין ליש) הוא ענין תמיד,י,
28 הקורה בכל רגע מחדש.

29 וענין התהוות יש וגשמי מאין ורוחני אי אפשר
30 להיות כך רק על ידי בחינת מ"ש והבדילה
31 הפרוכת לכם בין הקודש כו'.

1 **תוכן הפרק:** התוכן הרוחני של הפרוכת שהבדילה
2 בין הקודש לקודש הקדשים

3 הנה נודע מאמר המחדש בטובו בכל יום תמיד
4 מעשה בראשית, [דהיינו, אשר] תמיד הוא
5 החדוש יש מאין.

6 בברכת יוצר המאורות אנו אומרים "המחדש
7 בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", ולכאורה
8 אינו מובן "איזה חידוש יש בשמים ובארץ מיום
9 לחיבורו", כלומר, מהו "המחדש כו' בכל יום", הרי
10 השמים והארץ וכל מעשה בראשית אינם משתנים,
11 ואיזה חידוש יש בהם בכל יום ויום.

12 אך הענין הוא, דלשון "המחדש" מורה על
13 בריאה "יש מאין" - דיש מאין פירושו שנתהווה
14 דבר חדש שלא הי' כלל קודם לכן.

15 [בניגוד ל"יש מיש", כמו הצורף כלי מכסף;
16 שעצם חומר הכסף כבר קיים, והאומן רק משנה

41 מעולם ועד עולם הוא על ידי מסך פרסא
42 מפסיק בין כל עולם בו.

43 - ידוע שהמשכן והמקדש הגשמיים הם
44 בדוגמא ל"סדר השתלשלות" העולמות, היינו
45 שחילוקי המקומות והקדושות שבהם מתאימים
46 המה לחילוקי המדריגות שבעולמות העליונים
47 (שנק' "סדר השתלשלות", לפי שכל העולמות
48 יורדים ו"משתלשלים" זה מזה, בסדר והדרגה,
49 מדריגה אחר מדריגה, כמו שלשלת (שרשרת) אחת
50 ארוכה שכל טבעת אחוזה וקשורה בטבעת
51 שלפני).

52 וכשם שבמקדש היו כמה פרוכות - "י"ג
53 פרוכות היו במקדש", שהם "י"ג אופנים של צמצום
54 קדושת המקדש (כמבואר לעיל שהפרוכת מסתירה
55 ומצמצמת את גילוי האור והקדושה) - כך למעלה
56 יש "פרסאות" (מסכים רוחניים) המפסיקות בין
57 עולם לעולם ("פרסא" הוא התרגום של פרוכת
58 המסך, כמ"ש "ואת פרוכת המסך", ותרגם אונקלוס
59 - "וית פרכתא דפרסא"), כי מחמת המרחק הרוחני
60 בין עולם לעולם צריך להיות צמצום באור האלקי
61 בכדי שיוכל להימשך מן העולם העליון לעולם
62 שלמטה ממנו.

63 וזהו ענין המחדש בטובו, שהתהוות מאין ליש
64 הוא על ידי חרוש.

65 זה שחיות העולמות נמשכת לתוכם רק על ידי
66 הפסק של "פרסא" מורה על המרחק העצום שבין
67 עולם לעולם, וממילא מובן שהצמצומים והירידות
68 בכח האלקי המהווה את הנבראים (שירד משרשו
69 העליון ועד להתהוות גשמית) גדלו ועצמו כל כך,
70 עד שהכח המצומצם המלוכש בנבראים הוי כמו
71 כח חדש לגבי הכח כפי שהוא במקורו (כנ"ל),
72 בבחינת יש מאין, ועל זה נאמר "המחדש בטובו",
73 שהקב"ה מחדש את הכח האלקי המהווה את
74 הבריאה.

75 ולפי זה יובן בעומק יותר פירוש "המחדש
76 בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", דלא זו
77 בלבד שכל הבריאה הגשמית מתחדשת מאין ליש
78 בכל יום תמיד, אלא גם החיות האלקית המהווה
79 בריאה זו (שעל ידה מחדש הקב"ה את מעשה
80 בראשית) צריכה "להתחדש" תמיד מ"אין" -
81 ממקורה) ל"יש" - (מצבה לאחר צמצומה) כדי
82 שתוכל להוות נבראים.

1 מחמת ריחוק הערך בין הגשמיות (הנק' "יש")
2 והרוחניות (הנק' "אין"), אי אפשר להיות התהוות
3 היש מן האור והכח האלקי הרוחני בלי "מסך"
4 (וילון ומחיצה) המסתיר על האור, כענין
5 ה"פרוכת" שהבדילה בין הקודש וקודש הקדשים.

6 פירוש:

7 בענין הביטוי "יש מאין", מבואר בחסידות
8 שעומק הפירוש בביטוי "אין" הוא [לא רק שלפני
9 הבריאה הי' "אין" ואפס המוחלט, באופן
10 שהבריאה היא התחדשות גמורה, אלא גם] שהכח
11 האלקי הרוחני שבו נוצרת כל הבריאה נקרא "אין",
12 לפי שהוא בתכלית ההעלם, ואינו נראה ומושג
13 לנבראים כלל, ולפיכך נקרא בשם "אין".

14 ובכדי שהאור האלקי המהווה את הנבראים
15 יוכל להתלבש בהם לבראם ולהחיותם ולקיימם -
16 והרי הם רחוקים זה מזה כמו "יש" ו"אין" - צריך
17 הוא להתצמצם ולירד מדריגות רבות בירידות
18 והסתרות עצומות.

19 ועל ירידה גדולה זו, וצמצום והעלם הכח
20 האלקי, נאמר "והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש
21 ובין קודש הקדשים".

22 [כפי שהולך ומבאר:]

23 כי בית המקדש שם היה מקור ההשפעה וגילוי
24 השכינה בקודש הקדשים, ולהיות ההשפעה
25 נמשך משם ולהלאה לא היה על ידי גילוי כל
26 כך, כי אם בן היה הכל אהרן, רק שנמשך על
27 ידי מסך מבדיל, והוא הפרוכת המבדיל בין
28 קודש הקדשים, ששם הי' גילוי השכינה,
29 לבחינת קדש.

30 קדושת השכינה ששרתה בקודש הקדשים היא
31 היא השרש לקדושת כל חלקי המקדש, שקדושת
32 קודש הקדשים מתפשטת משם והלאה.

33 וזהו התוכן הפנימי בפרוכת שהבדילה בין קודש
34 הקדשים ובין הקודש, שהיא "הסתירה" ו"מיעטה"
35 וצמצמה את קדושת השכינה שלא תפשט בכל תקפה
36 חוץ לקודש הקדשים. (דאם לא הסתרה זו, לא הי' שום
37 הבדל בין קדושת קודש הקדשים לקדושת שאר חלקי
38 המקדש).

39 ופרכת תרגם אונקלוס פרסא, וכמה בחינות
40 פרוכת הי' בבהמ"ק ומשכן, שכל ההשתלשלות

19 אף שהוא תולדת השמש, מחמת השינוי המהותי
20 שנעשה בו על ידי הלבנה].

21 וכך ענין ה"פרסא" למעלה, המפסיק בין כל
22 עולם ועולם, שהוא דבר המעלים על אור העולם
23 העליון, והאור הנמשך בעולם שלמטה ממנו הוא
24 רק "אור של תולדה", שאין בו ממהות האור
25 הראשון.

26 וכשיורד ומשתלשל נעשה עוד פרסא, עד
27 שנתהוה גשמיות ממש:

28 בין כל עולם ועולם צ"ל עוד "פרסא", מחמת
29 המרחק העצום שביניהם, שכל עולם הוא בגדר
30 התחדשות "יש מאין" לגבי העולם שלמעלה ממנו.

31 וכך יש פרסא אחרי פרסא, עד שנתהוה
32 גשמיות ממש, שרק על ידי ריבוי הפרסאות יכולים
33 להתהוות שמים וארץ גשמיים וכל צבאם, שהם
34 גשם ממש (והוא חידוש גמור).

ד"ה ולא יקרא עוד שמוך אברם פרק א

[וכמו שממשיך:]

2 דהיינו על ידי מסך ופרסא נעשה אור חדש, אור
3 של תולדה, ואין זה ממהות אור הראשון.

4 וזהו תוכן ענין ה"פרוכת", שהוא מסך ופרסא,
5 כמו מסך (וילון) עב המעלים ומסתיר כל כך על
6 האור, באופן שהאור ה"בוקע" דרך המסך נקרא
7 "אור של תולדה", לפי שאינו אותו האור עצמו אלא
8 תולדה של האור הראשון, שנוצרת על ידי המסך,
9 כי המסך משנה את האור הראשון עד שהאור
10 הנמשך על ידו אין בו את אותה האיכות של האור
11 הראשון, ונחשב כמו אור חדש.

12 [משל לדבר - אור הלבנה, שהוא רק "תולדה"
13 מאור השמש, עד שלא יתכן כלל וכלל לומר שזהו
14 אותו האור של השמש ורק שנתמעט הרבה, אלא
15 אור הלבנה הוא סוג אחר של אור, לפי שעצמיות
16 אור השמש "נעלמת" בלבנה, כי על ידי קבלתה את
17 אור השמש, הלבנה משנה את האור עד שנעשה
18 מהות אור אחר ממש, ולפיכך נקרא "אור חדש",

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

9 לעוצם רוממות ערכו למעלה במקומו דוקא, לא יוכל
10 לבא לידי גלוי למטה כ"א בבחי' החצונית. והוא בחינת
11 עצם הגלגלתא, שבו שורה הרצון החצוני, שבלא טעם
12 שהוא רק חצונית. לפנימיות המוחין הכמוס בו כנ"ל.
13 אך עם היותו בחי' חצונית, הרי הוא בחי' כלי להשראת
14 אור עליון ביותר. שהוא בחי' רעוא דכ"ר כו'. כמ"ש
15 באד"ר מצחא דע"י ביה גלי רצון דיליה כו'. וכמ"ש
16 במ"א באריכות וד"ל.

שער הפורים

1 (מא) וזהו ענין בחי' הגלגלתא. שהוא רק לבוש חצוני
2 ביותר כמו שאנו רואים בחוש, שעצם
3 הגלגלת גשמי הוא ואין לו ערך כלל וכלל לגבי בחי'
4 הרוחניות הדקה שבמוח שמבפנים לגלגלת. שהרי כל
5 החיות של כל הגוף תלוי בו. שהרי בקרום של מוח אם
6 נקב במשהו טרפה. ובגלגלת עד שנחבסה רובה כו'
7 כידוע והיינו לפי שבחי' רצון העליון שרשו בבחי'
8 רעוא דכל רעוין שבעצמו אא"ס הפשוט כו'. אשר

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו - [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

5 השמים ולא ניתנה להם, כי יתרון האור מתוך החשך
6 דוקא, ע"י בירור בחי' אתכפייא ואתהפכא מנה"ב
7 דוקא שהוא בבחי' פירוד עי"ז נעשה יתרון אור, וזהו
8 שנק' ארץ מלשון רצון, וכמשארז"ל למה נק' שמה

1 והנה אעפ"כ יש מעלה בעלמא דאתגלייא מה
2 שאין בעלמא דאתכסייא, כי יתרון האור מן
3 החשך דוקא, וזהו שהתורה ניתנה למטה דוקא כי
4 המלאכי' בקשו את התורה וכמ"ש תנה הודך על

11 עומדים וכמ"ש ויעמידם לעד לעולם, שאף שהם
 12 בתכלית הביטול מ"מ הם עומדים תמיד במדריגה
 13 אחת, משא"כ הנשמות נק' מהלכים שעולים תמיד
 14 במדריגה אחר מדריגה בעילוי אחר עילוי כו', וזה
 15 דוקא ע"י בירור הגוף ונה"ב כו', נמצא שיש מעלה
 16 בזה מה שאין בזה ויש מעלה בזה מה שאין בזה,
 17 מעלה בעלמא דאתכסייא לפי ששם בתכלית הביטול,
 18 ואינם בבחי' נפרד כלל, מה שאין זה בעלמא
 19 דאתגלייא, ומעלה בעלמא דאתגלייא שיתרון האור
 20 מתוך החשך דוקא.

ראו כי ה'

1 ארץ שרצתה לעשות רצון קונה, וגם מלשון רצוא
 2 אם רץ לבך שוב לאחד, שע"ז דוקא נעשה רצון
 3 ותשוקה לעצמותו ומהותו כו'. וזהו ארץ לא שבעה
 4 מים, מים הוא בחי' עלמא דאתכסייא, וארץ לא
 5 שבעה מים כי הרצוא הוא לעצמותו ומהותו כו',
 6 ואינו רוצה לא בגה"ע ולא בגה"ת וכמ"ש מי לי
 7 בשמים ועמך לא חפצתי בארץ, וזהו לא שבעה מים
 8 (דהיינו מהגילוי אא"ס שמאיר בעלמא דאתכסייא
 9 כו'), וע"כ הנשמות נק' מהלכים וכמ"ש ונתתי לך
 10 מהלכים בין העומדים האלה, כי המלאכים נק'

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

13 נבואה לובשתם היו ערומים כמ"ש גבי שאול
 14 כשנעשה גם הוא נביא עיי"ש בשמואל א' סי' י"ט
 15 כ"ד, וזהו לפי שמעלת הנביא הוא שמגיע כמו שהי'
 16 בחי' אדה"ר לפני החטא (ע' הקושיא במו"נ), הרי
 17 שהבגדים באי' דוקא מחמת השכל שלכן הנביאי'
 18 שנמנע מהם השכל של עה"ד כ"א ע"ד שהי' אדה"ר
 19 טרם שטעם מעה"ד (שאז נפקחו) הולכים ערומים,
 20 אלא שהבגדים גשמיים שלנו באי' מחמת השכל
 21 דטו"ר, (ובחי' אדה"ר לפני החטא וכן הנביאי' הוא
 22 למעלה מבחי' חכמה זו), אבל כן למעלה שהלבושים
 23 הוא מבחי' חכמה, ולכן בגדי כה"ג נק' בגדי קדש
 24 דוקא.

ולבני אהרן תעשה כותנות

בס"ד. (ש"פ תצוה, ל"ב). תצוה פ"ח מ"ם מ"ב.

1 **ולבני אהרן תעשה כותנות ועשית להם אבנטי'**
 2 **ומגבעות וגו' ועשה להם מכנסי בד וגו' והיינו**
 3 **שזהו ד' בגדי' שכל כהן צריך ללבוש אותם, והם ד'**
 4 **בגדי לבן, ומוסיף עליו כה"ג חושן ואפוד ומעיל וציץ**
 5 **שהם ד' בגדי זהב כמ"ש במשנה ספ"ז דיומא. להבין**
 6 **ענין המצפנת, הנה המצפנת של כה"ג ארכה ט"ז**
 7 **אמה, האבנט ל"ב אמה מקיפו ומחזירו כרך ע"ג כרך**
 8 **(רמב"ם פ"ח] מהלכות כלי המקדש), תחלה צ"ל כל**
 9 **עיקר ענין הבגדים מהו, בהיות כי מצינו באדם עד**
 10 **שלא טעם מעה"ד נא' ויהיו שניהם ערומים ולא**
 11 **יתבושו, ומשטעמו מעה"ד אזי ותפקחנה עיני שניהם**
 12 **וידעו כי ערומים הם, וכן מצינו בנביאי' כשהי' רוח**

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהר"ש

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

7 **המשכת חיות וכח מיוחד פרטי המרומוז ונמצא באותה**
 8 **אות וכשנצטרפו אותיות הרבה לחיות תיבה אזי מלבד**
 9 **ריבוי מיני כחות וחיות בו' - כלומר בצירוף כמה**
 10 **אותיות יש כאן כמה סוגי חיות וכוחות, וכמו לדוגמא**
 11 **שתי אותיות א' וב', שיוצרים את המילה 'אב', הנה יש**
 12 **כאן שתי סוגי כוחות, הנה עוד זאת יש מעלה נוספת**

1 **כו.**
 2 **ביאור בעניין כח המצרף של התיבה, על פי דברי**
 3 **אדמו"ר הזקן בשער היחוד והאמונה.**
 4 **(כו) והנה בספר של בינונים - תניא חלק ב' - שער**
 5 **היחוד והאמונה פרק י"ב כתב אדמו"ר הזקן וזה לשונו**
 6 **שם: כי כל אות מעשרים ושתיים אותיות הא' ב' הוא**

27 ושונה, ולא רק החיות של האות עצמה היא שונה.
 28 ומה שכתב בתניא דהעולה על כולנה הוא המשכת כח
 29 עליון וחיות כללי המחבר ומצרף כל האותיות – כלומר,
 30 שיש אור וחיות כללית שגוברת על החיות הפרטית
 31 שבאותיות שהיא מצרפת את האותיות, נראה שאור זה
 32 - המצרף ומחבר את אותיות א' וב' להיות מילה אחת
 33 - אב, שאין זה מהאור השכל המתלבש בהאותיות כי
 34 אם מלמעלה ממנו בו' - כלומר לא תוכן ההשכלה של
 35 המילה 'אב' היא גורמת לאותיות א' וב' להצטרף יחד,
 36 אלא משהו גבוה יותר.
 37 (ואפשר בכלל זה גם האור המתלבש, אמנם נראה ברור
 38 שאין הכוונה על האור הזה לבד כי אם על אור עליון
 39 ומובדל בו'), - הרבי נ"ע לא שולל באופן מוחלט
 40 שההשכלה שבצירוף האותיות ("האור המתלבש")
 41 גורמת אף היא לצירוף האותיות, אך אומר שברור שיש
 42 כאן מלבד זה כח עליון יותר.
 43 ומוכיח הרבי נ"ע הנחה זו: שהרי כל אור שכל
 44 שמתלבש באותיות הרי אינו מוכרח שיהיה באותיות
 45 אלו דוקא ויכול להיות גם באותיות אחרים, - ואם
 46 צירוף האותיות היה רק מצד ההשכלה, היה מוכרח
 47 להיות בצירוף זה דוקא. וכמו ארון עולם שהוא ענין
 48 השליטה והממשלה של הבורא על העולם, הרי הענין
 49 הזה יכול לבוא גם באותיות אחרים כמו מלך העולם
 50 בו'. ואם בן לא מצד השכל עצמו הוצרך להיות מלוכש
 51 באותיות אלו דוקא,

1 העולה על כולנה המשכת כח עליון וחיות כללית - גם
 2 'כח' וגם 'חיות'⁴ הכוללת ושקולה כנגד כל מיני הכחות
 3 והחיות פרטית של האותיות - שהיא שקולה כנגד
 4 שניהם ועולה על גביהן ובגלל שהיא גבוהה מהם, הרי
 5 - והיא מחברתן ומצרפתן יחד בו' עד כאן לשונו של
 6 אדמו"ר הזקן.
 7 והנה מה שכתב בתניא דכל אות הוא המשכת חיות
 8 מיוחד נראה שאין הכוונה רק על החיות דהאות עצמו
 9 דלמעלה בנמשל הוא החיות דהכלים עצמן לבד האור
 10 המתלבש בתוכן בו', - כלומר היה אפשר לפרש
 11 שהחיות של האות שעליה מדבר בתניא, זה החיות של
 12 הכלי בלבד. שהרי יש חיות לעצם הכלי, מבלעדי האור,
 13 וכמו חיות הגוף, שיש בו חיות עצמית מלבד הנשמה
 14 שמאירה בו, אבל אין זה הפירוש כי אם שבכלל זה הוא
 15 גם האור המתלבש בהאותיות בו' - אלא הכוונה גם על
 16 החיות של האור המתלבש בתוך הכלי. וכמשל חיות
 17 הנשמה המתלבשת בגוף, ולא רק חיות הגוף עצמו.
 18 בן משמע בהג"ה שם. - בהג"ה שם כותב, וזה לשונו:
 19 "ולפי שכל אות ואות מכ"ב אותיות התורה היא המשכת
 20 חיות וכח מיוחד פרטי שאינו נמשך באות אחרת, לכך
 21 גם תמונתן בכתב כל אות היא בתמונה מיוחדת פרטית
 22 המורה על ציור ההמשכה והתגלות האור והחיות והכח
 23 הנגלה ונמשך באות זו איך הוא נמשך ונתגלה ממדותיו
 24 של הקב"ה ורצונו וחכמתו וכו'". עד כאן ההג"ה. הנה
 25 מכאן משמע (בפרט מהמילים "והכח הנגלה ונמשך
 26 באות זו") שבכל אות ואות יש המשכת אור אחרת

שבת פרשת קרח תער"ב

(4). ראה הביאור בזה בסוף פרק זה.

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהרי"צ

ספר המאמרים ה'תש"ט

11 הדורות שהקדוש ברוך הוא יצריך אפו להם, ורננן
 12 אמרי שנתן הודאה על מדת האמת שהיא רבת הסליחה
 13 לרחם עליהם לגמרי ושלל יזכר עונם (ורשי"ו"ל פרש
 14 שם באפן אחר, יעין שם. וכן פרש הרמב"ן ז"ל בפ'רשת
 15 שלח על פסוק "ועתה יגדל נא", וכן פרש הבחני עצמו שם
 16 בהטעם שלא הזכיר משה מדת "ואמת" כשהתפלל על
 17 המרגלים (והוא כמאמר רז"ל בראש השנה דף י"ז עמוד ב
 18 דמתחלה אמת ולבסוף חסד), ושניהם אמת, אלא שרשי"ו
 19 והרמב"ן והבחני ז"ל פרשת שלח מדברים בעצם מדת
 20 האמת כמו שהיא בשושה במדת הגבורה, דהינו אמתת
 1 ד' והנה בזה יוכן מאמר רז"ל (סנהדרין דף קיא עמוד
 2 א) על פסוק "וימחה משה ויקד ארצה" וגו',
 3 "מה ראה, ר' חנינא בן גמליאל אומר ארץ אפים ראה,
 4 ורננן אמרי אמת ראה". ובמדרש תילים מןמור צג על
 5 פסוק "עדתיך נאמנו מאד וגו' הני' לארץ ימים" הביא
 6 גם בן פלגתא זו, "רבי אליעזר בן יעקב אומר ארץ
 7 אפים ראה, ורננן אמרי על מדת הרחמים". ופרש
 8 הבחני פרשת תשא על פסוק "וימחה משה" את
 9 המדרש הזה, "דלדעת ר' חנינא נתן הודאה על ארץ
 10 אפים, כי היא מדה שיצטרכו לה כל ישראל בכל

מפּל־מקום עֵצֶם הָעוֹן לֹא נִמְחַק עֲדֵינָּ, וְכִמּוֹ כֵּן הוּא
 בְּמִדַּת "אַרְךָ אַפִּים" דְּמֵאֲרִיף אֶף וְגַבֵּי דִילִיָּה, מִפְּנֵי
 שְׁעֵצֶם הַדִּין לֹא נִתְהַפֵּף עֲדֵינָּ. אָמְנָם בְּמִדַּת "וְאָמַת",
 דִּהְיִנוּ מִדַּת הֶרְחָמִים, דְּעֵצֶם הַדִּין מִתְהַפֵּף לְטוֹב — נִמְחַל
 הָעוֹן לְגַמְרֵי. וְזֶהוּ שְׁכַתְּבַר רַבֵּינוּ בַּחֲנִי עַל מִדַּת הָאָמַת
 שֶׁהִיא רַבַּת הַסְּלִיחָה כּו' וְשֶׁלֹּא יִזְכָּר עוֹנָם, הֵינּוּ שֶׁהָעוֹן
 נִמְחַק לְגַמְרֵי, וְכַעֲנֵן שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו'ל (יוֹמָא דָּף פּו
 עֲמוּד ב) גְּדוּלָּה תְּשׁוּבָה שֶׁהַדּוֹנוֹת נַעֲשׂוּ לוֹ כְּזִכּוּת.
 (אֲלֹא שֶׁיִּשְׁקָשֶׁה לְכַאוּרָה, דְּלִפֵּי הַנ"ל הֵרִי "אַרְךָ אַפִּים" ו'רַב
 חֲסֵד" עֲנִינָם אֶחָד, וּבְכַאֲמַת הֵרִי הֵם שְׁתֵּי מִדּוֹת. וְיֵשׁ לוֹמַר
 דְּגַשׁ הַפֶּרֶשׁ בֵּינֵיהֶם, ד' "אַרְךָ אַפִּים" הוּא שְׁמֵאֲרִיף אֶף וְגַבֵּי
 דִילִיָּה, הֵרִי גַם מִדַּת הַדִּין פּוֹעֵלֶת פְּעֻלָּתָהּ אֲלֹא שֶׁהוּא
 בְּאֵרִיכוֹת הַזְּמַן, אָמְנָם "וְרַב חֲסֵד" הוּא שְׁמֵטָה כְּלַפֵּי חֲסֵד,
 וְכִמּוֹ שְׁאֲמָרוּ בְּגִמְרָא רֵאשׁ הַשְּׁנָה כְּבָשׁוּ כּו' (וְהוּא בְּמֵי שֶׁהוּא
 מְחַצֵּה זְכִיּוֹת וּמְחַצֵּה עוֹנוֹת, וְאֶפְלוּ בְּלֹא תְּשׁוּבָה כְּמוּבָן
 בְּרִי"ף שֵׁם) וְאִין מְעַנִּישִׁים אוֹתוֹ עַל חֲטָאִיו, עַד אִם יִהְיֶה
 חֲסֵד וְשִׁלּוּם רַבּוֹ עוֹנוֹת אֲזַי מִיחֻשְׁבָּא בְּהַדְרִיָּהוּ גַם אוֹתָן
 הָעוֹנוֹת, עֵינן בְּפִרוּשׁ הַר"ן שֵׁם. וְנִמְצָא כִּי "רַב חֲסֵד" הוּא
 יוֹתֵר בְּכַחֲנִיַת חֲסֵד מ' "אַרְךָ אַפִּים", וְכֵן כְּתַב הַבַּחֲנִי בְּפֶרֶשׁת
 שְׁלַח עַל פְּסוּק "וְעַתָּה יִגְדַּל", שְׁכַתְּבַ: "וְגְדוּלָּה מְזוּ, שְׁאֲתָה
 רַב חֲסֵד" כּו'. אָמְנָם בְּזֶה הֵן שְׁוִים, שְׁמִדַּת הַגְּבוּרָה עוֹד יִשְׁנָה
 בְּמִצְיָאוֹת וְלֹא נִתְהַפֵּכָה, דְּגַם בְּמִדַּת "וְרַב חֲסֵד" לֹא נִמְחַק
 הָעוֹן לְגַמְרֵי וּמִיחֻשְׁבָּא בְּהַדְרִיָּהוּ כּו' כְּנ"ל, אָמְנָם בְּמִדַּת
 הֶרְחָמִים הֵרִי נִמְחַק הָעוֹן לְגַמְרֵי כּו').

יצא לאור לקראת י"ט כסלו תש"ט

עֲצֻמוֹתוֹ בְּהַתְּנַשְׂאוֹת הָעֲצֻמוֹת, וְכֵאֵן מְדַבֵּר הַבַּחֲנִי בְּמִדַּת
 הָאָמַת כְּשֶׁבָּאָה בְּמִדַּת הֶרְחָמִים, שְׁעַל זֶה נֵאֶמַר "תַּחַן אָמַת
 לְיַעֲקֹב", וְהוּא עַל יְדֵי תְּשׁוּבָה מִמְשִׁיף מִדַּת הָאָמַת בְּמִדַּת
 הֶרְחָמִים, וְכִמּוֹ שְׁכַתּוֹב "וּמוֹדָה וְעוֹזֵב יֶרֶחֶם". וְעַיִן בַּבַּחֲנִי
 שֵׁם פְּרִשְׁתִּי שְׁלַח, שְׁשֵׁם לֹא עָשׂוּ תְּשׁוּבָה מִעֲצָמָם כִּי אִם מִשָּׁה
 רַבְּנוּ עֲלֵי-הַשְּׁלוֹם הַתְּפַלֵּל בְּעַדָם, אָמְנָם כְּשֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה,
 וְהֵינּוּ מוֹדָה וְעוֹזֵב, אֲזַי יֶרֶחֶם בְּמִדַּת הָאָמַת וְהֶרְחָמִים שֶׁהִיא
 רַבַּת הַסְּלִיחָה עַד שֶׁלֹּא יִזְכָּרוּ הָעוֹנוֹת כְּלָל, וְהַדְּבָרִים עֲתִיקִים)
 כִּי אַרְךָ אַפִּים מִדָּה קָשָׁה קָצַת, מֵאֲרִיף אַפִּים וְגַבֵּי
 דִילִיָּה", עַד כֵּאֵן לְשׁוֹנוֹ. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּעֵנֵן אַרְךָ אַפִּים
 הוּא כְּעֵנֵן וְרַב חֲסֵד, וְכִמּוֹ שְׁכַתְּבַר הַבַּחֲנִי פְּרִשְׁתִּי וְיִרְא
 עַל פְּסוּק "וְאִבְרָהִם שָׁב לְמִקּוּמוֹ", וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "וְהִנֵּה
 מִדַּת הַדִּין עֲקוּדָה לְפָנֵי מִדַּת הַחֲסֵד שֶׁאֵלְמֵלֵא כֵּן יִחְרַב
 הָעוֹלָם כּו', וְזֶהוּ בְּאוּר לְשׁוֹן 'וְרַב חֲסֵד', שֶׁהַחֲסֵד
 מִתְרַבֵּה עַל הַדִּין", עַד כֵּאֵן לְשׁוֹנוֹ. וּמִמֵּה שְׁאֲמָרוּ "וְרַב
 חֲסֵד", שֶׁהַחֲסֵד מִתְרַבֵּה, מִשְׁמַע שֶׁיֵּשׁ מִצְיָאוֹת הַדִּין אֲלֹא
 שֶׁהַחֲסֵד מִתְרַבֵּה עֲלָיו לְטוֹבַת הָעוֹלָם, וְכִמּוֹ כֵּן יֵשׁ לוֹמַר
 בְּעֵינֵן "אַרְךָ אַפִּים", וְעַיִן מֵה שְׁכַתְּבַר רִש"י בְּמַסְכֵּת בְּבֵא
 קָמָא דָּף נ עֲמוּד ב דְּבוּר הַמִּתְחִיל "אַרְךָ אַפִּים", דְּאִפִּים
 מִשְׁמַע שְׁנֵי רְצוֹנוֹת, וְהֵינּוּ שְׁנֵי פְּנִים, פְּנִים שׁוֹחֲקוֹת
 וּפְנִים זְעוּמוֹת כּו'. וְלִפֵּי דְרַבְּנּוּ יֵשׁ לוֹמַר דִּהְיִנוּ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ
 ב' הַמִּדּוֹת חֲסֵד וְגְבוּרָה, אֲלֹא שֶׁהַחֲסֵד מִתְגַּבֵּר עַל
 הַגְּבוּרָה. וּבְגִמְרָא רֵאשׁ הַשְּׁנָה דָּף יז עֲמוּד א, "וְרַב חֲסֵד
 — מִשָּׁה כְּלַפֵּי חֲסֵד. הֵיכִי עֲבִיד, ר' אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר כְּבָשׁוּ
 כּו' וְר' יוֹסִי בַר חֲנִינָא אוֹמַר נוֹשֵׂא כּו'. תִּנְא דְבֵי רַבִּי
 יִשְׁמַעְיָאל, מְעַבִּיר רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן. אָמַר רַבָּא, וְעוֹן עֲצָמוֹ
 אֵינוֹ נִמְחַק כּו', וְעַיִן שֵׁם בְּרִי"ף. הֵרִי שְׁכַתְּבַר "וְרַב
 חֲסֵד", אֶף שֶׁהַחֲסֵד מִתְרַבֵּה וְלִכְּנַן מְעַבִּיר רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן,

לקוטי דיבורים

תועלת לפי דעתי אבל גם לא תזיק, ובכלל הרבנים
 עורכי האסיפה הם יראי אלקים.
 כאשר נודעתי כי האסיפה הוגבלה על זמן קבוע
 נתתי צו לשנים הנוסעים אשר גם הם יהיו בתוך
 הבאים, ולא יתיחסו כלל אל עניני האסיפה כ"א יעשו
 את שלהם לעורר ע"ד חיזוק עניני הלימוד ויסוד
 חדרים.
 בין הבאים היו אחדים מאנ"ש כמו הרב זאמסקי,
 הרב זיעוין, נאזאזיבקוב, הרב חן אלכסנדריא, ועוד
 הרבה אורחים מקיוב, מאסקווא, ליענינגראד,
 חארקוב, אדעס, ועוד ועוד.
 פתאום מבלי לדעת כל מאומה קבלתי טע"ג

כששה חדשים או שבעה עברו מאז הי' הרב
 קיפניס ופתאום נודע כי בואהלן נקראת אסיפת
 רבנים, וכמובן אשר נסיעתו של הרב קיפניס אלי
 נשאר כאמור(ו) בסוד כמוס וחתום, ומכמה מקומות
 קבלתי מכתבי שאלה דבר האסיפה ההיא.
 על כל המכתבים עניתי במתינות מחוטבה אשר
 אנכי כבר הגדתי חוות דעתי כי אין הזמן גרמא
 לויעידות ואסיפות, לא מיבעי ועידה כזו אשר קהלת
 ליענינגראד חושבת לקרוא שיש היזק בדבר כזה,
 אלא גם אסיפת רבנים אינה כדאית, רק שההבדל
 ביניהם הוא כי זו של ליענינגראד תביא היזק רב ח"ו
 לבית ישראל, וזו של קארעסטען לא תביא שום

41 להתדבר במהלכי העסק על להבא, והוגבל הזמן על
 42 שעה 11 עד 1 לילה והכל נעשה בסדר ת"ל.
 43 היום ה' בקר בא הציר עם פרשת הענין, ובקשה
 44 רבה מאנשי ביתי יחיו כי אתעכב יום או יומים
 45 במאסקווא ומשם אפשר אסע לקאוקאז על חדש
 46 ימים, עד אשר יתברר, כי בעת אשר באו לקחת את
 47 ר"א שי' הנה הספיק למסור הפאסט שנתקבל לו,
 48 לבנו שי' בן ו' שנים, נער חרוץ, אשר הספיק להמלט,
 49 והשאלה הראשונה של הבא הי' אם הוא ר' אלחנן
 50 הגבאי כו' ועל סמך זה דנו בביתי כי הענין מתיחס
 51 אלי, ועל כן עלי לברוח.
 52 ביום ההוא הודעתי אשר להיות היום פורים קטן
 53 בדעתי לבוא להתפלל תפילת ערבית במנין
 54 ליובאוויטש ולדבר דא"ח, וכפי שת"ל במאסקווא
 55 נמצאים כהיום בערך כארבעה מנינים איש יחיו כן
 56 ירבו הם פרסמו איש לרעהו, ובשעה השישית ערב
 57 נסעתי לשם, ות"ל חזרתי דא"ח המאמר וקבל
 58 היהודים, ותוכן המאמר הוא מתאים אל המצב של
 59 מדינתנו בהנוגע ללימוד עם נערים קטנים, ודברתי
 60 ת"ל בשפה ברורה, בדיבור חד וחלק לעורר ללימוד
 61 ברבים, ולהחזיק לומדי תורה וכי מרדכי בעת גזירת
 62 המן קיבץ כ"ב אלף תנוקות ללמדם תורה.
 63 באותו מעמד היו גם מסופרי מכ"ע "אמת" שהוא
 64 שקר, וגם הי' קארספאדענ' בהמכ"ע בקצרה, כשלשה
 65 שעות שהיתי בביהכ"נ, ומשם אל ההאטעל, ובשעה
 66 11 לילה נסעתי לביתי, ובאתי צלחה ביום ו' עש"ק
 67 בקר שעה 10, כי בשום אופן לא חפצתי להשאר
 68 בדרך, בחשבי באם הגפא"ו (צעקא) תדרוש אחרי,
 69 יוכלו למצוא אותי גם בקאוקאז או באיזה מקום
 70 שיהי', וידעתי ברור אשר שומרים אותי על כל מדרך
 71 כף רגל ומה יהי' מזה אם אסע לאיזה מקום, להחביא
 72 לי אי אפשר, ואם כן הלא טוב יותר לשבת בית.
 73 מאז בואי התחילו לבקרני, אנשים שנראה בהם
 74 גלוי, אשר הם מרגלים בסתר, כי ג' פעמים הייתי
 75 מקבל אנשים ביום א', ג' וה', וכמעט שלא הי' יום
 76 מימים אלו הקבועים אשר לא בקרוני אנשים ממין
 77 הזה, בשאלות שונות, בדבר משפטים, עלילות, ואין
 78 לברוח לחו"ל, ובישוב הדעת בכמה אופנים אפשר
 79 לברוח לחו"ל ועוד מענינים כאלו, ות"ל בכל עת היו
 80 תשובותי בזה בשמירה מעולה, והוי' שמרני.

1 מהירה כי אסיפת הרבנים הואלינית בוחרת בי בדעה
 2 אחת בתור נשיא הכבוד של האסיפת הרבנים
 3 בואהלין, ומודיעים לי בט"ג חתום ועד הנשיאות.
 4 מוכרח הייתי לענות על הטע"ג²² ההיא גם כן
 5 בטע"ג של תודה וברכה ארוכה, ערוכה וסדורה
 6 בדברים מעוררים לחיזוק התורה והיהדות (אם
 7 אמצא הנוסחאות אז אשלח העתקתן במכ' זה וכנ"ל
 8 במכ' הבע"ל).
 9 הכיבוד הלזה של נשיאות הכבוד העלה... חרון
 10 אפה של היעווסעקציא, אשר דרשו לתת להם העתק
 11 הטע"ג המענה שלי, וכעבור איזה ימים הודפסה
 12 הטע"ג שלי עם ביאור גדול בהמכ"ע של
 13 היעווסעקציא בדרישה אשר צריכים לאחוז
 14 באמצעים קשים אל הקאנטור-רעואלוצינער היושב
 15 בליענינג' ומדבר אל כל ישראל במרחבי במדינה
 16 בדברי התעוררות לחיזוק הדת כאשר הי' מאה שנים
 17 מלפנים, ואגב הדפיסו במכ"ע שהקאנטור
 18 רעואלוצינער שניאורסאן מקבל סכומים גדולים
 19 מחו"ל ומחלקם בין המוסדות שלו, ומחזק אלפי
 20 ילדים נגד החוק.
 21 מבלי התחשב עם כל הנדפס במכ"ע משכתי את
 22 עבודתי הלאה, ובעת ההיא קבלתי ידיעה מהביורא
 23 שלנו האמריקאנית כי הד"ר ראזון נסע לרוסיה,
 24 ואשר התקציב אשר דרשתי (כאמור לעיל) בסך 50
 25 אלפים שקל התאשר, ובכן קראתי ועידה על תחלת
 26 אדר א' למאסקווא אך אח"כ יומיים בברלין (יותר
 27 מכפי אשר חשבתי תחלה) וכמובן אשר... בחיבה
 28 יתירה דברו על מצב הענינים, וכל אחד מהם הראה
 29 מצדו שמחת לבבו על טיב כלכלת והחזקת הענינים,
 30 ונשמע מן המזכיר הכללי הרב זיעוין דין וחשבון בכל
 31 מהלכי העבודה, וכולם נסעו צלחה ביום ג' וביום ד'
 32 ואנכי נשארתי עד יום א' במאסקווא, ועלי הי' לנסוע
 33 לביתי צלחה ביום ה' לילה פורים קטן.
 34 בשעה העשירית לילה ביום ד' הודיעו לי על ידי
 35 הטעלעפאן מליענינגראד, כי אחכה בנסיעתי עד אשר
 36 יודיעו לי וכי נשלח אלי ציר מיוחד, ואגב מודיעים לי
 37 אשר מזכירי ר' אלחנן שי' לוקח אל בית האסורים.
 38 כמובן אשר הידיעה פעלה עלי רושם גדול ביותר,
 39 אך בכ"ז ת"ל לא הושבתה העבודה שהומתחה להיות
 40 בלילה ההיא אשר הרב קלעמעס, ואני, היינו צריכים

רשימת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ*

(* הערות באותיות א"ב הם מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ. הערות הממוספרות הם של המו"ל.

לד

- 1 כשהי' כ"ק אדמו"ר בפעם הראשונה אצל הרב המגיד במעזריטש נודע לו אשר מורו הגרי"ד
2 הוא ממקושרי הרב המגיד ואשר זכה להיות פעמיים ושלוש גם אצל מורנו הבעש"ט ולפי חשבון
3 השנים הי' גם הוא – לא גילה לו מורו הגרי"ד מתורת הבעש"ט ושיטתו – יכול להיות אצל
4 הבעש"ט ויצטער מאד ע"ז⁴³ ויתרגש כל כך עד אשר בו ביום נכנס להרב המגיד ויתאונן על
5 מורו הגרי"ד.
- 6 הרב המגיד לא השיב לו מאומה.
- 7 אז הייתי מונה – סיפר כ"ק אדמו"ר – וסופר לעצמי מה שאבדתי – וואָס איך האָב פאַרלאָרן
8 – מזה שלא ראיתי את מורנו הבעש"ט ולא קבלתי מאתו, והמעלות שהייתי מקבל אילו ראיתיו
9 וקבלתי ממנו אין הפה יכול לדבר.
- 10 בעת ההיא ביאר מורנו הרב המגיד בתורותיו – ארבעה מאמרים – סוד הצמצום ותוכנו
11 דלהיות שתכלית הכוונה הוא להמשיך את העצמי שלפני הצמצום הנה לאיזה צורך הי' הצמצום,
12 וביאר שני ענינים: א) שע"י הקדמת אור הצמצום אפשר אח"כ לקבל את העצמי, ב) דע"י
13 הקדמת הצמצום הנה המשכת אור העצמי הוא ע"י עבודת העובד.
- 14 בגילוי ענין הצמצום וביאוריו מצאתי אז מענה וישוב על אשר נמנע מאתי להתראות והקבלה
15 ישר מאת מורנו הבעש"ט נ"ע.

(43 ראה ספר השיחות תרצ"ו ע' 11. תרח"ץ ע' 267.)

אגרות קודש

- 7 פרנסה מרובה. ב"ה הי' ז' כסלו רפ"ב
- 8 בשם. מוהרא"ן קערפיל שי
- 9 פ"ש להנער משה שי, חזק בלימוד התורה, והתאמץ שלום וברכה.
- 10 בקיום המצות, שמע בקול מורך ורבך הרב שי, הסתכל זאת ללמוד את בנו תורה. בגלל הדבר הזה יתברך
- 11 בנועם תום וטוהר מעלת לומדי תורה ומחבבי קדש והלוח בברכה כפולה ובנו שי יעלה בעילוי אחר עילוי בלימוד
- 12 בעקבותם, ומאושר תהי' כל ימיך בזמני ונצחי. התורה ע"מ לשמור לעשות ולקיים. וישלח לו השי"ת
- 13 הנ"ל. רפ"ש בקרוב בתוך כאחב"י הצריכי' רפואה, ויתן לו

פרשת ויגש

מד וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר כִּי אֲדַנִּי וַיִּדְבַר-נָא עִבְדְּךָ דָּבָר בְּאָזְנֵי אֲדֹנָי וְאֶל-יָחִיד אִפְּךָ בְּעִבְדְּךָ כִּי כְמוֹד כְּפָרְעָה: ^א אֲדֹנָי שְׂאֵל אֶת-עִבְדֶּיךָ לֵאמֹר הִישַׁלְכֶם אֵב אוֹ-אָח: ^ב וַנֹּאמֶר אֶל-אֲדֹנָי יִשְׁלַנּוּ אֵב זָקֵן וַיֵּלֶד זָקִים קָמָן וְאֲחִיו מֵת וַיּוֹתֵר הוּא לְבָדּוֹ לֵאמֹר וְאֲבִיו אֶהְיֶה: ^ג וַתֹּאמֶר אֶל-עִבְדְּךָ הוֹרְדֵהוּ אֵלַי וְאֲשִׁימָה עֵינַי עָלָיו: ^ד וַנֹּאמֶר אֶל-אֲדֹנָי לֹא-יִכָּל הַנְּעָר לָעֹב אֶת-אֲבִיו וְעֹב אֶת-אֲבִיו וְמָת: ^ה וַתֹּאמֶר אֶל-עִבְדְּךָ אִם-לֹא יֵרֵד אֲחִיכֶם הַקָּמָן אִתְּכֶם לֹא תִסְפֹּן לְרֹאוֹת פָּנָי: ^ו וַיְהִי כִּי עָלִינוּ אֶל-עִבְדְּךָ אָבִי וַנְּגַדְלוֹ אֶת דְּבָרֵי אֲדֹנָי: ^ז וַיֹּאמֶר אָבִינוּ שָׂבוּ שְׂבוּ שְׂבוּ-לָנוּ מַעַט-אֲכָל: ^ח וַנֹּאמֶר לֹא נוֹכַל לָרֵדֵת אִם-יֵשׁ אֲחִינוּ הַקָּמָן אִתָּנוּ וַיִּרְדּוּנוּ כִּי-לֹא נוֹכַל לְרֹאוֹת פָּנָי הָאִישׁ וְאֲחִינוּ הַקָּמָן אֵינָנוּ אִתָּנוּ: ^ט וַיֹּאמֶר עִבְדְּךָ אָבִי אֵלֵינוּ אַתֶּם יַדְעֵתֶם כִּי שְׁנַיִם יִלְדֵהוּ אִשְׁתִּי: ^י וַיֵּצֵא הָאֶחָד מֵאֵתִי וַאֲמַר אֶךְ טָרַף טָרַף וְלֹא רִאִיתִיו עַד-הַנְּהַ: ^{יא} וְלִקְחֹתֶם גַּם-אֶת-זֶה מֵעַם פָּנָי וְקָרְהוּ אִסּוֹן וְהוֹרְדֹתֶם אֶת-שִׁיבְתִי בְרַעָה שְׂאֵלָה: ^{יב} וְעַתָּה כִּבְאִי אֶל-עִבְדְּךָ אָבִי וְהַנְּעָר אֵינָנוּ אִתָּנוּ וַנִּפְּשׂוּ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ: ^{יג} (ע"ב בחול)

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם ב עמ' 162)

ויגש אליו יהודה (מד, יח) יהודי נגש לרבי, צדיקו של עולם (יוסף הצדיק) ואומר: כי אדוני - הצדיק הוא אדוני, אני מקשר אליו ומתבטל אליו, ולכן רשאי אני לבקש שימשך בתוכי (בי) השפעה ממנו. ואל יחר אפך בעבדך - אל נא יתרעם הצדיק על כך שאני מבזבז את זמנו עם הבקשות חסרות-הערך שלי. כי כמוך כפרעה - פרעה רומז על הקב"ה, "דאתפריעו ואתגלינו מינייה כל נהורין". לגבי הקב"ה, עצם הטוב וטבע הטוב להיטיב, לא שוף פרעמת, ואף אצל הצדיק כן.

שני ^א והיה פראותו כפי-אין הנער ומת והורידו עבדך את-שיבת עבדך אבינו ביגון שאלה:

^א כִּי עִבְדְּךָ עָרַב אֶת-הַנְּעָר מֵעַם אָבִי לֵאמֹר אִם-לֹא אָבִיאֲנוּ אֵלָיְךָ וְחִטָּאתִי לְאָבִי כְּלִי-חַיִּים: ^ב וְעַתָּה יִשְׁבֶּנָּא עִבְדְּךָ תַּחַת הַנְּעָר עִבְדֵי לְאֲדֹנָי וְהַנְּעָר יַעַל עִם-אֲחָיו: ^ג כִּי-אִיֶּךָ אַעֲלֶה אֶל-אָבִי וְהַנְּעָר אֵינָנוּ אִתִּי פֶּן אֶרְאֶה כְרַע אִשֶׁר יִמָּצֵא אֶת-אָבִי: ^ד מַה « וְלֹא-יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּעָרִים עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל-אִישׁ מֵעָלָי וְלֹא-עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהַתְּנֻדַּע יוֹסֵף אֶל-אֲחָיו: ^ה וַיִּתֵּן אֶת-קָלוֹ בְּכַיִּי וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרַיִם וַיִּשְׁמַע בֵּית פְּרַעְיָה: ^ו וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֲחָיו אָנֹכִי יוֹסֵף הָעוֹד אָבִי חַי וְלֹא-יָכֹלוּ אֲחָיו לָעֲנוֹת אִתּוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפָּנָיו: ^ז וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֲחָיו גְּשׁוּ-נָא אֵלַי וַיִּגַּשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם אֲשֶׁר-מְכַרְתֶּם אֶתִּי מִצְרַיִמָּה: ^ח וְעַתָּה | אֶל-תַּעֲצֹבוּ וְאֶל-יָחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי-מְכַרְתֶּם אֶתִּי הַנְּהַ כִּי לְמַחִיָּה שְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם: ^ט כִּי-זֶה שְׁנַתִּים הָרַעַב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין-חֲרִישׁ וְקָצִיר: ^י וַיִּשְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם לָשׂוּם לָכֶם שְׂאִרִית בְּאָרֶץ וְלַהֲחַיּוֹת לָכֶם לִפְלִיטָה גְדֹלָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר המאמרים מלוקט ב עמ' ריב)

כי עבדך ערב את הנער (מד, לב) ערבותו של יהודה באה מצד זה שכל ישראל הם עצם אחד ממש, שלמעלה מהתחלקות (שהיא דרגה נעלית יותר מזה שכל ישראל מערבים זה בזה). לכן היתה ערבות זו אצל יהודה ויוסף, שלו נתנה המלוכה, כי ספירת המלכות משרשת בכתר, שלמעלה מהתחלקות. ודבריו פעלו ענין זה גם ביוסף, ולכן לא יכל יוסף להתאפק והתנדע אל אחיו.

שלישי ^ח ועתה לא-אתם שלחתם אתי הנה כי האלהים וישימני לאב לפרעה ולאדון לכל-ביתו ומשל בכל-ארץ מצרים: ^ט מהרו ועלו אל-אבי ואמרתם אליו כה אמר בנך יוסף שמני אלהים לאדון לכל-מצרים ודה אלי אל-תעמד: ^י וישבת בארץ-גשן והיית קרוב אלי אתה ובניך ובני בניך וצאנך ובקרך וכל-אשר-

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 1 עמ' 14)

ועתה לא אתם שלחתם אתי הנה פי האלקים (מה, ח)
בספר התנ"ך מבאר, שכאשר אדם גורם נזק לזולתו - אין לו לנזק לכעס על המזיק, שכן אף שהמזיק נענש על רע בחירתו, הנה על הנזק כבר נגזר בשמים, והרבה שלוחים למקום. ויש לשאל, אם כן מדוע אמרו רז"ל (בבא קמא צב, ב) לגבי השפעת הטוב "חמרא למריה טיבותא לשקניה", והשעם - כיון שהשליח הוא בעל בחירה. ויש לומר, שבהשפעת הטוב השליח מוסיף לפעמים בהשפעה שמלמעלה (כמו שמועילה תפלת צדיק או ברכתו). וראה תורה חמרא: המשקה נתן בעין יפה למי שהוא רוצה. טוב עין יברך.

רביע כה ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חיי אלקה ואראנו בטרם אמות: מזו * ויסע ישראל וכל-אשר-לו ויבא בארה שבע ויזבח זבחים לאלהי אביו ויצחק: * ויאמר אלהים | לישראל במראת הלילה ויאמר יעקב | יעקב ויאמר הנני: * ויאמר אנכי האל אלהי אביך אל-תירא מרדה מצרימה כילגוי גדול אשימך שם: * אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה גם-עלה ויוסף ישית ידו על-עיניך: * ויקם יעקב מבאר שבע וישאו בני-ישראל את-יעקב אביהם ואת-טפם ואת-נשיהם בעגלות אשר-שלח פרעה לשאת אתו: * ויקחו את-מקניהם ואת-רכושם אשר רכשו בארץ כנען ויבאו מצרימה יעקב וכל-זרעו אתו: * ובניו ובניו בניו אתו ובנותיו ובנות בניו וכל-זרעו הביא אתו מצרימה: * ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 2 עמ' 235)

אל תירא מרדה מצרימה (מז, א) לפי שהיה מצר על שנוקק לצאת לחופצה לארץ (רש"י) יש לשאל, לפי זה היה לו לומר "אל תצטער" וכדומה, ולא "אל תירא". ויש לומר, דהנה כשיהודי מכיר ומרגיש שהגלות אינה מקומו האמתי, והוא מצטער על המצאו בה ומשתוקק לשוב למקומו - הרי תשוקה זו עצמה מרוקמת אותו מעל לגלות ומעניקה לו את הכוחות הדרושים להתמודד עם הגלות ועם קשייה ללא מורא ופחד. זהו הרמז בלשון רש"י: דוקא משום שאמה מצר על הגלות אין לה סבה לפחד ממנה.

לך: * וכלבלתי אתך שם כיעוד חמש שנים רעב פנתורש אתה וביתך וכל-אשר-לך: * והנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימין כפי המדבר אליכם: * והגדתם לאבי את-כל-כבודי במצרים ואת כל-אשר ראיתם ומהרתם והורדתם את-אבי הנה: * ויפל על-צוארי בנימין-אחיו ויבך ובנימן בכה על-צואריו: * וינשק לכל-אחיו ויבך עליהם ואחרי כן דברו אחיו אתו: * והקל נשמע בית פרעה לאמר באו אחי יוסף ויטב בעיני פרעה ובעיני עבדיו: * ויאמר פרעה אל-יוסף אמר אל-אחיד זאת עשו טענו את-בעירכם ולכו באו ארצה כנען: * וקחו את-אביכם ואת-בתיכם ובאו אלי ואתנה לכם את-טוב ארץ מצרים ואכלו את-חלב הארץ: * ואתה צויתך זאת עשו קחו-לכם מארץ מצרים עגלות לטפכם ולנשיכם ונשאתם את-אביכם ובאתם: * ועיניכם אל-תחם על-פליכם כיעוד כל-ארץ מצרים לכם הוא: * ויעשו-כן בני ישראל ויתן להם יוסף עגלות על-פי פרעה ויתן להם צדה לדרך: * לכלם נתן לאיש חלפות שמלת ולבנימן נתן שלש מאות פסג וחסמש חלפת שמלת: * ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים מטוב מצרים ועשר אתנת נשאת כר ולחם ומזון לאביו לדרך: * וישלח את-אחיו וילכו ויאמר אלהם אל-תרגזו בדרך: * ויעלו ממצרים ויבאו ארץ כנען אל-יעקב אביהם: * ויגדו לו לאמר עוד יוסף חיו וכי-הוא משל בכל-ארץ מצרים ויפג לבו כי לא-האמין להם: * וידברו אליו את-כל-דברי יוסף אשר דבר אלהם וירא את-העגלות אשר-שלח יוסף לשאת אתו ותחיו רוח יעקב אביהם:

בכל יהודי - "ויאמן העם". ואשה בכלל רומזת לספירת המלכות, שנקראת "אמונה כל זאת", כי היא מחדירה בנשמות ישראל את האמונה שכל העולמות חיים וקיימים ממלכותו יתברך - "מלכותך מלכות כל עולמים". ואף ביוכבד פן: בנה, משה, פעל וגלה את האמונה אצל בני ישראל, והיא עצמה, בתור מילדת, עוררה בהם אמונה ובטחון בה, לא להתפעל מפרעה ומגורוֹתיו.

ששי כח ואת־יהודה שלח לפניו אל־יוסף להורת לפניו גשנה ויבאו ארצה גשן: כט ויאמר יוסף מרפכתו ויעל לקראת־ישראל אביו גשנה וירא אליו ויפל על־צוואריו ויבך על־צוואריו עוד: לו ויאמר ישראל אל־יוסף אמותה הפעם אחרי ראיתי את־פניך כי עודך חי: לו ויאמר יוסף אל־אחיו ואל־בית אביו אעלה ואגידה לפרעה ואמרה אליו אחי ובית־אבי אשר בארץ־כנען באו אליו: לו והאנשים רעי צאן פ־אנשי מקנה היו וצאנם ובקרם וכל־אשר להם הביאו: לו והיה פ־יקרא לכם פרעה ואמר מה מעשיכם: לו ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו ועד־עתה גם־אנחנו גם־אבותינו בעבור תשבו בארץ גשן פ־יתועבת מצרים פ־ל־רעה צאן: מז ויבא יוסף ויגיד לפרעה ויאמר אבי וצאנם ובקרם וכל־אשר להם באו מארץ כנען והנם בארץ גשן: נ ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויצגם לפני פרעה: נ ויאמר פרעה אל־אחיו מה־מעשיכם ויאמרו אל־פרעה רעה צאן עבדיך גם־אנחנו גם־אבותינו: נ ויאמרו אל־פרעה לגור בארץ פ־אנו פ־י־אין מרעה לצאן אשר לעבדיך פ־י־כבד הרעב בארץ כנען ועתה ישבו־נא עבדיך בארץ גשן: ה ויאמר פרעה אל־יוסף לאמר אביך ואחיו באו אליך: ו ארץ מצרים לפניך הוא במיטב הארץ הושב את־אביך ואת־אחיו ישבו בארץ גשן ואם־ידעת ויש־בם אנשי־חיל

חמישי ח ואלה שמות בני־ישראל הבאים מצרימה יעקב ובניו בכר יעקב ראובן: ט ובני ראובן חנוך ופלוא וחצון וכרמי: י ובני שמעון ימואל ומיזן ואהר ויכין וזחר ושאול בן־הפנענית: יא ובני לוי גרשון קהת ומררי: יב ובני יהודה ער ואונן ושלה ופרץ וזרח וימת ער ואונן בארץ כנען ויהיו בני־פרץ חצון וחמול: יג ובני יששכר תולע ופנה ויוב ושמרון: יד ובני זבולן סרד ואלון ויחלאל: טו אלה ו בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם ואת דינה בתו פ־ל־נפש בניו ובנותיו שלשים ושלוש: טז ובני גד צפון וחגי שוני ואצבן ערי וארודי ואראלי: יז ובני אשר ימנה וישוה וישוי וכריעה ושרח אחתם ובני בריעה חבר ומלביאל: יח אלה בני זלפה אשר־נתן לבן ללאה בתו ותלד את־אלה ליעקב שש עשרה נפש: יט בני רחל אשת יעקב יוסף ובנימין: כ ויוולד ליוסף בארץ מצרים אשר ילדה־לו אסנת בת־פוטו פרע כהן אן את־מנשה ואת־אפרים: כא ובני בנימן בלע וכר ואשבל גרא ונעמן אחי וראש מפים וחפים וארד: כב אלה בני רחל אשר ילד ליעקב פ־ל־נפש ארבעה עשר: כג ובני־דן חשים: כד ובני נפתלי יחצאל וגוני ויצר ושלם: כה אלה בני בלהה אשר־נתן לבן לרחל בתו ותלד את־אלה ליעקב פ־ל־נפש שבעה: כו פ־ל־הנפש הבאה ליעקב מצרימה יצאי ירכו מלכד נשי בני־יעקב פ־ל־נפש ששים ושש: כז ובני יוסף אשר־ילדו במצרים נפש שנים פ־ל־הנפש לבית־יעקב הבאה מצרימה שבעים: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (2 קוטי שיחות כ עמ' 223)

כל נפש . . . שלשים ושלש (מז, טו) ובפרטן אי אתה מוצא אלא שלשים ושנים, אלא זו יוכבד (רש"י) הינו שהיא השלימה את המנין של שבעים נפש. ויש לכאר, דהנה המטרה של גלות מצרים הייתה גלוי האמונה הפשוטה שיש

ההוא ויבאו אליו בשנה השנית ויאמרו לו לא נבחר מאדני כי אמתם הפספס ומקנה הבהמה אל-אדני לא נשאר לפני אדני בלתי אס-גוייתנו ואדמתנו: ^א למה נמות לעיניך גם-אנחנו גם-אדמתנו קנה-אתנו ואת-אדמתנו בלחם ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה ותזרע ונחיה ולא נמות והאדמה לא תשם: ^ב ויכן יוסף את-פל-אדמת מצרים לפרעה כי-מכרו מצרים איש שדהו כי-חזק עליהם הרעב ותהי הארץ לפרעה: ^ג ואת-העם העביר אתו לערים מקצה גבול-מצרים ועד-קצהו: ^ד רק אדמת הפהנים לא קנה כי חק לפהנים מאת פרעה ואכלו את-חקם אשר נתן להם פרעה על-פני לא מכרו את-אדמתם: ^ה ויאמר יוסף אל-העם הן קניתי אתכם היום ואת-אדמתכם לפרעה הא-לכם זרע וזרעתם את-האדמה: ^ו והיה בתבואת ונתתם חמישית לפרעה וארבע הידת יהיה לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר בבתיכם ולאכל לטפכם: ^ז ויאמרו החיתנו נמצא-חן בעיני אדני והיינו עבדים לפרעה: ^ח וישם אתה יוסף לחק עדי-היום הזה על-אדמת מצרים לפרעה לחמש רק אדמת הפהנים לבדם לא היתה לפרעה: ^ט וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות ה עמ' 423)

ויכלל יוסף את אביו ואת אחיו . . . לחם לפי השף (מז, יב) נאמר בזהר, שיש ללמד מהנהגתו של יוסף לגמל לחיבים טובות, לשלם טובה תחת רעה. ויש לכאר, דהנה אחי יוסף התפנונו להרע לו, אבל בפעל צאצא ממעשיהם תועלת - "פליטה גדולה". לכן שלם להם טובה, בגלל התוצאה החיובית של מעשיהם. והוא הדין לכל מזיק ונזק: אמנם המזיק התפנון להרע, אבל אין ספק שמעשה ההזק גרם לנזק טובה, שהרי המזיק אינו אלא שליח ה', וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד.

ושמתם שרי מקנה על-אשר-לי: ויבא יוסף את-יעקב אביו ויעמדהו לפני פרעה ויברך יעקב את-פרעה: ^א ויאמר פרעה אל-יעקב במה ימי שני חייך: ^ב ויאמר יעקב אל-פרעה ימי שני מגורי שלישים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את-ימי שני חיי אבתי בימי מגוריהם: ויברך יעקב את-פרעה ויצא מלפני פרעה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות ג עמ' 828)

ואת יהודה שלח לפניו (מז, כח) לתקן לו בית תלמוד (רש"י) מסתבר שכבר היתה ישיבה במצרים בהנהגת יוסף, ואף על פי כן הקים יעקב ישיבה נוספת. וטעמו ונמוקו עמו: יוסף היה טרוד בנהול עניני המדינה, כך שלא היה יכול להקדיש לישיבה את כל זמנו. ויעקב רצה שתהיה ישיבה שבראשה עומד יהודה, שלא היה טרוד בעסוקים אחרים, געלים ככל שיהיו, והוא יכול להתמסר אף ורק ללמוד התורה.

שביעי ^א וישב יוסף את-אביו ואת-אחיו ויתן להם אחזה בארץ מצרים במיטב הארץ בארץ רעמסס כאשר צוה פרעה: ^ב ויכלל יוסף את-אביו ואת-אחיו ואת כל-בית אביו לחם לפי השף: ^ג ולחם אין בכל-הארץ כי-כבד הרעב מאד ותלה ארץ מצרים וארץ כנען מפני הרעב: ^ד וילקט יוסף את-פל-הפספס הנמצא בארץ-מצרים ובארץ כנען בשבר אשר-הם שברים ויבא יוסף את-הפספס ביתה פרעה: ^ה ויתם הפספס מארץ מצרים ומארץ כנען ויבאו כל-מצרים אל-יוסף לאמור הבה לנו לחם ולמה נמות נגדך כי אפס פספס: ^ו ויאמר יוסף הבו מקניכם ואתנה לכם במקניכם אם-אפס פספס: ^ז ויבאו את-מקניהם אל-יוסף ויתן להם יוסף לחם בפוסים ובמקנה הצאן ובמקנה הפקר ובחמרים וינהלם בלחם בכל-מקניהם בשנה ההוא: ^ח ויתם השנה

חצי קריש

וַתַּגְדֵּל וַתִּקְדָּשׁ שְׁמָהּ רַבָּא. אַמֵּן בְּעֶלְמָא דִּי בְרָא
 כְּרַעוּתָהּ וַיִּמְלִיד מַלְכוּתָהּ, וַיִּצְמַח פּוּרְקָנָהּ וַיִּקְרַב
 מְשִׁיחָהּ. אַמֵּן בְּתַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
 בְּעֶגְלָא וּבְזֶמַן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן: אַמֵּן יְהִי שְׁמָהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם
 לְעָלַם וּלְעַלְמֵי עֻלְמָיָא. יְתַבְרַךְ יְהִי שְׁמָהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם
 וּלְעַלְמֵי עֻלְמָיָא. יְתַבְרַךְ, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיִּתְרוֹמַם,
 וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר, וַיִּתְעַלֶּה, וַיִּתְהַלָּל, שְׁמָהּ דְקֻדְשָׁא
 בְּרִיד הוּא. אַמֵּן לְעֵלְא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא,
 הַשְּׁבַחְתָּא וְנַחֲמָתָא, דְאִמְרוּן בְּעֶלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: אַמֵּן

מפטיר כה ויאמרו החיתנו נמצא חן בעיני אדני
 והיינו עבדים לפרעה: כו וישם אתה יוסף
 לחק עדהיום הזה על-אדמת מצרים
 לפרעה לחמש רק אדמת הכהנים לבדם
 לא היתה לפרעה: לו וישב ישראל בארץ
 מצרים בארץ גשן ויאחזו כה ויפרו וירבו
 מאד:

ק"ו פסוקים יהללא"ל סימן

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. *מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עץ-חיים היא למחזיקים בה, ותמכה מא'שר. דרכיה דרכי-נעם, וכל-נתיבותיה שלום. ארץ ימים בימינה, בשמאלה עשׂר וכבוד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחנות של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם
 הַנְּאֻמִּים בְּאֶמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל
 עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמַת וְצַדִּיק:**

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליוזר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת ויגש לקריאה בציבור ולשמו"ת

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים
ע"פ שי למורא

טז) עין אחד, חתיכת עין. "ליהודה ולבני ישראל חברו", את המלים האלה תכתב על העין. והוא רמז על שבט יהודה ושבט בנימין שהתחברו למלכות אחת. "ליוסף עין אפרים וכל בית ישראל חברו", והוא רמז על שבט אפרים ושאר השעוה שבטים שהתחברו למלכות אחת. יז) וקרנב אתם, תכרוב את העצים זה אל זה. והיו לאחדים בידך, פשיחו העצים בידך אני אחבר אותם שיהיו עין אחד, בידך גם. יט) עין יוסף אשר ביד אפרים, שבט מלכות יוסף אשר היא ביד אפרים. ונתתי אותם עליו, ואתן את השבטים אשר אתו. את עין יהודה, שיתחברו עם שבט יהודה. ועשיתם לעין אחד, ואני אחברם למלכות אחת. כד) ועבדי דוד, מלך המשיח, שבא מזרע דוד. כה) אשר נתתי לעבדי ליעקב, שלעקב הכתים הקב"ה הכריזה בלי מצרים "יפדצתי ומה וקדמתי וצפנתה ונגבה" (בראשית כח, יד).

ביחזקאל פרק לו

לו טו ויהי דבר יהוה אלי לאמר: טז ואתה בן-אדם קח-לך עין אחד וכתב עליו ליהודה ולבני ישראל חברו ולקח עין אחד וכתוב עליו ליוסף עין אפרים וכל-בית ישראל חברו: יז וקרנב אתם אחד אל-אחד לך לעין אחד והיו לאחדים בידך: יח וכאשר יאמרו אליך בני עמך לאמר הלו-אתגיד לנו מה-אלה לך: יט דבר אליהם כה-אמר אדני יהוה הנה אני לקח את-עין יוסף אשר ביד-אפרים ושבטי ישראל חברו ונתתיו אותם עליו את-עין יהודה ועשיתם לעין אחד והיו אחד בידי: כ והיו העצים אשר-תכתב עליהם בידך לעיניהם: כא ודבר אליהם כה-אמר אדני יהוה הנה אני לקח את-בני ישראל מבין הגוים אשר הלכו-שם וקבצתי אתם מסביב והבאתי אותם אל-אדמתם: כב ועשיתי אתם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל ומלך אחד יהיה לכלם למלך ולא יהיו עוד לשני גוים ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד: כג ולא יטמאו עוד בגליליהם ובשקוציהם ובכל פשעיהם והושעתיו אתם מפל מושבתיהם אשר חטאו בהם וטהרתיו אותם והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים: כד ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכלם ובמשפטי ילכו וחקותי ישמרו ועשו אותם: כה וישבו על-הארץ אשר נתתי לעבדי ליעקב אשר ישבו-בה אבותיכם וישבו עליה המה ובניהם ובני בניהם עד-עולם ודוד עבדי נשיא להם לעולם: כו וכתתי להם ברית שלום ברית עולם יהיה אותם ונתתים והרפיתי אותם ונתתיו את-מקדשי בתוכם לעולם: כז והיה משפני עליהם והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם: כח וידעו הגוים כי אני יהוה מקדש את-ישראל בהיות מקדשי בתוכם לעולם:

עליהם בידך לעיניהם: כא ודבר אליהם כה-אמר אדני יהוה הנה אני לקח את-בני ישראל מבין הגוים אשר הלכו-שם וקבצתי אתם מסביב והבאתי אותם אל-אדמתם: כב ועשיתי אתם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל ומלך אחד יהיה לכלם למלך ולא יהיו עוד לשני גוים ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד: כג ולא יטמאו עוד בגליליהם ובשקוציהם ובכל פשעיהם והושעתיו אתם מפל מושבתיהם אשר חטאו בהם וטהרתיו אותם והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים: כד ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכלם ובמשפטי ילכו וחקותי ישמרו ועשו אותם: כה וישבו על-הארץ אשר נתתי לעבדי ליעקב אשר ישבו-בה אבותיכם וישבו עליה המה ובניהם ובני בניהם עד-עולם ודוד עבדי נשיא להם לעולם: כו וכתתי להם ברית שלום ברית עולם יהיה אותם ונתתים והרפיתי אותם ונתתיו את-מקדשי בתוכם לעולם: כז והיה משפני עליהם והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם: כח וידעו הגוים כי אני יהוה מקדש את-ישראל בהיות מקדשי בתוכם לעולם:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמוֹם, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
הָאֵל הַנְּאֻמָּן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שָׁפֵל דְּבָרָיו אִמְת וְצַדִּיק:
נְאֻמָּן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנְאֻמָּנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבַר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזוֹר לֹא
יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נְאֻמָּן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל
דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וְתִשְׁמַח בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ:

שִׂמְחָנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדֶךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לַבְּנוֹ, עַל כְּסֹאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד
אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשֶׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְפֹּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעַד:
בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּת לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וְלִתְפָאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יְתִבְרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעַד: בְּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

אגרות קודש

ב"ה, י"א טבת, תשי"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך, נתקבל מכתבו מדי טבת, בו כותב אודות עניני הדירות וכן מצב
הפרנסה.

בעת רצון יזכירוהו על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"יע מתאים
לתוכן כתבו, וכן יזכירו את אלה שכותב אודותם על הציון הקי.

ומובן וגם פשוט שמה שכותב בסיום מכתבו בהנוגע להפצת המעינות, אין זה מספיק כלל
אפילו לא בסוג דלא כדבעי למיעבד, שעכ"פ קרוב הוא לדבעי למהוי אלא שחסר, משא"כ בהפעולות
אודותם כותב, והפלא גדול עוד יותר, שהרי התחיל בזה וראה הצלחה בפועל, ז.א. שעבר תקופת
ההתחלה, ואין מקום לפיתוים מהלעו"ז שאין זה ענינו, או שאין דרישה לזו, מכיון שראה הצלחה,
וכנראה לא רק שלא הוסיף אלא עוד גורע כו"כ.

זמן הדלקת הנרות הוא משקיעת החמה. בדיעבד אפשר להדליק במשך כל הלילה - ואם בני-הבית ערים, אפשר גם לברך.

ה'שמש' צריך לעמוד מעל או מתחת שאר הנרות, כדי שיהיה ניכר שאינו בכלל נרות המצוה. הנרות צריכים לדלוך לפחות חצי שעה לאחר צאת הכוכבים.

אפשר להדליק בכל סוגי הנרות. מצוה מן המובחר להדליק בשמן-זית ובפתילות.

את הנרות מציינים בימין החנוכה. ביום הראשון נר אחד, ביום השני שניים וכו' עד היום השמיני - שמונה נרות. סדר ההדלקה הוא משמאל לימין, כלומר - תמיד מדליקים קודם את הנר השמאלי (החדש) וממשיכים להדליק משמאל לימין. הנר הימני יהיה תמיד האחרון להדלקה.

לאחר שמסיימים להכין את הנרות להדלקה, עם נרות רגילים או כוסיות שמן-זית וכיוצא בזה, אומרים את ברכות ההדלקה. בפעם הראשונה שמדליקים השנה (אפילו אם זה באמצע החנוכה), מברכים שלוש ברכות. ואילו בשאר ימי החנוכה מברכים רק שתי ברכות (וכנ"ל - את הברכה השלישית - "שהחיינו" - מברכים רק בפעם הראשונה). לאחר שמסיימים את אמירת הברכות מדליקים את הנרות באמצעות ה'שמש' (אותו מדליקים ראשון). לאחר ההדלקה שרים את נוסח "הנרות הללו".

ברכות הדלקת נרות חנוכה

לפני הדלקת הנרות מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר חֲנוּכָּה:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁעָשָׂה נִסִּים לְאַבְוֹתֵינוּ, בְּיָמִים הָהֵם בְּזִמְנֵי הַזֶּה:

בערב הראשון (או כשמדליקים בפעם הראשונה השנה) מוסיפים ומברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחַיִּינוּ וְקִיָּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזִמְנֵי הַזֶּה:

לאחר הדלקת הנרות אומרים:

הַנְּרוֹת הַלָּלוּ אָנוּ מְדַלְקִין עַל הַתְּשׁוּעוֹת, וְעַל הַנְּסִים, וְעַל הַנִּפְלְאוֹת, שֶׁעָשִׂיתָ לְאַבְוֹתֵינוּ בְּיָמִים הָהֵם בְּזִמְנֵי הַזֶּה, עַל-יְדֵי פְהִינְךָ הַקְּדוֹשִׁים. וְכָל שְׁמוֹנֵת יָמֵי חֲנֻכָּה, הַנְּרוֹת הַלָּלוּ קִדְּשָׁתָם, וְאֵין לָנוּ רִשׁוּת לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, אֶלָּא לְרְאוּתָן בְּלָבָד, כְּדֵי לְהַזְכִּיר וּלְהַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל, עַל נִסֶּיךָ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְעַל יְשׁוּעוֹתֶיךָ.

אגרות קודש

המשך מהעמוד הקודם

פשוט שאין כוונתי לצער את מי שהוא, ובפרט לזה שאם יהי' כל הכחות אתו עמו יוכל לנצלם במילואם להפצת היהדות בכלל והפצת המעינות בפרט, שהרי צער ימעט בכח ועצמה, אלא שכוונתי היא שעכ"פ מכאן ולהבא יחול שינוי עיקרי בהאמור, וע"ד המבואר באגרת התשובה ספ"ט הי' רגיל לקרות דף אחד וכו', ז.א. שאם בעבר הי' עליו החובה (והזכות) ללמוד ברבים שיעור פלוני, הרי עליו החובה בכפליים, כאמור.

ויהי רצון שיבשר טוב בכל האמור טוב אמיתי, טוב לשמים וטוב לבריות וטוב העושה פירות.

בברכה לבשו"ט.

לוח זמנים לשבוע פרשת יגש בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
								אדמוה"ז		מג"א				
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	
17:17	16:18	17:06	17:06	16:38	16:38	9:50	9:47	8:57	8:54	8:21	8:18	6:26	6:22	באר שבע (ח)
17:14	16:04	17:02	17:02	16:34	16:34	9:51	9:47	8:58	8:55	8:21	8:18	6:29	6:24	חיפה (ח)
17:15	16:00	17:04	17:03	16:40	16:40	9:49	9:46	8:56	8:53	8:20	8:16	6:26	6:21	ירושלים (ח)
17:16	16:16	17:05	17:05	16:36	16:36	9:51	9:48	8:58	8:55	8:22	8:18	6:28	6:24	תל אביב (ח)
16:54	15:43	16:39	16:41	16:01	16:03	10:21	10:17	9:37	9:32	8:48	8:44	7:31	7:24	אוסטריה, וינה (ח)
21:19	20:13	21:05	20:59	20:32	20:27	10:45	10:44	9:29	9:29	8:42	8:42	5:51	5:52	אוסטרליה, מלבורן (ק)
17:01	15:52	16:47	16:48	16:10	16:12	10:21	10:17	9:36	9:31	8:49	8:45	7:27	7:20	אוקראינה, אודסה (ח)
16:28	15:18	16:14	16:16	15:36	15:38	9:55	9:51	9:10	9:06	8:22	8:18	7:05	6:58	אוקראינה, דונייצק (ח)
16:38	15:27	16:24	16:25	15:45	15:47	10:07	10:03	9:22	9:18	8:34	8:29	7:17	7:10	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ח)
16:59	15:45	16:43	16:45	16:03	16:05	10:35	10:31	9:52	9:47	9:01	8:56	7:51	7:43	אוקראינה, ז'יטומיר (ח)
16:51	15:37	16:35	16:37	15:54	15:57	10:28	10:23	9:45	9:40	8:53	8:49	7:44	7:37	אוקראינה, קייב (ח)
17:30	16:22	17:16	17:17	16:40	16:42	10:46	10:42	10:00	9:56	9:14	9:10	7:49	7:43	איטליה, מילאנו (ח)
18:43	17:51	18:34	18:31	18:10	18:07	10:04	10:02	9:02	8:59	8:31	8:28	6:02	5:59	אקוואדור, קיטו (ח)
20:41	19:38	20:28	20:23	19:57	19:52	10:22	10:20	9:08	9:07	8:24	8:24	5:34	5:34	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
21:58	20:49	21:44	21:37	21:08	21:02	11:07	11:05	9:50	9:49	8:58	8:58	6:06	6:07	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
17:27	16:25	17:15	17:15	16:43	16:44	10:23	10:19	9:33	9:29	8:53	8:49	7:13	7:07	ארה"ב, בולטימור (ח)
17:13	16:10	17:01	17:01	16:28	16:29	10:14	10:10	9:25	9:21	8:43	8:39	7:06	7:00	ארה"ב, ברוקלין (ח)
17:14	16:11	17:01	17:02	16:29	16:30	10:14	10:11	9:25	9:21	8:44	8:40	7:07	7:01	ארה"ב, ג'רסי סיטי (ח)
17:46	16:42	17:33	17:34	17:00	17:01	10:52	10:48	10:04	10:00	9:21	9:17	7:48	7:42	ארה"ב, דטרויט (ח)
18:00	17:04	17:50	17:49	17:22	17:21	10:30	10:27	9:37	9:33	9:01	8:58	7:04	7:00	ארה"ב, האוסטון (ח)
17:24	16:25	17:12	17:12	16:43	16:43	10:04	10:00	9:12	9:08	8:34	8:31	6:44	6:39	ארה"ב, לוס אנג'לס (ח)
18:07	17:12	17:57	17:56	17:30	17:29	10:27	10:24	9:32	9:28	8:57	8:54	6:55	6:51	ארה"ב, מיאמי (ח)
17:08	16:04	16:55	16:56	16:22	16:23	10:10	10:07	9:22	9:18	8:40	8:36	7:04	6:58	ארה"ב, ניו הייבן (ח)
17:05	16:01	16:53	16:53	16:19	16:20	10:10	10:06	9:21	9:17	8:39	8:35	7:05	6:59	ארה"ב, שיקגו (ח)
19:32	18:38	19:22	19:18	18:57	18:53	10:13	10:11	9:06	9:04	8:32	8:31	5:52	5:51	בוליביה, לה-פס (ח)
17:33	16:18	17:17	17:19	16:35	16:38	11:13	11:09	10:31	10:26	9:39	9:34	8:32	8:24	בלגיה, אנטוורפן (ח)
17:34	16:20	17:19	17:21	16:37	16:40	11:13	11:09	10:30	10:25	9:38	9:34	8:31	8:23	בלגיה, בריסל (ח)
19:22	18:26	19:11	19:07	18:44	18:40	9:43	9:41	8:33	8:32	7:57	7:56	5:12	5:11	ברזיל, סאן פאולו (ח)
19:08	18:12	18:58	18:54	18:31	18:27	9:31	9:30	8:22	8:20	7:46	7:45	5:02	5:01	ברזיל, ריו דה-ז'ניירו (ח)
16:50	15:37	16:34	16:36	15:52	15:55	10:32	10:27	9:50	9:45	8:57	8:52	7:52	7:44	בריטניה, לונדון (ח)
16:52	15:36	16:35	16:38	15:50	15:54	10:44	10:39	10:03	9:58	9:07	9:03	8:10	8:02	בריטניה, מנצ'סטר (ח)
16:53	15:36	16:37	16:39	15:53	15:56	10:39	10:35	9:58	9:53	9:04	8:59	8:03	7:55	גרמניה, ברלין (ח)
17:19	16:06	17:04	17:06	16:23	16:26	10:55	10:50	10:11	10:07	9:21	9:16	8:10	8:03	גרמניה, פרנקפורט (ח)
19:30	18:32	19:18	19:14	18:51	18:46	9:42	9:40	8:31	8:29	7:53	7:52	5:07	5:07	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
18:36	17:42	18:26	18:25	18:01	18:00	10:40	10:37	9:43	9:39	9:10	9:07	6:59	6:55	הודו, מומבאי (ח)
18:33	17:40	18:23	18:22	17:58	17:57	10:35	10:33	9:38	9:35	9:06	9:03	6:54	6:51	הודו, פונה (ח)
16:45	15:35	16:31	16:32	15:53	15:55	10:09	10:05	9:24	9:20	8:37	8:32	7:17	7:11	הונגריה, בודפשט (ח)
17:17	16:14	17:05	17:05	16:32	16:33	10:18	10:15	9:30	9:26	8:48	8:44	7:12	7:06	טורקיה, איסטנבול (ח)
17:48	16:47	17:37	17:37	17:05	17:06	10:40	10:37	9:50	9:46	9:10	9:07	7:28	7:22	יוון, אתונה (ח)
17:07	15:58	16:53	16:54	16:16	16:17	10:30	10:26	9:44	9:40	8:57	8:53	7:36	7:30	מולדובה, קישינב (ח)

לוח זמנים לשבוע פרשת ויגש בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
 (ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
18:33	17:39	18:23	18:21	17:57	17:56	10:37	10:35	9:40	9:37	9:08	9:05	6:57	6:54	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)
21:04	19:48	20:47	20:40	20:07	20:01	9:46	9:45	8:26	8:26	7:24	7:26	4:35	4:37	ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ (ח)
17:46	16:51	17:36	17:35	17:09	17:08	10:10	10:07	9:16	9:13	8:41	8:38	6:41	6:37	נפאל, קטמנדו (ח)
19:31	18:39	19:21	19:19	18:58	18:55	10:55	10:53	9:53	9:51	9:22	9:20	6:54	6:52	סינגפור, סינגפור (ח)
16:23	15:06	16:07	16:09	15:24	15:27	10:09	10:04	9:27	9:22	8:33	8:29	7:31	7:23	פולין, ורשא (ח)
18:59	18:06	18:49	18:45	18:24	18:21	9:52	9:50	8:46	8:44	8:13	8:12	5:36	5:34	פרו, לימה (ח)
17:46	16:39	17:33	17:34	16:56	16:58	11:04	11:00	10:18	10:13	9:32	9:28	8:08	8:01	צרפת, ליאון (ח)
17:48	16:36	17:33	17:35	16:54	16:56	11:18	11:14	10:34	10:29	9:45	9:41	8:30	8:23	צרפת, פריז (ח)
18:17	17:25	18:08	18:05	17:44	17:42	9:49	9:47	8:48	8:46	8:17	8:15	5:52	5:50	קולומביה, בוגוטה (ח)
17:28	16:23	17:15	17:16	16:41	16:42	10:39	10:35	9:51	9:47	9:07	9:03	7:38	7:31	קנדה, טורונטו (ח)
17:00	15:53	16:47	16:48	16:11	16:12	10:17	10:14	9:31	9:27	8:46	8:42	7:21	7:14	קנדה, מונטריאול (ח)
17:15	16:16	17:04	17:04	16:34	16:34	9:58	9:55	9:06	9:03	8:28	8:25	6:40	6:35	קפריסין, לרנקה (ח)
17:34	16:13	17:17	17:20	16:30	16:34	11:33	11:29	10:54	10:49	9:56	9:51	9:05	8:56	רוסיה, ליובאוויטש (ח)
17:04	15:40	16:47	16:50	15:58	16:02	11:09	11:04	10:30	10:25	9:30	9:25	8:44	8:35	רוסיה, מוסקבה (ח)
17:23	16:14	17:09	17:10	16:31	16:33	10:46	10:42	10:01	9:56	9:14	9:10	7:54	7:47	רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)
17:27	16:18	17:13	17:14	16:35	16:37	10:51	10:47	10:06	10:02	9:19	9:14	7:59	7:52	שווייץ, ציריך (ח)
18:24	17:32	18:15	18:13	17:50	17:48	10:16	10:13	9:17	9:14	8:46	8:43	6:29	6:26	תאילנד, בנגקוק (ח)

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשמ"מ סכ"ח - התועודויות תשמ"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר הדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הכבלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפף פל־אויב ואורב ולסטים וחיזת רעות בדרך ומפל־פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת פל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840

Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00402
01/12/2013

P.P.
שולם
1949
תל אביב

